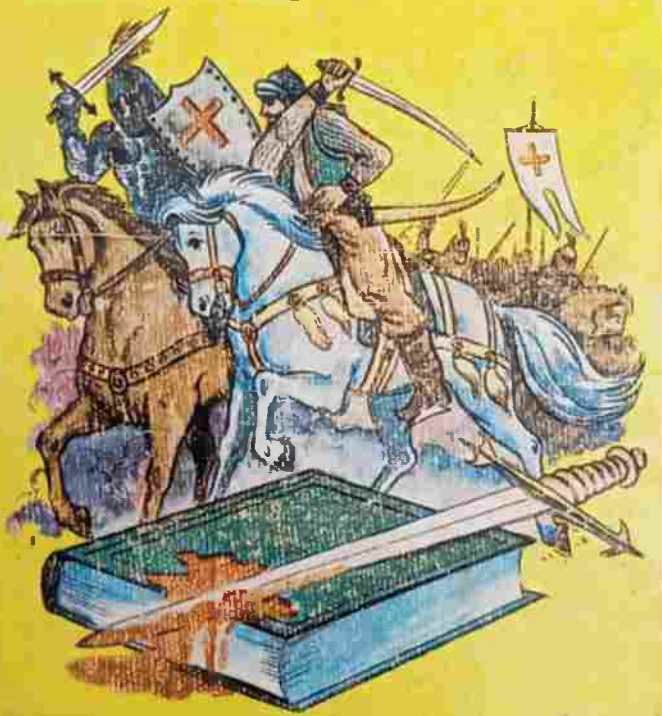
Öldürmeyeceksin

KEMAL KUTLU

OTAĞ YAYINLARI

OTAĞ YAYINLARI

OTAĞ YAYINLARI : 46
TARİHİ ROMANLAR SERİSİ : 1

İsteme Adresi : OTAĞ YAYINEVİ
Hilâlahmer Cad. No : 4 Cağaloğlu — İST.
Tel : 26 79 90

Dizgi - Baskı - Cilt : Otağ Yayınevi ve Mat. Koll. Şti.
Davutpaşa Cad. No 79 Topkapı — İSTANBUL
Telefon : 76 09 14

KEMAL KUTLU

ÖLDÜRMEYECEKSİN

İSTANBUL - 1979

TAKDİM

Efsanelerin, eski halk hikâyelerinin ve destanların bir mirasçısı olarak doğan roman türünün tarihe ilgi duyması kaçınılmazdı. Batı romanının gelişme çizgisi içinde tarih romanının kendine mahsus bir yeri vardır. Tarihinden dersler çıkarmanın bir toplum için önem kazandığı dönemlerde tarihle birlikte tarih romanı da fazla ilgi görmüştür. Bazan bir savaştan sonra gelen yenilginin acısı, elden ele dolaşan bir tarih romanının sayfaları arasındaki galibiyetlerle unutulmak istenmiştir. Hayatının çeşitli alanlarındaki çöküntülerle bunalan bir toplum, tarihin kanatlarına sığınıp rahat nefes alma ihtiyacı duyar. Bu imkânı ona tarih romanı verir.

Tarih için bir sığınma yeri demek nasıl yanlışsa tarih romanı için de yalnızca avunma aracı demek o kadar yanlış. İnsanoğlunun zaman içinde akıp gelişi sırasında cereyan eden olaylar, birbirlerine halkalar halinde bağlanıyorlar. Tarihi bir ilim yapan da zaten bu illiyet (nedensellik) bağıdır. Tarihî olaylar arasında böyle bir nedensellik bağı olduğuna göre, bir toplumun belli bir dönemdeki yapısının, halinin, yükselişinin veya düşüşünün yenilgi, ya da galibiyetinin, hangi sebepler arasından sürüp gelerek oluştuğunu tesbit görevi tarihçiye ve tarih romancısına düşer.

Bizde hikâye geleneği, son bir buçuk asır hariç tutulacak olursa zaten tarihle içiçeydi. Hatta tarihlerin bir çoğu hikâye şeklindeydi, Battal Gazi gibi. Ama yerli hikâye geleneğini birdenbire bırakıp, Fransız romanını taklide başlayışımızdan sonra, ne Batının tarih romanından kendimiz için yararlar sağlayabildik, ne de bir daha kendi geleneğimize dönebildik. Batı etkisindeki hikâye anlayışının hakim olduğu dönemde «Tarihî Roman» diye yazılan bir sürü kitaba rağmen, tarih romanın yazılmadığı —bir iki deneme dışında— bir gerçek. Daha roman kavramı üzerine tartışmaların bitmediği, bir tür olarak romanın edebiyat

dünyasında gerçek yerini alamadığı bir ülkede «Tarih Romanı» nın da yazılamamamış olması tabiidir bir bakıma.

Otağ Yayınevi, okuyucularına Kemal Kutlu'nun **«Öldürmeyeceksin»** adlı romanını sunarken, edebiyat dünyamızın bu gerçeklerinin farkındadır. Ve **«Öldürmeyeceksin»**in arkası gelmeyecek bir deneme olmamasını arzulamaktadır. **«Öldürmeyeceksin»**in çıkacak öteki ciltleri ve başka yazarlarımızın hazırlamakta oldukları romanlar, bu arzumuzu gerçekleştirme çabalarımız olacaktır.

«Öldürmeyeceksin», dünya görüşü, insanlık anlayışı, inançları, menfaatleri zıt iki toplumun bin yıl süren kavgalarından bir kaç sayfa... Halen de devam etmekte olan bu kavganın, ilk yüz yılındaki çok önemli bir kesitin romanı... Merak ve heyecanla okuyacağınızı umuyoruz.

OTAĞ YAYINEVİ

BİR KAÇ SÖZ

Başlangıçta, Dünya ıssızdı, uçsuz bucaksızdı ve sayısız nimetlerle doluydu. Cennetten atılmış olan Adem ve Havva, tohumlarından olan ve rahimlerinden inenlerin kıyamete kadar kalacakları o sürgün yerinde, zaman ölçüsünü bilmeden, mutlu olmağa çalışıyorlardı.

Oğulları Kabil ve Habil, gelişmiş, birer erkek olmuşlardı. Yer yüzünde dolaşıyor, topraktan ürün almayı, hayvan yetiştirmeyi, kendilerini tehlikelerden korumayı öğreniyorlardı. Ne kadar da çok şey vardı bilmedikleri... Gerçi Rableri onlara çok geniş öğrenme yeteneği vermişti ama, hayatları o kadar yeniydi ki... Daha öz benliklerini görecek, kendi kendilerini tanıyacak kadar bile zaman bulamamışlardı.

Kovulmuş, âdemoğullarının peşindeydi. Kabil'i kışkırttı. Kabil, kardeşini kıskanmağa başladı. Genç adam için kıskançlık, yepyeni bir hisli. Yüreği öfkeyle dolup taşıyordu. Öfke de yeni bir hisli.

Kovulmuş'un kışkırtmasıyla, kardeşi Habil'i adım adım izlemeğe başlamıştı. Sanki, solumakla bitmeyecek kadar çok olan havanın çoğunu Habil alıyor, yemekle bitmeyecek kadar bol olan yiyeceklerin çoğunu Habil yiyor, dünya durdukça akacak olan pınarların suyunu Habil tüketiyordu... Uçsuz - bucaksız dünya küçülüvermişti birden. İki kardeşe dar geliyordu.

Ve Kabil, Habil'i ortadan kaldırmak istedi. Her şey, Tanrı'nın sevgisi de dahil olmak üzere herşey kendisinin olacaktı Habil bulunmasa! Habil yok olmalıydı.

Yolu neydi bir âdemoğlu'nu yok etmenin? Hiç bir fikri yoktu... Yer yüzündeki insanlar azalmamış, çoğalmışlardı. Çoğalmayı biliyorlardı ya, azalmayı bilmiyorlardı. Yaratan'dan dolayı insanın hayatı kutsaldı. Öldürmek, denenmesi bir yana, düşünülmemişti bile.

Kabil, âdemoğullarının da öteki yaratıklar gibi ölümlü olduğunu düşünmeğe cesaret eden ilk kişi oldu. Deneyecek ve görecekti. Ağır bir taş aldı yerden, Habil'in kafasına olanca gücüyle vurdu. Başarmıştı!

Habil, artık soluk almıyor, yemiyor, içmiyor, kıpırdanamıyordu. Tanrı'nın onca özenle yarattığı, başka bütün varlıklardan üstün tuttuğu âdemoğlunun zayıf bir yanı keşfedilmişti.

İnsanın yaptığı ilk deneysel buluşlardan biriydi bu ve belki de en önemlisiydi, çünkü çok etkiliydi.

Yüzyıllar, binyıllar geçti. Ademoğulları dünya üzerinde çoğaldılar ve yayıldılar. Tepeler, ovalar, ormanlar ve sular artık eskisi kadar bol ve geniş değildi. Daha iyi barınmak, daha bol yemek, daha az yorulmak, kısacası daha rahat ve daha uzun yaşamak için daha çok şeye egemen olmak gerekiyordu. Bunun için, başkalarının sahip olduğu yaşama imkânlarını ele geçirmek, başkalarını öldürmek, kestirme yoldu. Öldürdüler...

Ulu Tanrı, sık sık katından buyruklar gönderiyor, âdemoğullarını uyarıyor, doğru yola, insanca yaşamağa çağırıyordu. Görevlendirdiği elçilerinden biriyle, uyulmasını istediği on ana buyruk indirdi günün birinde... On ana buyruktan en önemlisi, kesin bir yasaklamaydı: ÖLDÜRMEYECEKSİN!

Tanrı'dan gelen her buyruk ve uyarı, insanları bir süre için dizginliyordu ama, zamanla elçilere alışılıyor, yasaklar kanıksanıyordu. Tanrı'nın elçilerine el kaldırıldığı, hakaret edildiği bile oluyordu. Yapısındaki bir özellik, *kovulmuş*'un da kışkırtmasıyla, insanı Tanrı'lık iddiasına sürüklüyordu. Yüzyılların, binyılların gerisinde kalan Tanrı korkusu, âdemoğlunu, gücünü her alanda denemekten alakoyamıyordu artık.

Birbirlerini öldürmeğe devam ettiler. Haydut oldular, ev bastılar, yol kestiler, öldürdüler. Hükümdar oldular, sınırsız egemenlik sevdasına kapılıp öldürdüler. Kadın için, ekmek için, toprak için, su için öldürdüler. Öldürülenin öcünü almak için de öldürdüler, öç almayı önlemek için de. Öldürmeyi suç saydıkları için bile öldürdüler.

Ve en kötüsü, öldürmeyi yasaklayan Tanrı'nın adına öldürdüler...

---

27 Kasım 1095 de, batı Hristiyan dünyasının en büyük din adamı, Tanrı'nın yer yüzündeki gölgesi sayılan adam, Papa II nci Urban, Fransa'nın Clermont kentinde, kalabalık bir dinleyici kitlesine şunları haykırıyordu:

— *«Ey, dağların ardında yaşayan Frank'lar! Tanrı size, ülkenizde refah ve mutluluk, sağlam bir iman ve yiğitlik bağışladı.* (Urban yalan söylüyordu. Franklar rahat ve refah içinde yaşamıyorlardı. Kıtlık o derecedeydi ki, Paris sokaklarında, seyyar satıcılar pişmiş insan eti satıyorlardı. Huzur ve mutluluk kaf dağının ardındaydı. Güç sahibi olanlar birbirinin gırtlağına sarılmak için her fırsattan yararlanıyorlardı. Fakir, topraksız, köle halk, eziliyordu. Yiğitlik ise, ancak itibarî bir anlamdı.) *Size hitap ediyoruz ve istiyoruz ki, söylediklerimiz sizin ağzımızla herkesin kulağına ulaştırılsın. Bizi buraya* (Roma'dan) *hangi acı sebebin getirmiş olduğunu, sizden ve bütün dindar kardeşlerimizden ne istediğimizi öğrenesiniz diye konuşuyoruz.*

«Kudüs sınırlarından ve Costantinopolis (İstanbul) *kenti taraflarından meş'um haberler almaktayım. LANETLİ BİR IRK, İRAN, TOPRAKLARINDAN KOPUP GELEN TANRIYA YABANCI BİR BARBAR SÜRÜSÜ, DOĞULU DİN KARDEŞLERİMİZİN YURTLARINI İSTİLA ETTİ, HRISTİYANLARI KILIÇTAN GEÇİRDİ, KÖY VE KENTLERİ YAĞMA EDİP ATEŞE VERDİ. BU İSTİLÂCILAR TÜRKLER VE ARAPLARDIR!...* (Papa yine, kısmen yalan söylüyor, uyduruyor, kısmen de Bizans İmparatoru Aleksis'in yalanlarına eklemeler yapıyordu. Türkler ve Araplar, gerçek barbar olan batılı Hristiyanlar bir yana dursun, doğulu Hristiyanlardan bile çok daha medenî, çok daha insancıl milletlerdi. Bizans ülkelerinden Türklerin eline geçenlerin halkı, hayatından memnundu. Bizans'ın baskılı ve sömürgeci idaresi, Ortodoks kilisesinin kara bağnaz ve ırkçı tutumu, yüzyıllardan beri, özellikle Yunan asıllı olmayan Hristiyanları canlarından bezdirmişti. Türklerin katliam yaptıkları, yaktıkları ve yıktıkları uydurmaydı, iftiraydı. Türkler, savaş alanlarında bile, düşmanlarına asla layık olmadıkları kadar merhamet gösteriyorlardı.) *«Saldırganların Bizans'tan aldıkları topraklar o derece geniş ki, bir ucundan öteki ucuna ancak iki ayda gidilebilir. Türkler, sayısız dîn kardeşimizi kendi yurtlarına götürüp köle gibi sattılar. Her yerde, Tanrı'nın evi olan kiliseleri yerle bir edip yaktılar, ya da kendi dinlerinin mâbedleri haline döndürdüler. Size daha*

neler anlatayım? Dinleyin... İstilâcılar, kiliselerin mihraplarını kendi pisliklerivle kirlettiler. Hristiyanları zorla sünnet edip çıkan kanları mihraplara ve vaftiz çeşmelerine döktüler. Atlarını kiliselere bağladılar. Tanrı evleri ibadete kapandı. Evet... Kiliseler bu gün gene kullanılıyor o topraklarda... Ama kutsal râhipler tarafından Hristiyan halka hizmet amacıyla değil... Bilin ki, Jehoşafat'daki Kutsal Bakire Meryem kilisesi bile bu gün o dinsiz imansızların elindedir.» (Tarih, bütün bu sözlerin iğrenç birer iftira olduğunu açıkça yazmaktadır. Papa bu kadarını kendisi uyduramazdı. Yalanların kökü, Bizans İmparatorluğunda idi.)

«— Hattâ şu ânda, ben size hitap ederken, bilin ki, Türkler, din kardeşlerimize en akla gelmez işkenceler uygulamakta devam ediyorlar. Ellerini ve ayaklarını bağlayıp karşılarına geçiyor, çaresiz gövdelerine ok atarak eğleniyorlar. Başlarını öne eğdiriyor ve tek vuruşta kellelerini yere düşürme yarışı yapıyorlar. Hele kadınların başlarına gelenler... O zavallıların çektikleri için size ne anlatabilirim? Bu konuda konuşmak, susabilmekten daha beter! Bekleyip durursanız, sizin kardeşlerinizin da ırzlarına geçilecek, çocuklarınızın esarete sürükleneceği günleri hepiniz göreceksiniz.» (Papa'nın bu yalanları, büyük bir ihtimalle kendi hayalhanesinde şekillenmiştir. Çünkü Papa, kendi çağının Avrupasında, böylesi insanlık dışı olayları çok duymuş, hattâ bir kısmına da tanık olmuş olabilir. Acıma ve hoşgörü, günümüzde görülenden de eksik, o zamanların Avrupalılarınca tanınmayan, itibar edilmeyen duygulardı.)

Urban, usta bir konuşmacıydı. Doğulu Hristiyanları korkunç bir facia içinde göstermeyi ve bu durumdan derin bir acı duyduğunu zannettirecek gibi davranmayı ustalıkla başarıyordu. Bütün amacı, dinleyenleri mümkün olduğu kadar çok etkilemekti. Çünkü onları, yararlı olacağını sandığı bir maceraya sürüklemeğe hazırlanıyordu. Kin dolu, nefret dolu bir sesle haykırdı:

«— Bütün bu olanların öcünü almak, silâhlarıyla ve güçleriyle zaferler kazanmış siz kardeşlerime düşmezse kime düşer? Siz ler ki, kara, kıllı başların dikilmesine karşı harekete geçebilecek kuvvete ve kabiliyete sahip kişilersiniz! Dinleyin... Sizler, zırhlı, yüksek onurlu şövalyelersiniz, fakat gurur ve azamet içinde boğulmuş haldesiniz. Birbirinizle vuruşup durursunuz. Öz kardeşlerinizi keser, en küçük öfkelerinizi kanla dindirirsniiz.» (Papa'nın

bu söyledikleri, bazı eksikleriyle beraber gerçeğe uyuyordu. Avrupalı senyörler, *şövalyelik kodu* denilen bir takım mertlik ve yiğitlik kurallarına sıkı sıkıya bağlı görünmekten hoşlanırlardı ama, her biri ötekinden daha zalim, daha entrikacı, daha iki yüzlü kişilerdi. Hükmettikleri yoksul, cahil, topraksız serfleri alabildiğine eziyor, sömürüyorlardı. Birbirlerine karşı davranışlarında adalete riayet etmezlerdi. Avrupa kıtası, bir yanda astığı astık derebeylerinin dünya görüşüne uyan aşırı bir bolluğun içinde yüzer, öte yanda ezilen çoğunluk cehennem âzabı çekerdi. Nüfusun büyük bir çoğunluğu, işsizlik ve yoksulluk yüzünden hırsızlık, yolkesenlik, korsanlık ya da fahişelik yapardı.) *İsa'ya hizmet bu mudur? Gelin, hep birlikte, utanarak da olsa, gerçeği kabul edelim. Bizimki, yaşamak değildir! Sizler, yetimlerin sömürücüsü, dulların ırzına geçen, suçsuz kişileri öldüren, mukaddesata saygısızlık eden kişilersiniz! Akıtılan kandan hissenize düşecek payı beklersiniz. Leş kargaları gibi, savaşları uzaktan uzaktan izler, ortalık tenhalaşınca cesetlerin üstüne inersiniz. Doğrusu, bundan beter yaşam tarzı düşünülemez!... Doğrusu, eğer bu yolla ruhlarımızı kurtarmayı umuyorsanız, zırhlarınızı ve silahlarınızı yere bırakıp uzaklaşın daha iyi!»*

Gerçeğe çok uyan bu ağır sözlerinden sonra, Papa, sesinin olanca gücüyle alanı inletti:

— *«İleri çıkın! İsa'ya hizmet için ileri fırlayın be adamlar! Ey, birbirine karşı husumet, kan davası güden sizler!... Birleşin... Kinlerinizi unutun ve îmansızlara karşı vuruşun. Ey, bu güne kadar hırsız, korsan, harami olanlar! Aklınızı başınıza devşirin ve asker olun! Hakkın savaşına katılın. Bu dünya nimetlerinin geçici tadı için değil, ebedi mükâfat için çaba harcayın. Hiç bir engel sizi durdurtmasın. Kış bitene kadar hazırlıklarınızı tamamlayın ve gelecek bahar aylarında sefere girişin. Düşmanın, dinsizin üstüne gidin!»*

Urban sözlerinin burasına geldiği zaman, önceden halk arasına serpiştirmiş bulunduğu kışkırtıcılar harekete geçtiler. Kalabalık dinleyici kitlesinin bir çok yerlerinden, aynı ânda, aynı sesler yükseldi:

— «DİEU LO VULT! DİEU LO VULT... DİEU LO VULT...»

Bu, *Tanrı böyle istiyor!* demekti. Dinleyiciler, aynı anda aynı sesleri her taraftan duyunca şaşkına döndü. Olay, Tanrısal bir

mucize sanıldı. Bağıranlar, sanki Urban'ın gizli emeli için kullandığı adamlar değildi de meleklerdi. Herkes bir ağızdan: *DİEU LO VULT... DİEU LO VULT...* diye haykırmağa başladı.

Urban, hemen kendi yarattığı fırsattan yararlandı:

— «*Benim adıma,*» diye Hz. İsa'nın bir sözünü hâtırlattı: «*Benim adıma, ne zaman aranızdan bir kaç kişi bir araya gelirse, bilin ki ben de aranızda bulunacağım!*»

Dinleyenler, şaşkın şaşkın çevrelerine baktılar. Yeniden dirilmiş olan İsayı göreceklerine inanıyorlardı. Sonunda, bakışları yukarıya, bir platform üstünden konuşan Papa'yı döndü. Aradıkları, belki de beyaz atlastan giysiler içinde, altın sırmalarla süslü olan Urban'ın kendisiydi. Urban, yaptığı etkinin dağılmasına fırsat vermeden devam etti:

— «*Kulak verin kardeşlerim... Kendi seslerinize kulak verin ve titreyin... Çünkü gırtlaklarımızdan çıkan ses, Tanrı'nın sesidir. Eğer şu ânda, Tanrı burada, Bizzat aramızda bulunmasaydı, sizler, sanki tenbihlenmiş gibi hep bir ağızdan Dieu Lo Vult diye haykırabilir miydiniz? Sizi Tanrı konuşturdu... O halde, O'nun emriyle ağzınızdan çıkan bu söz, bu Dieu lo vult haykırışı, bundan sonra îmansızlarla yapacağınız savaşlarda sizin savaş nâranız olsun... Hedefe doğru giderken, Kutsal toprakları Türklerden alırken, yapacağınız her vuruşmada Tanrı Böyle Istiyor! diye gökleri çınlatın.*»

Kalabalık sürü coştukça coşmuştu. Binlerce, onbinlerce terli gövde sıkışmış, Papa'nın konuşma yaptığı plâtformun çevresine paketlenmişti. Toplantının başlarında ön sıraları tutmuş bulunan soylu bey ve hanımlar yerlerini çoktan terketmiş, ağaç seddin kenarlarına ve üstüne çıkmışlardı. İkinci sıralardaki burjuvalar, arkadan iten aşağı tabaka tarafından plâtformun üstüne üstüne yapıştırılıyorlardı. Sürü içindeki yankesiciler sanatlarını icra etmekteydiler. Fahişeler, müşteri bulmak için bundan daha iyi ortam düşünemezlerdi. Ama genellikle Papa'nın konuşması çok etkili olmuş, her sınıftan halk adamakıllı heyecanlanmıştı.

Şimdi Urban, bu coşkuyu yaklaşan kış boyunca sürdürecek vuruşu yapmalı, kin ve intikam ateşi dışında vaadlerle dinleyicilerin ağzını sulandırmalıydı.

— «*İncilde yazılı olduğu gibi,*» diye devam etti. «*Efendimiz İsa, kendisi adına verilen ve harcanan her şeyin yüz katını iade*

edecektir. O'nun yoluna canını veren, sonsuz hayata kavuşacaktır. O'nun kilisesine bir bağışlayan, yüz bulacaktır. Durmayın, Kutsal Topraklara koşun... Yolunuz üzerinde, sizin hayalinizde bile canlandıramayacağınız kadar bilyük zenginlikler görecek; düşmanların altın, mücevher ve ipekli kumaş dolu saraylarını elde edeceksiniz. Doğuda, sizinkinden çok daha verimli, zengin topraklara, sürülerle hayvana, çok sayıda esire sahip olacaksınız. Kutsal topraklarda, derelerden su yerine süt ve bal aktığını göreceksiniz. Kutsal amaç uğruna can verenleriniz doğru cennete gidecek ve ölümsüzlüğe kavuşacaktır. Giderken, mallarınızı kilise'ye emanet edin. Geri dönünce, aynen geri alacaksınız. Üstelik, doğudan getireceğiniz değerli ganimetlerle kat kat zenginleşeceksiniz. İsa'ya hizmetinizin karşılığını hem öteki dünyada, hem bu dünyada fazlasıyla göreceksiniz. Gidin... GİDİN... Önünüzde, görünmeyen bayrak taşıyıcınız İsa olduğu halde gidin...»

Bırakılsa, Clermont konuşmasını dinleyenler hemen yola çıkacaktı. Ama Papa, bahar aylarına kadar hazırlık emrediyordu. Papa, iyi tasarladığı bir planı uygulama yolundaydı. Bizans İmparatoru Aleksis kendisine elçiler göndermiş, Türkleri Anadolu'dan atmak için bir kaç tümen paralı asker istemişti. Bu fırsattan yararlanmalıydı. Doğuya, Bizans'a hizmet edecek paralı birkaç tümen değil, Papalıktan buyruk alacak, bağımsız hareket edecek, fakat sırasında Bizans'la işbirliği yapacak kalabalık bir ordu göndercecekti. Urban'ın amacı, bir taşla birkaç kuş birden vurmaktı.

Avrupa'nın toprakları verimsiz ve bakımsızdı. Dükler, Kontlar ve Baronlar arasında fasılasız sürüp giden iç savaş, ülkenin belini kıran bir felaketti. Almanya İmparatoru, bir yandan eski Roma'nın öte yandan da Roma kilisesinin varisi sayılmak için tanrısallık iddiasındaydı ve kendine bağlı uydurma bir Papa'yı Urban'a karşı iş başına getirmişti. Öte yandan, Papalığın doğuda yaşayan Hristiyanlar üzerinde hiç bir nüfuzu yoktu. Özellikle Bizans, Ortodoks mezhebinin başında, dinde ikilik yaratıyordu. Eğer Urban, kendi iradesine bağlı güçlü bir orduyu ne bahaneyle olursa olsun - doğuya gönderir, Kutsal toprakları Hristiyan olmayan güçlerin işgalinden kurtarabilirse, gerçekten de bir taşla birkaç kuş vurmuş olacaktı. Hristiyan - Müslüman düşmanlığı, Hristiyanların kendi aralarındaki husumeti ikinci dereceye indirecek, Avrupalı senyörler arasında bir birlik sağlanmasına ve hep-

sinin birden Papa'ya bağlanmasına yol açacaktı. Avrupa'nın yoksul nüfusundan bir kısmı savaşlarda telef olacak, kalanı doğuda yerleşecek, bunlardan dönenler de artık yoksul sayılmayacaktı. Almanya İmparatoru, ister istemez boyun eğecekti. Bizans, din ayrılığı konusunda çıban başı çıkaramayacak, hattâ belki de, Bizans'ın Ortodoks kilisesi tarihe karışacaktı. Doğuda kazanılan zaferlerin zengin ganimetlerinden pay alacak olan Papalık zenginleşecek, güçlenecekti. Kısacası, her şey bir ânda yoluna girecekti. Yeter ki, Yakın Doğu ülkelerine gidecek olan Kutsal Savaş gönüllüleri başarı kazansınlar. Başarı için, kuvvet şarttı. O halde, Kutsal Savaş ordusunun çok kalabalık olması gerekiyordu.

Urban, Clermont'dan sonra, daha aylarca dolaşacak, büyük kentlerde ve kasabalarda vaazlar verecek, heyecanlı konuşmalar yapacak, yalnız Fransayı değil, Almanya ve İngiltere'yi, Felemenk ve İtalya'yı da içine alan bir savaş kampanyası yürütecekti. Avrupa, 1095-1096 kışı ve baharı boyunca kazan gibi kaynıyordu. Zengin-yoksul, kadın-erkek, herkes doğuya, Kutsal Topraklara gidip vuruşmak için can atıyordu. Gönüllülerin çoğunun bu seferden asıl amacı soygun, yağma ve talandan pay almaktı. İçlerinde çok azı Tanrı'ya hizmeti düşünüyordu. Ama hepsinin görünüşü birdi. Çünkü Urban, Kutsal Savaş gönüllüleri için bir işaret birliği, bir üniforma emretmişti: Göğüslere, omuz başlarına ve tolgaların alnına kızıl bir Haç işareti konuyordu.

Avrupa'nın en güçlü derebeyleri, Dükler, Kontlar, Baronlar ve prensler sefer hazırlığı içindeyken, kendi halkı arasında Kiokio Pierre (Küçük Piyer) veya Münzevi keşiş Piyer diye tanınan yarı deli bir keşiş boş durmuyordu. Halk arasında Tanrı'ya yakınlığı ile bilinen bu meczup, kendi komutası altında hareket edecek bir Haçlı ordusu toplamağa girişmişti. Nitekim, topladı da. Arkasına katılanlar arasında yalnız serseriler, korsan ve hırsız eskileri bağnaz ve cahil köylüler değil, ikinci derecede önem sahibi senyörler ve soylular da vardı. Piyer'in ordusu, ötekileri beklemeden, Macaristan üzerinden yola çıktı. Güzergâh üzerinde akla hayale gelmez rezaletler, insanlığın yüz karası olacak facialar yarata yarata İstanbul'a geldi. İmparator Aleksis, batılı kardeşlerinden istediği yardıma gelen bu ilk cevabı hüsranla karşıladı.

Piyer'in yabani sürüsü İstanbul'un surlarına, banliyö semtlerine saldırıp zarar ziyana yol açtılar. Hayatları boyunca, İstanbul gibi büyük, zengin ve muhteşem bir kenti düşlerinde bile görmemişlerdi. Sayfiye yerlerindeki zengin villalarına saldırıp yağma ettiler. Surlar dışında kalan evleri, çiftlikleri, mandıra, tarla ve bostanları, çekirge istilasına uğramışa döndürdüler. Kiliselere bile girdiler, içlerindeki değerli eşyaları yağmaladılar, hatta kilise kubbelerinden kurşun kaplamaları söküp ucuz fiata sattılar. Aleksis, ne yapacağını şaşmıştı. Ama sonunda bir karara vardı.

İmparator, Avrupa'daki Haçlı hazırlığı konusunda sık sık gizli haberler alıyordu. Bizzat ön ayak olduğu bir olayın nasıl cihanşümul bir tarih olayı haline dönüşmekte olduğunu biliyordu. Biliyordu ki, Avrupalı Hristiyanlar, ücret karşılığında Bizans'ın çıkarlarına hizmet arzetmek için değil, Papa'nın hırsına alet olmak üzere gelmektedirler. Biliyordu ki, gelenler bir kaç tümen değil, sayısız ordulardır. Fransa'da, Hollanda'da ve İtalya'da bir çok kent ve kasabaların, bütün halkı Haçlı seferlerine katılmak için yola çıktığından, kentler ve kasabalar ıssız kalmıştı. Kadın, erkek, çocuk ve ihtiyar, muazzam bir kalabalık doğuya akıyordu. Urban, tarihin ve insanlık vicdanının hiç bir zaman affetmemesi gereken korkunç bir cürmün tahrikçiliğini yapmıştı. Ama bunları bilmek Aleksis'in kendi vicdanında - o cürme ön ayak olmuş bulunması bakımından - bir kıpırdanmaya sebep olamıyordu. Urban nasıl, çağlar boyunca sürecek bir fanatizmin, karşılıklı hoşgörü yokluğunun sorumluluğunu hiç düşünmeden omuzlarına almışsa, Aleksis de onun suç ortağı olmayı gözünü kırpmadan kabul ediyordu. Yeter ki Bizans'ın çıkarları korunsun.

Piyer'in sürüsü, vaadlerle Anadolu kıyısına geçirildi. İmparator, bu kararı çeşitli yönlerden yararlı ve gerekli bulmuştu. Bir kere, bu suretle, daha kalabalık Haçlı ordularının gelmesinden önce Piyer ve adamları, İtalya'dan deniz yolu ile gelen öteki bir kısım Haçlılarla birlikte İstanbul'dan uzaklaştırılmış olacaktı. Sonra, bu ilk Haçlı kafilesi Kibotus denen eski bir deniz üssünde konaklatılacağından - Kibotus şimdiki Karamülsel ile Yalova arasındaydı - başkenti İznik'te bulunan Anadolu Selçuklu Devletine karşı bir tampon görevi yapacaklardı.

Böylece, mevcudu altmış bini bulan ve Haçlı ordularının öncüsü sayılan kalabalık, Türk başkentinin bir kaç saat uzağında kampa girdi. Artık Türklerle Bizanslılar arasındaki uğraşta, başka bir kuvvet faktörü daha hesaba katılacaktı. Bu bir başlangıçtı. Korkunç Haçlı zihniyetinin başlangıcıydı. Aynı zamanda, Türk ve Yunan milletleri arasındaki mücadelede başka unsurların da mutlaka hesaba katılması gerektiği çağın başlangıcı. Zaman hızla geçmiş, Ortaçağlar, Yeniçağlar sona ermiştir. Ama başlangıcından söz ettiğimiz çağ hiç kapanmayacağa benzer.

ÖLDÜRMEYECEKSİN, böylece başlayan olayların romanıdır. Roman'da geçen olaylar ve kişiler hemen hemen bütünüyle yaşamış, gerçek kişilerdir.

I. ÖĞÜT

: Ona, levhalarda her şeyden bir öğüt yazdık.
KUR'ANI KERİM, Âraf S. 145 nci A.

Doru aygırın dizginleri, bahçe kapısının arkasındaki demir parmaklığa tutturulmuştu. Yaşlı kambur uşak eğerin önünde duruyor, azık torbasını heybeye yerleştiriyordu.

Laçin, ayağını üzengiye atmak için yaklaştı. İki üç adım geriden gelen Emine'nin, soluğunu tutmuş, kalp atışlarını yavaşlatmak ister gibi ellerini göğsüne bastırmış olduğundan habersizdi.

Uşak hiç acele etmeden kenara açıldı. Kılıcın eğer tokasına bağlanmış olduğunu Laçin ancak o zaman görebildi. Gümüş kabza, ağarmakta olan gökyüzünün mavimsi yaldızlarını donuk donuk yansıtıyordu. Üzerine ince çiçek motifleri kakılmış, savatlanmış ve altın tozuna bulanmış gümüş kının ucu, atın dizleri hizasına kadar sarkıyordu.

İlk şaşkınlığı geçer geçmez Laçin'in kaşları çatıldı. Sitemli bakışları ihtiyar kamburun buruş buruş yüzünü aradı. Uşak, feleğin çemberinden geçmişlerin o nasırlı vurdumduymazlığı ile kuşağından bir keçe parçası çıkarmış, aygırın kadife gibi parlayan sağrılarını ovalıyordu.

Emine usulca sokuldu. Arkadan eşinin koluna dokunarak, titrek bir sesle dikkati üzerine çekti:

— «O'nun suçu değil... Unutma ki ,on beş günden beri bu evin hanımı benim. Hesap sormak istiyorsan bana sor!»

Laçin isteksizce döndü, «on beş günlük» nikahlısı ile yüz yüze geldi.

Bakımlı bahçenin bir ucundan öteki ucuna uçuşarak günün ilk özsuyu toplama seferini yapan bal arıları, minik altın parçalarını andırıyordu. Yorgun seher rüzgârı renk renk çiçekleri yalayarak esiyor, taşımakta zorluk çektiği tatlı, baş döndürücü kokuları yolunun üstüne saçıyordu. Çit boyunca sıralanmış ağaçlardan, erken uyanmış kuşların nağmeli cıvıltıları geliyordu. Az sonra yeşil gezegenin yuvarlak yüzünü dağlamağa başlayacak olan güneşin pembe doğum sancıları, doğu ufkunu bir boydan bir boya sedeflemişti.

Çevresini görebilmek ve yararlandığı nimetleri değerlendirmek bahtına erişen her ölümlünün şihrine kapılmağa mahkûm bulunduğu yalancı dünya, doyulmaz bir güzellikteydi. Ve Laçin, o mutlu kişilerdendi.

Gen adam, Yaratan'ın kendisine bağışlamış olduğu bütün nimetleri seviyor, ama Emine'sini her şeyden üstün tutuyordu. Ne var ki, karısı istediği gibi mutlu değildi.

Onun kül gibi ağarmış yüzünü, nemlenmiş gözlerini, gerilmiş dudaklarını ve inip inip kalkan göğsünü içi acıyarak bir süre seyretti.

Emine huzursuzdu. Kocasını seven yeni evli bir genç kadının yuvası dışındaki her türlü endişe ve korku sebebine karşı bağışıklık kazanmış olması gerekirken, Emine korku ve endişe içinde yaşıyordu. Laçin onun mutsuzluğundan, hiç olmazsa bir dereceye kadar, kendini sorumlu görüyordu.

Doru aygırın sabırsızlıkla yeri eşelediğini ve kişnediğini duydu. Yaşlı kambur uşak bir hayalet gibi süzülmüş, ortadan kaybolmuştu. «İstesem, hemen şimdi hayvanı ahıra çektirir, yolculuktan vaz geçtiğimi Emine'ye söylerdim,» diye düşündü. «İstesem bir çift sözümle sevgili karımın üzüntülerine son verebilirdim.»

Görünüşte, bunu yapmak hiç de zor değildi. Görünüşte...

Laçin ,hayatının seyrini düzenlerken yararlanmış olduğu kurallara ,inanışa ve değer yargılarına sıkı sıkı bağlıydı. Akıl yolu ile öz varlığını şartlaşmış bulunduğu görev ve hizmet anlayışını, duygusal bir takım baskılar yüzünden değiştiremezdi. O duygusal baskıların kaynağı gönlünün sultanı da olsa...

— «Hatunum,» diye konuştu. «Geçtiğimiz hafta saatlerce konuştuk bu konu üzerinde. Dün gece anlaşmıştık ki...»

Genç kadın ayağını yere vurup onun sözünü kesti.

— «Anlaşmamıştık! Dün akşam söylediklerin, daha öncekilerden farklı değildi. Haçlıların topraklarımıza saldırma cesareti gösteremiyeceğini tekrarlayıp duruyorsun. Oysa aynı yabani yaratıkların Bizans sınırı içinde, kendi din kardeşlerine neler yaptığını biliyor ve onların sorumsuz, düzensiz, acımasız bir sürü olduğunu ister istemez kabul ediyorsun. Geçen hafta İznik batısındaki köylere hastalarını yoklamağa gittiğinde sesimi çıkardım mı? Ama bu sefer durum değişik. Gözünü kan bürümüş binlerce haydutun kol gezdiği bir bölgeye, Bizans sınırına gidiyorsun.»

Laçin, ellerini iki yana açtı. Çaresizdi. Emine'yi gücendirmeden reddetmenin ne kadar güç olacağını anlamaktaydı. Konuşmak üzere ağzını açacağı sırada, Emine elini dudaklarına kapayarak onu susturdu.

— «Yalvarırım susl Biraz da beni dinle. İçimde kötü önsezüer var. Her gece karanlık, korkulu düşler görüyorum. Kendini düşünmüyorsan beni düşün. Hiç kimse seni, yalnız başına dağ başlarında ve ormanlarda dolaşmağa, köylerde yaşayan Rumların hastalarını yoklamağa zorlamıyor. Amacın dertlilere ve illetlilere derman bulmak, acı çekenlerin acısını dindirmekse, kendi elinle kurduğun Darüşşifa'da bu işi doya doya yapabilirsin. Taşradaki hastalarınla da Sultan döndükten ve şu Haçlı belası savuştuktan sonra ilgilenirsin.»

Genç adamın kaşları çatılmış, yüzünde derin üzüntü çizgileri belirmişti.

— «Şimdi de sen başladın dün akşam söylediklerini tekrar etmeğe,» diye sitem etti. «Seni yürekten seviyor ve anlıyorum Emine. Sen de beni seviyorsun, doğru, ama anlamıyorsun. Başıma bir felaket gelmesinden korkmanı saygı ile karşılarım. Yapılması gerekeni yapmama engel olmana gelince... bunu ancak bağışlayabilirim!»

— «Öyleyse bağışla! Bağışla-» diye Emine hıçkırdı. «Yeter ki sebepsiz yere tehlikeye atılmaktan vazgeç. Yargıç sen olduktan ve vereceğin karar senin hayatını güvenceye aldıktan sonra değil suçlu bulunup da bağışlanmayı, suçsuz yere hüküm giymeyi bile seve seve kabul ederim.»

Laçin başını iki yana salladı.

— «Dava seninle ilgili olunca zaten ben yargıçlık yapamam hatunum,» dedi. «Çünkü tarafsız karar veremem. Haydi artık, için rahat etsin. Seni incitemiyeceğime göre, hastalarını görmekten vaz geçiyorum. Bin haçlı mızrağı beni yolumdan döndüremezdi. Sen, iki şebnem tanesi ile bütün direncimi kırdın.»

Sesin tonu ve sözlerdeki ince, anlamlı şikâyet havası genç kadının yüreğini burktu. Kulağına gelen sözleri bir kaç kez daha tartacak, iyice anlayacak kadar süreyle nefes almadı. Sonra, ıslak yüzünde utangaç bir gülümseme belirdi. Heyecanla fısıldadı:

— «Gerçek mi? Sahi... gitmeyecek misin?»

Laçin omuzlarını silkti.

— «Elbette. İstediğin bu değil miydi?»

— «Evet!.. Ahh, evet! Bana gücenmen, hatta beni hiç affetmemen pahasına bile olsa ,sağ kalmanı isterim.»

Genç adam duygulanmıştı. Temiz ruhlu, iyi niyetli eşini kandırmak için düzenlediği söz tuzağını düşünüp suçluluk hissetti. Ama başka ne yapabilirdi ki? Hastalarını yüz üstü bırakamazdı. Tehlike umurunda değildi. Nasıl olsa gidecek ,görevini yerine getirecekti. Bütün mesele, Emine'yi kırmadan gitmekti.

İçini çekip mırıldandı.

— «Seni kınamak elimden gelmez. Yalnız dilerim ki, bencilliğini her zaman, herkese karşı açığa vurmayasın.»

Emine irkildi. Kuşkulu, soru dolu bakışlarını kocasının elâ gözlerinin derinliğine çevirdi. Orada gizlenen şeyi anlamağa çalıştı

— «Bencillik mi bu?» diye kendini savundu. «Seni dünyanın sensiz kısmından ve kendimden çok sevmem bencillik mi.»

— «Evet,» diye serinkanlılıkla Laçin doğruladı «Bencil olmasan, yalnız kendi hayalinde yaşayan bir tehlikeden kocanı koruma uğruna en az on hasta insanın hayatını tehlikeye atmazdın. Bencilliğin yüzünden bel-

ki de yolumu gözleyen bir hastam, zamanında sargıları değiştirilmediğinden ve merhemi sürülmediğinden kanı zehirlenerek ölecek. Belki ilacı verilmeyen bir bebek anasının kolları arasında humma'dan kavrularak can verecek. Gözüne damla konmayan bir genç adam kör olacak. Daha birçok hastalar umdukları şifayı bulamayacaklar. Bencilliğin yüzünden aklına gelmiyor ki, tehlikeli sandığın o sınır köylerine gitsem ben en çok bir kaç saat oyalanacaktım. Oysa köylüler, her gün ve günün her saatinde orada yaşamak zorundalar. Bir Haçlı baskını olursa, onların canlarını, mallarını ve ırzlarını kimse koruyamayacak. Ama üzülme... Ben de en az senin kadar bencilim. Çünkü senin üzülmenden bana düşen payı yüklenmemek için, görevimi yapmaktan kaçınmayı kabul ediyorum.»

Genç kadın, sonuna kadar açılmış gözlerle kocasını dinliyordu. Bir ara yutkundu. Oyalı mendiliyle gözlerini ve yanaklarını sildi. Uzun, nemli kirpiklerini öne eğip ayaklarının ucuna baktı.

Laçin çoktan susmuş, sözlerinin yarattığı tesiri inceliyordu. Emine ağır ağır başını kaldırdı. Göğüs geçirdi. Kelimeler dudakları arasından döküldü. ,

— «Haklısın sanırım. Ben... bencil bir kızım.»

«Kadınlığı o kadar yeni ki,» diye genç adam içi sızlayarak düşündü. «Daha pek alışamamış.»

— «Önemi yok güzelim. Meleklere benziyorsun ama, yine de sadece insansın. Her insan, az ya da çok kusurludur.»

Yeniden bir sessizlik devresi başladı. Bahçenin o köşesinde, yalnız arıların kanat sesleri ve kuşların cıvıltısı duyuluyordu.

Emine hafifçe öksürdü.

— «En iyisi hemen yola çık,» dedi. «Güneş neredeyse doğacak. Erken gidersen erken dönersin.»

Laçin kazandığı zaferin neşesini duymuyordu. Çekingen bir tavırla:

— «Hayır,» dedi. «Seni böyle konuşmağa zorladım. Gitmem gerektiğine gönülden inanmıyorsun. Kalacağım.»

Genç kadın çenesini gururla yukarıya kaldırdı. Az önceki heyecanı hemen hemen kaybolmuştu.

— «Haklısın,» diye itiraf etti. «Gitmen gerektiğine hiç inanmıyorum, çünkü senin gâzünde sadece 'yardıma muhtaç hastalar' olan insanların, yani devletimizin Rum asıllı halkının, aslında ne nankör kişiler olduğunu biliyorum. Kendimi bildim bileli burada ,İznik'teyim. Rumları iyi tanırım Bir fırsatını bulsa, kör olmaktan kurtardığın hastan senin gözünü seve seve oyardı. Bebeğini ölümün pençesinden kurtardığın kadın, senin çocuğunu parça parça ederdi. Haçlı belasını da onlar kendi başlarına sarmadılar mı? İnan ki kendini hizmetlerine adadığın Rum'lar aslında en az Haçlılar kadar yabanidir.»

«Onlar kadar acımasız, onlar kadar saldırgandır. Dedikoduları sen de duydun. Bizans topraklarında baskınlar yapıp insanları öldüren, kadınların ırzına geçen, evleri yakıp yıkan Haçlılara Rum kılavuzlar yol gösteriyormuş .Sırf yağmadan pay alabilmek için... Evet, onları yardıma değer bulmuyor ve gitmen gerektiğine inanmıyorum. Ama seni benim gibi düşünmeğe zorlayamam. Yoluna engel olup mutluluğumuzun zedelenmesini göze alamam.»

Kendini zorlayıp gülümsedi. Sonra devam etti.

— «Gideceksin! Gideceğini dün akşam da biliyordum. Seni yolcu etmeğe hazırlanmıştım ben. Yalnız surların dışına silahsız çıkmana razı olamam. Tavan arasındaki sandığa sakladığın kılıcı Kambur'un yardımıyla bulup eğere bağlatmamın sebebi bu. Gideceksin ,ama silahsız değil.»

Laçin sarsıldı. İşte yine ortaya atılmıştı kılıç sözü. Çözümlenmesi gereken en önemli sorun buydu. Sinirli olduğunu saklayamadı.

— «Peki ama neden? Savaşmak için değil, hastaları yoklamak için gidiyorum ben. Bir hekim olarak...»

Emine, çocuksu bir telaşla atıldı:

— «Hekim ,hekim!.. Her şeyden ösce bir Emir'sin sen. Sultan'ın Divanında Tuğra Emirisin.»

— «Bu bir şeyi değiştirmez ki ,köylere yaptığım gezilerde sınır devriye birliklerinin yardımına güvenebilirim.»

Emine sabırsızlık belirten bir edayla diretti.

— «Devriye birlikleri ha? Bir ucundan öteki ucuna iki günde gidilemiyecek kadar geniş sınırlarımızda sadece iki küçük devriye birliği olduğunu ben bile biliyorum Laçin. Dağ başlarında ve sık ormanlar içinde yol alırken, kötü niyetli iki ayaklılar bir yana dursun, yabani hayvanlara karşı da olsa kendi kendini savunman gerekebilir. Anlayamıyorum... Silah taşımaktan neden böyle iğrenircesine kaçıyorsun?»

«Silah taşımaktan iğrenmek!» Bu tam yerini bulmuş bir tahmin değildi ama, Laçin eşinin böyle düşünmesi için elinden geleni yapmış sayılırdı. «Keşke böyle bir soruya cevap verebilmek için önceden hazırlıklı olsaydım,» diye sıkıntılı bir düşünce anından sonra aklına gelen ilk mantıklı açıklamaya dört elle sarıldı:

— «Şifa dağıtacak bir kişinin yanında öldürücü alet taşıması saçmalık olur,» dedi. «Dört yıldır o köylere gider gelirim. Bu güne kadar hiç bir saldırıya uğramadım.»

— «Kaçamak bir cevap bu,» diye Emine yine ısrar etti. «Daha önce de aynı konuda böyle kaçacak cevaplar verdin bana. Dün akşam, sen uyuduktan sonra konağın bilmediğim bütün köşe-bucağını gezdim. Odalardan birinde, veya bir dolapta, Tuğra Emîrine yakışır değerde örme zırhlar, tolgalar, kargılar, yay ve sadaklar, kılıçlar bulacağımı umuyordum. Boşunaymış. Kamburu kandırmasaydım şu kılıcı da ele geçiremiyecektim. Nasıl oluyor bu Laçin. Soylu bir bahadırsın sen. Neden hiç silahın yok bu kılıçtan başka,»

Laçin kendini biraz toparlamıştı. Hoş görüyle güldü.

— «Bak güzelim,» dedi. «Karım olduğuna göre, artık bazı gerçekleri bilmen gerekiyor... Benim Emîrliğim biraz göstermeliktir! Divan üyeliğine, ana tarafımdan ve uzaktan Sultan'ın hısımı olduğumdan getirildim. Aynı onur verici yakınlık yüzünden de hak etmediğim Emîr ünvanını kabullenmek zorunda kaldım.»

Genç kadının gözleri iri iri açıldı.

— «Hiç de değil!» diye sesini yükseltti. «Ciddi konuşmuyorsun. Kılıç Aslan kendi kardeşine bile hak etmediği bir mevkii vermez. Hem bu ülkede herkes, senin Tuğra Divanını eskisinden çok daha iyi idare ettiğini biliyor. Üstelik, omuzlarında koca bir darüşşifa'nın yükü de olduğu halde!»

Laçin bu sözlerden yaralanmış olduğunu saklamadı.

— «Yazık,» dedi. «Oysa ben, asıl mesleğimin hekimlik olduğuna inanıyor ve eğer yük saymak gerekirse Tuğra divanını yük sayıyorum.»

— «Yani... taşıdığın ünvana hiç değer vermiyorsun, öyle mi?»

Genç adam yanlış anlamaya yer bırakmak istemiyordu. Açıkladı:

— «Vermez olur muyum güzelim? Devlete ve devletin bütün kurumlarına, yasalarına saygım olmasa şimdi burada bulunmazdım. Ayrıca. Sultan'ı öz kardeşim kadar severim. Onun bu toprakları bize yurt yapacağına, yeni ülkemizi kalkındıracağına, milletimizin yüzünü güldüreceğine içtenlikle inanıyorum. Karınca kararınca ben de devlete ve millete yararlı olmağa çalışıyorum. Ne var ki... hizmetimin bazı kişilerce yalnız ünvanımla ilgili kısmının değerlendirilmesini doğru bulamıyorum.»

Genç kadın, eşini daha değişik ve daha kapsamlı bir görüşle tartmağa çalıştı. Laçin, hiç kuşkusuz yürekten konuşuyordu. Kendini anlatma, tanıtma çabasındaydı .Ne övünüyor ne de yakınıyordu aslında. Sadece içini döküyordu ve bunu biraz da farkına varmadan yapıyordu. Böylece, zaten hiç bir zaman gizlemeğe çalışmamış olduğu gerçek kişiliğini büsbütün ortaya koymuş oluyordu.

Sorguçlu börkü, sırma işlemeli câmedanı, al atlas kuşağı, çuha çakşırı ve siyah sahtiyan çizmeleriyle Laçin, başka herhangi bir Emîr gibi giyinmişti. Yanları kısa kesilmiş sakalları ve uçları yukarıya kıvrılmış bıyıkları, yaşının olduğundan biraz daha fazla görünmesine sebep oluyordu ya, otuzuna varmadığı yine de belliydi. Uzun boylu, düzgün vücutluydu.

Kılıç Aslan, babasının yıllarca boş kalan tahtına geçmek üzere Isfahan'dan gelirken Laçin'i yanında getirmişti. Selçuk sarayının gözde din bilgini Molla Du-

ran'ın kızı Emine, o zamanlar daha on beşine bile basmamıştı ama, Laçin'i gören başka genç kızlar gibi onun da yüreğine bir ateş düşmüştü. Bu genç Emir bir masal kahramanıydı! Kaf dağının bütün devlerini alt edebilir ,ordularla tek başına vuruşabilir, sevdiği kız için kırk odalı billûr köşkler yaptırabilirdi!

O ilk görüşün etkileri bu güne kadar devam edip gelmişti işte...

Genç kadın, sevdiği adamın bir masal kahramanı olmadığını, onun yanında masal kahramanlarının çok basit kalacağını, ancak şimdi anlayabiliyordu .

Kendi kendine «Laçin'de gerçekten de, önemsemediği ünvanın özüne aykırı düşen birçok özellikler var,» diye hüküm verdi.

Aykırı özelliklerin bazıları zaten yüzeydeydi ve ancak çok dikkatsiz ya da çok seven kimselerin gözlerinden kaçabilirdi: Laçin'in yanakları pembe, elleri ince ve beyaz, tavırları, davranışları ve konuşması yumuşaktı. Dost bakışlı, ılık anlamlı, uzun kirpikli, iri-ela gözleri vardı. Oysa Emir deyince insanın aklına yanık tenli, kartal bakışlı, elleri nasır tutmuş, gövdeleri sırımlaşmış kişiler gelirdi.

Ama asıl önemli olanı, Emine'nin hayalinde yaşayan Masal Kahramanı Laçin ile gerçek Laçin arasında gözle görülmeyen farktı. Gerçek Laçin devlerle boğuşmayı, orduları alt etmeyi her halde hiç düşünmemişti. Onda ün ve şan kazanmak, buyurmak, yükselmek hırsı yoktu. O sâde, insancıl, alçak gönüllü bir adamdı. Kişiliği böyleydi. Ruhunun yapısı buydu.

Genç kadın, düşlerinden alıp da hayata uygulamağa çalıştığı heveslerle gerçeğin bu en önemli yanını ayırd edebilmekte nasıl olup da böylesine geç kalabildiğine şaştı.

Karısının aklından geçenlerden habersiz, Laçin sözlerine devam ediyor ve onun varmakta olduğu sonuçları doğruluyordu.

— «Emir olabilmek için hiç bir çaba göstermedim. Benim mesleğim hekimliktir. Çocukluğumda başlayarak, bütün gücümle, iyi bir hekim olmağa çalıştım... Cünd'i Şahpur'da, Rey'de ve İsfahan'da en ünlü hocalardan ders aldım. O kentlerin, yer yüzünde bir eşi bulunmayan darüşşifa'larında hekimlik yapıp bilgimi ve tecrübemi arttırdım. Saçımın sayısınca kitap okudum, göz nuru döktüm, öğrendiklerimi hayata uyguladım. İlaçlar ve eczalar üzerine dizi dizi araştırmalarım, buluşlarım var.»

Kendini, anlattıklarına öylesine kaptırmıştı ki, eşinin yüzündl beliren o yepyeni ilgiyi fark edecek halde değildi. İçini çekerek:

— «İşte... şimdi de buradayım,» diye sözlerini tamamladı. «Parlak bir ünvanım var. Sırtıma kambur gibi yapışmış onurlu ve yüce bir makama sahibim. Başkaları bu gibi baht açıklığı işaretlerinden memnun olabilir. Ben de şikâyetçi değilim. Ama, eğer bu ülkede sevilmemi ve sayılmamı sırf Emir Mecdeddin Laçin olmama borçluysam, doğrusu hekim Mecdeddin Laçin'in bunca iyi niyetine, emeğine ve fedakârlığına çok, çok acırım!!»

Son kelimeler ağzından dökülürken, Emine'nin gözlerinde parlayan iki damla gözyaşını gördü. Rengi attı. Uzanıp onun küçük, yumuşak ellerini tuttu.

— «Yine ağlattım seni,» diye pişmanlıkla mırıldandı. «Çenemi tutamadım. Yenilmez bir kahraman, yiğit bir Emir olmadığımı itiraf ettim ve seni hayâl kırıklığına uğrattım! Keşke... keşke gerçeği değiştirebilseydim...»

Genç kadın, başını kocasının göğsüne dayadı ve iki hıçkırığı arasında gülmeğe çalışarak konuştu:

— «Sakın! Sakın hiç bir şeyi değiştirmeğe çalışma... Bu halinle çok daha büyük, çok daha yücesin. Suları duru ve tertemiz olduğu halde derinliği gözle ölçülemeyen bir göle ,uçsuz bucaksız bir deryaya benziyorsun. Ne olduğunu hiç bri zaman hiç kimseden saklamadın ki... Eğer seni gerektiği gibi tanımadım ve yeterince takdir edemedimse suç benim. Ama geç kalmış sayılmam değil mi? İnan bana, sana lâyık olmak için yapamıyacağım hiç bir şey yok.»

— «Öyleyse... bana gücenmedin?»

— «Asla! İnsanları incitmek senin, sana gücenmek ise benim gücümün dışındadır. Ağladığımı sanıyorsun. Oysa bunlar övünç ve sevinç göz yaşlarıdır. Seninle övünüyor, bizi birleştirèn kadere şükrediyorum.»

Laçin rahat bir nefes aldı. Karısının ince, zarif vücudunu biraz uzaklaştırıp gözlerinin içine baktı. Orada, konuşulanların katıksızlığı yazılıydı .

— «Babasının kızı,» diye güldü. «Bakıyorum yine şairliğin tuttu. Bu kadar hassas olma, hayal gücünü de fazla harcama Eminem.

Emine, uykudan uyanır gibi silkindi.

— «Haklısın,» diye neşeyle cevap verdi. «Kanatlarımızı kapayıp yer yüzüne konalım. Hastaların seni bekliyor değil mi? Haydi hekimbaşı! yolcu yolunda gerek. Artık silahlardan nefret ettiğin yolundaki hayali inancımı da unutmalıyım. Kılıcı tokasından çıkarıp bana ver. Eski sandığına yerleştireceğim.»

— «Silahlardan nefret ettiğimi nereden çıkarıyorsun?» diye genç Emîr itiraz etti. «Dört yaşıma bastığım gün boynuma bir hamail ve kılıç takmışlardı. On yıl

süreyle ok, yay, kılıç, kargı ve topuz eğitimi gördüm. Sık sık akranlarımla yarışır, çekişirdim. Güreşte hiç kimse sırtımı yere getiremezdi. Bindiğim atın tozuna yetişemezlerdi. Vurduğum kılıç ve topuz, keser ve çökertirdi. Sançtığım kargı dört kat manda derisinden yapılmış kalkanları delerdi. Attığım ok...»

Birden sustu. Omuzlarını silkip içtenlikle güldü.

— «Bilmem neden anlattım bunları sana. Abarttığımı sanacaksın. Halbuki çocukluğumda gerçekten de yaman bir savaşçıydım.»

Emine derin bir ilgiyle, ciddiyetle dinliyordu .

— «Ya sonra?» diye araştırdı. «Sonra ne oldu da...»

— «Bir şey olmadı canım. Başka çocuklar gibi ben de büyüdüm. Bak şimdi yirmi sekiz yaşındayım.» Acaba işi birden şakaya vurmak istemesini Emine fark etmiş miydi? Ne olursa olsun, o noktadan ötesi üzerinde konuşmağa niyeti yoktu. Hiç olmazsa şimdilik...

Dönüp doru aygıra doğru yürüdü.

— «Gideyim artık. Dediğin gibi, erken dönmek için erken yola çıkmalıyım.»

Ayağını üzengiye koyar koymaz hayvanın sırtına oturdu.

— «Haydi hatunum,» dedi. «Allah'a emanet ol!»

— «Kılıç...» diye genç kadın kekeledi. «Kılıcı vermeyecek misin bana?»

Laçin eğer tokasına uzanan küçük eli okşayıp usulca itti .

— «Hayır, o yanımda bulunacak. Gerçi hiç bir zaman kabzasına el sürmeyecek ve kınından çıkarmayacağım, ama surların dışına her çıkışımda kılıcı beraberimde bulunduracağım. Gönlün rahat olsun.»

«Hiç bir zaman el sürmeyecek ve kınından çıkar-

mayacağım» diye ne büyük söz ettiğinin farkında değildi. Eğilip bahçe kapsını araladı, topuklarını hayvanın karnına dokundurdu, kısa kararlı dörtnalla sokağa fırladı.

Bir kez daha, Emine'nin güzel yüzündeki canlılık uçuvermişti. Nemli bakışları dalgın, mırıldandı:

— «Allah'a emanat ol... Allah'a emanet ol... Allah'a emanet ol...»

Konağın yan kapılarından biri açıldı. Elindeki kalaylı tasla zenci halayık seyirtti. Sokağa uğur suyu serpildi.

★

Eğri burç altındaki Doğu kapısına yaklaşırken, genç Emir arkadan adının çağrıldığını duydu ve dizginleri kastı.

Seslenen, İznik İlhanı Emir Muhammed idi. Laçin hayvanın başını çevirince emektar Beylerbeyi ile yüz yüze geldi. Kır atının üstünde, Muhammed İlhan bir heybet heykelini andırıyordu. Başında sorguçlu bir tolga ,sırtında çelik örme zırh gömlek vardı. Savaş ve uğraşın içine doğmuş, elli yılı aşkın ömrünü Bizanslılarla vuruşarak geçirmişti. Kalın siyah kaşlı, çakır gözlü, yanık tenliydi. Şahin gagasını andıran burnu ve kırçıl sakallarıyla, sınır boyunda yaşayan Türkmenlerin seçkin bir örneğiydi. Laçin'in selamına karşılık verdikten sonra sordu:

— «Kuzey köylerine mi bu gidiş?»

— «Evet beyim. Günü birliğine... Allah izin verirse gece yarısından önce döneceğim.»

Muhammed İlhan o günlerde ağır bir sorumluluk taşıyordu, çünkü İznik ve çevresinin güvenliğini sağlamakla görevliydi.

Sultan, yaz başında, ordu ile birlikte doğuya gitmişti. Süryanilerin yaşadığı Malatya kentini Ermeni asıllı Gabriel adındaki derebeyinin zulmünden kurtarmak istiyordu. Gabriel, ortodoks kilisesine bağlıydı ve Süryaniler Malatya'yı Kılıç Aslan'a teslim etmek niyetinde idiler. Zalim derebeyi silah zoruyla halkı sindirip direnişe geçmiş, kentin kapılarını kapamıştı. Bu yüzden Türk ordusu aylardan beri süren bir kuşatma savaşına bağlanmıştı.

Kılıç Aslan İznik'ten ayrılırken, Türkiye ile Bizans arasında barış şartları hüküm sürmekte olduğundan, İlhan Muhamed'e çok az asker bırakmıştı. Oysa sinsi İmparator Aleksis Komnenos el altından Avrupalı hristiyanlarla anlaşmaya varmış, din kardeşlerini Türklere karşı savaşmak üzere çağırmıştı. Papa II'nci Urban'ın kışkırtmasıyla Batılı hristiyanların hepsi ayaklanmışlardı. Doğuya, Türkler, üzerine sefer yapmak için büyük Haçlı orduları hazırlanıyordu. Haçlıların öncüleri durumunda olan altmış bin kişilik bir yabani insan sürüsü ağustos ayı başlarında İstanbul'a varmış, Aleksis Komnenos bunları Türk sınırı yakınlarındaki Kibotus (*) hisarı civarında konuklamıştı. Kendilerine yatıp kalkacakları yer gösterildiği ve yiyecek ihtiyaçları Bizans donanması tarafından deniz yoluyla sağlandığı halde, Haçlılar Kibotus'da uslu oturmuyorlardı. Bizans subaylarından ve Bizanslı tüccarlardan yardımcılar ve kılavuzlar alıp çevredeki köylere saldırıyorlardı. Din kardeşleri olan Rumları dizi dizi ödürüyor, kadınların ırzına geçiyor, evleri yakıp yıkıyor, tahıl ambarlarını, şarap mahzenlerini ve hayvan sürülerini yağ-

(*) Kibotus - Bugünkü Karamürsel ile Yalova arasında.

ma ediyorlardı. Kilîseler bile Haçlıların ellerinden kurtulamıyordu. Elde ettikleri çapuldan Bizanslı yardımcılarına pay verdikleri için, Türk-Bizans sınırı kuzeyinde olup bitenler konusunda belki de İmparator Aleksis'in kulağına haber gitmiyordu .Kibotus'a varıncaya kadar, Haçlıların başında yarı deli bir keşiş bulunuyordu. Münzevi Keşiş Piyer, ya da Muhterem Peder Piyer diye bilinen bu çete reisi artık zırvanadan çıkmış olan ayakdaşlarına büyük Haçlı orduları gelinceye kadar Türk sınırından uzak durmalarını öğütlemişti ama, bu öğüdün dinleneceği çok şüpheliydi. Tuğra Emîri Laçin, kendi Divanına bağlı bulunan haberalma örgütünden aldığı bilgilere dayanarak, Muhammed İlhan'a ciddi savaş tehlikesinin mevcut olduğunu bildirmişti.

Haçlıların Kibotus'a varışları ve yaptıkları saldırılar Sultan'a ulaklarla bildirilmişti. Fakat Sultanın Malatya kuşatmasını kaldırıp başkent'e döneceği konusunda bir haber alınmamıştı. Kaldı ki, Kılıç Aslan hemen yola çıkmak istese bile, ordunun surlar önündeki savaş durumundan çözülmesi ve Malatya İznik yolunu alması epey zaman alacaktı .Bu yüzden Emir Muhammed tedirgindi. Haçlılar Türk topraklarına saldırıya geçerse, onları açık arazide karşılayıp yenmek, eldeki zayıf kuvvetle mümkün değildi. Çaresiz, sınırdan İznik'e kadar uzanan bölge olduğu gibi düşman eline bırakılacak, mevcut askerle başkent'in savunulmasına çalışılacaktı. Sınır çizgisi üzerinde bırakılan iki küçük devriye birliğine, Haçlıların harekâtını izlemek ve haber ulaştırmak görevi verilmişti.

Emektar komutanı asıl üzen de buydu. Savunmasız bırakılacak olan köylerin halkı Rum'du. Ama bunlar Türk tebaası idiler. Haçlılar bir kez fırsat bulurlarsa, Bizans topraklarında Rum ahaliye yapmış olduklа-

rını Türk vatandaşı olanlara da yapmaktan çekinmeyeceklerdi. Bu durum da hiç kuşkusuz Selçuklu Devletinin itibarını zedeleyecekti. Tehlikeli bölgede yaşayan Rumlar uyarılmış, isterlerse güneye, İznik'e ve daha uzaktaki köylere göç etmeleri öğüdü verilmişti.

Ama ne yazık ki köylülerden çok azı bu öğüdü dinlemiş, kalanları «din kardeşleri olan haçlıların kendilerine bir zarar vermeyecekleri» inancıyla yerlerinden ayrılmamışlardı.

Haçlıların Kibotus yakınına yerleşmelerinden bu yana, yani son bir aydır, tasası yüzünden belli olan Muhammed İlhan, gök mavisi gözleriyle Laçin'i tepeden tırnağa süzdü. Bu arada bakışları ,eğer tokasına bağlı duran kılıç üzerinde belli belirsiz durmuştu

— «Üçkilise'ye de uğrayacak mısın?»

— «Önce oraya gideceğim. Sonra batıya doğru bir kaç köy daha dolaşıp Tepecik'te araba yoluna çıkacağım. Göl kıyısından döneceğim.

Yaşlı Emîr onaylar gibi başını salladı.

— «Ardından niye seslendim bilir misin?»

Laçin titredi. Beylerbeyi'nin kılıç taşımasına şaştığını anlamıştı. Karşılık vermedi.

— «Dün gece korkulu bir düş gördüm,» diye emektar İlhan kendi sorusunu cevapladı. «Düş de değil bir karabasan... Allah korusun, sınır boylarında kanlı vuruşmalar olacağından korkuyorum oğul. Düşümü kendi kendime böyle yorumladım. Bu gün oralara gitmen şart mıydı?»

Laçin bir bilim adamıydı. Gerek tıp alanında, gerekse din çevresinde aydın görüşleri vardı. Her görülen düşün, rast gele her kişi tarafından istenildiği gibi yorumlanmasını kabul etmezdi. Ama kendisinin böyle

düşünmesi önemli değildi. Düşü gören ve yorumlayan Muhammed İlhan'dı ve Muhammed İlhan o anda ülkenin en yetkili âmiriydi. Bir buyruğuyla kale kapılarını kapatabilir, girişi ve çıkışı yasaklayabilirdi.

— «Gitmem şart. Çünkü hastalarım yolumu gözlüyor beyim,» dedi.

— «Bilirim. Elinin erişebildiği her yerde yığınla hastan olduğunu da, elinin erişemiyeceği nice yerlerde daha nice hastaların olduğunu da bilirim.»

Laçin sabırsızlık ve kuşkuyla sordu.

— «Gitmemi yasaklıyor musun beyim?»

— «Yok ,onu hiç düşünmedim. Yalnız uzaktan eğerindeki kılıcı görünce... doğrusu merak ettim. Seni beş yıla yakın zamandır tanırım oğul. Daha önce hiç silah taşımazdın. Başka genç Emirlerle birlikte avlara katılmaz, cirit'e girmez, silah eğitimlerine rağbet etmezdin. Bugün ne oldu birden bire? Benim bilmediğim bir şey mi biliyorsun, yoksa sen de korkulu düş mü gördün?

Genç adam bunalmıştı. Ne cevap verecekti şimdi. Günün ilk ışıkları Eğri Burcun zirvesine dokunmağa başlamıştı. Zaman geçip gidiyordu. Sabahtan beri ikinci kez yolu gesiliyor, vakti harcanıyordu.

Bereket versin ihtiyar kurt soruşturmayı üstelemedi.

— «Aldırma oğul,» diye doğu kapısını başıyla gösterdi. «Amacım seni sorguya çekmek değil. Şunu bilmeni istedim: Sen sınır çizgisine yakın olduğun günler burada benim içim rahatlıyor. Oralarda bir kargaşa çıkacaksa, dilerim ki sen varken çıksın. İstesem de istemesem de ben, şu alaca duvarların gerisinde beklemek zorundayım. Oysa derler ki: Yatan aslandan gezen tilki yeğdir! Var sağlıcakla git, Allah işini rast getirsin.»

Laçin rahatlamıştı. Emir Muhammed'i yeniden saygıyla selamlayıp hayvanının başını çevireceği sırada bir kez daha durduruldu.

— «Nur içinde yatsın... Yağan beyden mi kaldı?»

Soru kılıçla ilgiliydi. Laçin başının öne doğru eğilmesiyle doğruladı.

★

İznik'i çepeçevre kuşatan bostan ve tarlalar arasından hızla geçip Kuzeydoğu yönüne uzanan sık ormanlığa girmişti. Dalgındı... Bakışları sık sık, sol yanından aşağıya sarkan ve atın adımlarına uyumlu olarak salınan kılıca takılıyordu. Silahlardan uzak durmasının sebebi o kılıçta yazılıydı.

Ama silahlardan nefret ettiğini sanan Emine aldanıyordu. Laçin en azından bu kılıcı severdi. Hatta ona saygı ile bağlıydı.

Doru aygırı soluklandırmak ve suvarmak amacıyla ağaçlar arasındaki bir pınar başında mola verdi. Dalgınlığı daha da yoğunlaşmıştı. Hayvanın kolanlarını gevşetip sırtını bir çam gövdesine dayadı. Kollarını göğsünde kavuşturdu. Gözlerini altın tozuna bulanmış, savatlı gümüş kabzadan ayıramıyordu.

Hayalinde eski bir öykü canlanmağa başlamıştı. Babasının, birbirinden çok farklı iki yaşam dönemini düşünüyordu. İlki canlı ve son derece hareketli, ikincisi çok kısa süreli fakat ateşli ve acılı iki yaşam dönemi...

Muhammed İlhan'ın da bildiği gibi, adı Yağan'dı. Nereden geldiğini, kimin nesi olduğunu bilen yoktu. Ortaya ilk çıkışında, dizleri arasında yarı yabani bir at, omuzunda da kirişi düğümlü bir yay görülmüştü. Başındaki kara keçe külah ve sırtındaki yamalı hırkaya ba-

kanlar onu bir şeye benzetememişlerdi ya, gönüllü katıldığı ilk savaşta, Sultan Alp Aslan'ın dikkatini çekmişti. Zaferden sonra Gulaman'ı Saray alayına alınmış, eğitim gördükçe yetenekleri ortaya çıkmış , kısa zamanda Emir rütbesine yükselmişti. Emir Yağan'da Allah vergisi başbuğluk özellikleri ve öğrenme aşkı vardı. Sultan Alp Aslan onu yanından ayırmıyordu. Gönlünü Selçuk soyundan bir hatuna kaptırınca umutsuzluğa düşmesini de Sultan önlemiş, kendi eliyle toy-düğün yaptırıp Yağan'ı evlendirmişti. Laçin, işte bu evlenmenin ürünüydü.

Alp Aslan şehid olup da yerine Melikşah geçince Emir Yağan'ın baht yıldızı daha fazla parlamıştı. Önce Gulaman'ı Saray Alayı komutanlığına sonra da Alem Emirliğine getirilmişti. Artık devletin hatırı sayılır büyüklerinden olmuştu.

Barışta pek görünmezdi ortalarda. Vaktini okuyup yazmakla, bilgin kişilerin sohbetlerine katılmakla geçirirdi. Savaşta ise, en tecrübeli Emirler bile Yağan Bey'in fikirlerine önem verir cesaretine ustalığına hayran olurlardı. Herkes, günün birinde Yağan adının Porsuk, Saltuk, Afşın ya da Gevherâyin gibi ünlü isimleri gölgede bırakacağına inanıyordu.

Ne var ki yazgı böyle değildi. Yağan bey genç yaşında sönecek, unutulup gidecekti.

Laçin babasının sonunu hazırlayan olayı iyi hatırlıyordu, çünkü o sırada on dördüne basmıştı.

Melikşah'ın hısımlarından bir şehzade baş kaldırmış, bağımsızlık ilân etmişti. Onu yakalamak ve isyanı bastırmak için gönderilen orduda, Yağan bey de görevliydi. Çetin bir savaş olmuş, iki taraftan da çok kişi ölmüştü. Yağan bey her zamanki gibi yararlık göstermiş isyanın bastırılmasında ve âsi şehzadenin yakalanmasında üstün hizmeti olmuştu.

İşte o seferden dönüşte. Emîr Yağan değişmişti birdenbire. Eşini ve oğlunu kucaklamadan odasına çekilmiş, seccadesinin gerisine çökmüştü. Yemiyor, içmiyor, gece gündüz namaz kılıp Kur'an okuyordu. Bir kaç kez Laçin kapının dışından dinlemiş, babasının Tanrı'dan yüksek sesle bağışlanma dilediğini, ağladığını duymuştu...

Bu hal sadece dört gün sürmüştü. Beşinci günün sabahı, konağın kâhyası, genç Laçin'i yatağından kaldırıp babasının ölüm odasına götürmüştü.

Bütün perdeler sıkı sıkıya kapalıydı ve odada genzi yakan ağır bir günlük kokusu vardı. Yağan bey yatağının ortasına oturmuş, dik durabilmek için sırtını bir yastık yığınına dayamıştı. Kömür renkli saçları kırçıllaşmış, sakalları ağarmış, yağız yüzü solmuştu. Dudaklarını zorlukla oynatıp oğlunu yanına çağırdı. Yatağın kenarında duran kılıcı işaret etti. Onu almasını ve kınından bir karışlık çeliği sıyırmasını istedi.

Laçin babasının hummayla yanan gözlerine bakmaktan korkuyordu. Elleri titreyerek emredileni yapmış, kılıcın bir karışlık çeliğini kınından sıyırmıştı.

— «Oku orada yazılı olanı!» diye fısıltıyı andıran bir sesle Yağan bey buyurmuştu.

Yarı karanlıkta, kınından çıkan çelik ışıldıyordu. Keskin madenin üstüne ustalıkla bir takım harfler kazınmıştı. Laçin iyi bildiği hatt'ı Yabguvi ya da Uygur harflerini okumakta zorluk çekmemişti:

— **«Öldürmeyeceksin!»**

— «Daha yüksek sesle,» diye babası sabırsızlıkla fısıldamıştı. «Daha yüksek sesle oku.»

— «ÖLDÜRMEYECEKSİN!»

Yağan bey başını arkaya, yastığa dayamış, gözlerini yumup sık sık soluk alarak gücünü toplamağa çalışmıştı. Neden sonra:

— «Öldürmeyeceksin!» diye, o cansız, hırıltılı sesiyle tekrarlamıştı. «Sana çok şey bırakıyorum oğlum.» Bir yığın altın, güzel bir konak, bağ ve bahçeler bırakıyorum. Ama aslında tek mirasım bu öğüt... Bu Tanrı buyruğu: Öldürmeyeceksin!»

Göğsü körük gibi işliyordu. Ağzını sonuna kadar açmıştı ama, yeteri kadar hava alamıyordu. Can vermek üzereydi. Son gücünü harcayarak ekledi:

— «Hiç —hiç kimseyi— öldürmeyeceksin. Hele benim yaptığım gibi —soydaşını — din kardeşini asla— öldürmeyeceksin. Üstüne farz olmadıktan sonra... canına kastedeni bile... öldürmeyeceksin! Yaşatmak için. Ağrıları dindirmek için çalışacaksın. Bir-bir hekim olmanı istiyorum. Yaşatacak, asla öl... dürmeye... cek-sin...»

Çocuk Laçin, parmaklarından kan çekilinceye kadar sıkmakta olduğu kılıcı alıp babasının cansız vücudunu yalnız bırakmış, dışarıya kaçmıştı.

Hekim Laçin dalgınlıktan silkinip doğruldu. Beyni yanıyordu. Gözleri kurumuştu. Babasının öğüdünü, Tanrı'nın buyruğunu, Tanrı'nın ve onun elçisinin başka buyruklarını ve öğütlerini kendi yaşamına yön veren kurallar olarak uygulayagelmişti. Allah Kur'an-ı Kerim'de **Sizi, öğüt alacak kişinin öğüt almasına yetecek kadar yaşatmadık mı?** diyordu. Peygamber ise **«Bilgi inanan kişinin yitiğidir. Nerede bulursa almağa herkesten çok inanan kişinin hakkı vardır»** demişti. Yi-

ne Peygamber: **Hastalarınızı iyileştiriniz. Cenabı Hak, ilacını vermediği hiç bir dert yaratmamıştır**, diyordu. Başka br öğüdünde, Tanrı'nın elçisi: **«Allah bir kimsenin hayrını isterse, onu insan ihtiyaçlarının mercii yapar,»** buyurmuştu. Ve Yağan bey «Yaşatmak için, acıları dindirmek için çalışacaksın!» demişti ölümünden hemen önce... Hekim Laçin bu ve benzer öğütlerden; yol gösteren ışıklardan yararlanarak yetişmişti. Allah'ın on buyruğundan biri olan Öldürmeyeceksin'i ise kendi çabasıyla oluşturduğu kişiliğinin ilk ve en önde gelen unsuru saymıştı.

Doru aygırın kolanını sıktı. Eğilip pınarın serin sularıyla alnını ve yanaklarını ıslattı. Üçkilise köyüne kadar daha en az bir buçuk saatlik yolu vardı. Ayağını üzengiye atacağı anda durakladı.

Tepenin doruğuna doğru, sık çam ağaçları arasından nal sesleri duymuştu. Başını o yöne çevirip baktı. İki atlı geliyordu. Çok geçmeden açıklığa çıktılar.

Laçin kararsız adımlarla su başından uzaklaştı. Birden dostu, iyi arkadaşı Emir Toylu'yu tanıdı.

Toylu iki eliyle eğerin ön hanesinden tutuyordu. Tolgası başında değildi. Alnı, yüzü kan içindeydi. Dizgin temasıyla yanında at süren genç er kolundan tutmasa yere düşecek gibi görünüyordu.

Yüreği deli gibi çarpmağa başladı, koştu... Bir yandan bağırıyordu.

— «TOYLU... Bre Toylu ne oldu sana?

Yaralı, gözlerini yorgun yorgun araladı, gülümseme çabasıyla kansız dudaklarını büzdü.

— «Laçin,» dedi. «Ayağıma geldin hekimbaşı. Demek yaşayacağım.»

Sonra da sanki kendi sözlerini yalanlamak istermiş gibi, gözleri usulca kapanıverdi. Yüzüne bir rahatlama yayıldı. Ağzının kenarından ince bir şerit halinde kan sızdı. Eğeri tutan parmakları gevşedi.

Laçin, at üstünde can veren arkadaşını yere yuvarlanmadan tuttu, kolları arasında pınar başına götürdü. Çimenlere yatırdı. Vücudundaki sayısız yara izlerini şaşkınlıkla inceledi.

Daha iki gün önce, Toylu'ya satrançta üst üste üç kez yenilmiş ve erişmelik olsun diye «elbet günün birinde yaralı olarak elime düşersin,» demişti. «O zaman etlerini çuvaldızla dikeceğim senin!» Toylu'nun, o cesur, neşeli genç subayın yaralarını dikmek gerekmiyordu artık.

Komutanını oraya kadar getirmiş bulunan genç Türkmen çocuğu, yeri incitmekten korkar gibi, ayak parmaklarının ucuna basarak yaklaştı. Laçin'in yüzündeki ifadeyi görünce çenesi titredi. Hıçkırdı. Başından beyaz keçe külahı çıkarıp yere çaldı. Dizlerinin üstüne çöktü. Boynundan sağ omuz başına doğru uzanan yarasının hiç farkında değildi. Laçin'in soru dolu bakışlarını, dişleri arasından fırlayan ağız dolusu tükrük gibi bir kelimeyle cevapladı:

— «HAÇLILAR!..»

Laçin, sırtından aşağıya buz gibi iki damla terin indiğini hissetti. Korkulan gün gelmişti.

— «Sınırı geçtiler demek? Ne zaman oldu bu? Onlarla nerede karşılaştınız? Devriye birliğine ne oldu?

— «Sınırı dün gece geçmişler beyim. Biz her zamanki gibi Keltepe doruğunda konaklamıştık. Şafak vaktine kadar hiç bir şeyden haberimiz olmadı. Beş-altı yüz adım yakınımızdan sansar gibi sıyrılıp geçmişler. Nöbetçiler Üçkilise yönünde göğe doğru yükselen alev-

ler görünce Toylu beyime duyurdular. Hemen atlanıp yola çıktık. Üçkilise alev alev yanıyordu. Sokaklar, evlerin ön ve arka bahçeleri, Kilise alanı ölülerle doluydu. O cesetlerin halini bir görseydin beyim...»

— «Bırak ayrıntıları şimdi!» diye Laçin sabırsızlığını gösterdi. «Haçlılar orada değil miydi?»

— «Kaçmışlardı beyim. Toylu bey hemen İznik'e haberci saldı ve...»

— «Haberci mi saldı? Ne zaman?»

— «İşte Üçkilise'ye varır varmaz. Gün doğmasına daha yarım saatten çok vardı.»

— «İyi... Belki haberci şimdi Muhammed Ilhan'a varmıştır. Devam et. Sonra ne oldu?»

— «Başım üstüne beyim. Haçlılar dönüşte Keltepe yakınından geçmemek için yolu uzatmış, ormanın derinine dalmışlardı. Arkalarından gittik. Günbatısına at sürdük. Alakoru'da yetiştik kâfirlere. Kara dinliler tavşan yutmuş yılan gibiydiler beyim. Taşıdıkları ağır çapul malları yüzünden yerlerinden kıpırdanamıyorlardı. İlkin bir ok yağdırdık üstlerine, sonra ver ettik kargıyı, kılıcı... Bizim birimize karşı onlardan ben diyeyim onbeş, sen de yirmi kişi vardı. Gene de, Allah seni inandırsın beyim tutunamazlardı karşımızda...»

Sıkılı yumruklarını dizlerine vurup dövündü.

— «İşte o sırada,» diye öfkeyle soludu, «Birden Toylu beyimin dört yanı sarıldı. Kahpenin biri arkadan bir kargı savurdu, beyimi iki küreğinin arasından vurdu. Atından yere çekip kılıç, balta üşürdüler üstüne...»

Gırtlağı kurumuş gibi sustu. Kan oturmuş gözlerini şehit subayın gülümseyen yüzüne dikti. Ağlamamak için kendini güç tutuyordu. Devam etti:

— «Dağ gibi yiğidim o soyu bozukların ayakları altında kaldı. Toprak benim başıma. Dağ gibi yiğidim...»

— «Kendine gel.» diye, Laçin toy askeri azarladı. «Ağıdın, yakınmanın sırası değil! Olanları anlat.» Oysa yalnız başına olsa, kendisi de doya doya ağlamak isterdi Toylu için.

Genç Türkmen başını eğdi. Kısık sesiyle anlattı.

— «Okurmuş onbaşı ele aldı buyruğu. Hep birden atılıp beyimizi ırzı kırıkların elinden kurtardık. Kâfir kaçıyor, sınıra doğru uzaklaşyordu. Ille vuruşmanın, kovalamanın ne tadı kalmıştı ne tuzu. Toylu bey, amber kokulu mum öğneği yanıyor, eriyordu. Düşmandan elimizi çekip köye döndük.»

— «Devriye bölüğü Üçkilise'de mi şimdi? »

— «Belî beyim. Okurmuş onbaşı Keltepey'e on kişi saldı. Sınır gözetlemesi aksamayacak. Eğer sınırın başka yerlerinde olay yoksa, birlik Keltepe'ye dönecek. Yok, Haçlılar her yandan ilerliyorsa, Iznik'e çekilecek.»

— «Erler arasında çok yaralı var mı?»

— «Toylu beyimden başka bir şehidimiz daha var beyim. Yaralı yok sayılır. Sıyrık çentik gibi şeyler. Em, sargı gerektirmez.»

— «Ya köylüler? Onların yaralısı çok mu?»

— «Köylüleri ne sen sor, ne ben söyleyeyim beyim! Haçlı, kilise dışında kimi yakalamışsa kuşbaşı etmiş. Gövdeler bir yana, kollar-bacaklar bir yana atılmış. Çoluk, çocuk ayırmamışlar! Görmeyince inanmazsın beyim. İnsanoğlu insanoğluna bunu yapar mı? Kiliseye sığınanları ellememişler ya, ötekileri ikişer üçer kez öldürüp acısını çıkarmışlar. Defteri dürüle böylesi milletin! Köyü yerle bir etmişler. Yaralı yok oralarda beyim, sade ölüler var.»

Genç hekim ayağa kalkıp aygırın heybesine uzanırken buyurdu:

— «Soyun. Cepkenini, içliğini çıkar. Yarana bir göz atalım.»

Genç er utanmıştı.

— «Benimkine yara denmez beyim,» diye ezile büzüle karşı durmak istedi. «Say ki avlıkta yaban domuzu diş attı. İzin ver de Toylu beyimi kent'e götüreyim.»

Laçin kaşlarını çattı:

— «Dediğimi yap!»

Delikanlı yay gibi yerinden fırladı. Belden yukarısını soyundu.

Hekimbaşı yarasını tımar ederken sözün gelişi konuşuyormuş gibi:

— «Saygısızlık demezsen beyim,» dedi. «Benimle uğraşacağına Karasu köyüne varıp bir baksan iyi olur. Korkarım orada hekimlik çok iş var.»

Laçin hayretle başını kaldırdı. Çocuk saçmalıyor muydu, yoksa kendisi mi yanlış duymuştu?

— «Karasu mu dedin? Her halde şu, papaz Yuvanis'in köyünden söz etmiyorsun.»

— «Tamam beyim. Yanından dere geçen köy... Karasu... Beyimi bu yana getirirken kestirme olsun diye sırtlardan, doruklardan geçtim. Uzaktan bakınca Karasu hizasında göğe yükselen dumanlar gördüm. Allah bilir, ya köyün çok çok yakınındaki orman tutuşmuştu, ya da köyün kendisi yanıyordu.»

Hekimbaşı inanmak istemedi. Köyün yanmakta olduğuna inanmak güç geliyordu.

— «Orman yangınıdır,» dedi. «Kurak havalarda sık sık olur. Belki de köylüler firez yakıyorlardır.»

— «Yok beyim, firez yakmaya benzemezdi. Eğer çam ağaçları yanıyorsa, köye çok yakın yerdeydi yangın. Demem o ki, ateş köye bulaşırsa çok cana mal olur. Yaralılar ve dumandan boğulanlar bulunur.»

Laçin tasalandı. «İnşallah korktuğum gibi değildir. İnşallah Haçlılar ikinci bir baskın koluyla Karasu'ya kadar inmemişlerdir,» diye içinden dua etti. Toylu gibi kurt bir subayın konakladığı köyün yakınından sızarak Üçkilise'yi basabildiklerine göre, Haçlıların yanında çevreyi çok iyi bilen Rum kılavuzlar vardı. Kendi soydaşlarının kanına ekmek doğramaktan çekinmeyen o kahpeler hiç kuşkusuz bu yörenin en zengin köyünün Karasu olduğunu bilirlerdi. Sınıra yakın olmadığından Karasu yolu üzerinde devriye birliği de bulunmuyordu.

Hünerli parmaklarıyla yarayı hemen yıkayıp em sürdü ve sıkı sıkı sardı. Toylu'nun cansız vücudunu atının üstüne çaprazlama yatırıp alnından öptü. Şehidi ve yaralıyı başkent'e uğurladı.

Dalları birbirine karışmış sık ağaçlarla kaplı üç yayvan tepeyi ardı arkasına aşarken, doru aygırı dörtnala sürüyordu. Orman içinde at binmenin yolunu yöntemini iyi bildiği ve altındaki hayvana güvendiği belliydi. Kırık dalların keskin uçları, sivri ve çıkıntılı budaklar zaman zaman kendisinin ve atın gözlerine, yüzlerine tehlikeli derecede sokuluyordu.

Diz boyuna yükselen kuru otla örtülü vadiye indiğinde, vakit kuşluk olmuştu. Batıda yükselen koyu yeşil sırtların üstünde görünen esmer sis tabakası, Karasu yakınlarında yangın olduğu haberini doğruluyordu. Belki Karasu köyünde...

Düzlüğü hızla geçmek amacıyla hayvanın karnına dokunacağı sırada kuzeyden, vadinin üst başından yaklaşan atlıları gördü ve bekledi.

Gelenler, yirmi beş-otuz kişi kadardı. Çok geçmeden başlarındaki beyaz keçe külahlar seçilir oldu. Bölge hesabınca bunlar, şehit Toylu beyin birliğine bağlı erler olmalıydı. Ama burada ne işleri vardı? Altmış kişilik birliğin geri kalanı neredeydi?

Yirmi adıma sokulunca, Onbaşı Okurmuş «Duuur» diye buyruk vererek erleri durdurdu. Kendisi altı adıma kadar yaklaştı, yere atlayıp hayvanını yedekte çekerek ilerledi. Burma kır bıyıklarının uçları çenesine doğru düşmüş, bronz renkli yüzü tozdan ve üzüntüden ağarmıştı. Emîr Laçin'i selamladıktan sonra acılı bir sesle konuştu:

— «Sana kötü bir haberim var beyim...»

— «Biliyorum» dedi Laçin kısaca. «Toylu'yu yolda gördüm.» Devriye birliğinin şimdilik ölüm haberini almasını istemiyordu. «Şen burada ne arıyorsun? Birliğin geri kalan erleri nerede?»

Yaşlı asker açıkladı:

— «Üçkilise yakınlarında beklerken Çerçi Marko geldi. Karasu köyünün de Haçlılar tarafından basıldığını söyledi beyim. Keltepe'de ve Üçkilise'de onar kişilik gözcü mangaları bırakıp yola çıktım. Marko ayrıca ormanda başıboş gezen üçer beşer kişilik Haçlılar olduğunu anlatınca on kişiyi sırtların üstünden ormanı taramakla görevlendirdim. Ben de kısa yoldan Karasu'ya gidiyordum.»

Genç Emîr'in sinirleri iyice gerilmişti. Artık durum yavaş yavaş açığa çıkıyordu. Haçlılar dün gece en az iki yerden sınırı geçmiş, iki köyü yerle bir etmişlerdi. Sınırdan dört saat uzakta bulunan Karasu'ya kadar sarktıklarına bakılırsa hiç bir şeyden çekinmiyorlardı. Belki de batıda, göl tarafında da saldırıya geçmişlerdi. O yörenin devriye bölük komutanı Emîr Baydar'dan haber alınıncaya kadar bir şey söylenemezdi. Tuğra Emî-

rine bağlı haberalma örgütü başarılı olamamış, düşmanın harekâtını önceden sezip İznik'e bilgi verememişti.

— «Çerçi Marko dediğin kişi güvenilir biri mi?» diye, sanki kendi yakın adamını tanımazmış gibi sordu.

— «Beli beyim. Güvenilir kişidir. İmanı bozuk çalar ya, sütü pâktır. Bize öyle bağlıdır ki, Rum ahalinin çoğu onu Türk çaşıtı sanır. Belki köylerde rastlamışsınızdır ona beyim. Çopur yüzlü, bucaksız, tombulca bir kâfirdir.»

— «Peki, nerede şimdi?»

— «Ormanı tarayacak olan erlerle bile gitti. Sabahın erken saatinde Karasu yakınındaki ormandan geçiyormuş. Ağaçlar arasından fırlayan birkaç Haçlı üstüne atılmışlar. Başka kurtuluş yolu kalmayınca Marko, katırının sırtındaki satılık kap kacağı ve başka malları fırlatmış Haçlıların başına, sürmüş hayvanı, kaçıp kurtulmuş. Biraz uzaklaşınca da Karasu'nun yanmakta olduğunu görmüş. Yelyepelek Tepecik köyüne dönmüşse de Karasu'dan yağmaladıkları mallarla uzaklaşan Haçlıların sürü halinde yolu tıkadıklarını anlayınca Üçkilise'ye kaçmış. Dediğine bakılırsa ormanda sarhoş dolaşan çok sayıda kâfir varmış. Onu onbaşı Akbuğa'nın yanına kattım, ormanı tarayıp tutsak almağa çalışacaklar. Karasu'da buluşacağız.»

Laçin yeteri kadar bilgi almıştı. Yapılacak ilk işin ne olduğuna hemen karar verdi:

— «Ben de Karasu'ya gidiyorum Okurmuş,» dedi. «Sürün ardımdan.»

Zalimlerin bir kısmını, kazandıklarından ötürü, diğer bir kısmına böylece musallat ederiz.»

KUR'ANI KERİM, En'am S. 129'ncu A.

Köyün yanı başından geçen sığ dere ,eskiden olduğu gibi çağıldayarak akıyordu. Gök yüzünde güneş, bir önceki günden farksız, ışıl ışıl yanmaktaydı. Uzak dağların koyu ve yakın dağların açık yeşili hiç değişmemişti. Kuşlar yine cıvıl cıvıl ötüyor, böcekler uçuşuyor, karnı üstünde gezen hayvancıklar kuru otların ve yaprakların altında dolaşıp duruyordu. Tabiat, yaşamanın sevinci içindeydi.

İnsanların dışında...

Dereyle köy arasında kalan ve batıdaki ormana kadar uzanan çimenlik, ölülerle ve kendilerine ölümün bile çok görüldüğü bahtsız ölümlülerle doluydu. Köy biraz daha uzakta, sıcak ve isli bir kül yığınıydı.

Hayatın sona erdiği her yeri hemen dolduruveren o ağır ve bunaltıcı hava, gözle görülmeyen, kalın bir kefen olmuş çevreyi sarmış sarmalamıştı.

Emir Laçin derenin karşı kıyısına geçer geçmez birliği durdurdu. Yere atladı. Doru aygırın dizginlerini Okurmuş'a teslim etti ve isteksiz adımlarla o dehşet sahnesinin içine girdi.

En yakında orta yaşlı bir adam ölü eşinin katılaşmış elini tutuyor ve yüzüne sürerek bir şeyler mırıldanıyordu. Kadın çırılçıplaktı. Beyaz derisi pıhtılaşmış kan lekeleri ve al-kızıl yaralarla kaplıydı. Memeleri tam köklerinden koparılmış, karnı deşilmişti. Bir kenarda morarmış yüreği, ciğerleri ve ezik barsakları vardı. Kalınca bir çam dalı; Haçlı şehvetini vahşetleştiren o müthiş çığlığı açığa vurmak amacıyla kullanılmıştı. Hiç kuşkusuz ölüm, bu zavallı kadın için mutlu bir

kurtuluş olmuştu. Ama ölüm kimbilir ne kadar nazlanmış, geç gelmişti.

Laçın büyülenmişti. Gözlerini kapamak istiyor, kapayamıyordu. İçine düştüğü kabustan kurtulmak istiyor, kurtulamıyordu. Ayakları altındaki yer sallanıyor, midesi bulanıyordu. Alnında boncuk boncuk ter taneleri birikmişti.

Neden sonra başını yukarıya kaldırdı. Ciğerlerine kurumuş kan kokusu ve insan gövdesinin içinden yayılan o bulantı verici koku sinmişti ya, taze havayı nerede bulacak da ferahlayacaktı?

Sendeleyerek bir kaç adım attı. Bir mezar taşı mıydı şu karşısında duran? Gömülmemiş ölülerin başı ucuna taş konmazdı ki... Mezar taşları diz çökmüş, hareketsiz duran insanlar biçiminde oyulur muydu hiç.

Ayaklarını çimenler üstünde sürüyerek biraz daha ilerledi. Kulakları uğulduyor, gözleri kararıyordu. Dört yanında sadece gölgeler vardı. Esmer ya da kara kara gölgeler. Uyuşuk parmaklarıyla kuşağının arasından çevresini çıkardı, alnını ve kaşlarının diplerini kuruladı.

Toylu'nun ölüsünü İznik'e götüren Türkmen gencinin bir çift sözünü duyar gibi oluyordu tekrar tekrar:

— «...Çoluk çocuk ayırmamışlar beyim... Görmeyince inanmazsın. İnsanoğlu insanoğluna bunu yapar mı?»

— «İnsanoğlu bunu yapar mı?»

— «İnsanoğlu...»

Okuma yazma bilmeyen, dünyayı ve insanları çok dar bir açıdan seyreden bir delikanlı demişti bunları... Ama o Türkmen oğlu bir geleneğin ,yüzyılların ötesinden gelen bir kültürün, bir zihniyetin sözcüsüydü. Atasından, dedesinden, soyunun okumuş yazmış, yasalar koymuş bilgin kişilerinden miras kalan zihniyeti dile getiriyordu. Türkmenoğlu Haçlı'yı insanoğlu'na benzetememişti!

— «Nasıl? Bu zavallılara yardım edebilecek misiniz Emîr hazretleri?»

Birden irkildi. Karşısında duran kara gölgeye dikkatle baktı. Kimdi bu konuşan, Kimindi bu bulanık yüz?

— «Ne o? Yoksa büyülü ilaçlarınız yanınızda değil mi? Az mı adam kaldırdınız ölüm döşeklerinden? Haydi, büyük ustalığınızı şu kesik gövdeler, parçalanmış, koparılmış insan organları üzerinde de gösterin. Diriltin onları...»

«Yuvanis!» diye düşündü. «Papaz Yuvanis bu...»

Ayakları altındaki yer hâlâ sallanmaktaydı. Çevresinde şekiller birbirine karışıyordu. Olanca gücüyle çabaladığı halde, Laçin toparlanamamıştı. Yine de o cırtlak sesin sahibini tanımıştı.

Belli etmeden derin derin soluklar alıyor, papazın yüzünü gözlerinde netleştirmek istiyordu.

Yuvanis sözlerine devam etti:

— «Bu gördükleriniz bir şey değil Emîr Hazretleri.. Hele biraz yürüyün ileriye doğru. Orman kenarına kadar gidin. Ben yüz ceset saydım az önce. Yüz ölü... Ama hepsi bu kadar değildi sanırım. Saymaktan yorulduğum için bıraktım... Çırılçıplak, kirletilmiş ve işkence edilmiş kadın cesetleri... El büyüklüğünde doğranmış erkek gövdeleri... Şişlerde kebap edilip yenmiş bebeklerin artıkları... En azından yüz ölü var burada! Sağ kalanlardan epey fazla...»

Birkaç köylü, papazla Türk subayının etrafına toplanmıştı. Gözlerinde anlamsız ifadeler; dinliyor, seyrediyorlardı.

Laçin sesini gırtlağının kuru kanalından kurtarıp zorla konuştu.

— «Nasıl oldu bu? Haçlılar kalabalık mıydı? Neden Emîr Baydar'a ya da Iznik'e haber salmadın?»

Papaz kendi dilinden söylenen bu sözlere deli deli güldü. Köylülere dönüp bağırdı.

— «Duydunuz mu? Duydunuz mu Emîr hazretlerinin konuşmasını? Nasıl olmuş bu iş? Haçlılar kalabalık mıymış? Neden yardım için sağa sola haber salmamışız?»

Birden gülmeyi şıp diye kesti. Cübbesinin kirli kol yenine gözlerini ve ıslak yüzünü sildi.

— «İyi dinleyin de öğrenin Emîr hazretleri,» diye homurdandı. «Sınırın kuzeyinde, Bizans toprakları içinde kalan köylere nasıl gittilerse, Haçlılar buraya da öyle geldiler. Kalabalık mıydılar? Elbette... Sayıları iki bine yakındı... Çoğu tepeden tırnağa kadar zırhlara bürünmüşlerdi. Sizin gibi bir hekimin yerinden kaldıramıyacağı kadar ağır silahlar taşıyorlardı. Köye girmeden önce, dört bir yanımızı sıkı bir çember içine almışlardı. Kedi bile sızamazdı dışarıya. Kaldı ki, haber versek ne işe yarardı? Emîr Baydar'ın üç buçuk atlısı ne yapabilirdi onların karşısında?»

Yaşlı bir köylü söze karıştı.

— «Pavlos'ların büyük oğlu ellerinden kurtulup kaçmak istedi. Gözlerimle gördüm ben. Hemen yetişip yere yıktılar ve...»

Aceleyle haç çıkarıp sustu. Yuvanis alaylı sesine yeniden kavuşmuştu:

— «Başka ne beklenirdi? Biz kendi halinde, yoksul ve barışçı köy adamlarıyız. Aramızda silah kullanmayı bilen, gece karanlığında düşman çemberini yarıp haber iletecek kişi ne arasın? Türk müyüz ki?»

Kendisinden bir baş yüksek duran Laçin'e yukardan bakmak ister gibi ayak parmaklarının üstünde doğruldu ve ekledi:

— «Canımız, ırzımız ve malımız sizlere emanet edilmişti. Sözde, Sultanınız bizim de Sultanımızdı! Yenilmez silahlarınızın himayesinde yaşadığımız için bizden vergi alıyordunuz. Soyumuz ve dinimiz sizinkinden ayrı da olsa ne çıkardı? Bizi kendi halkınız sayıyor ve şefkatle bağrınıza basıyordunuz. Devletiniz tarafından korunacağımızı, gözetileceğimizi söylüyordunuz. Peki ne oldu sonunda?»

Elinin geniş bir hareketiyle çimenler üzerinde yatan ölüleri ve ötedeki yanık evleri işaret etti.

— «İşte... Ne olduğu meydanda! Haçlılar, ellerini-kollarını sallayarak geldiler... Destursuz girdiler topraklarımıza, yuvalarımıza. Önlerine çıkıp da dur diyebildiniz mi onlara?»

Laçin'in kulağına erişen her kelime, suratına çarpılmış bir avuç serin su etkisi yapıyordu. Papazın saçma sapan ve saldırgan konuşması işe yarıyordu. Artık kendine gelmiş gibiydi. İstese Yuvanis'i iki kelimeyle sustururdu. Ama onun karnındaki bütün pisliklerin dışarı çıkmasını uygun bulmuştu.

— «Başımıza gelenlerden, en az Haçlılar kadar siz de sorumlusunuz Emîr hazretleri,» diye yaşlı din adamı devam etti. «Özellikle siz, Saltanat Divanının sayın üyesi, Tuğra Emîri, ünlü Darüşşifa başhekimi, özellikle siz... Karasu halkını günaha soktunuz. Büyülü ilaçlarınızla ortaya çıktınız ve çobanı olduğum sürünün hasta kuzularını kandırdınız. Ücret bile istemeden, dertleri iyileştirir görünüyordunuz. Halkımı kaç kez uyardım. Sizin Şeytan'a hizmet ettiğinizi ve canını kurtardığınız zavallıların ruhlarını efendinize kazandırdığınızı onlara açık açık anlattım. Söz dinletemedim! Sonunda Tanrı karıştı işe... Üstümüze Haçlıları gönderdi. Günahımızın cezasını çok ağır ödedik.»

Halsiz kalmış, üzüntüden bitap düşmüş gibi sözlerini tamamladı:

— «Bakıyorum şimdi de arkanıza baldırı çıplak birkaç adam takmış, Emîr kisvesiyle karşımıza çıkıyorsunuz. Biraz geç kalmadınız mı? Kimi aldatıyorsunuz? Şu erlerin. Sultan tarafından doğu seferine götürülmemek üzere ayıklanan kocamış kişilerle acemi çocuklar olduğunu bilmiyor muyuz sanıyorsunuz? Ya eğerinizdeki o süslü püslü kılıç ne oluyor? Sizin yumuşak nasırsız ellerinize silah yakışır mı? Neden böyle dalaverelerle uğraşacağınıza büyücülükteki hünerinizi gösterip de şu parçalanmış cesetleri canlandırmağa çalışmıyorsunuz?»

Bu sözlere tanık olan köylülerden bazıları başlarını yere eğmişlerdi. Onların Yuvanis'i onaylamadıkları belliydi. Başlarına gelen korkunç felâket yüzünden ne yapacaklarını, ne düşüneceklerini bilmez haldeydiler ama, yine içlerinden bir kaç tanesi Laçin'e minnet ve şükran borçluydular.

Dört yıl öncesine kadar, başka Rum köylerinde olduğu gibi Karasu'da da, hastalar kocakarı ilaçlarından medet umarlardı. Karga pisliğinden zehirli mantarlara, ısırgan otundan keçi safrasına kadar hemen her şeyin karıştığı bu ilaçlar fayda vermez ve hasta ağırlaşırsa, çaresiz kalan hasta sahipleri büyük masrafları göze alıp papaza başvururlardı. Papaz, falanca Aziz'in sakalından koparılmış bir kıl'ın veya filanca ünlü keşiş tarafından çizdiktirilmiş bir muska örneğinin hangi hastalığa iyi geleceğini bilirdi! Kutsal tasvirlerin, kutsal topraklardan getirilmiş bulanık suyun ve özel âyinlerin, şifa verici güçlerin kullanma yetkisi de papazındı! Ama ne hikmetse, papaz'a emanet edilen hastalar ecel'e koşan adımlarını birden sıklaştırır, kısa zamanda terk-i

dünya ederlerdi... Sayısız deneyler sonunda bu kaçınılmaz yazgıyı bellemiş bulunan köylüler, hastalarını din adamının şefkat ve merhametine emanet eder etmez, mezar yeri ve tabut tedarikine girişirlerdi.

Sonra Laçin çıkagelmişti... Sultan'ın sınırsız desteğiyle işe başlayan hekimbaşı İznik'te geniş bir darüşşifa kurmuş, Doğu Türk illerinden işinin ehli hekim ve eczacılar getirtmiş, çağın en ileri bilimsel yöntemleriyle çalışan sağlık yurdunu kısa zamanda halkın hizmetine açmıştı. Dil, din ve soy ayırımı yapılmaksızın, darüşşifa'ya her hasta kabul ediliyordu. Kuzey ve batıdaki Rum köylerinden olduğu kadar, Bizans sınırı içinde kalan yerlerden de İznik'e hastalar geliyordu. Ödeme gücü olmayanların yatak ve ilaç harcamalarını devlet karşılıyordu.

Laçin işi bu kadarla da bırakmamıştı. Haftanın belirli günlerinde yardımcı hekimleri yalnız bırakıp atına atlıyor, köylere, obalara, çiftliklere gidiyordu. Amacı, yardıma muhtaç hastaların ayağına varmak, köşe bucakta kalmış çaresizlerin dertlerine deva bulmaktı. Rum köylüler genç hekimin iyi niyetle uzanan elini başlangıçta kuşkuyla karşılamışlardı, çünkü papazlar bu konuda kesin bir bağnazlık gösteriyorlardı. Ama zamanla halk Türk hekimini tanımağa, ona saygı duymağa başlamıştı. Bazıları Laçin'e hayatlarını, bazıları da sevdiklerinin hayatlarını borçluydular. Onun Türk ve Müslüman olması, kendisine duyulan hayranlığın bir ölçüde saklı kalmasına sebep oluyordu ama gerçeği açıkça tartışmaktan çekinmeyenlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu. Arada bir, köylülerin kulağına Laçin'in yarattığı mucizeler konusunda da söylentiler geliyordu. Bir köyde, başının ucuna mumlar dikili bir ölüyü, burnuna damlattığı bir ilaçla aksırtarak ayağa kaldırmıştı!

Başka bir köyde ise, tabuta konmak üzere olan bir çesedin kolundan kan alarak onu diriltivermişti. Duyanlar, böylesi hikâyelere inanmakta güçlük çekmiyorlardı. Çok kimse Türk hekimin en umutsuz hastaları nasıl iyileştirdiğini, acıları nasıl dindirdiğini kendi gözleriyle görmüşlerdi.

Ünü günden güne yayılan genç hekim, mucizeler konusunda kendisine sorulanları ağırbaşlılıkla cevaplandırıyordu: «İyi bilin ki Öldüren ve Yaşatan yalnız Allah'tır» diyordu. «Alah'ın izni olmadan hiç kimse bir şey yapamaz.» Sonra da alçak gönüllülükle açıklıyordu: «Ben, O'nun insanlara bağışladığı sınırlı yetenekler yardımıyla geliştirilmiş olan bir bilim dalının, tıp biliminin, sade, kendi halinde bir çırağından başka birşey değilim.»

Kendi açısından bakılınca, Yuvanis'in Laçin'e kin beslemesi haklı sebeplere dayanıyordu. «İmansız Türk» başarı üstüne başarı kazandıkça yalnız Karasu papazının değil, özüne efsaneler ve hurafeler karıştırılmış bulunan Hıristiyan inancının ve Kilise'nin de itibarı sarsılıyordu.

Can düşmanı olan hekimi hedef alan öfke ve kin dolu vaazları ,dinleyenler üzerinde değişik tepki ve etkiler yaratıyordu. Halktan kimisi Papaza inanıyor ve Laçin'den uzak durmağa çalışıyordu. Bazıları ise Yuvanis'in vaazlarını alay mevzuu haline getirmişlerdi. Kimin tarafından uydurulduğu bilinmeyen bir öyküye bakılırsa, Yuvanis Türk hekimine gizlice başvurmuş ve bir türlü geçmeyen pekliği ile kanayan basurları için ilaç istemişti. Laçin papazın istediği ilaçları vermiş, ama papaz bunları yanlış kullanmıştı. Basuruna sürmesi gereken merhemi yemiş, peklik için içmesi gereken şurubu ise basur memelerine sürmüştü! İmdiil...

Şurubun, kullandığı yerde nasıl bir sonuç sağladığı bilinmiyordu kuşkusuz. Ama ağzından alınan merhem Yuvanis'in çenesini fena halde gevşetmişti. Bitip tükenmek bilmeyen vaazların sebeb buydu...

Yuvanis bu fıkrayı duymuş ve korkunç bir öfkeye kapılmış, bir kaç vaazının konusunu saygısız, imansız kişilere ayırmıştı. Ne var ki kilise'nin halk üzerindeki etkisinin günden güne azaldığının farkındaydı. Bizans idaresinde, Kilise gücü ile devlet otoritesi birbirini desteklerdi. Türk idaresinde ise imansızlar üzerine devletin yumruğunu indirmek sözkonusu olmuyordu. Hastalık gelip çattı mı, Kilise'ye en candan bağlı sanılan hristiyanlar bile ha demeden soluğu Laçin'in darüşşifa'sında alıyorlardı. Son iki yıl boyunca Yuvanis yalnız ve yalnız bir tek hastanın başına çağrılmıştı: Ölmesi istendiği için hekimden saklanan bunak bir kaynananın!

Papaz bunları düşündükçe öfkeden kuduruyordu. «Günün birinde sağlıkları için yararlı olduğunu söylerse, benim cemaatimden en az üçte biri Laçin'e inanıp donlarını indirir ve sünnet olmak için sıraya girerler» diye yakınıyordu.

Kendi halkına duymağa başlarığı kin artık Laçin'e olan öfkesini gölgede bırakıyordu. Gecelerce uykusuz kalmış, yumruğunu sıkıp «Gösteririm ben onlara!» diye bağırmıştı kendi kendine. «Hepsi cezalarını bulacaklar. Benimle alay etmenin ne demek olduğunu görecekler. Durun hele siz... Son gülen iyi güler.»

Sonunda bir çıkar yol bulmuş KURTARICILARIMIZ dediği Haçlıları çağırmıştı yardıma. Ölümü ve kanı, işkenceyi ve yangını kendi elleriyle getirmişti Karasu'ya...

Önceki gece yarısı başlayan ve sabaha kadar süren dehşet saatlerini uyur gezer gibi yaşamıştı. Korkmuş,

titremiş, ecel terleri dökmüştü. Ama pişman olmamıştı: «Cemaatimin kendi kendine kurtulacağı yoktu!» diye düşünüyordu. «En doğrusunu yaptım! Ben ve benim gibi düşünenler için tek çıkar yol o idi.»

Irzına geçilen kadınların hepsi Yuvanis'e saygı göstermeyenler değildi. Baltalar altında can veren erkekler, şişlerde kızartılan bebekler de bütünü ile «suçlu» ve alaycılardan sayılmazlardı. Ama papaz ceza çekenlerin hepsinin hasep ve nesep yoluyla o cezaları hak etmiş olduklarına inanıyordu. Ölüm dilemiş ve ölümü ayağına getirmişti. İntikam istemiş ve almıştı.. Ne pahasına olursa olsun...

Haçlılarla yaptığı işbirliğinin delilleri derine gömülüydü. Soydaşlarına ve din kardeşlerine karşı işlediği ihaneti suç değil, görev sayıyordu. Laçin'den ve Türk devletinin gücünden korkmuyordu. Kendisini kim ele verebilirdi ki? Köydeki suç ortakları mı? Yoksa işleri bittikten sonra çekip giden Haçlılar mı?

Hayır, Laçin'den çekinmesi için hiç sebep yoktu ortada... Tam tersine, köyün uğradığı felaketten yararlanıp Laçin'i suçlamak, halk önünde aşağılamak gerekiyordu...

Öte yandan Laçin, Yuvanis'in nemene bir fesatçı olduğunu iyi bilenlerdendi. Karasu papazını başka Türk subayları da az-çok tanırlardı. Bunlardan Emir Togurdak bir süre önce şöyle bir tanımlama yapmıştı:

— «Yuvanis, milletinin bol bol sahip bulunduğu kirli ayıpların hepsini özünde temsil eden bir yaratıktır. Hileci ve kancıktır. Düzenbaz, yalancı, iki yüzlü ve haindir. Nankör ve alçaktır. Papazı cezalandırmak için yılan dolu bir kuyuya atsanız kuyudaki yılanların cümlesi 'bre medet! Yuvanis bizi sokuyor!' diye bağırarak dı-

şarıya uğrarlar. Yuvanis'e kırk arşın boyunda bir deynekle bir kez dokunanın, temizlenmek için kırk kez kırklanması gerekir!»

Bu tanımlamayı ilk duyduğunda Laçin biraz abartmalı bulmuş ve yalnız gülünecek yanı ile ilgilenmişti ya, sonraları Togurdak bey'e hak verir olmuştu .Özellikle şu son iki yıldır, Yuvanis başından büyük işlere kalkışıyordu. Bereket versin bütün kötü niyetliler gibi o da budalanın tekiydi ve her davranışının gözetlendiğinden habersizdi.

Herşeye rağmen, Laçin, bu güne kadar papazı, ona duyduğu öfkeyi belli edecek derecede önemsememişti. Ama şimdi, Karasu köyünün başına gelenlerde onun parmağı olmasından kuşkulanıyordu.

Hayır, sinirlerini bozmayacak, hiddetlendiğini belli etmeyecekti... Başarabildiği kadar yumuşak bir sesle konuştu:

— «Ne büyük bir üzüntü içinde bulunduğunu görüyor ve seni anlıyorum Yuvanis efendi. Elbette devletimiz size bunu yapanların cezasını verecek ve hiç olmazsa maddi zararlarınızı karşılayacaktır. Keşke güneye göç etmenizi sağlık verdiğimde beni dinlemiş olsaydınız. Şimdi sakin sakin anlat bana. Haçlılar köye ne zaman ve hangi yönden girdiler? Ne zaman ve hangi yöne kaçtılar?»

Yatıştırmak bir yana dursun, bu sözler papazı büsbütün şirretleştirdi:

— «NEEEE?» diye bağırdı. «Kaçtılar mı? Kim kaçtı? Güleyim bari. Sizden mi kaçacaklardı?»

Ağzından tükrük saçarak devam etti:

— «Kaçmak bir yana dursun, sabahın ilk saatlerini bile burada, ölülerle dolu şu çimenlikte geçirdiler.

Yediler, içtiler, canlarının çektiği gibi eğlendiler. Giderayak köyü de kundakladılar. Gerçi kiliseyi yakmadılar ama, içinde değerli ne buldularsa aldılar. Bana sorarsanız, Haçlıların bütün bu yaptıkları yanlarına kalacak Emîr hazretleri. Siz Tuğra Emîri olarak ne düşünürseniz düşünün.»

Laçin kaşlarını hafifçe çattı. Kollarını göğsünde kavuşturdu. Başını biraz sola yatırarak aynı yumuşak sesle sordu:

— «Demek kendilerine bu kadar güveniyorlardı... Yaptıklarının yanlarına kâr kalacağını da biliyorlardı. Sınırdaki başka köyler dururken güneye sarkmaları ve Karasu'ya baskın vermeleri de ilginç... Sakın Haçlılara birileri yol göstermiş olmasın papaz efendi?»

Yuvanis'in aklarına kan oturmuş gözleri ayrıldı. Sanki birden bire dizlerinin bağı çözülmüştü. Kekeledi:

— «An... anlamadım... Ben... nereden bileyim. Ben.»

— «Canım ortada telaş edecek bir şey yok» diye Laçin sakin sakin konuştu. «Sadece merak ettim de sordum. O haydut sürüsünün tam dört saatlik yolu göze almaları düşündürücü değil mi? Madem amaçları vurmak, çalıp çırpmak ve kaçmaktı, neden bizim topraklarımızın bu denli derinine inmek istediler?

Yuvanis kapana kıstırılmış fareyi andırıyordu. Ne yaptığını bilemeden bir adım geriye çekildi. Kuşkuyla iki yanına bakındı. Elleri, dizleri titriyordu.

— «Yalvarırım Emîr hazretleri,» diye inledi. «Geceden beri çektiklerim yetmezmiş gibi bir de beni sorguya çekmeyin. Ne bileyim ben neden bizim köyümüze saldırdıklarını? Belki Karasu'yun bu yöredeki en zengin köylerden olduğunu duymuşlardır.»

Genç Emîr elini uzatıp yaşlı papazın omuzunu okşadı.

— «Tamam işte...» dedi. «Ben de bunu merak ediyorum. Kimden duydular dersin sizin köyün zenginliğini?»

Yuvanis sanki bu son soruyu hiç duymamıştı. Hıçkırarak ağlamağa başladı. Arada bir kendini zorlayıp kesik kesik konuşuyordu.

— «Bilemezsiniz... Anlayamazsınız... Neler çektim dün gece... Ölüp ölüp dirildim. Vaftiz ettiğim, evlendirdiğim gençlerin, çocukların gözlerim önünde işkencelerle öldürülmesine tanık oldum...»

Laçin okşar gibi bir sesle onun sözünü keşti:

— «Hatırlar mısın Yuvanis efendi, geçen yılın sonunda seni bir konuda uyarmıştım.»

Yaşlı din adamı birden sarsıldı. Sanki ayakları dibine yıldırım düşmüştü. Ellerini öne uzatıp dizlerinin üstüne çöktü.

— «Ahhh!» diye bağırdı. «Yalvarırım... Yalvarırım o konuyu yeniden açmayın Emîr Hazretleri...»

— «Aradan epey zaman ve zaman içinde değişik olaylar geçti,» diye Laçin umursamazlıkla sözlerini sürdürdü. «İşin gizlisi saklısı kalmadı artık. Biliyorsun, cemaatten çeşiti bahanelerle topladığın paraları Bizans'a yolladığını öğrenmiş ve seni uyarmıştım. Amacın İmparator Aleksis'in Batılı Hıristiyanlardan sağlamayı düşündüğü imdat ordusu davasına katkıda bulunmaktı. Köyden beş-on kişiyi de bu işe karıştırmıştın. Yaptığının devletimize ihanet olduğunu anlatmış ve aklını başına toplamanı söylemiştim sana...»

Olup bitenleri sessizce seyretmekte olan yaşlı köylülerden bazıları usulca oradan sıvışmak istediler. Laçin onlara dönüp buyurdu.

— «Kimse yerinden kıpırdamasın! Hanginizin nemene kişi olduğunu en az kendiniz kadar bilirim. Saklanmanız durumu değiştirmez.»

Yuvanis'e dönüp onu kolundan tuttu, iğrenmemeğe çalışarak ayağa kalkmasına yardım etti:

— «Şimdi senden şunu öğrenmek istiyorum Yuvanis efendi,» dedi. «Köyden birinin Haçlılarla işbirliği yaptığını sanır mısın? Bana gerçeği söylemelisin. Aksi halde sorumlu olur, sen de suç ortağı sayılırsın.»

Papaz iki kez üst üste haç çıkardı. Ayakta zor duruyordu. Ağlayarak cevap verdi:

— «Baba, oğul ve Kutsal Ruh adına, bakire Meryem adına, bildiğim ve saydığım bütün Azizler adına and içerim ki böyle bir alçaklıktan haberim yok. Eğer içimizden biri ihaneti bu dereceye götürmüşse, sizden çok ben onun düşmanı olurum Emîr hazretleri. Tanrı hakkı için ne beni ne de şu zavallı, zulüm görmüş insanları bu denli kötülüklerin zanni altında ezmeyin. Günahımızı alıyorsunuz...»

Laçin, Yuvanis'in «Allah bir» sözü dışında hiç bir dediğine inanılmaması gereğine şartlıydı. Yine de, yaşlı adamın bu heyecanlı yemin ve kasemleri karşısında yumuşamaktan kendini alamadı. Doğru iz üzerinde bulunuyorsa, hiç kuşkusuz papazı sıkıştırması icap ederdi. Ama kuşkularının gerçek olduğunu nereden bilecekti? Suçlama öylesine büyük ve ağırdı ki, ısrarda bulunmak zulüm sayılabilirdi.

Genç Emîr bunları düşünürken, Papaz Yuvanis yaşlı gözlerini dikmiş, Karasu deresinin üst başından gelen bir atlı kafilesine ve onların önünde yürüyen elleri arkasına bağlı kişilere bakıyordu. Birden ulumayı andıran bir sesle haykırdı:

— «YAKALANMIŞLAR! YAKALANMIŞLAR...»

Az önceki perişanlığından, bitkinliğinden eser kalmamıştı. Laçin'in yanından yıldırım gibi geçip dere boyuna koşmağa başladı. Etekleri savrulan cübbesi ayaklarına dolaştığından arada bir tökezleniyor ,ama hızından bir şey kaybetmiyordu. Bir yandan olanca hızıyla koşarken, bir yandan da haykırmağa devam ediyordu:

— «VURUN!.. VURUN ALÇAKLARA... KAÇIRMAYIN...»

Ölülerin başında duranlar, papazla Laçin'in konuşmasını dinleyenler, bütün köylüler bir anda harekete geçmişti. Yeniden bir taş kapan, eline kalınca bir sopa geçiren herkes, Çerçi Marko'nun da aralarında bulunduğu on Türk atlısına ve onların önünde yürümeğe zorlanan tutsak Haçlılara doğru koşuyordu. Yuvanis, en öndeydi. Atlılar durmuş, şaşkın şaşkın durumun gelişmesini izliyorlardı.

Laçin, Onbaşı Okurmuş'a işaret etti. Emektar asker hayvanının sırtına atlayıp doludizgin koşturdu ve son anda tutsaklarla köylüler arasına girdi.

— «Savulun...» diye, kalabalığın gürültüsü içinde kaybolan bir sesle buyurdu. «BRE SAVULUN DEDİM...»

Yuvanis, Okurmuş'un atının yanından geçip elindeki yumruk iriliğindeki taşı savurdu. Taş, elleri arkasına bağlı Haçlı tutsaklardan birinin giydiği çelik başlığa hızla çarptı, adamı yere çökertti, sonra sekip gerideki Türk erlerinden birisinin dizine vurdu. Yaşlı asker yüzünü acıyla buruşturdu.

— «Elin kırıla len kara donlu!» diye beddua etti. «Boynuna boz ip ölçüle...»

Okurmuş kılıcının tersiyle papazın semiz gerisini

sertçe okşadı, sonra ayağını üzengiden çıkarıp ense köküne oturtarak onu kalabalığın içine törensizce itiverdi.

— «Kalın olduğunuz yerde!» diye gürledi. «Bir adım atanın bedenini sarat-süzek ederim.»

Laçin koşarak yetişmiş, Yuvanis'i kolundan tutup sarsmıştı.

— «Ne yaptığının farkında mısın papaz efendi?» diye sordu. «Kim izin verdi sana tutsakları cezalandırman için?»

Yuvanis soluk soluğa kalmıştı. Ağzı sudan çıkmış balığınki gibi açılıp kapanıyordu. Hınçla karşılık verdi:

— «Bunlara acınmaz Emîr hazretleri... İnsan değil bu yaratıklar... Bırakın da öcümüzü alalım. Tek siz karışmayın, yeter...»

Genç Emîr olumsuz anlamda başını iki yana salladı.

— «Şu anda hiç kimseye zarar verecek halde değiller. Üstelik unutma ki bu insanlar senin din kardeşindir.»

— «Olmaz olsun böyle din kardeşi!» diye papaz üsteledi. «Onlar bizim can düşmanımız!»

— «Komşunu sev. Hattâ düşmanını da sev!»

Yuvanis'in hızlı çalışan yüreği iki soluk atladı.

— «Ama bu söz...» diye kekeledi. «Bu söz...»

— «Söz değil. öğüt. Daha doğrusu buyruk! Ulu bir kişinin, Allah'ın en çok sevdiği peygamberlerden birinin, sizin tanrılaştırdığınız İsa hazretlerinin bir öğüdü. Hâtırladın değil mi?»

İki adım geride üst üste yığılmış duran köylülerden bazıları haç çıkardılar. Oysa papaz pek de etkilenmişe benzemiyordu. Öfkeden titreyen bir işaret parmağıyla tutsakları gösterdi:

— «Ya bunlar?» diye bağırdı. «Bunlar hiç düşündüler mi köyümüzü mezbahaya çevirirken o öğüdü? Bebeklerimizi şişte kızartıp yiyen bu insan biçimli hayvanları neden sevecekmişiz? Neden?»

Yuvanis bu sözü ikinci kez söylüyordu. İlkinde, Laçin onun öfke ile ve heyecan içinde ne dediğini bilmeden konuştuğunu sanmış, üzerinde durmamıştı... Bu kez ürperdi.

— «Çocuklarınızı pişirip yediler ha?» diye, inanmayan gözlerle önce papaza, sonra köylülere baktı. «Neler saçmalıyorsun sen be adam?»

Köylülerden hiç biri konuşmadı. Yuvanis fırsatı kaçırmak niyetinde değildi. Gözlerini yaşla doldurup hıçkırdı:

— «İnanmıyorsunuz değil mi? Neden gidip şuradaki işli taşların arasına bakmıyorsunuz Emîr hazretleri? Süt kuzusu yavrularımızın etlerinden ve kemiklerinden artanı orada bulacaksınız. Hiç birimiz o yana gidip de bahtsızları gömmeğe cesaret edemiyoruz. Ahh.. Canlarını bağışlamak istediğiniz bu canavarları tanımış olsaydınız...»

Tutsaklardan biri, Okurmuş'un yanından başını uzattı. Sapsarı bir yüzle konuştu:

— «Yüce komutan! Yüce komutan, konuşmama izin verir misiniz?»

Laçin hayret etti. Rumca konuşan bir Haçlı? Ama anlamakta gecikmedi. Adam Rumca konuşan bir Haçlı değil. Haçlı kılığında bir Rum'du!

Yuvanis, Emîr'in ağzından bir söz çıkmasına fırsat vermeden atıldı, yaşından umulmayacak bir güçle saldırdı ve konuşmak isteyen Rum'un gırtlağına sarıldı. Bir yandan da uluyordu:

— «Hayır!.. Ağzını bile açamazsın. Yalan! Yalan... İftira ediyor bana!..»

Onbaşı Okurmuş hayvanın üstünden balıklama atlayıp da papazın mengene gibi sıkışan parmaklarından Haçlı kılıklı Rum'u kurtarmasa, bir iki saniyede iş işten geçmiş olacaktı. İhtiyar asker, Yuvanis'i dört beş adım öteye fırlattı. Sonra tutsağı ayakları üstüne dikti.

Papaz, kaba etlerinin üstüne yere düşer düşmez hemen ayağa fırlamış, ama bu kez Laçin'in iri gövdesini karşısında bulmuştu. Avazının çıktığı kadar bağırıyor, bir sağa bir sola saldırarak önündeki engeli geçmeğe çalışarak, tırmalamak, tekmelemek istiyordu.

— «YALAN... Yalan diyorum size... İnanmayın o o alçağa! Haçlı değil mi? İnanmayın ona... Delil yok elinde... Bana iftira ediyor.»

Laçin, bir eliyle Yuvanis'in kirli gövdesini kendinden uzak tutuyor, serin kanlılıkla onun kendine gelmesini bekliyordu. Ama, gönlü bulanmıştı. Herşeyi anlıyordu. Ne delile, ne de başka tanığa ihtiyacı vardı artık. Hiç kuşkusuz, Haçlılar canavardı ama bu yaşlı din adamı onların en kötüsünden de beterdi.

En az iki, üç dakika süreyle papaz çırpındı durdu. Sonra atından inip yardıma gelen bir erin zoruyla kenara çekildi.

Türk Emîri o zaman tutsağa izin verdi.

— «Konuş bakalım. Umarım ki bilmediğim bir şeyler söyliersin.»

Tutsak boğazındaki berelere parmak uçlarıyla korka korka dokundu. Kısık bir sesle konuşabildi:

— «Yüce komutan, ben aslında Haçlı değilim.»

— «Devam et. Bilmediklerimi de anlat.»

— «Saygıdeğer ve soylu komutan, bu papaz...»

Laçin bir kez daha söze girdi:

— «Onu da biliyorum. Yuvanis Karasu'ya baskın yaptırmak için seninle anlaşma yaptı değil mi?»

— «Benimle değil, Geoffrey'le anlaşma yaptı. Geoffrey, Haçlılardan Frank asıllı olanların önderidir. Ben sadece aracılık yaptım. Bütün suçum bu... Peder Yuvanis, ben olmasam başkasına aracılık yaptıracaktı.»

Konuşulanları bir kaç adım uzaktan izleyen köylülerden küfürler beddualar duyuldu. Yaşlı bir kadın ve sıska bir genç ileri fırlar gibi yaptılar. Okurmuş kılıcının sivri ucunu onların burunlarına doğru uzatınca geri çekildiler. Laçin, kalabalığa dönüp yüksek sesle konuştu:

— «Olduğunuz yerde kalıp, sessiz sessiz dinleyin. Yoksa hepinizi yüz adım uzağa attırırım.»

Haçlı kılıklı Rum sözlerine devam etti:

— «Geoffrey'le aramda bir anlaşma vardır. Onun tasarladığı işlerde yol göstericilik yaparım. Ama cinayetlere asla karışmam... Yüreğim çok yufkadır benim. Kan görmeğe dayanamam. İsa hakkı için yemin ederim ki tavuk bile kesmedim ömrümde.»

İnsanın bu kerteye kadar alçalabileceğini görmek, Laçin'e ıstırap veriyordu. İğrenerek karşısındakini azarlamaktan kendini alamadı.

— «Yine de en az Haçlılar kadar yabani ve acımasız, onlar kadar alçak ve duygusuz bir kişisin. Eğer sözlerini bitirmeme izin vermemi istiyorsan kendini fazla övme.»

Rum kılavuz kendi tutumunun yerinde ve haklı olduğuna inanıyordu. Omuzlarını silkerek sızlandı:

— «Acıyın bana soylu komutan... Bu işe çaresizlik yüzünden girdim. Ekmek parası kazanmak zorundaydım. İnsan, çevresinde her gün değişen durumlara

uymazsa nasıl yaşayabilir? Aslında dindar bir adamım ben. Her pazar kiliseye giderim.»

O sırada, yanındaki erin koluna dayanarak Yuvanis yaklaştı. Başlığı başında değildi. Saçları sakallarına karışmıştı. Az önceki çılgınlığı durulmuştu. Yalnız, yine de halinde pek olağan sayılmayacak acaip bir heyecan vardı.

— «Herkes duysun,» diye homurdandı. Bakışları uzaklara kaymıştı. «Geoffrey'le anlaşma yapıp Kurtarıcılarımızı Karasu'ya çağırdığımı artık gizlemeyeceğim.»

Köylülerden yana dönüp göğsünü gerdi. Yumruklarını sıktı. Bağırdı.

— «Ama hiç biriniz beni suçlayamazsınız! Aranızdan bir çok kimseler, böyle davranmam için beni zorlayan günahlar işlediniz! Geri kalanlarınız da Haçlıları köye çağırma fikrimi desteklediniz. Ben tek başıma bir şey yapmadım. Ne yaptıksa, hepimiz el birliğiyle yaptık! Kurtarıcılarımızı Okyanus kıyılarındaki barbar ülkelerinden buralara çağırırken de benimle beraberdiniz. Başımıza gelenleri Tanrı'nın cezası diye kabul ediyorsanız, bilin ki, o cezayı hak etmiştik. Yok eğer felaketimizi bir arınma, bir ödeme sayıyorsanız, bu uğurda çekilenleri çok görmemelisiniz!»

Kadın ve erkek köylülerden bir kaçı yeniden ağız dolusu küfürler ve beddualarla ileri atıldılar. Bir kez daha, Okurmuş ve yanında beliriveren iki Türk eri tarafından durduruldular. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Laçin kulağına erişen anlamlı haykırışları elinden geldiği kadar sıraladı:

— «Ne günahı işledik? Asıl günahkâr sensin...»

— «Başımıza gelenlerden en çok sen sorumlusun! Cezanı göreceksin!»

— «Ne uğrunda? Neyin uğrunda? Hangi arınmadan söz ediyorsun?»

— «Senin karını kirlettiler mi papaz? Senin çocuğunu tutsak ettiler mi? Şişte kızarttılar mı?»

Gürültünün tam anlamıyla dinmesini beklemeden Yuvanis Laçin'e döndü. Gözleri yerde, içini döker gibi yürekten bir sesle konuştu:

— «Artık hiç bir sözüme inanmak istemeyeceksiniz Emir hazretleri. Bunda yerden göğe kadar haklısınız. Ama ben yine de anlatacağım. Hiç birimiz Haçlıların, söylendiği gibi canavar olduklarına inanmıyorduk. Frankları köyümüze çağırırken bazı şartlar üzerinde tartışmış, anlaşmıştık. Hiç kimseyi öldürmeyeceklerdi. Sadece ellerine verdiğimiz listede yazılı kişilerin gözünü korkutacak, mal ve mülklerine zarar vereceklerdi. Geoffrey bizi aldattı. Onların ne mal olduklarını anladığımız zaman iş işten geçmişti artık.»

Rum kılavuz atılıp söze karıştı:

— «Yüce komutan, Peder Yuvanis yalan söylüyor. Kendisine sorar mısınız, Geoffrey'den yağma payı olarak ne kadar para aldı?»

Papaz, öfke kıvılcımları taşan gözlerle kılavuzu süzdü.

— «Namuzsuz!» diye dişlerini gıcırdatarak söylendi. «Ben ondan pay istemedim. Kiliseye yardım için kendisi verdi.»

İki Rum arasındaki tartışmayı dinleyip de gerçeğin ne olduğunu anlamanın imkânsız olduğunu Laçin biliyordu. Hiç kuşkusuz, papaz ve kılavuz olup bitenleri kendi işlerine geldiği gibi aktarıyorlardı. Öte yandan, Yuvanis'e saldırmak ve onu cezalandırmak için yerinde duramayan kalabalık arasında kimbilir kaç tane suç

ortağı vardı. Bütün bu insanlar arasında, hiç olmazsa Haçlıları Karasu'ya davet konusunda masum olanların bulunduğu da gözden uzak tutulmamalıydı. Asıl acı çekenler onlardı.

Acaba Üçkilise'de durum nasıldı? Laçin bir an önce Karasu'dan ayrılıp o sınır köyüne gitmek istiyordu. Rum kılavuza dönüp sordu:

— «Üçkilise'yi basanlarla buraya saldıran Haçlıların hepsi Franklardan mıydı?»

— «Evet soylu komutan. Asıl amaç Karasu baskınıydı. Üçkilise, dikkatleri o yöne çekmek için talan edilecekti.»

— «Buraya hangi yollardan geçerek geldiniz?»

— «Araba yolundan sınıra kadar yaklaştık. Sonra ormana dalıp patikayı izleyerek Güneydoğuya yöneldik.»

— «Senden başka kaç kılavuz var Haçlıların yanında?»

— «Sekiz.»

— «Köyden ne zaman ayrıldınız?»

Kılavuz boynunu büktü.

— «Geoffrey ve adamları ne zaman ayrıldılar bilmem. Ben onları beklemedim yüce komutan. Çünkü... Haçlıların kadınlara çektirdiği işkenceyi gördüm. Ardından Geoffrey anaların kucağından küçük çocukları toplattı. Yuvanis'in bir söylediği doğru soylu komutan. Geoffrey bebekleri şişlere geçirtip ateşlerin üstünde kızarttırdı. Düşünün bir kere. İri yarı bir Frank savaşçısı teker teker gırtlaklarını kesip şişe geçiriyordu çocukları. Benim de üç yaşında bir kızım var. Dayanamadım.»

Alnından ve şakaklarından terler sızıyordu. Suratı, anlattığı olayın gözleri önünde canlanması yüzünden sapsarı kesilmişti. Birbirine sokulmuş, başlarına gele-

cekleri korkuyla beklemekte olan öteki Haçlı tutsaklara bakıp devam etti.

— «Bunlar da Geoffrey'in yaptıklarını onaylamıyorlardı. Birlikte ormanın karanlıklarına daldık. Yanımızda bol şarap vardı. Kendimizi içkiye verdik. Ayrıldığımızda bir de baktık ki... Neyse yakalandık işte.»

Papaz Yuvanis kılavuza kin dolu gözlerle baktı.

— «Asıl Haçlı eğlencesini görmemiş bu,» diye anlatmağa başladı. «Çimenliğin her yanında koca koca ateşler yakmışlardı. Ortalık kıpkızıl bir ışıkla yıkanıyordu. O ışığın altında kan renksiz görünüyordu. Su gibi renksiz ve... su gibi bol. Dere dere... Oluk oluk... Korlaşmış çam kütüklerinin üstünde, kaz palazlarının kuzuların, danaların ve domuz yavrularının yanı sıra şişlere geçirilmiş çocuklar kebap ediliyordu. İri, kılı eller uzanıyor, kızarmakta olan etlerden parçalar kesip karanlık ağızlara tıkıştırıyordu. Eller, şarap sızan ağızlar, ateş ve yer... Her taraf kızıla boyalıydı. Kaba, ilkel şarkı sesleri kulakları tırmalıyordu. Seser bile kırmızı renkliydi. Belki herşeyin rengine Haçlıların göğüslerine omuz başlarına dikili kızıl renkli Haç işaretleri hâkim oluyordu. Sırt üstü yerlere serilmiş kadınlarımız, kırmızı ışıltılarla parlayan zırhlar altında eziliyordu. Çığlıklarını hiç kimse duymuyordu zavallıların. Geoffrey'in yanına sokulup Frank dilini bilen bir kılavuz yardımıyla verdiği sözü hatırlatmak istedim. Ensemden tutup başımı yere uzattı. Öldürecek sandım. Ama öldürmedi. Pis kokulu ayağını suratıma dayayıp bastı, bastı... Korkuyordum... Öyle korkuyordum ki, çok geçmeden kendi canımdan başka hiç bir şey için tasalanmaz oldum. Geoffrey beni serbest bırakınca kaçtım oradan. Bir gübre yığınının içine gömülüp saklanmak is-

tedim. Zevk aleti olarak kullanılan her kadınımızın önünde sayısız Haçlı sıra...»

— «Kes artık!» diye Laçin bağırdı. Papazın bu alışılmamış olayları bilinen ve kullanılan kelimelerle anlatabilmesine şaşıyordu.

Kılavuz fısıldadı:

— «Aklı başında değil. Çıldırmış mı ne?»

Başlangıçtan beri yerinde duramayan yaşlı bir kadın birden Okurmuş'un atına doğru ilerledi. Kimsenin önlemesine fırsat vermeden atılıp Yuvanis'in yüzüne tırnaklarını geçirdi ve yukardan aşağıya doğru çekti. Bir yandan tekmeler savuruyor, yumruklar atıyor, dişlerini din adamının etine geçirmek istiyordu. Laçin uzanıp kadının kollarını tuttu, kucağında taşıyarak üç adım öteye çekti.

— «Bırakın beni...» diye yaşlı kadın soluyordu. «Bırakın da Elena'mın hesabını sorayım papazdan...»

Yakından bakınca Laçin yaşlı kadını birden tanımıştı. «Allahım!» diye düşünmekten kendini alamadı. «Mariya bu! Nasıl olmuşta bu kadar değişmiş? Onu son gördüğümde Karasu köyünün zengin dulu, çevrenin en güzel ve en alımlı kadınıydı. Bir gecede mi böylesine yaşlandı, çöktü?»

Mariya'nın saçları ap-ak olmuştu. Saçının telinden tırnağına kadar her yanı kir ve pas içindeydi. Avurtları birbirine yapışmış, gözleri yuvalarından fırlamış, boynu incelmişti. Yüzünde derin elem çizgileri görünüyordu. Elleri, tırnaklarından sızan kana boyanmıştı.

— «Mariya!» diye genç Emir kekeledi. «ne oldu sana?»

Kadının gergin vücudu birden gevşedi. Omuzları hıçkırıklarla sarsılmaya başladı. Sonra rahat rahat, tadını ala ala solumaya ve sessizce ağlamaya başladı.

Köylüler kulak kesilmiş dinliyor, bütün dikkatleriyle Mariya'yı ve Laçin'i gözetliyorlardı. Kadın usulca başını kaldırdı. Bir Türk subayına bir de papaza baktı. Yuvanis yanaklarından sızan kana aldırmaksızın olduğu yerde duruyor Mariya'yı süzüyordu.

— «Bana hiç bir şey olmadı.» diye kadın sonunda konuştu. «Olanlar Elena'ma oldu. Onu geri istiyorum sizden... Elena'mı geri istiyorum. Ya siz, Emir hazretleri, ya da şu cehennemlik papaz hanginiz olursa olsun, kızımı bana getirmelisiniz.»

Yuvanis omuzlarını silkti. Umursamaz bir tavırla Mariya'ya hitap etti:

— «Bir senin mi kızın çalındı? Tanrıya şükret ki sağ kaldın. Geoffrey seni de öteki kadınlar gibi...»

— «SUS!» diye kadın insan sesine benzemeyen bir çığlık attı. «Sus papaz... Gebertebilirim seni...»

Laçin kadının yeniden gerilen kollarını sıkı sıkı tutuyordu.

— «Yapma Mariya,» diye onu yatıştırmak istedi. «Görmüyor musun? Yuvanis efendinin aklı başında değil.»

— «Aklı hiç bir zaman başında değildi onun... Yüreğindeki kin ve nefretle yaşıyordu. Kızımı Haçlılara teslim etti. Duymadınız mı? Onlarla işbirliği yaptığını kendi ağzıyla söyledi az önce.»

— «Çocuklar...» diye Yuvanis sırıttı. «Onlar esir pazarlarında satılacak. Hiç kimse engel olamaz buna».

Genç Emir irkildi. Elena'nın öldürüldüğünü sanmıştı. Mariya'nın papazı suçlamasından o anlamı çıkarmıştı .Oysa...

— «Hangi çocuklar?» diye papaza sordu. «Hangi esir pazarından söz ediyorsun?»

Yuvanis güldü. Gözleri deli deli parladı:

— «Köyün en güzel, en sağlıklı çocukları,» diye konuştu. «Mariya'nın Elena'sı içlerinde en çirkiniydi bence. Haçılların yerinde olsam onu anasının yanında bırakırdım. Heh, heh, heh...»

Mariya açıkladı:

— «Gitmeden önce Haçılar çocuklarımızı da aldılar elimizden. Esir pazarlarında satmak için... Tam yirmi iki çocuk. Karasu köyünün geleceği idi onlar. Yıllar sonra belki felaketimizi unutacak, çocuklarımız sayesinde ocaklarımızın yeniden tütmeğe başladığını görecektik.»

Yuvanis duygusuz bir sesle söze karıştı:

— «Yirmi iki çocuk... Yaşları altı ile on iki arasında. Çoğu kız... Herbiri en azından yirmi Bizans altını getirir esir pazarında. Epey para, heh, heh.»

Mariya gözlerini silmeksizin ağlamaya devam ediyordu.

— «Boynuna bir urgan geçirdiler kızımın. Sürükleye sürükleye götürdüler.»

Sonra birden kendini yere attı. Yüzünü Laçin'in tozlu çizmelerine sürerek hıçkırdı ve bağırdı:

— «Emîr hazretleri, kurtarın Elena'mı! Esir edilen öteki bahtsız çocukları da kurtarın. Siz isterseniz yaparsınız bunu. Elinizden her şey gelir. Ne olursunuz. Yalvarırım kurtarın onları. Haçılların arkasından yetişip onlarla pazarlık edin. İsterseniz onları kılıçtan geçirin. Kurak topraktan sel kaldırın, ya da deprem yaratın. Durdurun Haçılları. Çocuklarımızı bize geri getirin.

Papaz alay etti:

— «Sel... Deprem... Belki bunları yapabilir Emîr

hazretleri. Ama çocukları kurtaramaz. Onlar Geoffrey'in elinde. Geoffrey yenilmez. O insan üstü güçlere sahip. Çocukları geri vermez.»

Laçin kadını zorla yerden kaldırıp sordu:

— «Anlat. Biz geldiğimizde Haçlılar köyden ayrılalı ne kadar olmuştu?»

— «En çok bir, ya da bir buçuk saat. Asıl kalabalık gün doğar doğmaz gitti. Ama çocukları götürenler ve Geoffrey acele etmiyorlardı. Zaten o kadar yükleri vardı ki, hızlı yürüyemezlerdi. Köyümüzün bütün tahılını, şarap fıçılarını, hayvan sürülerini yanlarında götürüyorlardı.»

Yuvanis tekrar söze karıştı.

— «Neden acele etsinler? Korkmuyorlar ki! Ağır ağır, dinlene dinlene yürüyorlardı.»

— «Söyleyin,» diye Mariya Laçin'in yakasına sarıldı. «Kurtaracak mısınız onları? Elena'mı kurtaracak mısınız?»

Laçin, sabahın erken saatlerinden beri yorucu, üzücü, yıpratıcı ve dehşet verici bir gün yaşamaktaydı. Dudaklarından dökülen söze kendi de inanamadı.

— «Deneyeceğim!»

Neyi deneyecekti? Yirmi iki tutsak çocuğu sayıları iki bine varan bir Haçlı sürüsünün elinden kurtarmayı mı? Nasıl deneyecekti? Haçlıların yoluna depremle ya da sel baskınıyla mı çıkacaktı? Yoksa emri altındaki kırk kadar erle mi?

Hiç bilmiyordu. Bir şeye karar vermişti ama nedenini nasılını düşünmemişti. Yirmi iki çocuğun hayatı söz konusuydu. Elinden geleni yapmazsa, yirmi iki çocuk belki de öldürülecekti. Ama elinden ne gelirdi?

Bunları iki yürek çarpışı arasında düşündü. Yapabileceği şeyler o kadar az ve önemsiz şeylerdi ki, üzerinde kafa yormağa değmezdi. Asla yapamayacağı şeyler ise çoktu ve listenin en başında çocukları kaderlerine terketmek geliyordu.

— «Okurmuşl» diye buyurdu. «Haçlıları, Rum kılavuzu ve papaz efendiyi hayvanların terkisine bindirin. Gidiyoruz.»

— «Buyruk beyimin!» diye kır bıyıklı Türk askeri gürledi.

Mariya genç Emîr'in ellerine sarıldı. Buğulu gözlerle mırıldandı:

— «Hepimizi Yaratan, Yücelerin Yücesi Tanrı sizi korusun... Gönlüm rahat artık. Elena'mı ve öteki çocukları geri getireceğinizi biliyorum.»

★

Köyün çeyrek fersah kadar kuzey batısında, patika kenarında bir yerde tutsaklar ve papaz Yuvanis atların terkisinden indirildi. Her biri birer ağaç gövdesine sıkı sıkı bağlandı. Rum kılavuz korku içindeydi:

— «Soylu komutan!» diye bağırdı. «Beni burada bırakmayın. Yanınıza alın. Kulunuz, köleniz olurum. Haçlıların hangi yoldan geçeceğini size gösterebilirim. Size hayatım boyunca sadık kalacağıma and içerim...»

Papaz Yuvanis sesini bile çıkarmıyordu. Sırtını ağaca dayamış, uyuklamağa hazırlanıyordu. Laçin yaşlı bir katırın sırtına eskici çuvalı gibi oturmuş çopur yüzlü, basık burunlu Rum'a seslendi :

— «Çerçi Marko dedikleri sen olmalısın?»

Marko oldukça düzgün bir Türkçeyle karşılık verdi.

— «Beli beyim.»

— «Burada kalıp bu tutsakların başında nöbet bekleyeceksin.»

Çerçi kimseye belli etmeden göz kırptı.

— «Başüstüne beyim» dedi. Siz dönene kadar bunlara göz kulak olurum.»

Tutsak Haçlılardan alınmış ağır bir topuzu tüy gibi kaldırıp omuzuna dayadı. Birkaç adım ötede duran Türk atlılarına ve ağaçlara bağlanmış tutsaklara duyurmadan fısıldadı:

— «Kâğıdı okudun mu beyim?»

Genç Emir başının belli belirsiz bir hareketiyle okuduğunu işaret etti. Köyden buraya doğru gelirken, Çerçi Marko gizlice Laçin'in yanına sokulmuş katlanmış küçük bir kâğıt parçasını eline tutuşturmuştu. Haber kısa olduğundan ayrıntısızdı: «Aleko, Kibotus'da hileli satış suçuyla tutuklanmış. Baskın olacağını bana bildirmekte geç kaldı. Hemen gidip onu kurtarmalıyım.»

Okurmuş ağaçlara bağlanan Haçlılarla papazın iplerini bir kez de kendisi gözden geçirdikten sonra:

— «Tamam beyim,» dedi. «Eğer ağaçları kökünden söküp çıkarmazlarsa iplerden de kurtulamaz bunlar.»

Laçin doru aygırın başını yola çevirirken Marko'ya hitap etti:

— «İş güç sahibi adam olduğunu biliyorum. Seni burada nöbetçi bırakmamın sebebi, Karasu köylülerinin tutsaklara zarar vermesinden korkmamdır. Bir saat kadar bekle. eğer gelen giden olmazsa ayrılabilirsin.»

Böylece, Aleko'nun serbest kalması için gerekli girişimde geç kalmamasını Çerçiye anlatmış oluyordu.

Arkasında otuz sekiz Türk atlısı olduğu halde dar orman patikasından kuzey batıya doğru at sürerken.

genç Emirin kafası kazan gibiydi. Aynı anda, birbirinden çok değişik birkaç konu üzerinde düşünüyordu. Haçlıları, onların Türk topraklarını terketmesinden önce yakalamak istiyordu. Bunun için zamanla yarışmak zorundaydı. Emîr Muhammed, mecbur olmadıkça Bizans topraklarına girilmemesini buyurmuştu. Oysa Laçin'e kalsa, çocuk hırsızlarını, bebek eti yiyenleri, kadınların ırzına geçenleri Sidretül Münteha'ya kadar kovalamaktan çekinmezdi!

O güne kadar genç hekim İnsan'a büyük saygı duya-gelmişti. İnsan yapısının ne harikulade bir şahaser olduğunu mesleği icabı iyi bilirdi. İnsan'ın «Amâç Yaratık» olduğuna inanırdı. «Yaratan, insanı kendi sonsuz kudretinin kusursuz bir delili, yaratma gücünün en görkemli âyeti olsun diye var etti,» derdi. O güne kadar, fakir ya da zengin, cömert ya da nekes, haydut ya da bilgin ayırmaksızın İnsan'ın derdine derman olmağa çalışmıştı.

Ama Karasu'da gördüğü ve duyduğu şeylerden sonra her insanın bir olmadığını birdenbire kabul etmek zorunda kalmıştı. Haçlıların elinden yirmi iki masumu kurtarma görevinin kendisine düşmüş olmasını hazırlayan olayları ilâhî bir ders olarak değerlendirmekteydi. Allah, Laçin'i denemek ve sınamak için, raslantı gibi görünen bir dizi engeli karşısına çıkarmıştı. Laçin, üstüne düşeni ne pahasına olursa olsun yapacaktı. Artık Haçlılara karşı silah çekmek zorunda kalışını düşünüp üzülmüyordu. Bütün tasası, hayatlarını tehlikeye attığı feragatkâr, yiğit Türk erleriydi.

Dönüp arkasına baktı. Nereye gittiklerini çok iyi bilen o yiğit erlerin yüzünde ne en küçük bir tereddüt ne de isteksizlik görebildi. Onlar, başlarındaki adamın her konuda en iyi kararı vereceğine yürekten inanmışlardı.

II. KURTARICILAR

Savaş, hoşunuza gitmediği halde size farz kılındı.»

KUR'ANI KERİM, Bakara S. 216'ncı A.

Tepecik'ten kuzeye doğru uzanan araba yolu, sık çam ağaçlarıyla kaplı tepenin eteğinde ikiye ayrılıyordu. Kavşak noktasından itibaren batıya uzanan yol Hellenopolis'e (*) kuzeye uzananı ise Kibotus'a götürürdü. Gerçi Türk-Bizans sınırı kesinlikle belirlenmiş değildi ama yol kavşağı Bizans toprağının en güney uçlarından biri sayılırdı.

Karasu köyünü basan Haçlıların çoğu sınırı geçmiş Bizans toprakları içinde Kibotus yolunu tutmuşlardı. Geriye kalanlar, ayaklarını sürüye sürüye, birbirlerini ite kaka Türk topraklarını çiğnemeye devam ediyorlardı.

Hava, Haçlıların alışmadığı kadar sıcak ve bunaltıcıydı. Sanki Eylül ayının sonları değil de yaz ortasından bir gün yaşanıyordu. Haftalardan beri tek damla yağmurun özlemini çeken toprak derinlere kadar kurumuş ve çatlamıştı. Yere vuran insan ayaklarının ve hayvan tırnaklarının kaldırdığı toz ,yoğun bir bulut halinde havada asılı duruyordu.

Ne boğucu sıcak umurundaydı Haçlıların ne de soluk almayı zorlaştıran toz... Sırtlarında bohçalar, çıkınlar ve çuvallar taşıyan; önlerinde sığır, koyun ya da

(*) Hellenopolis — Bugünkü Yalova.

domuz güdenler de dahil hepsinin keyifleri yerinde idi. Nasıl olsa yanlarında bol şarap ve yiyecek vardı. Boğazlarında biriken ve tabakalaşan tozu kırbalardan ve testilerden içtikleri şarapla ıslatıp temizliyor, çıkınlarındaki yarı pişmiş soğuk etten kopardıkları parçaları çiğnemeden yutuyor ve sallana sallana, ağır âheste yollarına devam ediyorlardı. Az ya da çok, hepsi sarhoştu.

Şarap sarhoşluğundan çok, zafer sarhoşluğundan dönüyordu başları... Zengin, varlıklı bir köyü talan etmişlerdi. Doyasıya adam öldürmüş, ırza geçmiş, işkence etmiş, yakmış ve yıkmışlardı. Kendi ülkelerinde geçerli olan inanışa göre «İyi yaşamak» bu idi... Öyle alışmışlardı. Hiç kuşkusuz Kibotus'daki ayakdaşları tarafından gıpta ile, günün kahramanları olarak karşılanacaklardı. Zorlukla taşıdıkları yağma malları bir yana. Türk topraklarına ilk giren, Türklere Kutsal Savaş gönüllülerinin gücünü ilk gösteren dini bütün Hıristiyanlardan olmanın onuru küçümsenecek şey değildi.

Görünüşü bir şenlik alayına benzemekle beraber, sayıları iki bine varan Haçlıların büyük çoğunluğunu meslekten asker olanlar ve onlara komuta eden Baronlarla şövalyeler oluşturuyordu. Bunlar zırhlara bürünmüş, uzun mızraklar, haç kabzalı kılıçlar, savaş baltaları ve topuzlarla silahlanmışlardı. Çoğu atlıydı. Yalnız hayvanlardan bir kısmı yağma mallarının taşınmasına ayrıldığından binicileri yaya kalmışlardı.

Yürüyüş kolunun asıl renkli simaları başıbozuklardı. Gürültünün çoğunu onlar çıkarıyor, şarabın çoğunu onlar içiyor ve yürüyüş hızını onlar yavaşlatıyordu. Bu karmaşık kalabalıkta; Kutsal Savaş'a bağnazca inançları yüzünden katılmış bulunan kentli esnaf takımı ve küçük toprak sahibi köylüler kadar, kısmetlerini

doğunun zengin ülkelerinde aramak isteyen macera adamları, her rütbeden rahipler, tövbekâr olduklarını iddia eden hırsız ve korsan eskileri ve hiç de tövbekâr olmuşa benzemeyen fahişeler yan yanaydılar. Hemen hepsi yaya yürüyorlardı.

Baronlar ve şövalyeler ellerinden geldiğince, başıbozuklardan ayrı gruplar halinde yol alıyorlardı. Yürüyüş düzeni adı altında düşünülmüş olan tek tedbir önden gidenlerin tozundan kurtulmak için yürüyüş kafilelerı arasında korunan üç-dörtyüz adımlık aralıklardı. Sayıları elli ile yüz arasında değişen bir kafile ağır aksak bir yürüyüşle geçip gidiyor, yol bir süre boş kalıyor, sonra geriden bir başka yürüyüş grubu geliyordu.

Laçin pusu düzenini alabilmek için bu aralıklardan çok yararlanmıştı.

Sınırı belirleyen yol kavşağının altı yüz adım kadar güneyinde ve yolun doğusunda, sık böğürtlen çalılıkları vardı. Çalılar yol boyunca iki yüz adımlık bir mesafeyi yeşil bir perde gibi örtüyor, geride kalan çamlık tepenin eteklerini gözlerden saklıyordu. Yolun karşı yamacında ise kumlu ve çakıllı, geniş bir sel yatağı vardı. Haçlılar oradan geçerken çalılara sürtünmemek için sel yatağına doğru kayarak yürüyorlardı. Bu da, böğürtlenlerin gerisinde pusuda bulunan otuz dokuz Türk'ün işini kolaylaştırıyordu.

Bu pusu yerini Laçin, kestirme yollardan sınıra doğru hızla gelirken seçmişti. Haçlıların, Tepecik köyünden biraz daha kuzeyde orman patikasından ayrılıp araba yoluna çıkacaklarını tahmin etmişti.

İznik Darüşşifa'sının başhekimi ne askerdi ne de tecrübeli bir komutan. Araziyi çok iyi bilmesi elbette yararlı olmuştu ama yerinde davranışını herşeyden

önce mantığına ve durumu her yönden görebilme yeteneğine borçluydu.

Çalıların gerisine gizlenen erlerini yere indirmiş, hayvanların burunlarını bez parçalarıyla sardırmıştı. Yoldan geçen hayvanların kokusunu alıp kişnemelerini önlemek için bu tedbir gerekliydi.

İşin buraya kadarı kolay başarılmıştı. Haçlılar öyle kendilerinden emin ve öyle sarhoş haldeydiler ki, Türk atlılarının tepelerine binmesine kadar hiç bir şeyden kuşkulanmayacakları belliydi. Ama bu yardımcı unsur bile Laçin'in yüreğini rahatlatmağa yetmiyordu.

Böyle bir pusu görevine savaşlarda pişmiş, usta bir Türk subayı memur edilse ne yapardı o subay? Herhalde ilk düşüneceği şey, iyi bir pusu yeri bulmak ve esir çocukları yürüten Haçlı kafilesinin geçmesini beklemek olurdu. Yani, Laçin'in şu âna kadar tasarlayıp uyguladığı şeyler. Ya sonra?

Sonra... Sırası gelince o usta subay düşmanın üstüne atılır, baskının yarattığı şaşkınlıktan yararlanarak bir kaç dakikalık bir üstünlük sağlar ve bu arada esir çocukları atların terkisine attığı gibi ormanın derinliklerine çekilirdi. Ama bunu yapması beklenen kişi, eli ve gönlü silaha yatkın, kendine güveni tam, ardından gelenlere örnek olabilecek bir kişi idi. Laçin gibi savaş görmemiş, ömrünü kitaplar, ilaçlar ve çeşit çeşit hastalar arasında geçirmiş bir hekim değil.

Oysa genç adam iki kötüden birini seçme hakkına bile sahip değildi artık. Seçimini Karasu köyünde, ince eleyip sık dokumadan yapmış, farkında bile olmadan karar vermiş ve verdiği kararı açığa vurmuştu: «Deneyeceğim!»

O halde deneyecekti. Kendine hiç güveni olmasa da deneyecekti. Esir çocukları kurtarmağa çalışacaktı.

Çocukların ana ve babalarını fazla düşünmüyor, onlara hak ettiklerinden çok acımıyordu. Felakete uğrayan köy halkı arasında, ilk bakışta görünenden çok kimsenin Yuvanis'e suç ortaklığı yaptığını biliyordu. Okurmuş onbaşı Rumca bilmediği ve Karasu'da konuşulanları anlamadığı halde köy halkının olayda birinci derecede suçlu olduğunu anlamış, pusu yerine gelirken «ağaca baltayı vurmuşlarda 'sapı bedenimden' diye ağlamış beyim,» demişti. Ama çocukların suçu neydi?

Yaşları altı ile on iki arasında değişen yirmi iki günahsız yavruyu ana-babalarının yanlış davranışından doğan acı sonuca terketmek söz konusu olamazdı. Çocukların soyu, dini ve dili değişik olabilirdi. Onlar, Allah'ın korunmasını emrettiği savunmasız masumlardı.

Yanıbaşında duran, bıyıkları daha terlememiş genç erin uyarısıyla düşüncelerinden sıyrıldı:

— «Yenileri geliyor beyim!»

Az önce gürültülü bir Haçlı kafilesi kuzeydeki yol kıvrımında gözden kaybolmuş, yolu bir süre için boş bırakmıştı. Şimdi yeni bir güruh yaklaşıyordu .

Önde mızraklı ve atlı, ağır silahlı askerler görünüyordu. Mızrakların her birinin ucunda birer kesik baş asılıydı. Komutan olduğu anlaşılan şiş karınlı bir şövalye, hantal, iri yarı bir atın sırtına oturmuş uyukluyordu. İkinci sırada at süren çam yarmasının mızrağına takılı kelleyi görünce, Laçin'in yüreği hopladı «Yorgo!» diye bağırmamak için kendini güç tuttu.

İhtiyar Yorgo, Karasu köyünün sığır çobanıydı. Gün görmüş, tatlı dilli, iyi yürekli bir adamcağızdı. Bu özellikleriyle Laçin'in dostluğunu kazanmış ve karşılığında kendi içten bağlılığını vermişti. Yuvanis'in Karasu köyündeki en ateşli muhalifi olarak tanınırdı.

Mızrağın sivri ucu, Yorgo'nun başına arkadan enseye yakın bir yerden batırılmıştı. Kelle geriye doğru kaykılmış, kan bulaşığı kırcıl sakallarla kaplı çene, buruşuk yüze mağrur bir ifade vermek ister gibi yukarıya kalkmıştı. Ölü, donuk gözler kısılmış, dünyaya bir mızrak boyu yukardan bakıyordu.

Yorgo, sanki ölür ölmez değişmiş, önem kazanmış; hayatı küçük gören, doğan güneşe, yeşil tabiata hor bakan bir adam olmuştu. Sığırtmaç değildi artık... Tahtırevanı üzerine kurulmuş, köleleri tarafından taşınan bir hükümdardı.

Laçin'e yaşlı adamın o duruşu bir rastlantı değilmiş gibi geldi... O mağrur bakış, ölümsüzlerin fena'ya, düşüncede ve ruhta amaca erişmiş olan bahtlıların sefalete ve zulme bakışıydı. Ve... Yorgo'nun kesik başını taşıyanlar, bilmeden karşı tarafın, yani insanlığın ve hoşgörünün bayrağını dalgalandırıyorlardı ellerinde.

Elbette cahil ve fukara bir adamcağızdı Yorgo. Yaşamı boyunca gerçekten övünebileceği tek iş yapmamıştı. Sırf bu basitliği, onun kanlı başının bir mızrak ucunda taşınmasından duygulanmak için yeterdi.

Mızraklıların ardından bir başıbozuk sürüsü sökün etti. Şamatayla, yol üstünde birbirleriyle boğuşarak, naralar atarak ilerlediler ve böğürtlen çalılığına sokuldular. En önde yürüyen kısa boylu, saz benizli papazın elinde, ucu yerde sürünen ve kabzasına kadar kana bulanmış olan bir kılıç vardı.

Üç-beş adımda bir arkasına dönüyor, sarhoş kalabalığa kendi diliyle çıkışıyordu ya, kimsenin ona aldırdığı yoktu.

Papazın hemen arkasından bir kadınla bir erkek geliyordu. Kadın, kırkını aşmış, saçları dağınık, iri göv-

deli bir sarışındı. Suratının haraplığı ve çirkinliği değil, yarı çıplak vücudunun diriliği göze çarpıyordu. Üstüne dar gelen pis entarisinin eteklerini rahat yürümek bahaneslyle ya da müşteri kızıştırmak amacıyla, yukarı kaldırmış, kemerine tutturmuştu. İncir kütüğü gibi kalın baldırları, kalın bir toz tabakasıyla örtülmüştü. Kalçası, Haçlı bineklerinin sağrıları gibi geniş, göğüsleri sarkıktı. Sarhoştu. Zor yürüyor, yanındaki adama abanıyordu.

Erkek en çok otuz beş yaşlarında görünüyordu. Uzun boylu, dar kalçalı ve geniş omuzluydu. Üzerinde dizine kadar uzanan ve bir zamanlar beyaz olduğu anlaşılan bir tünik, göğsünde kocaman bir Haç işareti vardı.

Daha geriden gelen sürüde bulunanlar, adımlarını kadınla erkeğinkine uydurmuş ,gözlerini kadının sırtına dikmişlerdi. Bağırıp çağırıyor, laf atıyorlardı. Arada bir, içlerinden biri ötekini kadının üstüne atıyordu ama, itilenler hedefe varmadan yere yuvarlanıyorlardı.

Erkek, birdenbire kadını böğürtlen çalısının dibine çekince, Laçin'in yüreği daraldı. Yabani çift bir anda yol kenarına yuvarlanmış, sarmaş dolaş olmuştu. Arkadan gelen Haçlılardan biri, elindeki kargının ucuyla önce erkeğin sonra da kadının kaba etlerine dokundu. Sürüden, kaba, iğrenç, bağrışmalar, kahkaha sesleri geldi. Sonra yürüyüş devam etti. Çalının dibinde kalan erkek ve kadın insan olduklarını unutmuşlardı. Orada, sadece bir dişi bir de erkek vardı. Hayvanlar gibi soluyarak boğuşuyor, çığlıklar atıyor, toz kaldırıyorlardı.

Laçin sezdirmeden yanındaki erin yüzüne baktı. Çocuk kızarmış, başını önüne eğmişti. Sağda ve solda atlarının burunlarını sıkıp tetikte bekleyen öteki erler de utanmışlardı.

Tam o sırada, tutsak çocukları sürükleyen Haçlılar yolun güney ucunda belirdi. Genç Emir'in tüyleri diken diken oldu.

Çocuklar, boyunları kadar kalın iplerle birbirlerine ve onları esarete götürenlerin eğerlerine bağlanmışlardı. Küçük ayakların hepsi çıplaktı. Hepsi şişmiş, kana boyanmıştı. Tozlu tozlu, küçük yüzler sapsarıydı. İri iri açılmış gözlerin derinine korku sinmişti. İçlerinden birkaçı topallıyor, zorlukla adım atıyordu. On yaşlarında bir kız, rahat yürümesi için sekiz yaşında bir çocuğun koluna girmişti. Oysa kızcağızın sırtında ve omuzlarında kırbaç izleri vardı ve izlerden kan sızıyordu.

Evlerinden ayrıldıktan sonra çocuklar çok şey öğrenmişlerdi. Ya boyunlarına ip bağlamış olan adamların her buyruğuna boyun eğeceklerdi, ya da dokunduğu yeri yakan, deriyi ve eti kesen, acıtan kırbacın tadına bir kez daha bakacaklardı...

Sessiz sedasız, kendilerini bekleyen karanlık geleceğe doğru yürüyor, her adımda sevdiklerinden biraz daha uzaklaşıyorlardı.

Küçük insancıklar hayata öylesine sıkı sıkı bağlıydılar ki, bir soluk daha alabilmek için itaat edeceklerdi. Almalarına izin verilen son soluğa kadar... Onlarda gurur da yoktu. Ne kadar tozlu ve kirli olursa olsun havayı, ne kadar yakıcı olursa olsun güneşi seviyor, istiyorlardı. Başka her çocuk gibi...

Tutsakların en önünde, ince uzun, saman rengi saçlı bir savaşçı at sürüyordu. Tepeden tırnağa zırhlara bürünmüştü. Başında tolga yoktu. Arkadan gelen ononiki Haçlıdan biri değişik tipliydi. Laçin onun bir Rum kılavuz olduğunu tahmin etti. Bu ilk grubun hemen arkasından çocuklar, onların peşinden de kırk kadar iyi silahlı ve iyi zırhlı atlı geliyordu. Çocukları birbiri-

ne bağlayan ipler, önden giden atlıların eğerine bağlanmıştı. Arkadan gelenlerin en önünde, ellerinde kırbaç bulunan iki haydut vardı. Arada bir kırbaçlardan biri havada ıslık çalarak hızla iniyor, geride kalacak gibi görünen bir çocuğun omuzunda veya boynunda şaklıyordu. Eğerlere bağlı ipler sık sık geriliyor, tutsak yavrular sertçe, hoyratça ileriye doğru çekiliyor veya sürükleniyorlardı.

Küçük savaş ganimetlerine ağlamak, şikayet etmek, hatta yarasının kanını silmek yasak edilmişti.

Laçin ellerinin titrediğini, yüreğinin daraldığını hissetti. Az öncesine kadar elinden geleni yapmayı, denemeyi düşünüyordu. Ama şimdi... Şimdi artık denemeyi değil, bu vahşet sahnesini sona erdirmeyi düşünüyordu. Evet, kendisi bir hekimdi. Asker değildi. Kurtarması gereken hastalar, salgın yüzünden kırılmalarından korkulan çocuklardı. Yenilmesi gereken şey de askerler, düşmanlar değil, hastalıktı. Haçlı'nın ne askere ne de insana benzer yanı vardı. O dertti, illetti...

Ayağını üzengiye koyup çevresine bakındı. Yeşil yapraklar arasında belli belirsiz bir kıpırdanma oldu. Çift çift göz Emirin bakışlarına karşılık verdi. Ayaklar üzengilere takıldı. Sessizce atların sırtına binildi.

Otuz dokuz can hazırdı. Onlardan otuz sekizi, otuz dokuzuncunun ardından ölüme atılacaktı. Otuz sekiz canın sorumlusu olan kişi, kullandığı yetkiyi önemsemeyen, ama yüklendiği sorumluluğu bilen bir kişiydi.

Genç hekimin ince parmakları gümüş kabzanın etrafına dolandı. Sinirleri, damarları ve kasları gerildi. Doru aygır karnına dokunan topukları duyar duymaz ileri atıldı. Böğürtlen dalları aralanmış, yeşil perde yırtılmış, kanlı sahne açılmıştı.

Bir... iki... üç... dört... beş... saniyeler akıyordu. Laçin yolunun üstüne çıkan Haçlı ile göz gözeydi. Haçlı kara sakallı, toparlak yüzlü, kahverengi gözlü bir gençti. Bir elinde, ağzından yeni çektiği şarap kırbası vardı. Çenesinden boynuna şarap damlıyordu. Gözleri şaşkın şaşkın açılmıştı. Altı... Yedi... sekiz... Saniyeler geçip gidiyordu. Okurmuş Onbaşı'nın kılıcı iki kez kalkıp inmiş iki ağır gövde madeni sesler çıkararak toprağa yuvarlanmıştı. Bir at acı acı kişniyor, çocuklar çığlık çığlık bağrışıyorlardı. Yerden kalkan toz, havada asılı olan bulutla karışmıştı. Göz gözü görmüyordu. Araba yolu ve ötesindeki sel yatağı, ana baba günü olmuştu.

Haçlı, elinden şarap kırbasını atıp atının eğerine bağlı baltayı almış iri beyaz dişlerinin hepsi görünene kadar ağzını açmış, gözlerinde birden beliren korkuyla haykırmıştı. Balta, Haçlının başı üzerine kalktı. Yıldırım gibi indi. Laçin ancak o zaman harekete geçebildi. Doru aygırın sol kaburgalarına hafifçe dokunup hayvanı yana sıçrattı ve üzerinde «ÖLDURMEYECEKSİN» yazılı kılıcı savurdu. Parmaklarının ucundan başlayarak, bileğine, dirseğine, omuz başına ve belkemiğine kadar uzanan sarsıntıyı hissetti. Kulaklarına çevredeki bütün seslerden yalıtılmış olarak, çeliğin çeliği kesmesini, deriyi yırtmasını, kasları ve kemikleri parçalamasını anlatan o iç bulandırıcı gıcırtı sesi geldi. Kara sakallı, toparlak yüzlü Haçlı'nın yüzü tarifi imkânsız bir değişikliğe uğramıştı. Çenesinde ve ağzında yine kırmızı damlacıklar vardı ama, bunlar şarap değildi... Ağır gövdesi şangırtıyla yere devrildi. Atı çifte atarak uzaklaşıyordu.

Laçin kendinde değildi. Yarı başından kara bir gölgenin geçmekte olduğunu görünce doru aygırı sürüp yetişti. Tolgasız, ince uzun, sarı saçlı Haçlıyı tam onun

bir Türk erini arkadan topuzla vuracağı anda yakaladı. Kolunu ne zaman kaldırmış, kılıcı ne zaman indirmişti? Saman rengi saçlı düşmanın topuz tutan eli bilekten kopmuş yere düşüyordu.

Tutsak çocukları götürmekle görevli olan şövalye çocukların kırbaç altında asla çıkaramayacakları bir sesle böğürdü. Yüz üstü yere düştü.

Onbeş... Yirmi... Otuz...

Artık Türk erleri de naralar atıyor, aşk ile ,şevk ile vuruşuyor, vuruşmanın tadını çıkarıyorlardı. Nasıl olsa sessizlik için verilmiş olan buyruk artık bir yarar sağlamayacaktı. Haçlılar, şaşkınlıklarını, korkularını ve can acılarını belirten haykırışlarla o kadar çok gürültü yapmışlardı ki...

Laçin bir ara Okurmuş'un yere eğilip bir çocuğu kucakladığını ve yanı başındaki bir Türk erinin terkisine bindirdiğini gördü. Toz duman arasında iyi farkedilmiyordu ama, ayak altında kalan çocuk yoktu herhalde. Yolun batısından, sel yatağının içinden, silahların çatışması, naralar duyuluyordu. Doru aygırı o yana sürdü. Ama geç kalmıştı. Altındaki hantal hayvanı telaşla mahmuzlayan bir Haçlı kuzeye doğru kaçıp gitti. Yerde, birbirine karışmış birçok ceset, onların ötesinde de kılıçlarından kan damlayan iki Türk eri görünüyordu. Tekrar yol üstüne döndü. Kocamış bir Türk erinin hızla at sürüp kaçmak isteyen bir Haçlıyı yakaladığını, yandan vurduğu bir darbeyle kalçasını yardığını ve atından düşürdüğünü gördü.

Kırk... elli... altmış... yetmiş...

Saniyeler hâlâ geçip gidiyordu ama artık vuruşma sona ermişti.

Yolun üstünde cansız gövdeler, yaralılar, ölü Haçlı

atları birbirine karışmıştı. Bir Haçlı dizleri üstüne kalkmış, ellerini yalvarır gibi öne uzatmış, bir şeyler söylüyordu. Kenarda kalan br gövde titriyor, seyriyor, bir türlü can veremiyordu. Atından düşürülmüş iri yarı bir düşman, seke seke kaçmağa çalışıyordu.

Okurmuş at sürüp Laçin'e sokuldu:

— «Hazırız beyim,» dedi. «Allah'a şükür çocuklardan hiç birinin burnu bill kanamadı. Erlerden bir kaç yaralımız var. Hak korudu. Şehidimiz yok.»

Yolun güneye uzanan kıvrımından silah şakırtıları ve nal sesleri geliyordu. Emir, Onbaşıya emir verdi:

— «Terkisinde çocuk olan erler hemen ormana dalsın ve geldiğimiz yoldan Karasu'ya dönsünler. Kalanlar oklarını yaylarını hazırlasınlar. Haçlıların artçı birliği geliyor.

Buyruğu alan yirmi iki Türk eri, böğürtlen çalıları arasından ormana dalmışlardı. Her birinin arkasında, ince kollarıyla kurtarıcısına sarılmış bir çocuk vardı. Bunlar ağlayabilen, sevinçle birbirine seslenebilen, açlıktan, yorgunluktan, yaralardan şikâyet edebilen çocuklardı. Kimisi, hemen oracıkta anasını istiyordu. Kimisi bir dilim ekmek arıyordu. Küçük bir kız, durup dinlenmeden önündeki erin terli sırtını öpüyor, öpüyor ve ağlıyordu. Hiçbiri, dörtnala giden atların sırtında uzun süre kalacak güçte değildi. Bir kaç yüz adım sonra erler duracak, çocukları terkilerden alıp kucakta taşımağa başlayacaklardı.

Laçin, yol üstünde kalan on altı süvariyi uygun yerlere yerleştirdi. Gereken talimatı vermesine zaman kalmadan artçılar yolun dönemecinde göründü.

Her halde bunlar, Geoffrey'in en seçme adamlarıydı. Belki de en baştaki, tolgası beyaz tüylü şövalye Geoffrey'in kendisiydi.

Yol üstünde bekleyen, yayları gerilmiş Türk erlerini görünce, beyaz tüylü şövalye elini kadırıp adamlarını durdurdu. Sesi uzaktan iyi duyulmuyordu. Yaptığı işaretlerden anlaşıldığına göre, geniş bir cephe üzerinden hücum etmek istiyordu. Pırıl pırıl zırhlı Haçlılardan bir kısmı sel yatağına doğru açılarak aldıkları emri yerine getirdiler. Ama, yine de Haçlıların sayısı fazla olduğundan, derinlikleri cephelerinden geniş kalıyordu.

Laçin artçı birliğini yüz kişi kadar tahmin etti. Son buyruğunu bir kez daha tekrarladı.

— «Etkili menzile girmelerine kadar bekleyeceksiniz. Yalnız atlara nişan alacaksınız!»

Beyaz tüylü şövalyenin bir haykırışı ile artçı hücuma kalktı. İri gövdeli ve zırhlı adamlar taşıyan hantal hayvanlar hiç de sür'atli değillerdi. Ağır mızraklar yere paralel duruma getirilmiş, arka sıralardaki Haçlıların kılıçları başlarının üstüne kalkmıştı.

Yirmi-otuz adım yaklaşınca hücum cephesini daraltmak zorunda kaldılar. Çünkü orada sel yatağı yolun batı kenarına yaklaşıyordu. Öndeki atlılar birbirini sıkıştırınca bir kaç kişinin geride kalması gerekmişti. İşte o dalgalanma ve karışıklık ânında, Okurmuş onbaşı ilk okunu gönderdi.

Mesafe elli adımdan fazla olduğu halde, ok şaşmaz bir isabetle beyaz tüylü şövalyenin atını göğsünden yaralamıştı. Hayvan ard ayakları üstüne kalktı. Sonra yana ve yeriye doğru devrildi. Aynı anda diğer erler de kirişleri serbest bırakmış, çelik uçlu dikenleri hedef-

lerine salmışlardı. Yaylar geriliyor, kirişler boşanıyor, oklar birbiri ardı sıra, gözle izlenmeyecek kadar büyük bir hızla düşmanın üstüne uçuşuyordu.

Toz bulutunun görüşü engelleyecek kadar koyulaşmasından hemen önce, Laçin, bir okun bir Frank savaşçısının gözüne saplandığını gördü. Sonra, ikinci bir ok, yaya kalmış bir Haçlı'nın zırh gömleğini delip karnına gömüldü. En az beş hayvan yaralanmış, yerlerde debeleniyor ve yürek paralayan çığlıklarla kişniyorlardı. Binicilerin bazıları zamanında ayaklarını üzengiden kurtaramadıklarından, ağır atların gövdeleri altında eziliyorlar, feryat ediyorlardı. Yolun iki yanında, geriden gelen itmeyle ağaçlara çarpan süvariler şangırtılı seslerle toprağa düşüyor, arkadaşları tarafından çiğneniyorlardı.

Gerçi yüz kişilik artçı ile on altı kişilik Türk birliği arasında en çok otuz adımlık uzaklık vardı şimdi, ama Geoffrey'in adamlarında bir adım daha ileri gitme hevesi kalmamıştı. Etkili ok yağmuru Haçlıların saldırısını durdurmuştu. Kimi atlı kimi yaya, geriye dönüp kaçmağa başladılar.

O kargaşa ve gürültü arasında, onbaşı Okurmuş'un sesi zorlukla duyuldu:

— «Beyim! Beyim, kuzeyden de gelenler var!»

Emir Laçin hayatının ilk silahlı çarpışmasını uyur gezer gibi idare etmişti. Yolun üstüne fırlayıp da ilk Haçlı ile gözgöze geldiği andan bu yana sanki saatler geçmişti. Neler yaptığını ve neler konuştuğunu biliyordu ama, neler yaptığından ve neler konuştuğundan ancak bir süre sonra haberdar oluyordu. İdraki, insiyaklarını bir iki saniye geriden takip ediyordu. Sanki başka birinin davranışlarını gözetliyordu.

Kurgulu bir makine gibi dönüp kuzeye baktı. Bir süre önce eli kılıçlı papazın ardından geçip giden serseri Haçlı sürüsü dönmüş, yolun dönemeç noktasından aşağıya doğru saldırmaktaydı. Papaz en öndeydi. Kurumuş kanla lekeli silahını başının üstüne kaldırmış, haykırarak geliyordu. Sarhoş başıbozuklar onunla yarış halinde idiler. Bir kaç adım daha atınca ok menziline gireceklerdi. Laçin'in ağzından çıkacak iki kelimelik buyruk, on altı oku ,ölüm habercileri gibi o yabani sürünün üstüne salmağa yetecekti.

Genç adam hayalinde, kaburgalar arasından geçerek yüreğe saplanan bir çelik uçlu dikeni görür gibi oldu. Yürek o sıcacık yatağında harıl harıl çalışıp görevini yaparken birden neye uğradığını şaşıracak, kasılacak, çırpınacak ve... hareketsiz kalacaktı. Bu, bir cinayetti. Kur'an-ı Kerim, kendisini öldürmek isteyen kardeşi Kabil'e Habil'in verdiği karşılığı ne anlamlı bir ayetle nakletmekteydi: **«Beni öldürmek üzere elini bana uzatırsan, ben seni öldürmek için sana el uzatamam. Âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım.»**

Öldürmek büyük suçtu. Öldüren, ok değil, hatta yayı geren ve kirişi serbest bırakan kol da değildi. Öldüren, buyruğu veren kişiydi.

Sağ kolunun yeniyle alnında çamurlaşan terleri sildi. Bir işaret bekleyen adamlarına dönüp başını eğdi.

İlk ok vınlayarak uçtu ve kısa bacaklı, koca göbekli bir başıbozuk Haçlı'nın omuzuna saplandı. Haçlı olduğu yerde bir kez dönüp dizleri üstüne çöktü. Sonraki oklar kollara, bacaklara, göğüslere ve boyunlara vurup gömüldüler. Papaz, dizinin üstüne isabet eden bir demir uçlu dikenle yaralanmış yere yıkılmıştı.

Laçin ıstırap çekiyordu. Sanki hedefe atılan her okla kolundan, göğsünden karnından yaralanıyor, acı duyuyor, sarsılıyordu. Gözlerini, delinen ve devrilen canlı hedeflerden ayıramıyordu. Haçlı da olsalar, bu hedefler birer insandı ve onlara acımamak Laçin'in elinden gelmezdi.

Dikkat etti... Türk erlerinin sadaklara uzanan, yayları gerip boşaltan ellerinde bir isteksizlik vardı. Hepsinin görevi namus bilen gözleri yan yan Emir'e bakıyor, bu katliamı durduracak olan buyruğu bekleyen kulakları kirişte bekliyordu.

İşte «Savaş» bu idi. Serinkanlılıkla, öldürmek amacıyla vurmak! Yaptığı işten hoşlanmayarak da olsa, bilerek öldürmek. Ve asıl önemlisi, öldürme yetkisini kendinde görmek! Savaş bu idi ve savaş bazan kaçınılmaz oluyordu.

Bir kaç saat içinde geçen olaylar, genç Emir'e hayatı boyunca unutamıyacağı bir ders vermişti. Yazgısı onu öyle bir çıkmazın içine sürüklemiş, kapıp koyvermişti ki, vicdanını en az rahatsız edecek kurtuluş yolu olarak bir çılgınlığı seçmek zorunda kalmıştı. Laçin, dengesi bozuk, deli bir dünyanın gidişine ayak uydurmuştu. Bir yandan kendi inançlarına, öte yandan da kötüye ve yanlışa karşı vuruşuyordu. Aynı durumla bir kez, bin kez daha karşılaşsa yine aynı şeyi yapacaktı.

İyi ya da kötü, hiç bir tutum ve inancın katıksızlık ve kesinlik ilkelerine sonuna kadar bağlı kalamayacağını şimdi anlıyordu. Anlıyordu ki, katıksızlık ve kesinlik aşırılıktır. Anlıyordu ki, aşırılık hoşgörünün bile düşmanıdır, acıma ancak belirli sınırlar içinde duyolduğu zaman değerlidir. Anlıyordu ki insan, sırası gelince, hoşgörüyü, iyiliği ve acımayı savunmak için

de olsa şiddete —şiddetin katıksız ve kesin olmayanına— başvurma zorunda kalabilir!

Serseri Haçlıların hücum hevesi çabuk sönmüştü. Ok yağmurunun safları arasında açtığı gediği görünce önce durakladılar. Sonra lânetler okuyarak ve küfürler savurarak kaçışmağa başladılar. On altı Türk eri yalın kılıç peşlerine düşse, o panik halindeki kalabalığa bir çırpıda yetişebilir ve hepsini yere serebilirdi. Ama artık böyle bir şeye lüzum kalmamıştı. Çocukları götüren atlılar Haçlılardan yeteri kadar uzaklaşmış, selamete ermişlerdi. Kazanılması gereken zaman kazanılmıştı.

Laçin, atının başını böğürtlen çalısına ve ormana çevirip buyurdu:

— «Çekiliyoruz!»

★

Tanrım, onları bağışla! Ne yaptıklarını bilmiyorlar.

Hz. İsa

Sarışın sokak kadını ve uzun boylu Frank, sürünerek yol üstüne çıkıyorlardı. Boyunlarına dikenler batıyor, yüzlerini ve kollarını dalların sivri uçları çiziyordu. Toz toprak içindeydiler. Ama şikâyet etmiyorlardı. Gerçi zevk alış-verişleri ödlerini koparan bir dizi olayla yarıda kesilmişti ama, canlarını kolay kurtarmışlardı. Erkek Haçlının alnında, ormana son giren Türk atlısının dostça el şakasından kalma, yumruk iriliğinde bir şişlik hâtırası vardı. Eh, ayrıca pantolonu da biraz ıslanmıştı ya, önemsiz şeylerdi bunlar. Türkler nasıl da hışım gibi atılmışlardı birden yolun üstüne... Nasıl da apansız çıkıvermişlerdi ortaya... O ince, eğri kılıçları nasıl da şimşekler gibi kalkıp kalkıp inmiş, zırhları, etleri ve ke-

mikleri parçalamıştı... Ya altlarındaki alçak boylu, cılız hayvanların canlılığına, sağa sola sıçrayıp binicilerine yardımcı olmalarına ne demeliydi?

Hele o oklar... Hele o oklar... Görünüşe bakılırsa, Türk askerleri hiç gezlemeden atıyorlardı okları. Ama her atışlarında ya bir Haçlı ya da bir binek hayvanı yaralamayı başarıyorlardı. O binek hayvanları ki avuç dolusu gümüşe mal olmuştu. Eğer Geoffrey'in artçıları giriştikleri mızraklı hücumu tamamlayabilseler, her halde o bir avuç Türk'ün hali duman olurdu. Ama oklar, savaşın kaderini değiştirmişti.

Kadın eteklerini indirip kirli baldırlarını örttü. Müşterisi de bu arada pantolonunu çekip kıllı kaba etlerini kapamağa çalışıyordu.

Başıbozuk Frank, son anda pantolonunu düğmelemekten vaz geçti. Bakışları yol ortasında ve kenarlarında üst üste yığılı duran cesetlere ve yaralılara dikilmişti.

— «Bana bak Sarah» dedi. «Nerede ise artçılar ve kuzeye kaçan yandaşlarımız gelir. Elimizi çabuk tutup şuradan bir şeyler toplayalım.»

Sokak kadını, iki eliyle göğsüne bastırmakta olduğu şarap kırbasını başına dikip ikî yudum aldı. Ağzını elinin tersiyle silip güldü.

— «Bakıyorum sana boş yere sırtlan Gaston dememişler,» dedi. «Haydi öyleyse. İkimiz taşıyabileceğimiz kadar giyecek, zırh, balta, kılıç toplarsak Kibotus'ta satıp küçük bir servet kazanabiliriz.»

Hemen işe koyuldular. Gaston, yan yan yürüyerek ve çamurlaşmış kan gölcüklerine batıp çıkarak cesetleri soymağa ve Sarah'a teslim etmeğe başladı. Kadın, başına bir tolga geçirmiş, her omuzuna iki ağır örme zırh atmış, kucağına da pırıl pırıl bir topuz ve sağlam

seslerle toprağa düşüyor, arkadan gelenler tarafından bir savaş baltası alınıştı. Gaston'un da başında çelik bir tolga vardı. Seçtiği uzun, iki yüzlü iki kılıcı koltuğunun altında tutuyordu. Ayakları hâlâ titreyen bir yaralının yanından geçerken, tabanları delik pabuçlarını hatırladı. Yaralının iyi cins deriden yapılmış kısa çizmeleri gerçi bir iki numara daha geniş gibiydi ama bu önemli bir kusur sayılmazdı. Kılıçları yere bırakıp ölmek üzere olan soydaşının ayaklarına asıldı, çekti. Bir iki saniye sonra, ayaklarındaki yeni çizmeleri hayranlıkla süzüyordu.

Artçı birliği yolun güneyinde tekrar göründüğü sırada, sokak kadını ile aşıkdaşı işlerini tamamlamak üzereydiler. Artçıların başında, değişik bir ata binmiş olan tolgası beyaz tüylü şövalye geliyordu. Ama Frankların bu seçkin süvari birliği bu kez tehlikeli bölgeye yaklaşmakta büyük bir istek göstermiyordu nedense...

Sonra yolun kuzey ucundan başıbozuk Haçlılar sökün etti. İki grup bir iki dakika sonra Gaston ve Sarah'ın yanına varmışlardı. Dizinde ok yarası olan saz benizli, kısa boylu papaz öfkeyle sokak kadınına saldırdı:

— «Ne yapıyorsun günahkâr? Çek o pis ellerini şehit kardeşlerimin üstünden!»

Kadın sırıtarak karşılık verdi:

— «Neden? Ben bırakayım da sen mi alacaksın bunları?»

Yeni tedarik ettiği pantolonu bacaklarına geçirmiş bulunan Gaston hemen iş ortağının yardımına yetişti:

— «Kutsal Savaşın gönüllüleri olarak hepimizin amacı bir değil mi peder? Bu zavallı kardeşlerimiz gördüğünüz gibi ölümlü dünyadan ayrılıp cennete göç ettiler. Geriye bıraktıkları bunca değerli silahı ve eşyayı imansız Türklere mi terk edeceğiz?»

Papaz öfkeyle, ama yine de vurgulamağa çalıştığı bir saygıyla, tolgası beyaz tüylü şövalyeye döndü:

— «Soylu Geoffrey!» diye bağırdı. «Şunlara bir şey söylemiyecek misin? Ölü soyucularını ne zamana kadar aramızda Kutsal Savaş gönüllüleri diye tutacağız? Kaldı ki, ayağından pantolonu, sırtından gömleği, elinden silahı alınanlardan bir kısmı sadece yaralı...»

Sokak kadını atıldı:

— «Yaralı mı? Onlara yaralı denmez... İçlerinde en iyi durumda olanı bile bir saatten fazla yaşamaz.»

Geoffrey konuşulanları duyuyor, ama ilgilenmiyordu. Savaş yerine geldiğinden beri sarı, çekik gözleriyle çevreyi araştırıyor, olup bitenlerin hikâyesini kafasında canlandırmak için ayak izlerinin gidiş yönlerine bakıyor, tozlar arasındaki gövdeleri sayıyor ve düşünüyordu.

Papaz'la birlikte gelenlerden biri eğilip iri yarı bir Haçlı'nın cansız gövdesini çevirdi. Ölünün üstündeki zırh gömlek, göğüs hizasında boydan boya yırtılmış, kaburga kemikleri kesilmiş, ciğerleri parçalanmıştı.

— «Vay canına!» diye bağırdı. «Bizim koca Marcel değil mi bu? Neyle vurmuşlar da öldürmüşler onu? Şu zırhın haline bakın... Peynir gibi kesilmiş.»

Gaston açıkladı:

— «İnce, eğri, hafif kılıçları vardı Türklerin. Ama görecektiniz... Nasıl korkunç bir güçle savuruyorlardı o kılıçları...»

Papaz, uzanıp Şövalye'nin atının dizginlerini tuttu, bağırdı:

— «Sana söylüyorum Geoffrey! Şu fahişe'nin ölü kardeşlerimizi soymasına engel olmayacak mısın?»

Sarah alaycı bir sesle kendini savundu:

— «Soylu şövalyem, papazın sözlerine kulak asmayacaksınız değil mi? Beni fahişelikle suçlayan bu kara cübbelinin bastığımız köylerde kadınlara neler yaptığını görmüşsünüzdür her halde.»

— «Sus, günahkâr!» diye bağırarak, papaz elinin tersiyle kadının suratına bir tokat attı. «Ben onların ruhlarını kurtarmağa çalışıyordum! Efendimiz Isa'nın yolundan ayrılmış olan o bahtsızları...»

Kadın çıngıraklı bir kahkaha attı:

— «Ruhlarını kurtarmak için kadınların ırzına geçiyor, sonra da gücün kesilince her birini çeşit çeşit işkencelerle öldürüp cennete gönderiyorsun değil mi? Haydi canım... Alçak gönüllü olmanın sırası değil şimdi... Benim gördüğüm kadarıyla bu güne değin ruhlarını kurtardığın günahkâr kadınların sayısı, iki elin parmaklarından fazla.»

Kalabalıktan bir kaç kişi kahkahayla güldü. Sıska, çırpı bacaklı bir serseri, elini ağzına götürüp kedi miyavlamasını andıran bir ses çıkardı. Geoffrey kaşlarını çattı, sert bir sesle uyardı:

— «Keşin!.. Kesin şu şamatayı!»

Bıçakla kesilmiş gibi, gürültü bir anda sona erdi. Soylusu ve soysuzu, kadını ve erkeği, askeri ve başıbozuğu ile bütün Haçlılar sus pus oldular. Şövalyenin sürü üzerinde kesin bir otoritesi olduğu anlaşılıyordu .

— «Esir çocukları nasıl kaçırdılar?» diye Geoffrey sordu. «Olup bitenleri başından sonuna kadar gören yok mu hiç?»

Papaz hemen ileri çıktı:

— «Ben anlatayım,» dedi. «Herşeyi değilse bile çoğunu gördüm. Türkler toprağın altından kaynayıp çık-

tılar! Sayıları pek fazla değildi ama, ellerinde sihirli kılıçlar ve zehirli oklar vardı. Bindikleri atların ağız ve burunlarından alev fışkırıyordu. Yine de onlardan korkmadık. Üstlerine atılıp hepsini temizleyecektik ya...»

Gaston ,papazın sesini bastıracak kadar güçlü bir yel bıraktı. Çevrede bulunanlar, Geoffrey de dahil, ellerinde olmadan gülümsediler.

— «Amin!» diye serseri Haçlı ciddiyetle konuştu. «Anlattığı gibi, peder üstlerine atılıp bütün Türkleri analarından doğduklarına pişman edecekti ama, ne yazık ki dinsiz imansız herifler geldikleri gibi yerin dibine kaçıp kurtuldular...»

Şövalye papazın konuşmasını bir el işareti ile önledi. Gaston'a hitap etti:

— «Peki, sen neler gördün?»

Serseri omuzlarını silkti.

— «Ben ve Sarah, şurada nah şu çalıların altında şey yapıyorduk... Yani dinleniyorduk. Meğer Türkler de aynı çalıların gerisinde gizlenmişler. Tutsak çocukları götüren arkadaşlarımız geçerken birden yol üstüne fırladılar. Hepsi de senin benim gibi insanlardı. Bindikleri hayvanlar ufacık ama çok çevik ve zeki yaratıklardı. Bizimkiler gık diyemeden, eğri ve ince kılıçlarla saldırdılar. Doğrusunu söylemek gerekirse, adamlar ne yaptıklarını iyi biliyorlardı. Sarah ve ben, dillerimiz tutulmuş gibi bütün olup bitenleri seyrettik. Tutsak gözcüsü savaşçılarımızdan en çok iki ya da üç kişi can havliyle kaçtılar. Geri kalanları işte burada... Esir çocukları kaçırmaları da öyle sihir ya da büyü işi değil. Sadece atların terkisine bindirdiler ve şu sık ağaçların arasından rüzgâr gibi vurup gittiler.»

Geoffrey'in asıl aklının almadığı nokta, atlıların o sık ağaçlar arasından geçip gidebilmesi idi. Sarı ışıklı, sinsi bakışlarını bir kez daha ormandan yana çevirdi. Bizans topraklarına girdiği günden beri, Türkler hakkında çok şey duymuştu. Bizanslı subaylar, batılı din kardeşlerine Türk askerini tanıtmak için ellerinden geleni yapmış, olaylar anlatmış, örnekler göstermişlerdi. Geoffrey Bizans subaylarına hiç mi hiç inanmamıştı. Aşırı zenginlikle yumuşamış, gevşemiş ve kadınlaşmış olan Doğu Romalıların; karşısında bir dizi yenilgilere uğradıkları düşmanlarını olağan üstü savaşçılar gibi gösterme çabasını alaya almıştı. Oysa şimdi, Türklerin okçuluk ve göğüs göğüse vuruşmadaki ustalıklarını kabul etmek zorundaydı. Binicilikteki başarılarına ise bir türlü akıl erdiremiyordu. Eğer ezilmiş böğürtlen dallarını, yerlere dökülmüş ve çiğnenmiş yaprakları, çam gövdeleri arasındaki nal izlerini kendi gözleri ile görmemiş olsa, Türk atlılarının orman yolu ile geri çekildiklerine asla inanmayacaktı.

Hayatı boyunca efsaneler ve tabiat üstü olaylar dinlemeğe alışkın olduğundan, sırtında soğuk bir ürperme hissetti. Koyu gölgeli ormanlara, birbirine yaslanmış tepelere ve gökten inen boğucu sıcak dalgalarına şöyle bir göz attı. İçinden «tekinsiz yerler buraları..» diye geçirdi. «Türkler de tekinsiz adamlar.»

Kuşkusuz, bir başbuğ olarak bu gizli korkularını adamlarına açıklamak niyetinde değildi. Zaten hiç bir hissi ve hiç bir inancı uzun ömürlü olmadığından, kısa zaman sonra şimdiki korkusunu unutacaktı.

Gaston:

— Çocukları kurtardıktan sonra geriye kalanlar,» diye öyküsüne devam etmek isteyince, Şövalye tarafından susturuldu:

— «Yeter... Sonraki olayları biliyorum.»

Eliyle işaret ederek asker ve başıbozuk adamlarını daha yakına çağırdı. Yüreğindeki endişeyi gizlemek amacıyla gülümsedi.

— «Hepinizin gördüğü gibi,» diye konuştu. «Türkler bizimle kesin sonuçlu bir çarpışmaya girmekten çekindiler. Sınırlarını geçip köylerini yağma ettiğimiz ve sayısız adam öldürdüğümüz halde karşımıza sadece küçük bir pusu birliği çıkarabildiler.

Şimdi beni iyi dinleyin... Birazdan Kibotus'da olacağız. Bu önemsiz yol tuzağını herkesin ayrı ayrı anlatmasını istemiyorum. Aranızda olup bitenleri en iyi gören benim. Ben şöyle anlatacağım: Sınıra yaklaştığımız sırada, iki yüz kadar Türk atlısı yolumuzu kesmek istedi. Kıyasıya vuruştuk. Türklerin başındaki komutan da dahil olmak üzere yarısından çoğunu öldürdük. Onlar da oklarıyla aramızdan birkaçını vurdular. Sonra kaçıp gittiler. Tamam mı? Anlaşılıyor mu? Esir çocuklardan, yerden kaynayan Türk atlılarından, zehirli oklardan falan söz eden olursa dilini koparırım...»

Geoffrey gülümsüyordu ama, onu yakından tanıyan adamları neşeli olmadığını, dil koparmaktan söz ederken şaka yapmadığını iyi biliyorlardı. Başlar olumlu anlamda sallandı. Elbette anlaşılmıştı. Her şey Geoffrey Burel'in dediği gibi geçmişti..

Sürü ağır ağır sınıra doğru yürümeye başladığında, başıbozuk Haçlılardan en az onu geride kalmışlardı. Sarah ile Gaston'un kârlı ölü soygunundan sonra bile, yol üstündeki cesetlerde para edecek yığınla giysi, silah ve zırh vardı.

Aç gözler araştırmaya girişti. Hırsla titreyen eller, ölüler yığınının altını üstüne getirdi. Sevinç çığlıkları

atıldı. İki ceset soyguncusu, kılıçla kesilmiş bir zırh gömleği eski sahibinin sırtından çıkarmak için ölü gövdeyi ayakları üstüne diktiler. Kolaylık olsun diye ölünün kollarını kesip bir kenara attılar. İnleyen ve yardım dileyen ağır yaralı bir Haçlı'nın bacaklarında yeni sayılabilecek bir pantolon vardı. Zavallının ayakları havaya kaldırıldı, suratı yerlerde süründü ve pantolon alındı. Bulunan yamulmuş tolgalar ,kırık kılıçlar ve yırtık kalkanlar bile kavga-döğüşle kapışıldı. Cesetlerin üstünde ve yanında ne varsa, hepsi paylaşıldı.

On - onbeş dakika sonra pusu yerinin hizasındaki yol boşalmış, ıssızlaşmıştı. Yol üstünde olduğu gibi bırakılan kanlı et yığınından hâlâ imdat ve inilti sesleri geliyordu. Güneş, batı ufkuna doğu yatarken, çamlı tepelerin üstünden ölü ve yaralı Haçlılara son bir kez daha baktı. Analarından doğdukları günkü kadar çıplak yatan gövdelerinden utanmış gibi, yüzünü yeşil dalların ardına sakladı.

★

Ne ekersen, onu biçersin.
İNCİL

Geoffrey gururla çevresine bakındı.

Her şey yolunda gidiyordu... Sofra tam istediği gibi hazırlanmıştı. Çevresinde yüzden fazla konuğun ağırlandığı geniş ve uzun masa, kızarmış etler, cins cins şaraplar, meyvalar, taze pişmiş ekmekler ve sebzelerle donatılmıştı. Konuklar oburcasına yiyor ve içiyorlardı.

Solda, elli adım kadar ilerde, durgun deniz görünüyordu. Batmakta olan güneş, körfez sularını gümüş bir ayna gibi parlatıyordu. Sağda, yirmi adım ötede, danalar, domuzlar, koyun ve kazlar harlı ateşlerde kızar-

tılıyordu. Gerideki bir çadırdan, demir ve toprak kap kacak sesleri duyuluyordu. Eli yüzü düzgün on kadar kız ve oğlan tutsak, ayakları birbirine dolaşarak sofraya yiyecek ve şarap taşıyorlardı. Uzun masanın hemen bitiziğindeki bir armut ağacının gölgesinde Bizanslı çalgıcılar yer almıştı. Sazların çıkardığı büyülü nağmeler, şarabın beyinlere yaptığı etkiyi daha da arttırıyordu. Kıyıya yakın bir büyük çadırda, bu gece için kiralanmış olan otuz Bizanslı fahişe, Geoffrey'in konuklarına en tatlı sürprizi olarak gizlice süsleniyor, kokulanıyorlardı. Bütün bu düzenler, Frank başbuğunun en yakın adamlarının titiz gözetimi altında tıkır tıkır işliyordu.

«Henüz kral değilim ama, bu geceden sonra kral tacına gerçekten lâyık olduğumu herkes anlar herhalde,» diye düşünerek, önündeki kupadan bir yudum şarap içti. Az yemeğe ve az içmeğe dikkat ediyordu. Çok geçmeden, bütün konukların kör kütük sarhoş olacağını biliyordu. Kendisi ayık kalmalı ve o sarsak kafalara en iyi tesir edecek biçimde davranmalıydı.

İğrenerek sağına, en hatırlı konuğundan yana baktı

«Kiokio Pierre!» diye düşündü. «Küçük Piyer! Gerçekten de her bakımdan küçük bir adamsın benim yanımda. Zıkkımlan bakalım. Önüne, yiyemiyeceğin kadar balık, içemiyeceğin kadar şarap koydurdum. Umarım ki kıtlık ve açlık günlerinin acısını çıkarayım derken çatlar geberirsin-»

Geoffrey'in «en hâtırlı konuğu» gençliğinden beri artık Kiokio, ya da Küçük lakabı ile anılmıyordu. Fransa'nın Amiens bölgesindendi ve şimdi oralarda Küçük Piyer adı unutulmuştu. Kibotus'ta konaklayan altmış bine yakın Haçlı, Piyer'e Muhterem Peder diyordu. De-

ğişik bir adı da Pierre l'Ermite, yani münzevi keşiş Piyer'di.

Piyer o sırada altmışına basmıştı. Kısa boylu, sıska ve esmerdi. Yüzü ince ve uzundu: «Sırtında yol aldığı ve bütün Haçlılar tarafından kutsal sanılan eşeğin yüzüne korkunç derecede benziyordu.» (*)

Burnu her türlü pis kokuya alışkın olduğu halde, Geoffrey, en hâtırlı konuğunun kokusuna dayanmakta güçlük çekiyordu. Muhterem Peder, temizlik konusunda geniş bir hoşgörü sahibi olan Haçlıların yanında bile son derece pis bir adamdı. Öylesine pis kokuyordu ki, bulunduğu yerin on-onbeş adım uzağında duran birisi, eğer alışkın değilse burnunu tıkamak zorunda kalırdı. Hiç kuşkusuz, vaftiz edildiği günden bu yana kutsal gövdesine bir damla su değmemişti.

Münzevi Keşiş, yıllardan beri yalnız balık yiyor ve yalnız şarap içiyordu. Ekmek ve et gibi yiyecekleri, meyvayı ve sebzeyi kendine haram etmişti. «Kutsal efendimiz İsa, şarap ve balıkla mucizeler yaratmadı mı?» diyordu. «Öyleyse kendini Tanrı'ya adayan herkes, yalnız şarap içmeli ve balık yemelidir.» Çevreye saldığı koku, ekşimiş şarap, kokmuş balık, kaysaklanmış insan pisliği ve sidik kokularının bir karışımı halinde idi.

Geoffrey, suratında beliren nefret ifadesini gizlemeğe lüzum görmeksizin konuğunu incelemeğe devam etti. Piyer, kuş pençesine benzeyen kirli elini önündeki sahana daldırıyor, bir parça balık alıp seyrek dişli ağzına atıyor, çiğnemeden yutuyor ve boğazını hemen iki

(*) Pierre l'Ermite'in yüz şeklinin, eşeğininkine çok benzediği, onun çağdaşı ve kendisini tanıyan Vakanüvis Guibert Nogent tarafından ifade edilir.

yudum şarapla yıkıyordu. Parmakları ve avucu yağ içindeydi. Tabak tepeleme kızarmış balıkla doluydu ve birkaç dakika bir, tutsak çocuklardan biri azalan balıkların yerine yenisini getiriyordu.

Muhterem Pederin çirkin suratı kat kat kirle kaplıydı. Çipil gözlerinin kenarlarında, renkleri beyazdan kahverengiye doğru değişen, taze ve kurumuş çapaklar birikmişti. Çenesi harıl harıl işlerken, geniş burun deliklerinden üst dudağına doğru iki yeşil sümük şeridi usul usul sızıyor ve kısmen balık etine karışıyordu. Piyer arada bir burnunu çekince yeşil sümük şeritleri iki canlı solucan gibi burun deliklerinin içine kaçıyordu. Bazan da Muhterem Peder, cübbesinin koluyla ağzını ve burnunu şöyle bir siliyor, yağları ve sümükleri yüzündeki başka kirlerin üstüne bulaştırıyordu.. Sol eli, parmakları açık olarak, kocaman bir şarap kupasının üstünde duruyordu. Her balık lokmasının ardından kupa kalkıyor, içindeki şarabın bir kısmı boşalıyor, hemen yetişen bir tutsak çocuk tarafından şarap yeniden doldurduluyordu.

Geoffrey «böyle bir adamla iktidar mücadelesi yapacağım ha?» diye içinden güldü. En önemli hasmının münzevi keşiş olması, hiç kuşkusuz kendisi için büyük avantajdı. Ama Frankların başbuğu, Piyer'i silah gibi kullanmayı, düşman görmeğe yeğ tutmuş ve bugüne kadar bu uygulamada çok başarılı olmuştu.

Fransa'daki ilk toplanma günlerinden bu yana, Haçlılar Geoffrey'i daima Muhterem Peder'in yanı başında görmüş, ihtiyar serseriye olan bağlılıklarından bir kısmını serseri şövalyeye vermeğe alışmışlardı. Şimdi durum o kadar değişmişti ki, Geoffrey artık Piyer'in desteğine muhtaç değildi. Gerçi altmış bin kişilik Haçlı

ordusunun bütününe egemen olmak için münzevi keşişle de çatışması gerekecekti ama, her şeyden önce Alman, Lombard ve İtalyanların başbuğu Rainald'ı tepelemesi gerekiyordu.

Kuzey İtalya'daki Broyes'in baronu Rainald, Geoffrey'in ikinci hâtırlı konuğu idi ve solunda oturuyordu. başını çevirip baktı ve Alman soylusunun keskin, mavi bakışlarıyla karşılaştı.

— «Şaraplardan ve yiyeceklerden memnun musun Rainald?» diye sordu.

— «Daha iyilerini ne yemiş ne de içmiştim.»

Alay mı ediyordu, yoksa ciddi mi konuşmuştu? Broyes Baronu kolay anlaşılır tiplerden değildi. Geniş omuzlu tıknaz gövdeli, oldukça uzun boylu bir adamdı. Kıvırcık sarı saçları omuz başlarına kadar iniyordu. Fransızcayı öteki Alman, İtalyan ve Lombard soylularının hepsinden daha iyi konuşuyordu. Alaycı, konuşkan ve aynı zamanda da sert, döğüşken bir kişizadeydi.

— «Yalnız merak ediyorum Geoffrey,» diye güldü. «Sen neden yiyip içmiyorsun? Yoksa bize sunduğun şeylerde zehir mi var?

Şövalye bir kahkaha attı:

— «Konuklarım en iyi dostlarımdır, ama düşmanlarımı bile ortadan kaldırmak için zehir kullanmam.»

— «O halde... yiyip içmemenin başka bir sebebi olmalı. Sakın, herkesin sarhoş olmasını istiyor olmayasın?»

Geoffrey bu sözleri de tebessümle karşıladı. Oysa içinden sunturlu bir küfür savurmuştu.

— «Değerli silah arkadaşım!» dedi. «Senin sağlı-

ğına ve onuruna içiyorum.» Önündeki kupayı başına dikip bir anda boşalttı ve ekledi. «Senden az içtiğimi sandığın zamanlar beni uyar, her seferinde sağlığına ve onuruna içeceğim.»

Rainald, Frank başbuğunun çenesinden damlayan yakut renkli sıvıya ilgisizce baktı. Elini uzatıp kendi şarap kupasına dokunmaya lüzum görmemişti. Dudaklarında gayretli bir tebessüm vardı ama, keskin mavi bakışları hiç de gülmüyordu. Ziyafet sahibinin abartmalı dostluk jestine verdiği karşılık bundan ibaretti. Başını masanın öbür yanına çevirerek, davranışındaki soğukluğun daha da belirgin olmasını sağladı. Bu Geoffrey denen adamdan hiç hoşlanmıyordu. Onun hakkında kulağına gelenlerin hiç biri iyi şeyler değildi. «Doğrusu ben de bir melek değilim. Tanrı affetsin çok günah işledim. Ama mert ve dürüst olmayan kişilerden dost edinme derecesinde bir hataya bu güne kadar düşmedim,» diye düşünüyordu.

Geoffrey, Alman soylusunun ilgisiz ve kaba davranışından duyduğu öfkeyi içinde saklamak zorundaydı. İlerisi için tasarladığı güzel şeyleri, böyle bön bir adama misliyle karşılık verme hevesi yüzünden heder etmeğe niyetli değildi. Günü gelince Rainald cezasını çekecekti.

Güneş biraz önce batmış, alaca karanlık çökmüştü. Frank başbuğu adamlarından birine işaret ederek masanın çevresindeki meşaleleri yaktırdı. Çalgıcıların daha canlı, daha kıvrak bir şeyler çalmasını emretti. Sofraya getirilen yiyecek ve içecekler konusunda bir takım önemsiz buyruklar verdi. Tekrar Rainald'a dönmek istedi. Ama Alman baronu yanındaki Schwarzenburg konutu Henry ile kendi diliyle konuşmaya dalmış-

ti. Acaba neler anlatıyordu? Geoffrey Almanca bilmediğine yandı.

Masanın karşı sırasında Tübingen kontu Hugh ve Zimmern kontunun üç oğlu, Albert, Conrad ve Frederick öne doğru eğilmiş, Rainald'la Henry'nin konuşmalarını dinliyor, arada bir kahkahalar atarak geriye kaykılıyor veya bir iki kelimeyle söze karışıyorlardı. Teck baronu Walter de boynunu uzatmış, can kulağı ile söylenenleri dinliyor, arada bir alaycı bakışlarla Geoffrey'i süzüyordu. Frank soylularından Gautier Sans-Avoir, Orlean baronu Fulk ve Poissy Baronu Guillaume ise kendi aralarında şakalaşarak yiyor ve içiyorlardı. Breis şövalyesi Gautier'den başka hiç bir Frank soylusu Rainald ve ayakdaşlarının şamatalı konuşmasından alınmış görünmüyordu. Geoffrey, Gautier ile göz göze geldi. Gülümsedi. Bu suretle ona «aldırma... Son gülen iyi güler,» der gibiydi.

Uzun ve geniş masada yer alan diğer soylular ve yüksek rütbeli din adamları nisbeten kenarda ve uzakta kalıyorlardı. Ama herkes canının istediği gibi yiyip içiyordu. Sofra, krallara lâyıktı. Geoffrey masraftan kaçınmamıştı. Şarap testileri dolup dolup boşalıyor, tepsiler üstünde et, sebze ve meyva masaya konuyor, boşalmış kaplar hemen toplanıyordu. Meşale ışığı, sofraya ayrı bir hava vermişti.

Kibotus kampının Haçlı sakinleri akşam yemeklerini yer yemez kalabalık gruplar halinde Geoffrey'in ordugâhı yakınında toplanmağa başlamışlardı. Yüzlerce Frank, Alman, Lombard, İtalyan ve Bizanslı, elli altmış adım açıktan ziyafet sofrasını kuşatmıştı. Başlarında bulunan efendilerin, senyörlerin, soyluların bol bol yiyip içmelerini seyrediyorlardı. Zengin sofradan kaldırılan yarı boşalmış kapların bazıları bu seyircile-

rın önüne bırakılıyor ve hemen kapışılıyordu. Gerçi Kibotus'a geldiklerinden beri Haçlılar aç ve susuz kalmamışlardı ama iliklerindeki açlığı ve susuzluğu giderebilmek için daha yıllar boyu patlayana kadar yemeleri gerekecekti.

Herkesin kıvama geldiğine kanaat getirince Geoffrey adamlarından birine işaret etti. Büyük sürpriz başlayacaktı...

Yemeğe, içmeğe ve konuşmaya dalmış olan Haçlı soyluları, birden bire omuz başlarında beliren güzelleri görünce tatlı bir şaşkınlığa uğradılar. Al, yeşil, sarı, mavi ve beyaz tüllere sarınmış otuz güzel kadın birer hayalet gibi süzülüp ziyafet sofrasını çevirmiş, teker teker sokularak kollarını konuklarının boyunlarına dolamışlardı.

Hiç kuşkusuz, Geoffrey ne yaptığını iyi biliyordu. Eğer burası, baskına uğramış bir köy olsa, şimdi ortalıkta kan gövdeyi götürüyor olacaktı. Ama Senyörler, efendiler arası bir yemek sofrasında ve kafaların yeterince tütsülendiği bir anda ortaya çıkan güzel kadınlar olsa olsa şarap içilmesini hızlandırırdı. Gerçi kadın sayısının erkek sayısına oranla çok az olması ufak bazı tartışmalara yol açabilirdi ya artık o kadarını göze almak gerekiyordu.

Rainald düzenlenen oyunu iyice anlamıştı. Bunu Geoffrey'e söylemekten çekinmedi:

— «Seni takdir ediyorum Geoffrey... Çok kurnazsın. Kadınları tam şu sırada ortaya çıkarmakla, konuklarını taşıyabileceklerinden fazla içmeğe kışkırtmış oluyorsun. Böylece, az sonra yapacağın zafer konuşması istediğin kadar etkili olacak. Bari hepimizi sersemletecek kadar şarabın var mı?»

Şövalye pis pis sırıttı. Yapmacık bir alçak gönüllülükle ellerini iki yana açtı:

— «Neyim varsa hepsi dostlarımındır,» dedi .«Böyle önemsiz şeyler için kendini üzme Rainald. Karasu baskınında kazandığım başarıdan sonra artık tükenen stoklarımı nereden tamamlayacağımı iyi biliyorum!»

Bu sözler, bir ima'dan da öte, açıkça alay anlamı taşıyordu.

Geoffrey Türk topraklarına girip köyleri basmak isteyince, başta münzevi keşiş olmak üzere bütün Haçlı büyüklerinin ve bu arada Rainald'ın muhalefeti ile karşılaşmıştı. Çünkü Bizans Imparatoru Aleksis, muhterem Peder'e Avrupa'dan yola çıkmak üzere bulunan büyük Haçlı orduları gelmeden önce Türk sınırına yaklaşılmaması yolunda öğüt vermişti. Imparator'a hiç inanmayan, Haçlı ordularının geleceğine de ihtimal vermeyen Geoffrey ise «Türk Sultanı'nın ordu ile birlikte uzaklarda olduğunu biliyoruz. Bu fırsattan yararlanıp onları tepelemezsek akılsızlık etmiş oluruz. Hep birlikte saldırırsak İznik'i bile ele geçirebiliriz,» diye kendi fikrinde direnmişti. Frank başbuğu şimdi, Rainald'a bunu hatırlatmak istiyordu.

Broyes baronu, dişlerinin arasında kalan bir parça eti küt parmakları ile çıkartmağa çalışırken umursamazlıkla karşılık verdi:

— «Öyle mi? Peki ama neden limandaki Bizanslı tüccarlarla alış veriş yapacağına taaa Karasu'ya kadar gitmeyi göze alıyorsun? Duyduğuma göre Türkiye'de her şey kan pahasınaymış!»

Geoffrey kuşkulandı. Ne demek istiyordu bu bön suratlı Alman?

— «Anlamadım?» dedi. «Oradan daha yeni geldim. Çizmemdeki tozlar Türk topraklarından bulaştı.

Türkiye'de neyin hangi fiata alındığını en iyi ben bilirim.»

Rainald, iri beyaz dişlerini göstererek güldü.

— «Elbette bilirsin. Ama nedense gerçekleri gizlemek istiyorsun. Son derece başarılı bir akın düzenlediğini göstermek için elinden geleni yapıyor ve kaybettiğin elli savaşçının acısını sessizce sineye çekiyorsun. Doğrusunu söylemek gere—»

Frank başbuğu birdenbire ayağa kalkınca, oturduğu iskemle yere yuvarlandı. Boğazından yüzüne doğru kan hücum ediyor, suratı morarıyordu. Eli, farkında olmadan belindeki kılıca uzanmıştı. Sarı gözlerinden öfke kıvılcımları fışkırıyordu.

— «Yalan!» diye bağırdı: «Yalan söylüyorsun Rainald!»

Sofrada bir anda ses soluk kesilmişti. Şövalye Gauiter Sans-Avoir, boynuna sarılan yumuşak kolları itip yerinden doğruldu. Her zamanki gibi, Haçlı sürürüsünün değişik uluslardan gelme Kutsal Savaş gönüllüleri arasında yatıştırıcılık yapmağa hazırlandı. Diğer soyluların hepsi de kupaları bırakmış, kadınları birer kenara iterek, dikkatlerini Geoffrey'le Rainald'a çevirmişlerdi. Fransızca konuşulanları iyi anlamamış olmakla beraber, Alman Lombart ve İtalyan soyluları da iki başbuğ arasında önemli bir tartışma geçtiğini sezmişlerdi.

Avrupa'da geçerli olan şövalyelik koduna göre, bir kişizadenin bir başka kişizadeyi yalancılıkla suçlaması, ancak kanla temizlenebilecek bir hakaret sayılıyordu.

Rainald, kısık gözlerle etrafına bakındı. Serinkanlılığından hiç bir şey yitirmemişti. Hatta yüzünde az önceki alaylı ifade daha da keskin çizgilerle sabitleşmiş gibiydi. Uzanıp iki parmağıyla küçük bir salkım

üzüm aldı. Ağzına götürdü. Olgun, sulu taneleri dişleriyle koparıp çöpü omuzu üzerinden geriye attı. Ağzı dolu iken, oturduğu yerden hasmına hitap etti:

— «Eee... Devam etmeyecek misin Geoffrey? Sana ,sınırın güneyine yaptığın baskından dönerken en az elli adamının Türkler tarafından öldürüldüğünü söyledim. Öfkeyle ayağa fırlayıp beni yalanladın ve elini kılıcına uzattın. Devam et... Ya benim yalancı olduğumun delillerini ortaya çıkar, ya da kılıcını kından sıyır ve beni aramızdaki anlaşmazlığı çözümlemeye çağır.»

Frank başbuğu soludu:

— «Sana... Yani ben... Sen yalancısın demek istemedim. Casusların sana yalan söylemişler! Bunu demek istedim...»

Rainald kaşlarını biraz çattı. Sarı tüylerle kaplı kalın parmaklarıyla sakalsız çenesini biraz okşadı. Düşünür gibi durdu.

— «Bak bu mümkün,» dedi. «Casuslarım belki bana getirdikleri haberi abartmışlardır. Oyleyse işin doğrusunu senden duyalım. Anlat bakalım, Karasu baskınında kaç Kutsal Savaş gönüllüsü hayatını kaybetti?»

Gautier Sans-Avoir derin bir soluk alarak yerine oturdu. Tartışmanın kanlı bir sonuca varması şimdilik önlenmiş gibiydi. Geoffrey'in de yüzünde belirli bir rahatlama olmuştu. Aslında, ne pahasına olursa olsun Rainald'la teke tek bir dövüşe girmek istemezdi. Broyes baronu bileğinin gücü ve silah kullanmadaki ustalığı ile çok haklı bir ün kazanmıştı. Bir anlık öfke yüzünden atılmış olduğu tehlikeden böylece kurtulduğuna seviniyordu.

— «Zaten anlatacaktım,» diye ellerini masanın kenarına dayayıp öne doğru biraz eğildi. «Hepimizi sevindirecek olan haberleri ve Türk topraklarına yaptığım baskından edindiğim izlenimleri, en sona bırakmıştım. Madem ki öyle gerekiyor, şimdi açıklamaya başlayabilirim.»

Başı ile yakınında ve ayakta duran iri yapılı bir Frank silahşörüne bir işaret yaptı. Adam koşarak uzaklaşırken konuklarına döndü. Sanki Rainald'a değil de topluma hesap veriyormuş gibi oldukça sakin bir sesle anlattı:

— «Önce şunu bilmenizi isterim: Türkler sınırda hiç asker bulundurmuyorlar. Daha doğrusu, hiç denecek kadar az. Nitekim, gerek Karasu gerekse Üçkilise bölgesinde baskın birliğimiz dönüş yoluna girdikten sonra küçük iki Türk müfrezesi ile önemsiz iki çatışma yapmış, bir iki hafif yaralı ile sınırı geçip kurtulmuştur. Karasu baskınını ise, bildiğiniz gibi ben idare ettim.»

Bu arada az önceki iri yarı silahşör, elinde uzun bir mızrak olduğu halde dönmüştü. Mızrağın ucunda çuvallara sarılmış bir cisim vardı. Geoffrey, adama beklemesini işaret edip sözlerine devam etti:

— «Bildiğiniz gibi Karasu, İznik'ten bir buçuk, buradan ise tam dört saat uzakta, zengin bir köy.. Türk başkentine bu kadar yakın olduğu halde, Karasu'yu bir tek asker bile savunmuyordu! Ormanlar içinden geçen bir yolu izleyerek oraya vardık. Rahat rahat köyün bütün köşe ve bucağını araştırdık. Önceden elde ettiğimiz listelerde yazılı isimler sayesinde köy zenginlerini bir araya topladık. Canlarını acıtıp paralarını nereye sakladıklarını söylettik. Fransa'nın ve Almanya'nın hali

vakti yerinde dük ve kontlarının çoğunda bulunamayacak kadar altın ve gümüş topladık. Altı yüz baş koyun ve bir o kadar sığırdan başka sayısız kümes hayvanı ve domuz bulup el koyduk. Tahıl ambarları öylesine doluydu ki, gelişimizde gördüğünüz gibi zorlukla taşıdık. Mahzenlerde bulduğumuz şaraplar da, şu anda tadına baktığınız iyi cins mallardı. Sabahın erken saatlerine kadar Karasu'da kaldık. Kendimize bol eğlenceli, zevkli bir ziyafet çektik. Hıristiyan geleneklerine uymayan, inanışları değişik ve bozuk olan halkı cezalandırdık. Bütün bunları yaparken Türklerden hiç kimse bizi engelleyemedi. Öyle sanıyorum ki, Türk askerlerinin hepsi İznik surları gerisine çekilmiş durumda. Yalnız dönüş yolumuz üzerine bir kaç yüz kişilik bir birlik gönderdiler. Onları da geldiklerine ve geleceklerine pişman ettik. Başlarındaki komutanı ve en az yüz Türk atlısını öldürdük. Ötekiler can korkusuyla kaçıp gittiler. Yükümüz ağır olmasa, onları kovalayıp işlerini bitirirdik. Bizden hiç kimse ölmedi demek istemiyorum. Türklerin uzaktan attıkları oklar yüzünden üç beş Kutsal Savaş gönüllüsü cennete göçtü. Bir o kadar da yaralımız var. Ama imansız Asyalılara unutamayacakları bir ders verdik. Şimdi sizi, oradan hâtıra olarak getirdiğim bir kelleyi seyre davet ediyorum...»

Yeni bir işaret, önceden düzenlenmiş ve provası yapılmış olan gösteriyi başlattı. Frank silhşörü, mızrağın ucundaki çuvalı açtı ve sığırtmaç Yorgo'nun kesik başını ortaya çıkardı.

Kelle, hemen hemen aynen Laçin'in yolda gördüğü haldeydi. Yalnız tepesine, ibreti duracak biçimde bir Bizans tolgası oturtulmuştu. Haçlılar tolganın Türk yapısı mı yoksa Bizans malı mı olduğunu hiç merak edemiyeceklerdi. Onların dikkati, gurur dolu yüz çizgilerinde,

havaya dikilmiş kanlı, kırçıl sakallarda ve küçümseyen ölü bakışlarda idi.

Silahşör, mızrağı biraz eğerek masanın çevresinde ve konukların gözleri hizasında gezdirdi. Yorgo'nun kırışık derisi yeşilimsi bir renk almıştı. Meşale ışığında o kesik baş, pırıltılı tolgayla birlikte gerçekten yabancı, etkileyici bir görüntü olmuştu. Rainald bile, Yorgo'nun kibirli donuk bakışlarının sırtında ürperti yarattığını hissetti. Yüksek rütbeli bir din adamı kellenin önünden geçirilmesi sırasında ona Latince lanetler okudu ve elinin tersyle burnuna vurdu. Bizanslı sokak kadınlarından biri de Yorgo'nun yüzüne tükürdü ve fıkır fıkır güldü.

— «Görünüşünden kolayca anlayabileceğiniz gibi,» diye Geoffrey göze hitap eden yardımcı malzemenin seyri devam ederken sözlerini sürdürdü. «Bu adam, hiç kuşkusuz Türk Ordusunda önemli bir mevki sahibiydi. Ne yazık ki, üstündeki sırmalı giysileri onu öldürenler tarafından parçalanarak kapışılmış olduğunda size gösteremiyorum. Lanetli silahlarını ise, kutsanmadan el sürmemek için oldukları yerde bıraktım.»

Rainald oturduğu yerde derin derin iç çekerek söze karıştı:

— «Vah, vah... Keşke öyle yapmasaydın Geoffrey.. Doğrusu ben, kendi hesabıma, Türklerin kullandığı silahları görmek isterdim. Kulağıma gelen dedikodulara inanmak gerekirse ellerinde sihirli kılıçlar varmış ki, zırh gömlekleri ve kalkanları peynir gibi kesiyormuş. Okları da öylesine büyülü ve zehirliymiş ki, hedeflerini hiç şaşmıyor ve yaraladıkları kişiyi hemen öldürüyormuş.»

Frank başbuğu yeniden sinirlenmek niyetinde değildi. Sırıttı:

— «Ve böylesine sihirli, büyülü ve zehirli silahları

olduğu halde, nedense bizim ülkelerine yaptığımız akını durduramamışlar ha?» diye bir kahkaha attı. «Belki pizim, yani Frankların kendileriyle aynı soydan geldiğimizi bildikleri için yaptığımız saldırıyı hoşgörmek istediler (*). Belki de Alman, Lombard ve İtalyan dostlarımız Türklerden aynı hoşgörüyü beklemediklerinden sınırı geçmekten çekiniyorlar.»

Broyes baronu hiç sarsılmadı.

— «Onu demek istemedim,» diye karşılık verdi. «Türklerle aranızda var olduğuna inandığınız soy yakınlığının siz Franklara ne kazandıracağını bilmiyorum. Doğrusunu istersen, senin gerçekte elli kişi mi yoksa üç beş kişi mi kaybettiğini de kesinlikle ispat etmek zor. Yalnız duyduğuma göre Karasu'dan getirmekte olduğun yirmi kadar tutsak çocuk, sözünü ettiğin yol üstü çatışmasında kurtarılmışlar. Bu konuda da bizi aydınlatabilir misin?»

«Yirmi kadar çocuk» sözü, konuklar üzerinde ilgi uyandırmıştı. Haçlılar Kibotus çevresinde yaptıkları her baskından en az üç beş tane eli yüzü düğün kız ve oğlan çocukla dönmüş, bunları oldukça yüksek fiatlarla Bizanslı esir tüccarlarına satmışlardı. Tutsak çocukların getirdiği kâr, ne hayvan sürülerinin, ne de çuvallar dolusu tahılın sağladığı kazançla oranlanabilirdi. Nasıl olmuştu da Geoffrey Karasu baskınından hiç tutsak çocuk getirmemişti? Bu ince noktayı o ana kadar gözden kaçırmış bulunan Haçlı büyükleri Geoffrey'den açıklama ister ister gibi onu süzmeğe başladılar. Geoffrey'in cevabı hazırdı.

(*) Franklar kendilerinin Truvalı Paris'in torunları olduklarına inanıyorlardı. Türkler de Truvalılar gibi Asyalı olduklarından aralarında soy yakınlığı var sanıyorlardı.

— «Karasu'dan tamamı tamamına yirmi iki çocuk almıştım,» diye neşeyle açıklamaya girişti. «Ama buraya kadar sık ormanlar içinde, boğucu sıcak altında yapılacak uzun yolculuğun o kıymetli malları çok hırpalayacağını gördüm. Belki de içlerinden birkaçı ölecek yada hastalanacaktı. Bu düşünceyle hepsini geri köye gönderdim. Nasıl olsa, istediğim zaman gidip kendi malım olan esirlerimi geri alabilirim diye düşündüm. İyi de yapmışım. Türklerle savaşırken çocuklar yanımızda olsalardı, kimbilir kaç tanesi ayak altında kalıp ezilecekti»

Kuşkusuz sudan bir cevaptı bu... Ama gerçekçiliğine itiraz etmek güçtü. Rainald'a olup bitenler hakkında haber veren kişi ya da kişiler hiç bir zaman ortaya çıkıp görgü tanıklığı yapamayacaklardı. Kellelerinden korkacaklardı. Kaldı ki, üç beş tanığın ne değeri vardı koca bir Frank başbuğunun ve sayısız adamlarının sözü yanında?

Geoffrey, Rainald'ın daha başka yalanlayıcı ve kışkırtıcı sözlerle araya girmesine fırsat vermeden asıl değinmek istediği konuya girdi:

— «Dostlarım... Saygıdeğer Kontlar, Baronlar, Şövalyeler ve dini bütün kilise adamları. Size bir günün bir kaç saatine sığan bir başarımı ballandıra ballandıra anlatıp başınızı şişirmek istemiyorum. Ama bilmediğiniz ve benden öğrenmeniz gereken öyle şeyler var ki, onları size öğretmek görevimdir. Herşeyden önce şu önemli noktayı belirtmek isterim: Türkler, korku içinde İznik surlarının gerisine çekilmiş durumdalar. Eğer bütün güçlerimizle üstlerine yürürsek, belki başkentlerini bile savunmadan bırakıp kaçarlar. Düşünün bir kere... Sarayları altınlar, gümüşler ve mücevherlerle dolu koca

bir kent avucumuza düşecek. Elde edeceğimiz hesaba sığmaz çapul malı yanında, imansızları yuvalandıkları yerden atmak onuruna sahip olacağız. İçinizde sınırın güneyine inmiş, oraları görmüş tek kişi olarak size açıklıyorum ki, altmış bin kişilik gücümüzle saldırınca Türkleri kesinlikle yeneceğiz. Kutsal Savaş ruhu yardımcımız olduktan sonra, Sultanları yardıma yetişse bile yeneriz. Kaldı ki bu gün Sultan ve ordu uzaklarda bulunuyor. Gelin, beni dinleyin... Daha önceki gibi Bizans İmparatoru olacak o soytarının gülünç sözlerine değer vermeyin. El birliği edelim. Dieu Lo Vult diye haykırarak saldıralım. Seslerimiz, dinsizlerin yüreğine korku salsın. Onları ezelim ve ellerindeki eski Hristiyan topraklarını kurtaralım. Eğer ben takip ederseniz size şövalyelik namusum üzerine zafer vaadediyorum.»

Özellikle bu son cümle hem dokunaklı hem de anlamlıydı. Geoffrey, zafere ne kadar içtenlikle inandığını açıklarken, «eğer beni takip ederseniz» diye bir şart koşuyordu.

Ziyafet masasının uzak köşelerinden bir kaç kişi yüksek sesle:

— İDİEU LO VULT! DİEU LO VULT! (*) diye haykırdılar. Ama bu bağırışlara başka sesler katılmayınca sustular.

Konukların büyük çoğunluğu derin bir sessizliğe gömülmüştü. Hemen herkes ya yan gözle veya doğrudan doğruya Muhterem Peder'e bakıyordu. Geoffrey'in zaman geçirmeden sınırı aşma arzusuna karşı durmak isteyenlerin başında münzevi keşiş Piyer geliyordu.

Piyer, Geoffrey ile Rainald arasındaki tartışmanın başlangıcından beri balık yemeyi kesmişti. Yalnız ara-

(*) DİEU LOVULT — Tanrı böyle istiyor!

da bir kupasından bir yudum şarap içiyor, burnunu çekerek konuşulanlara kulak kabartıyordu.

— «İmparator bana dedi ki...» diye söze başlayacak oldu.

Rainald atılıp yaşlı adamı susturdu.

— «Geoffreyle hemen her konuda fikirlerimiz zıd. Ama şu Bizans İmparatorunun bizim işlerimize burnunu sokmasını doğrusu ben de istemiyorum Muhterem Peder,» dedi. «Eğer burada, Bizans İmparatorunun bir elçisi gibi bulunuyorsan, hiç kimse senden fikir sormayacaktır. Yoook, Kutsal Savaş gönüllülerinin saydıkları ve sevdikleri ulu bir önder olarak konuşacaksan, seni can kulağı ile dinleriz.»

Masanın bir ucundan öteki ucuna kadar mırıltılı sesler yayıldı. Konuklardan bazıları Rainald'ı onaylarken, bazıları da ona karşı çıkıyordu. Geoffrey öne doğru biraz daha eğilerek çevreye göz gezdirdi. Kendi ağırlığını bir kez daha ortaya koymanın zamanı gelmişti.

— «Ben de Rainald'la aynı fikirdeyim,» dedi. «Muhterem Peder'e saygımız sonsuzdur. Ama bize kendi fikirlerini, melekler tarafından kendisine gökten indirilen yol gösterici fikirler açıklasın. Bizans'ın çıkarları bizi ilgilendirmiyor.»

Piyer'in elleri titremeğe başlamıştı. Haydi Rainald neyse, ama şu haydut eskisi, soyu sopu belirsiz Geoffrey'in Haçlı sürüsü adına konuşmaya kalkması dayanılacak şey değildi. Muhterem Peder, Geoffrey'in bütün geçmişini iyi bilirdi. Bilirdi ki, Geoffrey nikâhsız bir çiftleşmeden doğmuştur ve babası belli değildir. Bilirdi ki Geoffrey çocuk yaştan beri hırsızlık ve eşkiyalık yapagelmiştir ve kısa zaman öncesine kadar büyük bir haydut çe-

tesinin reisi olarak yaşamıştır. Yine Muhterem Peder, Geoffrey'in şövalyelik ünvanının da hiç bir esasa dayanmadığını, Haçlı sürüsündeki diğer birçok Franaklar gibi, iyi bilirdi...

Papa'nın Haçlı çağrısı üzerine Geoffrey, zengin doğu ülkelerine karşı girişilecek olan seferin kârlı ve kazançlı bir iş olacağını düşündüğünden aceleyle mesleğini değiştirmiş kendi kendine şövalye ünvanını takınıp münzevi keşiş'in sürüsüne katılmıştı. Arkasında eski haydut çetesinden kalabalık bir sürü adamla geldiğinden Piyer, sahte şövalyenin ilerde işe yarayacağını düşünmüş ve seve seve onu yanına almıştı. Oysa işte şimdi, ne büyük bir yanlışlık yaptığını anlıyordu. Altmış bin Haçlı içinde belki de en günahkâr ve en değersiz kişi olan Geoffrey Burel ,bütün o kalabalığın önderliğine göz dikmişti. Eğer istediğine erişirse, altmış bin dini bütün Hıristiyanı kimbilir ne korkunç işlere âlet edecek, ne acı bir soña sürükleyecekti.

Yerinde doğrulup kamburunu biraz düzeltti. Gürültüyle geğirdi. Çipil gözlerini kırpıştırarak sahte şövalyenin suratına baktı.

— «Bizans İmparatoru iyi bir insan,» diye sert, tiz sesiyle çıkışır gibi konuştu. «Unutmayın ki, hepimiz burada onun ülkesindeyiz ve onun konuğu olarak bulunuyoruz. Her gün limana gelen gemiler İmparatorun Kutsal Savaş gönüllülerine gönderdiği yiyecek ve içecekle dolu. Haşmetli Aleksis büyük bir senyör. Kudretli ve dini bütün bir hükümdar. Neden onun, bizim yararımıza olan öğütlerine kulak vermiyelim?»

Geoffrey uzanıp yere düşmüş olan iskemlesini aldı, altına çekti ve oturdu. Başının keşişin başı ile aynı hizaya gelebilmesi için biraz eğildi ve alaylı bir sesle konuştu:

— Aleksis'e bu saydığın övgüleri kendi tebaası bile yapmıyor Muhterem Peder» dedi. «Kaldı ki, biz onun tebaası değiliz. Onun emriyle Niş'de nasıl saldırıya uğradığımızı ne çabuk unuttun? Ya Bizans surları karşısında uğradığımız hakaret? Ya bizi Bizans surları yakınında tutmamak için buralara, bu tehlikeli sınır bölgesine göndermesi? Madem ki Türklerin gerçekten bizi yenecek kadar güçlü olduğunu biliyordu, Aleksis neden bizi sınırın bu denli yakınında konaklattı?»

Sözlerinin, sofradaki herkes tarafından duyulduğunu biliyordu. Bütün konuklar kulak kesilmiş, Geoffrey'le Muhterem Peder arasında söylenenleri dinliyordu.

Piyer sinirli küçük yumruğunu masaya indirip bağırdı:

— «Gerek Belgrad'da gerek Niş yakınlarında ve gerekse Bizans surları dışında başımıza gelenlerden sen ve senin gibi düşünenler birinci derecede sorumludurlar Geoffrey! Kutsal Savaş'ın anlamını sen ve senin gibi düşünen ve davrananlar değiştirdi. Bizim amacımız, din kardeşlerimizin yaşadığı bu topraklara barış ve güvence getirmekti. Oysa sen ve senin gibi düşünenler, haydutluğa, soygunculuğa ve yağmacılığa giriştiniz. Zavallı, zulüm görmüş ve ezilmiş doğulu Hıristiyan kardeşlerimize öyle kötülükler yaptınız ki, Türkleri arattınız. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi şimdi de...»

Geoffrey, yaşlı adamın sözünü kesip dişlerini gıcırdatarak bağırdı:

— «Dur bakalım Muhterem Peder! Orada dur biraz. Bak, Fransa'dan beri bizimle birlikte olan kaç kişi konuşmamızı dinliyor. Kendini bir melek, beni ise bir kanlı katil gibi göstermeğe çalışman fayda vermez. Gerçekleri birer birer gözden geçirelim hele... Geçen Şubat

ayında, Rouen'de bir sürü Yahudi'yi sebepsiz yere öldürten sen değil miydin? Daha sonra, başka Yahudi cemiyetlerine haber gönderip de aynı şeyin kendi başlarında da gelmesini istemiyorlarsa fidye vermelerini istemedin mi? Ya Macaristan'da, Semlin kentinde dört bin hristiyan Macar'ın kanına giren saldırı buyruğunu kim verdi? Bu olayları unuttuk mu sanıyorsun? Neden şimdi birden bire Bizanslı Hristiyanları korumağa başladın?»

Münzevi keşiş hıçkırıklı bir sesle itiraz etti:

— «İftira ediyorsun Geoffrey... Semlin'e saldırmamız için beni sen kandırdın. Bin dereden su getirip aklımı çeldin. Amacın sadece kenti yağma etmekmiş ama ne yazık ki bunu iş işten geçtikten sonra anladım.»

Şövalye masayı yumrukladı.

— «Asıl sen iftira ediyorsun,» diye gürledi. «Semlin olayı sırasında ikimiz yalnız olsaydık, belki de herkesi inandırabilirdin bu masala. Aramızda geçen konuşmalara çok kişi tanık oldu. Peki ya Yahudiler? Onları öldürtmek ve tehdit yolu ile para sızdırmak da mı benim suçum?»

Piyer ince boynunu dikip gururla kendini savundu:

— «Ben yaptığım hiç bir işi inkâr etmem! Yahudilerden para sızdırmak için bir düzen kurduğum yalan değil. Tanrı'nın bildiğini kuldan saklamanın ne yararı olur ki? Eğer günah işledimse, iyi bir amaç uğruna işledim. Ama Tanrı'nın Yahudileri kayırıp da beni suçlu bulacağını hiç sanmıyorum. Evet, doğru... Yahudilerden birkaç kişiyi öldürttüm ve sonra da kalanlardan fidye aldım. Bunu yapmağa mecburdum. Müslümanlarla savaşmağa gidiyorduk. Çünkü Müslümanlar, Efendimiz İsa'nın yolunda gidenleri topraklarından sürmüş, onlara zulmetmişlerdi. Peki ya Yahudiler? Yahudiler Efen-

dimiz İsa'nın kendisini işkenceyle öldürmemişler miydi? Onlar cezasız mı kalacaklardı? Üstelik yoksul üekemizde, o sinsi, iki yüzlü yaratıklar varlık içinde yaşıyorlardı. Yüz yıllardır bizi soymuş, soğana çevirmişlerdi. Para Yahudilerde boldu. Ama Kutsal Savaş için yola çıkacak olan bizlerin keseleri boştu. Nereden para bulacaktım başka? Sen mi yardım edecektin Geoffrey? Yoksa, arkamdan buralara kadar gelen diğer soylu ama yoksul arkadaşların mı? Hiç bir zaman inkâr etmeyeceğim. Yahudilere yaptıklarımdan pişmanlık duymuyorum! Onlar da en az Müslümanlar kadar düşmanımızdır.»

Geoffrey, yüzüne hiç yakışmayan ve gülümsemekten çok diş göstermeğe benzeyen o çirkin sırıtmasıyla son darbeyi indirdi.

— «Yahudiler ve Müslümanlar düşmanımızdır, ama Kutsal Papa'mızı tanımayan, Kilisemizle alay eden, sana ve bize pis barbarlar diyen Bizanslılar dostumuzdur ha? Buna gerçekten inanıyor musun Muhterem Peder. Yoksa seni törenlerle karşılayıp yüzüne gülen, parlak vaadlerle avutan İmparatorun kölesi mi oldun? Bu yabancı topraklara kadar bizi sen getirdin. Her davranışında İlahi bir vahyin izlerini görmeye çalışarak, her beladan kurtuluşumuzu senin yüceliğine ve başımıza gelen her felaketi kendi günahımıza yorarak arkandan geldik. Bu gün de yine sana derin bir saygıyla ve inançla bağlıyız. Ama korkarım ki sen, bize olan sevgini ve bağlılığını yitirdin Muhterem Peder! Bizans'ın çıkarlarını bizimkilerden üstün tutuyorsun. Başımızda bizim önderimiz gibi değil de, sanki İmparatorun maaşlı bir memuru gibi bulunuyorsun! Eğer bu günden sonra bizimle beraber olmayacaksan, hiç olmazsa bize karşı olma... Yolumuzu kesme... Bizi engelleme.»

Münzevi keşiş Piyer usulca ayağa kalktı. Çapaklı gözleri kızarmış, yüzü her zamankinden biraz daha fazla uzamış, üç beş tel sakalla örtülü alt çenesi titremeğe başlamıştı. Ziyafet sofrasının bir ucundan öteki ucuna kadar bakışlarını gezdirdi. Kimi yere eğilmiş, kimi alayla kendisini süzen, kimisi de tam bir ilgisizlikle yiyip içmeğe devam eden yüzleri inceledi.

— «Hepiniz Geoffrey'le aynı fikirde misiniz?» diye sordu. «Hepiniz benim Kutsal Dâvaya ihanet ettiğimi ve Bizans İmparatoruna satıldığımı mı sanıyorsunuz?»

Yüze yakın Haçlı soylusundan ses çıkmadı. Piyer, kulağına gelen mırıltılara olumlu ya da olumsuz bir anlam veremedi. İçini çekip tekrar konuştu:

— «Anlıyorum... Tanrı adına çıktığınız yolun sonuna geldiniz. Bundan böyle Tanrı'ya değil, kendinize hizmet etmek istiyorsunuz. Tanrı'nın size tayin ettiği yol göstericiyi artık istemiyorsunuz. İçinizdeki şeytana, sizi günahtan günaha sürükleyecek olan hırsınıza esir oldunuz. Öyleyse bu günden tezi yok, ben...»

Gautier Sans-Avoir yerinden fırlayıp bağırdı:

— «Dur, Muhterem Peder! Daha fazla bir şey söylemeden beni dinle. Ben kendi payıma seninle beraber olacağım. Bize yol göstermeğe devam ettiğin sürece izinden ayrılmayacağım. Dur ve dinle... Belki benim gibi düşünen başkaları da vardır.»

Orlean baronu Fulk, oturduğu yerden elini kaldırarak Gaulter Sans-Avoir'i destekledi:

— «Geoffrey'i yanlış anladın sanıyorum Muhterem Peder. Seni istemediğimizi söylemedi ki o!»

Broyes baronu Rainald bu sözleri onayladı:

— «Bizans'a ve onun iki yüzlü siyasetine güvenmediğimiz doğrudur, ama sana olan saygımız azalmadı Muhterem Peder.»

Geoffrey konuşulana kendi kaypak görüşünü ekledi:

— «Bununla beraber, Tanrı'nın karşımıza çıkardığı fırsatlardan yararlanmamız yönünde alacağımız kararları kabul etmeni istiyoruz.»

Keşiş'in çipil gözlerinden sızan yaş yanaklarını ıslatmış, burnundan akan yeşil sümükler bir kez daha üst dudağına kadar inmişti. Üst üste içtiği kupalar dolusu şarap yüzünden başı fena halde dönüyor, ayakları üstünde zor duruyordu. Başını öne doğru iki kez salladı. Yalnız en yakınında bulunanlar tarafından duyulabilen bir sesle mırıldandı:

— «Çok yorgunum... Çadırıma gidip dinlenecegim.»

Oradan hızla uzaklaşmak, kaçmak, kurtulmak istiyordu. Üzerine dikilmiş gözlere aldırmadan sırtını döndü. Gri renkli cübbesine sarındı. Bir iki adım attı. Başı fırıl fırıl dönüyor, ayakları birbirine dolanıyordu. Birden, yerin yüzüne doğru yaklaşmakta olduğunu gördü. Yuvarlandı. Telaşla dirseklerini toprağa dayayıp doğrulmak istedi. Başaramadı. Gücü kesilmişti. Midesi bulanıyordu. Hesapsızca yediği tabaklar dolusu balık, boğazından ağzına doğru yükseliyordu. Halsiz halsiz iki kez öğürdü ve kusmağa başladı. Cübbesinin ön tarafı boydan boya kusmuğa bulandı. Neredeyse kendini bırakıp, o pis kokulu akıntının üstüne uzanacaktı ki, iki güçlü kolun omuzlarını yakaladığını hissetti. Gautier Sans-Avoir'in boğuk sesi duyuldu:

— «Muhterem Peder... Izin ver, yardım edeyim.»

Şövalye, yaşlı adamı belinden tutup kaldırdı. Yarı taşıyarak yarı sürükleyerek sık çadırlar arasında yürütmeğe başladı.

Keşiş, fırt diye bir ses çıkararak burnunu çekti, yeşil sümük sütunlarını kaynağına sakladı. İnleyerek yardımcısına dert yanır:

— «Hepsi... hepsi yolunu şaşırdı bunların. Hepsi...»

Gautier teselli etti:

— «Üzme kendini peder. Iş olacağına varır. Göreceksin, sana yaptıklarına pişman olacaklar.»

Piyer'in cılız gövdesi birden katılaştı. Direnip kendini taşıyan güce karşı durdu. Ayakları toprağa sıkı sıkı bastı. Bir yandan sinirli elleriyle şövalyenin tüniğine kuvvetle sarılıyordu.

— «Pişman olacaklar dedin değil mi? Yaptıklarına pişman olacaklar dedin. Gautier oğlum, Tanrı onları da beni de bağışlasın. Ben, yaptıklarıma şimdiden pişman oldum. Bin kez pişman oldum. Sayısız kişinin kanını boynumda taşıyorum. Tanrı affetsin, pişmanım... Pişmanım!»

Yeniden öğürmeğe başladı. Boğazını tıkayan koyu bir balgamı tükürdü.

— «Ne yapacağını bilmez, cahil, yabani ve saldırgan bir sürü adamı peşime takıp buralara kadar getirdiğim için pişmanım,» diye devam etti. «Onların yetersiz insanlar olduğunu biliyordum ama, imanlarının bütünlüğü sayesinde noksanlarını tamamlayacaklarını sanıyordum. Yanılmışım oğlum.»

Şövalye itiraz etti:

— «O kadar umutsuz olmayalım Muhterem Peder. Aramızda birkaç kötü bulunabilir. Çoğunluk senin arkandadır.»

Münzevi keşiş ısrarla başını iki yana salladı. Gözlerinden yağmur gibi dökülen yaşlar sağa sola serpiliyordu. Hıçkırdı:

— «Çoğunluk az önce ne fikirde olduğunu gösterdi,» dedi. «Çoğunluk benim değil, Geoffrey'in arkasında. O Geofrey ki, ne mal olduğunu bile bile almıştım yanıma! Paslı demir parçasından kılıç olur mu? Isırgan tohumuyla tahıl alınır mı? Ne ekersen onu biçersin Gautier. Geoffrey, benim Kutsal Savaş gönüllüleri arasına kendi elimle ektiğim bozuk tohumdur oğlum. Ne ektimse onu biçiyorum.»

Konuşulanları duyamayacak kadar uzaktan, soyluların zengin ziyafet sofrasını seyrederek vakit geçirmekte olan aşağı sınıf Haçlılar, yâni başıbozuklar ve paralı askerler, Muhterem Peder'in masadan ayrılırken yere düştüğünü görmüş ve endişelenmişlerdi. İçlerinden birkaçı, Gautier'in yardımıyla çadırına giren Piyer'in arkasından iyi dileklerini belirtecek şekilde bağırdılar:

— «Yaşasın Muhterem Peder!»

— «Tanrı, kutsal önderimizi korusun!»»

Sonra kalabalık bir grup, eğlenceli seyirden bile vazgeçip münzevi keşişin arkasından koşmağa başladı. Bunda şaşılacak bir şey yoktu .Karmaşık sürünün içinde Tanrı'ya inanmayanlar da dahil olmak üzere her cins insan vardı. Ama Muhterem Peder'in şahsında ulu bir peygamber görmeğe şartlanmış bulunanların sayısı oldukça kalabalıktı.

Sofradakilerden bir Frank kişizadesi şaraptan pelteleşmiş bir dille alay etti:

— «Hıhh... Şuraya bakın! Bunak ihtiyarın ne de çok müridi var...»

Zimmern kontunun oğlu Conrad, berbat bir Fransızca ile kadeh arkadaşını onayladı:

— «Bu köylülere yaranmak için onları sinsice kazıklamak gerek. Keşiş onlardan biri olarak dünyaya

gelmiş olduğundan gözlerini boyamanın yolunu iyi biliyor. Böyle olmasa, şu kalabalık sürü kolay kolay bir araya gelemezdi.»

Geoffrey, Conrad'ın bu sözlerindeki gerçek payını kabul etti.

Münzevi keşişle sert bir tartışmaya girmek zorunda kalmış olmasını bir şanssızlık sayıyordu. Piyer'e varıncaya kadar, önce Rainald'ı tepelemesi ve gözden düşürmesi gerekirken, sırayı bozmuştu. Sinirlerine hâkim olamamış, zamansız bir çıkış yapmıştı. Gerçi çoğunluğu ne büyük bir kolaylıkla kendi tarafına çekmiş olduğunu düşününce seviniyordu ama, yaptığı yanlışlıktan doğabilecek zararları sınırlı bir ölçüde tutmağa da kararlıydı.

Ayağa kalkıp boş bir sahanla masaya vurdu. Dikkatleri üzerine çektikten sonra, üzgün bir yüzle konuştu:

— «Dostlarım... İlerlemiş yaşı ve zayıf bünyesi ile hâtâ yapmağa hepimizden daha çok yakın olan Muhterem Pederimizi hor görmeyelim! Ufak tefek kusurları olmasına rağmen, bizi buraya kadar sağ salim getiren kutsal yeteneklerine saygı gösterelim. Onun hakkında konuşurken, ölçüyü kaçırmayalım.»

Sofrada bir takım itiraz sesleri ve mırıltılar duyuldu. Rainald, bıyık altından gülerek Geoffrey'i inceliyordu. «Tam da beklediğim anda beklediğim gibi konuştu!» diye düşündü. «Kendini dünyanın en kurnaz adamı sanıyor budala!»

Baron Fulk, isteksizce Geoffrey'i destekledi. İsteksizliği, hoşlanmadığı ve güvenmediği bir adama arka çıkmak zorunda kalmasından ileri geliyordu.

— «Evet... Muhterem Peder'e saygı borçluyuz...»

Conrad öfkelenmişti. Gençliğin verdiği bir heyecanla atıldı:

— «Borcumuzu hiç bir zaman ödeyemiyeceğiz anlaşılan! *Pis keşiş*, bir yandan Rum köylerine yaptığımız baskınları kınarken, öte yandan da kendisine sunduğumuz hisseyi beğenmiyor. Daha çok istiyor. Her gördüğünden göz payı almağa çalışıyor. Geçen hafta beni yanına çağırıp en güzel tutsak kız çocuğunu kendisine vermemi buyurdu... Sözde, kızın anası babası gelip yalvarmışlar, çocuklarını kurtarmasını istemişler. İnanmadım ama, yaşına saygı gösterip kızı ona verdim. Sonradan ne duysam beğenirsiniz?»

Frank soylularından Arras şövalyesi bir kahkaha patlattı:

— «Hah, hah, haa... Bu onun sık sık yaptığı bir numara. Tutsak kızı esir pazarında satıp parasını getirmeleri için Bizanslı tüccarlara verdi değil mi? Aynı şeyi bana da yaptı.»

Conrad suratını asıp homurdandı:

— «Keşke öyle yapsaydı... Konuşturmayın beni... Kız on bir yaşındaydı ve yaşına göre gelişmiş bir vücudu vardı. Meğer adını öğrenemediğim soylu dostlarımızdan biri kızı kendisi için istemiş ve avuç dolusu para verip Muhterem Pederi araya koymuş.»

Geoffrey bir kez daha dikkatleri üzerine çekip gülümsedi:

— «Bütün bunlardan anlaşıldığına göre,» diye yatıştırıcı bir sesle konuştu. «Bir ölümlü, kendini her ne kadar Tanrıya ve Kutsal davalara adarsa adasın, topraktan yapılmış olduğunu unutamıyor. Hepimiz insanız. Adem babamızdan bu yana, Tanrı'nın buyruklarını çiğneyip duruyoruz. Kendi kusurlarımızı hesaba

katıp Muhterem Pederi hoş görelim ve... izin verirseniz geleceğimiz hakkında konuşalım.»

Rainald gözlerini kısıp hafifçe yerinden kıpırdandı. «Şimdi dananın kuyruğu kopuyor,» dedi içinden. «Geoffrey sonunda baklayı ağzından çıkaracak.»

Mest ve süzgün bakışlar Frank başbuğun ağzına dikilmişti, Bizanslı fahişelerin beyaz kolları ve yumuşak gövdeleri bir an için unutuldu. Dirsekler masaya dayandı. Kafalardaki alkol buharı dağıtılmağa çalışıldı. Herkes Geoffrey'in önemli şeyler söyleyeceğini anlamıştı.

— «Bu toplantımızın hepimiz için yararlı sonuçlar doğuracak bir anlaşma ile son bulmasını diliyorum dostlarım,» diye şövalye tatlı bir sesle söze başladı. «Bu güne kadar bir buçuk aya yakın bir zamanı boşuna harcadık. Bakın, Karasu denen bir köyden dönerken neler getirdiğimi hepiniz gördünüz. Görmediğiniz, yükte hafif pahada ağır şeyleri de şimdi dikkatlerinize sunuyorum.»

Başını çevirip adamlarından birine işaret etti. Kucağında ağır bir bohça taşıyan bir Frank silahşörü yaklaşıp Geoffrey'e sokuldu. Çıkını onun ellerine teslim etti.

Geoffrey, atlas kumaştan yapılmış örtüyü kat kat açtı ve içindekileri, çoğu ayağa kalkmış ve birbirine sokulmuş bulunan konuklarına gösterdi:

— «Şu som gümüş haç bir köy kilisesinin mihrabında duruyordu!» diye ağır ve üzeri taşlarla süslü haçı başının üstüne kaldırdı, bir kenara bıraktı. «Burada gördüğünüz altın tas, en azından otuz Bizans altını değerindedir ve aynı kiliseden alınmıştır. Şu tepsi katıksız gümüşten yapılmıştır. Karasu köyünün zenginlerinden

birinin evini süslüyordu. Şu dört şamdan da başka bir evden alındı. Gördüğünüz şu gümüş çerçeve ise iki yüz yıl önce Roma'dan gelmiş. İçinde berbat bir aziz tasviri vardı. Üstündeki güzel işlemeler bir yana, sırf gümüş ağırlığı epey para eder sanırım. Şuradaki avuç avuç altın ve gümüşleri, iki köyün zenginleri tarafından gömülmüş oldukları yerlerden çıkarttık. Altta gördüğünüz şu altın ve gümüş eşyaların ne işe yaradığını doğrusu bilmiyorum ama sadece altın ve gümüşten yapılmış olmaları değerlerini gösterir sanıyorum.»

Sustu. Sarhoş Haçlı büyüklerinin hepsi, suratlarına buzlu su serpilmiş gibi ayılmışlardı. Faltaşı misali açılmış gözlerle hazine çıkınını süzüyorlardı. Çarpık, salyalı ağızlardan takdir ve gıpta sözleri fırlıyordu.

Teck baronu Walter, kucağında oturan kadını itip yere düşürdü. Gırtlağında hasıl olan kuruluğu da gidermek için kupasındaki son damla şarabı başına dikti.

— «Bunlar...» diye hırladı. «Sahiden altın ve gümüş mü yahu?»

Tübingen kontu Hugh ve Schwarzenberg kontu Henry, birbirlerine bakıp başlarını salladılar. İkisi de büyülenmiş gibiydiler.

Rainald farkında olmadan üç kez yutkunmuştu. Mavi bakışları, ağız sulandıran kümeye dikiliydi.

Geoffrey önceden hazırlanmış konuşmasının son bölümüne istekle girdi:

— «Tekrar etmekte yarar görüyorum dostlarım,» dedi. «Bütün bunları Türk toprakları üstündeki iki köyden getirdim. İki Rum köyü... Varın Türk Sultanının başkentinde ne zenginlikler bulunacağını siz hesap edin. Sultan öyle varlıklı bir kişi ki, ayrı dinden ve ayrı soydan olan tebaasının bile hiç olmazsa gördüğünüz

kadar zengin olmasına göz yumuyor. İznik sarayının hazine dairleri altın ve mücevherle öylesine tıka basa dolu ki Sultan, Rum halktan sadece göstermelik bir vergi almayı yeter buluyor.»

Ellerini göğsünde kavuşturup başını dikleştirdi ve sesini yükseltti:

— «Şimdi bana cevap verin dostlarım. Bizi kendi yurdumuzdan buralara kadar getiren Kutsal Davamızı daha ne kadar süreyle Bizans İmparatorunun keyfine uyar biçimde, bir sınır çizgisinin berisinde tutacağız? Türklerin şu zayıf ânından yararlanıp da harekete geçeceğimiz yerde, daha kaç ay bu sinekli kamp yerinde kaşınıp bekleyeceğiz? Bizans İmparatorunun yeteri kadar güçlenmesini mi bekliyoruz? Aleksis'in bizi buralara neden getirdiğini ne zaman anlayacağız?»

Kaşlarını çattı. Öfkeyle devam etti:

— «Dostlarım! Kutsal Savaşın soylu gönüllüleri... Aklımızı başımıza devşirelim!.. Aleksis bizi yem olarak kullanmak, kendi canımızı korurken Türk gücünü yıpratmamızı sağlamak istiyor. Sınırı geçmemizi istemeyişinin gerçek sebebi budur. Sultan döner dönmez, kaypak Bizans onunla anlaşıp Türk ordusunu üzerimize saldırtacaktır. Türklerle yapacağımız savaşı biz kazanırsak, öyle yıpranmış olacağız ki, Bizans ordusu bizi tepelemekte ve İznik'i ele geçirmekte hiç zorluk çekmeyecektir. Kazanamazsak Bizans'ın hiç bir zararı olmayacaktır. Burada oturup böyle bir sonucu mu beklemek istiyorsunuz yoksa?»,

Frank başbuğu istediği sonucu elde etmek üzereydi. Haçlı soylularından çoğu öfkeyle, nefretle bağırıp çağırmağa başladılar. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Masa yumruklanıyor, sahanlar, tepsiler ve çömlekler

devriliyor, şaraplar dökülüyordu. Kılıçlar çekilip havaya kaldırılmıştı. Almanca, İtalyanca ve Fransızca konuşmalar, haykırışlar birbirine karışmıştı:

— Geoffrey haklı!» „

— «İmparatorun Cehenneme kadar yolu var!»

— «HEMEN TOPLANIP İZNİK'E SALDIRALIM!»

— «DİEU LO VULT! DİEU LO VULT!»

— «TÜRKLERE ÖLÜM!»

— «YAŞASIN GEOFFREY! YAŞASIN KUTSAL SAVAŞ GÖNÜLLÜLERİ!»

— «BİZANS YERİN DİBİNE BATSIN!»

Rainald kuşku ve endişe ile kendi adamlarını inceledi. Alman, Lombard ve İtalyan soylularının hemen hepsi kendilerini kapıp koyvermiş, Geoffrey'i alkışlayan, Bizans'ı lanetleyen ve Türkleri tehdit eden Franklara katılmışlardı. Hiç biri «acaba bu konuda Rainald ne düşünüyor?» diye çekimserlik göstermemişti. Bir süreden beri iki ayrı başbuğun komutasında kutuplaşmış bulunan Haçlı sürüsü bir anda birleşivermişti. Vaadedilen altın, gümüş ve mücevherler, gözleri kamaştırmıştı. Tek amaç ,yağmaya, talana erişmekti. Sürüye yağma ve talan yolunu gösteren Geoffrey ,şeytanın ta kendisi bile olsa, ardından gidilecekti.

Frank şövalyesi göz ucuyla Rainald'a baktı. Onun asık suratındaki karamsarlıkta kendi başarısının belgelerini gördü. Ellerini yukarıya kaldırıp bağırdı:

„— «Kardeşlerim!.. Soylu ve yenilmez silah arkadaşlarım, beni dinleyin!»

Bağrışmalar, heyecanlı dilekler kindar beddualar ve küfürler yavaş yavaş kesildi. Konuklar ev sahibini dinlemeğe hazırlandılar.

— «Hepinize teşekkür ederim dostlarım,» diye Geoffrey devam etti. «Sözlerime verdiğiniz karşılık, sizden beklenen kararlı tutumu açıkça ortaya koydu. Şunu bilin ki, beni takip ederseniz sizi düşlerinizde yaşayan zenginliklere ve gerek soylu gönüllerinizi gerekse imanlı ruhunuzu doyuracak olan zafere götüreceğim. Elbirliği edersek, karşımızda ne Bizans durabilir ne de Türkiye.»

Bir ağızdan seslenen beş on kişi:

— «YAŞASIN GEOFFREY!.. SENİNLEYİZ!..» diye haykırdılar. Başka bir grup, daha yürekten:

— «DİEU LO VULT! DİEU LO VULT!..» diye bağırdı.

Geoffrey gülümsedi. Heyecanlanmağa başlamıştı.

— «Öyleyse karar verilmiş oldu,» diye konuştu. «İznik'e yürüyeceğiz. Tanrı'nın düşmanı olan lânetli milleti yuvasında sıkıştıracağız. Karar verelim. Harekete ne zaman geçiyoruz? İki gün sonra, sabah serinliğinde sınırı geçmemizi öneriyorum. Ne dersiniz?»

Rainald yerinden fırladı. Geoffrey'in konuşmasına kimsenin karşılık vermesine fırsat bırakmadan güldü:

— «DURUN! DURUN VE BENİ DİNLEYİN!..»

Şaraptan, heyecandan ve altın hırsından berelmiş, yuvalarından fırlamış kanlı gözler Rainald'ın sert çizgilerle kaplı yüzüne dikildi. Parıldıyan dişler, salyalı dudaklar tarafından usul usul örtüldü. Havada sallanan kılıçlar isteksizce yere indi. Dolu göğüslerden, hızlı kırıklığı sesi veren soluklar boşaldı. Kendini coşkuya kaptırmış bulunan konuklar, yer yüzünde Geoffrey'den başka bir de Rainald'ın bulunduğunu hatırlamışlardı.

— «Ne oluyorsunuz?» diye Rainald, azarlayan bir sesle sordu. «Ne bağırıp duruyorsunuz? Sesinizin gücüyle her zorluğu aşabileceğinizi mi sanıyorsunuz? Kendinize gelin! Biraz silkelenin... Savaş toplantısında değil, içki sofrasındayız. Hepimizin çıkarı için kararlar alacağımız yer burası mı olacak?»

Mavi ışıklı gözlerini masanın çevresinde gezdirdi. Özellikle kendi adamları üzerinde, onları ayıplar gibi belli belirsiz durup, sessizleşiveren kalabalığın toparlanmasına zaman bıraktı. Sonra suratını buruşturup sözlerini sürdürdü:

— «Karınlarımız iyi cins şaraplar ve çeşitli yiyeceklerle dolu. Kollarımız, sokak kadınlarının beline sarılmış... Beyinleriniz uyuşturucu buğuların etkisi altında ve gözleriniz altınlarla, gümüşlerle kamaşmış... Yanlış adımlar atmak için bundan daha uygun şartlar altında bulunamazsınız. Önünüzü görmeden, ayaklarınızın ucuna konan tuzağa basmak üzeresiniz...»

Geoffrey ıslık gibi çıkan bir sesle araya girdi:

— «Sözlerine dikkat et Rainald? Hangi tuzaktan bahsediyorsun? Konuklarımı etkilemek için düzen kurduğumu mu iddia ediyorsun?»

Frank başbuğu bir adım yana açılmış ve elini kılıcının kabzasına götürmüştü. Belden yukarısı öne doğru biraz eğilmiş, bütün vücudu gerilmişti. Soluyordu.

Rainald başını çevirip ondan yana baktı ve serinkanlılıkla, tane tane konuştu:

— «Bu akşam, kendi sofranda ikinci kez bana silah çekmeğe kalkışıyorsun Geoffrey... Ilk seferinde aldırmadım. Bu defa da hoşgörmek isterim. Ama benden özür dilemen şartıyla!»

İkl başbuğun yakınında, direkler üstüne bağlanmış bir meşaleden cızırtılı bir ses geldi. Bütün Haçlı soylu-

ları göz ve kulak kesilmiş, önlenmesi imkânsız gibi görünen bir çatışmayı seyre hazırlanıyorlardı.

Geoffrey, öfkeden moraran bir yüzle hırladı:

— «Özür dilemek mi? Asıl sen beden özür dilemelisin! Beni suçlayan sensin.»

Rainald bu sözleri duymamış gibi ısrar etti:

— «Bütün Azizler ve akşamın ilk saatlerinden beri olup bitenleri gören şu kişizadeler tanığım olsun ki, seni öldürmek istemiyorum Geofrey. Yeter ki elimi zorlama. Özür dilemeni bekliyorum. Ama sabrım tükenmek üzere!»

Rainald'ın ne duruşunda, ne de sesinde heyecan vardı. Oysa Geoffrey'in yüreği şiddetle çarpıyor, dizleri titriyordu.

— «Senin gösterdiğin tanıklar üzerine ben de and içerim ki,» diye soludu. «Ben de seni öldürmek istemiyorum Rainald! Kutsal davamız için bize çok gereklisin. Görüşlerine, zekâna ve bükülmez bileğine ihtiyacımız var...»

Ellerini iki yana sarkıttı. Boşalan bir balon gibi, ciğerlerindeki havayı dışarı saldı. «Hayır!» diye düşünüyordu. «İkbal hayallerimi gerçekleştirmeğe böylesine yaklaşmışken budala bir Alman'ın kaba kuvvetine yenilmek ve herşeyden vazgeçmek niyetinde değilim.»

Kendini zorlayıp yapmacık bir tebessümle dişlerini gösterdi. İri, kemikli elini uzattı.

— «Hiç kimse benim bir döğüşten kaçtığımı iddia edemez,» dedi. «Ama senin ya da benim ölümüm, sağ kalana da Kutsal Savaş gönüllülerine de yarar sağlamayacağı için... evet... sırf bu yüzden, senden özür diliyorum. Aramızdaki anlaşmazlıkları barış yoluyla ve hepimizin çıkarlarına uygun biçimde çözümleyelim Rainald.»»

Broyes baronu, uzatılan ele, olayı izleyenlere çok uzun gelen birkaç saniye boyunca tereddütle baktı, baktı. Sonra kendi elini uzattı. On güçlü parmak birbirine sarıldı.

Konuklar rahat birer nefes alıp gevşediler. Yalnız iki hasım arasında teke tek bir döğüş belki altmış bin kişilik koca sürünün birbirine girmesi önlenmişti.

Rainald elini hemen Geoffrey'in pençesinden çekip topluluğa döndü. Sert eleştirici bir dille konuşmağa başladı.

— «Az önce söylediğim gibi, önemli kararların alınacağı bir savaş toplantısında bulunmuyoruz .Buraya Geoffrey'in sınırlı bir başarısını kutlamak için çağrıldık, yedik-içtik ve eğlendik. Ölüm kalım konularında ayık kafalarla ve hazırlıklı olarak katılacağımız toplantılarda karar alabiliriz.»

Eliyle, yüzüne bakmadan Frank başbuğunu işaret ederek devam etti:

— «Geoffrey'in İznik üzerine yapmayı teklif ettiği harekâtı ben de onaylıyorum. Geoffrey'in Bizanslılar ve Türkler hakkındaki görüşüne aynen katılıyorum. Ben de inanıyorum ki, Türk topraklarında ve özellikle İznik'te hepimizi zengin edecek kadar bol altın ve mücevher bulabiliriz. Geoffrey gibi ben de, bir an önce harekete geçmek taraftarıyım.

Soylulardan biri bağırdı:

— «Yaşa Rainald! Devam et...»»

Kalabalık bir grup, bir ağızdan bu sözlere katıldı:

— «BBRAVO... BİRLİK OLACAĞIZ... YAŞASIN KUTSAL SAVAŞ...»

Rainald kısık gözlerle topluluğu süzdü. Elini kaldırıp onları susturdu.

— «Yalnız,» dedi. «Acele etmek taraftarı değilim. Türk toprakları içinde durumun ne olduğunu henüz kesinlikle bilmiyoruz. Elimizdeki bilgiler, sadece Rumlardan aldığımız ve Geoffrey'in kısa süreli ve sınırlı bir alanı kapsayan baskınından edindiğimiz bilgilerdir. Düşman yurdunda bizi nasıl tehlikeler bekliyor? Hangi yönlerde ne biçim direnmelerle karşılaşabiliriz? Hangi unsurlardan yardım ve destek umabiliriz? Bunları öğrenmemiz için, daha en az bir, ya da iki keşif ve yoklama seferi yapmak zorundayız. Böylesine önemli bir görevi yerine getirmek için ne kadar çok tedbir alsak azdır. Girişeceğimiz mücadeleyi kazanırsak, başarı Haç'ın zaferi olacak ve hepimiz sonucun nimetlerinden bol bol yararlanacağız. Kaybedersek, kemiklerimiz düşman topraklarında kuruyacak ve ağaracak. Bunun için ben, iki gün sonra, Alman, Lombard ve Italyanlardan kurulu güçlü bir birlikle sınırı geçmeğe karar verdim.»

Başta kendi adamları olmak üzere Frankların da katıldığı kırk, elli kişilik bir grup, Rainald'ın bu akıllıca sözlerini heyecanla alkışlamağa başladılar... Ayaklarını yerlere vuruyor, kılıçlarını havaya kaldırarak zıplıyor, gırtlaklarını yırtarcasına bağırıyorlardı:

— «YAŞŞA KOCA YİĞİT...»

— «YAŞŞA KOCA YİĞİT...»

— «YERINDE KONUŞTU... HAKLI KONUŞTU...»

Baron belli belirsiz gülümsedi. Geoffrey'i kendi oyunuyla yenmişti. Gururla hasmına bir göz atıp devam etti:

— «Teşekkür ederim dostlarım. Teşekkür ederim. Yapacağın baskın ve keşif harekâtı belki de Geoffrey'in başardığı derecede bol kazanç vermeyecek. Şimdiden hiçbir şey söyleyemem. Ama dönüşümde size getirece-

ğim bilgiler, kesin sonuçlu saldırımızı planlarken işimize yarayacak. Bütün Kutsal Savaş gönüllülerini İznik üzerine yürütmeyi uygun görürsek, oturup aramızda tartışacak, kimin komutası altına gireceğimizi, kuşatma için alacağımız tertibi, hattâ zaferden sonra neler yapacağımızı karara bağlayacağız. Tanrı bizimle beraberdir! Tanrı bizim kazanmamızı istiyor. Azizler yolumuzu aydınlatacaktır. Görüşlerimiz yerinde, kılıcımız keskin ve bileğimiz güçlü olsun...»

Soylular hep bir ağızdan:

— «DİEU LO VULT ...DİEU LO VULT!» diye bağırmaya başladılar. Coşku, bir anda uzaktan ziyafet sofrasını seyreden başıbozuklarla paralı askerlere bulaştı. Onlar konuşulanların ne olduğunu bilmiyorlardı ama, önderlerinin izinden gitmeğe hazırdılar. Kibotus'un yıldızlarla kaplı göğü. DİEU LO VULT. DİEU LO VULT.. sesleriyle çınladı. Çadırlarına çekilmiş, hatta yataklarına uzanmış Haçlılar bile dışarı fırlayıp şamataya katıldılar. Binlerce adım eninde ve binlerce adım boyunda bir alana yayılmış olan kamp yeri bir anda canlandı. Garip, vahşi bir kaynaşma başladı.

Kim ne derse desin, Haçlılar, kendilerine özgü bir tip iman'a sahipti. O ilkel yabani ve bilinçsiz insanlar arasında, belki de benzer şartlar altında yetişmiş olmanın sağladığı bir cins birlik vardı. Gelişmemiş beyinlerine işlenmiş olan bulanık görev sorumluluğu, dayanışmalarını güçlendiriyordu. Önderleri onlardan, yapılması güç şeyler istemiyordu. Amacın ne olduğunu bilmeleri hemen hemen hiç gerekmiyordu. Hedefe varmak için öldürmeleri, yakıp yıkmaları, ırza geçmeleri, işkence etmeleri gerekiyordu ya, bunu anlamak aşağı tabaka Haçlılarına yeterdi.

Onlar böyle uğraşıların gündelik olaylardan sayıl-

dığı karanlık ve kasvetli bir ortamda doğmuş, büyümüşlerdi. Aralarında yokluk günlerinde insan eti yemiş olanlar bile vardı. Şövalyeler, baronlar, kontlar ve dükler, onların efendileri, sahipleri, senyörleriydi. Ülkelerinde, küçük toprak parçaları üzerine sıkışmış, komşularına düşman yığınlar halinde yaşamışlardı. Tanıdıkları toplumsal düzen; insanları kilise görevlileri, soylu derebeyleri, küçük toprak sahipleri ve toprağa bağlı köle ırgatlar diye sınıflara ayıran düzendi. Soylular ve yüksek rütbeli din adamları, diğer halk tabakaları üzerinde kesinlikle egemen durumdaydılar. Gözlerini dünyaya açtıkları günden beri, ya komşu düşman beyliğin topraklarına saldırmak, öldürmek, ırza geçmek ve yağma etmekle, ya da komşu beyliğin acımasız saldırılarına katlanmakla şartlanmışlardı. Kıtlığa, kuraklığa ve salgın hastalıklara karşı bağışıklık kazanmışlardı. Bahtsız ve acınması gereken insanlardı bunlar. Ne var ki, insan olduklarını kendileri bile bilmiyorlardı .

★

Büyük hayallerle başlattığı masraflı şölenin sonunda, Geoffrey gece yarısına doğru çadırına döndüğünde çok sinirliydi. Çadırın giriş bölümünde, yere çömelmiş ve başını orta direğe dayamış, uyuklamakta olan uşağını bir tekmeyle ayağa kaldırdı. Şarap istedi. Yağma malı bir iskemleye yığılıp yağma malı bir ceviz masaya dirseklerini dayadı. Önüne konan testiden kocaman bir kupayı doldurup tek solukta içti.

«Yooo...» diye kendi kendine söylendi. «Böyle yürümez bu iş... En kısa zamanda Rainald'ın hesabını görmeliyim. O yaşadıkça bana hayat hakkı yok.»

Bir kupa dolusu şarap daha içti. Yüreği yanıyordu.

Susuzluğu şarapla giderilecek gibi değildi. Rainald'ın kanını içmeliydi... O koca gövdenin içindeki hayat iksirini lıkır lıkır yudumlamalıydı.

Öcünü kendi eliyle alamayacağı için ayrı bir üzüntü duyuyordu. Düşmanı ünlü bir silahşördü. Gerçi kendisi de ondan pek geri sayılmazdı ama, bütün umutlarını bir teke tek döğüşün sonuna bağlamak akıllı bir insanın yapacağı iş değildi. Eşkiyalık ve haydut çetesi reisliği günlerinde bile, önünü ardını hesaplamadan, kârını zararını tartmadan hiç bir işe girişmemişti. O zamanlar tehlikeye atılması söz konusu olan şey, bir kanun kaçağının kellesiydi. Oysa şimdi, kumarın kavi büyümüştü. Bir prenslik, hattâ bir krallık tacı için oynanıyordu. Ne pahasına olursa olsun, kazanmak zorundaydı.

Franklar arasında en ön safa geçmesini, kurnazlığına ve hileye borçluydu. Bir yandan Frank soylularını birbirine düşürüp çekimser kalmalarını sağlamış. öte yandan çoğunluk üzerinde, adamına göre korku, saygı veya minnet duyguları uyandırarak sivrilmişti. Rainald'ı da ancak hile ve kurnazlıkla yenebilecekti.

Aklına gelen binbir yok etme yolundan hiç birine itibar etmeden düşündü, düşündü... Bir yandan kupalar dolusu şarap içiyordu. Bir saat kadar sonra beyninde çakan bir şimşekle yumruğunu masaya indirdi. Gözlerinden uyku aktığı halde bir kenarda bekleyip duran uşağına emretti:

— «Rudolf! Çabuk bana önceki gün tutukladığım o Rum satıcısını getir...»

Bir kaç dakika sonra, bir muhafızla birlikte tutuklu çadıra gelmişti.

Geoffrey muhafızı dışarı gönderdi. Rum satıcısını tepeden tırnağa alıcı gözü ile incelemeğe başladı. Adam

elli yaşlarında, ya da biraz daha fazla görünüyordu. Siyah saçlarını alnının üstüne düşürmüştü. Aynı renkteki sakal ve bıyıkları, yüzünün en az dörtte üçünü kaplıyordu. Esmer suratında okkalı burnu ve çivi deliğini andıran kara gözleri dikkati çekiyordu. Orta boylu ve kalın gövdeliydi ama ağırlığında bir dirhem yağ olmadığı belliydi. Etekleri beyaz çizgili mavi bir tünik ve onun üstüne de aynı renkten bir harmani giymişti. Dirsekten aşağısı görünen kolları kalın, kaslı ve kıllıydı. Bilekleri, siyah at kılından yapılmış bir iple sıkı sıkı önüne bağlanmıştı. Yüzünde korku, heyacan ya da nefret, hiç bir anlam yoktu.

Geoffrey, basit Rum tüccarının işini bilir, kurnaz bir adam olduğunu tahmin ediyordu .Onu istediği biçimde kullanabilmesi için bu özelliklere sahip bulunması şarttı.

— «Adın neydi senin?» diye sordu.

— Aleko.»

— «Benimle konuşurken ya senyör, ya da şövalye de! Dilimizi nasıl öğrendin?»

Aleko omuzlarını silkti.

— «Yirmi beş yıl kadar önce, büyük ve ünlü bir Frank soylusunun hizmetine girmiştim. Onun ordusunda nalbantlık ve silah onarımı işleri yapardım. Beni öz oğlu gibi severdi. O zaman öğrendim. Daha sonra da Bizans sarayının Vareng kışlasında aynı görevleri yaptım.»

Geoffrey, karşısındaki adamın tavırlarını serkeşçe ve küstahça bulmuştu. Yumruğunu masaya vurup gürledi:

— «Benimle konuşurken Senyör ya da Şövalye diyeceksin!»

Aleko küçük kara gözlerini kırpmadan Geoffrey'in sarı gözlerine baktı, baktı. Sonra isteksizçe mırıldandı:

— Olur... şövalye!»

— «Kimdi o sözünü ettiğin ünlü Frank kişizadesi?»

— «Russel de Bailleul!»

Geoffrey yerinden fırladı. Birden heyecanlanmıştı.

— «Ne? Sen Russel de Bailleul'ü tanıyorsun ha?» diye bağırdı.

— «Tanırdım. Gerçek bir soylu, dini bütün bir Hristiyandı. Öldüyse Tanrı cennetine alsın. Onun gibisi bir daha yer yüzüne gelmez.»

Bu sözlerde ,Geoffrey'in kendisine yöneltilmiş bir eleştiri var gibiydi. Ama Frank başbuğu aldırmadı. Usulca yerine oturdu. Bir yandan Aleko'yu süzerken, kupasına şarap doldurdu. Sonra Rudolf'a dönüp buyruk verdi:

— «Bir kupa daha getir.»

İkinci kupayı da şarapla doldurdu ve burnuyla işaret ederek:

— «Al bakalım Aleko,» dedi. «Iç... Şu iskemleye otur. Seninle epey uzun konuşacağız.»

Rum satıcı yerinden kıpırdanmamıştı. Geoffrey kaşını kaldırıp baktı. Öfkeyle Rudolf'a bağırdı:

— «Ne duruyorsun budala? Çözsene konuğumun bileklerindeki ipi?»

Russel de Bailleul'un Bizans İmparatorluğu hizmetinde başından geçen maceraları konuşarak en az üçer kupa şarap içtiler. Geoffrey, bir kaç saat önceki yenilgisini unutur gibi olmuştu. Hiç değilse Rainald'ın ziyafet sofrasında kazandığı zaferi gereğinden fazla büyütmemek icap ettiğini anlamıştı. Aleko'nun omuzuna ahbapça bir yumruk indirerek sordu:

— «Eee... Sonrasını anlat bakalım. Bizans sarayında o kadar iyi bir işin varken neden ayrıldın oradan?»

Aleko kaşlarını çattı. Suratını ekşitti:

— «Ben ayrılmadım,» dedi. «Kovdular... Uzun bir öyküsü var o işin. İmparator Mihail Dukas zamanında işlerim yolundaydı. Vareng'lerle (*) o kadar içli dışlı olmuştum ki, bana herkes Frank Aleko diyordu. İmparator, Vareng'lere çok değer verirdi. Bu sayede ben de sevgi görüyor, bol bol ihsanlar alıyordum. Ama Dukas tahttan uzaklaştırılınca...»

Geoffrey'in başı tutmuştu. «Belki de biraz fazla kaçırdım şarabı birden bire,» diye düşünerek önündeki kupayı elinin tersiyle uzaklaştırdı.

— «Anlıyorum,» dedi. «Dukas'ın o zamanki, Papa ile yakın ilişkiler kurması, Vareng'lere fazla önem vermesi ve Bizanslı askerlerle onların komutanlarını ikinci plâna atması, İmparator değişikliğinden sonra senin durumunu sarstı.»

— «Yalnız benim durumumu!..» diye Aleko ekledi. «Vareng'ler, kendi savunmasını başkasına yaptırmağa alışık olan Bizans için her zaman gereklidir. Ama Varenglere yamanmış, onlardan biri gibi olmuş Bizanslılar kolayca harcanabilir».

Frank başbuğu, çadıra bir tutuklu olarak girdikten kısa zaman sonra konukluk onuruna erişmiş bulunan Rum satıcının kupasını kendi eliyle doldurdu.

— «Anlıyorum,» dedi. «İçsene Aleko. İç de anlat bana. Türklerle aran nasıl? Onları yakından tanır mısın? İçlerinde dostların var mıdır?»

Aleko kupayı eline aldı ama ağzına götürmedi. Suratını buruşturdu. Homurdanarak anlattı:

— «Türklerle aram nasıl diyorsun değil mi Şövalye. Nasıl olabilir ki? Ticaret yapıyorum. İznik'e

(*) Vareng'ler, Bizans'ın Avrupalı barbarlardan, özellikle Frank, İngiliz, Rus ve İskandinavyalılardan kurulu paralı asker birlikleridir. Saray muhafızları da Varenglerdendi.

sık sık gidip gelmem icap ediyor. Gerçi orada yalnız kendi soyumdan iş adamları ile alış veriş yaparım ama, ister istemez Türklerle de ilişki kuruyorum. O milleti yakından tanıyorum diyemem. Bildiğim kadarı ile, sert kavgacı, zorba insanlar. Yine de içlerinden biriyle dostluğa benzer bir yakınlığım var sayılır.»

— «Kim o, Önemli biri mi?»

Aleko tereddütle durakladı. Düşündü. Sonra açıklamağa çalıştı.

— «Ne desem bilmem ki? Bir bakıma önemli sayılır. Sultan sarayının kapı çavuşlarından biri. Adı Tapar... Sultanın güvenilir adamlarından olduğunu sanıyorum. Benim yaşımda, sıska, huysuz herifin biri. Bütün merakı çiçek yetiştirmek. Bir Rum tüccarden benim çok dolaştığımı duymuş, yanına çağırttı. Gezdiğim yerlerde göreceğim az bulunur çiçek cinslerinin tohumlarını, soğanlarını veya fidelerini toplamamı sipariş etti. İki yıldan beri onun epey parasını aldım.»

— «Parayla çiçek tohumu alıyor ha?» diye Geoffrey hayretle sordu. «Deli mi bu adam?»

— «Deli değil. Çiçek hastası. Türklerde çok vardır bu hastalık. Bizim Bizansta'da zenginler çiçek meraklısıdır ama, Türklerdeki bahçe düzeni, çatı-altı çiçekçiliği dünyanın hiç bir yerinde yoktur sanırım. Yetiştirdikleri o renk renk gülleri, karanfilleri, fulyaları, yaseminleri, hanımellerini bir kez görmeyen, çiçeğe bu kadar emek ve para sarfedilmesine inanamaz.»

— «İyi ama ne işe yarıyor bu saydığın çiçekler? Yenmez ki yiyorlar diyesin. Doğrusu ben, en güzel güllerden yapılmış bir demet yerine, şöyle tombulca bir turp yemeyi yeğ tutarım. Bizim yurdumuzda da çiçek çoktur ama, dağlarda bayırlarda bulunur. Para ile alınıp satılmaz. Evlerde özel surette yetiştirilmez.»

Frank başbuğu şarabı fazla kaçırmış olduğundan. bu sözleri üzerine Aleko'nun gözlerinde yanıp sönen kapkara nefret ışığını görememişti.

Geoffrey, kendi inancına göre kurnaz, işini bilir bir adamdı. Rum satıcının Türk sarayında bir tanıdığı olduğunu öğrenmekle, gökte aradığını yerde bulmuştu. Sadece karşısına çıkan bu fırsattan en iyi şekilde yararlanmayı düşünüyordu.

Kupaları yeniden doldurdu ve güler yüzle asıl konuya girdi.

— «Neyse... Çiçeklerin canı cehenneme. Önemli olan çiçekler değil, dostluklardır. Kim olduğunu bilmeden seni tutuklattığım için çok üzgünüm Aleko. İki gün işinden alakonmuş olduğundan, zararını ödeyeceğim. Frankları kardeşi gibi seven gerçek bir dost için yapamayacağım şey yoktur.

Aleko bir şeyler mırıldandı. Ne söylediği iyi anlaşılmamıştı ya, her halde şövalyeye teşekkür ediyordu. Geoffrey yeni ahbabının omuzuna bir yumruk daha indirdikten sonra devam etti:

— «Şimdi, eğer kabul edersen seninle bir iş anlaşması yapmak istiyorum. Kısaca, mesele şu, saraydaki arkadaşına gidip, Haçlıların Türk toprakları içine yapacağı yeni bir baskını haber vereceksin.»

Bu sözlerin söylenişinde hiç vurgu yoktu. Frank başbuğu, sanki «Evine gidip çoluk çocuğuna kavuşursun,» der gibi serinkanlılıkla konuşmuştu.

Aleko irkildi. Rengi biraz attı. Gözleri irileşti.

— «Tanrı korusun-» diye şiddetle itiraz etti. «Ben.. Beni ne sanıyorsun Şövalye?»

Rum satıcının göstereceği tepkiyi incelerken, Geoffrey çadırın en karanlık köşesinde uyuklar gibi ayak-

ta duran Rudolf'un birden bire dikkat kesildiğini gözden kaçırmıştı.

— «Telaşlanma canım,» diye elini uzatıp Aleko'yu yerine oturttu. «Sakin ol. Sözlerimin sonunu bekle. Aramızda yeni başlayan dostluğa, kardeşliğe güvenmeni istiyorum. Sana kazançlı çıkacağın bir iş teklif ediyorum. Türkler, buradan götüreceğin bir haber için sana para öderler değil mi? Gidip o senin saray çavuşunu görecek ve haberi onun aracılığı ile önemli kişilere duyuracaksın. Karşılığında yüklü bir ödül verirler herhalde.»

Aleko başını iki yana salladı. Kuşku dolu gözlerle Geoffrey'i süzdü. Sonra konuştu:

— «Bilmiyorum. Verirler sanırım. Ama sonradan da götürdüğüm haber yanlış çıktığı için canıma okurlar.»

— «Ya doğru çıkarsa?»

Rum satıcı yutkundu. Tereddüt içindeydi.

— «Bak şövalye,» dedi. «Ben gerçekten de Frankları severim. Onlardan çok dostum oldu. Sana da saygım var. Hizmette bulunmak isterim. Bütün bunların dışında dini bütün bir Hristiyan olduğum için Haçlı davasına yardımcı olmak isterim. Ama çoluk çocuk sahibiyim. Benden canımı tehlikeye atmamı gerektirecek işler isteme.»

Geoffrey gülümsedi.

— «Dostum Aleko,» dedi. «Senden ilerde de çok yararlanacağımı biliyorum. Onun için canını tehlikeye atmak istemem. Türklere, doğru bir haber götüreceksin. Haçlılar şu noktadan, şu kadar kuvvetle sınırı geçecekler diyeceksin ve dediğin gibi olacak.»

— «İyi ama...»

— «Daha sözlerim bitmedi. Türkler önceden haberli olduklarından, herhalde sınırı geçen Haçlıları karşılayıp vuruşacaklar. Sonuç ne olur bilmiyorum. Ya Türkler kazanır, ya da Haçlılar. Ama her iki halde sen, Frank kardeşlerine ve Hıristiyanlığın Kutsal Savaşına hizmet etmiş olacaksın. Çünkü, sözünü ettiğimiz Haçlı birliğinin başında Rainald bulunacak. Bizim kazanmamız için, Rainald'ın yenilmesi, hiç değilse Türkler tarafından hırpalanması şart. Anladın mı şimdi?»

III. ECCE HOMO — I

★

Cenab-ı Hak'kın en sevmediği kişi, husumette şiddet gösteren kişidir.

Hz. Muhammed

Şehzade Kulan Aslan ve Molla Duran, ses çıkarmadan dinliyor, Laçin'de gördükleri değişikliği izliyorlardı.

Genç Emir, İlhan Muhammed'e başından geçenleri anlatıyordu. Dile getirdiği olaylar, o ihtiyar savaş kurdunun bile tüylerini ürperten, korkunç, dehşet veren olaylardı. Oysa Laçin, inanılması güç bir derecede serinkanlıydı. Tanık olduğu sahnelerin etkisi altında kalmış da akıl dengesini mi yitirmişti, yoksa olup bitenleri olağan mı sayıyordu? Sesindeki tekdüzelik, anlattığı öykünün dayanılmaz bir karabasan havasına bürünmesine sebep oluyordu. Son derece sade bir dille, hiç heyecan duymadan konuşuyor, konuşuyordu. Kanlı sahnelerin ayrıntılarını, dinleyenlerin gözleri önünde eksiksiz canandırıyordu. Ama kendisi cansız gibiydi.

— «Ormanın içine hızla dalıp oradan uzaklaştık,» diye devam etti. «Biraz ötede, çocukları terkilerinde taşıyan erlere yetiştik. Birlikte Karasu yolunu tuttuk. Köye yaklaştığımız sırada karşıdan Marko'nun geldiğini gördük. Oysa onunla yaptığımız gizli anlaşmaya göre, Aleko'yu kurtarmak için Kibotus'a gidiyor olması gerekirdi. Yüzü gözü kan içindeydi. Katırın üstünde zor duruyordu. Bir kaç kelimeyle başına geleni anlattı. Biz pusu yerine gitmek üzere uzaklaştıktan az sonra Karasu köyünden gelen kadınlı erkekli bir kalabalık bastırıp Marko'yu zararsız hale getirmişler. Sonra ağaçlara bağlı olan tutsakları alıp köye dönmüşler. Çerçi arkalarından gidip yalvarmış, yaptıklarının Devlet Yasalarına aykırı olduğunu, suç teşkil ettiğini, bu yüzden cezaya çarpılacaklarını söylemiş ama dinletememiş. Üstelik bir de sopa yemiş ve ellerinden güç kurtulmuş. Karasu'ya vardığımızda, Papaz Yuvanis'in ve öteki tutsakların işi tamamdı. Köylüler, intikam almışlardı. Haçlıların hepsi parça parça doğranmıştı. Burun ve kulakları kesilmiş, dilleri koparılmış, gözleri oyulmuştu. Çıplak derilerinin üzerinde diş ve tırnak izleri vardı. Acı çekerek uzun zaman yaşamaları için ne gerekiyorsa yapılmış, sonra etleri, kemikleri lime lime edilmişti. Yuvanis ve Rum kılavuz için özel bir tören yapılmıştı. İkisi de adam boyundan yüksek kazıklara oturtulmuşlardı. Altlarında yakılan küçük bir ateş kaba etlerini ve baldırlarını pişirmiş, pişen etleri küllerin üstüne düşürmüştü. Çırılçıplak soyulmuş olan gövdelerinin üst kısmı, isten kapkara olmuştu. Biz yetiştiğimizde ikisi de son nefeslerini vermek üzereydiler.»

Soluklanmak için bir an sustu. İlhan sarayının yüksek tavanlı Divan odası, bunaltıcı, ürpertici bir ses-

sizlik içinde bekledi, bekledi... Sonra Laçin yine anlatmağa başladı:

— «Çocukları ana ve babalarına teslim ettim. Köylülerin de yardımıyla bütün ölüleleri teker teker gömdürdüm. O sırada yirmi araba ile birlikte imdat kafilesi yetişti. Getirdikleri yufka ekmek, soğuk külbastı, meyva ve ayranla köylülerin karınlarını doyurduk. Hepsi, sabahtan beri ağızlarına tek lokma koymamış olduklarından, iştahla yiyip içtiler. Ne Okurmuş ve de Devriye bölüğünün erleri yiyeceklere el sürebildiler. Sonra köylüleri teker teker saydırdım. Her birinin adını imdat kafilesi ile gelen yazıcının defterine yazdırdım. 81 erkek, kırk altı kadın ve 61 çocuk kaydettik. Baskında ölenlerin de hesabını yaptırdım. Elli dört erkek, yetmiş üç kadın ve on bir çocuk saydık. Bildiğiniz gibi o köyden yüze yakın nüfus, daha önceki uyarımız üzerine güneye, başka köylere ve İznik'e göç etmişlerdi. Köylüleri imdat kafilesine katıp bu tarafa yolladıktan sonra ben, Üçkilise'ye gittim. Orada...»

Emir Muhammed genç hekimin sözünü kesmek istedi.

— «Tamam,» dedi «Üçkilise'de olup bitenleri biliyoruz Laçin. İstersen artık gidip bir güzel uyu. Yarın sabah, Allah izin verirse gördüklerinin devamını anlatırsın. Vakit geceyarısını geçti. Bak, hocamın da uykusu gelmiş, esneyip duruyor.»

Molla Duran, İlhan'ı onayladı:

— «Ya!... Emine kız da meraktan ve üzüntüden ölmüştür oğul. İstersen...»

Laçin, donuk donuk önce Muhammed İlhan'ın sonra kayın babası Molla Duran'ın yüzlerine baktı.

— «Zaten anlatacak fazla şey kalmadı,» dedi. «Üçkilise'de de durum hemen hemen Karasu'dakinin ay-

mıydı. Oraya vardığımızda, ölüler gömülmüştü, ama sokaklarda kan birikintileri olduğu gibi duruyordu. İmdat kafilesi bizden önce gelip köylüleri götürmüştü. Okurmuş'la birlikte Keltepe'ye uzandık. Emir Ayaz orada bizi bekliyordu. Toylu'nun yerine komutayı devralmağa gelmiş. Adamlarını ona teslim ettim. Sınır boyunda sabahtan beri hiç bir Haçlı hareketi görülmediğini öğrendim ve işte, dönüp geldim. Yalnız, Tepecik'ten, Emir Baydar'ın bölgesinden bir bilgi alamadım.»

— «O yönde durum sakin,» diye Şehzade Kulan Aslan söze karıştı. «Sabahın erken saatinde Baydar'a ulak göndermiştik. Haçlılar batı sınırında hiç bir girişimde bulunmamışlar. Anlaşılan yalnız Üçkilise ile Karasu'ya saldırmışlar.»

Molla Duran besmeleyle yeriden kalktı.

— «Haydi Laçin,» dedi. «Gidelim artık.»

Laçin isteksizce doğruldu. Divan odasını koridordan ayıran kalın perdeye doğru iki adım attı. Sonra dönüp şaşkın şaşkın Emir Muhammed'in ve Kulan Aslan'ın yüzüne baktı.

— «Yani, şimdi gidip evde dinlenecek miyim?» diye sordu. «Sizler de yatağınıza girip uyuyacak mısınız?»

Üç çift göz, genç hekimi önce merak, sonra endişeyle süzdü. Kulan Aslan iki adım atıp onun yanına sokuldu. Kolundan tuttu.

— «Yatağımıza gireceğiz,» diye karşılık verdi. «Ama uyuyup uyuyamayacağımızı bilmiyorum Laçin ağam.»

Laçin'in bakışlarındaki şaşkınlık daha da artmış olarak genç Şehzadenin yüzüne çevrildi. Kekeledi.

— «Tamam... Doğru... Yatağımıza gireceğiz! Belki uyuruz, belki uyuyamaz, düşünür, düşünür, düşünü-

rüz. Ama... Yatağımıza gireceğiz. Günlük işlerimiz sona erdi. Yorulduk. Yaşamak ve yarına hazırlanmak için.»

İlhan bir iki adım geride duruyordu. Konuşmağa hiç niyetli değildi. Üst dudağını ısırıp başını yere eğdi. «Kendi kendine hesap vermek zorunda,» diye düşündü. «Ömrü boyunca kolay, tatlı bir hayat yaşadı. Sonra bir gün, ondan çok daha hazırlıklı olanları bile sarsacak, olağan dışı bir dizi olaya karıştı. Elini kana buladı. Kaza ile değil bilerek, isteyerek, başka türlü davranması söz konusu olamayacağından adam öldürdü. Bir sürü adamın öldürülmesine sebep oldu. Başkalarının da ne kadar kolaylıkla adam öldürebileceğini gördü, öğrendi. Bütün bunları kabul etmesi, kendini yeni tanıdığı bu gerçeğe alıştırması gerekiyor.»

Molla Duran, damadının içinde bulunduğu ruh halini çok daha önceden anlamıştı. Şehzadeye göz kırpıp araya girdi. Laçin'in sırtını okşadı.

Kalın perdenin gerisinde kayboldular.

Emine eşini şiş gözler ve gülümseyen dudaklarla karladı. Ama çok geçmeden neşesi, heyecanı soldu. Laçin başka, tanınmaz bir adam olmuştu. Sevgili karısına görmeyen gözlerle bakıp yatmak istediğini söylemiş, hemen odasına çekilmişti.

Yemek odasında saatlerden beri hazır bekleyen sofra toplandı. Kambur uşak, doru aygırın eğerinden aldığı kılıcı temizlemek için uzaklaştı. Halayıklar, hanımlarının bir işareti üzerine ortadan kayboldular. Genç gelin, ayak parmaklarının ucuna basarak kocasının yanına yaklaştı.

Laçin sırt üstü yatmış, ellerini başının altına koymuştu. Gözleri tavana dikiliydi. Eşinin yaklaştığını hissedince garip garip gülerek konuştu:

— «Sabahtan akşama kadar devlet umuruyla uğraştım bu gün. Hekimlik yapmadım, Emirlik yaptım!»

Emine serin parmaklarını kocasının ateş gibi yanan alnında gezdirdi. Fısıldadı:

— «Seni sağ salim yuvana döndüren Allah'a şükürler olsun. Sınır boylarında olup bitenler duyulunca az kaldı aklımı kaçırıyordum. Babama gittim. Birlikte Emir Muhammed'i ziyaret edip bilgi almak istedik. İlhan senden öyle derin bir sevgi ve güvenle söz etti ki, yüreğim biraz rahatladı. Senin babanı tanıdığını, böyle bir günde sınır boyunda bulunduğun için gönlünün rahat olduğunu anlattı. Kentteki bütün askerler surları tutmuş savaş hazırlıkları yapıyorlardı. Ulaklar vızır vızır gidip geliyordu. Saatler boyunca, babamla birlikte Eğriburç mazgallarından yolunu gözledik. Ortalık kararınca...»

Birden sustu. Laçin'in derin bir uykuya dalmış olduğunu gördü. İçini çekti. Yastığın üstündeki soluk, süzülmüş yüzü içi titreyerek uzun uzun seyretti. Bu muydu yıllar yılı bir sandıkta saklanmış baba andacı kılıcı çekip de düşman sürüsünün arasına kana susamış bir kurt gibi dalıveren yiğit? Hastaların yaşama umudunu arttırmak için konuşmasını iyi bilen şu ağız, askerlere hücum buyruğunu nasıl verebilmişti? Adam öldürürken o kaşlar çatım çatım çatılmış, iri elâ gözler çakmak çakmak kıvılcımlanmış mıydı? Aslan yelesi gibi kabarmış mıydı şu ipek, ibrişim sakallar? Öpmeyi ve tatlı konuşmayı iyi beceren şu dudaklar arasından savaş naraları atılmış mıydı? Ya şu yumuşak, okşamaya ve şifa dağıtmaya alışık eller, nasıl tutabilmişti insan etini kesen kılıcın kabzasını?

Emine başını iki yana salladı. Hayır, hayır, hayır... Bin kez hayır... Laçin'e savaşçılık yakışmıyordu.

Daha o günün sabahında, kocasını gerçek yüzüyle tanıyabilmiş ve tanıdığı gerçek Laçin'e öncekinden çok daha güçlü bir aşkla bağlanmıştı. Kendini mesleğine adamış bir hekimi, birbirini öldürmek için çırpınan gözü kararmış insanlardan biri olarak düşünmek çok zordu. Onu silah kullanmaya zorlayan sebeplerin hepsini Emine duymuş, öğrenmişti. Haçlıların insanlık dışı saldırganlığı, yaptıkları işkenceler, döktükleri kan, tutsak ettikleri çocuklar... Bunların hepsi hesaba katıldığı zaman bile Emine'nin Laçinini insanları öldürmeğe sürükleyen asıl sebep gizli kalıyordu.

Genç kadın, kocasının «kendini gösterme» çabası ile vuruştuğuna inanıyordu. Canından çok sevdiği kadının gönlünde yatan masal kahramanını kıskanmıştı! Kendisinin de, gerekince bir masal kahramanı olabileceğini ispat etmek istemişti!

Eğer Laçin'in kişiliğine ters düşen davranışındaki sır bu ise, Emine, onun hayatı boyunca pişmanlık duyacağı günahın kışkırtıcısı durumuna düşüyordu. O denli köklü bir özsaygıya ve katıksız bir insan sevgisine sahip olan Laçin, hiç kuşkusuz, üzerinden zaman geçtikçe işlediği günahı daha iyi anlayacaktı. Pişmanlığı arttıkça özsaygısı azalacak; kendine, inanışına, değer yargılarına ve yaşam ilkelerine bağlılığı zayıflayacaktı. O kötü günlere girilince, acaba Emine'ye olan sevgisi Laçin'in yitirdiklerini karşılayacak ve denge sağlayacak mıydı?

Silkindi. «Belki de bunların hepsini karamsarlığım yüzünden düşünüyorum... Belki bütün korkularım boş bir kuruntudan ibaret,» diye mırıldandı. Muhammed Ilhan'ın Laçin hakkında söylediklerini hatırladı.

O bunaltıcı eylül gününde Emine sanki cehennemde bin yıl yaşamıştı. Kocasının yola çıkmasından kısa

bir zaman sonra Haçlılartn sınırı geçtiği haberi İznik'e yayılmıştı. Sonra Emir Toylu'nun kanlı cesedi gelmiş, sırlar askerler tarafından işgal edilmiş, savunma hazırlıkları başlamış, kent kapıları kapatılmış, giriş çıkış gözetim altına alınmıştı. Kuzeye ulaklar gönderiliyor, kuzeyden ulaklar geliyor, her saat başı yeni yeni haberler alınıyordu. Haçlı sürüsü İznik üzerine mi yürüyordu, yoksa sadece birkaç köyü talan ettikten sonra çekilmeğe mi başlamıştı? Halk kesin bir bilgiye sahip değildi. Molla Duran, kızının haklı korkusunu gidermek için onu yanına alıp İlhan'ı görmeğe gitmişti. İznik Emiri de yeteri kadar bilgi sahibi değildi ama, anlattıkları bir dereceye kadar Emine'nin yüreğine su serpmişti. Evet, Emir Laçin'in nerede bulunduğu hakkında bir haberi vardı. Son olarak, Toylu'nun devriye bölüğünden bir kısımla birlikte Karasu'da görünmüştü. Belki az sonra İznik'e dönerdi...

— «Laçin'i düşünüp tasalanmayın» demişti Emir Muhammed. «O, bu gibi durumlarda ne yapacağını bilir. Hekimlik yapmakta olması sizi yanıltmasın. Üstüne tavuk da yatsa, şahin yumurtasından civciv çıkmaz. Laçin'in kürkü tilki kürküdür ya, yüreğinde dağ gibi bir aslan yatar. O, babasının oğludur. Eğer Laçin oralarda olmasaydı böyle bir günde sınır boyunda, düşman karşısında bulunmadığına çok üzülürdüm. Tuğra Emirimiz, gerek Sultanımızın gerekse bizim en güvendiğimiz devlet adamlarındandır. Deli dolu, aklı okunun ucunda bir asker değildir o! Hangi durumlarda nasıl davranacağını iyi bilir. Hiç kaygulanmayın. Elbette oralarda yapması gereken işleri tamamlayacak ve sağ salim dönecektir.»

Muhammed İlhan gibi güngörmüş, açık konuşmayı seven bir büyüğün ağzından duyulan bu sözler çok

değerliydi. Emine'nin koltukları kabarmış, gözleri dolu dolu olmuş, yüreği ferahlamıştı. Ne var ki, kısa zaman sonra Laçin'in bizzat savaşa katıldığı ve şiddetli çatışma sonunda Haçlılara ağır kayıplar verdirerek tutsak çocukları kurtardığı haberi gelmişti. Laçin adı, saygı ile dillerde dolaşıyordu. Haçlılara hiç olmazsa gider ayak verilen ders, herkesi sevindirmişti. Ama kocasını iyi tanıyan Emine, onun başarı haberine sevinememişti.

Laçin'in eve döner dönmez «Bu gün hekimlik yapmadım, Emirlik yaptım» demesi çok anlamlıydı. Bu sözlerde, işlediği günah yüzünden azâp çeken bir ruhun küskünlüğü yoktu. Tembelliğinden şikâyet edildikten kısa zaman sonra mektepten dönüp de annesine, hocasından aldığı aferini gösteren bir çocuğun, sitemli övünmesiydi o sözler.

Emine, soluk bile almazmış gibi hareketsiz uyuyan eşine derin bir sevgi ve acımayla baktı, baktı. Bir kahramana, gösterdiği kahramanlıktan dolayı acınmazdı kuşkusuz. Ama sınırlı bir amaç uğruna sınırsız değerler feda etmiş bir insana acınırdı. Yaşaran gözlerini sildi. «Örnek bir insansın sevgilim,» diye düşündü. «Seni kusursuz, yanılgısız görmek isterdim ya, o zaman insanlık yönün yokolurdu.»

★

Ertesi sabahki Laçin, Emine'nin korkarak beklediği kadar durgun ve içine kapanık değildi. Hiç de üzgün görünmüyordu. Ezan sesine uyanıp abdest almış, namaz kılmış, sonra eşi ile birlikte bahçede dolaşıp çiçekleri seyretmiş, koklamıştı. Sabah çorbasını içerken, kendiliğinden bir önceki günün olaylarına değinmiş, kısaca, hiç bir ayrıntıya girmeden gördüklerini anlamıştı:

— «Kadın, çocuk ayırmadan öldürmüşler. Evleri yakıp yıkmışlar. Anladığım kadarıyla, kendi ülkelerinde birbirlerine karşı düşmanlıklarını böyle gösteriyorlar. Din kardeşlerine karşı bile merhametleri yok. Tutsak çocukları yaya yürütüyor ve iki adımda bir kırbaçlıyorlardı. Bereket versin iyi bir pusu yeri bulduk. Adamların hepsi kör kütük sarhoş olduğundan apansız üstlerine çullanınca bize şaşkın şaşkın baktılar. O andan yararlanıp çoğunu kılıçtan geçirdik, çocukları alıp uzaklaştık.»

Sesinde heyecan yoktu. Özetlediği kanlı olayların benzerini iki günde bir yaşarmış gibi konuşuyordu. Sözlerini bitirince, görevini tamamlamış gibi konuyu hemen değiştirmişti. Ne Emine ayrıntılar üzerinde sorular sordu, ne de kendisi aynı konuya bir daha değindi. Zaten kuşluk vakti olmadan Tuğra Emaretinin habercilerinden biri gelip Emîr'i Divan'a çağırmıştı.

Laçin Tuğra Emaretinde kendisini kimin beklediğini biliyordu. Marko bu günün erken saatlerinde gelecek ve Kibotus'dan haber getirecekti.

Tuğra Emareti, İznik'in göbeğinde, en kalabalık ve işlek bir sokağın üstünde bulunan eski, Bizans yapısı bir iş hanıydı. İki katlı ve çok odalı bina, çepeçevre yüksek bir duvarla tecrit edilmişti. Sonradan yapılmış olan bazı ek inşaat, Tuğra Divanının sınırlarını arka sokağa doğru genişletmişti.

Laçin, nizamiyeden, selam duran iki nöbetçinin arasından geçerek taş döşeli iç avluya girdi. Orada bekleyen iş sahibi Türk ve Rumlarla konuşup dertlerini dinledi. Koşarak yanına yaklaşan bir yardımcısına buyruk verip notlar aldırdı. Divan kâtipliğine uğrayıp bazı yazılı kâğıtları inceledi. Sonra, kimsenin yanına alınmamasını söyleyerek makam odasına girdi

Oda birinci kattaydı ve daha ziyade yabancı elçilerle yapılan görüşmeler için kullanılan, iyi döşenmiş bir salon halindeydi. Güneye ve doğuya bakan dört büyük penceresi ağır kadife perdelerle örtülüydü. Yerlere değerli acem halıları serilmiş ve duvar diplerine atlas örtülü çift katlı yumuşak minderler konmuştu.

Genç Emir makam odasının kapısını içerden sağlamca sürgüledikten sonra karşı duvara ilerledi. Beyaz mermerden yapılmış geniş ocağın yanıbaşındaki taş duvarın bir bölümüne sırtını dayayıp olanca gücüyle itti. Taş blok gıcırtılı seslerle oynayıp içeriye doğru döndü ve bir kişinin eğilerek geçebileceği kadar bir boşluk meydana geldi.

Laçin karşısına çıkan karanlık tünele girip el yordamıyla duvarları yoklaya yoklaya yürüdü. Altmış-yetmiş adım attıktan sonra durdu. Karşısına çıkan ağır meşe ağacından yapılmış kapının kilidini kocaman bir demir anahtarla açtı.

Kapının öbür tarafında parlak gün ışığı vardı. Laçin, içerisi meyva ağaçları ile dolu bir bahçeye girmişti. Kapıyı dikkatle çekip kilitledi. Bir sıçrayışta ağaçların gölgesine erişti. Diz boyuna varan yaban otlarını çiğneyerek hızla yürüdü ve köhne görünüşlü, tek katlı bir ahşap yapıya vardı.

Burası Selçuklu Sultanlığının gizli haberalma örgütü tarafından kullanılan bir buluşma yeriydi. Bahçeli evin kapısı Tuğra Emaretinden uzak bir sokağa açılıyordu. Gerek ev, gerekse bahçe halk tarafından tekinsiz tanınmıştı. Çok kimseler gündüzleri bile o sokaktan korkarak geçerlerdi. Söylentilere bakılırsa, geceleri bahçede korkunç sesler duyuluyor, ışıklı beyaz elbiseler giyinmiş hayaletler dolaşıyordu.

Laçin, evin paslı saçla kaplanmış çivili kapısına yumruğuyla dört kez vurdu. Kapı, iyi yağlanmış rezeler üzerinde sessizce dönerek açıldı. Boyu üç arşına yaklaşan, pala bıyıklı, eli satırlı bir nöbetçi göründü. Saygı ile selamlayarak Tuğra Emirine buyur etti. Genç adam, kapısında birincinin ikiz kardeşi olması gereken bir diğer nöbetçinin beklediği odadan içeri girdi.

Yalnız Marko değil, Aleko da kendisini bekliyordu.

İki casus, yay gibi yerlerinden fırladılar. Aleko çorbayla ıslanmış sakal ve bıyıklarını peçetesine silip kollarını açtı. Tuğra Emiri ile kucaklaştı.

— «Tanrıya şükür,» diye Laçin neşeyle konuştu. «Demek kurtuldun. Otur, otur. Hele çorbanı bitir. Konuşmak için bol vaktimiz var.»

Sonra Marko'nun şişman gövdesini kucakladı, çopur yanaklarını öptü.

— «Bakıyorum, her ne kadar sevmesen de zamanında yetişip adamını almışsın Haçlıların elinden.»

Marko göbekten bir kahkaha atarak çıkardığı küçük bir keseyi salladı.

— «Paralar burada,» dedi. «Çil çil altıncıklarım yanımda kaldı. Doğrusu böyle bir kart domuzu, içine atılmış olduğu domuz ahırından çıkarmak için haraç vermek zorunda kalsam çok üzülecektim.»

Aleko yapmacık olduğu hiç de belli olmayan bir öfkeyle dumanı üstünde bazlamadan el kadar bir parça koparıp çorba kâsesine attı. Kaşığın tersiyle bastırarak ekmeği yağlı ve yoğurtlu sıvıya gömdü. Homurdandı.

— «Şu benim kara bahtıma bakın ki yeryüzündeki bütün insanlar arasında bunun gibi budala, çirkin ve saygısız bir yaratıkla işbirliği yapmak zorundayım.»

Tuğra Emirine döndü. Yakındı.

— «Allah rızası için beyim, Sultanımızın koca ülkesinde bana yardımcı olarak verebileceğin başka birisi yok mu? Varsın Rumca bilmesin... Varsın eli çolak, ayağı topal, kulağı sağır, gözü kör olsun. Tek şu çopurdan kurtulayım. Şu kendini bilmez, ahmak, tembelden kurtulayım.»

Marko kaşlarını çattı.

— «Yazık, yazık...» diye hayıflandı. «Ağzımı yakan aş olsa, başımı yaran taş olsa bari... Bre kadir kıymet bilmez, yasa-töre anlamaz uğursuz! Sen mi benden şekva edeceksin ben mi senden? Yatıp yatıp yarmaladın düşüp yeri tırmaladın. En olmayacak zamanda Haçlı'ya tutuklandın! Bir de utanmadan, sıkılmadan beni suçluyorsun.»

Aleko ağzına götürmek üzere olduğu kaşığı geri kâseye bıraktı. Yüzü kızarmış, boynu bükülmüştü. Laçin'e bakıp itiraf etti:

— «Kırk yılın başı bir doğru söz etti bu salak,» dedi. «Gerçekten de en olmayacak zamanda tutuklandım. Frankların Karasu ve Üçkilise'ye yapacakları baskını bir gün önceden duymuştum. Haberi veren Rum'a elimdeki paranın hepsini yatırdım. Tam o sırada Geoffrey' in adamları gelip de haraç istemezler mi? Aman dedim, zaman dedim, iki gün sonra iki katıyla öderim diye söz verdim. Dinletemedim. Gerçi ertesi gün bir adamımla mapushane çadırın kenarından konuşup şu çiçek bozu ğu suratlıya haber saldım ille, geç kaldım.»

Marko fırsattan yararlandı:

— «Hah şöyle,» dedi. «Hem uyuz hem yavuz olma karşımda. Allah'ın seni yarattığı gibi görün. Kusurunu kabul et.»

Aleko çorba tasını elinin tersiyle itti. Yumruğunu Marko'nun burnuna doğru sallayarak bağırdı:

— «Dur hele it enliği... Kendi tembelliğini, beceriksizliğini demirci yellenmesi gibi gürültüye getirme. Laçin bey seni dün gece yarısı göndermişti benim haracımı vermeğe değil mi? Ne yaptığını anlat da duyalım!»

Marko suçlu suçlu Tuğra Emirinden yana baktı.

— «O sütü bozuk Karasu Rumları kemiklerimi öyle yumuşatmışlar ki,» dedi. «Belim, boynum, omuzlarım ve dizlerim tutmuyordu. Katırımın her adım atışında Karasu köylülerinin kürek sapı ve taşlarla nazik bedenimde bıraktıkları kara - mor lekeli anılar canlanıp sızlıyordu. Yıkık bir ağılın yanından geçerken gördüğüm kuru ot yığını aklımı çeldi. Şurada iki soluk dinleneyim, sonra yola devam ederim dedim. Katırı bir ağaç dalına bağlayıp, gözüme yumuşak döşek gibi görünen otlara uzandım. Başımı yere kor-komaz içim geçmiş. Uyuya kalmışım...»

Aleko, öyküye kendi açısından devam etmek istedi:

— «Kibotus'tan yarı geceden sonra ayrılmıştım. Sınırı aşıp o yıkık ağılın hizasına varınca, ağaca bağlı katırı gördüm ve tanıdım.»

Marko, çiçek bozuğu suratını buruşturdu. Kindar bakışlarla Aleko'yu süzdü. Kaldığı yerden söze yapıştı:

— Belimin orta yerine yediğim tekmeyle gözlerimi açar açmaz, karşımda bu kocamış tekenin sevimsiz yüzünü gördüm. Hemen anladım ki, bütün gün boyunca işlerim ters gidecek'»

Laçin bu konuşmaları sabırla ve gülümseyerek dinliyordu. Marko ile Aleko'yu bir araya getirip tartışmalarını dinlemeğe bayılır, hatta bazan ikisinin arasını kendisi kızıştırdı. Kelleleri koltuklarının altında, Türk Devletine paha biçilmez hizmetlerde bulunan iki kafa-

dar, aslında birbirleri için canlarını vermekten çekinmezlerdi. Gırtlak gırtlağa gelecekmiş gibi atışmaları, onların kendi usullerince yârenlik etmeleriydi.

Türkçeyi böylesine iyi konuşmalarında şaşılacak bir şey yoktu, çünkü ikisi de özbeöz Türktü. Dillerindeki lehçe farkı, Kuman soyundan gelmeleri yüzündendi. Ataları Karadeniz kuzeyinden akıp Bizans'ın Balkanlardaki sınırlarına dayanmış, uzun süre Bizans sınırlarını hallaç pamuğu gibi atmışlardı. Savaş alanlarında Kumanları yenemeyen Bizanslılar, kurnazlık ve hileyle bu yiğit Türk boyunu başka Türk boyları ile vuruşturmuş, zamanla dağıtmışlardı. Kumanlardan bazıları, paralı asker olarak Bizans İmparatorlarının ordularına girmiş, dinlerini değiştirmiş ve Rumlarla karışmışlardı. Bazıları da, Aleko ve Marko'nun babaları gibi, Bizans hizmetinde çalışmak ve Hristiyanlığı kabul etmekle beraber asıllarını unutmamışlardı.

Aleko, ilk gençliğinden beri Türk casusu olarak görev yapmaktaydı. Başlangıçta Tuğrul Beyin Berîd adı verilen ünlü haberalma örgütüne girmiş, bir yandan Bizans ordusunun Frank soyundan gelme paralı askerlerine başbuğluk eden Bailleul'a silah onarım ustalığı yaparken, öte yandan önemli haberleri Selçuklu Sultanına ulaştırmıştı. Sultan Alpaslan zamanında Berîd örgütü dağıtıldığı halde Aleko görevde tutulmuştu. Anadolu'nun Türkler tarafından fethi yıllarında, Aleko Kutulmuş oğlu Süleyman Şah'a çok yararlı olmuştu. İşte şimdi de Süleyman Şah'ın oğlu Sultan Kılıç Aslan'ın emrindeydi ve Anadolu Selçuklu Devleti'nin en değerli casuslarından biriydi.

Aleko'nun hısımı olan Marko, ustasının teklifi üzerine göreve alınmış ve dört yıldanberi değerli hizmetlerde bulunmuştu. Tuğra Emiri Laçin'e bağlı bulunan ka-

labalık haberalma örgütünün içinde bu iki Kuman Türkü belki en fazla çalışan ve en çok güvenilen adamlardı. Frank dilini iyi konuştuğu için Aleko, Kibotus'daki Haçlı kampında görevliydi.

Laçin tartışmayı kesip merakla sordu:

— «Franklara verecek haraç paran olmadığı halde ellerinden nasıl kurtuldun Aleko?»

Kurt casus, dudaklarını büküp omuz silkti. Umursamazlıkla, sanki havadan ve sudan söz ediyormuş gibi açıkladı.

— «Dün gece Geoffrey, Karasu baskınında kazandığı başarıyı kutlamak için büyük bir şölen verdi. Adam gönderip beni mahpus çadırından çıkarttırdı, yanına aldırttı. O sarı, hıyanet dolu gözleri fıldır fıldır dönüyordu. Sorular sordu. Kendisine, ötedenberi ne içten bir bağlılıkla Frankların dostu olduğumu anlattım. Türk sarayında tanıdığım olup olmadığını öğrenmek istedi. Tüy yatımına uyan bir karşılık verdim. Böylece dost olduk. İki arkadaş gibi oturup iyi cins şaraplardan kupalar dolusu içtik. Kafayı tuttuktan sonra açıldı, benim yardımımla başarmak istediği bir işten bahsetti.»

Anlaşılan, Marko'nun bu olup bitenlerden hiç haberi yoktu. Gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibi Aleko'yu izliyordu. Birden alaylı alaylı söze girdi:

— «Bak sen şu işe... Geoffrey'e dost oldun ha? Şimdiye kadar Kibotus'daki Haçlılar arasında şu uçkuru gevşek soylu Frank hatunu Elvira'dan başka ahpabın yoktu. Ama Geoffrey'le kafa dengi olmana da şaşmamak gerek. Atalarımız boş yere «yahşi yiğit yârenin-den belli olur» dememişler...»

Aleko bu saldırıyı hiç duymamış gibi devam etti.

Geoffrey'le arasında geçen konuşmaları ayrıntılarıyla anlattı. Hikâyesini şöyle tamamladı:

— «Para karşılığında Türk büyüklerine verilmesi istenen bilgi şu: Rainald, yarın sabah erkenden, arkasında Alman, İtalyan ve Lombar'lardan üç bin kişilik karışık bir kuvvet olduğu halde, Keltepe yakınlarında sınırı geçecek.»

Laçin çenesini kaşıyarak düşündü.

— «Ve Geoffrey bu bilgiyi bize sırf Rainald'ın ortadan kalkması için veriyor,» diye mırıldandı. «İnanılır mı buna?»

— «İnanılır sanıyorum,» diye Aleko fikrini söyledi. «Dün geceki ziyafet sofrasında Bizanslı birkaç fahişe de görevliydi. Onlardan biri benim ücretli haber kaynağımdır. Gerçi Frank ve Alman dillerini bilmez ama olup bitenlerden çıkardığı sonuca bakılırsa, şölende Geoffrey ve Rainald iki kez kapışacak gibi olmuşlar. Gece yarısı buraya gelmek üzere yola çıkmadan önce tamamlayıcı bilgi toplamak amacıyla epey araştırma yaptım. Fahişe'nin verdiği ifadeyi başka bir adamım da doğruladı. Zaten öteden beri size gönderdiğim haberlerde bu noktaya parmak basmıştım. Rainald'la Geoffrey birbirinin can düşmanıdır.»

— «Orasını biliyorum,» diye Laçin asıl kuşkularını dile getirdi. «Beni düşündüren, Geoffrey'in bir taşla iki kuş vurmağa kalkması ihtimali... Farzedelim ki, Keltepe bölgesinde Rainald'ı karşılamak ve ezmek için İznik'teki kuvvetlerimizin çoğunu dışarıya çıkardık. Ya bu fırsattan yararlanıp da Geoffrey Tepecik taraflarından araba yolunu izleyerek hızla güneye sarkar ve başkente saldırırsa?»

Aleko durgunlaştı.

— «Bak, doğrusu bu aklıma gelmemişti benim,» dedi. «Geoffrey'den böyle bir kurnazlık beklenir.»

— «İşin içinde başka düzenler de olabilir,» diye Laçin durumu incelemeğe devam etti. «Örneğin Rainald'in üç bin yerine on bin kişilik bir kuvvetle saldırıya geçmeyeceğini nereden biliyoruz? Belki Geoffrey bize kendi bildiği kadarıyla doğruyu söylemiştir. Ama Rainald'ın ona, girişeceği bu tehlikeli maceranın bütün sırlarını emanet etmiş bulunduğundan nasıl emin olabiliriz? İki başbuğ birbirinin can düşmanı olduğuna göre, birinin ötekini yanıltmak istemesi de öldürmek istemesi kadar mümkündür.»

Aleko içtenlikle gülümsedi.

— «Çok haklısın beyim,» dedi. «Bunları ben düşünmemiştim. Zaten bu alanda düşünmek bana değil, sana düşüyor. Efendimiz İsa'nın kutsal kanı üstüne and içerim ki, senin işin benimkinden daha zor. Önemli olan haber kırıntıları toplayıp iletmek değil, toplanan haberleri doğru olarak değerlendirmek ve sonuca varmak. Eğer Rainald birkaç gün sonra harekete geçecek olsaydı, Kibotus'da biraz daha kalır ve senin bu kuşkularına cevap olacak birşeyler öğrenmeğe çalışırdım. Ne çare ki itin eniği yarın sabah saldıracak...»

— «Neyse ki benim de görevim sizin sandığınız kadar zor değil,» diye Laçin güldü. «Getirdiğiniz haberleri, kendi fikrimi ve yorumumu ekleyip İlhan'a iletirim. Kararları o vereceğine göre, haberlerden nasıl bir anlam çıkarmak gerektiğini de o düşünür.»

★

Vakit öğleye yaklaşıyordu ve Kibotus buram buram terliyordu.

Bizans İmparatoru, Haçlılara geniş bir konaklama alanı göstermişti. Harap Kibotus kalesinin batısına doğru uzanan kıyı boyu sınırsız olarak Haçlılara ayrılmıştı. Derinlemesine ise, kamp bölgesi güneydeki gölgelik çam ormanına kadar gidiyordu. Ama Haçlılar, Kibotus hisarının hemen bitişiğinde birkaç armut ağacından başka gölgeliği bulunmayan daracık bir yere sıkışmış, çadırlarını, çardaklarını birbirinin içine girecek gibi kurmuş ve yerleşmişlerdi. Kıyıya kadar uzanan düzlük, Frankların elindeydi. Alman, Lombard ve İtalyanlar ise daha güneyde, daha pürüzlü ve ağaçsız yerlere sahip çıkmışlardı. Altmış bin kişi, sağlıklı ölçülere göre en fazla iki üç bin kişilik bir kentin kurulabileceği bir bölgede yaşıyordu. Bir yönüyle silahlı bir ordugâha, başka bir yönüyle uçsuz bucaksız bir pazar yerine bir diğer tarafıyla da kutsal kitaplarda anlatılanları bile gölgede bırakan bir günah kentine benzeyen bu geçici konak yeri son derece pis, bakımsız ve düzensizdi.

Haçlılar, sırf tembellikleri yüzünden böyle sıkışık ve berbat bir yaşama tertibine razı olmuşlardı. Herkes Kibotus hisarına yakın olmak istiyordu. Çünkü, İmparatorun deniz yolu ile gönderdiği gemiler dolusu erzak kalenin köhne iskelesine boşaltılıyor ve oradan dağıtılıyordu. Ayrıca, haçlılarla alış veriş yapan Rum tüccarların hepsi de sergilerini kale duvarlarının dibine kuruyorlardı. Yarısı yıkılmış olan hisarın iç tarafında ise, Haçlıların, her gece devam ettikleri genelevler ve meyhaneler vardı.

Avrupa'nın yabani insanları, bir buçuk aydan beri yaşadıkları bu yerlerde kendi kişiliklerinin damgasını taşıyan, kanlı, iğrenç ve vahşi bir ortam kurmuşlardı. Temizlikle araları hiç iyi olmayan Kutsal Savaş gö-

nüllüleri, iki adım ötedeki denize serinlemek için bile girmiyorlardı. Çadırlar ve çardaklar arasında küme küme insan pislikleri vardı. Konaklama alanı içinde insan, bu pisliklere bulaşmadan dolaşamazdı. Sağlık yönünden gerekli olan şartların hepsi o kalabalık yerleşme bölgesinin sakinleri tarafından kasıtlı olarak ihmal ve ihlal edilmekteydi. Çadırların önlerindeki ve yanlarındaki bir iki adımlık boş yerler, ayni zamanda hem mutfak ve hem de çöplük, hem hela hem de ahır veya kümes olarak kullanılıyordu. Hemen hemen her Haçlının, yağmalardan elde edilmiş birkaç hayvanı vardı: Bir iki sığır, beş on koyun, domuz veya kaz... Gerçi bu gibi yağma malları köylere yapılan baskınların hemen arkasından Rum tüccarlara satılabilirdi ama, satışa çıkan hayvan sayısı bol olunca fiat düştüğünden, hayvanların büyük kısmı bir süre mal sahipleri tarafından elde tutuluyordu. Çalınmaması için, bu sığır, koyun, domuz ve kümes hayvanlarının göz altında bulundurulması gerekiyordu. Bu yüzden de çadırlarda insanlar ve hayvanlar bir arada yaşıyorlardı. Haçlılar için böylesi sıkışık ve rahatsız hayat şartlarına katlanmak bir sorun değildi ya, zavallı hayvanlar çok eziyet çekiyorlardı.

Geceleri konaklama alanı bir dehşet sarhoşluğu ile sarılır, karanlıkların hiç bir derecesinde erişilmeyecek kadar korkunçlaşırdı. Uzaklardan ya da yakınlardan silah şakırtıları, haykırışlar, feryatlar duyulur, fakat hiç kimse kendisiyle ilgili olmayan bu seslerin ne olduğunu merak etmezdi.

Sabahları sık sık iki çadır arasında kimliği bilinmeyen kanlı cesetlere rastlanırdı. Ölüler oldukları yerde bırakılır, ancak şiştikten, morardıktan ve çevreye kokular yaymağa başladıktan sonra, küfürler ve lanetler

okunarak sürüklenir, bir kenara atılırlardı. Herkes kendi canını koruma kaygusundaydı. Herkes, kendi çıkarlarını sağlamak çabasındaydı. Altmış bin kişilik sürü içinde sayısız kaatil, soyguncu, hırsız ve haydut vardı. Bunlar, kutsal savaş bahanesiyle yurtlarından ayrılmadan önceki mesleklerini böyle uygun bir ortamda devam ettirmeyi kârlı buluyorlardı. Haçlı sürüsüne katılmadan önce kendi halinde birer ırgat veya küçük esnaf olan çok kişiler de Kibotus'un havasına kapılmış, değişmiş, canavarlaşmışlardı. Ortalık kararıp da göz gözü görmez olunca, hele şarap testileri boşaldıktan sonra, kimin ne yapacağı belli olmuyordu. Karanlıkta yollar kesiliyor, meyhanelerden veya genelevlerden dönenler soyuluyordu. Karanlıkta, kontların, baronların ve şövalyelerin haraç karşılığı himaye ettikleri Rum tüccarlar kesiliyor, boğuluyor, sergileri yağma ediliyordu. Karanlıkta kadınlar kaçırılıyor, ırzlara geçiliyordu.

Haçlı sürüsünün içinde binleri aşkın sayıda kadın vardı. Aşağı tabaka Haçlıların kadınları, erkeklerden hemen hemen farksızdı. Bunlar, kadınlık onurundan, kadınlara özgü incelik ve duyarlıktan, temizlik anlayışından ve şefkatten yoksun yaratıklardı. Onlara kadın demekten çok, dişi hayvanlar demek uygun olurdu. Saldırganlıkta, açgözlülükte, acımasızlıkta erkeklerden geri kalmazlardı. Fransız, Alman, İtalyan ve Lombard fahişeleri, kamp yerinde mesleklerini sürdürüyor ve iyi kazanç sağlıyorlardı. Kibotus duvarlarının içinde bulunan bir kaç genelevin Rum asıllı sermayeleri daha çok zengin ve soylu Haçlıları eğlendiriyorlardı.

Kişizade Haçlıların bazıları da eşlerini ve kızlarını beraber getirmişlerdi. Soylu Haçlı kadınlarının büyük çoğunluğu, öteki Haçlı kadınlardan daha seviyeli de-

gillerdi. Yalnız daha iyi giyinmeleri ve daha temiz görünmeleri ile ötekilerden ayrılabilirlerdi.

Hilda Lehman, belki de Haçlı sürüsü içindeki kadınlardan özel ayrıcalıkları sebebiyle üstün tutulabilecek tek kadındı.

Yirmi bir yaşındaydı Hilda. İnce, uzun boyluydu. Siyah, parlak saçları belinden aşağıya doğru dalga dalga uzanıyordu. Mat-esmer tenli yüzü yürek biçimindeydi. Çekikçe yeşil gözleri, küçük ve ucu biraz yukarı kalkık burnu, kırmızı ve dolgun dudaklarıyla son derece güzel bir kızdı. Kibarlık, temizliğe düşkünlük ve ağırbaşlılık gibi Tanrı vergisi meziyetleri vardı. Yalnız Kibotus kampında değil, belki bütün Avrupa ülkelerinde eşine az rastlanır değerlere sahipti. Hilda, yırtıcı hayvanlarla dolu bir ormanda yaşayan nâzik bir ceylan, ya da dikenli çöl bitkileri arasında yetişmiş bir yasemin fidanı kadar Haçlı sürüsünden değişikti.

1096 yılının 30 Eylül günü, Kibotus'u buram buram yakan ve terleten öğle üzerinde, yaşlı Baron Lehman'ın kızı Hilda, sözlüsü Baron Rainald'a önemli bir haber ulaştırmak için koşuyordu. Az önce, Hisar surları yakınındaki sergilerde alış-veriş yaparken başından esrarlı bir olay geçmişti. Bu yüzden heyecanlı ve telaşlıydı. Duyduklarını vakit geçirmeden Rainald'a anlatması gerekiyordu. Broyes karargâhına varmak için en kestirme yolun Haçlı çadırları arasından geçen yol olduğunu sanarak büyük bir yanlışlık yapmıştı.

Pisliği ve düzensizliği bir yana, seçtiği kestirme yolda çeşitli engeller vardı. Ayak basacak bir yer bulmakla güçlük çekiyordu. Kemik yığınları ve kokulu çöp tepecikleri arasından geçmek, çadır kazıklarını ve çadır iplerini dolaşmak, başıboş hayvanlar ve insanlar tarafından kapanmış tek kişilik geçitleri aşmak, cam-

bazlık hüneri isteyen bir işti. Acaip, derme-çatma barınaklar arasında, gidiş geliş kolaylığı için yer bırakılması hiç düşünülmemişti. Yakacak için yığılmış çalı-çırpı demetleri ve hayvan yemi olarak derlenmiş kuru ot yığınları, çadırların yanlarında küçük tepeler gibi yükseliyordu. Önleri açılmış çadırların direklerine, yarım, çeyrek veya tam gövde halinde taze etler asılıydı. Sayısız ocaklardan yayılan isli dumana rağmen sinekler o kadar çoktu ki, oğul halinde insanların üstlerine saldırıyor, ağız ve gözlerine giriyorlardı.

O iğrenç yere girdikten hemen sonra, genç kız yönünü yitirmişti. Çevresi karmakarışık eşyalar ve gürültücü insanlarla doluydu. Dumanlar ve göğe doğru yükselen çeşitli eşya yığınları birkaç adım ötesini ve gökyüzünü görmeyi engelliyordu.

Ne tarafa gittiğini bilmeden, çadırlar arasındaki dar koridordan geçerek, elinden geldiği kadar hızla ilerledi. Durup da birinden yol sormağa cesaret edemiyordu. Dört bir yanında belki yüzlerce, binlerce insan vardı ama, hiçbirine güvenilmezdi. Genç ve güzel kızın yakınlarından geçişi bile, yabani ve saldırgan Haçlıları harekete geçirmeğe yetiyordu. Arkasından laf atılıyor, ıslık çalınıyor, kedi ve kurbağa sesleriyle adımlarına tempo tutuluyordu. İliklerine kadar şaraba batmış bir adam onu birlikte içmeğe davet etmişti. Genç bir serseri önüne dikilip İtalyanca birşeyler söylemiş ve bir süre bıkıp usanmadan arkasından gelmişti. Saçı-başı dağınık kir-pas içinde bir kadın elbisesinin kumaşını yoklamak bahanesiyle genç kızın göğüslerini çimdiklemişti.

Birbiriyle itişip duran iki vahşi adamın yanından geçerek güneye doğru uzandığını tahmin ettiği bir baş-

ka dar koridora daldı. Koşmağa başladı. Arkasından ayak sesleri duyduğunu sanıp başını geriye çevirmesiyle beraber yüzüstü yere yuvarlandı.

Elbisesinin ön tarafı, elleri ve çenesi, leş gibi kokan yapışkan bir çamura bulanmıştı. O kadar yumuşak kalpli ve iyi huylu olduğu halde, genç kızın içi birden nefret ve iğrentiyle doldu. Kısa yol diye bu yolu seçtiği için kendi kendine söylene söylene doğrulmak, ayağa kalkmak üzereydi ki, kaba etlerine inen sert, can yakıcı bir tokatla tekrar yere serildi. Çok korkmuş ve şaşırmıştı. Başını çevirip yukarıya baktı. Ciğerlerinin olanca gücüyle bir çığlık attı. Hügo'u görmüştü!

Saçlarının ensesinde toplandığını ve kafa derisini yakan bir sızıyla çekilmeğe başlandığını hissetti. Çırpındı. Korkunç kaatilin insan üstü gücüne karşı direndi. Ayağa kalkıp da Hügo ile yüzyüze gelmektense yerdeki o iğrenç çamurlar arasında yatmayı yeğ tutuyordu. Ama saçlarına asılan kuvvetle başa çıkamadı. Usul usul, müthiş acılar içinde doğruldu, doğruldu... Ayakları üstünde durmağa zorlandı.

Gözlerini sıkı sıkı kapatmış, küçük yumruklarını tastgele savuruyordu. Hügo'nun örme çelik gömlekle kaplı kalın gövdesine değen elleri yırtılıyor, kanıyordu. Bağırmaktan, imdat çağırmaktan soluğu kesilmiş, gırtlağı kurumuştu. Oysa ne yapsa kurtulamayacağını biliyordu. Sözde bu bölge, Alman, İtalyan ve Lombard Haçlılarının yaşadığı çadırlarla doluydu. Hiç kuşkusuz, haykırışlarını yüzlerce kişi duyuyordu. Ama Kibotus sakinleri kadın çığlıklarına öylesine alışkındı ki hiç kimse Hügo ile Hilda arasındaki çekişmeye karışmaya caktı.

Resmî sıfatı ile «Geoffrey'in Celladı» diye tanı-

nan goril adam bozuk bir Almancayla, homurdanarak alay etti:

— «Vah, vah... Küçük kuş çamurlara düşmüş, kirlenmiş!. Yazık oluyor o güzelim kanatlarına yavrum! Uslu dur artık. Uslu dur ve seni yerden kaldıran kibar efendiye teşekkür et.»

Hilda gözlerini açtı. Saniyenin yarısı kadar bir süreyle, karşı karşıya bulunduğu felakete bakabilme cesaretini gösterdi. Sonra yeniden dehşetle bağırarak gözlerini yumdu. O yarım saniye içinde yanılmadığını, gerçekten de Kibotus'un kâbusu Hügo'nun acımasız avuçlarına düşmüş olduğunu anlamıştı.

Hügo Franklar arasında «Boyunsuz» «Ciğer söken» ve «Azman» takma adlarıyla ün kazanmıştı. Söylendiğine göre, işkence yapmakta, insafına terkedilenleri canından bezdirmekte, adam öldürmenin çeşitli yollarını bulup uygulamakta eşi bulunmaz bir ustaydı. Ama onun hakkında bilinenler bir yana, sadece suratının görülmesi bile sinirleri sağlam olmayanlar için zor dayanılır bir eza sayılırdı.

Gargara yapan bir timsahınkini andıran sesiyle tekrar konuştu.

— «Ödül istiyorum senden şekerim! Ödülü hak ettim değil mi ya?»

Aşağı sarkıttığı zaman dizlerine kadar uzanan o iri ellerinden biriyle genç kızın incecik belini sıkı sıkı sardı. Üst dudağı yarık olduğu için sivri ön dişlerini açıkta bırakan kocaman ağzını Hilda'nın gül yaprağını andıran dudaklarına uzattı.

Hilda, hemen oracıkta ölmek, daha fazla kirlenmeden hayatın sonuna varmak istiyordu Son bir gayretle silkinip başını geriye çekti. Hügo'nun nefesine oranla mis gibi kokan dumanlı havayı ciğerlerine doldurdu.

Bir an için serbest kalan sağ eliyle haydutun kanlı bir yarayı andıran tek gözüne vurdu.

Boyunsuz irkildi Şarap fıçısı iriliğindeki gövdesi yanında gülünç denecek derecede cılız görünen bacakları üzerinde iki yana sallandı. Sağ gözü zaten kördü ve kirli bir çaput parçasıyla sarılıp kapatılmıştı. Sol gözünden de, Hilda'nın zayıf yumruğu yüzünden kanla karışık bir irinli su akıyordu. Kalın, kara kaşları bitişti. Üzerindeki yara izi sebebiyle yamalı gibi görünen sol yanağı çenesine doğru sarktı. Dudakları gerildi ve keskin dişlerinin hepsi ışıldadı.

— «Seni küçük kahpe!» diye böğürdü. «Rainald'ın beleş kapatması! Gözüme vurursun ha?»

Kaplan gibi gerildi. Sırtını bir çadırın tabaklanmamış deriden duvarına dayamış, yana doğru kaçmak isteyen Hilda'yı sol eliyle omuzundan yakaladı. Sağ avucunun içiyle yüzüne müthiş bir tokat attı. Sersemleyen genç kızı kolundan tutup kendine doğru çekti. Parmaklarını elbisesinin yakasına taktı ve aşağıya doğru indirdi. Kumaş sessizce yırtılmış, elbisenin boyundan bele kadar olan kısmı ikiye ayrılmıştı.

Hügo, kanlı tek gözüyle ortaya çıkan beyaz deriye ve yuvarlak göğüslere yiyecek gibi baktı. Ağzının kenarlarından iki şerit halinde salyalar sızıyordu. Kendi diliyle iğrenç gir küfür savurarak avına sokuldu. Hilda'nın dal gibi ince ve hafif vücudunu kucaklayıp yere, pis ve yapışkan çamurun içine attı.

Baron Lehman'ın biricik kızı ve Rainald'ın sözlüsü kendinde değildi. Yediği tokatla iyice sersemlemişti. Kaldı ki, bütün gücüyle direnecek halde bile olsa Hügo'nun çirkin emeline erişmesine engel olamazdı.

Boyunsuz, parmaklarıyla pantolonun kemerini yoklayarak dizleri üzerine çökmeğe hazırlanıyordu. Kanlı

tek gözü Hilda'nın savunmasız, kirlenmiş ve örselenmiş güzelliklerine dikiliydi. Kulakları arzu ile, yabani bir şehvetle uğulduyordu. Bu yüzden yaklaşan adamın ayak seslerini duymadı. Ya da, duyduysa bile önem vermedi.

Adamın üstünde beyaz yünlü kumaştan yapılmış, topuk hizasına kadar uzanan bir harmaniye vardı. Uzunca boylu, geniş omuzluydu. Saç ve sakalları birbirine karışmıştı. Açık kahverengi gözleri ve kemerli iri burnu o kıl yığını içinde ancak dikkat edilirse farkedilebiliyordu.

İki adım yakına kadar sokulduktan sonra, fısıltı gibi çıkan bir sesle emir verdi:

— ‚Bırak onu, serseri! Bırak onu ve defol, git buradan!»

Hügo öfkeyle yan dönüp yeni geleni yüzledi. Homurdandı.

— «Vay! Sen ha? Efendinin malını sen mi koruyacaksın? Kendisi nerede?»

Cevap beklemeden saldırdı. Fırın küreği kadar iri ellerini öne uzatıp beyaz harmaniyeli hasmının gırtlağına yapıştı. Ağır gövdesinin çarpmasıyla onu arkadaki çadırın üstüne düşürdü.

Hilda biraz toparlanmış, dirseğine dayanarak doğrulmağa çalışıyordu. Hügo üstte, saçı sakalına karışmış garip görünüşlü adam altta, çadırı yarı yarıya yıkmış, boğazlaşıyorlardı. Fırsattan yararlanıp kaçmayı düşündü. Ama başı dönüyor, dizleri tutmuyordu. Büyülenmiş gibi, döğüşen iki erkeğe bakmağa devam etti.

Yıkılan çadırın öbür tarafından tiz bir kadın çığlığı ve ağlayan bir çocuk sesi geliyordu. Hügo, kalın

parmaklarını altındaki adamın boğazına dolamış sıkıyor bir yandan da tüyler ürpertici sesiyle bağırıyordu:

— «Gırtlağını koparacağım senin, pis dilenci.. Ciğerlerini sökeceğim!..»

Et ve kıkırdak, hiç kuşkusuz o insan üstü gücün baskısına uzun süre dayanamayacaktı. Haydut, dediğini yapacaktı.

Halsiz ve çaresiz durumda bulunan Hilda, korkunç sahneyi görmemek için gözlerini yumdu. Başını çevirip hıçkırdı.

— «Adam!» diye mırıldandı. «Zavallı Adam!.. İyi yürekli dostum benim!»

Bu, saçı sakalına karışmış garip kişiyi tanıyordu. Bildiği kadarıyla «Adam», bir isme bile sahip bulunmayan, yoksul, yabancı bir gezgindi. Adam diye çağırılmak istiyordu, çünkü kendisinde bulunan tek değerin —ya da kusurlarının tek sebebinin— Tanrı tarafından yaratılan ilk insanın torunu olmasından geldiğine inanıyordu. Adam, acaip fikirleri olan bir düşünürdü. Öylesine yumuşak huylu, öylesine sâkindi ki, onun aynı zamanda bir dost uğruna canını vermekten çekinmeyecek kadar gözüpek ve cömert olduğu kimsenin aklından geçmezdi.

Genç kız bunları düşünürken kulağına gelen bir hırıltıyla telâşlandı. İstemeyerek gözlerini açtı, başını çevirdi. Soluk soluğa boğuşan iki erkekten yana baktı. Hayretler içinde kaldı.

Bir kaç saniye önce sona ermek üzere gibi görünen mücadelenin şekli değişmişti. Adam'ın sırtı artık yerde değildi. Belden yukarısı doğrulmuştu. Esmer kolları ileriye ve yukarıya doğru uzanmıştı. Çelik bir mengeneye benzeyen sol elinin parmakları, Hügo'nun yok

denecek kadar kısa ve kalın boynuna sarılmış, gömülmüştü. Sağ yumruğu ile insan azmanının eğri, iri çenesini itiyor, başını sırtına doğru eğiyordu. Geoffrey'in kanlı celladı zorlukla soluk alıyordu. Ağzından hırıltılı sesler çıkaran o idi.

Hilda bu durumu görünce umutlandı. Olanca gücünü toplayıp ayağa kalktı. Kalınca bir sopa, ya da ağır bir taş bulabilseydi çevresinde, kavgaya karışacak, gücünün yettiğince Adam'a yardım edecekti. Ne yazık ki o pislik deryasında aradığı şey yoktu.

Ama çok geçmeden, dostunun yardıma ihtiyacı olmadığını anladı.

Hügo, gırtlağını sıkan ve boyun omurgalarını kırmağa çalışan elleri söküp koparmak için kendi ellerini Adam'ın boynundan çekmek istedi. Bu hareketini tamamlama fırsatını hiç bir zaman bulamadı. Adam'ın sağ yumruğu şimşek gibi yana doğru açıldı ve müthiş bir hızla haydutun sol şakağına indi. Beklemediği bu darbe, insan azmanının dengesini bozmuştu. Adam yay gibi silkindi. Üzerindeki ağırlığı itip yana devirdi ve ayağa fırladı. Hügo da bir perendeyle ayakları üzerine kalkmıştı ama, saniyenin yarısı kadar geç kalmıştı. Sağa ve ileriye doğru yarım adım atan Adam, sağ kolunu açabildiği kadar yana açıp müthiş bir yumruk attı. Hügo'nun kör gözünden kan ve irin karışığı sular fışkırdı, sağa sola saçıldı. Geoffrey'in celladı boğazlanan bir domuz gibi inledi. Gerçi yediği yumruk o dev gövdeyi yere indirmeğe yetmemişti ama, Hügo birinciyi izleyen üç yumruktan korunmak için hiç bir şey yapamadı. Çenesine, alnına ve kulak tozuna inen darbelerle sarsıldı, böğürdü ve dizleri üstüne çöktü.

Az önce yıkılmış olan çadırın gerisinde bir kaç kişi belirmiş, meraklı gözlerle bu ilginç döğüşü izlemeğe

başlamıştı. Hügo yere düşene kadar tarafsız görünen seyircilerden biri coşkuyla bağırdı:

— «Bravo yabancı! Boyunsuzu gebert...»

Başka sesler bu isteği desteklemeğe başladı:

— «Öldür Ciğer Sökeni!»

— «Boynunu kır Azman'ın! Kopar boynunu şu ayının...»

Adam, bu bağırışlara kulak vermiyordu. Yumruklarını sıkılı, hafifçe aralık bacakları gergin, bekliyordu. Hügo'nun yeniden ayağa kalkacağını, saldıracağını biliyordu.

Hilda, korkudan titreyerek beyaz harmaniyeli dostuna yaklaştı. Kolundan tutup çekmek istedi:

— «Gidelim buradan Adam,» diye yalvardı. «Kaçalım. Rainald'ı hemen görmem gerekiyor. Vakit kaybediyoruz.»

Adam'ın genellikle yumuşak bakışlı ve duygulu gözlerinde şimdi, görenin kanını donduran bir ışıltı vardı. Genç kızın yüzüne bakmadan, dişleri arasından fısıldadı:

— «Biraz ilerle ve bu yana bakma Hilda. Yanımdan uzaklaş.»

Bu sözlerde sertlik yoktu, ama yine de söyleniş biçimi ve kelimeler üzerindeki vurgular, onları kesin bir buyruk haline sokuyordu. Hilda istemeyerek uzaklaştı.

Seyirci kalabalığı daha da artmıştı. Hügo aleyhindeki bağırmalar devam ediyordu.

— «Haydi yabancı!.. Soluk aldırma canavara!»

— «Yerden kalkmasına fırsat verme!»

— «Ciğer Sökene ölüm!»

Ciğer Söken hâlâ dizleri üstündeydi ve acıdan kıvranır gibi yapıyordu. Hırıltılı sesler çıkarıyor, inliyor-

du. Birden fırlayıp saldırıya geçince, seyirci kalabalığının sesi kesildi. Hügo'nun elinde iki karış uzunlukta paslı bir kama vardı ve Adam'ın karnını aşağıdan yukarıya, göğsüne kadar yaracak bir hamle yapmıştı.

Adam hızla iki adım geriye çekildi. Hügo, yarık dudağını yalayarak böğürdü:

— «Aslı! gösteri şimdi başlıyor, Rainaldin köpeği! Eğer senin etinden külbastı yapıp da akşam yemeğinde şarabıma katık etmezsem bana Ciğer Söken demesinler!»

O daracık yerde, kavga eden iki kişinin rahatça dönebilmeleri, hız almaları ya da istedikleri gibi geri çekilmeleri imkânı yoktu. Yine de adam usul usul geri çekiliyor, Hügo'nun her ileri adımına karşı bir adım geriliyor, aradaki mesafeyi aynen muhfazaya çalışıyordu. Seyirci Alman, Lombard ve İtalyan Haçlılar alaylı alaylı gülerek bu kez Boyunsuz'u kışkırtmağa başlamıştı:

— «Haydi Hügo! Göster kendini aslanım!»

— «Yabancı kaçacak delik arıyor! Kovala, yakala onu Boyunsuz!»

— «Ciğerlerini de ye... Ciğerlerini de!»

Geoffrey'in kanlı kaatili bıçak kullanmakta çok ustaydı. Öne doğru eğilmiş, kollarını iki yana açmış, adım adım sokuluyor, fırsat kolluyordu. Hasmının sırtını bir çadıra dayamak ve böylece geri çekilme yolunu kesebilmek için birden sıçradı. Başarmıştı. Beyaz harmaniyeli yabancı öyle bir yere sıkışmıştı ki, artık bir adım geriye çekilemezdi.

Hilda soluğunu tutmuş, bundan sonra olacakları istemeden seyrediyordu. Haçlılar çılgın bir kan görme isteğiyle yerlerinde tepiniyor, bağırıp çağırıyorlardı. Bir iki saniye içinde bu ölüm kalım uğraşı sona erecekti.

Hügo'nun hünerli saldırısı, gözle güç izlenebilir biçimde gelişti. Sağ elindeki kamayı uzatıp Adam'ın sol omuzuna vuracakmış gibi, yanıltıcı bir hamle yaptı. Tam bıçağın ucu hedefe doğrulduğu anda avucunu boşalttı. Kama uçup haydutun sol avucuna düştü. Kalın, kıllı parmaklar kabzayı sıktı. Bıçak, savunmasız kalan yandan, aşağıdan yukarı doğru vuruşa geçti.

Birkaç saniye boyunca süren kesin bir sessizlik oldu. Ne Haçlılar inanabiliyorlardı gözleri önünde olup bitenlere, ne de Hilda! Hügo ile Adam'ın birbirine karışmış olan gövdeleri yavaş yavaş çözülüyordu. Adam'ın elleri, haydutun bıçaklı bileğini sıkı sıkı kavramıştı. O sinirli parmaklar, gözle görülmeyen bir güçle sıkıyor, yakaladığı bileği usul usul döndürüyor ,kıvırıyordu... Çatırtılı bir ses duyuldu. Hügo, insan sesine hiç benzemeyen bir feryatla kulak zarlarını titretti. Bıçak çamurlar arasına düştü.

Adam, yere yuvarlanmak üzere bulunan hasmını kucakladı. Sol kolunu beline sıkı sıkı doladı. Sağ eliyle çenesinin altını buldu. Avuç ayasını o etli, iri çeneye dayadı ve geriye doğru kanırtmağa başladı. Hügo inliyor, hıçkırır gibi sesler çıkarıyordu. Sol kolu cansız, yanına sarkmıştı. Sağ eliyle halsiz halsiz girişimlerde bulunuyor, beyaz harmaniyeli yabancıyı kendinden uzaklaştırmak istiyordu. Kalın ensesi katlanmış, usturayla kazınmış yuvarlak kafası bir kez daha sırtına doğru yaklaşmıştı. Bir ara yalvarır gibi haykırdı:

— «Yapma, YAPMAAAA! Merhamet...»

Tek gözü yuvasından fırlamış, yanağına irinli, kanlı sular sızdırıyordu. Çenesinin alttan itilmesi yüzünden ağzını açamaz hale gelmekteydi. Dizleri yavaş yavaş bükülüyor, başının arka kısmı sırtına yaklaştıkça yaklaşıyordu.

Hilda, cezbeye kapılmıştı. Yürüyebilse, koşacak, Adam'ın elini tutacak onu böylesine serinkanlılıkla yaptığı korkunç işten alakoyacaktı.

— «Adam!» diye seslendi. «Adam... Bağışla onu! Sana yakışmaz bu yaptığın. Bırak... Bırak...»

Adam sağırlaşmıştı. Körleşmişti! Sağ avucunu, gittikçe artan bir güçle ileriye doğru itiyor, itiyordu. Kucağındaki ağır çirkin ve murdar gövdenin artık direnmediğini hissettikten sonra da bir süre sol kolunu gevşetmedi. Sağ elini geri çekmedi.

Olayın son bölümünü saygılı bir sessizlikle izlemiş olan Haçlılardan biri, tükrüğünü yutarak boğazını ıslattı, sesini buldu ve konuştu:

— «Üf be... Önce bileğini kırdı Ciğer Sökenin, sonra da boynunu!»

Galip gelenden ve güçlü olandan alkışını hiç bir zaman esirgemeyen kalabalık dile geldi. Herkes ayrı ayrı takdirlerini belirtmeğe başladı:

— «Bravo yabancı!»

— «Tanrı senden razı olsun...»

— «Kitaba yazılacak bir başarı bu!»

Etli butlu, yarı çıplak bir kadın fıkır fıkır güleрek yıkık çadırı çiğnedi. Çamurlu, pis kokulu yere girip Adam'ın omuzunu okşadı. Göz süzerek, şehvet dolu bir sesle yalvardı:

— «Benim çadırıma kadar gelip ağrılı mafsallarımı şu güçlü ellerinle biraz ovmaz mısın arkadaş? İnan ki sana çok dua ederim...»

Kadını izleyip Adam'ın yanına sokulmuş olanlardan bir İtalyan, saygılı bir tavırla kendini tanıttı:

— «Cenevizli Gaetano derler bana... Akdeniz limanlarında az çok ünüm vardır. İsmini bağışla da seninle dost olalım yabancı.»

Adam, çevresinde toplananlara o karanlık, soğuk bakışlarıyla uzun uzun baktı. Kaslarını gevşetip Hügo'nun cansız gövdesini yere bıraktı. İtalyan'a karşılık verdi:

— «İsmim yok benim. Adam'ın biriyim, tıpkı sizler gibi.»

Haçlılar Geoffrey'in celladını haklayana biraz fazla sokulmuş olduklarını anlayıp birer adım geriye çekildiler. Az önceki coşkuları, beyaz harmaniyeli, acaip suratlı adamın müthiş bakışları karşısında balon gibi sönmüştü. Geatano kekeledi:

— «Hügo gibi usta bir savaşçıyı parmaklarınla öldürdün arkadaş! Kolay iş değil bu. Gel, birlikte bir iki kadeh içelim, başarını kutlayalım.»

Adam ilgisizdi. Tekdüze, zor duyulur sesiyle:

— «Herbiriniz birer Hügo'sunuz,» dedi. «Aranızdan sadece bir Kabil eksildi.»

Onlara arkasını dönüp Hilda'ya yaklaştı. Elinden tuttu.

— «Gidelim,» dedi. «Buranın havası hasta eder insanı.»

★

Emir Muhammed, Laçin'in yardımıyla boru şeklinde bükülmüş ince, geniş ceylan derisini açtı ve masanın üzerine yaydı. Sağ elinin işaret parmağıyla bir noktayı gösterdi:

— «Keltepe...» dedi. «Avucumun içi gibi bilirim oraları. Sen de bilirsin ya... Bir bakıma sınırın en tehlikeli yeridir, çünkü kuzeyden güneye uzanan yaklaşma yolları içinde derinliğine gözetleyemediğimiz tek yön budur. Eğer Geoffreyin verdiği haber doğruysa

Rainald'ın sınırı geçmek için en uygun yeri bulmuş olduğunu kabul etmek zorundayız.»

Laçin, dirseklerini masanın üzerine dayayıp eğildi. Üzerine renkli işaretler işlenmiş ve küçük yazılar yazılmış deri parçasını dikkatle inceledi. Aslında bu arazi üzerinde görülen yerlerin hepsini karış karış gezmişti ama, at sırtında dolaşırken insan geniş bir bölgeyi kuşbakışı göremezdi. Üstelik deri üstündeki şekil ve çizgilere, tamamlayıcı bilgi veren notlar da eklenmişti. Mırıldanarak doğruldu.

— «Üç buçuk fersah... Kibotus-Keltepe arasını birleştiren yolun uzunluğu üç buçuk fersah. Oysa, Kibotus-Tepecik arası sadece bir buçuk fersah. Dikkat edersek yaklaşma yolunun gizliliği yönünden de Tepecik hemen hemen Keltepe kadar elverişli. O halde... Rainald neden Tepecik'ten saldıracağı yerde daha uzun bir yol yürümeyi göze alıp doğuya kaymak istiyor dersin beyim?»

Yaşlı Emir, gülerek Laçin'in omuzunu okşadı.

— «Bunu sormanı bekliyordum oğul!» dedi. «Bakıyorum gözünden hiç bir şey kaçmıyor. Rainald'ın Keltepe yöresinden sınıra inmesi pek şaşılacak şey değil. Şuraya bak...»

Parmağının ucuyla mavi mürekkepli bir kalın çizgi boyunca yer alan bir kaç yuvarlağı işaret etti.

— «Rainald Keltepe'ye kadar gelmek için belki iki saatlik fazla yolu göze alacaktır ama, buna karşılık Sakarya nehri kıyılarındaki şu zengin köylere hızla ulaşabilecek ve biz saldırı haberini alıp hazırlanıncaya kadar oraları kasıp kavuracak, dönüş yoluna çıkacaktır. Yani kendi toprakları üzerindeki yürüyüşü uzatmasına karşılık, bizim topraklarımız üzerindeki tehlikeli yolculuğu kısaltmış olacaktır.»

Laçin kaşlarını çatıp başını salladı.

— «Anlıyorum beyim,» dedi. «Ama bu tahminlerimiz Rainald'ın gerçekten de, Geoffreyin ihbar ettiği gibi davranması halinde geçerlidir. Öyle değil mi?»

— «Elbette. Yani bu, üzerinde durmamız gereken bir düzine ihtimalden biri için yürüttüğümüz fikirdir. Geoffrey bize gerçeğin yarısını haber vermiş de olabilir. Bu durumda; Rainald'ın Keltepe'den saldıracağı yalan değildir ama, kendisi; ya da Haçlı ordusunun geri kalanı da Tepecik bölgesinden güneye vurmak niyetindedir. Rainald bizim kuvvetlerimizin çoğunu üzerine çekecek, İznik'i savunmasız bırakmamızı sağlayacaktır. Asıl Haçlı hedefi, başkentimizdir. Öte yandan, Geoffrey'in gönderdiği haberin yalan olduğunu da hesap etmek zorundayız. Bu ihtimallerin her birini kendi içlerinde sınırlı veya kesin sonuçlu maksatlara göre dallara ayırabiliriz. Ama ben, ihtimaller üzerinde düşünmek istemiyorum.»

Genç Tuğra Emiri merakla Beylerbeyi'nin azimli yüzüne baktı. Emir Muhammed kısaca kararını açıkladı:

— Rainald'ı Keltepe'de karşılamak için bir kuvvet ayırmağa niyetim yok. Daha doğrusu, bu gibi bir göreve ayıracak kuvvet elimde mevcut değil. Haçlıların şu anda bizden üstün olan imkânları, yani sayıca kalabalık olmaları ve hareket serbestiğini elde tutmaları elimi kolumu bağlıyor.»

— «İyi ama beyim,» diye Laçin hayretle itiraz etti. «Adamların topraklarımıza ellerini kollarını sallayarak girmelerine, tebaamız olan insanları asıp kesmelerine ve ellerinden geçimliklerini alıp götürmelerine izin mi vereceğiz?»

İlhan ilgiyle genç Emirin süzgün, tasalı yüzünü inceledi. «Dün geceden beri kendini epey toparlamış,» diye düşündü. «Güçlü bir kişiliğe sahip Yağan bey'in oğlu. Ama müthiş bir denge fırtınası atlatmakta olduğu da belli. Yapılması düşlenen ile yapılması farz olan arasındaki farkı daha anlamış değil.»

İçini çekerek kararını savundu:

— «İnan ki oğul, bir komutan için beklemek, düşmanın kaba ve insafsız saldırıları karşısında hareketsiz kalmak her şeyi göze alıp sonu belirsiz maceralara atılmaktan çok daha zordur! Sorumlu mevkide bulunan adamın, görevini yerine getirmesi için atması -ya da bazan atmaması- icap eden adımlar çok zaman heves edilen hareket tarzına aykırı düşer. Aslında hesap vermek zorunda olmadığım halde, sana şu gerçekleri hatırlatmak isterim: Burada, başkentimizi savunmakla görevli olarak bulunuyorum. Bu görevi yerine getirmek için, gerekirse kendiminki de dahil olmak üzere emrindeki beş bin askerin hayatını çekinmeden feda edebilirim. Sultanımız seferden dönünce, ona İznik'i sağ salim teslim etmeliyim. Bunun dışında düşmana kaptırabileceğim değerlerin hiçbiri önemli değil.»

Laçin dalgınlaşmıştı. Gözlerinin önünde bir önceki günün kanlı, korkunç olaylarından kesik, kopuk sahneler canlanıyordu. Ama akla yakın düşününce Emir Muhammed'e hak vermemek elinden gelmiyordu. Beylerbeyi devam etti.

— «Bununla beraber, bir fırsatını bulursam haçlıya temiz bir kötek çekmeyi de düşünüyorum. Yarından itibaren gelişecek olan durumların ne olacağını şimdiden kestiremeyiz. Geoffrey'in gönderdiği haber bir yönden işimize yaradı: Bizi uyardı. Haçlıların, henüz ne olduğunu bilmediğimiz bir girişimde bulunacağını öğ-

rendik. Tedbirli olacağız. Başta Sakarya kıyısındaki köyler ve Türkmen obaları olmak üzere her yöne ulaklar gönderip halkımızı uyaracağız. Sınır boyunu gözetleyen birliklerimizi takviye edeceğiz. Ama asıl kuvvetlerimizi İznik surlarının gerisinde tutacağız. Senden de şunu istiyorum: Aleko ile Marko'yu hemen yola çıkar. Aleko Geoffrey'i görüp haberi bize ulaştırdığını bildirsin ve düşman konak yerindeki faaliyetleri en kısa zamanda, Marko aracılığı ile kulağımıza iletsin. Hiç belli olmaz, güvenilir bir casustan alınan iki satırlık bilgi tarihin seyrini değiştirebilir.»

★

Laçin'in kambur, yaşlı uşağı, konaktaki kendi dairesinde konuk ağırlıyordu. Aleko ile Marko az önce bahçeden sokağa açılan bir yan kapıdan içeri alınmışlardı. Kamburun rahat döşeli oturma odasında minderlere kurulmuş, pırıl pırıl bardaklardan bal şerbeti içiyorlardı. Marko çiçek bozuğu suratını buruşturup ağzındaki şerbeti yudumladı. Aleko'ya dönüp tehdit etti:

— «Bana bak karımış düzenbaz... Eğer sağda solda benim bir Müslüman evinde bal şerbeti içtiğimi söylersen boynunu koparırım!»

Aleko ağzını şapırdatarak şerbeti öğdü:

— «Hmmm... Ömrümde bundan güzel içki içmemiştim. Bizim sırtı kümbetli dostumuz ağzının tadını biliyor doğrusu.»

— «Tövbekâr olmadan önce, o sırtı kümbetli dostun bize daha iyi şeyler ikram ediyordu,» diye Marko homurdandı. «Hiç unutmam... Geçen yıl, şu karşıki minderde oturmuş ve önüme konan bir testi şarabın tadına bakmıştım... Şarap yağ gibi kayıvermişti boğa-

zımda. Damağıma, dilimin köküne hoş bir koku yayılmıştı. Kendimi cennette sanıyordum. Zaten sonrasını hatırlamıyorum. Gözlerimi açtığımda boş testi yanımda duruyordu ve ben... »

Kambur, Aleko'nun getirdiği değerli zambak soğanını sarıp sarmalama işini bitirmişti. O her zamanki asık, huysuz suratını iyice buruşturup konuğunu tersledi:

— «Ve sen, patlak gözlü, şişman bir kurbağa gibi bel bel bakıyordun suratıma. Zıkkımın pekini iç! Anamın, babamın derdini iç! Ne vızıldayıp duruyorsun iki saattir be? Beğenmedinse bırak o bardağı elinden. Pazar yerinde sirkeli şarap satan Rum meyhanelerinde aradığını bulursun.»

Marko bu sert sözlerden alınmışa benzemiyordu. Bal şerbetini son damlasına kadar başına dikti. Sonra suratını buruşturup bardağı tepsiye koydu. Kurnaz kurnaz güldü:

— «Haydi, haydi Tapar ağa,» dedi. «Kabul et ki, günahkârlık günlerinde şimdikinden çok daha mutluydun. Bal şerbeti şarabın yerini tutar mı hiç canım? Atalarımız şarap bulamazlarmış ama, yine de kısrak sütünden yapılmış kırmızı şerbete yeğ tutarlarmış!»

Kambur dişlerini sıktı. Aleko'ya dönüp kükredi:

— «Yahu, şu biçimsiz yaratığı nerden getirdin buraya? Yılanın sevmediği ot başı ucunda bitermiş! Allah razı olsun, sağol, ömrün uzun olsun. Zambak soğanıyla beni çok sevindirdin ama, yalnız gelsen olmaz mıydı?»

Aleko bir kahkaha attı.

— «Ne yapayım bre Tapar Ağa?» diye dert yandı. «İt yesin ciğer... Yanıma alıp dolaştırmasam, iş verip

yola yordama sokmasam yozu satılmış it misali ortada kalacak. Dedim ya, it yesin ciğer..»

Marko, aleyhinde konuşulanları serinkanlılıkla dinliyordu. Ağzını alabildiğince açıp esnedi. Başını kaşıdı. Burnunu çekip çevreyi kokladı.

— «Yaşını başını almış, bir ayağı çukurda adamlarla anlaşmak zor...» diye kendi kendine söylendi. «Vakit ikindiyi buldu, sağdan soldan kebap kokuları geliyor. Bizim iki ihtiyar ağızlarında laf gevelemekten yemeği akıllarına getirmiyorlar. Tapar ağa şaraba tövbe edeli iştahı da kaçmış olmalı. Oysa insan konuklarını düşünür de sofra tedarikine girişir hiç değilse. Ne günlere kaldık ey Hazreti Meryem?»

Tapar ağa belini doğrultup kamburunu düzeltmeğe çalıştı. Aleko'ya dönerek özür diledi:

— «Kusura kalma Aleko. Gerçekten de sofra biraz gecikti. Ama Çam ile Çınar kebabı neredeyse hazır ederler. Kuyuda soğutulmuş ayranımız ve dumanı üstün de bazlamamız var. Ardından da sütlüaş yeriz.»

Bu sözler sona ererken, Laçin'in yakın adamlarından Çam ve Çınar kapıda belirdiler. Bunlar Tuğra Emirliğinden geçilen gizli buluşma yerinde nöbetçilik yapan iki iri yarı, pala bıyıklı genç idiler. Çam ve Çınar ikiz kardeş olduklarından bir elmanın iki yarısı gibi birbirlerine benzerlerdi. Tanımayanların dilsiz ve sağır sanacakları kadar sessiz ve sâkin görünüşü olan bu iki genç, gerçekte son derece yetenekli, çok iyi yetiştirilmiş iki silahşördü. Haberalma teşkilâtının kurnazlık ve tedbir isteyen ve tecrübeye dayanan ustalıkları ile pek ilgileri yoktu ama, muhafız olarak Laçin'in esrarlı buluşma yerinde çok yararlı oluyorlardı.

Çam; bir elinde geniş, üstü kapaklı bir sahan, öteki elinde ise ayran dolu bir sürahi taşıyarak, yuvarlak

sofra tahtasına yaklaştı. Beyaz örtünün üstüne kebabı ve ayranı yerleştirdi. Çınar'ın getirdiği sıcak bazlamalar ve salata sahanı da yerini bulunca ibrik ve leğen başında acele bir faaliyet başgösterdi. Önce Marko ve Aleko, arkadan Tapar ağa ve ikizler yıkandılar, ellerini tertemiz havlulara kuruladılar ve kollarını sıvayıp sofranın etrafındaki minderlere kuruldular. Kambur uşak, konuğu Marko'ya dik dik bakarak söylendi:

— «Haydi... Yumul bakalım. Kıtlıktan çıkmışa benziyordun az önce.»

Marko sırıttı.

— «Eee, ne yapalım Tapar ağa,» dedi. Ellerini yakan bir bazlamanın orta yerine kanlı, sıcak kebaptan bir kaç parça koydu. Salata sahanından kaşıkla aldığı ince dilinmiş soğanları ve körpe sivri biberleri etlerin yanına yatırdı. Dikkatle ekmeği bir ucundan öteki ucuna doğru dürerken ekledi. «Benim senin gibi hörgücüm yok ki, acıkınca oradan besleneyim! Çalışıyoruz... Gücümüzü yitirmemek için yememiz gerek.»

Altı çift göz, Markonun bağdaş kurunca topuklarına kadar sarkan şiş göbeğine takılıverdi. İkiz kardeşler tatlı tatlı gülümsediler. Aleko başını iki yana sallayıp dişlerini kendi hazırladığı kebap dürümüne batırdı. Kambur «Ya sabır!» çekerek birşeyler mırıldandı. Yemek iştahla, az konuşup çok çiğnemeyle devam etti. Çeyrek koyun gövdesinden yapılmış kebap ve sahan dolusu salata silindi, süpürüldü. Bardakların dış yüzünü buğulayan ayranlar içildi. Üstüne iki parmak kaymak tutmuş şekerli sütlüaş kaşık kaşık yendi. Herkes kendi inanışına göre şükür duasını yaptı ve sofra temizlendi. Eller bir kez daha yıkanıp kurulandıktan sonra tam

minderlere oturulacağı anda, Laçin kapıyı açıp içeriye girdi.

Tuğra Emiri, Marko ve Aleko'nun, pek sık olmamak şartıyla, gizlice Tapar ağayla buluşmalarına ses çıkarmıyordu. Tapar ağa gençliğinde Laçin'in babası Yağan Bey'in at uşaklığını yapmıştı. Laçin yaşlı kamburu bir uşak gibi değil, öğütlerine değer verdiği bir baba dostu gibi tutardı. Ama Tapar ağa, kendine özgü o sessiz, çekingen ve saygılı haliyle genç beyinin hizmetinde bulunmağa devam eder, bir yandan ahırdaki işlerini en etkili bir biçimde yürütürken öte yandan da bahçıvanlık yaparak hem yediği ekmeği hak eder hem de yaşlılık günlerinde gönlünü eğlerdi.

Laçin odaya girince herkesin hâlini hâtırını sordu, gönül alıcı sözler söyledi, yerlerine oturmalarını, rahatsız olmamalarını istedi; ama Tapar ağa anlaşılmayan birşeyler mırıldanarak hemen bir gölge gibi dışarı çıktı. Çam ve Çınar çok geçmeden yaşlı kamburu izlediler. Üçü de, Tuğra Emiri'nin düşünceli göründüğünü, Aleko ve Marko ile iş konuşacağını anlamışlardı.

İki değerli casusun ortasındaki mindere kurulan genç adam sözü dolaştırmadan konuya girdi:

— «Hiç vakit geçirmeden ikiniz de Kibotus'a gitmelisiniz. Yanınızda biraz para da götüreceksiniz.»

Koltuğunun altına gizlemiş olduğu kocaman bir atlas keseyi çıkarıp Aleko'nun önüne bıraktı ve devam etti:

— «Önce şunu koynuna sok bakalım.»

Kurt casus, keseyi eline alıp tarttı. Suratını buruşturdu. Şaşkınlığını belli eden bir ıslık çaldı.

— «Bu ne yahu?» dedi. «Devletimiz siyaset mi değiştiriyor yoksa beyim? Ayağımızın altına alıp böcek

gibi ezemediğimiz Kibotus'u, atı, itk, Haçlısı ve Rum'u ile birlikte satın mı alacağız? Bunca altın niye?»

Benç Emir, şaka mı yoksa ciddî mi olduğu belli olmayan bir tavırla:

— Merak etme,» dedi. «Gerçi devletimiz zengindir ama, Kibotus'u, atını, itini ve Rum'unu; içinde Haçlılar varken bir kara meteliğe bile almak istemeyiz... Ne var ki, sevdiğimiz, saydığımız ve hizmetleri bakımından kendisine borçlu olduğumuz bir görevlimizin hayatı söz konusu olunca, gerekirse bunun gibi bin kese altını gözden çıkarırız. Bu para senin fidyen yerine geçecek Aleko...»

Aleko bu sözlerden bir anlam çıkaramamıştı. Laçin'in şaka yaptığını sandı.

— «Bre ne fidyesi?» diye güldü. «Ben tutsak mıyım ki adıma fidye ödensin? Say ki tutsak oldum... Say ki esir pazarında satılığa çıkarıldım... Etim-budum kaç para eder?»

—. «Anlatayım,» dedi Laçin. «Hiç aklına getirmediğin bir tehlike ile yüz yüze bulunuyorsun Aleko. Geoffrey, seni öyle bir işin içine soktu ki, bir daha Kibotus'da görünmeni, ortalıkta dolaşıp ağzından lâf kaçırmanı asla göze alamaz. Onun gibileri, ihanetlerinin bütün delillerini yok etmek isterler.»

Marko, aceleyle haç çıkarıp ustasının yüzüne baktı.

— «Vay canına!» diye bağırdı. «Bunu ben de hesaba katmamıştım! Senin öldüğüne yanınam, cesedin ayağına dolaşacak... Geoffrey beni de senin yanında görürse ümüğümü sıkıverir.»

Aleko, sakallarını kaşıyarak düşünüyordu. Laçin gerçekten de haklıydı. Daha önce kendisi, bu konuda

hiç tasalanmamıştı, çünkü Frank başbuğunun gözünü iyi boyadığından emindi. Evet, Geoffrey, Rum Tüccarı Aleko'nun gerçek bir Frank dostu olduğuna inanıyordu ama, bu neyi değiştirirdi ki? Şövalye, üç kuruşluk çıkarı uğruna öz anasını bile kıtır kıtır boğazlayabilecek bir adamdı.

— «Kabul,» diye boynunu bükerek mırıldandı. «Eğer tekrar Kibotus'a gidersem, Geoffrey beni temizlemek isteyecektir. Buna bir itirazım yok. Yalnız. Öylesi bir hayduta fidye vermenin ne yararı olur? Herif hem parayı cebe indirip, hem de beni susturmaz mı?»

Laçin gülümsedi:

— «Parayı ona fidye verir gibi vermeyeceksin,» diye açıkladı. «Kibotus'a varır varmaz, gizlice kendisini görmeğe gidecek ve keseyi ayaklarının dibine atacaksın. Bize getirdiğin haberden hoşnut kaldığımızı ve sana çok büyük bir ödül vereceğimizi, ancak ödülün tamamını haber gerçekleşince alabileceğini söyleyeceksin. Bu kesedeki altınların sadece pey akçesi olduğunu, ödülün tamamının ise yedi kese dolusu altın olduğunu anlatıp ağzını sulandıracaksın. Sonra birden gözlerin yaşaracak, sesin titreyecek, koşup Geoffrey'in boynuna sarılacaksın, 'Ey bütün Haçlıların en soylusu ve en kahramanı!' diyeceksin... 'Bu yaştan sonra ben ne yapayım böyle büyük bir serveti? Düşün bir kez... Her birinde beşer yüzden, yedi kesede tam üç bin beş yüz altın bulunacak! Tanrıya çok şükür, kazancım yerinde. Geçinip gidiyorum. İzin ver sayende kazandığım bu paraları sana vereyim. Türklerin altınlarını Kutsal Savaş için kendilerine karşı kullan. Benim de çorbada bir tutam tuzum bulunsun.' Daha sonra sözlerine devam edecek ve gerekirse buna benzer görevler yapmağa her zaman hazır olduğunu belli edeceksin.»

Aleko, bu alaylı sözlerin baş kısmını ağzı açık dinlemişti. Gözleri pırıl pırıl yanıyor, takdir hislerini ifade edecek kelime bulamıyordu. Genç Emir konuşmasını bitirince dayanamadı, bir kahkaha attı.

— Efendimiz İsa adına and içerim ki,» diye bağırdı. «Sen, gelmiş geçmiş casusların hepsine ders verirsin Laçin beyim. Bakıyorum, hiç bir şeyi rastlantıya bırakmamışsın. Dediklerini elbette yapacağım. Öldürtmek bir yana dursun, Geoffrey benim nezle olmamdan bile çekinecek. Üstelik istediğim zaman yakınına sokulabilecek ve ağzından kolaylıkla lâf alacağım. Şimdi buyur bakalım... Kibotusa acele gitmemizi her halde keyf için istemiyorsun. Emirlerini sırala.

Laçin, belli belirsiz bir durgunlukla uyardı:

— «Yine unuttuğun bir nokta var Aleko. Eğer Geoffrey'in seninle gönderdiği haber gerçeğe dayanıyorsa, yani Rainald yarın sabah Keltepe'den sınırı aşacaksa, az önceki düzenimiz iyi yürür. Çünkü o zaman Geoffrey, senin kendisine çok altın kazandıracağını bilecektir. Ama haber gerçekleşmezse...»

Aleko omuzlarını silkti:

— «Haber gerçekleşecektir. Say ki gerçekleşmedi. Canım devlet yoluna feda olsun. Elimden gelirse, kaçar kurtulurum. Kaçamazsam, ölene dek vuruşurum. Sen beni merak etme de, asıl şu çopur yüzlüye sor. Belki yanımda gelip boynunu bıçağa sürmek istemez.»

Marko, yaşlı hısımının konuşmasından duygulanmıştı. Gururla başını dikti:

— «Dam yanarsa sıçan da yanar Aleko,» dedi. «Senin gibi birisinin uğruna baş koyacağı görev, hiç kuşkusuz önemlidir. Benim ne sözüm olabilir?»

Laçin, bir süre konuşmadan iki ahbap çavuşu saygıyla süzdü. İçinden «bunlar sadece yarı yarıya bizden

saydığımız iki yiğit,» diye geçirdi. «Ve Türklük adına feda edemiyecekleri bir şey yok. Böyle bir birlik içinde oldukça bu milleti kim yenebilir?»

Tekrar konuşmağa başladığı zaman sesi az önceki gibi güçlü çıkmıyordu. Gözlerindeki hafif yanmayı ve nemlenmeyi gizleyemediğinden utanıyordu.

— «Allah yardımcınız olsun,» dedi. «Ölseniz de kalsanız da, milletimiz ve devletimiz adınızı kıyamet gününe kadar saygıyla anacak.»

Kendini biraz toparlayıp devam etti:

— Bir de haber kuşu bulunacak yanınızda. Sizden iki konuda haber bekliyorum. Birincisi şu...»

Yarım saat sonra. Marko ve Aleko, katırlarının karnını topuklayarak kuzeye doğru hızla uzaklaşıyorlardı. Görevlerinin önemini ikisi de anlamıştı. Zamanları çok kısıtlıydı. Kibotus'a en erken, hava kararıktan iki saat sonra varabileceklerdi. O çakal yuvasında yapacakları araştırmaları gece karanlığında sürdüreceklerdi. Edinecekleri bilgiler, Türk Devleti için yararlı olacaktı. Atacakları bir yanlış adımla başları derde girecekti. Zorlu bir görev yüklenmişlerdi.

★

Rainald, gerinerek ayağa kalktı. Çadırının kuzeye bakan yanında hazırlattığı tentenin altında yakın adamlarıyla yaptığı görüşmeyi bitirmiş, herkesi işinin başına savmıştı. Ertesi sabah girişeceği sonu belirsiz macera için gerekli hazırlıklar bir saate kadar bitecekti. En güvendiği silah arkadaşı Brüno'ya, öğle yemeğini birlikte yemeyi teklif etmişti. Brüno, hevesle yarın sa-

bahı bekleyenlerin başında geliyordu. Masayı toplayan uşağın elinden yarım kalmış bir armudu alırken Rainald'a hitap etti:

— «Beni dinlesen daha iyi olurdu Rainald. Bu öyle bir baskın olmalıydı ki, Geoffrey'in kendisi bile sonuç karşısında takdir ve hayranlığını ifade etmeliydi.»

— «Yine de olacak,» diye Rainald karşılık verdi. «Bir ordunun gücü, sayısıyla ölçülmez. Bence üç bin kişilik seçme bir kuvvet, tasarılarımızı gerçekleştirmemize yeter. Unutma ki, Geoffrey de en çok üç bin kişiyle geçmişti sınırı.»

— «Evet... Ama Geoffrey istese de ardına daha fazla adam takamazdı. Herkes onun tehlikeli bir işe giriştiğine inanmıştı. Oysa bütün Alman, Lombard ve İtalyanlar seni sehenneme kadar izlemeğe hazır durumda. O kadar gönüllü arasından sadece üç bin kişiyi ayırman, geride kalanların küskünlüğüne sebep olabilir. Üstelik Xerigordon denen hisarı ele geçirirsek...»

Rainald kıvırcık saçlı başını bir sağa bir sola çevirip çevresine kuşkuyla baktı.

— «Şşşşt» diye şövalyeyi uyardı. «Yerin kulağı vardır. O adı bir daha ağzına alma.»

Brüno güldü.

— «Dediğin gibi olsun,» dedi. «Ama haklı değil miyim? Eğer orayı ele geçirirsek, savunulması için bol adama ihtiyacımız olacak. Düşünsene biraz... Hem hareket üssümüzü elde tutmak, hem de oradan çıkışlar yapıp çevredeki köylere baskınlar vermek kolay mı,»

Broyes baronu tartışmaya niyetli değildi.

— «Bir kere hedefi ele geçirelim, sonra Kibotus'dan yeteri kadar gönüllü çağırmak kolay olur,» diye kestirip attı.

Brüno armudun çöpünü masanın üstüne bıraktı.

Yorgun argın doğrulup Rainald'a veda etti.

— «Sen bilirsin. Başbuğ sen olduğuna göre, karar vermek sana düşer. Eh.. İzin verirsen gidip biraz dinleneyim. Gece yarısından sonra yürüyüşe gececeğimize göre şimdiden uykumuzu almalıyız.»

Şövalyenin enli ve uzun gövdesi sık çadırlar arasında kaybolurken, Rainald özel hizmetlerine bakan uşağını çağırdı.

— «Beni her zamanki saatte uyandır,» dedi. «Atım eğerlenmiş olsun. Şöyle bir dolaşıp sefer hazırlıklarını kendi gözlerimle görmek istiyorum.»

Kibotus'a vardıklarından bu yana Haçlılar öğle uykusuna alışmışlardı. Havalar, yerli halkın bile dayanamayacağı kadar sıcak geçiyordu bu yıl... Eylül'ün son günü olduğu halde, güneş altında dolaşmak bir yana dursun, çadırların gölgesinde oturmak bile insanı bunaltıyordu.

Sığır derisinden yapılmış ve çatısı kat kat yeşil yapraklarla örtülmüş barınağına girmek isterken yarım sola dönmüştü. Birden durakladı. Gözlerini kırpıştırdı. Yanlış mı görüyordu ne? Hayır... Koşarak gelen ve her adımda sendeleyen şu kadın Hilda olamazdı! Baron Lehman'ın biricik kızı, Rainald'ın sözlüsü ve Haçlı sürüsünün içine yanlışlıkla dalışmış olan inci... Hilda! Elbiseleri yırtılmış, saçı-başı dağılmış, tepeden tırnağa çamura bulanmış bir Hilda olabilir miydi hiç?

Daha iyi görebilmek için kadına doğru bir kaç adım attı. Sonra koşmağa ve bağırmağa başladı.

— «HİLDAA! HİLDAAA-...»

Her sıçramada beş-altı adımlık mesafeyi kapayarak yaklaştı ve genç kızı kolları arasına almak istedi.

— «Sevgilim...» diye soludu. «Ne oldu sana? Kim? Kimler yaptı bunu?»

Hilda'nın yeşil, güzel gözleri iri iri açılmıştı. Hügo'nun örselediği derisinde al ve mor lekeler belirmişti. Elbiselerinin göğüs kısmının yırtık olduğunu sanki bilmiyordu. Ama yine de genç kız ilk bakışta sanıldığından çok daha sakindi. Çekingen, âdeta ürkek bir tavırla, Rainald'ın, beline sarılmak isteyen ellerini itti, çözdü ve:

— «Birşeyim yok,» dedi. «Yürüyebilirim. Bana dokunma Rainald. Çek ellerini.»

Broyes baronu şaşkındı, acılıydı, çaresizdi. Eli ayağı titriyordu. Telaş ve endişesi, yüreğini durduracak gibiydi. Koca bir Haçlı sürüsü içinde geniş nüfuz sahibi bir başbuğ olduğunu unutmuş, sâde, alelade bir erkek oluvermişti.

— «İyi ama...» diye kekeledi. «Başına ne geldi senin? Ne yaptılar sana? Kim saldırdı? Anlatmalısın bana... Ben... senin...»

— «Merak etme,» diye açıkladı. «Başıma kötü bir şey gelmedi. Biraz dayak yedim, hırpalandım, yerlere atıldım. O zorlu engel olmasaydı... O zorlu engel çıkmasaydı birden ortaya... Neyse... İşte, sağ sâlim buradayım.»

Bu sözleri tamamlar tamamlamaz, Rainald'ın yeniden sorular sormasına fırsat bırakmadan kendini çadırın gölgesi altına attı. Ellerini sözlüsünün geniş göğsüne dayayıp itti. Kuru, soğuk bir sesle:

— «Bir kova dolusu su, bir leğen ve temiz bir parça bez istiyorum.» dedi. «Lütfen Rainald... Temizleneyim önce. Sonra herşeyi anlatırım.»

Beş-on dakika sonra Rainald'ı yanına çağırdığı zaman, Hilda çamurlardan bir dereceye kadar kurtulmuştu. Temizlenen derisi üzerinde kızıl-kara lekeler daha da belirli görünüyordu. Elbisesinin yırtık ön tarafını

bir iki iğneyle tutturmuş, göğüslerini kapamıştı. Elinde şarap kupası olduğu halde, üzerine tüylü bir ayı postu serili yatağın kenarında oturuyordu. Az önceki haline göre kendini daha da toparlamış gibiydi.

— «Önce sana önemli bir haber vereceğim,» diye Rainald'a arkalıksız bir iskemleyi gösterdi. «Otur da dinle... Geoffrey, el altından haber göndererek, Türklere senin girişeceğin baskını duyurmuş.»

Rainald sırtındaki zırhların gövdesini yakacak derecede kızgın olmasına rağmen üşüyor, titriyordu. Duyduğu önemli haber Broyes baronunun kılını bile kıpırdatmamıştı. Aklı fikri Hilda'da idi. Neler geçmişti güzel sevgilisinin başından? Nerede, nasıl bir saldırıya uğramıştı? Çadıra girmeden önce söylediği sözlerin anlamı neydi? Konuşmadan, Hilda'nın devam etmesini bekledi.

— «Anlamadın mı Rainald?» diye genç kız üsteledi. «Geoffrey hem sana, hem de kutsal Dâvaya ihanet etti diyorum!..»

Rainald silkindi. Homurdandı.

— «Bana önce başından geçenleri anlat Hilda,» dedi. «Geoffrey umurumda bile değil. Sana ne oldu böyle? Öğrenmek istiyorum.»

Hilda, elindeki kupadan iki yudum şarap için suratını ekşitti.

— «Sırası ile herşeyi duyacaksın.» dedi. «Sabahleyin erkenden, Kibotus duvarları dibindeki Rum pazar yerine gitmiştim. Kalabalık arasında dolaşırken, yanıma sekiz-on yaşlarında bir Frank çocuğu yaklaştı. Anlamadığım bir şeyler söyleyerek elimden tuttu. Birlikte hisar'ın içine girdik. Harap yapılar arasında epey yürüdükten sonra yarı yıkılmış bir duvarın karşısında durduk. Duvarın öte yanında, yüzünü göremediğim bir

adam vardı. Bana adımla hitap ederek hemen senin yanına koşmamı ve Geoffrey'in az önce anlattığım ihanetini duyurmamı söyledi. Kim olduğunu öğrenmek istedim. Koşarak duvarın arkasını görebileceğim bir yere gittim. Ama bu arada esrarengiz adam kaybolmuştu. Sonra küçük çocuğu aradım. O da ortalarda yoktu. Korkuya kapılıp kaçtım. Haberi sana en kısa zamanda ulaştırmak için kestirme olsun diye...»

Başından geçenlerin geri kalan kısmını da anlattıktan sonra, Hilda sözlerini şöyle tamamladı:

— «Adam o cehennem'den çıkış yollarını iyi biliyordu. Birlikte onun küçük çardağına kadar geldik. Sonra kalan gücümle koşup sana yetiştim. İşte... Hepsi bu kadar.»

Rainald apışıp kalmıştı. Hilda'nın sözünü bir kez bile kesmeden başından sonuna kadar dikkatle dinlemişti. Herşeyi başlatan ihanet haberi, öykünün bütünü içinde önemini hemen hemen yitirmişti. Rainald şimdi yalnız Hilda'nın anlatmadıklarını düşünüyordu. Sözlüsü, korkunç bir tehlikeden bir mucize sonunda kurtulmuş olan birine benzemiyordu. Onda, kurtulmanın verdiği rahatlık, sevinç ve ferahlama belirtileri yoktu. Aksine, Hilda sallantılı bir zemin üzerindeymiş gibiydi. Genç kızda esaslı bir değişiklik olmuştu. Gizlediği, sakladığı bir şeyler vardı. Anlattıkları, bazı yerlerde, özellikle sonlarda kopuk kopuktu. Şimdilik işin o yanını kurcalamamağa karar verdi. İkinci derecede önemli olan konu, olaylara karışan Adam'ın inanılmaz davranışıydı

— «Yanılmış olmayasın Hilda?» diye sordu «Benzetmiş olamaz mısın? Hügo ile döğüşen ve onu alt eden adam sahiden bizim Adam mı idi acaba? Benim bildiğim kadarıyla o bir karıncayı bile incitemez. Kaldı ki,

istese bile Hügo gibi bir devi yenecek gücü yoktur. Yoo... Yanlış anlama, elbette yalan söylemiyorsun. Ama o korkulu ve heyecanlı ânda Adam'a benzeyen birini...»

— «Ne? benzetmek mi?» diye Hilda kaşlarını çatıp sözlüsünü tersledi. «Şu koca konak yerinde Adam'a benzeyen bir tek kişi daha var mı sanıyorsun? Üstelik az önce anlattım sana, beni kurtardıktan sonra tek başına oturduğu çardağa kadar yanımda geldi.»

Sözü geçen çardağın önünde, Adamla arasında geçenleri kuşkusuz hiç bir zaman Rainald'a anlatamazdı. Şu ânda duyduklarını, beynini kurcalayan düşünceleri, içinde bulunduğu kararsızlık ve bunalımı da hiç bir zaman Rainald'a anlatamayacaktı. Adam'ın Hügo'yu nasıl ve niçin öldürmüş olduğunu, genç kız ancak kendi kendine izah edebiliyordu. Bir tek olayın seyrini izleyerek kişilerin davranışları konusunda derine inen tahminlerde bulunmanın büyük yanılgılara yol açacağını henüz öğrenmiş değildi ama, yine de kendi kanaatlarının serinkanlı mantık önünde gülünç kalmasından çekiniyordu. Oysa Adam'ı sadece birkaç dakikalık tutumuna, yaptığı tek bir işe bakarak tartmış sayılmazdı. Öyle olmasaydı, küçük, yoksul çardağın önündeki gibi bir deney girişimine cesaret edebilir miydi? Evet o deney büyük bir cesaret işiydi ya, öylesi girişimleri başkalarına anlatmak daha büyük, Hilda'nın sahip olmadığı kadar büyük cesaret isterdi.

Kısa bir süre dalan sevgilisini süzerken, Rainald, içinden «şu anda düşündüklerini bilebilseydim,» diye geçirdi. Ama merakını belli edecek tek kelime konuşmadı. Üzerinde konuşulacak tek konu kalıyordu ortada: Geoffrey'in ihaneti.

— «Hisarın harap bir duvarı önünde esrarengiz bir adamla konuştun», diye sözü o yana taşıdı. «Yüzünü

göremediğin o kişinin sesini daha önce hiç duymuş muydun Hilda? Biliyorsun, bazı sesler özellikleri bakımından hatırda kalırlar.»

Genç kız doğruladı:

— «Evet. Daha önce duymuştum o sesi. Nerede ve ne zaman olduğunu bilemiyorum ama, düşünsem belki hatırlarım. Genizden gelen bir sesti. Almancayı pek rahat konuşmuyordu. Ama söyledikleri iyi anlaşılıyordu.»

Rainald ellerini dizlerine vurarak ayağa fırladı.

— «Dur... Genizden konuşuyordu dedin değil mi? Peki... Ne kadar mesafe vardı aranızda? O duvarın öte yanındaydı. Fakat senden ne kadar uzakta durduğunu tahmin edebilirsin belki.»

Hilda, elini şakağına dayayıp bir süre düşündü.

— «Dört veya beş adımdı diyebilirim,» dedi. «Yanılmış da olabilirim. Duvar benim boyumdan yüksekti. Konuşulanları iyi duyabilmek için biraz yaklaşayım demiştim de, sonradan vazgeçmiştim. Taşların arasından öyle berbat bir koku geliyordu ki...»

Rainald avucunu masaya vurup sevinçle bağırdı.

— «Ne kokusuydu o? Nasıl bir pis kokuydu? Dikkat et Hilda... İyi düşün ve o berbat kokuyu bana tarif et. Bu çok önemli...»

Genç kız şaşırdı.

— «Bilmem ki...» diye kekeledi. «Çürümüş balık, bayat şarap ve daha başka bir yığın pisliklerin karışımı bir kokuydu. Neden üzerinde duruyorsun?

Rainald karşılık vermeden çadırın kapısını açtı. Dışarı çıkmadan, el işareti ile uşağı çağırdı.

— «Koş,» diye emir verdi. «Önce Şövalye Brüno'ya sonra piskopos hazretlerine ve öteki soylulara haber ver. Gerekiyorsa hepsini öğle uykularından uyandır. Hiç vakit kaybetmeden buraya gelsinler. Gizli bir top-

lantı yapacağız. Konumuz son derece önemli. Buraya gelecekleri kimseye söylemesinler ve elden geldiği kadar gizlenerek gelsinler.»

Geri döndü. Gülümseyerek kendini arkalıksız iskemleye bıraktı.

— «Her şey anlaşılıyor.» diye hayretle yüzüne bakan Hilda'ya hitap etti. «Bana başından geçenleri anlattığın zaman olup bitenleri Geoffrey tarafından düzenlenmiş bir oyun zannetmiştim. Duvar arkasından duyduğun habere hiç inanmamıştım. Çünkü seninle konuşanın da Geoffrey'in yakınlarından biri olduğunu sanıyordum. Şimdi durum değişti. »

— «Peki, kimmiş o esrarengiz adam?»

— «Muhterem Peder Piyer'in ta kendisi! Şu yer yüzünde eğer, Geoffrey'den benim kadar nefret eden bir kişi daha varsa, o da Muhterem Peder'dir. Bu sebeple, yaptığı uyarıya önem veriyor ve inanıyorum. Gerçekten Geoffrey, beni Türklere satmış olabilir.»

— «Ya Hügo? Onun ne ilişkisi var bu olayla?»

— «Çok basit. Geoffrey, Cİğer Sökeni Muhterem Pederi izlemek ve gözetlemekle görevlendirmişti. Hügo, Muhterem Pederi bir gölge gibi takip ederken, onun seni yanına çağırttığını ve bir şeyler söylediğini gördü. Ama konuşulanları duyacak kadar yakında değildi. İşin sırrını çözmek için, Muhterem Peder'in peşini bırakıp seni izlemeğe başladı. Kestirme sandığın yol üzerinde birden karşına çıktı. Amacı, gırtlağını sıkıp seni konuşturmaktı. Hiç kuşkusuz, istediği bilgiyi aldıktan aldıktan sonra... boğazını biraz daha sıkıp öldürecekti.»

«Öldürmeden önce de kimbilir neler yapacaktı» diye genç kız ürpererek düşündü. «Tanrı yardım etti. Adam, bir mucize gibi, bir kurtarıcı melek gibi, daha doğrusu Azrail gibi yetişmeseydi...»

Rainald güzel sözlüsünün yine dalgınlaştığını farkedip, «hiç kuşkusuz benden birşeyler gizliyor.» diye düşündü. «Umarım ki sakladığı sır önemli değildir ve bir zaman sonra sır olmaktan çıkacaktır.»

Aklından geçenleri belli etmemek için sevgi dolu bir sesle konuştu:

— «Sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Binlerce Kutsal Savaş gönüllüsünü korkunç bir tuzağa düşmekten kurtardın.»

— «Bana değil, Muhterem Peder'e teşekkür etmelisin.» diye Hilda dalgın dalgın karşılık verdi. «İyi ama, esrarengiz uyarıcının o olduğunu nasıl anladın Rainald: Doğrusu ben şimdi bile kesinlikle emin değilim. Gerçi genizden konuşması bir ip ucu olabilir ama...»

— «Gözün görüş imkânları sınırlanınca diğer duyu organları beynin karar vermesine yardımcı olur,» diye Rainald güldü. «Anlaşılan sen, şimdiye kadar Muhterem Pederin fazla yakınına sokulmamışsın Hilda. Keşiş, on-on iki adım çevresine müthiş bir koku yaymakla ünlüdür. O kokunun terkibinde, senin burnuna dokunan çürümüş balık vesaire kokuları vardır.»

Hilda sözlüsü ile birlikte gülmedi.

— «Peki, ya şimdi ne yapacaksın?» diye sordu. «Baskını erteleyecek misin? Yoksa Türk topraklarına saldırmaktan büsbütün vaz mı geçeceksin?

Rainald omuzlarını silkti.

— «Buna bu baskına katılmayı düşünen bütün soylular bir arada karar vereceğiz. Benim fikrimi sorarsan, ben yarın sınırı geçmek taraftarıyım. Türkler eğer bizi bekliyorlarsa hayal kırıklığına uğramayacaklar! Yalnız üç bin yerine altı veya yedi bin kişilik bir kuvvet kullanacağım. Yeter ki ötekiler de benim bu tasarıma katılsınlar.»

Bu sırada, çadırın dışından telaşlı ayak sesleri geldi. Genç Alman asilzadesi yerinden fırladı.

— «Sen bu konularda kafanı yorma hiç güzelim,» dedi. «Uzan yatağın üstüne. Gözlerini kapa ve uyumağa çalış. Arkadaşlar gelmeğe başladı. Ben bitişik bölmede yapacağımız toplantıya katılacağım. Sonra seni uyandırır, babanın yanına götürürüm.»

Hilda gözlerini kapadı. Hiç uykusu yoktu. Kafası böyle hummalı bir çalışma halindeyken insan nasıl uyuyabilirdi? Yine de, Rainald dışarı çıktığı halde gözlerini açmadı. Böyle daha iyi düşünebiliyordu. Düşünmesi ve bir anlam vermeğe çalışması gereken o kadar çok şey vardı ki...

Saniyeler akıp geçti ve Hilda uyku ile uyanıklık arası bir hale girdi. Aklından geçirdiği şeyler yavaş yavaş görüntüleşmeğe başladı. Şimdi sanki bir düşü ikinci defa görür gibiydi. Daha doğrusu, hayatının birkaç dakikalık bir bölümünü yeniden yaşıyordu . Rüya gibi bir bölüm... Ne var ki, bu kez kendisi de dahil olmak üzere herkese ve bütün olup bitenlere dışardan ve yukardan bakıyordu.

Hügo'nun cansız gövdesi ile Adam'a hayran olan Haçlı seyircileri geride bırakmışlardı. Hilda, bileğinden sıkı sıkı tutan Adam'ın sürüklediği yöne doğru giderken bitkinliğini ve yorgunluğunu daha fazla hissediyordu. Bütün vücudu ağrıyor, sızlıyordu. Dizlerinde derman kalmamıştı. Adam'ın hızlı adımlarına uyabilmek için koşması icap ediyordu. Canını dişine takmış, koşuyordu. Bir an önce bu günah deryasından kurtulmak için yapamayacağı şey yoktu. Öbek öbek insan pisliklerine basmamak, çadır kazık ve iplerine takılmamak için gözlerini yerden ayırmıyordu. Çöp yığınlarını, göllenmiş bulaşık sularını, başıboş sığır ve domuzları,

yol ortasında yatan sarhoşları, bazen üzerinden atlayarak bazan da kenarından dolaşarak geçiyorlardı. Kapısı açık bırakılmış bir çadırın gölgesinde çırılçıplak soyunmuş bir kadınla bir erkeğin hayvanlar gibi çiftleştiğini görmemek için başlarını çevirmek, birden bire karşılarına çıkan dağ gibi bir gübre kümesine çarpmamak için yol değiştirmek zorunda kalıyorlardı.

Hilda birden tökezledi. Yere düşmek üzereydi ki, Adam'ın sırım gibi kaslarla donatılmış sağ kolu yardıma yetişti. Genç kız, beline sarılan kolun sahibine minnetle, şükranla baktı. Donakaldı...

Adam'ın yüzü değişmişti. Kalın kaşlar altında ışıldayan o ışıklı küçük gözlerde, Hilda'nın görmeğe alışkın olmadığı bir ifade vardı. Yolun ortasında durmuşlardı. Adam kolunun ince bel üzerindeki baskısını arttırıyor muydu, yoksa genç kıza mı öyle geliyordu? Hilda, yüreğinin garip bir heyecanla; korkudan farklı ama yine de korkuya pek yabancı olmayan bir heyecanla çarpmağa başladığını farkediyordu.

Bir süre öyle kaldılar. Sonra Adam başını yolun uzantısına çevirdi ve kolunu genç kızın beliden çekti. Yeniden bileğini tuttu. Yürümeğe başladılar. Ama bu kez Hilda bileğini kavrayan parmakların sıcaklığını ve sertliğini daha iyi duyuyordu. Sanki birden bire hisleri güçlenmişti genç kızın. Bütün gövdesinde, saçının ucundan topuklarına kadar her yanında bir gevşeme, bir kendini bırakma başlamıştı.

Ağır ağır yürüyerek çadırların çok sık olduğu son bir kaç adımlık yeri de geçtiler. Biraz ilerde, Adam'ın kendi eliyle kurduğu çardak görünüyordu. Bu, basit küçük bir barınaktı. Dikilmiş dört direkten ibaretti ve dört bir yanı yapraklı dallarla örülmüştü. Adam durdu.

Hilda'nın bileğini bıraktı. Genç kızın yüzüne bakmadan, eliyle doğuyu gösterdi.

— «İki yüz adım ilerde» dedi. Rainald'ın çadırına yalnız başına gidebilirsin artık.»

Hilda'nın yapması gereken tek şey kalıyordu. Teşekkür etmek ve gitmek...

Ama Baron Lehman'ın kızı başka şeyler düşünüyordu. Çekik, yeşil gözleriyle, Adam'ın kıllı suratı içinde kaybolmuş gibi görünen kıvılcımları aradı.

— «Biraz dinlenmek istiyorum» dedi. «Rainald'a gitmeden önce biraz toparlanmalı ve temizlenmeliyim. Beni çardağına almaz mısın Adam?»»

Beyaz harmaniyeli adam başını iki yana salladı. Bakışlarını güzel kızın bakışlarından kaçırdı. Kuru, tekdüze sesiyle fısıldadı:

— «Havva! Havva'sın sen... Amacın dinlenmek ve temizlenmek değil! Çardağıma bir kez girersen neler olacağını biliyorsun.»

Hilda'nın yüzünde, kanın birden bire hücum etmesiden hasıl olan sıcaklık, göz pınarlarından aşağı sızan damlaları buharlaştıracak derecede güçlüydü. Genç kız yutkundu. Tahminlerinin doğruluk derecesini anlama fırsatı karşısına çıkmıştı. Bağırdı.

— «Ya sen? Sen kimsin? Adem... ya da Adam! Bir yapma cennet kurmuşsun kendi çevrene ve... oradan yer yüzüne, kirli gerçeklerin orta yerine düşmekten korktuğun için... erkek olduğunu bile unutmak istiyorsun! Hiç kimseyi değil, sadece kendini kandırıyorsun.»

— «Suss!» diye, Adam fısıldadı. «Herkes benim kim olduğumu biliyor. Daha doğrusu, herkese görünmek istediğim gibi görünebiliyorum. Yalnız sen... Yalnız sen...»

— «Doğru. Beni hiç bir zaman inandıramadın dün-

yadan elini eteğini çekmiş bir garip kişi olduğuna. Aylar önce ilk karşılaştığımızda, bakışlarından anladım beni görür görmez sevdiğini. Evet, bana Havva demekte haklısın. Bütün Havva kızları gibi ben de, kendisini yürekten seven erkeği ötekiler arasından seçebilme yeteneğine sahibim. Her gittiğim yerde yakınımda bulunduğunu her zaman belli etmemeğe çalışarak beni izlediğini, hayran hayran baktığını farketmeseydim cinsime lâyık olmazdım. Kalabalık arasında gölgeni göremedim ama, anladığıma göre bu gün de pazar yerinde adım adım takip ediyordun beni. Öyle değil mi?

Adam karşılık vermedi. Başı yere eğilmişti. Çamurlu sandallarına bakıyordu.

— «Hügo'yu yenmek için sana güç veren şey, bana olan sevgindi,» diye Hilda devam etti. «Kendini herkese bir Aziz, bir Havari gibi göstermek hoşuna gidiyordu. Benliğini bütün kirli insan heveslerinden, hırslarından arıttığını sanıyordun ve farkına varmadan bu halinle iftihar ediyordun. Peki... Söyle bakalım, başka insanların zaafına, günahına ve kötülüğüne üstten bakmak da insanca bir heves, değişik bir zaaf değil midir?»

Beyaz harmaniyeli adam bu soruyu da cevapsız bıraktı. Hilda, soluk soluğa öfkeyle konuşmasını sürdürdü.

— «Hügo'nun bileğini kırmıştın. Artık teke tek döğüşü kazanmıştın. Neden sana yalvardığı halde canını bağışlamadın zavallının? Tüyler ürpertici bir cinayet işlediğinin farkında bile değildin o sırada. Kıskançlık, gözlerini kana boyamıştı. Hügo daha yüzyıllarca yaşayabilir, binlerce kötülük yapabilir, yüzlerce kadını ıssız yerlerde sıkıştırıp ırzlarına geçebilirdi. Sen, Hügo'nun günahlarını bağışlamakta bir güçlük çekmezdin. Ama Hüga büyük bir yanlışlık yaptı... Bana, sev-

diğin kadına saldırdı! Cezasını verdin! Kendini kandırmağa devam etmen gerekiyordu. Elinde Hügo'yu öldürmek için hazır bir bahane vardı. Geoffrey'in katili, haydutun, canavarın biriydi. Başarını alkışlayan o cahil, yabani insanlara söylediğin bir çift söz işlediğin cinayete bulduğun hafifletme sebebini açığa vuruyordu. Onlara «Herbiriniz birer Hügo'sunuz. Aranızdan sadece bir Kabil eksildi.» derken hata ediyordun. Çünkü sen de, başka bütün insanlar gibi bir dereceye kadar Hügo, bir dereceye kadar Kabil'sin»

Adam, başını kaldırıp Hilda'nın yüzüne baktı. O küçük, ışıklı gözleri bulanmış donuklaşmıştı.

— «Haklısın» dedi. «Aramızdan bir Kabil eksildi demeliydim. Hügo'yu öldürmekle ben de Hügo'laştım.»

İçini çekti. Fısıltıyla devam etti:

— «Kabul etsek de etmesek de hepimiz Kabil'in torunlarıyız. Öldürmeğe ve daha başka günahlar işlemeğe şartlanmışız. Hügo'yu belki de kışkançlık yüzünden öldürdüm, bilmiyordum. Gerçi nefsime hâkim olmağa alışığım. Kendimi kötülük yapmaktan ve günah işlemekten alakoymakta çok zaman fazla güçlük çekmiyorum. Ama yine de içimde; benliğimin derin, erişilmez bir köşesinde, beni Tanrı'nın buyruklarına baş kaldırmağa itmek için fırsat bekleyen bir ifritin yaşadığını biliyorum. Hayır... Cinayet işlemiş olmama şaşmıyorum, Hilda. Daha da kötüsü, yaptığımdan pişmanlık da duymuyorum.»

Hilda, yaratılışının bir gereği olarak aşırı duygusallık gösterdi. Acıyarak özür diler gibi konuştu:

— «Yanılmamışım işte... Dünyadan elini eteğini çekmiş bir kişi olduğun halde, karşına ben çıkınca birden insanlaştın. Uğradığın âni sarsıntı seni adam öldürmeğe zorladı. Senin suçun ve günahın ben'im! Bilmem

bu durumu kaderin bir oyunu sayıp da üzüleyim mi, yoksa...»

— «Konuşma!» diye, Adam elini uzatıp kızın dudaklarını kapadı. «Sonradan pişman olacağın şeyler söylemeni istemiyorum. Şunu iyi bil ki, Rainald'ın ve senin yanında bulunuşum geçicidir. Ne her hangi bir bağlılık, ne bir his ne de bir kişi veya bir sürü kişiler tutabilir beni... Yoluma gitmem gerekiyor. Arkamdan beni düşünürken az önce hakkımda ileri sürdüğün tahminlerin ne kadar yanlış olduğunu anlayacaksın. Hayatımı sarar gibi görünen esrar perdesi seni masallardaki hayal ürünü olaylara benzer şeyler düşünmeğe sürüklüyor. Aslında benim hikâyem ölüm gerçeği kadar sâde ve olağandır. Adı bile olmayan bir Tanrı kuluyum. Son derece yoksulum. Bütün servetim, Yaratan'ın bütün canlılar arasında yalnız insana vermiş olduğu şeydir. Ama hayat hakkındaki bilgi ve tecrübelerim; yer yüzünün en zengin insanı ile aramda varlık yönünden sözü edilmeğe değer bir fark olmadığına inanmam için yetmektedir. Anlatmak istediğimi başka biçimde tekrar edeyim. Tanrı insana düşünmek, iyiyle kötüyü ayırd etmek yeteneği vermiştir ya, bu onun en büyük serveti, hemen hemen her şeyidir. İnsanların bunun üstüne elde ettiği, kazandığı ve biriktirdiği şeylerin görünüşteki parlak değeri hiç bir zaman önemli olamaz. Uzun yıllar, varlıklı, kuvvet ve kudret sahibi bir kişi olarak yaşadım. Şimdi de Adam olarak yaşıyorum. İki hayat tarzı arasındaki tek fark, sonuncunun anlamlı olmasıdır sanıyorum. Tatlıyı, güzeli, iyiyi, hoşu yararlıyı kullanmanın ve harcamanın değil, sadece bilmenin yeter olduğu kanısındayım. Dünyanın dört bucağını dolaşmaktayım. Hiç bir şey taşımadığım için büyük bir hızla gezebiliyorum ve çok şeyler görebiliyorum.

ve suyun gerçek tadını, doygunluğun ve kanmışlığın ne büyük nimetler olduğunu öğredim. Kötü ile oranlanmazsa iyi, karanlığa kıyas edilmezse aydınlık yeteri kadar anlaşılmaz değil mi? Yaşamanın zorluklarını, en çetin şartlarını denememiş bir insan, rahatlığı, mutluluğu ve huzuru değerlendirebilir mi? Güçlükler ve acılar, yokluklar ve tasalardır ki, kişiye çevresindeki güzellikleri takdir etme imkanı verir. Ben çevremi görüyor gördüğüm her şeyi seviyor ve Tanrı'ma şükrediyorum.»

—«Kabul! Ama benimle karşılaşınca huzurun kaçtı. Bir adam öldürmen bir yana, güzeli, beğendiğini almak istedin. Bana sahip olmayı geçirdin içinden!»

— «Yine yanılıyorsun,» diye Adam kızı bir kez daha susturdu. «Sana sahip olmak aklımdan bile geçmedi. Güzelliğinin bende yarattığı hayranlık, güzel bir çiçeğin, bir ağacın ya da bir atın karşısında duyduğum hayranlıktan fazla değişik değişik değil. Tanrı'ya seni görmeme ve seyretmeme izin verdiği için şükrediyorum. Hepsi bu kadar.»

— «Beni bir ağaca bir ata benzetiyorsun ha?» diye Hilda öfkeyle bağırdı. «Gerçi çok iyisin ama çok da kabasın Adam! Üstelik, senin bir ağaca ya da bir atın belini bana sarıldığın gibi sarılacağına ve gözlerime baktığın gibi bakacağına da ihtimal vermiyorum. Başka her yönünle kendini gözetim altına almış olabilirsin. Ama erkeklik yönün uyanık... Bunu kabul etmelisin.»

Adam gözlerini yumdu. Fısıldadı:

— «Aramızda geçen o olayı unut Hilda. Seni bir erkeğin bir kadını sevdiği gibi sevmiş olmamı ispatlamaktan ne kazanacaksın? güzelliğinin beni günaha sevkeden kötü yanına karşı başarıyla direnmedim mi?

Daha önce de geçmişti başımdan öylesi sarsıntılar. Sofrada kuru ot köklerinden başka yiyecek ve acı sudan gayrı içecek olmadığı nice günlerde başkalarının kızarmış etler yiyip süt ve bal şerbeti içtiğini görmüşümdür. Ağzım sulanmıştır. Ama ağzımı sulandıran lokmalara el uzatmamışımdır. İsteğin duyulmasını önlemek çok zor... Ama istenen şeye uzanmamak yine de mümkün.»

Ve böylece Hilda'nın deneyi sonuçlanmıştı Adam yeni ve değişik bir insandı. Adam soyluydu, yüceydi ve saygıdeğerdi. Bu özellikleriyle Adam, genç kıza büsbütün yabancılaşıyordu. İçinde yetiştiği ortamda böyle bir kişi görmemiş, duymamıştı ya, ona hayran olmamak elinden gelmiyordu. Yooo... Adam gibi gibi bir erkeği olmasını istemezdi doğrusu. Beyaz harmaniyeli yabancıda, Hilda'nın onu istemesine karşı çıkan bir engel vardı... Çok zorlu bir engel.

Ayı postu üstünde yarı dalgın yatarken düşünüyordu. «O inanıyor... İnsanların üstünde bir kişilikle insanlar arasında yaşayabileceğine inanıyor. Ya Tanrı ve İncil yanılıyor bu işte, ya da o. Hangisi? Bilmek çok, çok güç. Yooo... Adam'ı sevgilim olarak düşünemem. Ama onu tanıdıktan sonra Rainald'la nasıl evlenebilirim? Artık bir insanın görünmeyen değerleri ne olabilir, bunu biliyorum.»

İlim, ibâdetten evlâdır. Dinin kıvamıdır.

Hz Muhammed

Laçin, İznik Darüşşifa'sının başhekim dairesinde çalışıyordu. Doğuya açılan geniş pencereden giren ışık, okumayı güçleştirecek derecede azalmıştı. Hava neredeyse kararmak üzereydi. Üzerine eğildiği kitaba öyle

dalmıştı ki, arkasından yaklaşan ayak seslerini duymadı.

— «Yine İbn Cezele'nin bir kitabını mı okuyorsun?»

Gülümseyerek arkasına döndü.

— «Ooo... Hoş geldin, safalar getirdin şehzadem,» dedi. «Buyur, otur şu mindere. Hayır, İbn Cezele'nin değil, Gazali'nin bir kitabını, daha doğrusu son kitabını okuyordum. Halep'teki bir arkadaşım göndermiş. Son derece ilginç. Adı İhya'yı Ulûm-al-Din.»

Kulan Aslan oturmadı. Duvar boyunca uzanan dar ve uzun masanın kenarına dirseklerini dayadı. Laçin'den izin isteyip sözü edilen kitabı karıştırmağa başladı. Simetrik şekiller, çiçek motifleri ve yaldızlarla süslü yaprakları saygılı ve titiz bir itina ile çeviriyor, bazı satırları yüksek sesle okuyor, anlamları üzerinde sorular soruyor veya fikirler yürütüyordu. Arap dilini oldukça iyi bildiği ve okuduklarını anladığı belli oluyordu. Dakikalar boyunca Laçin sabırlı bir gülümsemeyle onu seyretti. Yüksek tavanlı oda artık alaca karanlığa bürünmüştü.

Neden sonra Laçin kitabı kendi önüne çekti ve kapadı.

— «Bu günlük bu kadar!» dedi. «Ben bitirince, İhya ulûm al-Din'i Molla Duran okuyacak. Gözün gibi bakacağına söz verirsen, ondan sonra da sen okuyabilirsin. Şimdilik hevesin yarıda kalacak, çünkü ışık okumak için yeterli değil... Her zaman söylediğim gibi, gözlere gösterilmesi gereken ihtimam, kitaplara gösterilmesi gerekenden az olmamalı.»

Kulan Aslan doğruldu.

— Hakikaten de ortalık kararmış» dedi. «Nedense seni ziyaret ettiğim zamanlar vakit daha hızlı ge-

çiyor. Yoksa buna kitapların çevreye yaydığı hava mı tesir ediyor ağam?»

Laçin, gururla rafları dolduran kitaplarına baktı, onayladı.

— «Evet. Onları anlayan ve seven kişiler için kitaplar çevreye büyülü bir hava yayarlar. Kitaplarda yalnız zamanın değil, hayat da dahil olmak üzere her şeyin sırrı vardır. Bütün kitapların en gelişmiş cildi, Allah katındadır. Yaratan'ın insanlara bahşettiği zekâ, aydınlatıcı ve öğretici, arıtıcı ve yükseltici gücünü kitaplara aktarmıştır. Düşün bir kere... Yüzyıllardan beri insanoğlunun kaydetmiş bulunduğu bütün gelişmeler ve vardığı bütün sonuçlar kitaplarda yazılıdır. İnsanoğlunun nihai hedefini kitaplar gösterir. Her kitap içinde düşünmeyi, görmeyi ve anlatmayı bilen kişilerin ölümsüzleştiği küçük bir dünyadır. Kitaplar arasında eski Mısır'ın, eski Hind, Çin ve Yunan'ın, eski Roma'nın en büyük bilginleriyle tanışabilir, onların bazan çağımıza uyan, bazan çağımızın gerisinde kalan fikirleri üzerinde düşünebilirsin. Yakın geçmişin ve günümüzün büyük dahileri de zamana sığmayan zekâlarının şaşılacak ürünlerini kitap yaprakları arasına dökmüşlerdir.»

Şehzâde, duvarları boydan boya kaplayan ve tavana doğru yükselen kitap raflarına baktı. Başını salladı.

— «Çok doğru. Senden alıp okuduğum her kitabı gereği gibi anladığımı iddia edemem ama, anlayabildiğimkadarıyla bile, bir sayfa yazı içinde bin hikmet görebiliyorum. Yalnız sana bir şey soracağım Laçin ağam... Bunca kitap arasında neden hiç eski Mısır'dan ya da eski Yunan'dan kalma eser yok? Oysa sen mesela

rumcayı ana dilin gibi bilirsin... Neden onlardan da yararlanmıyorsun?

— «Benim kitaplığım yeteri kadar zengin değil,» diye Laçin açıkladı. «İmkânlarım, ancak en değerli eserlerden birer nüsha bulundurmama izin veriyor. Bununla eski Mısır veya Yunan uygarlığından kalma şaheserlerin önemini küçültmek istemiyorum... Ne var ki, onlar artık yaşadığımız çağın eriştiği görüş ve anlayış seviyesinde birer kaynak olmaktan çıkmışlardır. Büyük milletimizden bir çok dâhilerin de katkısı ile gelişmiş bulunan İslâm uygarlığı, bilimi müsbetleştirmiş, uygulamalı ve kullanışlı bir hale getirmiş, ayrıca yaygınlaştırmıştır. İslâm uygarlığının gelişmesinde; Kur'anı Kerim'in çeşitli ayetlerinde ve Resul'ün öğütlerinde sık sık geçen ve inananları okumağa, öğrenmeğe, bilim'i beşikten mezara kadar aramağa ve gerekirse bilim için dünyanın öteki ucuna gitmeğe yönelten anlam baş âmil olmuştur. Bu sebeple, dünyanın dört bucağından bilimsel eserler toplanmış, tercüme edilmiş ve dikkatle incelenmiştir. İslâmın akılcı ve mantıkçı görüşü altında gözden geçirilen ve aslında binlerce yıllık insanlık tarihinin biriktirdiği uygarlık ışığını temsil eden o eserlerden pek çoğu elenip bir bir kenara atılmıştır. Çünkü İslâm, hurafeye ve efsaneye yer vermez... Seçilen ve İslâm uygarlığının temelinde kullanılacak olan eserlerden pek çoğu da çeşitli yönleriyle değiştirilmiş, aydınlatılmış veya farklı bir görüşle yeniden yazılmıştır. İslâm'ın bilim anlayışı, gerçekçi ve yararlı bir amaca yönelliktir. Bir bilim dalında temelleşen bir ilke, İslâm uygarlığında başka bilim dallarında da müracaat edilebilecek bir kaynak olur. İki kere ikinin dört ettiği ne kadar kesinse, İslâm'ın bilimselliğini kabul ettiği her bilgi kırıntısı da o kadar gerçektir. Bu anlayış ve

görüşle ortaya çıkan İslâm bilginleri, yetişmelerine temel teşkil eden eski eserlerin nemen hepsini yeniden yazmışlardır. Eski eserler, okumağa ve öğrenmeğe çok hevesli olan kimseler için halâ değerlidirler. Fakat onların tedariki ve el altında bulundurulması şart değildir. Bizim bilginlerimizin akla, mantığa ve gerçeğe uyan üstün zekâ ürünlerinin hepsini teker teker okumak ve incelemek imkânı bile olmayan kimseler eski eserleri saygı ile anar. ama onları toplamağa girişemezler. Üstelik eski eserlerin inceleme alanı da çok dardır. Bizim bilginlerimiz eski bilim dalları üzerinde çağın görüşüne ve anlayışına uyan fikirlerini yayarken, bir yandan da eskiden kimsenin aklına bile gelmemiş yeni yeni bilim dalları kurmuş ve geliştirmişlerdir.»

Susup bir soluk aldı. Gülerek özür diledi.

— «Kusura bakma Davut,» dedi. «Bana öyle bir soru sorsun ki, uzun uzun konuşmak ve başını şişirmek zorunda kaldım.»»

Şehzade, alaca karanlıkta ayrıntıları belli olmayan bir heykel gibi dikilmiş dinliyordu. Eliyle sıra sıra kitapları işaret edip mırıldandı

— «Şuraya bak... Işık yetersiz olduğundan ciltlerin üstündeki yazıları okuyamıyorum ama, yine de buradaki hazinelerin çoğunu teker teker sayabilirim. Hunayn İbn İshak'ın ve öğrencilerinin tercümeleri... Büyük Farabi'nin göz kamaştıran eserleri... İbn Sina'nın ölümsüz el Kaanun'u ve eş-Şifa'sı... El-Harezmî'nin paha biçilmez Kitab'ül cebr va'l mukabala'sı... El-Eş'arî'nin, Gazali'nin, İbn Zuhar'ın ve Mesudî'nin çeşitli konulardaki emsalsiz kitapları... İbn Cezele'nin Kitab'ül takvim el-Ebdân'ı, Minhâc'ül beyân fi mâ yestâ'milehu insan'ı... Said b. Hibetullah'ın Kitab'ül halk'ül insan'ı, Kitab'ül mugni fi't tıbbı ve Kitab'ül Yerekan'ı... İbn

Baktuşî'nin eşsiz eserleri... El-Râzî'nin el-Hâvî'si ve El Macusî'nin Kitab'ül Mâliki'si... Daha yüzlerce adını bile duymadığım kitap... İnan ki seni kıskanıyorum Laçin ağam! Bütün bu ilim kaynaklarını defalarca okuyup kendine mal etmekle yetinmiyor, bir yandan da mürekkebi kurumamış olan yenilerini tedarik edip okumağa can atıyorsun. Senin yerinde olmak için ömrümün yarısını seve seve verirdim!»

Özellikle son cümleyi, içten bir heyecanla söylemişti. Dünya hâkimiyetinde söz sahibi olan kudretli ve mağrur Kutulmuş oğullarının bir temsilcisi olarak Davut Kulan Aslan, yalnız ve yalnız bir tek konuda böyle bir alçak gönüllülük gösterebilirdi.

Laçin hafifçe kızardı. İster istemez, şehzadenin coşkusuna katıldı.

— «İltifat ediyorsun. Ama bu sözlerin gerek senin, gerekse ağabeyin Kılıç Aslan'ın tutumlarınıza uyuyor. Büyük milletimizi idare etmek sorumluluğunda olan kişilerin bilime ve bilim adamına böyle saygı ve sevgi göstermeleri, bize mutlu bir geleceği müjdeliyor. Nur içinde yatsın, babanız Süleyman Şah da sınırdan sınıra koşup bir kaç yıl içinde koca bir diyarı Rum'u Türk'e ve İslâm'a açarken sizin görüşünüzdeymiş. Bak onun sayesinde Rumlaın ülkesi ad değiştirdi, Türkiye oldu. Sizin sayenizde bu yeni ülkemiz bayındırılacak, halkımızın bütünü göçebelikten kurtulup yurt ve toprak sahibi olacak. Bilim, beyinlerimizde ve akıllarımızda serpilecek, kök salacak. Bundan hiç kuşkum yok... Çünkü sizler, gerek baban gerekse ağabeyin ve sen, kendi sahanızda birer bilim adamısınız! Tarih, insanlığın yücelmesine ufak tefek katkıları olan nice bilginleri belki unutacaktır, ama sizleri asla unutmayacaktır.»

Şehzadenin bu sözlere cevap vermesine fırsat kalmadan odanın kapısı usulca aralandı ve Laçin'in yaşlı kambur uşağı boynunu içeriye uzattı.

— «Gel Tapar emmi,» diye, Laçin seslendi. «Hayrola? Bir şey mi var?»

Kambur, kalın keçe üzerine serili halılarda ses çıkarmadan bir kaç adım yaklaştı. Kulan Aslan'ı görünce elini göğsüne koyup başını eğerek saygıyla selâmladı. Bekledi. Şehzâde, Türk törelerine göre gerekeni yaptı:

— «Söyleyeceklerin benden gizli değilse konuş Tapar emmi,» dedi. Böylece, orada bulunan en yüksek mevki sahibi kişi olarak huzurunda konuşulmasına izin vermiş oluyordu.

Tapar, Laçin'e döndü.

— «Kayın baban geldi,» dedi «Hatun yemeğe gelmeni istiyor.»

Hekimbaşı yan gözle Kulan Aslan'a bakıp kaşlarını çattı. Boynunu bükerek mırıldandı:

— «Peki, peki.. Hemen geleceğimi söyle.»

Uşak, geldiği gibi sessizce, bir gölge gibi kayboldu, gitti. O odadan çıkar çıkmaz Şehzade gürültülü bir kahkaha attı.

— «Allah layığını versin Laçin ağam» dedi. «Senin bu hallere düşeceğini de görecek miydik? Bakıyorum artık çalışma saatlerin bile evden gözetim altında tutuluyor.»

Laçin başını iki yana sallayıp «lâ havle...» çekti. Zorla gülümsedi.

— Olanlar oldu bir kez, »dedi. «Davul bizim boynumuzda, tokmak hatunun elinde. Keçeden kepeneğe gümüş düğme gerekmezdi ya, evlendik işte... Sen de fazla gülme Davut, sabah-akşam senin de baş göz olma zamanın yaklaştı. Eve bir hatun koy da görelim bakalım kolay mı imiş...»

Kulan Aslan hâlâ gülüyordu. Kapıya doğru yürürlerken Laçin onu da yemeğe çağırdı.

— «İnan ki çok isterdim.» diye şehzade özür diledi. «Ama akşam yemeğini İlhan'la yiyeceğiz. Yemekten sonra nasıl olsa sen de oraya geleceksin ya... Bal şerbetini birlikte içeriz...»

Yemek listesi sade, fakat yemekler nefisti. Önce birer kâse bol naneli tarhana çorbası içtiler. Sonra etli bulgur pilavı ve birer dilim kavun yediler. Molla Duran her zamanki gibi neşeli görünüyor, ince fıkralar ve hisseli kıssalar anlatıyordu. Ama onun düşünceli, hatta tasalı olduğu ne Laçin'in ne de Emine'nin gözünden kaçmıştı. Ellerini-ağızlarını yıkayıp yumuşak minderlere oturur oturmaz, Laçin sordu:

— «Hayırdır inşallah hocam. Neyiniz var?»

Yaşlı din adamı, gümüş telleri andıran sakallarını sıvazlayarak kızını ve damadını süzdü. Suratı asıldı. İsteksizce açıkladı:

— «Nasıl olsa çok geçmeden bütün kente yayılacak bir havadis... En iyisi Emine de benden duysun. Bağdat'tan bir haberci geldi bu gün oğul... Emir-ül müminin beni Diyarı Rum Kadıyulkuyudat'lığına tayin etmiş. Gerekli belgeleri de göndermiş.»

Genç kadın şaşırmıştı.

— «Üzülecek ne var bunda,» diye atıldı. «Halife hazretleri bizzat...»

Molla Duran başını iki yana sallayarak kızını susturdu.

— «Sabırlı ol yavrum. İşin aslını bilmiyorsun.»

— «Ark altından bostan bağışlama diye buna derler işte...» diye Laçin homurdandı.

— «Peki ya eski Kadıyulkuyudat ne oluyor? Emir-

ül müminîn'in dört yıl önce Bağdat'dan gönderdiği Arap Başkadı ayrılıyor mu?»

Molla, kızını aydınlatmağa çalıştı:

— «Sultan zaten onu görevden uzaklaştırmak üzereydi. Sefere çıkmadan kısa zaman önce gizli bir Divan toplantısı yapmış ve bu kararını açıklamıştı. Divan'a ben de çağrılmıştım. Kılıç Aslan, Arap Baş kadının yerine beni getirmek istediğini söyledi ve fikrimi sordu. Bazı şartlar ileri sürdüm. Laçin, hatununa anlatsana o gün konuşulanları...»

Tuğra Emiri, kayınbabasının kaldığı yerden devam etti:

— «Şartlar kesindi. Kadıyulkuyudat teşkilâtı baştan sona yenilenecekti. Din, hukuk ve eğitim işlerinin düzenlenmesi, denetimi ve gözetimi doğrudan doğruya Başkadılığa ait olacaktı. Divan'ın siyaseti ve Divan üyelerinin etkileri Başkadılık görevlerinin aksamasına sebep olmayacaktı. Yani din ve hukuk konularında Başkadı'nın üstünde Allah'tan başka âmir bulunmayacaktı. Böylece, adalet serbestçe uygulanacak, gerek hukuk, gerekse din alanlarında devlet büyüklerinin nüfuzları yüzünden hâsıl olabilecek aykırılıklar önlenecekti. Başkadı Bağdat'taki Halife hazretleri ile bir yana dursun, Iznik'teki Sultan'dan bile buyruk almayacaktı. Medreseler, dinimizin esasları içinde yaygınlaşıp müsbet bilimin öğretimini yapacaklardı.»

— «Kılıç Aslan bu şartları kabul etmedi mi yoksa?» diye, Emine kaygu ile sordu. «Onu akıllı bir hükümdar bilirdim.»

Molla Duran kızının başını okşadı.

— «Biraz sabırlı ol Emine,» dedi. «Kılıç Aslan gerçekten de akıllı ve adil bir Sultandır. Nitekim, ileri sürdüğüm şartları benimsedi ve kabul etti. Başkadılık teş-

kilâtı için düşündüklerimin hepsini onayladı. Hukuk'un üstünlüğü fikri, Kılıç Aslan'ın devlet idaresi anlayışına çok uygun düştü.»

Emine, bir kez daha soru sormaktan kendini alamadı:

— «Peki, düşündüklerinizi Halife'den gizlemeğe neden lüzum gördünüz?»

Bu sefer de cevap Laçin'den gekdi:

— «Çünkü Halife, yalnız bütün İslâm dünyasının dini önderi değil, aynı zamanda kendi devletinin hükümdarıdır. Gerçi bu gün için çevresindeki güçlü Müslüman-Türk devletleriyle siyasi bir anlaşmazlık içine düşmekten çekinmektedir ama, yine de el altından nüfuzunu arttıracak girişimlerde bulunmaktadır. Öteden beri Halifeler, İslâm ülkelerinin Kadıyulkuyudat'larını kendileri tayin ederdi. Onların seçtikleri böylesi Başkadılar da, mevkilerini borçlu oldukları kişiye bağlılıklarını unutamazlardı. Biz, kendi yurdumuz içinde yabancı bir ülkenin siyasî özellik taşıyan bir görevlisine önemli mevkiler vermek istemiyoruz. Halife hazretlerine derin saygımız vardır. Ama din, hukuk ve tahsil işlerimizi yönetecek olan kişinin Allah'tan başka hiç kimseye bağlı olmamasını istiyoruz.

— «Şimdi anladın mı işin püf noktasını?», diye Molla Duran kızına sordu. «Biz, kendi ülkemizde Saltanat Divanına bile boyun eğmeyecek, Allah'ın buyruklarına göre çalışacak bir dîn ve hukuk düzeni kurmak istiyoruz, Halife ise öyle bir düzenin başına getireceğimizi duyduğu kişiyi kendi seçmiş gibi görünmek istiyor. Yani, yalnız Başkadımızın değil, devletimizin de bağımsızlığına zarar verecek bir davranışta bulunuyor.»

Laçin gülümseyerek omuz silkti.

— «Yine de ben, Halife hazretlerinin bu girişimini

bir bakıma Devletimizin tutumuna boyun eğmek sayıyorum.» dedi. «Sultanın, Hocamı Başkadılığa getirdiğini duyunca kendisi başka bir Başkadı tayin etseydi, o zaman tehlikeli bir anlaşmazlık söz konusu olurdu. Oysa Halife, anlaşmazlık yerine yatıştırma siyasetini yeğlemiş görünüyor.»

Molla Duran ciddiyetle kararını bildirdi:

— «Eğer Başkadılık görevini üstlenirsem, Allah şahidim olsun ki vicdanımdan ve Allah'ın buyruklarından başka hiç bir kuvvete bağlı olmayacağım. Sorumluluğu Halife'nin emriyle omuzlamadığım gibi, onun emriyle de o görevden çekilmeyeceğim. Neyse, hele Sultan dönsün, bunları ona anlatmalıyım asıl.»

Laçin ayağa kalktı.

— «Zamanımız dar Hocam,» dedi. «İzin verirsen yavaş yavaş İlhan'ın yanına gidelim. Biliyorsun, yarınki durum için orada toplanacaktık.»

IV. ECCE HOMO — 2

Harp, hud'a'dan ibarettir.
Hz. Muhammed

Emir Laçin içinde haber güvercinlerinin yuvaları bulunan kule duvarına ve kuleden mazgallara doğru sinirli adımlarla gezinip duruyor, gözlerini sık sık gökyüzüne kaldırıyor, mavi boşluklarda bir kanat çırpması arıyordu. Gün yavaş yavaş ağarıyordu. Gerçi daha güneşin yükselmesine en azından yarım saat vardı ama, görüş mesafesi her geçen saniyeyle büyüyordu. Surların iç tarafından silah şakırtıları, aceleci ayak sesleri ve buyruklar duyuluyordu. İznik savunucuları saatlerden beri ayaktaydı. Küçük bir işaretle mazgalların gerisindeki yerlerini almağa veya kale kapılarından dışarı at sırtında fırlamağa hazır bulunan askerleri, erken uyanmış olan kent halkı uzaktan endişeli gözlerle seyrediyordu.

Önceki gece yapılan toplantı bir saatten fazla sürmüştü. Birlikte kılınan yatsı namazından sonra Kılıç Aslan'ın Beylerbeyi Muhammed söze başlamış, hazır bulunanlara durumu bütün açıklığıyle anlatmıştı.

— «Bildiğiniz gibi bu bir Divan toplantısı değil, bir savaş meclisidir.» diye sözlerini tamamlamıştı. «Hepinizi buraya, fikirlerinizi açıklama fırsatı vermek için çağırdım. Serbestçe konuşun. Sizi dinliyorum.»

Divan üyelerinin hemen hepsi, Sultan'la birlikte seferdeydi. İznik'te kalanlardan Tuğra, İşraf ve Müstevfi Emîrleri ile Şehzade Kulan Aslan ve Molla Duran, İlhan Muhammed'in iki yanındaki minderlerde oturuyorlardı. Kaledeki kuvvetin genç Emîrleri ise karşıda, başka bir sıra minderlere kurulmuşlardı. İlk söz alan Kulan Aslan, ilk bakışta çok cazip görünen bir saldırı tasarısı getirmişti:

— «Düşman, bizi habersiz yakalayacağını sanarak sınırlarımızı aşmak, yağma, kırım ve işkence ile gözdağı vermek istiyor. Rainald'ın yanında sadece üç bin kişilik bir kuvvet bulunacağına göre, amacının sınırlı olduğu belli, Kibotus'taki asıl kalabalık ordu, dikkatini Alman, İtalyan ve Lombard asıllı haçlılardan gelecek habere çevirmiş durumdadır. Kısacası düşmanın genel inanışı, bizi uyur yakalama noktasında düğümleniyor. Bundan yararlanmalıyız. Şimdi saat, sabahın biri. Hemen harekete geçersek, hızla Kibotus'a varır ve günün ilk ışıkları ile birlikte konak yerine çullanabiliriz. Savaşta düşmanı hiç beklemediği yerde ve anda vurmak, zaferin yarısından çoğunu kazandırır. Geri kalanı da Allah'ın izniyle kılıçlarımız ve oklarımız halleder. Kibotus'u ezdikten sonra hemen dönüp Rainald'ın da hesabını görürüz.»

Bu fikir, özellikle genç Emîrlerin çok hoşuna gitmişti. Evet, gerçi böyle bir baskını gerçekleştirmek için İznik en azından yarım gün savunmasız bırakılacaktı, ama Rainald'ın üç bin kişilik bir kuvvetle Türk başkentine yürümesi söz konusu olamayacağına göre, tehlike yoktu.

Emîr Muhammed bile, Kulan Aslan'ın teklifini takdir etmekten kendini alamamıştı.

— «Ne yalan söylemeli.» demişti. «Sınır boy-

larında saçımı sakalımı ağarttığım halde ben bunu düşünememiştim. İşte, bir araya gelip danışmanın iyiliği buradadır. Akıl akıldan üstündür ve akıl yaşta değil başladır. Ne var ki...»

Bütün gözler İlhan'a dikilmişti. Yaşlı Emir, hemen herkesin kusursuz bulduğu Kulan Aslan tasarısının zayıf yanını kendi görüş açısından açıklamıştı:

— «Ne var ki, Kibotus'a yapacağımız bir baskına karşılık, İznik'i zayıf da olsa bir tehlikeyle karşı karşıya bırakmayı sakıncalı bulurum. Düşünün bir kez... Kibotus'da işlerimiz rast giderse ne elde edeceğiz? Sayısı bol, fakat değeri az bir yığın Haçlı'yı dağıtacak, belki büyük kısmını kılıçtan geçirecek, onları uzun süre kıpırdanamaz hale getireceğiz. En iyimser ihtimalle Kibotus konak yerini bir iki saat içinde yok etme imkânını bile bulmuş olsak, kazancımız pek önemli olmayacaktır. Ya buna karşılık göze alacağımız tehlike? Eğer Rainald elindeki üç bin kişiyle İznik üzerine yürürse ne olur dersiniz? Başkentimiz hiç değilse bir süre için düşman eline geçer. Haçlılar acımasız bir katliama girişirler. İznik bir ucundan bir ucuna yağma ve talan edilir. Sonradan yetişip Alman, Lombard ve İtalyanların hepsini kılıçtan geçirsek bile ne alınımıza sürülen lekeyi temizleyebiliriz, ne de uğradığımız zararı karşılayabiliriz.

Kulan Aslan bu sözler üzerine sinirlenmiş, sert bir dille kendi fikrini savunmak istemişti.

— «İyi ama, sen de kabul ediyorsun ki Rainald'ın İznik'e yürümesi ihtimali zayıftır. Koca kâfir aklını peynir ekmekle yemediyse üç bin kişiyle dağ gibi bir kaleye saldırmaz.»

İznik Emirinin cevabı, Kulan Aslan'ın fikrine dayanıyordu.

— «Biz nasıl Kibotus konak yerine bire on kuvvet

üstünlüğüne rağmen baskın vermeyi düşünebiliyorsak, Rainald da İznik'e bire iki bir kuvvet üstünlüğüne rağmen saldırabilir şehzadem. Savaşta göz önünde bulundurulması gereken bir yığın esas arasında en önemlilerinden biri de düşmanı küçümsememektir. Kaldı ki, elimizde. Kibotus'taki Haçlıları uyur yakalayacağımızı gösteren bir delil mevcut değildir. Hatta Rainald'ın gerçekten sadece üç bin kişilik bir orduyla yola çıktığını bile kesinlikle bilmiyoruz. Bu konularda yeteri kadar aydınlanmamız için gerekli haberleri ancak sabahleyin alabileceğiz. Hayır... Şimdiki durumda başkentimizi tehlikeye atacak bir girişimde bulunmamızı tavsiye edemem.»

Tartışma bir süre daha sürmüş, ortaya başka fikirler de atılmış ve sonunda herkes Muhammed İlhan'ın özetlediği hareket düzenini onaylamıştı: Kibotus'dan gelecek tamamlayıcı bilgiler ele geçinceye kadar, İznik savunmasız bırakılmayacaktı. Rainald'ın hedefi olması beklenen Sakarya kıyısındaki köylerin halkı önceden uyarılmış olduğundan, Broyes baronu o yörede büyük zarar veremiyecekti. Ama Haçlıların başka sınır bölgelerinden de saldırılara girişmeyeceklerini kimse temin edemezdi. Alınacak tedbirler için Aleko ile Marko'nun göndereceksleri haberler esas olacaktı.

Ve işte şimdi, Laçin haber kuşunun gelmesini bekliyordu. Ne kadar zamanda uçardı bir güvercin Kibotus'la İznik arasını? Bakalım Bizans-İznik yoluna alışık olan hayvancık Kibotus'dan bırakılınca İznik'e mi uçacaktı? Yuvalanma yerleri iyi hesaplanıp ayarlanmazsa haber kuşlarından gereği gibi yararlanmak zor oluyordu. Ne yazık ki, Kibotus-İznik arasında haberleşme ihtiyacı ön-

ceden akla gelmemiş, böyle bir göreve elverişli güvercinler yuvalanmamıştı.

Kulağına gelen coşturucu nağmeler, Laçin'i bu düşüncelerden kurtardı. Geniş sur duvarını enine geçerek kentin içini görebileceği gibi yere gitti ve aşağıya baktı.

Beylerbeyi nevbethanesi, aşağıdaki bir kışlanın kapısı önünde Yürüş (*) çalıyordu. Kadın ve erkek, yaşlı ve genç kent halkından yüzlercesi, saz takımının çevresine toplanmıştı. Köslerin sesi yeri titretiyor, gaytaların ince, tatlı nağmesi yüreklere işliyordu. Kuşkusuz, Emir Muhammed düşünmüştü bunu... Böyle sıkıntılı saatlerde kent halkının ve askerin maneviyatını güçlendirmek elbette yararlı olurdu. Laçin, kendi içinde bile bir genişleme, bir ferahlama hissetti.

Beylerbeyinin nevbethanesi gerçi Sultan'la birlikte seferde bulunan Saltanat Nevbethânesi kadar kalabalık değildi ama, yine de koca İznik'in her yanından duyulacak derecede güçlü ses çıkarıyordu. Laçin, on iki kös, yedi gayta, yedi buk-i Türkî, dört zil saydı. Ayrıca Emir Muhammed'in emriyle saz takımına katılmış bulunan yirmi kadar sanatkâr kopuz, yatugan, dümbelek, sıdırgu, ney-i Türkî ve balaban çalıyorlardı. Tokmaklar koca davullara hep bir anda iniyor, nefesli ve yaylı sazlar tam bir ahenkle takım reisinin elindeki parlak sopaya uyarak yürek hoplatan sesler veriyorlardı. Arada bir sazların sesi nevbetbaşının bir işaretiyle azalıyor, bu kez sayıları yirmiyi bulan gür sesli sanatkârlar Yürüş söylüyorlardı.

Başkentin havası bir anda değişmiş gibiydi. Müzik, kendinden beklenenî derhal vermiş, yüreklerdeki sıkıntıyı defetmişti. Söylenen Yürüş, Molla Duran'ın kaleme aldığı ve bestelediği bir parçaydı. İznikliler aynı parçayı

(*) Yürüş - Yürüyüş, Yürüyüş havası, marş.

Saltanat Nevbethanesinden ve Beylerbeyi saz takımından defalarca dinlemişlerdi. Gür sesler, heyecan veren nağmelerle sazların arasından sıyrılıp gök yüzüne doğru yükseliyor Türk'ün Molla Duran tarafından dile getirilmiş olan tuvguları semalarda yankılanıyordu.

Laçin, oldukça uzun olan bu Yüriş'in özellikle bir kıt'asını çok severdi. Farkında bile olmadan, kulaklarına erişen sözleri mırıldanmağa başladı:

Burası er meydanıdır, bugün hesap günüdür,
Bize şeref, eğri inançlıya hicap günüdür.
Kan günüdür, can günüdür, ter-ü türap günüdür,
Ehli kitap isen Bizans, bil ki Kitap günüdür...

Ve, her kıtanın ardından söylenen nakarat kulaklarında çınladı:

Kıvılcımlı nallarla ışıt toprağı Türkoğlu,
Kurtar bu tarihinle yaşıt toprağı Türkoğlu...

Coşkulu dalgınlığı, kule nöbetçisinin sesiyle dağılıverdi:

— «GÜVERCİN YAKLAŞIYOR... GÜVERCİN YAKLAŞIYOR...»

Dönüp gök yüzüne baktı. Kuleye doğru süzülüşe geçen beyaz kanatları gördü. Aleko'dan haber geliyordu. «Allah hayra çıkarsın,» diye mırıldanarak kuleye doğru koştu. Basamakları üçer beşer atladı. Soluk soluğa yuvaların olduğu en üst kata vardı.

Çok geçmeden, İznik Emiri Muhammed, düşman içinden sızan haberin yazılı olduğu ince ipek kâğıdını yüksek sesle okuyordu. Kabul odasında bulunan Laçin, Molla Duran ve Şehzade Davut Kulan Aslan kulakları kirişte dinlediler:

«Rainald sınırı üç değil altı bin kişiyle geçiyor. Geoffrey bütün Haçlıları İznik üzerine yürümeğe zorluyor. Keşiş Piyer Bizans'a gitti. Burası çok karışık. Gece boyunca birkaç silahlı çatışma oldu. Yarın yeni haberler vereceğim. Geoffrey'le aramız çok iyi.»

Şehzade bakışlarını yere indirdi. Güneş yanığı yüzü al al olmuştu. Parlak mavi gözleri nemliydi. İlhan'a hitap etti:

— «Haklıymışsın beyim. Bereket versin, çocukça tasarımı kabul edip yanlış bir girişimde bulunmadın. Ömrümün sonuna kadar yanında kalsam, senden öğrenecek çok şey bulacağım anlaşılan...»

— «Tasa etme şehzadem,» diye Beylerbeyi gülümseyerek karşılık verdi. «Bildiklerimin hepsini ya acı tecrübelerden ya da senin dedenle babandan öğrendim ben. İkisi de nurlar içinde yatsınlar. Kutulmuş'un hânedanına ve miletime bir can borcum var.»

Son sözleri söylerken sesi hafifçe titremişti. Hemen konuyu değiştirdi:

— «Şimdi önemli olan, yeni durumda ne yapacağımıza karar vermek. Ne dersiniz, tedbir nedir,»

Kabul odasında Şehzade'den başka yalnız Laçin ve Molla Duran vardı. Emirler ve diğer görevliler işlerinin başındaydı. Molla Duran ve Laçin, Kulan Aslan'a baktılar. Yaşlı din adamı savaş konusunda hiç bir zaman fikir ileri sürmezdi. Tuğra Emiri ise işin daha çok siyasi yönüyle ve kendisine bağlı olan haberalma hizmeti ile ilgili bulunuyordu..

Şehzade yutkundu. Belki de bir kez daha işe yaramaz veya tehlikeli bir teklifte bulunmaktan çekiniyordu. Ama kendini çabuk toparladı.

— «Herkes aklının yettiği gibi konuşur,» dedi. «Düşman varsın istediği kadar kalabalık olsun, ben taş duvarların ardına saklanıp beklemeyi kabul edemiyorum. Askerimiz de böylesi vuruşmalara alışık değildir. Açığa çıkmak, bineğinin sırtında, Allah'ın geniş çayırları, bozkırı ya da kayalığı üstünde serbestçe vuruşmak ister. Kale savunması bize göre bir savaş türü değildir. İşte benim düşündüğüm tedbir budur beyim. Dışarı uğrayalım hep birlikte, hiç olmazsa Rainald'ın üstüne varalım ve kâfirin dölünü topraklarımızı kirlettiğine pişman edelim.»

Emîr Muhammed derin bir soluk alıp göğsünü şişirdi. Sevinçle konuştu:

— «Allah bilir ya, senin başka türlü konuşmandan çok korkuyordum şehzadem,» dedi. «Yaşının ve tecrübenin gerektirdiği gibi düşünmene ve ilk fırsatta askerimizi açık havada vuruşturmak istemene çok sevindim. Peki... Ya Geoffrey kalan Haçlıların hepsini ardına takıp da İznik'e yürürse ne olacak? Bire karşı on sayı farkını göze alıp onlarla açık arazide vuruşacak mıyız?

Kulan Aslan tereddütsüz cevap verdi:

— «Geoffrey'in bütün Haçlıları kandırması bence uzak bir ihtimal. Ama eğer düşmanın bütünü ile savaşmak zorunda kalacaksak, onu duvar gerisinde saklanarak beklemektense, açık arazide erkekçe yüzleşmeyi yeğ tutarım.»

Yaşlı, usta komutan, bu sözleri sabırlı bir gülümsemeyle onayladı.

— «Yine senden beklediğim gibi konuştun şehzadem,» dedi. «Başta sek olmak üzere, ordumuzun en

yüksek rütbeli Emirinden en genç Haşer erine (*) kadar kime sorsak, düşmanla açık arazide karşılaşmayı yeğ tutacaktır. Bunda şaşılacak bir şey yok... Milletçe biz, uçsuz bucaksız bozkırların, ormanların ve dağların çocuklarıyız. Gözümüz ve gönlümüz hürriyete, geniş ufuklara alışıktır. Hayallerimizin sınırlanması, çerçevelenmesi bize tutsaklık gibi gelir. Kentleri bu yüzden sevmeyiz.»

Başını pencereden yana çevirip dışarıya baktı. Pembe-turuncu renkli kale duvarlarını, göklere yükselen burçları ve kiremit kaplı çatıları sevgi dolu gözlerle süzdü.

— «Yine de güzel başkentimizi son damla kanımıza kadar savunacağız» diyerek sözlerine devam etti. «Burada, gelip geçici akıncılar olarak bulunmuyoruz. Eski otlaklarımızdan Anadolu'ya kadar, beşikteki bebeklerimiz ve beli bükülmüş ninelerimizle birlikte yağma ve talan için ya da dili dilimize, dini dinimize uymayanları yenmek için gelmedik. Sen benden daha iyi biliyorsun şehzadem, bu toprakları yurt edindik biz. Bu topraklara, artık geri alamayacağımız bir onur bağışladık. Anadolu'nun bağrına şehitlerimizi yatırdık. Düzünde-bayırında atlarımızın nalları ile çiğnenmemiş bir karışlık yer bırakmadık. Kızılelma şurada, iki adım ötemizde duruyor. İznik, hedefimiz olan son durak, son menzil. Bir yandan yeni yurdumuzu elde tutmak, öte yandan Allah'ın emrini yerine getirmek ve peygamberin vasiyetini gerçekleştirmek için, gerekirse her güçlüğe katlanacağız. İçimiz içimize sığmasa bile, gönlü-

(*) Haşer eri — Selçuklularda, Sultan'ın emriyle, savaş sırasında orduya katılan yardımcı asker. Çoğu zaman Türkmen boylarının dikbaşlı, eğitim görmemiş atlıları.

müz daralsa bile, mecbur olursak duvarların gerisinde durup düşmanı bekleyeceğiz.»

Broyes baronu sanki eğer üzerine değil de diken üzerine oturmuştu. Huzursuzdu. İşte, sınırı geçeli en azından üç saat olmuştu ve altı bin kişilik ordusuyla birlikte hiç bir engele çatmadan Türk topraklarında ilerliyordu. Gerçi Keltepe'den bu yana tek-tük Türk atlıları uzaktan Haçlı yürüyüş kolunu izlemekteydi ama, bunun ne önemi vardı?

«Yoksa Geoffrey'in bizi düşmana sattığı haberi uydurma mıydı?» diye düşündü. Ama Keşiş Piyer durup dururken neden böyle bir havadis yayacaktı? Muhterem Peder her ne kadar Geoffrey'e kin beslese de, Franklarla öteki Haçlıların arasını bozmak isteyebilir miydi?

Yanı başında at süren Rum kılavuza dönüp sordu:

— «Bahsettiğin köye daha çok var mı?»

Kılavuz, sırıttı. Almanların, Lombardların ve İtalyanların başbuğu, bu soruyu son yarım saat içinde dördüncü kez soruyordu.

— «Az kaldı Baron hazretleri,» diye karşılık verdi. «Şu anda eteklerine doğru indiğimiz sırttan sonra köyün mer'asına varacağız. Güneydeki şu çıplak tepenin eteğindedir ilk baskın yerimiz.»

Rainald geriye bakıp el işaretiyle Brüno'yu yanına çağırdı. Şövalye, tepeden tırnağa zırhlara büründüğü için şangırtılı sesler çıkararak sokuldu, atını başbuğunki ile üzengi temasına yaklaştırdı.

— «Geldi mi zaman?» diye sordu. «Öncüye katılayım mı?»

— «Sen benim yerime, büyük kısmın başında kalacaksın,» diye Baron karar değişikliğini açıkladı. «Adamlarını ileriye al. Öncünün yanına ben gideceğim.»

Aslında Rainald'ın öncü ile birlikte bulunmak üzere kol başından ayrılması büyük bir değişiklik olmayacaktı. Çünkü yüz kişilik öncü birliği, büyük kısmın sadece üç yüz adım önünde yürüyordu.

Brüno'nun iki yüz zırhlı süvarisi kısa kararlı dörtnalla kolbaşından koptu. Rainald yağız aygırını mahmuzlayıp birliğin önüne geçti. Seyrek çam ağaçları arasında hızla ilerlemeğe başladılar.

Öncüye komuta eden Lombard şövalyesi, Broyes Baronunu görünce yanına sokuldu.

— «Sağımızda üç Türk atlısı var,» diye şikâyet etti. «Az önce elli adım yakınımıza kadar sokuldular.»

— «Sonra? Üstlerine adam göndermedin ya...»

— «Göndermedim. Çünkü ufak tefek tacizlere karşılık vermememizi emretmiştin. Ama herifler hepimizin sinirlerini bozdular. Kahkahaylla gülüp bizimle alay ediyorlar. Kendi dilleriyle bir şeyler söylüyorlar. Öyle sanırım ki küfür ediyorlar.»

Rainald gergin dudaklarla güldü.

— «Ne bekliyordun yani, dua mı edeceklerdi?»

Öncüde görevli bulunan Rum kılavuz, altmış yaşlarında, dişleri dökülmüş bir ihtiyardı.

— «Çaresizlikten ne yapacaklarını şaşırdılar,» diye söze karıştı. «Bizi görüyor, yürüyüşümüze engel olamıyorlar. Yine de tedbirli olmalıyız Baron. Türk atlılarının fazla yakına sokulmalarına izin vermemeliyiz. Okları çok tehlikelidir.»

Broyes Baronu, gururla cevap verdi.

— «Bizim zırhlarımız ok geçirmez ihtiyar!»

Kılavuz acı acı güldü.

— «Bu konuda yanılan ilk kişi siz değilsiniz asilzadem. Sonuncu da siz olmayacaksınız. Türk oklarının uygun mesafede en sağlam zırhları bile zedelediğini ben iyi biliyorum. Kaldı ki, yüzünüz, gözleriniz ve atlarınız tamamen zırhlı sayılmaz...»

Rainald yaşlı adama ters ters baktı. Daha fazla konuşup da huzursuzluğunu meydana vurmak istemiyordu. Ama için için, Rum'ların hepsinin yüreklerinde gizli bir Türk hayranlığı yaşattıklarından kuşkulanıyor ve buna şaşmaktan kendini alamıyordu. Hayır... Düşmana saygı duyulması Broyer Baronuna yabancı gelen bir his değildi. Hayatı boyunca edinmiş olduğu düşmanlardan bazılarına kendisi de hayran olmuş, onların özelliklerini takdir etmişti. Ama Rumlar? Rumlardan böyle bir soylu davranış nasıl beklenirdi?

«Ya Bizanslı'yı sadece iki yüzlülüğü, kalleşliği ve ahlâksızlığıyla tanımak suretiyle bir haksızlık yapıyorum, ya da Türkler, mertlikten zerre kadar nasibi olmayan bir milletin bile saygısını kazanacak derecede üstün yaratılışlı insanlar,» diye kararsız kaldı.

Çok geçmeden, öncü köy mer'asına girmişti. Otlağın genişliği, güneye doğru en fazla beş veya altı yüz adımdı. Batıya ve doğuya doğru ise alabildiğine uzanıyordu. Güneyde, bir kaç dizi iğdeli çitin gerisinde köy evleri ve yüksekçe bir kilise kulesi dikkati çekiyordu. Her taraf ıssızdı. Ortalıkta ne bir tek baş hayvan ne de bir çoban görünüyordu.

Rainald'ın huzursuzluğu bir kat arttı.

Keltepe'de sınırı geçtiklerinden bu yana, Haçlıların karşısına yerli halktan, hiç kimse çıkmamıştı. Arada bir görünüp kaybolan Türk süvarileri hesaba katılmaz

sa, Bizans topraklarının güneyinde hiç bir hayat izine rastlanmamıştı.

Genç Baron atını köy yönünde sürerken alnında biriken terleri sildi. «Yoksa içinden çıkamayacağım bir tuzağın derinlerine mi çekiliyorum?» diye düşünerek tasalandı. Bütün silahları ve en güvendiği adamları yanındaydı. Savaşmaktan korkmazdı. Ölüme meydan okumaktan asla çekinmemişti. Ama bu ıssız-sessiz çevre hiç hoşuna gitmemişti. Sanki dört bir yandan hayaletler bakıyordu Haçlı ordusunun üstüne.

Yoksa Türklerin pusu yeri burası mıydı? Öyle ya... Yol boyunca Türk atlıları, Kutsal Savaş gönüllülerinin ilerleyiş yönünü gözetlemişlerdi. Onların verdiği haberlere dayanarak, Türk komutanları nerede ortaya çıkacaklarını rahatlıkla hesaplıyabilirlerdi. Belki de uzaktan bakışa göre terkedilmiş sanılan şu köyün dört bir yanı Türk askerleriyle doluydu.

Yüreğindeki sıkıntıyı hafifletmek için, sağ gerisinden gelen Adam'a laf attı:

— «Ne dersin dostum? Buralara kadar benimle birlikte geldiğine hâlâ pişman değil misin? Bak, şu ilerdeki köy belki de düşman atlıları ile dolu...»

Beyaz harmaniyeli adam, altındaki bakımlı atın sırtında son derece rahat ve hayatından memnun görünüyordu.

— «Pişman değilim» diye karşılık verdi. «Geziyor, görüyor ve mutlu oluyorum. Düşman atlılarına gelince... Benim düşmanım yoktur Baron. Yoksul, kendi halinde bir Adam'ın düşmanı olur mu?»

Lombard şövalyesi yüksek sesle Rainald'ı uyardı:

— «Brüno düzlüğe inmek üzere! Büyük kısmın ormandan çıkmasında bir sakınca varmı Rainald?

Başbuğ gözlerini kısıp köyden yana bir kez daha baktı.

— «Yok.» diye cevap verdi. «Köye hızla gireceğiz. Hazırlıklı olun, burada düşmanla karşılaşabiliriz.»

Tolgasının delikli yüz siperini sertçe indirdi. Haç biçimli kabzasını kavrayıp enli ve uzun kılıcını kından sıyırdı, başının üstüne kaldırdı. Bağırdı:

— «HÜCUUM, DÖRTNAAL!»

Savaş atları, karınlarına inen mahmuz darbeleriyle canlanıp ileriye fırladılar. Taşıdıkları ağır, zırhlı binicilere rağmen, bu hayvanlar kısa mesafelerde oldukça hızlı koşabiliyorlardı. Toprak sarsılmağa, titremeğe başladı. Silâh şakırtıları, nal ve kişneme sesleri, tekrarlanan buyruklar, kulakları çınlatıyordu. Üç yüz atlıdan ibaret bulunan takviyeli öncü; bir yandan köye doğru sür'atle ilerlerken bir yandan da yelpaze gibi açılıyor, doğudan, batıdan ve kuzeyden, en kenarda kalan evleri kavrayacak kadar geniş bir cepheye yayılıyordu.

Sağ ve sol gerisinde iki yakın adamı olduğu halde, Rainald iğde çitlerini aşıp en yakındaki köy sokağına girdi. Artık her an, pusu kurmuş düşmanın ortaya çıkması beklenebilirdi. Yağız aygırın nallarından kıvılcımlar saçarak köyün güney sınırına kadar bir hamlede ulaştı. Hatta daha da ilerleyip çam koruluğuna vardı. Sonra hayvanın dizginlerini çekti. Tolgasının siperini kaldırdı. Kılıcını kınına soktu.

Takviyeli öncü birliğinin bütünü köyü bir baştan bir başa geçmişti. Evlerin yanında, yöresinde, bahçelerin içinde ve arkasında Türk askerlerini arayan gözler, boşuna yorulmuştu. Üç yüz çift göz, küçük bir köpek yavrusu veya bir kaz palazı bile görememişti. Başbuğ, yağız atının başını tekrar köye çevirdi. Bu kez ağır ağır ilerleyerek kilise alanına kadar gitti. Yorgun-argın eğerden yere kaydı. Kuzeyden gelen asıl kuvvetler de, başta Brüno olmak üzere köye giriyorlardı.

— «Evlerin kapılarını bile kapamadan gitmişler.»

diye Lombard şövalyesi alaylı bir sesle konuştu. «Bakalım içlerindeki değerli eşyaları götürmüşler mi... Öyle sanıyorum ki ambarlar ve mahzenler dolu. Damlardaki kurumağa bırakılmış mısır koçanları olduğu gibi duruyor.»

Rainald kiliseye doğru yönelirken omuzu üzerinden buyruk verdi:

— «Yangın ve yıkıntı istemem! Köyün dört kenarına gözcüler dikin. Yağma ve çapul düzenli olacak.»

Kilisenin kapısı aralıktı. İtip içeriye girdi. Düzgün aralıklarla öne doğru uzanan tahta sıralar arasından geçip mihraba yaklaştı. Orada, alçıdan yapılmış ve renk renk boyanmış bir İsa heykeli önünde, dizleri üstüne çökmüş beyaz sakallı papazı gördü. Beyaz harmaniyeli Adam bir kenarda durmuş, papazın kansız yüzünü inceliyordu. Öncü birliği köyü geçip güneye doğru giderken, beyaz harmaniyeli yabancı gezgin kiliseye dalmıştı.

Papazın gözleri kapalıydı ve dudakları sessiz sessiz kıpırdanıyordu. Sanki ne Adam'ın ne de şangırtılı sesler çıkararak yürüyen Rainald'ın kiliseye girdiklerini duymuştu. Oysa görünüşüne bakılırsa, derin bir vecd içinde bulunmaktan çok, korkudan bayılmak üzere olduğu sanılırdı.

— «Şunu ayağa kaldır ve dışarıya çıkar!» diye, baron, Adam'a hitap etti. «Konuşturmağa çalışalım. Belki de köyde gömülü hazineler vardır.»

Adam, gözlerini papazdan ayırmadan karşılık verdi.

— «Dua ediyor...» Sesinde, saygılı bir ifade vardı. Her zamankinden daha da alçak bir fısıltıyla konuşmuştu. Sanki «Susss... Rahatsız etme onu!» demek istemişti.

Rainald kuru bir kahkaha attı.

— «Evet, dua ediyor. Ama senin sandığın gibi gönlünü Tanrıya açmış değil. Canına kıymamızdan korkuyor da onun için yalvarıyor İsa'ya. Kaldır şunu...»

Adam, kıllı yüzünü genç başbuğa döndürdü. Kahverengi gözlerinde öfke pırıltılarına benzeyen bir aydınlanma oldu. Burnu, yırtıcı bir kuşun gagası gibi havaya dikilmişti. Yine de, konuştuğu zaman sesi yumuşak çıktı:

— «Bana buyruk mu veriyorsun Baron? Senin hizmetkârın değil, sadece konuğun olduğumu sanıyordum.»

Almanların, Lombardların ve İtalyanların başbuğu irkildi. Hilda'nın, Adam'la Hügo arasında geçen kavga konusunda anlattıkları bir anda hafızasında canlandı. Beyaz harmaniyeli yabancıyı hiç bu yüzle görmemişti.

«Tanrı cezasını versin...» diye için için hiddetlendi. «Sinirlerim çok bozuk. Ağzımdan çıkanı kulaklarım duymuyor.»

— «Elbette benim konuğumsun Adam,» diye güleрek hatasını düzeltmeğe çalıştı. «Hayır, sana buyruk vermiyorum. Yardımını istiyorum.»

Adam başını iki yana salladı:

— «Sana bu konuda bir yardımım dokunmaz,» diye kestirip attı. «Tanrı ile başbaşa bulunan bir insanı rahatsız edemem.»

Sonra ağır ağır yürüyerek kiliseden dışarıya doğru gitti.

Rainald onun uzaklaşmasını iç sıkıntısıyla izledi. Kilise kapısından gelen ışığa karşı gölgeleşen görüntüsü dışarda kaybolunca bakışlarını papaza çevirdi. Beyaz sakallı din adamı durumunu hiç bozmamıştı. Belki de bulunduğu yerin altında, kilisenin bodrumuna inen merdivenleri gizleyen bir kapak vardı. Belki o bodrum-

da, yüzyıllar boyunca birikmiş değerli eşyalar yığılıydı. Kimbilir? Belki de şu bunak ihtiyar, Rainald'ı bir anda zengin edecek sırlar biliyordu.

Bütün köylüler kaçıp gittikleri halde papaz neden kalmıştı kilisesinde? İşkence edilmekten, öldürülmekten korkmamış mıydı? Yoksa yaşına ve mevkiine mi güvenmişti? Ya da... Ayakları tutmuyor muydu? Kötürüm müydü?

Bakışlarını duvarlarda gezdirdi. Mihrabın sağ yanındaki kapıya baktı. O kapının gerisinde neler olabileceğini düşündü. Bu kadar büyük bir köyün kilisesinde hiç kuşkusuz bir sürü değerli eşya bulunmalıydı. Oysa ortada tek İsa heykelinden başka hiç bir şey görünmüyordu. Demek değerli eşyalar; gümüş veya altın haçlar, örtüler, kaplar saklanmıştı. Papaz geride kaldığına göre, kilise mallarının kaçan halkla birlikte götürülmüş olması düşünülemezdi.

Uzandı. Elini papazın omuzuna dokunduracağı anda vazgeçti. Yoo... Bu kocamış sahtekârın dua etmediğini iyi biliyordu. Sadece göz boyamağa çalıştığından emindi.

Onun şu incecik boynunu güçlü parmaklarıyla bir yakalasa, kemik torbasını andıran cılız gövdesini yukarıya doğru kaldırsa, hiç kuşkusuz ciyak ciyak bağırmaya başlayacak, yalvaracaktı. Evet, evet... Dilini çözmeliydi papazın. Küflü beynini zorlayıp dişsiz ağzını açtırmalı ve bildiklerini söyletmeliydi ona.

Fakat yapamadı. Uzanan eli yanına düştü. «Neden Adam bu iki yüzlü herifin dua ettiğini sandı?» diye öfkeyle kendi kendine sordu. «Benim bildiğim kadarıyla beyaz harmaniyeli esrarengiz yabancı hiç de budala değil. Neden yanıldı bu papazın göstermelik duruşu karşısında?»

Gıcırdayan tahta zemine sert sert basarak dışarıya yürürken kendi kendine sorular sormağa devam ediyordu: «Ya ben? Ben neden yanılmadım? İlk bakışta bunak herifin numara yaptığını neden anlayıverdim? Tanrı, papazın Adam'ı aldattığı gibi beni de aldatmasını sağlayamaz mıydı? Ben... ben, o kadar kötü kişi miyim?»

Kilise alanındaki ulu çınarın altında Hilda, babası ile birlikte dinleniyordu. Rainald doğru onların yanına yürüdü. Yanından geçtiği bir Alman savaşçısına kesin bir dille emir verdi:

— «Kilise'ye dokunulmayacak! Avlusundan içeriye bile giren olursa kendi elimle öldürürüm. Git, orada nöbet tut.»

Hilda hiç de yorulmuşa benzemiyordu. Yanakları pembe pembe olmuş, yüzü ışımıştı. İştahı da açılmış olmalıydı ki, çınarın gölgesine kurduğu sofrada babasından çok kendisi yiyip içiyordu.

Kutsal savaş gönüllülerinin boş evler arasında karıncalar gibi mekik dokuyuşuna şöyle bir göz attıktan sonra, Rainald sözlüsünün yanına usulca çömeldi.

— «Bir papaz var kilisede,» dedi. Kalın bir dilim ekmek alıp yarısını ağzına attı. Boğazını iki yudum şarapla ıslattı. «Dua eder gibi görünmek isteyen, ama korkudan yüreği çarpan bir papaz!» diye devam etti.

Baron Lehman, sırtını ağacın kalın gövdesine dayamıştı. Kül rengi yüzünden anlaşıldığına göre çok yorgun, hatta bitkindi.

— «Oyleyse neden koruyorsun kiliseyi?» diye sordu.

Rainald, kiliseyi yağmadan ve talandan neden koruduğunu Lehman Baronuna hiç bir zaman anlatamayacağını biliyordu. Dudaklarını büküp omuzlarını kaldırdı. Bu konuda daha fazla konuşmak niyetinde de

ğildi. İri bir parça soğuk eti avuçlayıp ısırdı. Hilda'nın soru dolu bakışlarından gözlerini kaçırmağa çalıştı. Beş on adım uzakta duran yaşlı Rum kılavuzuna seslendi:

— «Heyy! Buraya bak... Evet, sana söylüyorum. Yaklaş.»

Rehber sırıtarak sokuldu.

— «İkinci köy buradan ne kadar uzakta? diye Rainald sordu. «Şu yüksek tepenin öte yanında neler var? Yakınımızdaki ve çevremizdeki arazi yapısını ve yerleşme merkezlerini anlat bana.»

Kılavuz, kendisine verilen önemle burnu havada, sofra bezinin kenarına çömeldi. Cebinden küçük bir kömür parçası çıkardı. Kaba, beyaz kumaşın bir kenarına bir haç işareti yaptı.

— «Bu haç işareti bulunduğumuz yeri belirtiyor. Şuraya çizdiğim küçük yuvarlak ise, güneyimizdeki tepe...» diye belirledi. Sonra hızla başka siyah işaretler yapmağa, sofra bezi üzerindeki ekmek dilimlerinin ve şarap kupalarının yerlerini değiştirmeğe girişti. Rainald, yaşlı Rum'un kullandığı bu anlatım tarzından az çok birşeyler çıkarabiliyordu. Çünkü daha önce de bu bölgenin arazi yapısı konusunda ondan birkaç kez bilgi almış, düz toprak üzerine değnekle yapılan işaretleri inceleyip kafa yormuştu.

— «Sakarya vadisine inmek için, bu tepenin doğu yamaçlarından ve eteklerinden güney - doğuya doğru bir fersah kadar ilerleyeceğiz.» dedi ihtiyar rehber. «Nehir kıyısını izleyerek yarım fersah daha yürüyünce, ikinci hedefimiz olan büyük ve zengin Ayastefanos köyüne ulaşacağız. Oradan daha güneyde iki zengin köy daha var ama, siz Kserigordon'la ilgilendiğinize göre, Ayastefanos'un çıkışında Batıya döneceğiz. O bölgede Sakarya kıyısı oldukça diktir. Batıya doğru bir fersah yürü-

yünce arazi büsbütün sarplaşır ve tırmanma zorlaşır. Yolun bu bölümünde hayvanlarımızı yedekte çekmemiz ve birerle kolda yürümemiz gerekecek. Kserigordon kalesi bu yükseltinin en ucunda, kuş uçuşu ile Ayastefanos'un iki buçuk fersah kadar güney batısındadır. Kale yıllar önce Türklerin eline geçmiş o zamandan beri içinde muhafız bulundurulmamıştır. Gerçi yaz aylarında o çevrede hayvan otlatan Türkmen obalarının çobanları zaman zaman kaleye gelip giderler ama, bu mevsimde göçebe Türkler daha güneylere inmişlerdir sanırım.»

— «Ya batıda kalan arazi?» diye Rainald sordu. «Xerigordon'un batısını da bir kez gözden geçirelim.»

— «Baş üstüne baron hazretleri. Bakın, şu ekmek dilimi İznik'in bulunduğu yeri işaretliyor. Dikkat ederseniz Kserigordon İznik'in biraz güneyinde ve beş fersah kadar doğusunda kalıyor. Kserigordon ile İznik arasındaki arazi, hızlı gidiş ve gelişi engellemiyecek gibi, az arızalıdır. Yalnız şu noktada, yol dar bir geçitten geçer. Geçidin doğu ağzı, Kserigordon'dan sadece altıyedi yüz adım uzaktadır ve geçit batıdan gelenlere pusu kurulmasına son derece elverişlidir. Bu bakımdan, bir kez ele geçirdikten sonra bu eski hisarı Türklere karşı rahatça savunabilirsiniz. Türkler o dar geçitten gelmek zorundadırlar. Birkaç yüz kişilik bir kuvvet, yolu binlerce kişilik ordulara kapayabilir.»

Broyers baronu, baron Lehman'a bakıp gülümsedi.

— «Eğer bu adamın anlattıkları arazi de göreceklerimize uygun düşerse, Kserigordon'u elde tutarak bütün bu yöreyi alt üst edebiliriz,» dedi. «Sakarya'nın gerek batı gerekse doğu yakalarında sayısız zengin köy var. O köyleri bizden kurtarmak için İznik'ten gelecek

olan Türkleri geçitte durdurabiliriz. Buna karşılık, İznik üzerine yapılacak olan bir yürüyüş için de Kserigordon atlama tahtası olarak kullanılabilir.»

Baron Lehman, Rainald'ın Kserigordon tasarısını ancak yola çıktıktan bir süre sonra öğrenebilmişti. Zaten yaşlı kişizade bu yorucu sefere çıkma kararını da son anda almıştı. Rainald Kibotus'tan ayrılıyordu ve kimbilir kaç gün dönmeyecekti. Bu süre içinde Geoffrey'den Hilda'yı kim koruyacaktı? Çaresizlik, ihtiyar ve hasta babayı gelecekteki damadına katılmaya zorlamıştı. Başını sallayarak, kuşkuyla onayladı.

— «Evet. Eğer her şey adamın anlattıklarına uygun düşerse ve biz sağ salim o kaleye varabilsek...» dedi. «Türklerin öyle önemli bir yeri bize bırakacak kadar uykuda olacaklarını sanıyor musun? Beni en çok bu nokta düşündürüyor.»

Rainald bu sözlere cevap verme fırsatını bulamadı. Kilise tarafından gelen gürültü ve şamata, dikkatini o yöne çekmişti. Telaşla ayağa kalktı. Ağır zırhlarının müsaadesi oranında, hızla koşmağa başladı. Bu arada gördükleri, genç baronu öfkeden boğuyordu.

Şövalye Brüno, ihtiyar papazı yakasından tutup kilise kapısına dayamıştı. Zavallının halsiz gövdesini sarsıyor, koca yumruklarıyla suratına, göğsüne ve karnına sert darbeler indiriyordu. Papaz, külçe halindeydi ve Brüno'nun elinden kurtulsa hiç kuşkusuz yere serilecekti.

Birden beyaz harmaniyeli bir gölge ortaya çıktı. Hayalet gibi süzülüp Brüno ile papazın arasına girdi.

— «Yapma şövalye!.. Savunmasız, yarı ölü bir din adamına acımaz mısın?» diyecek oldu. Şövalye'nin yumruğu bu kez Adam'ın suratında patladı. Adam iki adım gerileyip sendeledi. Ama hemen kendini toparladı. Tekrar atıldı ve Brüno'nun elini tuttu.

— «Bana vurabilirsin. O'na neden kızdığını bilmiyorum, ama yerine beni cezalandırabilirsin.» diye yalvardı.

Brüno'nun sabrı taşmış gibiydi. Dizini gerip Adam'ın karnına sertçe vurdu, ve bağırdı:

— «Çekil ayak altından be köpek... Karışma benim işime...»

Adam kıvranarak yere yuvarlanırken Rainald olay yerine varmıştı. Brüno'nun omuzundan yakalayıp şiddetle çekti ve koca şövalyeyi beş altı adım öteye fırlatıverdi. Yumruklarını sıkarak üzerine yürüdü. Hayret ve öfkeden tanınmaz hale gelmiş olan arkadaşı yerden kalkmağa çalışırken bağırdı:

— «Sana benim emrimi söylemediler mi Brüno? Kiliseye dokunulmasını yasaklamış ve buraya bir nöbetçi dikmiştim!»

Şövalye ayağa kalkıp Baronun karşısına dikildi. Şaşkınlığı geçmemiş, öfkesi ise daha da artmış gibiydi.

— «Bu ne demek oluyor Rainald,» diye burnundan soluyarak hesap sordu» «Pis bir papaz için beni... en iyi arkadaşını... herkesin önünde...»

— «Benim en iyi arkadaşlarım, buyruklarıma saygı gösterenlerdir!» dedi Rainald «Ne istiyorsun bu yaşlı papazdan? Neden nöbetçinin uyarısını dinlemedin?»

— «İçeriye sadece bir göz atmak için girmiştim,» diye Brüno, gözlerinden kıvılcımlar saçarak ve dişlerini gıcırdatarak yere uzanmış olan papazı gösterip konuştu. «İhtiyar yılan bir bıçakla üstüme saldırdı. Kendimi korumayıp da beni öldürmesini mi bekleseydim?»

Adam, sürünerek papazın yanına varmış, onun nabzını yokluyordu. Rainald, içinden gülmek geldiği halde sertçe Brüno'nun saçma savunmasını eleştirdi.

— «Şu yoksul ve güçsüz adamcağıza karşı kendini

korumak zorunda kaldın ha? Elinde gerçekten bir bıçak bulunsaydı bile sana ne zararı dokunabilirdi papazın? Bir vuruşta zırhlarını parçalayıp seni öldürür müydü?»

Brüno'nun suratı morardı.

— «Sözlerine dikkat et Baron! Düzenbaz bir Rum yüzünden bana hakaret ediyorsun. Belki de hayatının en büyük hatâsını yapmaktasın. Unutma ki, ben de en az senin kadar soyluyum. Aramızdaki dostluğu ve yakınlığı bir tarafa bırakıp...»

— «Bir dakika...»

Beyaz harmaniyeli, yediği tekme yüzünden hâlâ ağrıyan karnını tutarak, iki büklüm araya girdi. Fısıldadı:

— «Bir dakika... Rainald, şövalye'nin anlattığı doğru. Pencerenin dışından içeriye bakıyordum. Brüno'nun kiliseye girdiğini gördüm. Papaz korkuya kapıldı ve cübbesinin altından bir bıçak çıkarıp saldırdı.»

Rainald kaşlarını çattı, yepyeni bir ilgiyle Adam'ın gözlerine baktı, baktı: «Kocaman bir yalan bu,» diye düşündü. «Yalan söylemeğe alışık olmadığı için bakışlarını benden kaçırıyor. Anlaşılan ihtiyar papaz öldü. Boş yere Brüno ile kavga etmemizi önlemeğe çalışıyor.»

Brüno, sinirli ve boğuk sesiyle üsteledi:

— «Anlattıklarımın geçerli olması için dilenciler den tanık toplamak alışkanlığım yoktur. Davranışlarımdan dolayı yargılanmayı da kabul edemem ben. Burada, Kutsal Savaş'ın...»

Broyes baronu, elinin ters bir işaretiyle şövalyeyi susturdu.

— «Uzatma,» dedi. «Kilise kapısına bir nöbetçi dikmiş ve içeri gireni kendi elimle öldüreceğimi söylemiştim. Şu anda, sırf Kutsal dâvâmızın hatırı için o sözümü unutmağa çalışıyorum. Elimi zorlama Brüno...

Bana lâzımsın, ama kendine yakıştırmağa çalıştığın kadar önemli değilsin.»

Çenesi oynadığı ve yumrukları açılıp kapandığı halde, Brüno bu sözlere karşılık vermedi. Ofke kıvılcımları saçılan gözlerle barona bakmakla yetindi.

— «Hemen yola çıkacağız,» diye Rainald, onun asık suratına bakmadan buyruk verdi. «Kiliseyi dolaş, işe yarar ne bulursan al. Yağma mallarının hepsi, büyük kısım tarafından taşınacak. Öncü yine öncülük görevi yapacak. Artçı da eskisi gibi. Ben, ayrı bir yürüyüş kolu halinde, hızla ileri gidecek olan Max'ın ve Wolf'un birliklerine komuta edeceğim. Yolda oyalanmadan arkamdan gel. Bildiğin gibi ikinci hedefimiz Ayastefanos.»

Sağa dönüp Adam'ın kolundan tuttu.

— «Benimle gelmek ister misin dostum?» diye sordu. «Biraz yorulacaksın ama, öyle sanıyorum ki yanımda yararlı olursun.»

Aslında amacı, Adam'ı Brüno ile birlikte bırakmamaktı.

Max ve Wolf, Rainald'ın en fazla güvendiği, fakat en az sevdiği iki Bavyera'lı macera adamıydı. Haçlı seferine, başlangıçtan itibaren hevesle katılmışlardı. Her ikisi de, Bavyera'da küçük birer derebeylik sahibi idiler ve Kutsal Savaş'ı bir dizi yağma, kapma ve kaçırma yarışı gibi görüyorlardı. Gözlerini kan ve hırs bürümüştü. En küçük çıkarları uğruna dere gibi kan akıtmaktan çekinmiyorlardı. Buyrukları altında Bavyera'dan getirdikleri seçme sırhlı süvariler, bütün Haç

lı sürüsü içinde en usta savaşçılardan sayılıyordu. Max ve Wolf, Münzevi Keşiş'in sürüsü ile birlikte Avrupa'yı boydan boya geçmiş; Macaristan'da, Semlin'de, Belgrad'da, Niş'de ve Bizans surları önünde vuruşmuş ve tecrübe edinmişlerdi. İki hırslı şövalyenin Rainald'a yarayan en önemli özellikleri, Geoffrey'e olan düşmanlıklarıydı. Onlar, çıkarları bakımından Rainald'ın güçlü himayesine, Rainald ise amaçları yönünden onların yardımına muhtaçtı. Broyes baronu, bu dik başlı, saldırgan ve ele avuca sığmaz servet avcılarını ölçülü bir hoşgörü ve kadife eldiven içinde demir yumrukla idare ediyordu. İki ahbap çavuş Rainald'dan çekinirlerdi. Hiç kuşkusuz, sırası gelince ona ihanet etmekten zevk duyacaklardı. Ama o zamana kadar Başbuğ'un buyruklarına kesinlikle boyun eğeceklerdi.

Brüno'nun idaresine bırakılan asıl Haçlı ordusu toparlana dursun, Rainald, arkasında altı yüz güvenilir Alman'la birlikte, yanında ihtiyar Rum kılavuz ve Adam olduğu halde, Ayastefanos köyüne doğru ilerliyordu. Yol, yüksek çamlı tepenin eteğinden dolaşarak geçiyordu. Yolun sol yanı hemen hemen ağaçsız, fakat taşlı ve çakıllıydı. Sağ yanı ise seyrek bir çam ormanıyla kaplıydı.

Bin adım kadar at sürdükten sonra, Rainald, Adam'a dönüp güldü:

— «Neden Brüno ile hesaplaşmamızı istemedin?»

Yürüyüş temposu oldukça hızlıydı. Yürüyüş kararı olarak Rainald, atların yorulmasını önleyecek, fakat mesafe almalarını sağlayacak en uygun hızı emretmişti. Kol başında kendisi, kısa kararlı süratli ile at sürüyordu. Güçlü yağız aygırın ayağına uymak için, diğer hayvanların çoğu, daha uzun adım atıyorlar-

dı. Adam, sanki kırk yıllık bir biniciymiş gibi, vücudunu altındaki hayvanın hareketlerine ustaca uyduruyordu. Halinde yorgunluktan eser yoktu. Belki tam tersine, at sırtında bulunmaktan, yaşlı ve yorgun katırından kurtulmuş olmaktan sevinç duyuyordu.

Uzun süre Rainald'ın sorusuna karşılık vermedi. Sonra, önüne bakarak konuştu:

— «Onu öldürmek istiyordun. İstemeseydin bile, kendini korumak için onu öldürmek zorunda kalacaktın. Oysa, ihtiyar papaz zaten ölmüştü. Boş yere bir kişinin daha ölmesine gönlüm razı olmadı.»

— «Yalan söyledin değil mi? Papazın Brüno'ya bıçak çektiğini gördüm dedin.»

— «İnsanlar arasında barış sağlayacaksa, yalan söylemek kötü niyetle doğru söylemekten daha hayırlıdır.»

Rainald bu sözler üzerinde bir süre düşündü. Sonra tekrar sormağa başladı:

— «Daha önce bana, Kutsal Savaş'ın senin için bir anlam ifade etmediğini söylemiştin. Hristiyanlığın bu dâvasına hizmet etmen gerekmediğini sanıyordun. Oysa Brüno'yu öldürmeme engel oldun. İki Haçlı arasındaki vuruşmayı önlemek. Haçlılara yardım etmek değil midir?»

Adam yine bir süre sustu. Sonra hafifçe külümseyerek cevap verdi:

— «Amacım, sadece bir insanın hayatını kurtarmaktı. Yaşama hakkını bize Tanrı vermiştir ve yine o alır. Haçlı dâvasına yardım konusuna gelince... Farkında olmadan bile böyle bir şey yaptığımı sanmıyorum dostum Rainald. Brüno'nun yaşamağa devam etmesi, belki de sizin hepinize zarar verecektir. Takdir Tanrı'nındır. Geleceğin neler göstereceğini O'ndan başka hiç kimse bilemez.»

Genç Haçlı asilzadesi başını çevirip Adam'ı dikkatle inceledi. Beyaz harmaniyeli yabancının kıllarla kaplı suratından bir anlam çıkarmak mümkün değildi. Üzerinde dolaşan keskin bakışların farkında değilmiş gibi ileriye, atının kulakları arasından yola bakıyordu.

— «Bir sorum daha var...» diye Rainald huzursuzlukla, dişlerinin arasından konuştu. «Brüno seni yumrukladı, karnına tekme attı. Yere yıkıldın. Karşı durmayı ve kendini savunmayı denemedin. Oysa, Hügo gibi bir insan azmanını öldürebilecek kadar güçlüsün. Bunu nasıl izah edeceksin?»

— «Hayatım tehlikede değildi.»

Adam yine başını çevirmeden konuşmuştu. Yalnız bu kez, dudaklarında bir gülümseme vardı. Sonra devam etti:

— «Brüno canımı acıttı biraz. Ama beni öldürebilecek akdar güçlü değildi. Zaten sen de koşarak geliyordun.»

— «Ya Hügo? Geoffrey'in celladı da çaresiz kalmıştı karşında. Bileğini kırmıştın. Neden kavgayı orada kesmedin? Neden Hügo'nun hayatını bağışlamadın?»

— «O... O çok kötü bir insandı. Sen olsan bağışlar mıydın Hügo'yu?»

Rainald, bu son sözleri söylerken Adam'ın suratının asıldığını görmüştü. Demek esrarengiz dostu bu konuda fazla konuşmaktan hoşlanmıyordu. Bu noktayı zihnine not etti ve kendisine sorulana samimiyetle karşılık verdi:

— «Bilmem... Sanmıyorum. Sevdiğim kadına tecavüz etmek isteyen bir adamın canını kolay kolay bağışlamazdım herhalde. Ama sen ve ben ayrı kişileriz. Ben, herhangi bir insanım. Şu yaşıma kadar birçok

kişiyi —isteyerek ya da istemeyerek— öldürdüm. Oysa sen...»

— «Ben de senden pek farklı değilim Rainald,» diye Adam, nal sesleri ve silah şakırtıları arasında zor duyulan bir fısıltıyla itiraf etti. «Biliyorsun... Kimsenin hakkımda bir yanılgıya kapılmasını istemediğimden Adam adıyla anılmak ve çağrılmak istiyorum. Sadece bir adam'ım ben. Bir insan... Bir Ademoğlu... Bütün kusurları, suça ve günaha olan eğilimleri, eksiklikleriyle birlikte bir insan... Başka insanlardan değişik ve üstün olduğumu hiç bir zaman iddia etmedim. Tam tersine, başka insanların bütün hatâlarını yansıtan bir aynayım.»

Broyes Baronunun alnı kırıştı. Merakı dayanılmaz bir dereceye ulaşmıştı. Sabırsız, hattâ biraz hırçın bir tavırla gürledi:

— «Peki, ama kimsin sen? Nereden geliyor, nereye gidiyorsun? Asıl kimliğini neden gizliyorsun? Geçmişinde utanılacak bir takım olaylar mı var? Hangi milletten olduğunu bile söylemiyorsun. Gülünç sayılacak kadar iyi yüreklisin ama, sırasında tüyler ürperten bir cinayet işlemekten çekinmiyorsun. Kendini sınırsız bir yoksulluğa mahkûm etmişsin, oysa varlık ve bolluk içinde yaşayanların çoğundan görgülü ve bilgesin. Kimsin sen, Tanrı aşkına Adam?»

Esrarengiz kişi konuşmağa hiç niyetli görünmüyordu. Rainald, belki de ısrar edecek, sebebini bilmeden saygı duyduğu dostunu gücendirmeksizin biraz sıkıştıracaktı. Başına vuran ve madenî bir ses çıkararak seken ok, dikkatini başka yöne çekti.

Yolun sağında, seyrek çam ağaçlarının altında, sadece elli adım uzakta duran Türk atlılarını gördü. «Sayıları en çok on-on iki,» diye hızla hesapladı. «Ama

şimdiye kadar karşımıza çıkan en kalabalık düşman topluluğu bu. Türklere bir ders vermenin tam sırası!»

Dizginlere asılıp sağ kolunu yukarıya kaldırdı. Gür sesiyle:

— «DUUUR!» diye buyruk verdi ve hemen tamamladı: «MAX! ELLİ KİŞİ AL... TOPARLA ŞUNLARI...»

Birliğin geri kalan kısmı daha durmadan, Şövalye Max yürüyüş kolundan ayrıldı. Arkasından gelenlerle birlikte Türk atlılarının üstüne hücum etti. Haçlıların saldırısı görülmeğe değer bir şeydi... Mızrakları yere paralel hale gelmişti. On veya on iki kişilik düzenli sıralar halinde tozu toprağa katarak at sürüyor ve bir yandan kulakları çınlatan savaş naraları atıyorlardı.

Türk atlıları bu hücumu bir süre seyrettiler. Elli adımlık mesafe hızla kapanıyordu ve on iki Türk atlısı ile zırhlara bürünmüş elli Haçlının çatışması artık önlenemezdi. Rainald yan gözle Adam'a bir baktı ve dudaklarında belirmeye başlayan gülümseme bir anda dondu.

Adam ne kadar değişmişti. Saçları ve sakalları diken diken ayağa kalkmış yüzü sapsarı kesilmişti. Gerilen dudakları ayrılmış, iri, beyaz dişleri görünüyordu ve boğazından, Rainald'ın o güne kadar hiç duymadığı bir dilden boğuk sesler çıkıyordu.

Hafif Türk süvarisi, Haçlıların yirmi adıma yaklaşmasına kadar yerinde çakılı kaldı. Bu, gözle görülmese inanılmayacak bir olaydı. Rainald, daha iyi görebilmek için atının başını sağa çevirmiş ve yoldan bir kaç adım ileriye çıkmıştı. Birden Türklerin harekete geçtiğini gördü. Ufak tefek, zayıf atlar sanki birer eksen etrafında döner gibi geriye çevrilmiş ve hızla uzaklaşmaya başlamışlardı. Max, küfürle karışık bir nara atarak takibe girişti. Rainald, kolunun çekilmesiyle geriye döndü ve Adam'la yüzyüze geldi.

— «Durdur onları Rainald!» diye Adam bağırdı. «Çabuk durdur zavallıları. Bir tanesi bile sağ kalmayacak. Tuzağa gidiyorlar.»

Broyes baronu gururla güldü:

— «Korkma dostum... Telâşlanma. Göreceksin bak, hepsi sağ salim geri dönecek Bavyeralıların. Onlar işlerini iyi bilirler.»

— «Bilmiyorlar... Bilmiyorlar...»

Adam'ın inilti gibi çıkan sesini bu kez Rainald duymadı. Kaçanları ve kovalayanları izlemek için yine sağa dönmüştü. Türkler, sıklaşan ormanın gölgeli derinliğine girmek üzereydiler ve Max'ın hücum birliği onların sadece yirmi adım gerisindeydi. Ağaçlar arasındaki mesafe biraz daha daralınca, kaçan düşman sıkı şacak ve kaşla göz arasında Haçlı mızraklarına hedef olacaktı. Broyes baronu bu sonuçtan emindi. Fakat...

Bir anda durum değişiverdi. Ne olmuştu Max'a? Ne olmuştu ekli zırhlı süvariye? Rainald, yağız atının karnını mahmuzu ile kanatıp ileri atıldı. Gördüklerine inanmak istemiyordu. Hücum birliğinin en öndeki atları birden kapaklanmış, arkadan gelenlerin yolunu tıkamıştı. Orada, üç yüz adım uzakta, ormanın içinde garip olaylar geçiyordu.

Broyes baronu ve birliğin geri kalan bütünü hızla vuruşma yerine geldiklerinde hayretler içinde kaldılar. Meydanlıkta en az yirmi hayvan ve bir o kadar insan yatıyordu. Şövalye Max, yüzü gözü toz toprak içinde, dizleri üstüne çökmüş, yumrukları ile başına vurarak anlaşılmaz sözler söylüyor, bağırıp çağırıyordu. Binek siz kalmış bir kaç Haçlı, topallayarak ötede beride dolaşıyor, ya da yuvalarından fırlamış gözlerle başlarına gelenin öyküsünü nakle çalışıyorlardı. Ok yaralarıyla delik deşik olmuş iki koca savaş atı insan sesini andı-

ran inliltilerle çırpınırken, yaralı Bavyeralılardan bazıları hayvan böğürmeleriyle debeleniyorlardı. Üç zırhlı savaşçı, yıkılan hayvanlarının altında kalan bacaklarını kurtarmaları için arkadaşlarına yalvarıyorlardı. Yüzükoyun veya yanları üstüne yatmakta olan ölüler çevrilip incelenince, zırhlarının oklarla delinmiş veya kılıçlarla kesilmiş, parçalanmış olduğu görüldü.

Rainald başta olmak üzere, hiç kimse savaşın nasıl cereyan ettiğini görememişti. Zaten Türklerin yol kenarında görünmesi ile elli kişilik Haçlı hücum birliğinin perişan olması arasında geçen zamanın hepsi iki-üç dakikadan ibaretti. Asıl vuruşma ise, hiç kuşkusuz beş on saniyeden fazla sürmemişti.

Max, suratına serpilen iki üç avuç suyla biraz kendini toparlayınca, inanılması gerçekten güç bir hikâye anlattı:

— «Düşmanı sık ağaçlıklı bölgeye sıkıştırmıştık artık. Kaçamayacaklardı. Mızrağım, en gerideki Türk atlısının sırtına iki karış uzaktaydı. Birden altımdaki hayvan yüz üstü kapaklandı. Sağımızdan ve solumuzdan yağmur gibi ok yağmaya başladı. Yere yuvarlanırken öne atladım, ama yine de suratımın toprağa gömülmesine engel olamadım. Ayağa kalkıp çevreme bakındığımda, şimdi sizin gördüklerinizi gördüm. Ortada bir tek Türk atlısı yoktu. Sadece uzaktan, yumuşak nal sesleri geliyordu... Şuradan... İçine atla girilmesine imkân yok sandığımız ormanın derinliklerinden...»

Yaralı bir Bavyeralı, biraz daha çok şey görebilmişti:

— «O on iki atlının görevi bizi pusuya çekmekti,» dedi. «Etrafımıza bakmadan arkalarından gittik. İki yandan ok yağmuru başlayınca, ön sıradaki atlarımız vurulup arkadan gelenleri engellediler. Sonra hem ka-

çanlar hem de pusuda bekleyenler kılıçla çullandılar üstümüze. Eğer vakitleri olsaydı, Tanrı bilir ya hepimiz! boğazlayacaklardı.»

Rainald ne diyeceğini bilemiyordu. Kayıpları saydırdı. Ölü sayısı on biri buluyordu. Zırhlarına rağmen yaralanmaktan kurtulamayan ve bir süre savaşamayacak halde olanlar altı kişiydi. On dört savaş atının cesetleri oracıkta, sırtlanlara ve akbabalara yem olarak kalacaktı. Yaralanan sekiz at, iyi tedavi edilirse belki ilerde kullanılabilirdi.

«Bütün bu zayiat, seyrini takip edemediğim, oysa burnumun dibinde geçen bir küçük vuruşmanın sonucu,» diye düşündü. Kuşkulu gözlerle koyu yeşil ormanlara baktı. Yüreğinde soğuk bir elin temasını duyar gibi oldu. «Hiç tanımıyorum bu yeni düşmanı,» diye mırıldandı. «Bu toprakları, bu sık ormanları, bu bunaltıcı sıcağı da tanımıyorum. Ağır, güçlü silahlarımız, zırhlarımız ve savaş atlarımızla biz, onlardan daha şanslıyız... Ama yine de onlardan korkuyorum. Tanrı affetsin... Korkuyorum.»

Yaralılar, yirmi kişilik bir muhafız kıtası ile birlikte yol üzerinde bırakıldı. Ölüleri, aynı muhafızlar gömeceklerdi. Büyük kısımda bulunan cerrah, yaralılara bakacaktı. Rainald korkuyordu ama ne geri dönmeğe niyeti vardı ne de yürüyüş hızını azaltmağa... Korku, yabancısı olduğu bir his değildi. Giriştiği her tehlikeli mâcerada korkuyu sık sık içinde duymuş, ondan kurtulamamış, ama ona tutsak da olmamıştı.

Ayastefanos köyüne doğru hızla ilerlerken, Rainald'ın zihnini meşgul eden şey korku değil meraktı. Yan gözle Adam'ı süzüyor ve düşünüyordu: «Yeniden aynı konuya dönüp bu garip kişiden kimliğini sormıyacağım çünkü; konuşmayacaktır. Fırsat kollamalı, olay-

lar karşısındaki tutumunu dikkatle gözetlemeliyim. Adam dirilmiş Hazreti İsa mı? Tehlikeli bir Bizans veya Türk casusu mu? Yoksa, görünmek istediği kadar sâde, iyiliksever bir filozof mu? Eninde sonunda bunu öğreneceğim.»

———oOo———

Marko, iki kolundan tutan Çam ve Çınar'ın yardımlarıyla usul usul kendini üç kat yumuşak minderin üstüne bıraktı. Ama ağırlığını kalçalarına verir vermez inleyerek fırladı, tekrar ayağa kalktı.

— «Olmuyor... Olmuyor,» diye şikâyet etti. «Oturamıyorum. Ayıptır söylemesi, üstüne oturacağım yerlerim hep yara olmuş.»

Birden öfkeyle ikiz kardeşlere döndü. Bağırdı:

— «Yaptığınızı görün de utanın bre odunlar! Bakın, demedi demeyin... Eğer ki Laçin sizin cezanızı vermezse, ben Beylerbeyine kendim gidecek ve devlet malına zarar vermek suçundan yargılanmanızı isteyeceğim!»

Laçin tam o sırada, elinde bir küçük kavanoz dolusu em ve sargı bezleri olduğu halde içeriye girmekteydi. Marko'nun son sözlerini duyup sordu:

— «Anlamadım... Ne yaptılar? Devlet malına nasıl zarar verdiler?»

Marko'nun heyheyleri üstündeydi. Laçin'e de çıkışmaktan çekinmedi:

— «Ben devlet malı değil miyim? Ya benim mabadim de benim bir parçam değil mi? Bu iki dangalak beni o huysuz beygirin sırtına bağlamasalardı başıma bu haller gelir miydi?

Çam, gülmemek için avurtlarını ısırarak savunmak istedi:

— «Biz aldığımız buyruğu yerine getirdik.»

— «Bak hele...» diye Marko hiddeti yüzünden incelen bir sesle daha çok bağırdı. «Bak heleee... Aldık-

ları buyruğu yerine getirmişler. Bre ne buyruk almıştınız ki? Yolda beni sizinle görenler çerçi Marko olduğumu anlamasınlar diye yüzümü gizlemeniz gerekiyordu; siz kalkıp yalnız yüzümü değil saçımdan topuğuma değin her yanımı çuvallara sardınız. Zorlukla soluk aldım... Haydi buna katlandım... Ya kıç üstü eğersiz, üzengisiz bir deli atın sivri kemikleri üstüne bağlanmamı size kim buyurdu?»

Laçin araya girdi. Yatıştırıcı bir dille, Marko'nun omuzunu okşayıp konuştu:

— «Dışardan bakanların seni sınırda yakalanmış bir düşman eri, bir tutsak sanmalarını istedik. Marko,» dedi. «Çam ile Çınar durumu iyi anlamamışlar. Keşke sınırdan bu yana eğerli, üzengili, uslu bir ata bindirselerdi.»

Marko dişlerini gıcırdatarak iki dev yapılı kardeşe baktı. Homurdandı:

— «Ya da keşke sınırda beni bunlar karşılayacağına hiç kimse beklemeseydi! Bu ikisinin adları Çam'la Çınar olacağına veba ve taun olmalıymış... İnan bana Laçin beyim, verilen emri iyi anlamadıklarından değil, sırf benim canımı yakmak ve halime gülmek istediklerinden yaptılar bunu.»

Bir yandan söylenip dururken, öte yandan da, Laçin'in ısrarıyla uçkurunu çözüp minderlere yüzüstü uzandı. Nazik yerlerindeki vuruk yaralarına merhem sürülür ve üstlerine yumuşak sargılar sarılırken, çevresine utana sıkıla bakıyordu ama, dili durmuyordu.

— «Ya şu bizim Aleko'ya ne demeli?» diye, saldırının yönünü değiştirdi. «O kafasıza laf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan daha güç. Aklımın yettiğince, benim buralara kadar gelmemin gereksiz olduğunu, haber kuşunu sınırda teslim alıp Kibotus'a dönebile-

ceğimi söyledim kocamış öküze... Ama dinleyen kim? Benim konuşmam sanki suya çizilmiş bir çizik. 'Ya güvercin yerine varmazsa?' diye diretti durdu. İlle aynı haberi bir de ben, ağızdan iletmeliymişim... Bre benim haber kuşuna benzer halim var mı? Eee... Kim doğru çıktı sonunda? Güvercin benden yarım gün önce varmış varacağı yere.»

Laçin işini bitirip doğruldu. Marko, kendisini alaylı alaylı seyreden Çam ve Çınar'a yiyecekmiş gibi bakarak toparlandı. Uçkurunu sıkı sıkı bağladıktan sonra, ellerini iki yana dayayarak usulca mindere oturdu. Sonra ellerini çekti ve ağırlığını kaba etlerinin üstüne bıraktı. Şaşkın ve sevinçli gözlerle Laçin'e bakıp bağırdı:

— «Hay azizler senden razı olsun bey!... Ne sürdün yaralarıma ki, bir anda ağrımı sızımı yok etti?»

Hekimbaşı güldü. Em kavanozunu sahte çerçinin eline tutuşturdu.

— «Al şunu,» dedi. «Her iki üç saatte bir oralarına bulaştırırsın. Hem acını dindirir, hem de yaraların tez kapanmasını sağlar.»

Çam ve Çınar'a dönüp emir verdi:

— «Şimdi konuğunuzu ağırlamalısınız. Marko'ya güzel bir ziyafet çekmenizi istiyorum. Ağzını öyle tatlandırın ki, başka yerlerindeki yangıdan şikâyet etmesin. Karnını doyurduktan sonra yatırıp üstünü örtün, bir kaç saat uyusun. Ortalık kararırken yola çıkacaksınız. Karanlıkta nasıl olsa sizi kimse tanıyamaz. Onun için, bu kez çuvala sarmak, ya da at sırtına bağlamak yok... Marko'muza vereceğiniz hayvan, İznik'in en uysal, en rahat yürüyüşlü atı olmalı. Haber güvercinini, siz yola çıkmadan önce buraya göndereceğim.»

Marko'ya dönüp sordu:

— «Katırını sınır boyunda iyi bir yere bıraktın mı?»

— «Belî.. Ondan yana hiç tasan olmasın beyim.»

— «Çok iyi... Eğer Aleko'ya götürmeni istediğim yeni bir buyruk olmazsa, ben bir daha buraya gelmeyeceğim. Sana iyi yolculuklar dilerim. Yarın sabah erkenden güvercin'i bekliyorum. Tekrar etmeğe gerek yok, sen de aynı haberi ağızdan sınıra getireceksin.»

Çopur casus, suratını burum burum buruşturdu. Birdenbire keyfi kaçmıştı sanki.

— «Yine bunlar mı karşılayacak sınırda beni?» diye sordu. «Meryem ana aşkına beyim, bu işin bir başka oluru yok mu? Buyruğundaki bunca aklı başında yiğit arasından başka iki kişi görevlendiremez misin?»

— «Görevlendiremem,» diye Laçin kestirip attı. «Ama sana yaptıkları kötü şakalardan da artık bıktım usandım doğrusu! Bu yüzden, bir arada fazla bulunmamanız için yeni bir düzen uygulayacaksınız: getireceğin haber ayrıntılarını Çam ve Çınar'a sınırdaki buluşma yerinde anlatacak, güvercini de orada teslim alacaksın, Sonra, sen Kibotus'a, ikizler de buraya döneceksiniz.»

Tuğra Emiri bunları ciddî bir yüzle söylemişti. Belli etmeden Marko'nun yüzünü inceliyor, için için gülüyordu. Aslında sahte çerçi ile Çam ve Çınar'ın bir birlerini öz kardeşler gibi sevdiklerini iyi bilirdi. İkizleri iki gün görmese, Marko çılgına dönerdi. Marko'nun başı ağrısa, Çam ve Çınar yemeden içmeden kesilirdi. Ne var ki, Marko ikizleri de kendisi gibi kavgalı ve çekişmeli bir dostluğa alıştırmıştı.

Alt çenesi düşen ve mahzunlaşan casus, boynunu bükülp Laçin'in yüzüne baktı.

— «Bu tedbir yerindedir,» dedi. «Yalnız beni düşündüren bir şey var. Haber ayrıntılarını ben bunlara

anlatacağım, onlar da gelip burada sana nakledecekler değil mi? Ya bunu beceremezlerse? Fukaraların ikisi bir arada olsalar iki kazı güdemezler... En iyisi... Diyorum ki, yine geleyim ben buraya kadar. Ne dersin beyim? Başa gelen çekilir demiş atalarımız. Çaresiz katlanacağım. Yalnız, yalvarırım bu kez öylesi deli bir beygirin sırtına bağlamasınlar da...»

Tuğra Emiri hiç gülmeden Marko'nun sözde fedakârlığını kabul etti. Tekrar iyi yolculuklar dileyip dışarı çıktı. Odadan, Marko'nun hırçın çıkışmaları ve ikizlerin alaylı kahkahaları duyuluyordu:

— «Haydi, bırakın artık tembelliği be... Bey'in konuk ağırlama konusundaki sözlerini unutmadınız sanırım. Kıpırdanın biraz... Bre çam odunu, sen ateş yak hemen. Çınar yarması, sen de et doğra. Şöyle tuzlu, biberli bir kepap istiyorum. Bir kazan da helva pişirmelisiniz. Davranın dedim be... Bakmayın suratıma öyle sırıtarak...»

Laçin gizli yeraltı yoluna girerken, Marko'nun ağzına zor sığan iri iri sözleri bitmiş, onun yerini canhıraş bir feryat almıştı. Kimbilir neler dönüyordu yine üç ahbap çavuşun arasında. Vakti olsa, dönüp bakmak hiç olmazsa kapı dışından dinlemek ve gülmek isterdi. Ama hemen Beylerbeyi sarayına gidip Emir Muhammed ve şehzade ile buluşması gerekiyordu.

Aleko'nun Kibotus'dan gönderdiği ayrıntılı haberleri, İlhan'la Şehzadeye şöylece özetledi:

— «Geoffrey ile Aleko'nun arası çok iyi. Frank başbuğunun, kese dolusu altını görünce gözleri şaşı-

laşmış. Aleko'ya nasıl ikram edeceğini bilemiyormuş. Öte yandan, Geoffrey Haçlıların kendisini dinleyip de İznik üzerine yürüyüşe geçmemiş olmalarından üzülmüyormuş. Aleko'ya bakılırsa, Geoffrey'in amacı sadece gayretkeş görünmekmiş. Şimdilik dört gözle Rainald'ın başına gelecekleri bekliyormuş. Münzevi keşiş Piyer gizlice Bizans'a gittiği için Geoffrey sürü üzerinde kesin bir egemenlik kuracağını umuyormuş, ama Gautier Sans - Avoir ve öteki asilzadeler direndiği için bunu başaramıyormuş. Konaklama yerinde, yaygın bir huzursuzluk varmış. Rainald topraklarımız içinde yenilecek olursa, Türk ordusunun Kibotus'a saldıracağından korkuyorlarmış. Bu yüzden, Geoffrey ve öteki Haçlı büyükleri gece gündüz çevrede devriye ve emniyet birlikleri bulunduruyorlarmış.»

Kibotus'daki durum üzerinde etraflı bir tartışmadan sonra, İznik Emîri'nin daveti üzerine deri üstüne çizilmiş haritanın başına geçtiler ve Rainald'ın ilerleyişini izleyen gözcülerden alınan haberleri değerlendirmeğe çalıştılar.

— «Artık Rainald'ın yürüyüş yönü belli,» diye, Muhammed İlhan fikrini söyledi. «Sakarya vadisine doğru ilerliyor. Şu sıralarda belki de Ayastefanos köyü yakınlarındadır. Tahminimce daha sonra kuzeye dönecek, Sakarya kenarında bulduğu öteki köyleri de yağma ederek Bizans topraklarına ulaşacaktır.»

Laçin, yaşlı komutanın parmağıyla işaret ettiği yolu inceler ve düşünürken, Kulan Aslan, olumsuz anlamda başını iki yana salladı:

— «Bence Rainald kuzeye dönmeyecektir,» dedi. «Xerigordon denen şu eski kaleyi ele geçirmek isteyecektir.»

İznik Emiri bu fikri hayretle karşıladı.

— «Xerigordon'u mu? Nasıl olur şehzadem? Rainald'ın ne işi var orada?»

Laçin de Beylerbeyini destekledi:

— «Bir Haçlı başbuğunun köhne dört duvar için yorgunluğu göze alacağını hiç sanmam. Ayastefanos köyünden Xerigordon'a gitmek için oldukça dik ve çetin bir yokuşun çıkılması gerekir. Ve yolun sonunda da sadece boş bir kale vardır! Hayır... Eğer Rainald topraklarımız içindeki yerleşme merkezlerini azçok bilen Rum klavuzların yardımlarından yararlanıyorsa, Xerigordon'a uzanmayacaktır.»

Kulan Aslan kendinden emin bir tavırla gülümsedi. Haritaya parmak bastı.

— «Ben de Rainald'ın yüzde yüz Xerigordon'a saldıracağını söylemek istemedim,» dedi. «Ama oraya doğru yöneldiğini gösteren bir sürü işaret var. Bakın... Ayastefanos'a varmadan önce, şuradan doğuya dönseydi, Rainald, Sakarya'nın kuzey vadisinde en az üç köyü bir arada basabilirdi. Hem de bunu, bizim topraklarımızın içine daha fazla dalmadan, yani kendini daha çok tehlikeye atmadan yapardı. Sağa sola sapmadan Ayastefanos'a yönelmekle, Haçlılar en zengin köylere erişme yolunda, yaklaşık olarak üç saatlik bir zaman kaybetmiş oldular. Sırf Ayastefanos'u yağmalamak, böyle bir yorgunluğa ve zaman kaybına değmezdi. O halde Rainald'ın seçtiği yön asıl hedefinin gizli bulunduğu yöndür. Yani Xerigordon'un...»

Laçin bu sözlerdeki mantık payını kabul etmek zorundaydı. Ama yine de Haçlı komutanının hedef seçiminde böylesine büyük bir yanlışlık yapabileceğine inanamıyordu.

— «Güzel,» dedi. «Diyelim ki Rainald Xerigordon'u

ele geçirdi. Bakımsız, susuz bir taş yığını ne işine yarar?»

Beylerbeyi, çenesindeki kırçıl sakalları kaşıyarak haritayı inceliyordu.

— «Sanırım Kulan Aslan bey dikkatimizi önemli bir nokta üzerine çekti Laçin» dedi. «İşin başından beri ben, Rainald'ın günü birliğine, ya da en çok iki-üç günlük bir baskın hareketi yapacağını sanıyordum. Xerigordon'u bu yüzden hesaba katamadım. Hatâ etmişim!.. Kabul etmek zorundayız ki, Xerigordon'a yerleşen bir düşman kuvveti, koltuğumuzun altında çıkmış kan çıbanı kadar bizi rahatsız edecektir.»

Durumu daha iyi anlamak için Laçin tartışmayı sürdürdü:

— «Ben sizlerle aynı fikirde değilim. Xerigordon a giden yol kötüdür. Sarp bir mevkide bulunduğundan, oraya ikmal maddesi taşınması da güçtür. Üstelik Yiva'lı Türkmen boyunu da hesaba katmalıyız. Eğer Yiva'lılar güneydeki otlaklarına gitmek üzere kaleyi boşaltmadılarsa, Rainald'ın gücü Sevündük Alp'i oradan söküp atmağa yetmez. Bilirsiniz, Sevündük Alp Xerigordon'u koyunlarına gölgelik olarak kullanır.»

— «Yivalılar çoktan güneye gitmişlerdir,» dedi Kulan Aslan. «Bununla beraber, Rainald'ın Xerigordon' da rahat edeceğini iddia edemem. Birkere altı bin kişilik Haçlı sürüsünün yarısı bile o ufacık hisarda barınamaz. Çoğu dışarda, açık arazide yaşamak zorunda kalacaktır. Çevredeki tek su kaynağı, kale yakınındadır ama, altı bin kişilik ordunun insan ve hayvanlarına yeteceği söylenemez. Bununla beraber Rainald Xerigordon'u elde tutabilmek için bu sıkıntıları göze alacaktır. Çünkü orda üslenen Haçlılar Sakarya boylarına

rahat rahat akınlar düzenleyebilir ve Kesikkaya geçidini elde tutmak suretiyle bizi bölgeden uzak tutabilirler.»

— «Rainald'ın durumu bu incelikte tarttığını mı sanıyorsunuz?» diye Laçin alaylı bir dille sordu. «Ben Haçlıların kafalarının bizimki kadar işleyebileceğine ihtimal veremiyorum.»

Emir Muhammed, bu sözleri onaylamadığını kesinlikle belli etti:

— «Savaş sanatında düşmanı küçük görmek, ondan budalalık ve düşüncesizlik beklemek yoktur Laçin,» dedi. «Haçlılar her yönleriyle yabani, bilinçsiz, ilkel olabilirler. Ama savaşmayı bildiklerini kabul edeceğiz. Gerçekte de, Rainald'ın Xerigordon'a yöneldiğini gösteren çeşitli delillerle yüz yüzeyiz. Düşmanı Keltepe'den beri adım adım izleyen devriyelerimiz, sürünün içinde en az iki yüz kadın ve bir o kadar da sivil çapulcuyla din adamı bulunduğunu bildiriyorlar. Bunun anlamı nedir? Günü birliğine bir akın için Rainald, ordusunun ardına bir başıbozuk sürüsü katar mıydı sanırsın? O kadınların bir kısmı herkese avratlık eden fahişelerse, kalanı da şövalyelerin, baronların kadın ve kızlarıdır. Derebeylerinin çocukları da orduyla birlikte yürümektedir. Elbette bunlar bizim topraklarımızda bir iki öğün kır yemeği yemek amacıyla gelmiyorlar. Bir yere yerleşmeyi, ellerinden gelirse orada temelli kalmayı düşünüyorlar. Bütün bu bilgileri daha önce hesaba katmamıştım ama, sağ olsun, şehzadem gözümü açtı. Şimdi tedbir düşünmenin zamanıdır. Ne yazık ki elimizde, birini ötekine yeğ tutacağımız iki çözüm yolu yok gibi görünüyor. Sen ne dersin Kutulmuşoğlu?»

Genç Şehzade, Beylerbeyi tarafından kendisine verilen önem dolayısıyla biraz kızarmış, heyecanlanmıştı. Ama konuşmağa fırsat bulamadı. Kapı çavuşu

içeriye girdi ve Ayaz Bey'den bir haberci geldiğini bildirdi. Beylerbeyi habercinin hemen içeriye alınmasını buyurdu ve bir dakika sonra Onbaşı Okurmuş'un ince uzun gölgesi perdelerin önünde belirdi... Okurmuş'un getirdiği haber kısa, öz, ve önemliydi: Rainald, altı yüz kişilik ayrı bir birlikle yürüyüş kolunun önüne çıkmış, hızlanmıştı. Yol üzerindeki çatışmadan sonra Ayastefanos'ta durmadan geçmiş, güney batıya yönelmişti. Haçlı ordusunun hedefi Xerigordon kalesiydi...

Böylece Kulan Aslan'ın endişe verici tahminleri gerçekleşmiş oluyordu.

İznik Emiri, kaşlarını çatarak durumun ciddiyetini belirtti:

— «Anlaşılan bu Rainald köpeksiz köy bulduğunu sanıyor ve eli değneksiz dolaşıyor. Haçlı'nın niyeti artık açıklandı. Gelip geçici bir hevesle değil, topraklarımıza kalıcı olarak gelmiş bunlar.»

Şehzade sabırsızlıkla atıldı:

— «Elbette izin vermeyiz buna! İki bölük askerle Rainald'ın karşısına beni göndermelisin beyim...»

Beylerbeyi, sert bakışlarını Kulan Aslan'a çevirdi. Çakır gözleri kıvılcımlanmıştı. Ama son anda öfkesini yendi ve boğuk bir sesle kararını açıkladı:

— «İznik Emiri ben olduğuma göre, Sultan'ın kendisinden başka hiç kimseden buyruk almam! Keşke ağan sefere giderken seni iş başında bırakaydı şehzadem. Belki sen, iki bölük askerle beni düşman üstüne gönderecek cesareti gösterirdin! Kendi canımı ya da iki bölük yiğidin canlarını tehlikeye atmaktan çekinmem, ama doğrusu İznik'i düşmana kaptırmaktan korkarım ben... Başkentimizi savunmak asıl görevimizdir. Rainald'ın çevre köylerine yapacağı baskınları uzaktan takip edeceğiz.»

Bu konuda herhangi bir tartışmaya girmek istemediğini belli etmek için yüzünü Okurmuş'a döndü.

— «Vakit geçirmeden Emir Ayaz'ın yanına dön,» diye emretti. «Sizin bölüğü Keltepe devriyesinden alıyorum. Şimdiden sonraki göreviniz, Rainald'ı adım adım izlemektir. Keltepe'de bıraktığınız iki mangayı da yanınıza çekin. Oraya ayrı bir bölük göndereceğim. Ayaz'dan her iki üç saatte bir haberci bekliyorum.»

Onbaşı ayrıldıktan sonra pencereye gitti. Ellerini taş duvarlara dayayıp söylendi:

— «Ehhh, Rainald... El yumruğunu yemiyen, kendi yumruğunu kantar taşı sanır. Alacağın olsun senin.. Anandan emdiğini burnundan getirmezsem eğer, yediğim ekmek gözüme dizime dursun.»

Asık suratla geriye dönüp Kulan Aslan'a ve Tuğra Emirine baktı.

— «Şimdiki halde yıl uğursuzun,» dedi. «Ama atalarımızın dediği gibi, zalimin zulmüne bakmamalı, ömrünün kısalığına bakmalı. Allah'ın izniyle yakında, düşmanı yüzleme fırsatını bulacağız. Üzmeyin kendinizi...»

Perde çavuşunu çağırıp buyruk verdi. İznik'te yaşayan ve kent halkının çoğunluğunu oluşturan Rum vatandaşların temsilcilerini kabul edeceğini bildirdi. Başında Ortadoks Piskoposu olduğu halde dört kişilik heyet içeri alındı. Selçuklu toprakları üstünde yaşayan bütün Rumların, Haçlı belasına karşı Sultanın ve Devletin yanında olduğunu bildiren yalancı ve ikiyüzlü beyanatları dinlendi ve karşılığında Devletin de Rum vatandaşlara güvendiği yolunda yarım ağız konuşmalar yapıldı. Piskoposun ve diğer heyet üyelerinin yemin ve kasemleri gerek Laçin'i gerekse Kulan Aslan'ı etkile-

mişti. Ama Emir Muhammed, Sultan'ın bu sadık görünüşlü tebaasını uzun yıllardan beri tanıyordu.

Ayastefanos'da hiç durmadan yola devam eden Rainald, köyün durumu hakkında inceleme yapmağa Wolf'u memur etmişti. Bavyeralıların başında, kendisi batıya ve güneye uzanan Xerigordon yolunu tutmuştu. Sağında Adam, solunda ise yaşlı Rum kılavuz at sürüyordu.

Arkadan, nalları ile yeri sarsarak ve başıboş konuşmalarıyla, şarkılarıyla baş ağırtarak zırhlı atlılar geliyordu. Ve Rainald'ın huzursuzluğu arttıkça artıyordu. «Toprak sanki soluk alıyor...» diye düşünüyordu. «Kızgın, öfkeli bir toprak bu... Ağaçların, kayaların, sararmış otların hatta kuşların ve böceklerin gözleri üzerime dikilmiş gibi. Dişlerini gıcırdatıyorlar. Burada ne işim olduğunu soruyorlar. Beni istemiyorlar...»

Broyes baronu, yaptığı işin yanlış bir yanı olduğuna inanma yolundaydı. Kibotus'dan ayrılmadan önce, bu çevreleri hayalinde günlük güneşlik, insanın yüzüne gülen, her geleni hoş karşılayan yerler olarak canlandırmıştı. Oysa şimdi, altındaki yağız atın her adımıyla geri dönülmesi biraz daha güçleşen bir cehenneme girdiği kanısındaydı. Dört yanından, insanüstü, tabiat üstü güçlerle kuşatılmıştı. Derin, kör bir kuyunun içine, karanlıklara doğru çekiliyor, çekiliyordu. Altı bin kişiyi böyle bir maceraya sürüklediği için pişmanlık duymaktaydı. Ne çare ki, artık geri dönemezdi. Xerigordon seferi, Rainald için bir onur meselesiydi.

Gözlerini kırpıştırıp ileriye baktı. Tırmanılan yokuş, her adımla biraz daha dikleşiyordu. Sakarya kıyı-

ları, doğuda yeşil bir şerit halinde uzaklaştıkça uzaklaşıyordu. Batıda ise, sadece kurşuni renkli çalılar, sarı-kızıl kayalar ve kuruyup ağarmış otlar görünüyordu. Şu dik kayalık doruk aşılacak, bir süre düzlükte yürünecek ve sonra yeniden, daha dik bir tırmanma başlayacaktı.

Günün en sıcak saatiydi. Güneş, Haçlı zırhlarını kızgın yağ tavalarına döndürmüştü. Gün ışıkları tam karşıdan Haçlıların gözüne doğru geliyordu. Yine de ortalık zifiri karanlık gibiydi. Bu sessiz, kurak toprak yabancılara düşmandı. Derinlerde bir yerde bir nabız atıyor. Rainald'ın güçlü savaş atının yere her basışında yerden yukarıya, binicinin beynine uzanan itiraz sesleri geliyordu.

Sağ elini yukarı kaldırıp arkadan gelenlere «Dur!» işareti verdi. Kendisi de dizginleri çekti ve yere indi. Yanına yaklaşan Max'a:

— «Hayvanları yedekte çekeceğiz,» dedi. «Nerede ve ne zaman düşmanla karşılaşacağımızı bilmiyoruz. Atlarımız yorgun olursa, savaş gücümüzden çok şey yitiririz. Ağır ağır yürüyerek tepenin zirvesine kadar çıkacağız.»

Kendisi örnek oldu. Bunaltıcı sıcakta, sırtında zırhların ağırlığını taşıyarak yürümeğe başladı. Çelik başlığı başını yakıyordu. Onu çıkarıp eğerin ön hanesine astı. Kılıç kayışını çözüp kılıcın ağırlığından da kurtuldu. Ama yine de yokuş tırmanmak bir işkence oluyordu. «Eğer bizim yerimizde bir Türk birliği olsaydı, hiç yorulmadan çoktan tepeye varmış, bulunurdu,» diye düşünmekten kendini alamadı.

Yorgunluktan adım atamaz hale geldiği sırada, arkadan gelen nal sesleriyle dikkati geriye çekildi. Dönüp baktı. Gelen Wolf'tu ve Bavyeralı macera adamının gözleri gülüyordu.

— «Köy, köy değil, hazine...» diye, soluk soluğa anlatmağa girişti. «Gerçi halk uyarılmış, hayvanları alıp kaçmışlar... Ama bir göreceksin Rainald: Ambarların hepsi, ağzına kadar buğday, mısır ve arpayla dolu. Mahzenler dersen, kırmızı ve beyaz şarap fıçıları yüzünden kapıları zor açılıyor... Hele o kilerlerde, kangal kangal sucuk; torbalar dolusu pirinç, makarna, badem, kuru üzüm; küplerle bal, turşu, zeytinyağı, peynir... Ne istersen var. Brüno epey zorluk çekecek bütün yağma mallarını buralara kadar çıkarmakta. Evlerin hepsinde değerli, güzel eşyalar da var, ama korkarım oldukları yerde kalacaklar. Taşınması imkânsız Rainald... Kibotus'a gönderebilirsek, sadece Ayastefanos'tan toplayacağımız tahıldan çuval dolusu altın kazanabiliriz.»

Broyes baronunun neşesi biraz yerine gelmişti.

— «İyi...» dedi. «İyi... Bari yanında biraz yiyecek getirdin mi Wolf, Hepimiz açız. Böyle yürüyüşlerde insan iki saatte bir açıktır. Şu kayalık tepede mola verip bir iki lokma yesek fena olmaz.»

— «Elbette getirdim,» diye Wolf göz kırparak karşılık verdi. «Bol bol sucuk, pastırma, tuzlu balık ve yemiş var torbalarımızda. Ayrıca beş koca fıçı da şarap!»

Yorgun argın kayalık doruğa erişen Haçlılar, hemen yağma malı yiyecekleri ortaya çıkarıp sofraya oturdular. Yakılan çalı çırpı üstünde sucuklar pişirildi. Şarap fıçıları açıldı ve torbalar dolusu kuru yemişler paylaşıldı. Ne sıcağın ne de kendilerini bekleyen tehlikelerin tasası vardı sofrada... En sorumlu komutanından en dümenci erine kadar, bütün Bavyeralılar iştahla yiyip içiyorlardı. Rainald, onların canlılığı ve neş'esi karşısında, kendi içindeki kuşkulardan ve sıkıntıdan utandı. Kahkahayla gülüp eğlenenlere katıldı. Ağzını

bir fıçı tıpasına dayayıp soluğu kesilene kadar şarap içti. Kızgın güneş altında damarlarına dolan alkol bir anda buharlaşmış, beynine vurmuştu. Çevresine, meydan okuyan gözlerle baktı. Ne kadar da saçmalamıştı az önce... Güçlüklere katlanmadan kazanç sağlanır mıydı hiç? Bu yabancı ülke, bu kurak ve düşman görünüşlü toprak, bu ıssız, sıcak ve kasvetli yerler gücü yetip de onları alabilenin mahiydi! Türkler, zorla Bizanslılardan almışlardı buraları. Kendisi de aynı yolla Türklerden alacaktı. Zamanla ısınacaktı yeni yurdunun huyuna ve suyuna... Zamanla bu yerleri cennet gibi görmeğe alışacaktı.

Güneş batı ufkuna doğru iyice eğildikten sonra bile, yol bitmemişti. Rainald bir kez daha yaşlı Rum kılavuzu yanına çağırdı.

— «Ya sen, ya da ben zaman ve mesafe görüşünden yoksunuz.» diye çıkıştı. «Sakarya kıyılarından ayrılıp güney batıya doğru yürüyüşe başlamamız üzerinden üç saat geçti. Nerede Xerigordon?»

Kılavuz somurttu.

— «Kabahat benim değil ki Baron hazretleri,» dedi. «Çok yavaş yürüyoruz. Hayvanlarımız çabuk yoruldu. Savaşçılarımızın da hemen hepsi sarhoş... Ayakları gövdelerini taşımıyor.»

Bu sözler bütünüyle yanlış değildi. Ama saygısız ve küstah bir tavırla söylenmiş olmaları Broyes Baronunu kızdırdı.

— «Terbiyeli ol ihtiyar!» diye karşısındakini uyardı. «Bizim yürüyüş hızımız biraz aksamış olabilir, ama sen de mesafeleri yanlış söyledin. Şimdiye kadar hep yokuş tırmandık. Bu sıcakta, zırhların yükünü taşıyarak yaya yürümek kolay mı sanıyorsun? Sen kendi partal gövdeni bile taşımakta zorluk çekiyorsun ya!.. Söz-

de bu tepenin üstünden Türklerin başkentini görebilecektik... Hani? Nerede?»

Kılavuz parmağıyla batıda, uzak bir noktayı işaret etti.

— «Şu tarafa dikkatle bakın Baron hazretleri... Yerden yukarıya doğru kalkan sıcak dalgaları görüşü oldukça engelliyor, ama yine de beyaz, parlak, sis bulutunu andıran bir leke seçilebiliyor. İşte orası İznik gölüdür. Şimdi de biraz daha kuzeye çevirin gözlerinizi... Pembe veya turuncu renkli bir şerit var orada. İşte o şerit, İznik'in etrafını çeviren ünlü surlardır. Dikkat ederseniz, göklere yükselen burçlardan bazılarını ve yeni yapılan minareyi farkedebilirsiniz. Günün erken saatlerinde, buradan bütün çevre pırıl pırıl görülebilir. Çünkü üzerinde bulunduğumuz yer bu civarın en yüksek tepelerinden biridir.»

Rainald'ın alnından sızan terler kaşlarının arasından geçiyor, aşağıya doğru iniyor ve tuzlu tuzlu gözlerini yakıyordu. Broyes baronu dalmıştı. İznik fersahların ve saatlerin ötesinde değil de, sanki ayağının dibindeydi. Bu kadar uzaktan bile, kentin etrafını çeviren surların uzunluk ve yüksekliği hayret uyandırıyordu. Her biri birer dev nöbetçi gibi duran sayısız burçlar, gün ışığı altında dimdik ve ışıl ışıldı. Bu koca kent, Bizans İmparatorluğunun başkentiyle boy ölçüşebilecek bir zenginlik ve kudretin timsali idi. Orada, pembe duvarların içinde mermer saraylar ve saraylarda hesaba sığmayan hazineler vardı.

Genç Haçlı kişizadesi, yüreğinin heyecan ve heyesle çarpmağa başladığını hissetti. «İşte... Aylar süren yolumun sonunda hedefe bu kadar yaklaşabildim,» diye düşünüyordu. «Yüzyılların biriktirdiği hazineler şurada, avuç içi kadar görünen ve avucumun içindeymiş

gibi duran şu göz alıcı yerde saklanıyor. Yurdumu terkedip de buralara kadar gelmeme beni zorlayan yazgım hiç kuşkusuz bana olağan üstü bir şeyler hazırlıyor. Sonum ne olacak acaba? İznik'e yenmiş ve kazanmış bir komutan gibi, gururla ve sevinçle girebilecek miyim? Yoksa, amacımı en yakından görebileceğim yer, üzerinde durduğum şu verimsiz sarp kayalık mı? Kemiklerim bu yabancı topraklarda çürüyecekse eğer, yenilmiş ve unutulmuş bir zavallı mı olacağım, yoksa baştacı edilen ve adı tarihe geçen bir fatih mi?»

Yaşlı kılavuzun devam eden sözlerine kulak verdi:

— «Şimdi biraz sola dönün Baron hazretleri. Bakın, ilerde, batıya doğru sıklaşan ormanın en seyrek olduğu yeri görüyorsunuz değil mi? Az sonra oradan geçip bulunduğumuz yerden görünmeyen bir boyun noktasına varacağız. Sadece iki veya üç bin adımlık yolumuz kaldı. Kserigordon kalesi birden bire karşımıza çıkacak. Kalenin doğu duvarlarına daha kestirme yoldan varabilirdik, ama o duvarlar önünde kalırdık. Çünkü doğudan yaklaşan yol, Kserigordon'un üzerine kurulmuş olduğu tepenin duvar gibi dik olan yamaçlarıyla kesilir. Şimdi biz, terkedilmiş, eski bir köyün harabeleri arasından geçip kalenin Batı duvarları önüne çıkacağız ve kapısından kolaylıkla içeriye gireceğiz.»

Konuşmaları dinleyen Max ve Wolf sevinçle atıldılar. Max dizlerine kadar yükselen kalın toz tabakasını gösterip:

— «Öyleyse artık hayvanlarımıza binebilirizl» dedi. «Ayaklarımız aşındı yürümekten. Şu halime bak Rairaid... Toza toprağa bulandım.»

Wolf, kader arkadaşını destekledi:

— «Zaten her ihtimale karşı vuruşmağa hazırlıklı olmalıyız değil mi ya, Belki de kalede Türkler vardır.»

Rainald kabul etti.

— «Pek âlâ, binin. Ama buradan kale önüne kadar yürüyüşümüz son derece sessiz olacak. Herkes silahlarının şakırdamamasına, nal seslerinin duyulmamasına dikkat edecek. Hayaletler gibi yol alacağız.»

Birlik yeniden yürüyüşe geçti. Kol başında yürüyen Rainald, yağız aygırını toprağın en yumuşak yerlerinden geçiriyor ve arkasından gelenlerin de kendi nal izlerine basarak ilerlemelerini istiyordu. Seyrek çam ağaçları arasından geçip boyun noktasına vardılar. Sırt üzerindeki küçük sivri tepenin Batı yamacına çıktılar. Çoğu harabe haline gelmiş köy evleri arasından geçip Kserigordon'un kapısına doğru ilerlediler. Manzara birden bire değişmiş, saatler boyu süren kurak ve gölgesiz arazi sona ermişti.

Rainald hayvanının dizginlerini çekti, çevresini incelemeğe başladı.

Tam karşısında, iki yüz elli adım kadar uzakta, Kserigordon kalesi yükseliyordu. Kale duvarları, yerden on ayak kadar yükselen sarp kapaların üzerine inşa edilmişti.

Duvarların yüksekliği de en az yirmi ayak vardı. Kalenin cephesi, bir baştan bir başa üç yüz adım kadardı. Duvarların tam orta yerinde, iki kanatlı, ağır bir kapı görünüyordu. Kapının kanatları ardına dayalıydı. Kale avlusunda, taşlar üstüne yatmış sayısız koyun ve birkaç çıplak at vardı. Hayvanlar hareketsiz, uyur gibiydiler. Havanın sıcaklığı yüzünden uyuşmuşlardı.

Sola, yani kuzeye doğru alçalan bayır, dört yüz adım kadar ilerde, terk edilmiş Kserigordon köyünün en güneyindeki evlerine kadar uzanıyordu. Sağa, yani güneye doğru uzanan iki yüz adımlık düzlüğün ucun-

da ise, suları gürül gürül akan bir kaynak vardı. Kaynak suyu siyah taşlarla çevrelenmiş, uzun ve geniş yalaklar yapılmıştı. Yalaklardan akıp geçen sular, çağıldayarak çimenlik bayıra düşüyor, oradan tepenin güney eteklerine doğru akıyordu. Suyun iki yanı, sıra sıra çınar ağaçlarıyla donanmıştı. Herbiri asırlık tarihe sahip bulunan kalın gövdeli çınarlar, geniş bir alanı gölgeliyor ve renklendiriyordu. Haçlıların saf halinde tertiplenmiş bulundukları batı yönünde ise, seyrek, fakat yüksek çam ağaçları vardı.

— «Elli kişi al,» diye, Rainald Wolf'a fısıldadı. «Hızla kale kapılarından içeriye dal. Dikkat et... Yolda taşımıza gelen gibi bir tuzakla karşılayabiliriz. İçerde koyunlar ve atlar bulunduğuna göre, insanlar da vardır. Görevin, kapıları emniyete almak. Umarım ki içerisi Türk askerleriyle dolu değildir. Haydi...»

Wolf, işaretle adamlarını arkasına takıp ileri atıldı. Haçlı atları büyük gürültüler çıkararak dörtnala koşuyorlardı. Wolf ve adamları direkt olarak bakış yönünü engelledikleri için Rainald kalede bir kıpırdama olup olmadığını göremiyordu. Elli zırhlı süvarinin hızla kaleye girmesinden sonra rahat bir soluk aldı. Eğer duvarlar arkasında gizli bir Türk birliği olsa, hiç kuşkusuz şu anda içerde vuruşmanın başlaması gerekirdi. Oysa görünüşe bakılırsa Wolf hiç bir direnmeyle karşılaşmamıştı. Yağız aygırını topuklayıp ileri atıldı. Bu arada Max'a dönüp buyruk verdi:

— «Siz kalın olduğunuz yerde! Sağına soluna dikkat et Max... Her hangi bir yönden düşman saldırısı beklenebilir.»

Dörtnala kaleye doğru ilerledi. Daha kapıya varmadan, sol yanında Adam'ın belirivermediğini görüp kaşlarını çattı.

Saatlerden beri Adam'la yan yana at sürüyorlardı ama, aralarında tek kelime konuşma olmamıştı. Yol üstünde Türklerle yapılan çatışma sırasında Adam'ın davranışı Rainald'ı çok şaşırmıştı. Nasıl, nereden anlamıştı. Max'ın pusuya düşmek üzere olduğunu? Türklerin savaş usulleri konusunda bilgi sahibi olması ne suretle izah edilebilirdi?

Wolf ve adamları, kalın meşe ağacından yapılmış kale kapılarının iki yanında yer almışlardı. Rainald, yanında Adam olduğu halde içeriye girdi. Avluya bir göz attı. Koyunların hepsi ayağa kalkmışlardı. Bir köşede duran eğersiz, küçük boylu atlar ürkmüş, gözlerini devire devire Haçlılara bakıyor ve kişniyorlardı. Kale avlusu, dışardan bakışa göre farkedilmeyecek kadar dardı. Yerler koyun gübresiyle kaplıydı. İçerisi ağıl gibi kokuyordu.

Wolf, parmağıyla uzak duvarı gösterip alaylı alaylı konuştu:

— «Şuraya bak Rainald Kserigordon'u kan dökmeden ele geçiremiyeceğiz sanırım.»

Avlunun doğu kenarında, altı köşeli kalın meşe sütunlar üzerine kurulmuş bir sundurma çatısı vardı. Sundurmanın koyu gölgeli iç tarafında, beş-altı karanlık kapı görünüyordu. Sütunlar üzerine atılmış hatıllar, tahta ve çamurla kaplanmış olan sundurma çatısını tutuyordu ve çatının üstünde yalınkılıç yedi Türk vardı. Türkler, şaşkın, uykulu gözlerle kapıyı ele geçiren Haçlılara bakıyorlardı.

— «Rainald!» diye Adam telaşla fırladı. «Rainald!.. Kan dökülmesine izin verme. Bırak, bu adamlarla konuşayım. Atlarına binip gitsinler buradan.»

Broyes Baronu, her her hareketi ve her sözüyle kendisini şaşkına çeviren beyaz harmaniyeli yabancıya yepyeni bir ilgiyle baktı.

— «Ne diyorsun sen Adam?» dedi. «Bunlar Türk! Dinimizin düşmanları... Aynı durumda onlar birkaç Haçlıyı yakalasalar ne yaparlardı? Çekip gitmelerine izin mi verirlerdi?

— «Sanmıyorum.» diye Adam fısıldadı. «Ama Türklerin Haçlılara güvenmemek için sebepleri var. Kibotus'a geldiğiniz günden bu yana siz, Kutsal Savaş gönüllüleri, yakıp yıkmaktan, yağma etmek ve ırza geçmekten başka ne yaptınız? Oysa Türkler, konuşarak anlaşmaya varılacak kişilerdir. Sebepsiz yere kan dökmezler. Üstelik bu gördüğün adamlar, göçebe bir kabilenin çobanlarından başka bir şey değiller. Onlarla anlaşmayı bir dene Rainald. İnan ki sonunda sen kazançlı çıkarsın.»

Genç Haçlı soylusu, için için Adam'a öfkelenmeğe başlıyordu. Tam ağzını açıp bir şeyler söyleyeceği sırada, Wolf atıldı:

— «Bırak şu serseri dilenciye kulak vermeyi Rainald. Herifleri parça parça etmeli ve kellelerini yeni kalemizin kapısına dikmeliyiz! Ben gidiyorum üstlerine..»

Rainald'ın hiddeti birden yön değiştirdi.

— «Benden emir almadan kulağını bile kaşıyamazsın sen Wolf!» diye homurdandı. «O kahbı bozuk ağzına da hâkim ol! Kendini bilmezlerin dostlarıma dil uzatmasından hiç hoşlanmam!»

Bu arada, sağ eliyle kılıcının kabzasını kavramıştı. Wolf'un bu sözlere nasıl bir tepki göstereceği hiç belli olmazdı. Gülerek işi pişkinliğe vurması da beklenebilirdi, uğradığı hakareti kanla temizlemek için hemen saldırıya geçmesi de.

Bavyeralı haydut, orta boylu, esmer, orta yaşlı bir adamdı. Vücudu işlek, sert kaslarla örülüydü. Son de-

rece kurnaz, yılan kadar çevik ve kaplan kadar yırtıcıydı. Her fırsatta, herkesle teke tek döğüşe çanak tutar, böylesi vuruşmaların çoğunda mertlikle pek bağdaşmayan ama sonuca varmayı kolaylaştıran hilelere başvururdu. Feleğin çemberinden geçmişti Wolf.. Bakalım kendi adamları yanında aşağılanmayı kolaylıkla hazmedebilecek miydi?

Birkaç saniye süreyle, iki Haçlı sert sert bakıştılar. Wolf'un sararmış suratında sağ yanağı seğriyordu. Sonra gergin dudakları usul usul aralandı ve gülümser gibi oldu. Kirli sarı dişleri arasından gıcırtılı sesi duyuldu:

— «Ortada kızacak bir şey yok Rainald! Emirleri sen vereceksin, kabul... Yanlışlık yaptım. Bağışla beni.»

Rainald'ın sırtı ürperdi. Müthiş bir düşman kazanmıştı.

Arkasını Wolf'a dönmemek için, solunda ve gerisinde duran Adam'a bakmadan seslendi:

— «Şöyle biraz yakınıma gel dostum. Senden bir açıklama bekliyorum. Benim konuğum ve arkadaşımsın, sakın seni sorguya çektiğimi sanma. Ama sanırım ki, bende uyandırdığın merakı gidermek isteyeceksin. Türkler hakkında bu kadar çok şeyi nereden öğrendin? Onlarla anlaşacağını söylüyorsun... Nasıl yapacaksın bunu? Türkçe bilir misin ki?»

Adam hayvanını sürüp Rainald'ın yanına sokulurken Wolf atıldı:

— «Belki kendisi de Türktür...»

Rainald, kendi aklından geçen soruyu bir suçlama şekline sokan bu sözlerden dolayı Bavyeralı'ya öfkelenmedi. Adam, sükûnetle açıklama yaptı:

— «Eğer Türk olsaydım, işkence altında bile ırkımı

inkâr etmezdim. Türkleri iyi tanırım. Onların törelerini, yasalarını, dillerini iyi bilirim. Bak, sana bir yararı olacaksa, bu bilgileri nereden edindiğimi anlatabilirim Rainald. Ama sormazsan daha iyi edersin. Kimliğim konusunda konuşmağa istekli değilim. Yine de, senin hatırın için ...»

— «Hayır!» diye Rainald hemen araya girip Adam'ı susturdu. «Hayır, istemiyorum.»

Merakı yok olmamıştı. Zaten Adam'ın kesin olmayan sözleri hiç bir şey ifşa etmiyordu. Ama Rainald, esrarengiz dostunu zorlamış görünmekten korkuyordu.

Beyaz harmaniyeli yabancı hafifçe gülümsedi. O fısıltılı sesiyle:

— «Sen, Rainald...» dedi. «Hayatım boyunca edindiğim en iyi dostlarımdan birisin. Bunun senin için ne mâna ifade ettiğini bilemem ama, ben, dostlarım için her şeyi yapabilirim. O kadar ki...»

Derin bir soluk aldı. Utanır gibi gülümsedi, omuz silkti.

— «Neyse... Şunu iyi bilmeni istiyorum: yakın bir gelecekte, belki sen ve ben, özellikle ikimiz, çok büyük güçlüklerle karşılaşacağız. Belki diyorum ya, istersen bu kötü kehanetime gülüp geçebilirsin. Ama unutma, her zaman yanında olacağım. Dostun olarak kalacağım. Bana fırsat vermeni istiyorum. Şu genç çobanları serbest bırak. İçine atıldığın macerada ilk olumlu adımın bu olacak.»

Wolf'un suratı daha da asıldı. Ağzından sunturlu bir küfürün ilk heceleri çıkarken Rainald'la göz göze geldi, çenesini kapadı. Usulca geri çekilip adamlarının arasına karıştı. Öte yandan Rainald tereddüdünü yenmek üzere bulunuyordu. Adam'ın son sözleri üzerinde fazla kafa yoracak vakti yoktu. Kararını verdi:

— «Pekâlâ Adam. Söyle şu şeytancıklara, o sıska hayvanlarına atlayıp basıp gitsinler buradan ve akılları varsa bir daha dönmesinler.»

— «Çok yerinde söyledin dostum,» dedi Adam. «İsa'nın şu sözlerini elbette hatırlarsın: Merhamet edenler mutludur. Onlara merhamet edilecektir. Pişman olmayacaksın Rainald.»

Hayvanını usul usul sürüp sundurmaya yaklaştı. Yedi çobanı biraz daha yakından inceledi ve şaşıp kaldı. «Çocuk bunlar!» diye düşündü.

Türkmen uşakları, alışılmış giysileri içindeydiler. Başlarında, yumuşak kuzu derisinden papaklar, sırtlarında, göğüslerini göbeğe kadar açık bırakan gömlekler ve bacaklarında siyah, dar çakşırlar vardı. Ayaklarındaki çizmeler, dizlerine kadar uzanmıyordu. Ellerinde kılıçlarını tutuyorlardı ama, yayları da kuruluydu ve gerekirse bir anda savunmaya geçip kale avlusuna ok yağdırmağa hazır bulunuyorlardı. Ortada duran en büyükleri ancak on sekiz yaşındaydı. Ötekiler, on üç - on dört yaşlarında, sakalları bitmemiş delikanlılardı. Endişeli oldukları, hatta hepsinin belli bir ölçüde korku duydukları meydandaydı ya, yine de vuruşmağa, canlarını pahalıya satmağa hazır, bekliyorlardı.

Adam elini önce çenesine, sonra alnına ve göğsüne götürüp selâmladı:

— «Selâmün aleyküm. Bu kaleyi Haçlı başbuğu Rainald ele geçirdi. Sizin canınızı bağışlıyor. Atlarınıza binip gidebilirsiniz.»

Türkmen çocuklarının sözcüsü durumunda olan genç yutkundu. Sanki, beyaz harmaniyeli yabancının Türkçe konuşması biraz rahatlatmıştı içini. Sundurma kenarına yaklaşıp cevap verdi:

— «Sağ olsun. Gün gelir bu iyiliğinin altından kalkarız.»

Kılıcını belindeki kına yerleştirdi. Dizleri üstünde yaylanıp yere atladı ve çıplak atlardan birine bindi. Öteki altı genç onu taklit ettiler. Yedi çoban, ağır ağır, güvenle, kale kapısına doğruldular.

Rainald, önünden geçen delikanlıları ilgiyle incelemekteydi. «Hepsi çocuk bunların,» diye için için gülerek düşünüyordu. «Adam'ın sözünü dinlediğim için hiç pişman değilim.»

Yan gözle beyaz harmaniyeli dostuna baktı. Onun, kuşkulu kuşkulu Wolf'u gözetlediğini gördü. Wolf, belli etmeden kale kapısına doğru biraz uzaklaşmıştı.

Türkmen uşakları, birerle kolda Xerigordon'u terk ediyorlardı. Gerçi kapılar ardına kadar açıktı ama, kapı kanatlarının iç yanlarına yığılmış bulunan Bavyeralı savaşçılar çıkış yolunu öyle daraltmışlardı ki, iki atlının yan yana geçmesi mümkün olmuyordu.

«Artık gidiyorlar,» diye Rainald içinden geçenleri sıralamağa devam etti. «Bir daha buralara hiç bir zaman gelemeyecekler. Yaşadığım sürece, elimin eriştiği her yeri, temelini attığım bu devletin sınırları içine katacağım. Topraklarım üzerinde ne Türkler barınabilecek ne de Bizanslılar... Zengin köylerimin bütün halkı, Avrupa'dan getirteceğim soydaşlarım olacak. Hilda'dan doğacak oğullarım ve onların oğulları ve torunları, kurduğum bu devleti geleceğin sonsuzluğuna kadar yaşatacaklar.»

Birdenbire dalgınlığından sıyrıldı. En arkada at süren Yiva'lı çoban çocuğu iri yarı bir Bavyeralı'nın yanından geçiyordu ve Haçlı, elindeki ağır, keskin kenarlı baltayı havaya kaldırmıştı. Bir adım ilerde duran Adam'ın gırtlağından kısık, boğuk bir çığlık koptu:

— «YAPMA! YAPMA SERSEM!»

Ama iş işten geçmişti. Balta yıldırım gibi indi ve

daha sakalları bitmemiş genç çobanın ince vücudu başından göğsüne kadar ikiye ayrıldı.

Broyes baronu birbirini izleyen birkaç saniye boyunca yerinde çakılı kaldı. Kıpırdanamıyordu. Felç inmiş gibi, kollarını bacaklarını oynatmakta zorluk çekiyordu. Adam'ın kıllı, karanlık suratını gördü. Beyaz harmaniyeli dost, yağız aygırın dizginlerinden tutmuş, ileriye doğru çekiyor, bir yandan da Rainald'ın yüzüne karşı haykırıyordu:

— «ÇABUK OL... YOKSA HEPSİNİ OLDÜRECEK LER...»

Haçlı başbuğu, bineğinin karnını kanatacak kadar sert bir mahmuz vuruşu ile ileri atıldı, ama hemen durakladı. Elli Bavyeralı birbirine karışmış, Türk çobanlarının geçmesi için açık tutulan koridoru tıkamışlardı. Ötede, toz duman bulutu altında, korkunç bir katliam başlamıştı. Haçlı kılıç ve baltaları, topuz ve kargıları kalkıp iniyordu. Küfürler, nâralar ve silâh şakırtıları duyuluyordu. Wolf'un adamları kudurmuş bir çakal sürüsü gibi, çaresiz Türk çocuklarını doğruyor, kesiyor, biçiyorlardı.

İlk şaşkınlığı geçen Rainald, kılıcının tersiyle sağa sola sert vuruşlar yaparak kendine bir yol açmağa çalıştı. Adam, beyaz harmaniyesi kana bulanmış halde yine yanı başındaydı. Esrarengiz yabancının elinde, nereden bulduğu belirsiz bir topuz vardı. Atının ayakları dibinde de cansız bir Haçlı...

Bir iki dakika sonra kapı hizasına vardılar. Yerde, tanınmaz duruma gelmiş altı çobanın ölülerinin yattığını gördüler. Hızını alamamış olan iki Bavyeralı, at üstünden eğilip cesetlere kılıçla vuruyorlardı. Sağ dizini yere dayamış olan bir başka Haçlı, elindeki keskin bıçakla, on beşine basmamış bir Yiva'lı çocuğun kellesini gövdesinden ayırmaktaydı.

Adam elindeki kanlı topuzu yere attı, hıçkırdı. Dudakları arasından, ısırılmış, bölünmüş, tınısını ve anlamını yitirmiş bir kaç söz fırladı. Rainald, iyi yürekli dostunun ne söylediğini anlayamadı.

Kalenin önündeki düzlükte, güneye doğru uzaklaşan nal sesleri duyuluyordu. Bir kaç Haçlı, oraya kadar kaçabilen bir genç Türk'ü sıkıştırmış, çevresini sarmışlardı. Rainald hayvanını o yöne koşturdu. Bir yandan da sesinin olanca gücüyle bağırıyordu.

— «AÇILIN!... BIRAKIN ONU SERSEMLER GEBERTECEĞİM HEPİNİZİ»

Bavyeralılar son vuruşu yapmak üzereyken durakladılar. Ellerindeki kılıç, balta ve topuzlar isteksizce yere indi. Suratları asıldı. Sanki yaralı bir kurt yavrusunu kıstırmışken avlarını ellerinden kaçırmış olan sırtlan sürüsü gibiydiler.

Haçlılar ortasında duran Türkmen çocuğu on sekiz yaşlarındaydı. İnce bir söğüt dalını andıran vücudu kana bulanmıştı ama atının sırtında dimdik duruyordu. Elindeki kılıcın ucundan beş parmaklık bir çelik parçası kırılmıştı. Yağız yüzünde yenilmişlik değil, öfke vardı. Kara gözleri iki ateş parçası gibi parlıyordu.

Dörtnala at sürüp yanına sokulan Adam'a dönerek, Rainald:

— «Söyle bu gence,» dedi. «Askerlerimin ettiğinden utanıyorum. Gereken araştırmayı yapacak ve sözümü yere düşüren alçakları cezalandıracağım. Gelsin, konuğum olsun, arkadaşlarına kahpece saldıranların sonunu kendi gözleriyle görsün. Yaralarını saralım. İyileştikten sonra istediği yere gitsin.»

Adam başını iki yana salladı.

— «Boşuna yormayalım çenemizi,» dedi. «Kabul etmeyecektir. Bırak onu gitsin Rainald.»

— «Gitsin mi? Gidemez ki... Baksana her yanı yara bere içinde. Devamlı kan kaybediyor. Sen sözlerimi çevir...»

Adam isteneni yaptı. Yiva'lı çoban alaylı alaylı güldü.

— «Artık ne sana inanırım ne de senin beyin olacak karı suratlı herife keşiş.» diye kestirip attı. Üzerindeki beyaz harmaniye yüzünden Adam'ı bir din adamı sanmıştı. «Az önce tatlı tatlı konuşup yahniye doğradın bizi... Erkekçe vuruşsak canımızı pahalıya satardık. Kancıklar gibi ardımızdan saldırdınız. Hepiniz irinli kalçadan doğmasınız siz... Alayınızın anasını, avradını, kızını kısrağını aygır eşşekler kovalasın, hem de tutsun! Bir canım var benim, onu da Veren'e teslim etmeye hazırım. Varın, gelin üstüme de ebelerinizin örekesini görelim.»

Adam sarardı, morardı. Ellerini iki yana açtı, boynunu büktü.

— «İnan ki bu kalleşlikte bizim payımız yok oğul,» diye yalvardı. «Gençsin. Yolunu gözleyenler vardır obanda, yurdunda. Gel, yaralarını tımar edelim..»

Delikanlı yüzünü buruşturdu. Gırtlağını temizleyip beyaz köpüklü bir avuç tükrüğü Adam'ın ayak ucuna tükürdü.

—«Heyye!» dedi. «Gencim ya ...Toy olmasam sizin tuzağınıza düşmezdim. Boğazladığınız karındaşlarım benden daha da gençti. Onların yolunu gözleyenler de vardı. İçlerinden biri de benim kardaşımdı.» Birden gözleri doldu. «Bu edilenler yanınıza kalır mı sanırsın bre keşiş?» diye bağırdı. «Yaklaşın... Yaklaşın ki kozumuzu bölüşelim!»

Oysa savaşacak, kendini koruyacak hali yoktu. Gurur ile desteklenen bütün gücünü, sırf hayvanının sır-

tında durabilmek için harcıyordu. Adam, Türkmen uşağının sözlerini olduğu gibi Rainald'a aktarmak istemedi.

— «Kabul etmiyor,» diye mırıldandı. «Bırak onu, gitsin Rainald.»

— «Küfür ediyor değil mi? Her halde iyi şeyler söylemedi hakkımızda...»

— «Küfür ediyor... Türkler sözünde durmayana insan gözüyle bakmazlar.»

— «Söyle ona,» dedi Rainald. «Gitsin. Umarım ki, onun ve benim Tanrımız yolunu açık ve düz eder. Yuvasına sağlıkla kavuşur.»

Hayvanının başını çevirip kaleden yana baktı. Wolf'un beş-altı adım uzakta durduğunu gördü. Suratına tükürür gibi sordu:

— «Sen mi emir verdin bu orospuluk için?»

Bavyeralı şövalye mosmor oldu. Homurdandı:

— «İsa'nın adı üstüne and içerim ki benim birşeyden haberim yok Rainald. Ne olduğunu anlayamadım. Bir de baktım ki...»

— «Kısa kes!» diye Rainald dişlerini gıcırdattı. «Sana yirmi dört saat için... Ya suçlulardan en az yedi kişinin adını vereceksin bana... ya da... seni cezalandıracağım.»

———oooOooo———

Kibotus'ta akşam olmuştu. Haçlı konak yerinin uğultulu ve çalkantılı saatleri başlamaktaydı. Hisar duvarlarının dibindeki pazar yerinde Rum tüccarları sergilerini toplamış, ertesi sabaha kadar işi paydos etmişlerdi. Aleko, yardımcısı olarak geçici tuttuğu Rum gencine son emirleri veriyordu:

— «Gözünü dört aç. Geçen gecekî gibi içip sızar da sergiden mal çaldırırsan seni kulaklarından duvara çivilerim. Zaten geç kalmayacağım. Gün ışımadan geri

dönerim. Bu arada Marko gelirse söyle, bir yere ayrılmasın, beni beklesin.»

Köhne kale duvarının bir kenarına dayadığı aynada yüzünü inceledi. Sakallarına ve saçlarına küçük bir şişeden kokulu yağ sürdü. Bıyıklarını ince bir şimşir tarakla özenle taradı. Aynadaki hayaline bir kaş çatarak, bir sırıtarak baktı, baktı. İçini çekti derin derin. «Şaka maka derken kocadın gitti be Aleko!» diye düşündü. «Daha en çok bir kaç yıl geçersin erkek niyetine... Sonun iyice yaklaştı. Oysa ne bir damın var, ne bir ocağın... Ne avrat sahibisin ne uşak... Yıllar yılı çiğnediğin şu toprağın üstünde bir ayak izi bile bırakmadan göçüp gideceksin.»

Aynayı duvardan alıp yere, saman dolu şiltenin üstüne attı. Bir paçavrayla sandallarındaki tozu sildi. Sonra ağır adımlarla yola çıktı. Sevgilisine gidiyordu.

Kibotus'ta kaldığı geceler sık sık Elvira'nın yatağını paylaşırdı.

Dul Barones, henüz otuz yaşında bile değildi. Çarpıcı bir güzelliği vardı ve son derece ateşli olduğuna Haçlı konak yerinde yaşayanlardan en az 30-40 erkek tanıklık edebilirdi. Cluny tarikatinin fanatik bir müridi olan kocası Fransadaki topraklarını kiliseye rehin etmiş. karşılığında aldığı paralarla üç yüz savaşçı donatmış ve eşini de yanına alıp Kutsal Savaş'a katılmıştı. Elvira, on yıl evli kaldığı kocasını hiç bir zaman sevmemiş, bir tek gün bile ona sadık kalmamıştı. Baron kiliselerde dizleri yara oluncaya kadar dua edip dururken Barones aşıklarıyla âlemler yapagelmişti. Papa'nın vaadi gereğince Kutsal Savaş'a katılan herkes gibi Elvira'nın de günahları Fransa'dan ayrılır ayrılmaz bağışlanmıştı ya, acaba sefere çıktıktan sonra işlenen günahlar ne olacaktı?

Muhterem Peder'in sürüsüyle birlikte Almanya'yı,

Macaristan'ı ve Sırbistan'ı aşıp Niş önlerine varana kadar Elvira kocasını aldatmağa devam etmişti. Niş'ten sonraki günlerde ise, genç Barones artık «ölümün kendilerini ayırana kadar» sadakat borçlu olduğu eşine ihanet etmemişti. Çünkü Niş yakınlarında Bizanslılarla yapılan kanlı bir çarpışmada Elvira'nın kocası öldürülmüştü!

Dul kalan genç kadın, Fransa'ya dönmeyi aklının ucundan bile geçirmemişti. Fransa'da hiç bir şeyi yoktu ki... Kocası, bütün servetini üç yüz savaşçı üzerindeki komuta hakkına yatırmıştı. Elvira'nın konduğu miras, üç yüz adamı idare yetkisi dışında, sadece küçük bir tahta kutu içinde saklanan bir avuç gümüş mark'tı... O halde Kutsal Savaş gönüllüleri ile birlikte yola devam edecek, kaderini Haçlı sürüsününkine bağlayacaktı. İsterse, yüzlerce bekâr soylu arasından kendine zengince ve güçlü kuvvetli bir eş seçmesi işten bile değildi. Adı etrafında dolaşan dedikodular, taliplerini asla ürkütmüyordu. Ama Elvira ikinci kez evlenmekte acele etmeyecekti. Neyi noksandı şimdiki halde? Bizans İmparatoru nasıl olsa hem kendisi, hem de savaşçıları için bol bol erzak veriyordu. Adamlarının çevrede yaptıkları yağma ve talanlar sonunda Elvira'nın payına düşen altın ve gümüş, kocasından kalan küçük kutuya sığmayacak kadar çoğalmıştı. Aleko ile tanıştıktan sonra artık çamaşır değiştirir gibi sevgili değiştirmesine de gerek kalmamıştı. O ellisini aşkın, çirkin Rum tüccar aşk sanatında bir dâhi idi.

Aleko ile Elvira, Aleko'nun sergisinde, genç Barones'in alış veriş ihtiyacı sırasında tanışmışlardı. Köhne Kibotus surları dibinde belki yüz sergi vardı ama, Aleko'nunki bunların içinde bir taneydi. Kadın ya da erkek, bütün Haçlılar öteki sergilerin hepsinden çok bu

geniş ve çeşitli mal deryasına itibar ederlerdi. Bizans'ın ve İznik'in en büyük dükkânlarında bulunabilen her türlü eşya, Aleko'da ehven fiatlarla satılmaktaydı. Hint'ten, Çin'den ve Suriye'den gelmiş top - top atlaslar, tüller, kadifeler, bin bir çeşit kokular ve esanslar, gerdanlıklar, bilezikler, inciler ve boncuklar, kadınlar için allıklar, sürmeler, kınalar, pudralar... Aleko'da ne ararsanız vardı. Rum tüccar, sattığı eşyaların bir kısmının ne işe yaradığını, onları ilk kez gören yabani Avrupa'lılara anlatır, gösterir ve öğretirdi. Özellikle kadınlar, alışverişlerini Aleko'nun sergisinde yapmak isterlerdi. Çünkü Aleko, özellikle kadınlara karşı son derece kibar ve cömertti. Dul barones Elvira, Fransızcayı hemen hemen kusursuz konuşan bu yaşlı ve çapkın tüccarı ilk görüşte beğenmiş, hele onun eli açıklığını ödüllendirmek için bir kez çadırına aldıktan sonra Aleko'dan ayrılmaz olmuştu.

Aleko'ya gelince... O bu ilişkiyi sırf gönül eğlendirmek için kurmamıştı. Doğrusu Elvira'nın kolları arasında geçirdiği saatler kart âşığı mutlu ediyordu. Çünkü aşka susamış bir kadın olan dul Barones sevişmeyi çok iyi biliyordu. Ama eğer işin ucunda görevi ilgilendiren bir kazanç olmasa, Aleko zamanının, enerjisinin ve kendisine emanet edilen devlet parasının bir kısmını Elvira'ya harcamazdı..

Elvira dedikodu düşkünüydü. Kibotus'un diğer dişi kişizadeleriyle sıkı fıkı ahbaptı. Gündüzleri kadınlar arasında yapılan içkili ve çerezli toplantılara katılır. Haçlı topluluğu içinde dolaşan en taze haberleri dinler ve naklederdi. Bu kadın toplantılarında en çok rağbet gören dedikodular, cinsel olanlardı. Kafaları tütsülenen soylu hatunlar arasında konuşulan şeyler bazan öylesine belden aşağı oluyordu ki, Elvira onları kendisine anlatırken Aleko'nun yüzü kızarırdı... Ama cinsel konularda konuş-

ma sermayesi tükenen kadınlar, Aleko'yu ilgilendirecek şeyler üzerinde de gevezelik yapıyorlardı. Bir Kontes veya bir Barones kocasının gelecek hakkındaki tasarılarını ve girişimlerini böbürlenerek anlatıyor, böylece önemli bir sırrın can alıcı birkaç noktasından birini ifşa etmiş oluyordu. Kulağına gelen dedikoduları dikkatle eleyip değerlendiren Aleko, Elvira'nın yatağında döktüğü terin karşılığını kazanıyordu. Elvira, kucaklaşmalar, öpücükler ve okşamalar arasında ağzından kaçırdığı sözlerin ne işe yaradığını belki hiç bir zaman öğrenemiyecekti. C, hayatının en mutlu çağını yaşıyordu. Yer yüzünde Aleko ayarında bir erkek daha bulunmayarağına kesinlikle inanmıştı. Her gece, ortalık kararır kararmaz bol mezeli şarap sofrasını hazırlıyor, sabırsızlıkla Aleko'sunu bekliyordu.

Aleko, Elvira'nın çadırına giderken hep sahil yolunu tutardı. Kıyıdan biraz içerde, sert ve düzgün toprak üzerinde Frankların sıkışık çadırları vardı ki, onların arasından geçmek son derece tehlikeliydi. Kumların ve çakılların içine gömüle gömüle yürümek belki yorucu oluyordu ama, hiç değilse yol daha temiz ve daha emindi.

Ağır ağır, ses çıkarmadan yürüyordu. Deniz yönünden esen rüzgâra çok şey borçluydu. Çünkü o sayede Frankların yemek pişirmek için yakmış oldukları yüzlerce ateşten yayılan isli duman, sahilden uzağa doğru üfürülüyordu. En yakındaki çadırların bile elli adım uzağından geçmekte olduğu halde, her ihtimale karşı kaması sağ elinde hazır duruyordu. Kibotus kampında bir gece yolcusunun ne zaman ve nerede bir saldırıya uğrayacağı hiç belli olmazdı.

Kıyıya vuran küçük dalgaların ucunda fosforlaşan köpükler, kıyı çizgisinin uzaklardan itibaren görülmesi-

ne yardımcı oluyordu. Aleko, sahilin neresinden sola dönüleceğini o fosforlu köpük çizgisine bakarak ayarlayacaktı. Çünkü Elvira, Frank konak yerinin en batı ucundaki bir çadırda oturuyordu. Bir aydan beri hemen her gece aynı yolu izleyip durduğundan, çakıl kümelerinin, yosun yığınlarının ve düzlüklerin her birini karış karış ezberlemişti.

Birden durakladı ve çömeldi. Otuz adım kadar ilerde, kıpırdanan iki karartı görmüştü. Kim olabilirdi bunlar? Gözlerini kısıp baktı. Ellerini yere dayadı ve emekleyerek beş on adım daha sokuldu.

Çadırların bulunduğu yandan gelen gürültüler ve bağırıp çağırma, şarkı, döğüş sesleri o kadar fazlaydı ki, denizle kumsalın birleştiği çizgi üzerindeki gölgelerin ses çıkarıp çıkarmadığını anlamak mümkün olamıyordu. Sabırla bekledi. Yaklaştı..

Şimdi, hareket eden gölgelerin on-on iki adım yakınına kadar sokulmuştu. Karnını iyice yere dayayıp göz kulak kesildi. kesildi. Aslında ortada, seyre değer, olağan dışı bir olay yoktu. Sadece bir cinayet sahnesi hazırlanıyordu!... İki Haçlı, içlerinden birinin ölümüyle sonuçlanacak olan bir mücadeleye girişmişlerdi. Hatta katil adayı ile kurban adayı da hemen hemen kesinlikle belliydi. İri yarı Haçlı elinde kocaman bir bıçak tutuyordu, hasmı ise son kurtuluş çaresi olarak sığ deniz suyuna atılmıştı. Kaçma-kovalama sona ermek üzereydi.

Aleko ayağa kalksa. ıslık çalarak yada şarkı söyleyerek yoluna devam etse bile kimse kendisine engel olmayacaktı. Ama casus, mesleğine uyan bir sabır sahibiydi ve son derece meraklıydı. Önemsiz gibi görünen nice olayların ayrıntıları arasında değerli bilgi ve haber hazineleri yattığını tecrübeleriyle biliyordu. Yoo.. Olayın seyrine karışmağa hiç niyeti yoktu doğrusu. Ne öldü-

rülmek üzere olan insancığa acıyordu ne de öldürmek üzere olan canavara öfkeleniyordu. Kibotus kampının karanlık gecelerinde daha öncede böylesi cinayetlere tanık olmuş, her seferinde omuz silkerek «yiyin ulan birbirinizi..» demişti. «İtten de ölse kâr, kurttan da...»

Zayıf, çelimsiz görünüşlü gölge, beline kadar suya girmişti. Eli bıçaklı Haçlı, ağır, kendinden emin adımlarla ardından gidiyordu. Kaçan adam sendeliyor, tökezliyor, gücü kesilmiş bacaklarını su içinde zorlukla hareket ettirebiliyordu. Arkasına bakarken birden yüzüstü kapaklandı. Kovalayan o fırsattan yararlandı ve iki geriş adımla kurbanına yetişti. Sol eliyle omuzundan tutup ayağa kaldırdı. Şiddetle savurup kıyıya doğru itti.

— «Yürü!» diye soludu. «Seni fare suratlı mendebur... Derini yüzeceğim şimdi...»

Aleko titredi. Bu soğuk, balgamlı sesi tanımıştı, «Lemont!» diye hafifçe mırıldandı. «Geoffrey'in yakın adamlarından Lemont bu...»

Ellerini dalağının üstüne bastırmış, düşe kalka kumsala doğru yaklaşan çelimsiz adam, iniltili bir sesle sızlandı.

— «İsa aşkına Lemont! Canımı bağışla... Neyim varsa sana vereceğim. Tek canımı bağışla!»

Aleko'nun gözleri ayrıldı. Bu sesi de tanımıştı. Geoffrey'in uşağı Rudolf'tu. Peki ama... Lemont ne istiyordu fukara Rudolf'tan? Bunların ikisi de Frank başbuğunun en yakınlarından değiller miydi? Aralarında nasıl bir anlaşmazlık olabilirdi, Durum birden bire ciddi bir önem kazanmıştı. Casus, kumsala iyice yayıldı. Gözleri ile karanlıkları delmeğe, kulaklarıyla en küçük sesleri kapmağa çalıştı.

Sahile çıkar çıkmaz, Lemont avını yere vurdu. Sırt üstü yatırıp göğsüne oturdu ve bıçağı boynuna dayadı.

— «Anlat hepsini,» diye tısladı. «Tek kelime yalan söylersen, seni Tanrı bile kurtaramaz elimden. Anlat...»

Rudolf nefes almakta zorluk çekiyordu. Anlaşılan, epey uzun bir mesafe boyunca kaçmış, sonunda su içindeki zor yürüme sırasında bitkin kalmıştı. Tiz, ağıtlı ve hırıltılı ifadesi ikide bir kesiliyordu.

— «Anlatacağım. Azıcık dinleneyim. Hep... hepsini... anlatacağım. Yeter ki öldürme... öldürme beni...»

— «Ne zamandan beri ihanet ediyordun bize? Keşiş'e ne zaman sattın kendini?»

— «Ben... Ben hain değilim Lemont! Tanrı inandırsın... Ben...»

— «Sus köpek!» Lemont, bunları söylerken Rudolf'un ağzına elinin tersiyle vurmuştu «Son kez uyarıyorum. Tek kelime yalan yok. Soruma cevap ver.»

— «And içerim... Amacım ihanet etmek değildi. Muhterem Peder'in Geoffrey'e düşman olduğunu bilmiyordum. Şövalyenin yanına beni Muhterem Peder vermişti. Sadece... Sadece onun çadırında konuşulanları... Muhterem Pedere duyuruyordum.»

Lemont'un kazma dişlerinin gıcırtısı Aleko'nun bulunduğu yere kadar geliyordu.

— «Geoffrey'in Türklere haber gönderdiğini keşişe ne zaman duyurdun?»

— «Ertesi sabah... Ahhh... Vurma Lemont... Merhamet et...»

— «Rum satıcının adını da söyledin mi?»

— «Hayır. Sadece bir Rum olduğunu söyledim. Çünkü...»

— «Çünkü?»

— «Sarhoştum. Adamın adını unutmuştum. Zaten Muhterem Peder de sormadı.»

— «Doğru söyle! Şimdi bıçağı gırtlağına saplayacağım. Doğru söyle diyorum!»

Rudolf halsiz, kısık bir sesle çığlık attı. Yıldızların soluk ışığını yansıtan bıçak, uşağın ince boynuna doğru dürtülmüş, belki bir kaç damla kan çıkarmıştı.

— «Efendimiz İsa, Kutsal Bakire ve bütün azizler üstüne and içerim...» diye çaresiz durumdaki kurban inledi. «Doğru söylüyorum Lemont.»

— «Ya sonra? Aleko İznik'ten döndükten sonra Geoffrey'in çadırında konuşulanları kimseye duyurdun mu? Sakın yalana sapma Rudolf... Önce burnunu ve kulaklarını keser sonra da bütün derini diri diri yüzerim senin.»

Uşak çırpındı. Anlaşılan, göğsündeki ağırlık yüzünden nefes alamıyordu ve boğazına dayalı bıçağın açtığı yara dayanılmaz acılara sebep oluyordu.

— «Hiç...» dedi. «Hiç... Kimseye bir şey anlatmadım. Dün gece... Gautier, Sans—Avoir'in uşağı geldi... Birlikte şarap içtik. Benden... Efendisine verilecek haber olup olmadığını... sordu. Muhterem Peder, kendisi bulunmadığı zaman... Şövalye Sans-Avoir'a hizmet etmemi istemişti.»

— «Devam et alçak!.. Sen de bütün bildiklerini ona anlattın değil mi?»

— «Hayır!» Rudolf'un sesi kadın sesi gibi incelmişti. «Hayır!» diye tekrar etti. «En kutsal varlıklar üstüne and içerim ki anlatmadım. Ama... Söz verdim. Bu gece çadırına gidip... bütün bildiklerimi söyleyecektim.»

Lemont, rahatlamış gibi göğüs geçirdi. Bıçağı, gözle izlenemeyecek kadar büyük bir hızla yukarıya doğru kaldırıp Rudolf'un çenesinin altına soktu. Soldan sağa doğru çekip boğazı boydan boya kesti. Siyah, hışırtılı bir kan fıskiyesi kaatilin ellerine, yüzüne ve göğsüne doğru uzanıp söndü. Hain uşak gık bile diyememişti.

Aleko iğrentiyle suratını buruşturdu. Lemont, hiç

kuşkusuz kendisine yararlı bir hizmette bulunmuştu. Ama Lemont bu hizmeti bilerek ve isteyerek bile yapmış olsa, Aleko ondan yine nefret edecekti.

⁂

Sofrada özenle hazırlanmış, nefis yiyecekler vardı. Birbirini candan seven yeni evli gençler, yalnız ve bir arada bulunabilme fırsatını yakalamış olduklarından sevinç duymalıydılar. Allaha şükür, sağlıkları yerindeydi. Geçim sıkıntıları yoktu. Çevrelerinden saygı ve sevgi görüyorlardı. Oysa yeteri kadar mutlu olamadıklarını hissediyor, ve en kötüsü bu hislerini karşılıklı olarak belli ediyorlardı. Tabaklarına ve bardaklarına uzanan eller isteksizdi. Ağızlarına aldıkları lokmaları iştahsızca çiğniyorlardı. Bazan Laçin, bazan da Emine, yapma olduğu belli olan bir neşeyle bir konuda söze başlıyorlardı ama, konuşmanın arkası gelmiyordu. Bakışları yine yere eğiliyor, kaçamaklaşıyordu. Yüzlerindeki tasa ve endişe belirtileri, gönüllerindeki yakınlaşma isteğine rağmen göze batıcıydı.

Hizmet eden halayığın uzaklaşmasından yararlanıp, Emine bir ara içini boşaltmak istedi.

— «Artık unut olup bitenleri Laçin,» diye fısıldadı. «Bu halin beni öldürecek. İnan ki çok pişmanım...»

Genç adam hayretle başını kaldırdı. Boğazındaki lokmayı yuttu.

— «Anlamadım!» dedi. «Neyi unutmamı istiyorsun? Neden dolayı pişmansın,»

— «Biliyorsun. Elinin kana bulanmasına sebep oldum. Eğer geçen gün kılıcı yanına almanı istememiş olsaydım...»

Laçin kaşığını tabağının içine bıraktı. Elini uzatıp güzel eşinin çenesine dokundu. Yüzünü yukarıya doğru kaldırdı. Güldü:

— «Eee... Ne olurdu o zaman?» diye sordu.

— «O işlere karışmazdın... Öldürmek zorunda kalmazdın...»

— «Neden? Başka bir silâh bulamaz mıydım? Bunları nereden çıkarıyorsun güzelim? O hayal dolu kafanda yine neler kuruyorsun Allah aşkına?»

Emine peçetesini sofraya bırakıp doğruldu. Ağlamaklı olmuştu. Koşarak bitişik odaya geçti. Ara kapıyı itip kapadı. Laçin başını iki yana salladı. İçinden hem gülmek, hem de ağlamak geliyordu. Duygulu, alıngan bir kadınla hayatını birleştirmiş olduğunu her geçen gün biraz daha iyi anlamaktaydı. Emine'nin kişiliğindeki sayılmakla bitmeyecek kadar çok iyi yönler yanında aşırı hassasiyeti ve kuruntusu önemli mahzurlar sayılmazdı. Yeterki kendisi, genç karısını anlayış ve sabırla idare edebilsin...

Kalkıp eşinin ardından oturma odasına geçti. Yüzü pencereye dönük elleri iki yanına sarkmış halde duran Emine'ye arkadan yaklaştı. Omuzlarından tutarak kendine döndürdü.

— «Emine... Gözlerimin içine bak,» diye tatlı bir sesle emretti.

Genç kadının yüzü ıslanmıştı. İri siyah gözleri buğulu buğuluydu. Atılıp başını erkeğinin göğsüne dayadı ve kesik kesik mırıldandı:

— «Bana hiç bir şey ispat etmek zorunda değilsin Laçin. Seni olduğun gibi seviyorum ben. İyi bir hekim, insanları seven, dindar, temiz ahlâklı bir kocam olduğu için övünüyor ve şükrediyorum. Kahraman bir savaşçı olman hiç gerekmez!»

Laçin, eşini kolları arasında sıktı.

— «Bak buna sevindim doğrusu,» diye şaka etti. «Zaten istesem de iyi bir savaşçı olamazdım ben. O alandaki yeteneklerimi bir kez denemem yetti...»

Emine yüzünü kaldırıp kocası ile göz göze geldi. Bir süre konuşmadan baktı, baktı. Sanki içindeki tereddüdü yenmeğe çalışıyordu. Sonra, kararlı bir tavırla konuştu:

— «Birbirini seven insanlar arasında değinilmesinden korkulan konular bulunması, ayırıcı ve uzaklaştırıcı etkiler yapar. Oysa sen, o günün olaylarını yalnız başına yaşamak, o olaylardan duyduğun üzüntüyü kendine saklamak istiyorsun. Bunun sebebi ne? Olsa olsa... beni suçluyorsun...»

— «Seni suçluyor muyum? Hay Allah...» Laçin şaşkınlıkla güldü.

— «Evet. Beni suçluyorsun ve bunda haklısın. Hiç olmazsa bir dereceye kadar... O sabah, seni eli silâhlı bir Emîr gibi görmek istediğimi söyledim. Bin dereden su getirip kılıcı yanında götürmeni sağladım. Bu yüzden, sen de gerekince adam öldürebileceğini göstermeye kalkıştın. Şimdi yaptığından pişmansın. Vicdan azabı çekiyorsun. Yalan mı bunlar?»

Laçin'in kolları yanına düştü. Emine konuşurken yüzü dalgınlaşmış, kaşları çatılmıştı. Güzel eşinin gamlı, sorularla dolu yüzüne bakıyordu ama aklı uzaklardaydı. Ayaklarını sürüyerek duvara kadar gitti. Omuzunu dayadı. Parmaklarıyla sarı, yumuşak sakallarını çekiştirmeye başladı.

— «Senin üzülmene dayanamıyorum,» diye Emine devam etti. «Bir günah işlediğini sanıyorsan, o günahın bütün sorumluluğunu kabul ediyorum. Sebep olduğum olayın aramızda bir duvar gibi kalmaması için ne yapmalıyım, bilmiyorum. Ama and içerim ki, şimdiden sonra böylesi yanlışlıklar yapmayacağım Laçin. Duyduğum acı pişmanlık, olup bitenleri unutmana ve beni affetmene biraz olsun yardım edemez mi?»

Genç adam başını iki yana salladı. Derin bir uykudan uyanmış gibi silkindi.

— «İşin bu yönü hiç aklıma gelmemişti,» diye mırıldandı. «Karasu köyünde, tutsak edilen çocukları Haçlıların elinden kurtarmaya karar verdiğim zaman, çevrede gördüğüm kanlı sahnenin etkisi altındaydım. Yirmi iki çocuğun her geçen an evlerinden biraz daha uzaklaştığını, yokluğa, kayıplara doğru gittiğini görür gibi oluyordum. Gözü yaşlı anaların ve babaların üzüntüsü ve yalvarması bir yana, suçsuz, masum çocukların kara yazgısını düşünüyordum. Çocuklar, yabani, vahşi yaratıkların eline düşmüştü. Onları bekleyen en iyi son, esir pazarlarıydı. Oysa hepsi Devletimizin himayesi altında bulunuyorlardı. Ne pahasına olursa olsun, kurtarılmaları gerekiyordu...»

Derin bir soluk alıp Emine'nin yüzüne baktı. Devam etti:

— «Aklım tam anlamıyla başımda değildi belki... Parça parça edilmiş yüz ölü vardı gözlerimin önünde. Daha da kötüsü, kederin, dayanılmaz acının ölüden beter hale soktuğu insanlarla yüz yüzeydim. Onların sınırsız bahtsızlığı yanında, kendimin sınırsız mutluluk imkânlarına sahip bulunmamdan utanıyordum. İster istemez, 'benim karımın başına böyle bir felâket gelemez. O'nu yabani Haçlılar işkenceyle öldüremez. Eşim, dostlarım ve bütün sevdiklerim buralardan uzakta, İznik'in kalın, güvenli surları ardında yaşıyorlar,' diye düşünüp Tanrı'ya şükrediyor, ama bundan da utanç duyuyordum. Çocukların tutsak olduğunu, Karasuya vardıktan ancak yarım saat sonra, acıdan kendini kaybetmiş zavallı bir ananın ağzından duydum. O zamana kadar gördüklerim ve duyduklarımla zaten dolmuş bir haldeydim.»

Emine, gözlerini iri iri açmış, kocasının ağzından çıkan tek kelimeyi kaçırmamak için dikkat kesilmişti. O dehşet gününde Laçin'in neler hissetmiş olduğunu eksiksiz ve katıksız öğrenmek istiyordu.

— «Kalabalık Haçlı sürüsünün arkasından gidip çocukları kurtarmağa karar verirken, mantıklı bir durum muhakemesi yapmadım,» diye Laçin sözlerini sürdürdü, «Yapamazdım da... Çünkü içinde bulunduğum durumun akılla, mantıkla ilgisi yoktu. Haçlılar, vahşetin hiçbir derecesinde erişilemeyecek bir çılgınlıkla yakmış, yıkmış, öldürmüş, işkence etmiş, ırza geçmiş, hattâ bebekleri şişlere geçirip kızartmış ve etlerini yemişlerdi! Tutsak edip götürdükleri çocukları da, akıllarına eserse yiyebilirlerdi!... Benim o anda verdiğim karar, Haçlıların çılgınlığına bir cevaptı. Onlar gibi, belki ben de aklımı kaybetmiştim. Düşün bir kere... Üç bin Haçlının elinden yirmi iki çocuğu kurtaracaktım ve bunu yapmak için bir avuç yiğidin hayatını tehlikeye atıyordum. Akıl kârı mıydı bu? Ama orada başka türlü düşünemiyordum. Ölenleri diriltemez, ırzına geçilip işkence edilenleri ve her parçası bir yana atılanları hayata kavuşturamazdım. Faciayı hafifletmek için yapabileceğim tek şey, tutsak çocukları yuvalarına döndürmekti. Ne pahasına olursa olsun, bunu denemeliydim. Ne pahasına olursa olsun...»

Genç kadının yüzüne renk gelmişti. Kendini birden bire bir tüy kadar hafiflemiş sandı. Yüreği ferahlamıştı. Ellerini çırparak bağırdı:

— «Beni düşünmüyordun bile o sırada!.. Öyle değil mi Laçin, Seven bir erkek değildin... Kendini göstermek isteyen bir savaşçı değildin. Sadece insandın! İnançlarına aykırı olan her şeyi bir arada görmüş, sarsılmış, bunalmış, insanlık adına üstüne düşen görevi yapmak zorunda bulunan bir insandın!»

— «Yanlış,» diye Laçin güldü. «Seni düşünmediğim bir an bile yoktur. Elbette seven bir erkektim. Ölünceye kadar öyle kalacağım.»

Emine ileri atıldı ve kollarını kocasının boynuna do-

layarak öptü. Bir yandan ağlıyor, bir yandan da gülüyordu... Laçin onun incecik vücudunu sıkı sıkı sardı.

— «İyisin, hoşsun hatunum» dedi. «Yalnız kendini dev aynasında görüyorsun. Senin için yapamayacağım şey yok sanıyorsun. Her şeyin bir sınırı vardır... Canımı bile sana feda edebilirim. Ama... daha fazlasını beklersen hayal kırıklığına uğrarsın.»

Yemek odasından ayak sesleri geliyordu. Halayık sofrayı toplamaktaydı. Genç sevgililer gülerek birbirlerinin yüzlerine baktılar.

— «Peki ama,» diye Emine sordu. «Son günlerde neden hep suratın asık? Doğru dürüst yemek bile yemiyorsun. Evden erken saatlerde ayrılıyor, geceleri de geç dönüyorsun. Neden?»

— «Zor günler yaşıyoruz hatunum,» dedi Laçin. «Düşman topraklarımız içinde cirit atıyor. Elimizden bir şey gelmiyor. Bir saat sonra ne olacağı belli değil. Altmış bin Haçlının İznik surları önünde görülmesi an meselesi. Bu şartlar altında bile elimden geldiğince kaygularımı senden gizlemeğe çalışıyordum. Demek pek başarılı olamamışım.»

— «Hiç başarılı olmadın!» diye, Emine yalancıktan sitem etti. Sonra birden ciddileşti. «Ama bundan dolayı sana gücenemem. Çünkü bir yandan devlet işlerinin kötüye gitmesinden dolayı üzgünsün, öte yandan da Karasu olaylarının sarsıntısından kurtulmağa çalışıyorsun.»

Bahçeye açılan pencereden kambur uşağın telaşlı sesi duyuldu:

— «Bey!.. Bey!..»

Tapar ağa, yalnız başlarına oldukları zaman Laçin'e genellikle adıyla hitap eder, ama Emine'nin duyabileceği yerlerde onu ya bey ya da Emir diye çağırırdı.

Laçin merakla pencereye gitti, perdeleri aralayıp

dışarıya baktı. Kambur, yanında başka bir gölgeyle birlikte bahçe kapısının iç tarafında duruyordu.

— «İlhan haber göndermiş,» dedi. «Seni acele doğu kapısına çağırıyor.»

«Hayırdır inşallah...» diye genç adam içeri çekildi. «Bir saat önce yanından ayrıldığımda olağanüstü bir durum yoktu. Emir Muhammed bu saatte beni doğu kapısına neden çağırıyor ola?»

— «Doğu kapısı!» diye Emine telaşla mırıldandı. «Yoksa birlikte bir yere mi gideceksiniz?»

Laçin bitişik odaya geçip çizmelerini giydi. Sırtına câmedanını geçirdi. Börkünü aldı.

— «Kimbilir?» diye dalgın dalgın karşılık verdi. «Belki de Kserigordon'da bir şeyler olmuştur.»

— «Sakın... sakın oraya gitmek gerekmesin Laçin? Haçlılar kaleyi ele geçirdiklerine göre, geri almak için...»

— «Sanmam. Şimdiki halde İznik'i bırakıp da Rainald'a karşı yürümemiz imkânsız. Sen merak etme güzelim. İnşallah hayırlı bir haber vardır. Beni bekleme. Yat uyumana bak.»

Bahçe kapısına gittiğinde, doru at henüz eğerlenip oraya getirilmemişti. Arkasından gelmiş olan Emine'ye dönüp alay etti:

— «İstersen İlhan'ın yanına da birlikte gidelim. Seni yeni yardımcım diye tanıtırım.»

Genç kadın yıldızlı gök yüzüne baktı. Tarhlar dolusu çiçeklerden yayılan güzel kokuları ciğerlerine çekti. Mırıldandı.

— «Dünya ne kadar güzel... Başımız rahat olsa da Allah'ın bize bağışladığı çeşitli nimetlerden yeterince yararlansak...»

Kambur, aygırı çekerek yaklaşıyordu. Genç çift ona doğan yana döndü. Lakin bir bakışta eğerin, başlığın değişik olduğunu farketti.

— «Bre bunlar ne Tapar ağa?» diye şaşkınlık belirten bir sesle sordu. «Bakıyorum sırmalı haşaları, gümüş eğeri, gümüş başlık ve döşlüğü takıp takıştırmışsın. Üstelik kılıcı da eğer tokasına bağlamışsın. Düğün-bayram mı var yoksa?»

Tapar ağa konuşmadan önce hayvanı beyin ayağına çekti, dizginleri eline teslim etti. Sonra fısıldadı:

— «Haberciler gelmiş. Ordu bir fersahlık yoldaymış. Kılıç Aslan'ın dönüşü onuruna karşılama töreni yapılacakmış.»

Emine, bu konuşulanları duymamıştı. Laçin, omuzlarından on kantarlık bir yük kalkmış gibi rahatladı. Ayağını üzengiye taktı. Kambur'un böyle bir haberi bile gizlice vermesine şaşmıştı. O, hayatı boyunca her zaman tedbirli, ihtiyatlı bir adam olmuştu. Hiç bir konuda acele etmez, üzerine düşeni fazlasız ve eksiksiz yapardı. Hele Laçin'in yanında çalışırken, bey'e duyurulması gereken her haber üzerinde kesin bir titizlik göstermesi gerektiğini iyi biliyordu.

Tuğra Emiri bahçe kapısından sokağa çıkarken geri dönüp uşağa seslendi:

— «Hatun'a müjdeyi sen ver!»

Doğu kapısı şenlik yeri olmuştu. Demir çivili koca kapılar ardına dayanmıştı. Açıklıkta, kır küheylanına binmiş olan İznik Emiri Muhammed İlhan, süt beyaz atının sırtında oturan Molla Duran ve Tuğra Emiri Mecddeddin Laçin yanyana duruyor, dışarıya bakıyorlardı. Şehzade Kulan Aslan, Sultanı yolda karşılamak için gitmişti. Açık sağ kapı kanadının iç kısmından itibaren, rütbe ve kıdem sırasına göre bütün Emîr'ler, hâcipler, nakipler iki sıralı saf halinde dizilmişlerdi. Onların solunda, Nevbethane takımı yer almıştı. Kapının sol kana-

dı içinden başlayarak, iki sıra halinde tören birliği bekliyordu. Birlik iki yüz zırhlı ve tolgalı süvariden oluşmaktaydı. İki yüz atın hepsi beyaz donluydu. Erlerin ellerinde, uzun demir mızraklar, mızrakların ucunda ise küçük, sarı - kırmızı renkli bayraklar vardı.' Adım başı her köşeye ve duvar oyuklarına takılmış olan meşalelerin aydınlığında bu tören hazırlıkları göz kamaştırıyordu. Kapının dışında, doğuya doğru uzanan taş döşeli yolun yüzlerce adımlık kısmı boyunca, iki taraflı erler beşer adım arayla sıralanmışlardı. Her erin elinde yanar bir meşale vardı. Çevre gündüz gibi olmuştu.

Akşam karanlığında sokaklarda tellallar dolaştırılmış, Sultan'ın dönmekte olduğu ahaliye duyurulmuştu. Türklerden ve Rumlardan mürekkep binlerce kişilik bir kalabalık evlerinden fırlayıp doğu kapısına koşmuştu. Sokaklar dolup boşalıyordu. Doğu kapısına uzanan bütün yollar, koşan, bağırıp çağıran, sevinen insanlarla doluydu. Kent merkezindeki meydana kadar, ana cadde tıklım tıklımdı. Yalnız surlar boyunca kuzeye ve güneye giden iki sokak açık tutulmuş bunun için sokak başlarına muhafızlar dikilmişti. Çünkü ordu birlikleri kışlalarına gitmek için bu iki sokaktan yararlanacaktı. Tören yerini görebilecek açıya sahip evlerin pencereleri ve çatıları seyircilerle doluydu. Halkın ellerinde bulunan irili ufaklı meşaleler kentin o bölümünü ışıl ışıl aydınlatıyordu. Gürültü, kulakları sağır edecek gibiydi.

Birden bütün yürekler hopladı. Nevbetbaşı bir işaret vermiş ve Nevbethane bir kög-kög (*) çalmağa başlamıştı. Beylerbeyi sancağı tören yerine geliyordu.

Yalınkılıç dört muhafız ve onların arasındaki sancaktar çavuş, surlar boyunca kuzeyden gelip doğu kapı-

(*) Kög-kög veya Kög yalnız sazlarla çalınan, ses eşliği olmayan askeri marş.

sına ulaşan sokağın başında göründüler. Beş yiğit, gümüş gibi parlayan tolgalar ve örme zırhlar giymişlerdi. Bellerinde, sarı ipekli kumaştan kuşaklar sarılıydı. Al ipek ibrişimle işlenmiş siyah çakşırları ve ayna gibi cilalanmış sarı çizmeleri vardı. Altlarındaki beyaz küheylanları oynatarak, ard ayakları üstünde şaha kaldırarak adım adım ilerlediler. Hayvanların eğerleri gümüş işlemeli, haşaları ibrişim nakışlıydı. Başlıkları ve döşlükleri, iri gümüş tokalarla süslenmişti. Dipçiği sancaktarın sağüzengisine dayalı olan sancağın gönderi dört arşın boyundaydı ve altın tozuna batırılmıştı. Sancak al atlastan yapılmış, üst kenarına altın tellerle bir ayeti kerime yazılmış, orta yerine ise İznik kentini temsil eden bir hisar şekli örülmüştü. Sancağın üç kenarından, birer karış uzunlukta altın renkli saçaklar sarkıyordu. Gönder başı, mızrak ucu gibi keskin ve sivriydi. Açık kale kapısından giren hafif akşam rüzgârı, ağır atlas kumaşı nazlı nazlı dalgalandırıyordu.

Kög-kög'ün son nağmelerinden hemen önce, sancaktar ve dört muhafızı tören birliğinin ortası ilerisindeki yerlerini aldılar ve nevbethane susup da üst üste üç kez kös sesi duyulunca hareketsiz kaldılar. Tören sadece birkaç dakika sürmüştü, ama o birkaç dakika boyunca binlerce seyirciden ne bir ses çıkmıştı ne bir soluk. Halk, Sultan'ın bayrağı ve Beylerbeyinin sancağı için yapılan bu törenlere alışıktı. Yine de, bir yönüyle dini bir âyine benzeyen bu merasimlerde heyecan duyuluyordu.

Nevbethane susar susmaz, binlerce kişi coşkunca alkışlamağa başladı. Dualı ve övgülü haykırışlar göklere yükseliyordu:

— «BEYLERBEYİ ÇOK YAŞA!»

— «ALLAH DÜŞMANINA ZEBUNLUK VERSİN MUHAMMED İLHAN!..»

— «SONU GELENLERDEN OLASIN BEY!»

Bu haykırışlar biraz durulduğu sırada, kule nöbetçisinin sesi çınladı:

— «SULTAN GÖRÜNDÜÜÜ... SUULTAAN GELİYOR!»

Artık heyecan son sınırına yükselmişti. Bütün gözler kale kapısının dışında meşalelerle aydınlatılmış olan yol boyuna çevrildi. Kalabalık itişmeğe, dalgalanmağa başladı. Uzaklarda, yıldız gibi göz kırpan, aşağı yukarı inip kalkan bir kaç ışık seçiliyordu. Bunlar, Sultan'ın yanında at süren ışık tutucular olmalıydı. Kılıç Aslan, aylardanberi hasretini çeken başkentine varmak üzereydi.

Emîr Muhammed, sağında Molla Duran ve solunda Laçin olduğu halde kapı çizgisinin beş altı adım iç tarafına kadar yaklaştı. Bu üç kişinin yüzleri Sultan'ın geliş yönüne dönüktü. Karşılama törenine katılan diğer Emirler, nakipler ve hâcipler yerlerinde kaldılar.

Sultan ve yanındakiler yolun aydınlatılmış bölümüne girer girmez Beylerbeyi işaret verdi ve Nevbethane canlı, coşturucu bir köğ çalmağa başladı. Tören birliğinin iki yüz mızrağı havaya dikildi, sancak yukarıya dimdik kaldırıldı. Tören yerinden elli-altmış adım uzakta kurulan tek sıralı muhafız zinciriyle zaptedilmek istenilen ahali artık tutulmaz olmuştu. Adım adım ilerleyen kalabalık, atlı muhafızları iterek yaklaşıyordu. Seyircilerin sol kanadı, tören birliğinin sağ başındaki erlerle bir hizaya gelmişti.

Kapı çizgisine yaklaşınca, Kılıç Aslan demir-kır aygırının dizginlerini çekti. Sultanın sağ gerisinde Tolun Hoca ve Kulan Aslan, sol gerisinde ise seferden dönen Emirlerin en kıdemlilerinden Aslantaş, Togurdak, Dolat Böke ve diğerleri yer almışlardı. Daha arkada gözün alabildiği kadar derinlemesine, Hassa ve Gulamân-ı Sa-

ray alaylarının al bayraklı mızrakları ve al keçe börkleri seçiliyordu.

Nevbathane sustu. Bir kaç saniye süreyle derin bir sessizlik oldu. Sonra Halk hep bir ağızdan bağırmağa başladı:

— «AYAĞIN KUDÜMLÜ OLSUN SULTANIM! KILIÇ ASLAN ÇOK YAŞA...»

— «KADALARIN BİZE GELSİN, GÖĞSÜNDE AK KILLAR BİTSİN!»

— «ÖMRÜN UZUN, KILICIN KESKİN OLSUN!»

— «KUTULMUŞOĞLU, ALLAH SENİ KEM GÖZDEN, YAVUZ DİLDEN ESİRGEYE...»

Hareket boruları çın çın öttü ve hareket kösleri güm güm vurdu. Adımları tokmaklayan bir davul sesiyle birlikte Emir Muhammed atını yürüttü, Sultan'a yaklaştı, saygı ile selâmladı. Kılıç Aslan da atını üç adım ileri sürüp selâmı aldı.

Nevbethane tekrar çalmağa başladı. Bu kez sazlar, gür erkek sesleriyle söylenen canlı bir yürüş'e refakat ediyorlardı. Binlerce kişilik kalabalık, Nevbethane'nin müziğine ses uydurmuş, birlikte yürüş söylemeğe başlamıştı. Yer gök inliyordu. Köslerin zûrna ve gaytaların, boruların ve sıdırgıların sesleri, sur duvarlarında yankılanan yürişte boğulmuştu. Kılıç Aslan'ın yorgun ince yüzünde içli bir gülümseme belirdi. Hükümdar, tabaası tarafından çok özlenmişti ya, tabaasını da çok özlemişti. Göğsü kabardı. Bu karşılama töreni bir yasa uygulaması, bir alışkanlık değildi. Doğu kapısında kavuşan bu hasretliler, duygularını açıklıyorlardı. Tören yasal olmaktan çok duygusaldı.

Sultan İlhan'a attan inmemesini işaret etti ve sözlerini duyurabilmek için yüksek sesle konuştu:

— «Asker bir kaç saat dinlenmeli. Yarın sabah erkenden yine sefer var. İki alay ayırıp İznik'in dört bu-

cağını kuşatmakla görevlendirdim. Kent'den dışarıya kuş uçurtmayacağız. Dönüşüm bir süre gizli kalacak. Töreni kısa keseceğiz. Yarım saat sonra senin konağında bir toplantı var. Kimlerin katılacağını Kulan Aslan'a söyledim. Nevbethane, ordunun bütünüyle kente girmesine kadar çalmağa devam etsin. Öteki Emirlere, hâciplere ve nakîplere benden selâm söyle, yarın görüşürüz. Ben ahalinin arasına girip biraz hal hatır sorduktan sonra toplantıya yetişeceğim. Laçin ağam, Tolun Hoca ve Aslantaş yanımda olacaklar. Gereken tedbirleri al.»

Mızraklı tören birliğinin sol başından başlayıp sağ başına doğru denetlemeğe girişti. Her erin giyimini, silâhlarını ve bineğini teker teker gözden geçiriyor, her erle teker teker göz göze geliyor ve gülümsüyordu. Sultan'ın yeşil hareli ela gözlerinden çıkan ışınlar sanki birer birer bütün o siyah, elâ, çakır ve kahverengi gözlerden beyinlere kadar işliyordu. Hükümdar ve yiğitleri, karşılıklı olarak birbirlerine güven, bağlılık ve sevgi andı içiyorlardı. Konuşmalarına gerek yoktu. Bakışlar, yeteri kadar anlaşma sağlıyordu.

Tören birliğinin sağ başında atından indi. Ve yanında Laçin, Aslantaş ve Tolun Hoca olduğu halde, atlı muhafızların arasından geçip halka karıştı. Kalabalık itişiyor, dalga dalga sağa ve sola kayıyor bağırışıyordu. Hükümdarı karşılayan halk, zaptedilmez bir coşku içindeydi. Kılıç Aslan'ı candan sever ve sayarlardı, çünkü onun da kendilerini candan sevdiğini ve saydığını iyi bilirlerdi.

Babasından kalan hükümdarlık makamına geçeli henüz beş yıl olduğu halde, Kılıç Aslan tahtını milletin kalbine kurmuştu. Suriye'den Marmara kıyılarına kadar uzanan Türkiye topraklarının bir ucundan öteki ucuna ancak otuz günde gidilebiliyordu. Bu geniş ve zen-

gin ülkede, her ırktan ve dinden milyonlarca insan yaşardı. Fetih yıllarındaki kargaşa ve düzensizlik çoktan sona ermiş, Anadolu'nun eskisinden daha iyi biçimde bayındırılması çalışmalarına başlanmıştı. Ticaret yolları git-gide önem kazanıyor, yollar üzerine kervansaraylar kuruluyor, bütün kentler ve köyler Bizans çağında olduğundan daha canlı ve daha varlıklı birer yerleşme merkezi haline getiriliyordu. Her mevsim, doğu Türk illerinden on binlerce yeni göçmen geliyordu. Ülkenin nüfusu hızla artmaktaydı. Kılıç Aslan, babasının zamansız şehadeti üzerine yarım kalmış bulunan bütün işleri omuzlamıştı. Türkiye'nin inşası, sağlam temeller üzerine yükseldikçe yükseliyordu. Devletin gayrimüslim tebaası hayatından memnundu. Ortodoks kilisesine bağlı olmayan Hristiyanlar; Müslüman Türk idaresinin din alanında gösterdiği geniş hoşgörü karşısında; Bizans'ın baskısından kurtulmuş oldukları için şükrediyorlardı. Ortodoks kilisesine bağlı bulunan Rum ahali ise, Bizans İmparatorlarının ölçüsüz ve sömürücü düzeni ile oranlanmayacak derecede insancıl bulduktan Selçuklu idaresine gönülden ısınmıştı. Tüccar kervanları Türkiye toprakları üzerinde hiç bir çağda olmadığı kadar büyük bir güvenle seyahat edebiliyor, ülkeye daha fazla kâr payı bırakıyorlardı. Artık nüfusun çoğunluğunu teşkil etmeğe başlayan Türklerden bir bölümü eski kentlere yerleşirken bir bölümü yeni yeni kent ve bucaklar kuruyor. Böylece hem yurdun imarına yardım etmiş hem de ticaretin yaygınlaşmasını sağlamış oluyorlardı. Göçebe Türkmenler ise uçsuz bucaksız bozkırlara ve yaylalara yerleşiyor, hayvan yetiştiriyor, küçük el sanatlarında ilerleme kaydediyor, halıcılık ve kilimcilik yapıyorlardı. Bu suretle Türkmenler, bir yandan Türkiye'yi canlı hayvan ihraç eder duruma getirirken

öte yandan da en eski Türk dokuma sanatlarını geliştirmiş oluyorlardı.

Kılıç Aslan, memleket sınırlarını korumak ve uygun yönlerde genişletmek çabasının yanı sıra iç gelişmeyi, refahın ve huzurun yaygınlaşmasını ön gören bir siyaseti ustalıkla uygulamaktaydı. Gayrımüslimlere de toprak veriliyor ve onların çeşitli iş alanlarında kârlı çalışmalar yapmaları teşvik ediliyordu. Bizans idaresi zamanında devletten bu yönlerde hiç bir yardım görmeyen, aksine güçlüklerle karşılaşmağa alışık bulunan Hristiyanlar, her geçen gün biraz daha zenginleşiyordu. Selçuklu Devlet görevlileri, en yoksul kişilerin bile iş güç sahibi olması ve üretici durumuna geçmesi için hanl hanl çalışıyorlardı. Uygulanan İslâm vergi sistemi, Anadolu'nun eski, ezilmiş Hristiyan halkının rahat soluk almasını mümkün kılmıştı. Artık Bizans çağında olduğu gibi tahsildarların ölçüsüz ve düzensiz istekleriyle yüz yüze değillerdi. Kazançlarına göre ne kadar vergi vereceklerini biliyorlardı. Devlet, geliri kısıtlı olan kişilere yardım elini uzatıyordu. Uygulanan âdil vergi sistemi sayesinde hazine geliri her yıl biraz daha artıyordu. Eyaletlere memur edilen Sübaşı'lar ikta sahibi değil, görevli kişiler olarak çalışıyorlardı. Bütün bu sebeplerle Anadolu halkı Kılıç Aslan'a yürekten bağlıydı. Görünüşe göre barış ve sükûn yılları uzadıkça ülkenin halkı arasındaki birleşme ve bütünleşme güç kazanacaktı.

İşte... Şu anda çevresinde gördüğü manzara, Kılıç Aslan'ın iyi niyet ve adaletine milletin verdiği karşılıktı. Türk ve Rum bütün İznikliler uykularından fedakârlık yapmış, gönülden bağlı oldukları genç hükümdarlarını karşılamağa koşmuşlardı..

Sultan içine ve ortasına doğru yürüdükçe, halk yığını açılıyor, deniz gibi dalgalanıyor ve yol veriyordu.

Herkes onunla birlikte bulunmak, yanından ayrılmamak için yarış halindeydi. İnsanlar birbirini itiyor, birbirinin üstüne çıkıyordu. Ayaklar altında kalıp ezilenlerin feryadı, o hay-huy arasında duyulmuyordu bile... Yüzlerce, binlerce kişi aynı anda, yüksek sesle konuşuyor, dualar ve senalar ediyor ve alkışlıyorlardı.

Kılıç Aslan halkın gözbebeğiydi ve halkı en az onun kendisini sevdiği kadar seviyordu. Koca bir ülkenin tartışmasız efendisi olduğu halde, tebaası o'ndan korkmuyordu. Herkes onun adaletine, şefkatine ve merhametine inanıyordu. Sultan'ın bir elinde kılıç varsa, öteki elinde hakkın şaşmaz terazisi vardı ve o terazi her zaman halkın lehine tartıyordu.

Sayısız sırt okşadı, sayısız omuz sıvazladı, gönül aldı, dostluk, sevgi ve saygı kazandı. Kalabalık arasında gördüğü küçük çocuklar karşısında herşeyi unutuyordu. Daha yuvasına gidip kendi çocuklarını görmemişti ama, halkın çocuklarını kucağına alıyor, öpüp okşuyor, onların minik avuçlarına değerli armağanlar sıkıştırıyordu. Akıp giden zamanın farkında bile değildi. Yanına sokulan birkaç dilek sahibini sabırla dinledi, Emîr Aslantaş'ın defterine notlar yazdırdı.

Oysa ötede, tören yarıda kalmıştı. Sultan halk arasına girmiş olduğundan doğu kapısı önüne biriken birlikler bekletiliyordu. Nevbethane üst üste Kög - kög'ler çalıyor, yürişler söylüyordu. Tören birliğinin iki yüz eri, saygı duruşunda, heykeller gibi donakalmışlardı.

Çaresiz kalan Laçin bir fırsatını bulup Kılıç Aslan'ı uyarınca genç hükümdar utandı. Suratı kızardı. Kucağında tuttuğu küçük çocuğu usulca yere bıraktı.

— «Allah lâyığını versin!» diye mırıldandı. «Yorgun askerlerimi kent kapısında, Beylerbeyimi ve Emîrlerimi konakta beklettim. Dalmış gitmişim!»

Çevresindeki kalabalığa dönüp sâde ve öz birkaç kelimeyle durumu anlattı. Yarından tezi yok, yine sık sık kendisini aralarında göreceklerini vaadetti. Ağır ağır sıyrılıp atının bulunduğu yere doğru çekildi. Arkasında Laçin, Tolun Hoca ve Emîr Aslantaş olduğu halde dörtnala uzaklaşırken, halkın haykırışları hâlâ gökleri çınlatıyordu:

— «ALLAH SENİ YORMASIN KILIÇ ASLAN!»

— BAŞIN YASTIĞA DÜŞMESİN...»

— «ÖMRÜN UZUN OLSUN...»

Neden sonra sur dışındaki birlikler harekete geçebildi. Şahbaz atlar kişnedi, şahlandı. Köslerin yeri göğü titreten vuruşları arasında Hassa Alayının kırmızı börklü yiğitleri mızraklarındaki al-ipek bayrakları dalgalandırarak akmağa başladılar. Kalabalık seyirci kitlesi. bu kez büyük bir gururla Türk ordusunu alkışlamağa başladı. Tören, sabahın erken saatlerine kadar sürecekti. Mevcudu onbinleri bulan askerin kol sonu, İznik'ten bir fersah uzaktaydı.

Sultan, Emîr Muhammed'in ayrıntılı açıklamalarını büyük bir dikkatle dinlemiş ve sorular sorarak gereken bütün bilgiyi almıştı. Masa üstüne serili büyük deri haritadan başını kaldırdı, Beylerbeyi ile gözgöze geldi. Gülümsedi:

— «Allah senden razı olsun Muhammed bey,» dedi. «Duruma uygun şekilde davranmışsın. Yüzün ak olsun.»

— «Sağol Sultanım. Sayende üstesinden gelemiyeceğim iş yoktur.»

Kılıç Aslan ellerini göğsünün üzerinde kavuşturdu. Başını hafifçe öne eğdi ve bir topuklarına bir tabanla-

rına basarak öne ve geriye doğru hafif hafif sallanmağa başladı. Bu, onun düşünürken sık sık yaptığı bir hareketti. Hazır bulunanlar sessizlik içinde bekliyorlardı. Sultanın iki dudağı arasından çıkacak bir kaç söz, Haçlı sürüsünün yazgısını tayin edecekti.

Sultan, yirmi beş yaşlarındaydı. Orta boylu, sırım gibi ince vücutluydu. Başı, gövdesine oranla biraz fazlaca iriydi. Geniş alnının kaşlardan hemen yukarı kısmı süt beyaz, aşağısı bronz rengiydi. Yılın en az üç yüz gününü açık arazide, güneş, kar veya rüzgâr altında geçirirdi. Burnu düz, yüzü ince, çenesi çıkıntılıydı. Sakallarını dipten kazıyor, kumral ve gür bıyıklarını ise ağzının iki yanından çenesine doğru sarkacak gibi uzatıyordu. Kısa kesilmiş saçlarının uçları altın sarısı renkteydi. İnce ve biçimli kaşları altında ışıldayan yeşil elâ gözlerinde güçlü bir iradenin ifadesi okunuyordu.

Sırtında bol sırma işlemeli bir câmedan ve ince beyaz ipekliden bir içlik, belinde kalın mor atlastan bir kuşak vardı.. Kuşağının katları arasında, çift kulaklı uzun bir hançerin altın kabzası parlıyordu. Sağ omuzundan inip sol kalçasına tokalanan ve üzeri gümüş parçalarıyla süslenmiş bulunan hamailin ucuna, topuğa kadar uzanan bir kılıç asılıydı. Kılıcın kabzası altından yapılmış, ince oymalar ve mücevherlerle süslenmişti. Sahtiyan kaplı kınında da el genişliğinde üç parça altın süs vardı. Siyah çuha çakşırı ve siyah çizmeleri toza bulanmıştı.

Kelimeleri tane tane söyleyerek buyruğunu verdi:

— «İlk iş olarak, Xerigordon'u işgal eden Alman kâfirlerini yok edeceğiz.»

Sultanla birlikte seferden dönmüş bulunan Emirlerin en kıdemlileri toplantıda hazır bulunuyorlardı. Bunlardan Dolat Böke, yan gözle Beylerbeyine baktı. Emir

Muhammed hafifçe öksürüp boğazını temizledi. Dolat Böke'ye kaş çatıp Sultan'a hitap etti:

— «Buyruk Sultanımındır. Lakin merak ettim. Neden önce Kibotus'a gidip o haşerat yuvasını temizlemiyoruz.»

— «Çünkü Kibotus Bizans toprakları içindedir ve biz Bizans'la barış halindeyiz.»

— «Yere batsın böylesi barış!» diye; Kulan Aslan atıldı. «Barışın şartlarına yalnız biz mi uyacağız? Bizans burnumuzun dibine azgın bir sürü kuduz it getiriyor, konuğu saydığı vahşi yaratıkların topraklarımıza saldırmasını önlemek için hiç bir tedbir almıyor ve utanmadan onların davranışlarından sorumlu olmadığını iddia ediyor. Bu nemene barıştır Sultanım?»

— «Sakin ol kardeşim... Sakin ol...» diye Sultan gülümsedi. Beylerbeyine dönüp sordu:

— «Ya sen ne dersin İlhan'ım? Barış şartlarına saygı gerekiyor mu, yoksa gerekmiyor mu?»

İlhan belli belirsiz bir asabiyetle kestirip attı:

— «Bu günkü görünüşüyle barış, Bizans'ın bize karşı kahpece kullandığı etkili bir silâh olmuştur. Bizim elimizi kolumuzu bağlayan, hasmımıza ise hareket serbestliği veren bir barış, barış sayılamaz.»

Kılıç Aslan, teker teker öteki Emirlere de sordu. Laçin ilk sözü aldı ve görevinin de kendisine verdiği yetkiye dayanarak Bizans'la Türkiye arasındaki siyasî ilişkilerin son durumunu kısaca özetledikten sonra:

— «Ortada tarafların itibarları, haysiyetleri ve onurları ile mühürlenmiş bir anlaşma vardır,» diye devam etti. «Bizans'ın bu anlaşmaya hangi şartlar altında ve ne nisbette uyabildiği konusu etraflıca araştırılabilir ve davranışı devlet haysiyeti, onuru ve itibarı yönünden kusurlu bulunabilir. Ama, biz, Bizans'ın düştüğü du-

rumdan kendimizi korumak imkânlarına sahibiz. Bence tarışın tehlikede olduğunu İmparator Aleksis'e açıkça bildirmeli ve Haçlılara karşı tedbir almasını istemeliyiz. Bizans bu uyarımıza tatmin edici bir cevap vermezse, o zaman istediğimizi yapabiliriz.»

Ali Alptekin, Temir Alp, Aslantaş ve Eyyüb Bulak gibi güngörmüş Emirler de kendi fikirlerini kısaca açıkladılar. Bunların çoğu, Beylerbeyinin ve Şehzade Kulan Aslan'ın görüşünü destekliyor, Bizans'ı uyarmanın siyâsi yönden bir dürüstlük gösterisi olacağını kabul etmekle beraber düşmana zaman kazandırması bakımından askeri bir hata olacağını savunuyorlardı. Sıra Emir Togurdak'a gelince, yaşlı asker öfkeyle parladı:

— «Kör Allh'a nasıl bakarsa Allah da köre öyle bakar Sultanım! Bizans'ın kancıklığını bu gün mü öğreniyoruz? Burada çene yarıştırıp zaman kaybetmek niye? Bizans'a haber salmak, cevap beklemek niye? Kısas kıyamete kalmaz. Varalım Kibotus'a gidelim, Haçlısını da Rumunu da Allah yarattı demeden kılıçtan geçirelim. Bizans böylesinden anlar...»

Dolat Böke ise son derece sakin ve yumuşak bir dille konuştu. Bu genç, Kılıç Aslan tarafından Arz-ül ceyş Emirliğine, yani devletin Millî Savunma Bankanlığına boşuna getirilmemişti. Sultan onun görüşlerine saygı duyar, kendisini her askeri harekâtın hazırlanmasında ve uygulanmasında Kurmay Başkanı gibi görevlendirirdi.

— «Konuyu siz gelmeden az önce Beylerbeyi ile biraz tartışmıştık Sultanım» dedi. «Emir Laçin işin siyasî yönünü gözler önüne serdikten sonra, öyle sanırım ki Emir Muhammed de benim fikrime yaklaşacaktır. Bizim için önemli olan, karşılaştığımız tehlikeleri mümkün olduğu kadar az kayıpla bertaraf etmektir. Kibotus'a saldırmayalım, oradaki eşkiya sürüsünü cezalandırma-

yalım demiyorum. Ama bunu yaparken Bizans'ı savaşa sürüklememek mümkünse, çaresini arayalım. Buyruk Sultanımındır.»

Kılıç Aslan'ın yüzü güldü. Emîr Togurdak'a bakıp için çekti.

— «Bre koca kurt» diye takıldı. «Sen bizim, kısas'ı kıyamete bırakacağımızı mı sanırsın? Ya Haçlı'yı ve Rum'u nasıl olur da Allah'ın yaratığı saymazsın? Acelen ne? Topuğunda Malatya toprağının tozu dururken Kibotus'a koşmadan önce eve gidip de çoluk çocuğunu görmek istemez misin?»

Genç hükümdar, elinde yetişmiş olduğu Togurdak beyi öfkelendirmekten ve onu söyletmekten zevk alırdı. Togurdak sinirlendiğini belli etmemek için kendini tuttu.

Kılıç Aslan, yaşlı komutanının en can alıcı yerine bir kez daha dokunmuştu. Emîr Togurdak'ın evinde ne çocuk vardı yolunu gözleyecek ne de çoluk. Otuz yıl önce ölen eşinden sonra bir daha evlenmemişti. Görünüşündeki sertlik ve sözünü esirgemezlik, Togurdak bey'in kişiliği hakkında aldatıcı kanaatlere varılmasına sebep olurdu. Aslında o, hassas ince ruhlu bir adamdı.

İznik'in en geniş ve en güzel konaklarından birinde, kendisinden daha yaşlı bir zenci halayık ve ihtiyar bir İran'lı bahçıvanla birlikte yaşıyordu. Konağın sayısız odalarından bir kısmı, anaç, babaç ve enik kedilerle doluydu. Bahçenin bir bölümünde en nadide çiçekler ve meyvalar yetiştirilir, başka bir bölümü ise hayvanat bahçesini andırırdı. Hayvanların barındığı köşe görülmeğe değerdi. Orada bir çift yetişkin ayı ile bir yavru ayı, boy boy ve cins cins bir düzine köpek yarım düzine ceylan, sayısız tavuk, kaz ve sülün, temiz şecereli dört arap atı ve birkaç koyunla sığır evrensel barışa örnek olacak tatlı bir geçimle hayatlarını sürdürüyorlardı. Çi-

çeklerin ve hayvanların her biri ayrı ayrı isimlendirilmiş, huyları suları tesbit edilmiş, bakımları için tedbirler alınmıştı. Bahçıvan ve halayık, işlerinin ehli, çalışkan. hayvanları ve çiçekleri gerçekten seven kişilerdi. Bu yüzden, Togurdak bey konağında yaşayanların hepsi mutluydu.

Ne varki, konağın iç esrarı bir takım söylentilere yol açıyordu. Emîr musikiye düşkündü. Kendisi ney ve kopuz çalar, zaman zaman kentin usta çalgıcılarını konağa çağırıp saz âlemleri düzenlerdi. Arka bahçedeki fıskiyeli havuz çevresinin sahne olduğu yaz gecesi toplantılarında, sofralarda zengin yiyecekler yanı sıra bol bol şarap da tüketildiği duyulmaktaydı. Ayrıca.. Güçlü delillere dayanan bir takım dedikodulara bakılırsa, kentin işvesi ve güzelliği ile ün yapmış bir çok Rum kadını, sağda-solda konuşup, Togurdak beyin konağında nasıl ağırlandıklarını anlatıyor ve böbürleniyorlardı.

Sultan, emektar askeri, Atabeyi sayardı. Daha beş altı yaşlarında iken babası tarafından Tokurdak beyin öğretici ve eğitici ellerine emanet edilmişti. Sonra... Süleyman Şah'ın ölümünü izleyen ve bir nevi sürgün hayatına benzeyen on bir yıl süresince Togurdak bey Sultan'ı ve şehzade Kulan Aslan'ı asla yalnız bırakmamıştı. İznik'e dönüp de tahta çıkışından bu yana, Kılıç Aslan bıkıp usanmadan değerli Emîrini dünya evine sokmağa çalışmış, başaramamış ama umudunu da hiç yitirmemişti. Ona sık sık çoluk çocuktan söz etmesinin sebebi buydu.

Togurdak bey, bir zamanlar çekinmeden kulağını bükebildiği çocuğun yirmi yıl sonraki gelişmiş haline bakıp yutkundu. Yooo... O günler geride kalmıştı artık. Zaman ne kadar da çabuk geçiyordu. Boynunu büktü.

— «Bir kusur ettimse bağışla Sultanım,» dedi. «Sen fikrimi sordun, ben de söyledim. Bilirsin, aklım incelik

isteyen devlet işlerine pek ermez.»

Bu sözler ağzından çıkar çıkmaz pişmanlık duydu. «Ben de amma çekingen oldum şu son günlerde..» diye düşündü. «Karşımdaki adam, daha düne kadar yorulunca kucağımda uyuyan ve uykusu arasında hem kendi çakşırını hem de benim üstümü başımı ıslatan küçük Kılıç Aslan değil mi?» Kaşlarını çattı. Gürledi:

— «Hele bırak onu bunu da Sultanım, söyle bakalım, Kibotus'a hücum edecek miyiz, etmeyecek miyiz? Edeceksek ne zaman?»

Sultan bu âni feverana kahkahayla gülünce hazır bulunanlar da kendilerini tutamadılar. Togurdak ise öfkeli öfkeli hepsini süzdü, surat asıp sustu. Ettiği saygısızlığın farkındaydı ama umursamıyordu. Sultan, bile bile arı kovanına çöp dürtmüştü.

Kılıç Aslan çok geçmeden kendini toparladı, ciddileşti ve açıklamaya girişti:

— «Dikkat ettiyseniz, Laçin ağam ve Dolat Böke birbirine çok yakın görüştüler. Ben de onlara katılıyorum. Devletimizin önceden hazırlanmış ve tasarlanmış bulunan siyasetini devam ettirmek niyetindeyim. Gerek doğu sınırlarımızdaki işlerimizi gerekse yurt için hazırlıklarımızı tamamlamadan önce Bizans gibi varlıklı ve güçlü bir İmparatorlukla çatışmak istemiyorum. Bizans bizim dostumuz değildir, bunu hepimiz biliyoruz. Biz de Bizansın dostu değiliz. Ama, uğrunda her hangi bir fedakârlık yapmamız şart olmadıkça, Bizans'la barış halinde kalmamız, şimdilik çıkarlarımıza uygundur. İmparator Aleksis'in hâtırlı konukları, yani Haçlılar topraklarımıza girmiş ve tebaamıza saldırmıştır. Bunun cezasını vereceğiz. Xerigordon'daki Rainald ve adamlarını yok edeceğiz. Öte yandan, Aleksis'e bir elçi gönderecek ve sert bir dille uyarıda bulunacağız. Bundan böyle bir tek Haçlı bile sınırlarımıza saldıracak olursa, Kibotus'a ka-

dar gidip hepsinin kökünü kazıyacağımızı bildireceğiz. Şimdilik yapabileceğimiz bundan ibarettir.»

Tatlı tatlı gülümseyerek Togurdak beye baktı, göz kırptı ve ellerini iki yana açarak devam etti:

— «Ama bu arada bir de bakarsınız durum başka türlü gelişmeler gösterir. Meselâ... Kibotus'a gidip gelen bir takım Rum satıcılar, oradaki talan ve yağma heveslisi eşkiyaların cesaretlerini arttıracak hikâyeler anlatır, onları kışkırtır ve İznik üzerine saldırtırlar... Olmayacak şey değil bunlar! O zaman Togurdak emmimin istediği olur. Varırız üstlerine ve elçimizin uyarısında belirttiğimiz gibi hepsini kılıçtan geçiririz.»

Tokurdak suratını buruşturdu. Homurdandı.

— «Ohhoo... Biz üstlerine varmayacağız da, onlar yamacımıza çıkarlarsa karşılık vereceğiz! Çok bekleriz o günleri... Göle su gelene kadar kurbağanın gözleri bereliymiş... Bir de bakarsın, altmış bin Haçlı, bir o kadar Bizanslı ile birleşip çıkıverir karşımıza. Hele adamların ayağına elçi gönderip kulaklarına kar suyunu da kaçırdıktan sonra...»

Kılıç Aslan neşesini bozmadı.

— «Eğer Aleksis'in atarında varsa, gelsin Haçlıları bize karşı korusun,» diye meydan okudu. «Bizans böyle bir akılsızlığı asla yapmayacaktır. Onun amacı, bizim gücümüzle Haçlılarınkini tokuşturmak ve seyirci kalmaktır. Aleksis, Haçlıları korumak istese, onları bizimle çatışmalarının kaçınılmaz olacağı bir yere konaklatmazdı. İmparatorun bütün umudu, Haçlılarla yapacağımız savaşta bizim de yıpranmamızdır. Bu fırsatı ona vermeyeceğiz. Ya Avrupalı yabanileri kendimizi yormadan yok edeceğiz, ya da onların Bizans sınırları içinde yaşayıp oralarda çevrelerini yakıp yıkmağa devam etmelerini izleyeceğiz. Barış gerekince bozulacak. Şimdilik, bal demekle ağız tatlanmaz.»

Daha sonra Sultan, ertesi sabahtan başlamak üzere yapılacak işleri birer birer sıraya koydu, kişileri görevlendirdi ve görevler üzerinde gerekli ayrıntılara girdi. Laçin, Notaran-ı Divan-ı Saltanat yazıcılarından birini Bizans'a elçi olarak göndermek üzere seçecek, ayrıca Xerigordon'a gönderilecek olan orduya katılmak üzere bir seyyar sağlık heyeti hazırlayacaktı. Xerigordon kalesini Rainald'dan almak ve oradaki Haçlıları —tek kişinin bile kurtulup Kibotus'a dönmesine fırsat verilmemesi kayıt ve şartı ile— imha etmek görevi, önemi bakımından İlhan'a yüklenmişti. Emir Togurdak, İznik Emiri'nin yardımcısı olacaktı. Beylerbeyi bu amaç için kendi buyruğu altındaki, yorgun olmayan askerlerden yararlanacak, isterse Hassa ve Gulaman-ı Saray alaylarından destek bölükleri alabilecekti.

Xerigordon üzerine harekete geçilmeden önce, Türk-Bizans sınırı, Türk topraklarının derinliklerinden itibaren kesinlikle kapatılacaktı. Bu zor görev. Dolat Böke'nindi. Arz-ül ceyş Emiri, sınırı kapatma işi için istediği kadar asker kullanacak, iki ülke arasındaki bütün yolları ve yol olarak kullanılabilecek her yeri en az üç karakol ve devriye kuşağı ile kesecekti.

Keltepe ve Tepecik mevkilerindeki iki devriye bölüğü geriye çekilecek, bunların yerine daha gerilerde yer tutacak olan daha kalabalık birlikler konacak, fakat Bizans toprakları içinden yapılacak gözetlemenin yanıltılması için yeni birlikler en mükemmel şekilde gizlenecekti. Rainald'ın geri çekilme yolu olarak kullanması muhtemel görülen Sakarya vadisi - Keltepe yolu, özel bir dikkat ve titizlikle kesilecekti. İznik'in bütün kapıları kapatılacak, görevli olmayanların kentten çıkmaları önlenecekti. Kulan Aslan, Başkent'te alınacak olan tedbirlerden ve gerek Beylerbeyi'nin gerekse Dolat Böke bir-

liklerinin ikmal ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumluydu.

Bütün bu önlemlerin amacı, Sultan'ın seferden dönmüş bulunduğunu gizlemekti. Gemlik'ten, deniz yolu ile Bizans'a gidecek olan elçi, İmparator Aleksis'e Muhammed İlhan'ın uyarı mektubunu götüreceğinden, Bizans'ın bir kuşkuya kapılmaması bekleniyordu. Elçilik heyetinin seçiminde, Emir Laçin dikkatli davranacaktı.

Toplantıyı dağıtıp herkesi görevi başına göndermeden önce, Kılıç Aslan şu son sözleri söyledi:

— «Hepimiz biliyoruz ki, Bizans'la savaş halimiz aralıksız devam etmektedir. Karşılıklı çıkarlarımız gereğince vardığımız barış anlaşmaları geçicidir. Ama şu andan itibaren fiilen savaşı başlatmış oluyoruz. Hiç değilse, Aleksis'in konuğu sayılan kişilerle vuruşacağız. Bizans ordusunun işe karışması halinde Bizans'ı da tepelemeğe kararlıyız. Madem ki savaş halindeyiz, savaşın her türlü şartına uyacağız. Her şeyden önce, niyet ve tasarılarımızı düşmandan gizlemeğe çalışacağız. Her hareketimizle onu şaşırtacağız. Peygamberimiz, Harp Hud'a'dan ibarettir demekle savaşma sanatının ilk ve temel dersini vermiştir. Girişimlerimiz, düşmanın bizden beklemediği, karşı tedbirini almadığı şeyler olacaktır. Hepinize başarılar dilerim.»

Gecenin o geç saatinde görevliler hazırlık için iş başına koşarken, Sultan, Tuğra Emiri ile Molla Duran'ı durdurdu. Her ikisini de, aralarında oluşan yeni akrabalık bağından dolayı tebrik etti. Laçin'e, düğünü kendisi dönene kadar bekletmediği için sitem etti. Molla Duran'ın Başkadılık görevini ayrıca kutladı. Halife'nin ön alıp da bu konudaki tayini kendisi yapmış gibi görünmek isteyişini iyimserlikle karşıladığını belirtti. Ancak ondan sonra atına bindi ve surlar dışındaki bahçeler arasında bulunan sarayına gitmek üzere ayrıldı. Özel muhafız-

ları hükümdarın ardından dört nala uzaklaştılar. Uzaklardan, kışlalara uzanan sokaklardan, hâlâ seferden dönen askerin nal sesleri geliyordu. Doğu kapısı yönünde ise Nevbethane kög çalıyor, kalabalık halk topluluğu akın akın kente dolan yiğitleri alkışlıyordu.

Vakit gece yarısını geçtiği halde Rainald gözünü yummamıştı. Kale kapısı üzerindeki, çatısı uçmuş, köhne gözetleme kulesinin duvarlarını arşınlayarak dolaşıyor, sık sık karanlık, uzak ufuklara bakıyor ve Brüno'ya küfrediyordu.

Altı bin kişilik Haçlı ordusunun geriden gelen asıl yürüyüş kolu, daha ortalık kararmadan Xerigordon'a varmıştı. Herkesin kale duvarları içine yerleşmesi mümkün olmadığından, Rainald duruma uygun bir yerleşme planı yapmış ve tatbik etmişti. Bakımsız,yarı harap ve tozlu olmakla beraber, Xerigordon'un iç bölgeleri oldukça genişti. Eski koğuşlar, silah odaları, depolar ve mahzenler kullanılabilir durumdaydı. Bu bölmeler, baskın birliğinin içinde bulunan soylu kişilere, eşlerine ve kızlarına, yüksek rütbeli din adamlarına ayrılmıştı. Ayrıca, üç yüz kadar savaşçı da kalenin içinde ikamet edebilecekti. Sürünün geri kalanı, surların dışında gösterilen iki konak yerine yerleşeceklerdi. Bu iki konak yerinden biri su kaynağının çevresi, ikincisi ise kale kapısının tam karşısına düşen çamlık bölgeydi. İsteyenler, köhne durumdaki eski köy evlerinden de yararlanabilecekti. Ordunun hayvanları ve göçebe Türklerden kalan koyun sürüsü de kalenin dışında kalacak, fakat özel bir birlik tarafından muhafaza edileceklerdi.

Broyes baronu erken yatma konusunda bir buyruk vermeğe lüzum görmediği için, kalabalığın büyük kısmı hâlâ uyanıktı ama Rainald'ın dışında hiç kimse ayık değildi. Yağmalanan iki köyün kiler ve mahzenlerinden kaldırılmış olan yiyecek ve içecekler ortaya dökülmüş, hesapsızca yeniyor, içiliyordu. Öldürülen Türkmenlerin koyunlarından da yüz kadarı kesilmiş, şişlerde kebap edilmişti. Şarap ve et boldu. Alman, Lombard ve İtalyanların Türk toprakları içindeki ilk gecesi keyifli geçiyordu. Kalenin içinde ve dışında, yer yer büyük ateşler yakılmış, herbirinin çevresine yüzlerce Haçlı toplanmıştı. Baskın birliğine katılmış bulunan fahişeler harıl harıl çalışıyor, kazanç sağlıyorlardı. Yıllardır unutulmuş, terkedilmiş olan Xerigordon o gece canlanmıştı. Kadın çığlıkları, peltek dillerle çağrılan kaba-saba ve müstehcen şarkılar, kahkahalar, kavga-döğüş gürültüleri birbirine karışıyordu. Çam ve köknar ağaçlarının altında, çağıl çağıl akan kaynağın çevresinde, bir karış koyun gübresiyle kaplı kale avlusunda, her yerde ve her köşede eğlence vardı. Haçlılar zıvanadan çıkmışlardı.

Canı sıkılan ve canının sıkıldığını belli eden tek kişi Rainald'dı. Brüno'nun isyanı, genç başbuğu çileden çıkarmıştı.

Baron Lehman'ın anlattığına göre, Şövalye Brüno, Xerigordon'a bir fersah kala yürüyüş kolunun komutasını yaşlı ve hasta adama bırakmış, yanına bir Rum kılavuzla iki yüz kadar seçme savaşçı alıp gitmişti. Nereye gittiğini, ne zaman döneceğini bilen yoktu.

Lehman, «zaten yol boyunca devamlı şarap içmişti.» diye anlatıyordu. «O kadar sarhoştu ki, konuşurken ne söylediği iyi anlaşılmıyordu. Nereye gideceğini sorunca bana küfretti. Sonra sana da uzun uzun küfretti. İstediği yere gideceğini, hiç kimseden buyruk almayaca-

ğını söyledi. Sanırım ayılıncaya kadar orada-burada gezip bir iki köy basacak, yükte hafif pahada ağır ne bulursa toplayacak, sonra buraya dönecektir.»

Kuşkusuz, bu davranış düpe düz baş kaldırma idi. Şövalye'nin sarhoş olması durumu hafifletemezdi. Üstelik, onun buyruğuna uyan iki yüz savaşçı da isyan etmiş sayılırdı. Böyle bir hal, iyi idare edilmediği takdirde, düzen ve disiplin açılarından endişe verici sonuçlar doğurabilirdi. Rainald, komutası altında bulunan kişilerin hafiflikler yapmasına göz yumacak adam değildi. Ne var ki, Brüno başbuğu çok zor bir durumda yakalamıştı. Düşman topraklarının içinde ve hareket üslerinden bir güçlük mesafede bulunuyorlardı! Şövalye'nin saygısızlık ve itaatsizliğini cezalandırmak, onu ve taraftarlarını sürüden kopmağa sürükleyebilirdi.

Bunları düşünürken, kuzeyden yaklaşan nal sesleri duydu. Çam ormanı yakınında eğlenen bir grup Haçlı ateş başından ayrılmış, yaklaşan atlılara doğru koşuyorlardı. Rainald dişlerini gıcırdattı.. Brüno'nun dönüşüne sevinmesi mi yoksa üzülmesi mi gerektiğine karar veremiyordu. Bu dönüş, baskının daha ilk gününde önemli bir kayba uğramamış olmak bakımından sevindirici, ama âsi komutanla başbuğu karşı karşıya getirmesi yönünden ürkütücüydü. Azimle kule basamaklarına doğru yürüdü. Elbette Brüno'yu yüzleyecek ve ondan hesap soracaktı. Ama bunu öyle bir ustalıkla yapmalıydı ki, sonunda hem şövalye sinmeli ve aklını başına toplamalı, hem de başbuğ ordu üzerindeki kendi otoritesini sağlamlaştırmalıydı.

Kale kapısından çıktı ve çevresi sarhoşlarla dolu olan atlılara doğru ilerledi. Hiç kimse Rainald'dan yana bakmıyordu. Günün kahramanı Brüno idi. Brüno, yorgun atının sırtında duruyor, kolları arasında genç bir

kadın tutuyordu. Sarhoş olduğu besbelliydi. Gözleri süzgündü. Ağzının kenarlarından salyalar akıyordu. Birlikte maceraya sürüklediği savaşçıların çoğu da atlarının üstündeydiler. Her birinin kucağında, terkisinde veya koltuk altında bohçalar, çıkınlar, kutu veya sandıklar vardı. Birkaçı, yağma mallarının yanı sıra canlı ganimetlerde getirmişlerdi. Baskıncıların kucağında en az on genç kadın vardı.

Şövalye peltek peltek böbürlenmesine devam etti:

— «Öyle bir yere saklanmışlardı ki, Tanrı yol göstermese bir yıl arasak bulamazdık onları! Ayastefanos mudur ne karın ağrısıdır, o köyün halkından, kırk kişilik bir kafileydi. Bizi birden bire karşılarında görünce... Hah, hah, haaa...»

Anlaşıldığına göre, Brüno ve adamları epey eğlenmişlerdi. Silahları, üstleri-başları kan içindeydi. Köylerini bırakıp kaçan Ayastefanoslular, en kıymetli eşyalarını yanlarında taşımakta olduklarından, âsi şövalye'nin ve arkadaşlarının elleri boş değildi.

Gıpta ve hayranlıkla şövalyeyi süzen bir Haçlı sordu:

— «Bu ürkek yavruyu ne yapacaksın şövalye?»

Brüno bir kahkaha daha attı.

— «Ne mi yapacağım? Amma da budalaca bir soru ha! Ne işe yarar onun gibileri? Senin baban, anan ne yapıyordu?»

Kalabalık bu ince nükteye kahkahayla güldü! Meşale ışığında yüzü kireç gibi görünen genç kızın canlı mı yoksa ölü mü olduğu belli olmuyordu. Vücudu hemen hemen çıplaktı. Yerdeki Haçlılardan biri, iri ve kıllı pençesini tutsağın örtüsüz, beyaz baldırına uzattı. Brüno bu davranışı bir saldırı saymayacak kadar hoşgörü sahibiydi. Pis pis gülerek kıllı elin sahibine baktı.

— «Nasıl?» diye sordu. «Yumuşak mı? Kadife gibi değil mi? Üstelik tertemiz!»

Başka eller de cesaretlenmiş, övgülerin yerinde olup olmadığını araştırmağa başlamışlardı. Hareketsiz duran tutsak kızın bacakları, dizleri, göbeği ve kalçaları okşanıyor, elleniyor, mıncıklanıyordu. Kendini unutan sarhoş bir Haçlı çizmeden yukarı çıkıp da körpe vücudu Brüno'nun kucağından yere doğru çekmek isteyince bu eğlence birden sona erdi. Şövalye, ayağını üzengiden çıkarıp gerindi. Sarhoş Haçlının burnunun üstüne sert bir tekme vurdu. Adam kanlar içinde yere yıkılırken öteki seyirciler yine kahkahayla gülüyorlardı.

Brüno, hayvanının sırtında dikeldi, meydan okur gibi bağırdı:

— «Eee? Baron hazretleri neredeler? Tanrı bilir, çoktan uyumuşlardır!... Sanki biz buralara kadar uyumak için geldik!»

Rainald o zaman iki üç adım daha yaklaştı. Meşalelerin aydınlattığı kürenin içine girdi ve sâkin, soğuk bir sesle konuştu:

— «Uyumadım Brüno. Seni bekliyordum.»

Birden ses seda kesildi.

Gözler, komuta verilmiş gibi Rainald'dan yana döndü. Başbuğ, omuzlarına kadar inen kıvır kıvır sarı saçları, iri kıyım gövdesi ve iki yanına sarkan sıkılı yumruklarıyla durup bekledi. Şövalye'nin neşesi, içine zehir damlamış kaynar süt gibi kesilmişti. Suratı asılmış, yüzündeki renk kaybolmuştu.

— «Beni bekliyordun ha?» diye yılan ıslığına benzer bir sesle konuştu. «Neden? Başıma bir iş geleceğinden mi korkuyordun yoksa?»

Rainald aynı serinkanlılıkla karşılık verdi:

— «Başına bir iş geldi zaten. İn atından aşağı Brüno!»

Seyirciler iki üç adım geriye çekildiler. Birkaç kişi aralarında sessizce fısıldaştılar. Büyük kanlı bir fırtına kopmak üzereydi. Rainald ile Brüno kapışırlarsa, sonucun ne olacağını hiç kimse merak etmiyordu. Hiç kuşkusuz, şövalye silaha sarıldığı anda hapı yutacaktı. Böyle çatışmalar sık sık raslanan olaylardan değildi. Broyes baronunun ünlü bir soyluyu nasıl öldürdüğü elbette görülmeğe değer bir manzara olacaktı. O anda önemli olan da işin sadece bu yanıydı.

Öte yandan Brüno, bütün gün ve gece süren sarhoşluğundan bir anda kurtulmuş gibiydi. Çeneleri birbirine vuruyor, elleri ve dizleri titriyordu. Kucağındaki tutsak kızı usulca itip yere bıraktı. Ama kendisi, inmek için pek hevesli değildi.

— «Beni dinle Rainald...» diye kekeledi. Sesi az önceki gibi gür değildi. Boğazı kurumuştu. Yutkundu. «Hakkında... hakkında kötü bir şey söylemek istememiştim. Amacım.....»

Rainald, o buz gibi sesiyle bir daha emretti:

— «İn atından dedim Brüno!»

Şövalye'nin gırtlağından, hıçkırığı andıran garip bir ses çıktı. Hayır... Yere inemezdi. Bacakları üstünde duracak hali yoktu. Rainald onu öldürmek istiyordu değil mi? O da kendini savunmak zorundaydı. Birden hayvanını mahmuzladı ve başbuğun üstüne sürdü.

Böyle bir girişim, etkili bir zaman ayarlamasıyla, karşıdaki hasmı aldatacak biçimde uygulanabilse başarılı olabilirdi. Ama Brüno, hareketin gerektirdiği oranda ayık ve çevik değildi. Rainald ise şövalye'nin aklından geçenleri okuyup karşı oyun hazırlayacak zamanı bulabilmişti. Savaş atı yay gibi fırlayıp hızla yaklaşırken, son zaman kırıntısına kadar bekledi. Tam hayvanın başı ile kendi başı aynı hizaya geldiği anda yana çekildi ve

iki eliyle Brüno'nun sol ayağına sıkıca sarıldı. At, artan sür'ati ile yanından geçip giderken, Rainald hayvanla hiç ilgilenmedi. Sadece sol üzengiyi ve Brüno'nun ayağını yukarıya kaldırmakla yetindi. Eğer altından kayınca, şövalye saniyenin yarısı kadar bir süreyle havada asılı durdu, sonra büyük bir şangırtıyla yere düştü. Toza toprağa bulanarak biraz yuvarlandı ve hareketsiz kaldı.

Seyirci Haçlılar heyecana gelmiş, başbuğlarının başarısını hayranlıkla alkışlıyor, bir yandan da Brüno'nun haline gülüyorlardı. Rainald iri yarı iki savaşçıya işaret etti:

— «Şövalye'nin kollarına girin, ayağa kaldırın!»

Yarısı hâlâ atlarının üstünde oturan iki yüz Haçlı'ya döndü. Sertçe bağırdı:

— «Atlayın yere budalalar! Getirdiğiniz bütün torba ve çıkıları, sandıkları ve kadınları teslim edeceksiniz. Hiç kimse kendi başına iş çevirip kazancını cebine indirmeyecek! Aranızdan biri bir metelik değerinde bir şey çalarsa, gebertirim!»

Kalabalık arasında duran Max ve Wolf'u yanına çağırdı ve görev verdi:

— «Malları teker teker sayarak teslim alın ve kaledeki küçük mahzene depo edin. Yanınızda okuma yazma bilen bir adam bulunsun. Her şeyi bir listeye kaydedin. Elde edeceğimiz bütün yağma ve talan malları hepimiz arasında paylaşılacak. Kadınlara ikinci bir emre kadar hiç kimse ilişmeyecek.»

Böylece bir yandan âdil bir komutan olduğunu gösteriyor, öte yandan da Bavyeralı serserileri kendine bağlamağa çalışıyordu. Max ve Wolf'un, bu zengin ganimetlerden bir kısmını çalacaklarından kuşkusu yoktu. Verilen görev, aslında tilkiye tavuk çobanlığı yaptırmaktı. Ama bu kadarına göz yummak zorundaydı.

Şövalyeyi ayakta tutmağa çalışanlara kendisini takip etmelerini buyurdu ve su kaynağından yana yürüdü. Arkasından yüzlerce kişinin geldiğini biliyordu. «Varsın gelsinler,» diye düşündü. «Brüno'yu nasıl cezalandırdığımı görmelerinde yarar var.»

Kaynağın suyu, iki adam boyu yüksekliğinde siyah bir kayadan çıkıyor ve tabii bir oluktan aşağıya doğru gürül gürül akıyordu. Suyun döküldüğü yere, kocaman, granit bir yalak yerleştirilmişti. Bu taş havuzun bitişiğine, birbiriyle irtibatlı beş kaya yalak konmuştu. Öyleki, birinci yalağı dolduran su ikinciye, oradan üçüncüye ve daha sonrakilere akıyor ve nihayet çağıldayarak yere dökülüyor, çınar ağaçlarıyla gölgelenmiş olan çimenliğe yayılıyordu.

Rainald, hâlâ baygın olan Brüno'nun taşıyıcılarına emretti:

— «Şövalye'yi şu ilk havuzun içine atın.»

Adamlar sırıttılar. Ağır gövdeyi biraz yukarı kaldırıp paldır küldür suyun içine attılar. Brüno hemen dibe çöktü. Su berrak olduğu için havuzun dibindeki hali rahatça görülebiliyordu. Meşaleler yalağa doğru eğilmişti.

Bir kaç saniye süreyle, Brüno'nun suratında hiç bir değişiklik olmadı. Sağ yanağını yalağın dibine yaslamıştı. Yüzünde budalaca, sarhoşça bir gülümseme vardı. Birden irkildi. Ağzından iri hava kabarcıkları fırladı. Gözleri dehşetle açıldı. Elleriyle kaygan havuzun kenarlarına tutunmak, doğrulmak istedi. Önce başaramadı. Sonra bir daha denedi ve can korkusuyla silkinip doğruldu. Başını suyun üstüne çıkardı. Öksürdü. Kesik kesik, horul horul soluk aldı. Tekrar öksürdü. Bakışları Rainald'a ilişince ıslak suratı gerildi. Bakışında karanlık, öldürücü kin ışıkları parladı. Bir yudum havanın her şeyden değerli olduğu o anda nefes almaktan vazgeçip sunturlu bir küfür savurdu.

Baron soğuk bir gülümsemeyle sağ elini uzattı ve şövalye'nin ensesini tuttu. Olanca gücüyle bastırıp başını tekrar suyun altına soktu. Brüno çılgın gibi çırpınıyor, debeleniyordu. Parmaklarını Rainald'ın bileğine sarıp onun itici gücünden kurtulmak istiyor, tırnaklarıyla Rainald'ın derisini kanatıyordu. Ama bir sonuç alamıyordu. Burnu hep suyun altındaydı. Çabaladıkça daha çok su yutuyordu. Suyun içindeki bağırıp çağırmaları, köpüklerle dışarıya vuruyor ve kulaklara gülünç, çaresiz ve hiç bir anlam ifade etmeyen sesler halinde erişiyordu.

Sonunda şövalyenin takati kesildi. Elleri yalağın dibine indi. Başını dik tutmak, sudan çıkmak için mücadele edemez oldu. Ağzı, bir balığınki gibi açılıp kapanıyor, dili dışarıya sarkıyordu. Ölmek üzereydi.

Son anda Rainald âsi şövalyeyi saçlarından yakalayıp dışarıya çekti. Bıraksa belki de Brüno kendi ağırlığıyla tekrar suya dalacaktı, ama bırakmadı. Onun öksürerek solumasını serinkanlılıkla seyretti.

Haçlı seyirciler soluklarını tutmuşlardı. Şimdi ne olacaktı? Rainald biraz umutlandırdıktan sonra işkenceye devam etmek için mi çıkarmıştı şövalyeyi sudan, yoksa artık bu kadarını yeter mi bulmuştu?

Brüno'nun göğermiş suratı görülmeğe değerdi. Bir yandan sık sık soluk alıyor, öte yandan öksürüyor ve içindeki suları ağzından, burnundan döküyordu. Gözleri yarı kapalıydı. Vücudunda, ellerini yukarı kaldırıp da yalağın kenarlarından tutacak kadar bile güç kalmamıştı.

Bir süre sonra Rainald şövalyenin başını sarsarak sordu:

— «Söyle bakalım Brüno... Bu kadar yeter mi, yoksa devam edelim mi?»

Bu soru cevapsız kaldı. Brüno konuşacak halde değildi. Rainald, o buz gibi soğuk sesiyle tekrar etti:

— «Yeter mi, yoksa devam edelim mi?»

Bu arada parmaklarını yeniden şövalyenin ensesine dolamıştı. Islak kafayı suya bastırmağa hazırlanıyordu. Brüno zayıf bir sesle inledi:

— «Yap... Yapma... Yeter Rainald. Bağışla.»

Baron, kimsenin yüzüne bakmadan yanındakilere emretti:

— «Şövalye'yi sudan çıkarın. Bir süre tepesi üstü dikip midesindeki suları kusmasına yardım edin. Yarın sabah erkenden gelip beni görsün.»

Sözlerini tamamlar tamamlamaz usulca oradan uzaklaştı.

———oOo———

Günün ilk ışıkları Eğri Burç'un sivri tepesine vurduğu sırada İznik kenti çoktan ayaktaydı. Henüz güneş doğmadan önce doğu, kuzey ve batı kapıları açılmış, kağnılardan ve katırlardan oluşan büyük kervanlar ve bunların muhafız birlikleri dışarıya akmağa başlamışlardı. Ordu daha birkaç saat önce seferden dönmüştü ve ayağının tozuyla yeni bir sefere çıkıyordu. Kağnılarda ve katırların sırtlarında, kalabalık kuvvetler için yiyecek ve içecek, seyyar mutfaklar, çadırlar, yedek silah ve giysiler, araç ve gereçler taşınmaktaydı. Bütün kervanlar kuzeye, kuzey batıya ve kuzey doğuya yöneliyordu.

Gün aydınlanır aydınlanmaz, davullu tellallar sokaklara yayılmış, Türkçe ve Rumca olarak Sultan'ın buyruklarını haykırmağa başlamışlardı. Hiç kimse, ne maksatla olursa olsun, ikinci bir emre kadar Başkent'den dışarı çıkamayacaktı. Pazar yerlerine mal getiren köylüler, gözetim altında ve işleri bitene kadar kentte

kalabileceklerdi. Ortalık karardıktan sonra sokağa çıkılması, devlet daireleri yakınında dolaşılması ve surlara yaklaşılması yasaklanıyordu. Bu buyruklara uymayanlar, ağır cezalara çarptırılacaklardı.

Arz-ül ceyş Emirliğinin önü ve iç avlusu, buyruk ve talimat almak üzere gelen çeşitli rütbeden komutanların atlarıyla doluşmuştu. Kışlalarda, irili ufaklı birlikler son hareket hazırlıklarını tamamlamış, yürüyüş emri bekliyorlardı. Kent kapılarındaki muhafızların sayısı her zamankinin iki katına çıkarılmıştı.

Beylerbeyi konağı önündeki kalabalığı yarıp içeri giren Laçin, yüreğinde garip bir heyecan duyuyordu. Bütün bunlar savaş hazırlığıydı. Ve... kendisi de bu savaşta görevliydi. Daha doğrusu görev almak niyetindeydi.

Emir Muhammed'in yanına alındığı zaman, yüzündeki çizgilerin derinliğinden ve gözlerinin altındaki koyu renkli lekelerden, İlhan'ın bütün gece uyumadığını anladı. Buna rağmen yaşlı komutanın keyfi yerindeydi.

— «Gel oğul gel...» diye Laçin'i neşeyle karşıladı. «Ne yaptın? Bizans'a gidecek olan elçiyi seçtin mi?»

Beylerbeyi masa başında ve ayakta olduğundan Laçin gösterilen yere oturmadı ve ayakta bekledi.

— «Evet beyim,» dedi. «Ayrıca seninle Kserigordon'a gidecek olan seyyar sağlık heyetini de hazırladım. Yanımıza alacağımız malzemeyi yüklettim. Buyruk geldiği anda harekete hazırız.»

Emir Muhammed hayretle genç Emiri süzdü.

— «Ne demek harekete hazırız?» diye sordu. «Sanki sen de geliyormuşsun gibi konuştun.»

— «İzin verirsen ben de gelmek istiyorum beyim.»

İlhan, elindeki tüy kalemi kâğıdın yanına bıraktı. Kaşlarını çattı.

— «Neden icap etti bu? Aklımda yanlış kalmadıysa, Sultan dün gece senden sadece bir heyet hazırlamanı istemişti. Yardımcı hekimlerden bir veya ikisini ve bir kaç hasta bakıcıyı ayırman yeter. Bildiğin gibi, girişti-ğimiz bu savaşın siyasî yanı askerî yanından daha önemli. Kılıç Aslan, Tuğra Emirinin başkentten uzaklaşmasını istemez.»

Laçin, kararlılık belirten bir sabırsızlıkla ısrar etti:

— «Sen ve ben istersek Sultan'dan izin alabiliriz beyim. Ama önce gitmem gerektiğine seni inandıracağım. Amacım, seyyar sağlık heyetlerinin ve sahra hastahanelerinin açık arazide yapılacak savaşlar sırasında şimdikinden daha etkili çalışmasını sağlamak. Bunun için Xerigordon'da bulunmalı ve savaş tecrübesi kazanmalıyım. Hatta gerekirse daha sonra da savaşlara katılacak ve notlar alacağım. Hem sağlık heyetlerinin kuruluşunda ve hem de sahra hastahanelerinin arazideki konuş yerlerinde görgüye dayanan kural ve düzenler bulmalıyım. Öyle ki, değişik savaş durumlarında hep aynı kural ve düzenler uygulanabilsin. Yaralılarımızı sahra hastahanelerine daha kısa yollardan ve daha az zaman kaybı ile ulaştırmamız icap ediyor. Usta bir er, hünerli bir savaşçı kolay yetişmiyor. İnsan kaynaklarımız sınırlı. Üzerinde güçlü bir devlet kurduğumuz şu ülkede henüz kesin bir nüfus çoğunluğuna bile sahip değiliz. Ülkemizin savunulmasını, kendi milletimizin özünü oluşturan ve nüfusumuzun en genç, en güçlü, en yararlı bölümünü teşkil eden fertlerle yapıyoruz. Savaşlarda kaybettiklerimiz, işte bu özümüz, canımız olanlardır. Kabul ediyorum, şehit vermeyi göze almadan savaşamayız. Ama şehit sayısını en az düzeye indirebiliriz. Vuruşma sırasında önemsiz bir yara alan bir yiğit, sırf sahra hastahanesine zamanında yetiştirilemediği için kan kaybın-

dan ölürse yazık olmaz mı? Sarılmayan, temizlenmeyen bir yara zehirlenmeye yol açar ve can kaybına sebep olursa acımaz mısın? Böyle nice örnekler var ki, kayıp listelerimizin uzaması ve nüfusumuz içinde genç insan sayısının azalması sonucunu doğuruyor. Bak, dün gece buradan ayrıldıktan sonra yol üzerinde Darüşşifa'ya uğradım. Sultan'la birlikte seferden dönen sağlık heyetinin hekimlerini çağırttım ve Malatya kuşatması sırasında tuttukları kayıtları inceledim. Sahra hastahanesine getirilen yaralı sayısı ile tedavi sırasında ölenlerin sayısı arasında karşılaştırma yaptım. İçim sızladı... İlk yardımın gecikmesi yüzünden o kadar çok şehit vermişiz ki... Benim hekimlerim işlerinin ehli kişilerdir. Ama eğer savaş alanı ile hastahane arasında bir yaralı ölüm yolculuğuna başlarsa hekimin elinden ne gelir? Zaiyatın en düşük düzeye indirilebilmesi için——»

Darüşşifa başhekimi heyecanla konuşuyor, konuşuyordu. Halbuki Beylerbeyinin desteğini çoktan kazanmıştı. Muhammed İlhan, işin başından beri seyyar sağlık heyeti ve sahra hastanesi kurulması fikrinin en hararetli bir taraftarı olmuştu. Konuya Laçin tarafından getirilen ayrıntılı ve kapsamlı görüş her yönüyle saygı değerdi. Ve Laçin, bu sorunu çözümlemeye tam anlamıyla yetkiliydi.

Ayrıca, Emir Muhammed, öz oğlu gibi sevdiği genç, hekimin kendi isteği ile savaşta görev almak istemesine çok sevinmişti. Zaten onun babasına layık bir genç olduğundan hiç kuşkulanmamıştı.

İlhan, Yağan beyin ölüm hikâyesindeki sırrı bilmezdi. Aile dışındaki herkes gibi o da, ünlü komutanın bir sefer dönüşünde hastalanıp öldüğünü sanırdı. Bu bakımdan Laçin'in her yönüyle babasının hayatını devam ettirmeyişine şaşmakta, günün birinde kan çekimi-

nin ortaya çıkacağını beklemekteydi. Karasu olayının gecesinde sınırdan dönen genç Emirin içinde bulunduğu bunalımı anlayışıyla karşılamıştı. Bu, onun ilk tecrübesiydi. İşte şimdi, Laçin yeni tecrübelere girişme yolunu tutmuştu. Hem de kendisi bu yolda ona yardımcı olabilecekti.

Usta bir insan sarrafı olan Beylerbeyi, yine de son adımı atmadan önce bir yanlışlık yapmadığından emin olmak istiyordu. Deşelemek istediği konu son derece hassastı. Karşısındakini incitmemeğe dikkat etmeliydi. İhtiyatla sordu.

— «Yani şimdi sen, yaralanan erlerimizden daha çoğunun ölümden kurtulmasını sağlamak amacıyla bir takım yenilikler düşünüyorsun ve bunun için de savaş tecrübesi edinmek istiyorsun değil mi?»

— «Evet.»

— «Kısacası - Kısacası savaşa bizzat katılmağa niyetlisin!»

Laçin düşünmeten tekrarladı:

— «Evet.» Sonra birden uyandı. Telaşla düzeltmeğe çalıştı. «Yanlış anlaşılmasın beyim. Savaşa gözlemler yapmak için katılacağım. Vuruşmayacağım.»

İlhan ciğerlerindeki havayı sessizce boşalttı. Gülümsedi.

— Hahh... Şimdi anladım. Olup bitenleri biraz uzaktan seyredeceksin.»

— «Hayır. Ön saflara kadar sokulacağım. Yaralıların en çok bulunacağı çizgi üzerinde olacağım. Asıl önemli olanı bu. Ama arada, durumu daha iyi kavrayabilmek için geriden, yüksekçe bir yerden de seyretmem gerekecek.»

Emir Muhammed güldü.

— «Şaka yapma oğul» dedi. «Hem vuruşmayaca-

ğım diyorsun, hem de ön saflara kadar sokulacağım diyorsun. Bu mümkün değil.»

Laçin kaşlarını çattı. Gücenik bir tavırla sordu:

— «Daha önce hiç denendi mi beyim? Mümkün olmadığını nereden biliyorsun?»

Yaşlı asker omuzlarını silkti. Biraz sinirlenmiş gibiydi.

— «Daha önce denendi mi, bilmiyorum,» dedi. «Ama olmayacak iş bellidir. Kanın gövdeyi götürdüğü bir bölgede can alıp can verenler arasına girip de seyirci olduğunu, sana dokunmamalarını söyleyemezsin ki! Vaz geç bu sevdadan Laçin... Savaş tecrübesi edinmen için vuruşmayı biraz gerilerden seyretmen yeter. Zaten başka türlüsüne ben asla izin vermem.»

Genç hekimin sözlüğünde, (vazgeçmek) yazılı değildi. Aksine, daha inatçı, daha kararlı bir tavırla tartışmaya devam etti.

— «Bak beyim,» dedi. «Benim amacım en küçük kademeden en büyüğüne kadar her savaş birliğinin bünyesine, birliğin asker sayısı ile orantılı sağlık uzmanları katmak. İstersen bu uzmanlara sağlık kıtası, veya sıhhiye kıtası diyelim. İstiyorum ki, bir süvari bölüğünde bile en azından üç-beş sıhhiye eri bulunsun. Evet, sıhhiye eri diyorum, çünkü o sağlık uzmanlarını birliğin kuruluşuna sokmak istiyorum. Bu erler yetişmiş birer ilk yardım uzmanı olacak. Bölük savaşırken, yaralananları toplayıp biraz geriye çekecek ve kanlarını durdurmağa, yaralarını sarmağa çalışacaklar. İyileştiremiyecekleri kadar ağır yaralı olanları, alayların sıhhiye kıtalarına gönderecekler. Alaylarda birer hekim bulunacak. Sıhhiye kıtaları da daha kalabalık olacak. Tümen katında, sağlık kıtası iki üç hekimlik bir sahra hastanesi gücünde kurulacak. Ayrıca Başkomutanlık karargâhında da büyük bir sahra hastahanesi açılacak. Öyle ki, ön

saflarda yaralanan bir er, şayet yarası ağırsa; bölük, alay ve tümen katlarındaki hekim ve sıhhiyecilerin ilk tedavilerinden geçe geçe, hızla büyük hastahaneye ulaştırılmış olacak. Daha hafif yaralılar ise, bölük, alay veya tümen katlarında kalacak, Hiç kuşkum yok beyim, eğer bu tasarı uygulanırsa savaş kayıplarımız çok azalacak.»

Beylerbeyi bir şaşkınlık ıslığı çaldı... Dudaklarını büzdü.

— «Her alaya bir hekim, her tümene bir sahra hastahanesi...» diye mırıldandı. «Bu çok pahalı bir yenilik değil mi?»

— «Evet, pahalı,» dedi Laçin. «Ayrıca zaman isteyen bir iş. Yeter sayıda hekimi ancak doğu Türk illerinden toplayabiliriz. Bin kadar ilk yardım uzmanı sıhhiye erinin yetiştirilmesi de aylar sürer. Ama kan karşılığında ter ve para ödemek daima ucuz bir alışveriştir.»

— «Ya senin ön saflara sokulup savaş tecrübesi edinme isteğin? Tasarıyla onun ne ilgisi olduğunu hâlâ anlatmadın.»

— «Oysa anlattım sanıyordum! Orduya yeni bir asker sınıfı ekleyeceğiz. Sıhhiye erleri silâhsız hizmet görecekler. Görevleri, ön saflara kadar sokulup yaralıları toplamak ve biraz geriye çekerek kanlarını durdurmak, onları ölümden kurtarmak olacak. O erlere nasıl çalışacaklarını ben öğreteceğim. Bu durumda...»

— «Anladım!» diye Emir Muhammed hekimin konuşmasını kesti. «Anladım oğul. Böyle bir görevin yapılıp yapılamayacağını denemek niyetindesin.»

— «Yapılabileceğinden hiç kuşkum yok,» diye Laçin kestirip attı. «Ben sadece nasıl yapılacağını görmek istiyorum. Ayrıca, bir alay - sağlık kıtasının savaş alanında hangi yörede bulunursa en iyi biçimde çalışacağını, tümen - sahra hastahanesinin ve başkomutanlık sahra

hastahanesinin nerelere kurulması gerekeceğini de yine savaş alanında görmeliyim. Daha önce anlattığım gibi, belki bir kaç kez daha savaşlara katılacağım ki bir fikir sahibi olabileyim. Bu yeni sıhhiye teşkilâtı, özellikle kuşatma savaşlarında yararlı olacak.»

Beylerbeyinin üzerine bir yılgınlık gelmişti. İçini çekti.

— «Vuruşanlar arasına girince bir düşman erinin sana silahla saldıracağını hiç hesaba katmıyor musun?» diye sordu. «Böyle bir durumda ne yapacaksın? Herşeyi inceden inceye düşündüğüne göre bu soruma vereceğin cevap ta hazırdır herhalde...»

Laçin başını yere eğdi.

— «Hayır,» dedi. «Bu ihtimale hazırlıklı değilim. Bir yolunu bulup canımı kurtaracağıma güveniyorum.»

— «Saldırıya saldırıyla karşılık vermeyi hiç düşünmüyor musun?»

— «.....»

— «Adam öldürmekten nefret ediyorsun değil mi oğul?» Bu ne bir soruydu ne de bir suçlama. «Karasu olayı seni çok sarstı... Bu yeni savaşın dehşetine dayanabileceğinden emin misin?»

Laçin başını salladı.

— «Görevim öyle gerektiriyor,» dedi. «İnsan her zaman zevk duyduğu şeylerle meşgul olamaz. Ama görevini her zaman yapmak zorundadır.»

Emir Muhammed bir adım yaklaşıp sağ eliyle genç adamın güçlü omuzunu sıkı sıkı tuttu.

— «Mesleğim savaşçılık olduğu halde şu yaşıma kadar kan görmeğe ve adam öldürmeğe ben bile alışamadım oğul,» diye itiraf etti. «Ne yazık ki, adı güzel Allah şu yalancı dünyanın düzenini böyle kurmuş. Ölmemek için öldüreceksin. Pis iştir cana kıymak. Ama pisi pisine öldürülmek daha da berbattır.»

Laçin ilgiyle emektar Emiri süzdü. Bu sözler, İlhan'ın sert kişiliğine hiç uymuyordu. O hiç bir zaman savaşmanın, vuruşmanın övgüsünü yapmamıştı ya, bir bakıma bütün hüneri savaşmak ve vuruşmak olduğuna göre —ya da öyle göründüğüne göre— mesleğini yermesi de beklenmemeliydi.

— «Nice ünlü komutanlar, büyük Emirler tanırım ki muharebe meydanında kusmuşlardır oğul,» diye devam etti. «Savaş alanına askeri sürükleyen şey, düşmana duyduğu öfke ve kindir. Çoluk çocuğunu, evini ve barkını ve hepsinden de önemli olan inancını ve namusunu düşman çizmesinden korumak için öne atılırsın. Düşmanı karşında saf saf, yığın yığın görünce ayranın kabarır, gözün kararır. O kalabalığın, senin kanına susamış olduğunu bilirsin. Önünü ardını düşünmeden saldırırsın. Vurursun ha vurursun... Yakınlarında başkalarının da vurduğunu ve vurulduğunu görür, kendini savaş havasına kaptırırsın. Kan ve ter içinde kalırsın. Uğraşır, didinirsin. Sonunda bir de bakarsın ki...»

Emir Muhammed'in parmakları kasıldı. Laçin'in omuzu ağrıyordu.

— «Sonunda bir de bakarsın ki, savaş bitivermiş. Ayaklarının altında ruhsuz, şekilsiz, şimdiden toprağa karışmağa başlamış gövdeler görürsün. Öfken ve kinin soğumuştur artık. Yüreğinde bir sızı duyarsın. Yengi sana yetmez. Onu ilk elde ettiğinde bile, zaferi kanıksarsın. Zaferin, sandığın gibi tatlı olmadığını görmek, hayal kırıklığına uğramana sebep olur. Savaşı anlamsız, gereksiz bulursun.»

Genç Emir'in omuzu sarsıldı. İlhan dik, sert bir sesle sordu:

— «Öyle değil mi oğul? O Haçhları öldürüp de tutsak yavruları kurtardığın anda... zaferi kanıksamadın mı?

Savaşı anlamsız bulmadın mı? Cevap ver!»

Laçin konuştu:

— «Öyle. Hâlâ da aynı kanıdayım.»

— «Ve aynı kanıda olmaya devam edeceksin. Çünkü... çünkü yenilgiyi tatmadın. Oysa ben... Ben tattım onu! Yenildim ve düşmanın ayakları altında kaldım. Yaralanmış, yarı ölü haldeydim. Komutam altındaki yiğitlerden en bahtlı olanları ancak benim durumumdaydılar.. Yenilginin ne olduğunu anlayınca zaferin tadını hâtırladım birden... Ulu Tanrım seni korusun, sana yenilgi göstermesin oğul. Ulu Tanrım seni, bir yenilginin öcü ardından koşturmasın.»

Laçin, Emîr Muhammed'in birkaç yıl önce Bizanslılar karşısında uğradığı yenilginin öyküsünü biliyordu. Olay, tam anlamıyla bir talihsizlikti. İlhan'ın yaralanması ve tutsak olması ne bir komuta hatası ile ne de yüz kızartıcı bir durumla ilgiliydi. Ama yine de bu konu Emîr Muhammed'in uzağında bile ayrıntılı konuşulmazdı.

— «Koca bir Yağan beyin oğlusun sen!» diye yaşlı asker sözlerini sürdürdü. «*Elbette atana çekeceksin.* Eğer bu yaşına kadar hekimlik yapacağına askerlik yapsaydın, benden çok daha yetenekli bir komutan olurdun. Ama şimdi savaş alanında tek tecrüben dışında bir şey bilmiyorsun. Hiç olmazsa bu konuda sana öğüt verebilirim. Düşündüğün denemeden vaz geç! Başına bir iş gelmesinden korkarım. Seni yitirirsek, o Haçlı kâfirlerin topunu kıyma çeksek bile öcünü alamayız.»

Laçin inceden inceye duygulanmıştı. Oysa duygulanacak sıra değildi. Gereğine inandığı bir işin üzerindeydi ve ne pahasına olursa olsun o işi sonuçlandırmalıydı.

— «Buyruk senindir beyim,» dedi. «İzin vermezsen...»

Beylerbeyi öfkeyle bağırdı:

— «Buyruktan söz eden kim? Öğüt yeterli değil mi?»

Bunları söylerken elini Laçin'in omuzundan çekmiş, sağ yumruğunu sol avucuna şiddetle vurmuştu.

— Eğer düşündüğümü yapamazsam,» diye Laçin serinkanlılıkla konuştu. «görevimi tamamlamamış sayılırım.»

İlhan'ın yüzü morarmıştı. Mavi gözlerinde şimşekler çakıyordu.

— «Görevin ne senin bre oğul? Bir hiç uğruna ölmek mi?»

— «Hayır beyim. Görevim ölümleri azaltmak.»

— «Bunu yapmak için ille de silahsız olarak ön saflara sokulman ve yaralı toplaman mı icap ediyor?»

— «Evet. Başaramazsam yetiştireceğim sıhhiye erlerine kimi örnek gösteririm? Bak beyim, sen savaşta hiç bir zaman kendin yapamayacağın bir işi astlarından istemezsin değil mi? Bu da öyle bir şey... Üstelik ben, işi senin sandığın kadar tehlikeli bulmuyorum. Fazla savaş tecrübem yok, ama bildiğim bir iki kesin gerçek var. Vuruşan kişiler her ne kadar çabuk davranmak zorunda iseler de görerek ve ne yapmak istediklerini bilerek silah kullanıyorlar. Hemen herkes, kendisine çevrilmiş bir silaha karşı korunuyor ya da silahlı bir düşmana saldırıyor. Benim ellerim boş olacağına göre...»

Yaşlı asker soluyarak bir kez daha söz karıştı:

— «Anlaşıldı! Seni bu işten caydırmanın tek yolu, isteğinin tersine bir buyruk vermek olacak!»

Laçin kaygu dolu gözlerini Emir'in gözlerine dikti. Bekledi.

— «Ama bunu ben yapamayacağım,» diye İlhan öfkeyle topuğunu yere vurdu. «Çünkü senin yanlış bir işe

girişmeyeceğine dair aşırı bir inancım var. Dilerim Sultanımız benden daha akıllı davranır ve...»

Laçin'in yanlış bir girişimde bulunmayacağı yönünde, Kılıç Aslan'ın inancı en az Beylerbeyininki kadar güçlüydü. Bir saat kadar sonra Kserigordon seferine çıkan ordu doğu kapısından ayrılırken, Laçin, Emir Muyammed'in yanı başında at sürüyordu. Kentten ayrılmadan önce Çam ve Çınar'ın uyması gereken özel bazı talimatı yardımcılarına bırakmış, Kulan Aslan ve Sultan'a aynı konularda bilgi vermişti. Emine'nin nemli gözlerinden başka zihninde hiç bir tasa kalmamıştı.

İKİNCİ KİTAP

V. KESİKKAYA GEÇİDİ

Sizi o az şeyden menederim ki,
çoğu sarhoşluk verir.
Hz. MUHAMMED

Sabah oldukça geç olmuştu Kserigordon'da.

Daha da geç olacaktı ya, nöbetçiler Rainald'ı uyandırmak ve kötü haberi vermek zorunda kalmasalardı...

— «TÜRKLER... TÜRKLER!...»

— «DÖRT BİR YANIMIZ ÇEVRİLDİ BARON RAİNALD! KUŞATILDIK... MAHVOLDUK...»

— WOLF'U VE OTUZ KADAR ADAMINI YAKALADILAR...»

Bu bağırışlar, tam da korkulu bir düş gördüğü sırada kulağına erişmişti başbuğun. Ne oluyordu? Karabasan'ın bir devamı mıydı bu, yoksa gerçekten uyanmış mıydı? Yorgun gövdesini sert döşekten güçlükle ayırdı. Sırtında elbiseleri ve zırhı vardı. Bir saat olmuş muydu başını yere dayayalı? Boşalan şarap testisini bir kenara ittiğini hatırlıyordu. O sırada gün ışımağa başlamıştı. Şimdi ise sabah serinliği yok olmuş, yerini o mevsimsiz, boğucu sıcaklık almıştı.

Sendeleyerek doğruldu. Görüş alanı içindeki sararmış, telaşlı yüzlerden, ses çıkarmadan kıpırdanıp duran ağızlardan ve titreyen ellerden nefret etti.. Boğazı öylesine kurumuştu ki... Su arıyordu. Suya ihtiyacı vardı. Yoluna çıkan sarsak nöbetçiyi öfkeyle kenara itti. Su kabına uzandı. Boş olduğunu görünce sunturlu bir küfür savurdu.

— «Kesin şu şamatayı be!» diye bağırdı. «Bir yudum su bulun bana...»

Kim bulacaktı suyu? Nereden bulacaktı? En yakın su kaynağı, kale kapısından iki yüz adım uzaktaydı. Su, her zaman ihtiyaç duyulan bir şey değildi ki!..

Kale avlusuna bakan pencerenin içinden dolu bir testi şarap aldı, başına dikti. Çiviyi çiviyle sökecekti. İçti, içti, içti... Ohh... Biraz kendine gelir gibi olmuştu. Kılıç kayışını beline bağladı. Tolgasını başına geçirdi. Kendini odadan dışarıya attı. Mazgalların gerisinde, savunma platosu gün ışığıyla yıkanıyordu. Güneş, doğu ufkunda iki mızrak boyu yükselmişti. Kale avlusundan telaşlı sesler geliyordu. Eliyle nöbetçilere işaret edip merdivenlere atıldı. Basamakları dörder dörder inerken sordu:

— «Şimdi bir daha anlatın bakayım.. Ne oldu? Türkleri nerede gördünüz? Neden çok daha önce beni uyandırmadınız?»

Kırık dökük, parça bölük, kekeme açıklamaları kendi bulanık kafasında birleştirirken yağız aygırını bulup eğerledi. Ağır gövdesini hayvanın sırtına çekmek için epey çaba harcadı. Açık kale kapısından dışarıya sürdü.

Biraz olsun aydınlanmıştı durum. Wolf, Brüno'nun önceki akşam getirdiği yağma mallarını alıp otuz kadar adamıyla birlikte kaçmak istemişti. Nöbetçiler onun niyetini anlamışlardı anlamasına ama, engel olmak için serçe parmaklarını bile oynatmamışlardı. İyi tanırlardı Wolf'u. Ve, onun çıkarları ile ilgili konularda tartışmaktan hiç hoşlanmadığını bilirlerdi. Üstelik yanında kendisi gibi azılı silâhsörleri de vardı. İki kıtipyoz karakol nöbetçisine mi düşerdi itoğlu iti durdurmak? Varsın git-

sindi cehennemin dibine ya da Kbotus'a kadar. Sürüp uzaklaşmışlardı çamlık yamaçtan aşağıya doğru cakalı cakalı. Ama kısa bir süre sonra bir de bakmışlardı ki nöbetçiler, Wolf ve yanındaki serseriler pür telaş geri dönüyorlar. Atlarının dilleri bir karış dışarda... Kendileri hayvanların boyunlarına yatmış, bas bas bağırıp imdat isteyerek... Sık sık arkalarına bakarak ve çalınmış malları yerlere atarak! Aynı anda Türkler de görünmüştü ağaçların arasından. Haaa... O dinsizlerin sayısı hakkında nöbetçiler kesin bir bilgi veremezlerdi doğrusu. O anda sayı saymayı akıllarına getirememişlerdi. Herhalde epey kalabalıktılar. Kaça kaça, karakol hattının elli adım yakınına kadar gelebilmişti, Wolf ve yanındakiler. Sonra birden önleri kesilmiş, yanları sarılmıştı. Yooo... Hakçasını söylemek gerekirse kuzu kuzu kaderlerine boyun eğmemişlerdi Bavyeralılar. Ellerinden geldiğince vuruşmuş, direnmiş, kendilerini konak yerine atmak için çaba göstermişlerdi. Ama durumları daha baştan umutsuzdu. İnsafsız avcı avını bir kez ele geçirmişti. Otuz seçme silâhsörü ile birlikte Wolf, ormanın karanlık, sık bölümlerine doğru çekilmiş, sürüklenip götürülmüştü.

Rainald, burnundan ateş soluyarak sordu:

— «Buraya kadarını anladım. Başka nerelerde göründü Türkler?»

— «Başka mı? Başka bir yerde görmedik baron. Ama herhalde...»

— «Senden tahmin yürütmeni istemiyorum budala! Wolf'u yakalayanlardan başka Türk gördünüz mü bir yerlerde?»

— «Şey... Bilmiyoruz biz. Olayı duyurmak için hemen koşup buraya geldik. Belki başka yerlerdeki nöbetçileri de...»

— «Kesin sesinizi eşek herifler!»

Rainald hayvanının dizginlerini çekti, durup çevresine bakındı. Kale kapısından otuz adım kadar dışarıya çıkmıştı. Uzakta, çamlık tepenin eteklerinde ve su kaynağı yakınlarında yerlere serilmiş yüzlerce sarhoş Haçlı görünüyordu. Kendi hallerine bırakılırsa bu adamlar belki de gün batıncaya kadar uyanmaz, ayılmazlardı. Önceki gece patlayıncaya dek yemiş, içmiş ve eğlenmişlerdi. Kale duvarları içinde ise koşuşan bir kaç kişi gördüğünü hatırladı. Nöbetçilerden birine emretti:

— «İçeriye koş. Şövalye Brüno'yu bana çağır. Sonra Max'ı bul. İkisi de atlarına binsin, silahlarını yanlarına alsınlar.»

İkinci nöbetçiye döndü:

— «Sen nöbet yerine git. Yolun üzerinde rastladığın bütün Kutsal Savaş gönüllülerini uyandırmağa çalış. Onlara ne söylersen söyle. İstersen Türklerin dört yanımızı sardığını, silah başı emrettiğimi, herkesin görev başına koşması gerektiğini bile söyleyebilirsin. Haydi... Durma...»

Broyes baronu yavaş yavaş kendine geliyordu. Başındaki ağrı azalmış değildi ama. çaba sarfederse dikkatini bir noktaya toplayabilecek, doğru dürüst düşünecek haldeydi. Düşünebildiği kadarıyla da içinde bulunduğu durumu hiç mi hiç beğenmiyordu.

Başta kendisi olmak üzere altı bin kişilik Haçlı ordusu felçli gibiydi. Sarhoş, sızmış Kutsal Savaş gönüllüleri yerlere serilmiş yatıyor, horul horul uyuyorlardı.

«Büyük ölçüde benim kendi hatam bu..» diye kabullendi. «Ordumun gücüne ve saygısına güvendim. Her biri birer serseri olan adamlarıma istedikleri kadar yiyip içme ve çılgın gibi eğlenme izni verdim. Oysa dünkü yol bas-

kınından ders almam gerekmez miydi? Kabul etsem de etmesem de Türklerin bizden kesin bir üstünlükleri var: Müthiş hızları!.. Hiç beklenmedikleri anda, en zayıf yerimize vurup ortadan kaybolabiliyorlar... Sayıca az olmalarına rağmen bizden hiç çekinmiyorlar. Bir yolunu bulup kuvvet dengesini sağladıkları anda halimiz duman olacak.»

Sonra düşündü ki, o anda bütün kaybının sadece Wolf'la birkaç adamından ibaret olmasını Tanrı'nın bir mucizesi saymak gerekti... Eğer Türkler gece karanlığında, bütün Haçlıların körkütük sarhoş oldukları bir sırada, ya da sabahın erken saatlerinde saldırmış olsalardı...

Birden kuşkuyla dört yanını inceledi. «Şimdi bile, günün şu ilerlemiş saatinde baskın verseler, anamızdan emdiğimizi burnumuzdan getirirler,» diye titredi. Altı bin Kutsal Savaş gönüllüsünün yüzde doksan beşi yarı ölü bir halde uyuyordu! Hem de düşman topraklarının içinde... İki adım ötede imansız ve acımasız düşman birlikleri kol gezerken!..

«Bereket versin Türklerin bu halimizden haberleri yok!» diye avundu. «Ama bundan böyle çok, çok dikkatli olmalıyız.»

Kayanın böğründen fışkırıp taş yalaklara akan kaynağın yanına gelmişti. Atından indi ve hayvanın sağrısına vurup billur suların kaynaştığı yalağa itti. Yağız aygır hevesle ilerledi; kocaman, gevşek dudaklarını suyun yüzüne yapıştırdı, sesli sesli emmeğe başladı. Rainald'ın ağzı sulanmıştı. O da suya yaklaştı. Önce avuç avuç alıp ateş gibi yanan alnına çarptı. Güneş, tepe noktasına daha en erken iki saat sonra ulaşabilecekti. Oysa hava şimdiden dayanılmaz derecede ısınmıştı.. Mevsimsiz sıcaklığın etkileyemediği tek şey, yerin derinliklerinden kaynayan su idi. Avuçlarını oluğa tuttu. Bilekle-

rinden sızan suyu kana kana içti. Midesindeki iki testi şarap sulandıkça aklı başına geliyor, zihni berraklaşıyordu. Ama başının ağrısı hâlâ geçmemişti.

Sessiz adımlarla yaklaşan Adam'ı gördü. Nerede uyumuştu bütün gece bu esrarengiz kişi? Şimdi nereden geliyordu? Öteki Haçlılarla birlikte kafayı tütsüleyip sızmış ve yeni mi uyanmıştı, yoksa bütün gece orada burada dolaşıp durmuş muydu?

— «Hayat veriyor insana değil mi?» diye, Adam bir elini taş yalağın içine daldırdı. «İyi bir sudan daha iyi içki yoktur dünyada.»

Rainald başıyla onayladı. Gülmek geldi içinden.

— «Herhalde şaraptan iyi,» dedi. «Oysa dün gece hiç birimiz bu su kaynağının farkında değildik. Hangi fıçıdan ne cins şarap çıkacak diye merak ediyorduk.»

Adam başıyla çevredeki sarhoşları toptan işaret etti. Otların ve kuru toprağın üstünde, ikişer—üçer—beşer kişilik gruplar halinde serilmiş yatan Kutsal Savaş gönüllüleri gözün alabildiği her yeri kaplamaktaydı.

— «Onları ayıltmak için de su kullanılabilir,» diye akıl verdi.

Rainald bu kez başını sallamadı. Kafasını hafifçe kıpırdatsa, beyni sallanıyor, midesi bulanıyordu.

— «Denemeye değer» diye homurdandı. Başından tolgasını çıkardı. Yalağa daldırıp içine su doldurdu ve en yakın sarhoş Haçlı'ya yaklaştı.

Serseri ve yabani bir herifti bu. Kaba—saba, pis suratını toprağa dayamış, dizlerini çenesine kadar çekmiş, yani üstü yatmış ve sızmıştı. Yarı aralık ağzından içeriye sinekler girip çıkıyordu. Dudaklarının kenarından sızan salyalar, yere yaslanmış olan yanağını çamurlamıştı.

Tam suyu sarhoşun başından aşağı dökeceği sırada,

Rainald birden öfkelendi, Gerindi, gerindi ve yoksulun kaba etlerine müthiş bir tekme attı. Haçlı'nın derisi ürperdi. Suratı buruştu. Kaşları çatıldı. Gırtlağından anlaşılmaz, boğuk bir kaç söz fırladı. Sonra yine horlamağa devam etti.

— «Neden vurdun?» diye Adam merakla sordu. «Tekmenin faydası olmaz onun durumundaki kişilere. En iyisi soğuk sudur.»

Rainald dişlerinin arasından, tükürür gibi konuştu:

— «Hırsız köpek... Pis hırsız!...»

Adam daha da derin bir şaşkınlıkla Baron'u süzdü. «Once kendisinin ayılması gerek», diye düşündü. «Elindeki tolga dolusu suyu kendi başına dökmesi gerek.»

Rainald, kendi kendine konuşur gibi, tekmelediği Haçlıya bakarak devam etti:

— «Az önceki yüz ifadesini gördün değil mi şunun? Masum bir çocuk gibiydi tıpkı! Çatlayana kadar içmiş, yemiş, kusmuş, yine içip sızmış bir çocuk düşünebilir misin Adam? Bu serseri nasıl etmişse etmiş, günahsız bir çocuğun yüzünden ifadesini çalmış ve maske gibi kendi suratına takmıştı. İğrenç herif... Bak... Şimdiki suratı daha iyi yakışmıyor mu ona? Bak, bak... Şu ekşi, pis surata bak.»

Tolgadaki suyun yarısı yere dökülmüştü. Baron kalan suyu sarhoşun yüzüne attı ve onun ürpererek doğrulmasını gülerek seyretti.

— «Kalk ayağa çabuk, köpek!» diye bağırdı. «Koş şu yalağa. Islat kendini de aklını başına topla. Türkler saldırıya geçmek üzere.»

Haçlı bön bön başbuğu süzdü bir süre. Uyuşuk dudaklarını kıpırdatıp bir şeyler söylemek istedi. Vazgeçip tekrar yatmağa yeltendi. Ama kaburga kemikleri üze-

rine inen müthiş topuk darbesiyle böğürdü ve ayağa kalktı.

Rainald bir yandan kahkahayla gülüyor, bir yandan da eliyle yalağı gösterip emir veriyordu:

— «Oraya! Durma... Git ıslat o pis gövdeni. Silahlarını kuşan ve görev başına koş.»

Kaleden çıkan bir düzine kadar atlı dörtnala yaklaşıyordu. Rainald'ın dikkati o yöne çekilince Adam, suratından su damlaları sızan Haçlı'nın koluna girdi, onu yalağa doğru sürükledi. Bir yandan düşünüyordu: «Sabaha karşı uykuya daldığın sırada gelip gizlice senin suratını seyretmiştim Rainald. Nereden çalmıştın o masum yüz ifadesini dostum? Ah... Kendi içindeki gerçek insanı bir farkedebilsen... O zaman belki başkalarının içini de görebilirdin.»

Yaklaşan atlıların en önünde Brüno ve Max vardı. Ikisi de yorgun ve bitkin görünüyorlardı ya, heyecan ve endişe içinde oldukları daha belliydi.

Max, hayvanını durdurmadan söze başladı:

— «Rainald.. Wolf'un ettiğini duydun değil mi? Dün gece depoladığımız malların hepsini alıp...»

— «Cehenneme kadar yolu var Wolf'un!» diye baron, Bavyeralıyı tersledi. «O cezasını buldu sayılır. Bırak şimdi dökülmüş sütün ardından hayıflanmayı. Davran, şu sarhoşları ayıltmağa çalış. Yarım saat içinde herkes silah başı etmiş olmalı. Başlarından aşağı su dök.. İstersen tabanlarını ateşle dağla... Ne yaparsan yap, en kısa zamanda ayağa kaldır herkesi.»

Bakışlarını Brüno'nun büsbütün uzamış, şişmiş, morarmış yüzüne çevirdi. Alaylı alaylı güldü.

— «Dün geceden beri nasılsın şövalye?»

Brüno yutkundu. Kol yeniyle alnında boncuklanmış terleri sildi. Karşılık vermedi. Silah arkadaşı ve komu-

tanı olan kişiye bakışlarında derin bir kinin karanlığı ve soğukluğu vardı.

Rainald hâlâ çakırkeyifti. Bunu kendisi de biliyordu. Davranışlarını akıl yoluyla denetleyemiyordu. Brüno'nun atının ön ayakları dibine tükürdü ve güldü.

— «Budalanın, dikbaşlının ve serserinin teki olduğunu bildiğim halde seni neden buraya getirdim tahmin edebilir misin?» diye sordu. «Çünkü bütün kusurlarına rağmen yine de el altındaki adamlarımın en iyisisin. Az buçuk mertliğin var. Silah kullanmayı öğrenme yolundasın.»

Birden kaşlarını çattı. Ciddileşti.

— «Dün gece seni öldürmememin sebebi de bu,» diye devam etti. «Ama ikinci kez bana başkaldırırsan gırtlağını koparırım.»

Brüno yine cevap vermedi. Rainald yağız aygırının dizginlerini toparladı. Gösterişli bir hareketle sıçrayarak eğere oturdu ve sözlerini tamamladı:

— «Şimdi benimle geleceksin. Gidip Wolf'un başına gelenleri araştıracağız. Haydi... Sür bakalım.»

Karakol çizgisinin kuzey batı köşesine doğru ilerlerken, çamlık tepe çevresindeki konak yerinde birkaç Haçlı'nın ayılmış olduğunu ve ötekileri de uyandırmağa çalıştıklarını gördüler. Beklemeden geçtiler. Nasıl olsa Max, sarhoşları silah başı etme işine memur edilmişti. Aslında bunu başarmakta zorluk çekmesi için de ortada bir sebep yoktu. Çünkü tehlikenin kokusu kendinden geçmişlere lokman ruhundan daha iyi tesir edecekti.

Wolf'un Türkler tarafından yakalandığı yere gelince atlarından indiler. Rainald eğilip yerdeki izleri yakından inceledi. Hayvanını yedekte çekerek yamaçtan aşağıya doğru inmeğe başladı. Brüno adım adım onu izliyordu.

— «Epey sert bir çatışma geçmiş buralarda...» diye baron yerdeki küçük bir kan gölünü gösterdi. «Ama Türkler yakınlarımızda fazla oyalanmak istememişler anlaşılan.»

Ağaçların gövdelerinde ve yapraklarında henüz kurumamış kan lekeleri vardı. Nal izleri batıya, ormanın giderek sıklaştığı yöne doğru uzaklaşıyordu. Rainald yine sırtının ürperdiğini hissetti. Yükseklerden, çığlıklar ata ata geçen bir yabani ördek sürüsünü sebepsiz yere seyretti, bekledi. Ormanda görüş mesafesi çok kısıtlıydı. Kara kara ağaç gövdeleri, koyu gölgelikler ve halı gibi ayaklar altına serilmiş çürük yaprak tabakası.. Arada bir uzaklardan gelen bir çıtırtı ya da bir kuş sesi duyuluyordu.

Biraz daha alçalınca, ölü bir savaş atı gördüler. Hayvanın eğeri ve başlığı üstündeydi. Boynundaki yaradan hâlâ siyah bir kan sızıyordu. Gözleri iri iri açılmış belirsiz bir yere donuk donuk bakıyordu. Derisi üzerindeki terler bile soğumamıştı.

— «Dönelim artık!» diye Brüno ilk kez konuştu. Halinden son derece sinirli olduğu açıkça belliydi. «Ne arıyoruz buralarda bilmem ki... Boş yere başımızı derde sokacağız.»

Rainald biraz daha iyi durumdaydı. Sarhoşluğu hemen hemen tamamen geçmişti.

— «Aklımın ermediği bir şey var,» diye fikir yürüttü. «Türkler Wolf ve adamlarını tâ tepenin zirvesine yakın bir yerde kıstırmışlar. Bavyeralılar karşı koymuş, kurtulup kaçmağa çalışmışlar. Yani orada çetin bir vuruşma olmuş. Elbette iki taraftan da bir kaç kişi ölmüştür. Ya da ölüm derecesinde yaralanmıştır. Haksız mıyım?»

Brüno başbuğu bütün dikkatiyle dinlememişti.

Gözleri oraya buraya kayıyor, sağda, solda, önde ve arkada düşman gölgeleri arıyordu, yine de onayladı.

— «Evet. Elbette... En azından bir kaç kişi ölmüştür ilk çatışmada.»

— «Türkler bizimkileri çevirip bu tarafa doğru sürüklemişler,» diye Rainald sözlerini sürdürdü. «Wolf kuşkusuz direnmeye devam etmiş, kolay kolay teslim olmamıştır. Tepenin zirvesinden buraya kadar birbirlerine kilitlenmiş olarak, döğüşerek indilerse daha çok kişi ölmüştür. Oysa ortada bir tek ceset bile yok. Türklerin kendi ölülerini alıp götürdüklerini kabul edelim. Ya Bavyeralılardan ölenler ne oldu?»

Brüno omuzlarını silkti. Bu soruya verecek bir cevabı yoktu. Zaten Bavyeralıların ölülerine ya da dirilerine ne olduğu umurunda bile değildi.

Baron hayvanının dizginlerinden çekerek tepeye tırmanmağa başladı. Bir kaç adımda bir durup soluklanıyordu. Kanındaki alkol takatini kesmekteydi. Karakol çizgisine varınca, kendisini uykudan uyandırıp kötü haberi veren nöbetçileri yanına çağırdı.

— «Söyleyin bakalım. Türkleri elli adım kadar yakından gördüğünüze göre kılık kıyafetlerini bana tarif edebilir misiniz?»

İki nöbetçi birbirlerinin yüzlerine baktılar. İçlerinden biri cesaretle konuştu:

— «Kılıkları bizimkine benzemiyordu. Acaip bir şeyler giyinmişlerdi. Zırh yoktu sırtlarında. Yani bana öyle göründü. Ama yine de giysileri pırıl pırıldı. Belki altın yaldızlı süsler takmışlardı. Başlarında tüylü tüylü şapkalar vardı. Atları...»

— «Dur hele!» diye Rainald adamın sözünü kesti. «Nasıl tüylü şapkaydı o? Şu, kaleden çıkarken Bavyeralıların öldürdüğü çocukların şapkalarına benziyor muydu?»

— «Bilmem...» diye nöbetçi tereddüt etti. Arkadaşına dönüp destek aradı. «Sen ne dersin Kris? Benziyordu değil mi? Kürk gibi bir başlık yok muydu Türklerin kafalarında?»

Adının Kris olduğu anlaşılan nöbetçi, arkadaşını onayladı:

— «Evet. Başlarında, dün Bavyeralıların kaleden çıkarken öldürdüğü genç çobanlarınkine benzeyen, kuzu derisi şapkalar vardı.»

Bu ifade Rainald'ı biraz olsun rahatlatmıştı. Şimdi hiç olmazsa bir şeyi anlamıştı: Wolf'u ve silahşörlerini kıstıran Türkler, Türk ordusuna bağlı askerler değillerdi! Göçebe Türkmenler, kahpece öldürülen çocuklarının öcünü almakta gecikmemişlerdi. Ama hâlâ anlayamadığı bir nokta vardı: Bavyeralıların cesetleri neden oldukları yere bırakılmamıştı?

Kserigordon'un açık kapıları önüne döndüklerinde, Rainald ve Brüno Haçlı ordusunun büyük kısmının sarhoşluktan ayılmış olduğunu gördüler. Max ve diğer birkaç Kutsal Savaş önderi geri kalanların uyandırılması işiyle uğraşıyorlardı. Altı bin kişinin büyük bir kısmı hemen hemen vuruşmağa hazır haldeydi. Atlı birlikler atlarını almış, düzenli sıralar halinde bekliyorlardı. Yayalar, komutanlarının gözetimi altında bölük bölük ayrılmış sayılıyorlardı. Sürüye katılmış bulunan fahişeler, serseriler ve küçük rütbeli din adamları bir kenardan bu hazırlıkları seyrediyorlardı. Herkes mahmur, herkes yarı sarhoş ve endişeliydi. Ama tehlike işareti akılları başlara yaklaştırmış, yabani ruhları uyarmış, önemli derecede canlanma sağlamıştı.

Max koşarak Rainald'ın yanına yaklaştı ve bir kötü haber verdi:

— «Benim adamlarımdan bir kısmı kayıp! Dün ge-

ce son olarak şurada, çınar ağaçlarının altında yiyip içerken görülmüşler. Gidip sofra kalıntılarına ve kül yığınlarına baktım. Nal izleri gördüm. Korkarım Türkler onları da kaçırmış.»

Baron bu habere şaşmadı. Ayrıntılı bir araştırma yapılsa, daha kim bilir kaç kişinin kayıp olduğu ortaya çıkacaktı. Göçebe Türkmenler gecenin karanlığı boyunca ve sabahın ilk saatleri süresince hiç boş durmamış, ucundan - kenarından Haçlı konak yerini kemirmişlerdi anlaşılan.

Kserigordon'un batıdan gelecek her türlü saldırıya karşı savunulmasını kolaylaştıracak olan şu geçit yeri bir an önce tıkanmalıydı. Gerekirse orada geceli gündüzlü bir güvenlik birliği bulundurulmalıydı. Brüno'ya emir verdi:

— «Üç yüz kişilik bir atlı keşif birliği hazırla. İhtiyar Rum kılavuzu da yanına alıp dağ geçidini görmeğe git. O yolu nasıl kapayabiliriz? Bir düşman tehdidi karşısında geçit içinde veya yakınında pusu kurabilir miyiz? Bölgede devamlı surette bir birlik bulundurmak icap ediyor mu? Bu sorulara cevap verecek bilgiler getir. Sabah yemeğini döndükten sonra yersin. Haydi... Durma.»

⁂

Muhammed İlhan komutasındaki dört bin beş yüz kişilik Türk ordusu Kesikkaya geçidinin iki bin adım batısındaki küçük, dar vâdiye vardığında öğle olmak üzereydi. Beylerbeyi kolbaşına haber salıp durdurdu ve orada kısa bir mola verileceğini duyurdu. Öncü komutanı Togurdak bey, daha önceden aldığı emre uygun olarak vâdinin çıkış yerinde dizginleri çekmiş bekliyordu.

İznik Emiri, yanında Laçin olduğu halde dört nala öncüye yetişti. Togurdak bey, erlerini yolun iki yakasındaki dik eğimli araziyi kaplayan çalılar içine saklamıştı. Beylerbeyini karşılayıp bu durumu açıkladı:

— «Birinci bölük şu ilerdeki tümsekle Güneye doğru yükselen sırt arasında. İkinci bölük onun hemen karşısında, sidikli meşe çalıları arasında. Üçüncü bölük de ikinci bölüğün gerisindeki kuru dere yatağı içinde.»

— «Ayaz'dan bir haber yok mu?»

— «Yok.»

— «Olduğumuz yerde kalıp onun gelmesini bekleyeceğiz. Neredeyse ortaya çıkar. Geçidin içinde düşman olup olmadığını sonra öğreneceğiz.»

Üç Emir, hayvanlarını yedekte çekip yolun sağındaki çalıların gölgesine girdiler ve oturup beklemeğe başladılar. Togurdak her zamanki gibi sabırsızdı.

— «Ayaz'ı bekleyip zaman kaybedeceğimize şu geçide bir vurup içinde ne olduğunu anlasak...» diyecek oldu.

Muhammed İlhan başını iki yana salladı:

— «Pisi pisine adam kaybetmeğe hiç niyetim yok. O geçidin karnında bin türlü tuzak bulunabilir. Eğer karşı tarafta biz bulunsak ve bu yandan düşmanın gelmesini beklesek, tövbe büyük sözüme, yüzbin kişilik orduyu rahatça durdurabilirdik. Kâfir, budala değilse mutlaka tedbir almıştır.»

Laçin heyecanlıydı. Hayatında ilk kez önemli bir savaşa katılıyordu. Yapılacak olan çarpışmanın özelliği, beklemeyi, ihtiyatlı olmalı gerektiriyordu. Arazi, büyük birliklerin geniş cephelerde vuruşmasına izin vermeyecek kadar dağlık, dar ve ağaçlıydı. Oysa birbirinin kanına susamış olan taraflar kalabalık kuvvetlerle karşı karşıya duruyorlardı.

Vâdinin iki yamacına ve karşıda görülen dağlara baktı. Oturduğu yerden gökyüzünün ancak çok küçük bir bölümünü görebiliyordu. Hava bunaltıcıydı. Yaprakları oynatacak kadar bile rüzgâr yoktu. Nemden yoksun

kalmış şu topraklar az sonra kimbilir ne kadar çok insan kanı içecekti.

Genç adam sıkıntıyla soluk verdi. Savaş, iğrenç bir uğraştı vesselâm..

Emir Togurdak sessizliği bozdu:

— «Geç kalmadı mı Ayaz?»

Beylerbeyi başını kaldırıp gökyüzüne baktı.

— «Pek sayılmaz. Güneş daha tepeye varmadı.»

Laçin sormaktan kendini alamadı:

— «Nereden gelecek Emir Ayaz?»

— «Doğudan,» dedi İlhan. «Geçidin Güney yamacındaki kayalık dağın üstünden gelecek. Aslında oralardan dağ keçileri bile güç geçebilir ama, iyi bir binici ve güçlü bir at için imkânsız yol yoktur.»

— «Ayaz tek başına mı gitti oraya?»

— «Evet. Öyle sanıyorum. Belki yanına bir iki kişi daha almıştır. Ama tek başına gitmesi akıllıca olur. Uçuruma düşecek olursa yanında birini daha sürüklemez hiç değilse. Böylesi görevler için Emir Ayaz gibi ok'ta sapanda durmaz yiğitlerin el altında bulunması iyidir. Göreceksiniz, ne yapıp yapacak, saatinde burada olacaktır.»

Vâdi'nin doğu ucundan gelen atlıları görünce üçü birden ayağa kalktılar. Beylerbeyi en öndeki al atlıyı tanıyınca yanındakileri uyardı:

— «Kötü haber! Başımız dertte... Sevündük Alp geliyor! Korkarım Yiva'lılar Haçlılarla kapışmışlar. Sakın siz ağzınızı açmayın. Bırakın ben konuşayım.»

Sevündük Alp, kara - kuru, ince - uzun, ak sakalları göğsüne kadar inen, huysuz bir ihtiyardı. Yaşının yüze yakın olduğu söylenirdi. Belindeki ve bacaklarındaki yel sancıları yüzünden, yıllardır ne oturabiliyor, ne yatabiliyordu. Ama eğerde rahatı yerindeydi. Ya-

nında Onbaşı Okurmuş, Ayaz bey bölüğünden bir manga ve birkaç Yiva'lı yiğitle birlikte sürdü geldi. Kalın beyaz kaşları çatıktı. Suratından düşen bin parça oluyordu. İlhan'ın selâmını almadan önce açtı dişsiz ağzını, yumdu kirpiksiz gözlerini ve kükredi:

— «Bre bu ne iştir Muhammed? İktân içinde üç kuru kırk yerden kopuk kâfirler cirit oynuyor, kalelerini alıyorda sen niye parmağını oynatmıyorsun oğul? Ne havalardasın? Anladık, Sultan seferdedir, ordu onunla biledir, erin - leşkerin azdır ille iki elin de mi yoktur? Beylik bu mudur?»

İznik Emîri sabırlı, saygılı kişiydi. Bu acı sözleri tükrüğüyle yumuşatıp yumuşatıp yuttu. Uzandı, Sevündük Alp'ın dizginlerini tuttu.

— «Kerem et beyim» dedi. «Beni azarlamadan önce dinle. İn hele bineğinden de şuracıkta, gölgede soluk al. Kırbalarımızda serin ayran var. İçelim, konuşalım. Göreceksin ki, bağışlanmaz bir kusurumuz yoktur.»

Yiva'lı beyi kırışa can atıyordu. Yumuşamadı.

— «Ne gölgesi?» diye bağırdı. «Ne ayranı? O kara dinliler aha, şuracıkta, Kesikkaya boğazında pusuya yatmış, bekleyip durmaktalar. Üstlerine varıp hesap sormaktan başka yapacak iş yoktur!»

Emir Muhammed yine aşağıdan aldı:

— «Gerekeni elbet yaparız Sevündük Alp'im. Elbet yaparız.. Buraya salt kendi başıma gelmedim. Ardımda yer götürmez asker getirdim. Allaha şükürler olsun, devletimizin gücü——»

— «Yazıklar olsun sana, Beylerbeyi heyyy!» diye yaşlı göçebe gürledi. «Önün kavurga kavuruyor, ardın harman savuruyor. Bre ne günlere kalmışık da haberimiz yok.. Eskinin er kişileri gevşemiş, yürekleri balmumuna dönmüş. Ciğerlerine kentlerin pis havası dolmuş.

Sana Haçlılar geçitte bekliyor dedim Muhammed! Duymadın mı?»

Bu kez İlhan konuşmağa fırsat bulamadı. Az önceki, «sakın siz ağzınızı açmayın, bırakın ben konuşayım,» yolundaki uyarı sanki sadece kendisine yapılmamış gibi, Togurdak bir adım ileri çıkıp parladı:

— «Bre yetmez mi bu densizlik! Suratlarımıza ne tükürük saçıp durursun Sevündük Alp! Biliriz ki görmüş geçirmiş, çatal yürekli bir yiğit kişisin. İlle bu yaşa gelmişsin, daha bir işin önünü ardını düşünmeyi bellememişsin. Düşman eline düşen kale devletin malıdır. Devletin kendi kelini kaşıyacak tırnağı vardır. Ya sen, ne karışırsın Beylerbeyi'nin işine? Değirmende unun yok, sıra diye baş yararsın...»

İznik Emiri araya girmeğe, Togurdak beyi susturmağa ve Sevündük Alp'ten özür dilemeğe çalışacaktı ama, Yiva'lı beyi fırsat vermedi.

— «Karınca'nın kavmı çıktı, bir ayağı topal! Benim mi unum yok değirmende? Bunu sen mi söylersin Togurdak? Ya kimden ruhsat aldın bir büyüğünle konuşmadan önce? Belli ki ne düğün görmüş oynamışsın ne ölü görmüş ağlamışsın... O hisar'da bizim koyunlarımızı gölgelendirdiğimizi hiç duymamış mıydın hey!»

Beylerbeyi, Togurdak beyi kolundan tutup kenara çekti. Yüzüne sert sert bakıp susturdu. Sevündük Alp'e döndü.

— «Meraklanma bey...» dedi. «Hisar bundan sonra da her yıl koyunlarınızı gölgelendirecek. Biz...»

— «Ya kâfirin eline geçen koyun sürüsü? Yüzlerce baş hayvanımız çalındı!»

Togurdak bey, yine kendini tutamadı, atıldı:

— «Bıldır ölmüş bir eşşek, gelin şimdi ağlaşak. Savaştır bu Sevündük Alp. Savaş... Haçlı dediğin bir yabani

kişidir. Hisar'da senin koyunlarını bulduysa hepsini kesip yemiştir. Koç yiğitlerin kurban edildiği hem de edileceği şu sırada üç-beş uyuz koyunun sözü mü edilir?»

İhtiyar göçebe sarsıldı. Derisi kemiğine yapışık yağız yüzü birden ağardı. Kara gözlerinden kıvılcımlar saçıldı.

— «Susmasını bilmez misin sen Togurdak?» diye soludu. «Ben göçe başlamış Yiva'lı boyunu konak yerinde bırakıp da iki konaklık yoldan buralara kadar üç-beş uyuz koyunun hesabını sormak için gelecek adam mıyım?»

Bakışlarını İlhan'a döndürdü. Çenesi titriyordu.

— İlle kuzularımda gitti elden...» dedi. «Çocuklarım, çağalarım boğazlandı. Yaşasalar, onlarda birer koç yiğit olacaklardı.»

Üç Selçuklu Emîrinin ağızları açık kaldı. Emîr Muhammed kekeledi:

— «Ne? Yani... kâfir... Ulu Tanrım! Nasıl oldu bu Sevündük Alp?»

Togurdak bey başını yere eğdi. Suratı pancar gibi kızarmıştı. Ağzının içinde bir takım sözler geveliyordu. Yumruklarını sıkıp döndü, gölgeliğe doğru uzaklaşacak oldu. İki adım atmadan durdu. Gözlerinin dolu dolu olduğunu böylece saklamıştı ama, sesi ağlamaklıydı:

— «Karaca kanlarım ağzıma dolaydı da sesimi boğaydı Sevündük Alp. Sözünü bilmezin tekiyim ben, bağışa.»

Laçin yaklaştı. Az önceki aksiliği kaybolmuş olan ihtiyarı kolundan tutup attan inmesine yardım etti.

Bir yolunda Laçin, öteki kolunda Emîr Muhammed olduğu halde, Yiva'lı beyi seke seke gölgeliğe gitti. Mafsallarını gıcırdatarak, suratını buruşturarak ağır ağır oturdu. Homurdandı.

— «Olmaz olsun şu ihtiyarlık. Yavaş olun hele beyler... Yavaş olun.»

Sunulan ayrandan iki yudum içti. Laçin'in, yanındaki torbadan çıkardığı ve yel ağrılarına iyi gelir diye verdiği iki küçük, kara hapa kuşkulu kuşkulu baktı.

— «İlaç ile sağlık, ya bir günlük ya bir aylık Laçin, oğul.» dedi. «Beni hekim değil, artık Hakîm pâklar.»

Yine de hapları ağzına attı. Sonra kısaca. elinden geldiği kadar serinkanlı görünmeğe çalışacak Kserigordon kalesinde olup bitenleri anlattı:

— «İki gün önce güneye göçe başlamıştık. Havalar iyi, otlaklar da bol olduğundan acele etmiyorduk. Kserigordon da bir kaç yüz koyun bırakmıştık. Yedi genç çobanın arasında küçük torunum Sayılmış da vardı. Genç irisi, aslan gibi yiğitti... Bu sabah yola çıkacak, bize yetişecekti. Kısmet değilmiş. Olup bitenleri, dün akşam üzeri ardımızdan koşturup bizi bulan bir uşaktan duyduk. Çocuk al kızıl kan içindeydi. Baygın düşmeden önce ağzından ancak birkaç söz alabildik. Hemen ikiyüz yiğit taktım peşime, buraya geldim. Gece yarısına doğru Kesikkaya boğazına girdik, baktık ki düşmandan kimse yok. Kaleye sokulduk usulca. Gördük ki kâfirler o saatte düğün bayram ediyorlar. Ateşler yakılmış, koyunlar kebap ediliyor, şaraplar içiliyor... Avrat - erkek, kara dinlilerin hepsi bir arada türkü çağırıyor ve nâra basıyorlar. Bir de kalabalıklar ki, vurmayla tükenecek gibi değiller. Ben diyeyim beş bin, sen de ki yedi bin kişi. Ne etsek, ne yapsak diye düşündüm. Hele şunları ucun ucun azaltayım kararını verdim. Gün ışığına değin döndük durduk konak yerlerinin dört bir yanında. Uçer - beşer adam avladık. Yiğitlerime kesin buyruk verdim: Tutsakların kılına dokunmadık. Niye derseniz, içlerinde benim kuzularıma zarar vermemiş suçsuzlar olabilir diye düşündüm. Sabah olduktan sonra otuz kişi

ayrıldı kaleden, yamaç aşağı kuzeye inmek istediler. Onları da toparladık ille, içlerinde üç beş yaralı var. Karşı koymak istediler de ondan. Kuşluk vakti, tutsakları alıp geçidi yeniden geçtim, bu yana vardım. Yiva'lılara buyruk vermiştim konak yerinden ayrılmadan önce, bin yiğidim beni geçidin ağzında bekleyeceklerdi. Geciktiler. Sonradan öğrendim ki, Selçuklu çerisi çıkmış önlerine. Geçide yaklaşmalarını önlemiş. Onbaşı Okurmuş'u razı edip bin ikiyüz yiğidimle Kesikkaya boğazına girmek istedim, düşmanın orayı sıkı tuttuğunu söyledim, bırakmadı. Devlete başkaldırmış olmamak için geldim, seni aradım Muhammed bey oğlum. İşte hal, keyfiyet bu.»

İlhan davranışı onayladığını belli etmek için başını salladı.

— «Canım sağ olsun, Allah seni başımızdan eksik etmesin bey,» dedi. «İzin verirsen bu savaşı biz, aklımızın erdiğince yürütmek ve yönetmek dileriz. Ama yanımızda bulunman ve bizi öğütlemen çok yararlı olur. Bir merakım var Sevündük Alp... Düşmanın geçide pusu kurduğunu bildiğin halde...»

Göçebe beyi, Beylerbeyinin sözünü kesti:

— «Üstüne varmayı nasıl sağlık verdiğimi soracaksın değil mi? Başka çaresi var mı bu işin oğul? Bilirim o boğazın ne belalı yer olduğunu bilmesine. Kâfiri söküp atmak, dağıtıp yolu açmak kolay değil. Savaş hiç bir zaman kolay bir uğraş değildir kil Haçlı'dan yana olan fırsat ve imkânlar güçlüdür diye onunla vuruşmayacak mıyız?»

Emir Muhammed esrarlı bir gülümsemeyle karşılık verdi:

— «Onu demek istemedim. Sultanımızın buyruğu var, Kserigordon'dan bir tek canlı düşman kurtulmayacak. Buyruk demirin kertiğidir, bilirsin. Elbet yerine getirilecektir. Ben dilerim ki...»

Sevündük Alp kaşlarını çatıp söze girdi:

— «Dur hele... Sultan mı verdi bu buyruğu? Sultan seferde değil mi ki?»

— «Dün gece döndü. İlk iş olarak Bizans'ın kahpeliğini cezalandırmağa girişmiş oluyoruz. Haçlının suratına vurulacak olan her silkenin parmak izleri Bizans'ın itibarını lekeyecektir.»

Yiva'lıların beyi derin bir soluk aldı. Rahatlamış gibiydi.

— «Allahıma çok şükür,» dedi. «Kılıç Aslan bu işe el attıysa gönlüm ferahlayacak demektir. Eee... Daha ne dururuz bre Muhammed? Daha ne çene yarıştırırız?»

— «Az önce onu anlatıyordum beyim. Ben, can kaybımız az olsun istiyorum. Düşmanın istediği yerde, istediği şartlar altında vuruşursak...»

İhtiyar göçebenin aklına yatmayan noktaya bir kez daha gelmişlerdi. Sevündük Alp suratını buruşturdu. Homurdandı:

— «Yerinde bir düşünce. İlle istemekle iş bitmiyor bre oğul... Bu durumda yalınkılıç boğaza girmekten başka ne çaremiz var? İte bulaşmadan çalıyı dolaşmanın mümkünü yoktur ki! Haçlı Kesikkaya boğazını tutmuş mu? Tutmuş... Hisar'a giden tek yol o boğazdan geçiyor değil mi? Heyye... O ki biz şahin olup gökte uçamazız, kösnü olup yer altından yol da açamazız, pusulu yol tek yolumuzdur.»

Muhammed İlhan gülümseyerek tam o anda vâdiye giren tek atlının kaldırdığı tozu gösterdi. Güvenle konuştu:

— «Belki başka bir yol daha vardır beyim! İşte, Ayaz keşiften dönüyor. Bu sabah erkenden Kesikkaya dağına çıkmıştı. Ona özel bir görev vermiştim. Bakalım ne buldu?»

Ayaz bey, en çok yirmi üç yaşında, en az üç arşın boyunda, geniş omuzlu, dar kalçalı bir erkek güzellydi. Altındaki kara kuyruk ve yeleli kula aygırın kulakları ve cidagosu çevrenin en yüksek atına dört parmak yukardan bakardı ya, Emîr Ayaz'ın üzengi demirleri toprağı bir karıştan sıyırırdı.

Doludizgin sürüp yaklaştı, yaklaştı... Okurmuş'un bir kaç adım uzağında Kula'yı birden bire, zınk diye durdurdu. Kanı terine karışmış olan hayvanın sağrısı üzerinden yere, geriye atladı. Dizginleri tutan Okurmuş'la bir kaç söz konuştu. Yiva'lı yiğitlere bir göz attı. Sonra Onbaşı'nın göterdiği yöne, gölgeliğe doğru yürüdü. Beylerbeyini, Sevündük Alp'i, Togurdak ve Laçin'i saygıyla selamladı. Kara yağız yüzünde en küçük bir yorgunluk izi yoktu.

— «İstediğini buldum beyim,» diye, İlhan'a müjdeledi. «İki saat içinde iki bölük atlıyı Kesikkaya geçidinin orta yerine indirim.»

Togurdak ve Laçin sevinçlerini gizleyebildiler ama, Sevündük Alp şaşkınlığını belli etti:

— «Anlamadım... İki bölük atlı nereden geçip de geçidin orta yerine inecekmiş?»

Beylerbeyi'nin işareti üzerine, genç Emîr yere çömeldi ve eline geçirdiği bir çöp parçasıyla toprağa şekiller çizmeğe başladı. Bir taraftan da açıklıyordu:

— «Şu uzun çizgi Kesikkaya geçidini temsil ediyor. Bildiğiniz gibi geçidin güneyi ve kuzeyi dik duvar gibidir. Ortadan geçen derenin kenarında, on-onbeş adıma kadar genişleyen yol vardır. Dere, boğazdan kıvrılarak geçer ve kayalık duvarların eteklerinde adaçayı, itburnu, yaban gülü çalıları yetişir. Geçidin tam ortasında, Kesikkaya dağının yol güneyine bakan dikliği azalır. Öyle ki, o noktada üç yüz adım genişliğinde, muska biçimli bir

düzlük yapar. Muskanın tabanı yola ve dereye, sivri ucu ise Kesikkaya dağının böğrüne dönüktür.»

Sevündük Alp'in gözleri parladı:

— «Sakın, muskanın o uç noktasına Kesikkaya dağı üstünden gidilebilir demiyesin oğul?»

— «Beli beyim,» dedi Ayaz. «Onu diyeceğim. Kolay bir yol değil. Dağ, bir birini kesen kayalık yarlarla dolu. Çok yerlerde atları yedekte çekmek gerekecek. Ama yine de at binmeyi bilen kişinin yapabileceği bir iş.»

Emir Muhammed yay gibi fırlayıp ayağa kalktı.

— «İşte şimdi, artık durulacak zaman değildir beyler,» dedi. «Togurdak, tez birinci ve ikinci bölüklerini al, Ayaz'ın bineğini değiştir, önüne kat. Pusudaki Haçlılarla biz boğaz içinde çatışmağa başlar başlamaz onları yandan ve geriden vuracaksın.»

Emir Togurdak on yaş gençleşmiş, neşelenmiş, canlanmıştı birden.

— «Baş üstüne beyim!» dedi. Yan yan iki adım uzaklaştı. Durup Sevündüp Alp'ten yana baktı. Boynunu büktü.

— «Beni tanırsın beyim... Bildiğim yanıldığıma yetmez. Ne düğün görmüş oynamışım, ne ölü görmüş ağlamışım. Gönülsüz, ağızdan kaçan sözlerimi bağışlar mısın?»

İhtiyar Türkmen acı acı güldü. Öptürmek için elini uzattı.

— «Kendini boş yere anlatma bana Togurdak,» dedi. «Ne ham-halat kişi olduğunu bilmeyen mi var? Elden ne gelir bre oğul, bir koyundan iki post çıkmaz. Kötü haberi duyunca en az benim kadar üzüldüğünü, yandığını gördüm. İçin rahat olsun. Sağlıcakla git, Allah yardımcın olsun. Geçidin öte yüzünde beni bekle.»

Beylerbeyi, Okurmuş'un erlerinden birini çağırdı,

Üçüncü öncü bölük komutanına bir buyruk gönderdi. Sonra yanındakilere döndü:

— «Artık gizlenme gereği kalmadı,» dedi. «Gerideki bütün askeri bu çevreye yaklaştıracağım. Açıktan açığa dinlenecek, ateş yakıp saç ekmeği pişirecek, bazlama ve kebap yiyerek karnımızı doyuracağız. En az bir buçuk saatlik boş vaktimiz var. Togurdak düşmanın gerisine düşene kadar...»

Laçin merakla sordu:

— «Düşman gözcüleri bizi burada görmez mi?»

— «Umarım ki görürler.»

— «Neden? Onları habersiz yakalasak daha iyi değil mi?»

— «Arazi durumu düşmana öyle yardım ediyor ki, onu baskına uğratmamız hemen hemen imkânsız oğul. Rainald eğer kör ve budala değilse, geçidin giriş kısmındaki yüksek kayaların üstüne mutlaka nöbetçiler yerleştirmiştir. Bununla beraber ben, pusu yerine dağ üstünden geçerek giden bir yol bulamasaydım Haçlıları habersiz yakalamayı deneyecektim. Boğaz girişine büyük bir hızla hücum edecek, oradaki gözcülerin pusu yerine çekilmelerine fırsat vermeden Rainald'ın karşısına çıkacaktım. Şimdi böyle bir deneye gerek yok. Madem ki Togurdak'ın iki bölüğü düşmanın yanında ve gerisinde savaşa katılarak cepheyi istediğimiz kadar genişletecektir, hiç bir kuvvet geçidi bize kapayamaz. O halde... İsteriz ki karşımızda mümkün olduğu kadar çok düşman bulunsun.»

Bu alanda yeteri kadar tecrübe sahibi olmayan Laçin, tasarlanan savaş düzenini iyi anlayamamıştı. Sevündük Alp, sâde bir açıklama yaptı:

— «Dinle... Savaşta, asıl amaç hiç unutulmamalıdır. Asıl amaç, her zaman düşman ordusunu dağıtmak, onun

vuruşma gücünü kırmaktır. Eğer Rainald'ın yanında az asker bulunursa, boğazda yapılacak savaşta yenilince Haçlı ordusunun kaybı az olur değil mi? Ama Rainald bizim kalabalık olduğumuzu görür ve yamacımıza çok asker çekerse, ordusunun daha büyük bir kısmını yok etmek imkânı buluruz. Şartlar bizim lehimize olduğuna göre...»

— «Anladım,» dedi Laçin. «Geçit içinde yapılacak olan savaşı kazanacağımıza o kadar güveniyoruz ki, orada düşmanın belini kırmak istiyoruz.»

— «Evet,» diye İlhan onayladı. «İyi ifade ettin. Rainald, kendisinin pusu kurduğunu sanıyor ve kazanacağına güveniyor. Çünkü bizim bildiğimizi o bilmiyor. İşte böyle oğul... Öyle sanırım ki, Kserigordon savaşı burada, şu geçidin içinde bitecek. Kale duvarları üstünde belki de hiç vuruşmayacağız.»

★★★

Farkına bile varmadan, Rainald, Emir Muhammed'in kurduğu düzene yardımcı olmak yolunu tutacaktı. Geçit ağzındaki nöbetçilerden küçük vadiye giren Türk kuvvetleri konusunda haber alınca dayanamamış, durumu kendi gözleriyle görmek istemişti. Yanında Brüno olduğu halde, soluk soluğa, küçük, kayalık sırtın tepesine tırmandı. Güneş, tam başının üstünde asılıydı. Sıcaklık bir önceki gün hissedilenden daha da fazlaydı.

Sadece üç yüz adım ötede, Kesikkaya geçidinin önünde dolaşan Türk atlıları rahatça görülebiliyordu. Biraz daha geride, Rainald'dan sekiz yüz adım kadar uzakta ise yeşil, küçük vadi vardı ki, her yanı beyaz ve kırmızı külahlı Türk erleriyle doluydu. Türk Ordusunun tamamı süvari olduğundan, asker sayısından daha kalabalık sanılıyordu.

— «Düzenli birlikler bunlar,» diye sevinçle mırıldandı. «İyi ki geçidi kapamakta geç kalmadık Brüno. Türk Ordusu işe karıştı!»

Brüno homurdandı:

— «Ne kadar da çabuk fikir değiştiriyorsun! Az önce Türk Ordusunun işe karışmasından hoşlanmayacak gibi görünüyordun.»

Rainald, Brüno'nun şiş ve uykulu gözlerine baktı. Alay etti.

— «Hâlâ aklın başına gelmemiş senin. Ben Türk Ordusunun işe karışmasından değil, üzerimize küçük birlikler göndererek bizi devamlı surette rahatsız etmesinden çekiniyordum. Oysa şimdi, bak binlerce asker dizildi karşımıza. Geçit bizde olduğuna göre, düşmanın Kserigordon'a doğru ilerleme isteğinin kendisine neye mal olacağını biliyoruz. Buradan, arkalarına bakmadan önce kaçacaklar ki, bir daha dönmeyi akıllarından bile geçirmeyecekler. Böylece biz de geçidi savunmak için çok sayıda adamı pusu yerinde bulundurmaktan kurtulmuş olacağız.»

Sözlerini tamamladıktan sonra ayağa kalktı. Dik yardan aşağıya doğru kaymağa başladı. Yanında bulunan ve aynı şeyi yapmağa çalışan şövalye Brüno'nun aksine, dengesi yerindeydi. Geçit ağzından Türklere doğru tekrar baktı ve yukardaki nöbetçilere emir verdi:

— «Tekrar ediyorum... Düşman ordusu ilerlemeğe başlayınca hemen korkuya kapılıp geri çekilmeyeceksiniz. Geçide girecekleri iyice belli olursa, atlarınıza atlayıp doludizgin pusu alanına geleceksiniz. Anlaşıldı mı?»

Brüno'ya döndü ve şövalyeyi şaşırtan bir buyruk verdi:

— «Sen de bin hayvanına. Olanca hızınla git, kaleden iki bin savaşçı getir. En geç yarım saat sonra pusu

alanında beş yüz Kutsal Savaş gönüllüsü daha istiyorum. Kalan bin beş yüz adamımızın başında, sen geçidin doğu ağzına yakın bir yerde, yol üzerinde bekleyeceksin. Çabuk dön. Tamamlayıcı emirleri dönüşünde vereceğim.»

— «İki bin mi? Biz pusu mu kuruyoruz, yoksa...»

— «Tartışacak vakit yok... Hemen dediğimi yap. Mutlaka birşeyler bilmen gerekiyorsa şunu söyleyeyim: Türkler kaçmağa başlayınca arkalarından bir süre kovalamak ve onları iyice ezmek istiyorum.»

Brüno dörtnala uzaklaştı. Rainald ise geçtiği dar yolu, iki yakadaki dik, kayalık sırtları ve çeşitli açılardan derenin boğaz içinde kıvrılarak akışını inceleyebilmek için hayvanını ağır ağır yürüttü. «hayır,» diye düşünüyordu. «Bu sarp kayalardan aşağıya inen bir yol bulunamaz. Rum kılavuzların söylediği doğru. Türkler o kalabalık orduyla bu geçide girerlerse hapı yutarlar. Şeytan bile kurtaramaz elimden onları.»

Pusu alanına varınca durmadı. Hayvanını, eğimli, üçgen biçimli alanın içine sürdü. Brüno'nun üç yüz kişilik keşif birliği en iyi yeri tutmuş ve gizlenmişti. Dar alan çalılıklarla kaplıydı. Düşman yol üzerinden geçmeğe başlayana kadar, pusudakler yerlerinden kıpırdanmayacaklardı. Sonra birden saldıracak, Türklerin öndeki askerlerini kılıçtan geçirip geriden gelenler üzerine yükleneceklerdi. Bu arada okçular da yaylarını boşaltmağa ve gizlendikleri yerden, şaşıran düşmana ok yağdırmağa başlayacaklardı. Asıl sürpriz, Türkler geri çekilmeğe mecbur kalınca ortaya çıkacaktı. O zaman Rainald geçidin doğu ağzı yakınında bekleteceği bin beş yüz süvarisiyle takibe girişecek ve...

Düşünülmemiş, eksik bir şey var mıydı? Broyes baronu en küçük ihtimalleri bile hesaba katmıştı. Pusu birliği yaya vuruşacaktı. Atları çoktan Kserigordon'a

gönderilmişti. Bruno'nun getireceği iki bin kişiden beş yüzü için de aynı şeyi uygulayacaktı.

Takip için görevlendirdiği bin beş yüz kişilik kuvvet çatışma hattına girdiği ânda, yol üzerinde başka hiç bir Haçlı atı bulunmayacaktı. Savunma ve tard, pusu birliğinin göreviydi. Kovalama ve imha ise atlıların.

Üç köşeli pusu alanının tepe noktasına yaklaşınca dizginleri çekti. Az eğimli arazi yapısı burada birden bire değişiyor, dikleşiyordu. Duvar gibi kayalar arasından iren bir kuru dere yatağı hemen dikkati çekiyordu. Yağışın başladığı ve sürdüğü mevsimlerde, kayalık sırtlarda toplanan sular, bu yatak yolu ile aşağıya iniyor ve geçitteki dereye katılıyor olmalıydı. «Tabiat'ın Kutsal Savaş'a bir katkısı bu!» diye düşündü. «Eğer o küçük dere burada bu deltayı yapmamış olsa biz Türklere nasıl pusu kurardık?»

Birden gözlerini kırpıştırdı. İlerde, kayalar üzerinde bir şey mi kıpırdamıştı, yoksa ona mı öyle gelmişti. Elini gözüne siper ederek bütün dikkatini aynı noktaya topladı. Yoo... Yanılmamıştı. Bir şey kıpırdanıyordu orada.

Soluğunu tutup attan atladı. Dört ayak durumunda, yukarıya doğru tırmanmağa çalıştı. Bu oldukça zor bir işti. Böyle bunaltıcı sıcak altında ağır zırhlarla kayalara tırmanmak için Rainald gibi güçlü ve inatçı olmak gerekirdi.

Biraz yükseldikten sonra başını kaldırıp tekrar baktı. Rahat bir soluk aldı. Gördüğü bir geyikti. Zaten ne bekleyebilirdi ki? O sarp, sivri araziye insan çıkacak değildi ya! Sesli sesli güldü.

★★★

Biraz gecikmeyle beraber, Brüno aldığı emri zamanında yaptı. Arkasında beşyüz Kutsal Savaş gönüllüsü

olduğu halde geldi, adamları attan indirdi ve atları geriye, geçit girişine gönderdi. Rainald savaş düzeni hakkında şövalyeye yeniden bilgi verdi ve sözlerini şöyle tamamladı:

— «Türkler pusuya düşer düşmez, buradan bir atlı haberci gönderip seni çağıracağım. Vakit geçirmeden, dörtnala yola çıkıp geleceksin. Düşmanın en çok birkaç dakika içinde kaçmağa başlayacağını sanıyorum. Hemen arkasına düşecek ve bu toprakların artık bize ait olduğunu onlara göstereceğiz.»

Nerede benim adıma birkaç
kişi bir araya gelirse, oradayım
ben... Onların arasında...
Hz. İSA

Emîr Muhammed, sağında Sevündük Alp ve solunda Laçin olduğu halde geçide girdiği sırada Emîr Togurdak ve Ayaz'a verilmiş olan süre dolmuştu. Göçebe beyi, eğerin üzerinden eğilerek Laçin'e hitap etti:

— «Bre Laçin, o kara haplardan iki tane daha var mı yanında?»

— «Vardır veyim. Ama sık sık içilmesi zararlıdır.»

— «Aman oğul, unutma. Savaştan sonra onlardan bir avuç ver bana.»

— «Baş üstüne beyim.»

Genç Emîr, asırlık ihtiyarın şerinkanlılığı karşısında hem hayretlere düşüyor, hem de hayranlık duyuyordu. Sanki az sonra kanlı bir çatışmaya girecek olan o değildi. İznik Emîri'nin dolambaçlı ve saygılı dil dökmelerini kesin ve kısa bir cevapla reddetmiş ve:

— «Bu yaşa varıncaya dek az savaş kaçırmadım Muhammed,» demişti. «İlle bu seferki bensiz olmaz!»

Bu sözler Laçin'in yüreğini burkmuştu. Kocamış Türkmen Beyi torunlarının torunları için kana-kan istiyordu. Öç almağa kesinlikle kararlıydı. Bin iki yüz Yiva'lı yiğidi ile birlikte orduya gönüllü yazılmıştı. Görünüşte durum bu kadar basitti. Ama gerçek bu görünüşe uygun muydu?

Belki de kendi aşırı duygusallığı yüzünden, Laçin Sevündük Alp'in sözlerinde onun son dileğini okur gibi olmuştu. «Bu savaş bensiz olmaz!» derken, yaşlı göçebe o savaşın kendisi için sanki son şehitlik fırsatı olduğunu anlatmak istiyordu...

Türk Ordusunun Kesikkaya geçidine girerken aldığı yürüyüş düzeni, bir boğaz savaşı ve beklenen bir pusu için uygundu. İlhan, buyruğu altındaki süvarinin eşsiz savaş gücüne, manevra yeteneğine ve hızına güveniyordu. Ordu, bölük gücünde yürüyüş kollarına ayrılmıştı ve bölükler birbirini yüzer adımlık mesafelerle izliyordu. Emîr Togurdak'ın geride bıraktığı üçüncü öncü bölüğü en öndeydi ve bir bakıma yine öncü görevi yapıyordu ama, onu izleyen bölükten sadece yüz adım ilerde yürümekteydi. Bölükler arasındaki bu mesafeler, hem ordunun bütünüyle çatışma çizgisinden uzak kalmamasını sağlayacak, hem de her bölük için bir hareket serbestliği kazandıracaktı. Emîr Muhammed, öncü bölüğünün başındaydı. Laçin'in sekiz kişilik sağlık heyeti de aynı bölüğe katılmıştı. Bölük komutanı olan genç subay, bir mangayla elli adım ilerde yürüyor ve «uç» görevi yapıyordu. Daha da ilerde, üç erden oluşan gözcü müfrezesi vardı.

Geçidin hemen hemen ortalarına gelince, gözcülerin hızı azaldı. Uç mangası, öncü bölüğü ve geriden gelen bütün bölükler de hızlarını azalttılar. Bilinen pusu yeri sadece elli altmış adım ilerde, yolun sağındaydı. Solda

kayalık, dik arazinin yapısında hiç bir değişiklik yoktu. Dere, kırk-elli ayak yüksekliktekî bir yarın kenarından geçiyordu. Sağda ise sarp duvar birdenbire kesiliyor, üç yüz adımlık bir boşluğun ötesinde tekrar birdenbire yükselip devam ediyordu. İşte düşman, dereye oturan tabanı üç yüz adım genişliğinde olan bu muska biçimli, sağa doğru yükselen alan içinde olmalıydı.

Laçin, yüreğinde kâbuslu rüyalarda hissedilen sıkıntıya benzer bir bunalma ile başını kaldırıp o dik, sessiz ve korkunç kayalara baktı. Boğaz, sanki içinde kötü, lânetli işler yapılsın diye yaratılmış bir yerdi. Cehennemin bir parçası gibi... Ürperdi. Eğer evrende Allah'ın gözünden uzak kalmış birkaç yer bulunması düşünülebilseydi, Kesikkaya geçidi onlardan biri olurdu.

Rainald'ın yüreği de çarpıntı içindeydi. Dirseğini dizine dayamış, çalılık bir tümseğin gerisinden geçit yoluna bakıyordu. Yalınkılıç üç Türk atlısı az önce yola girmiş, ağır ağır pusu alanı önünden geçmeğe başlamışlardı. Onların hemen arkasından, uç mangası görünmüştü. Türk Ordusunun bu fedai erleri, düşman pusu yerine şöyle bir göz attıktan sonra dikkatlerini ileriye çevirmişlerdi. Elbette bir şey görmemiş olmaları gerekirdi. Çünkü Rainald sekiz yüz Kutsal Savaş gönüllüsünü en iyi biçimde gizlemişti.

Muhammed İlhan, Sevündük Alp ve Laçin, altı adım arkadan gelen Beylerbeyi sancağı ve muhafızları ile birlikte yol kıvrımından çıkınca Rainald ağzında tuttuğu işaret parmağını hafifçe ısırdı. Bu üç kişi, hiç kuşkusuz ordunun komutanlarıydı ve en önde yürüyorlardı! «Yoksa yanılıyor muyum?» diye düşündü. «Bu sancak ve o parlak giysili, yaşlı adamlar bir aldatmaca mı?»

Türklerin akıl almaz bir dikkatsizlik ve umursamazlıkla usul'usul önünden geçmelerini seyrederken, Broyes

baronu yerinde duramıyor, kabına sığamıyordu. Şans biraz daha gülerse eğer, sancağı ile birlikte Türk Komutanı eline düşecekti. Pusu alanı hizasını geçip de doğuya uzanan geçit boyunca yola devam edecek her Türk'e ölü veya tutsak gözüyle bakılabilirdi. Haçlılar yolu kesip batıdan gelen yürüyüş kolunu durdurunca, doğuya geçmiş bulunan Türkler Rainald'ın yaya savaşçıları ile Brüno'nun bin beş yüz atlısı arasında kalacaklardı!

Fakat başbuğ'un sevinci uzun ömürlü olmadı.

Öncü bölüğü, başında İznik Emiri olduğu halde dağ geçidinin doğuda kalan ikinci yarısına girmek üzereyken İlhan birden dizginleri çekti, hayvanın başını sağa döndürüp kılıcını sıyırdı ve aslan kükremesini andıran buyruğuyla dağı taşı[çınlattı:

— «HÜCUUUM! DAVRANIN YİĞİTLERİM!»

Tetikte bulunan bölük kalıp gibi düşmandan yana döndü, yer yüzünün bu gelmiş geçmiş en iyi süvarileri bir solukta yelpaze gibi açıldılar ve önlerindeki dar, yükselen alana saldırdılar. Aynı anda arkadan gelen ikinci bölük de yol kıvrımından şimşek gibi fırladı ve savaşa katıldı.

Önceden alınmış olan bu tedbir sayesinde, Emir Muhammed oldukça önemli bir öncelik kazanmış oluyordu. Eğer Rainald aç gözlülük yapıp da öncü birliğini ve onu izleyecek olan birliklerden birkaçını daha savaş dışı bırakmayı tasarlamış olmasa, geçidin pusu alanına giriş kısmını rahatça tutabilir ve o dar cephede Türk Ordusunun ilerleyişini belki durdurmuş olurdu. Oysa şimdi, üçyüz adım boyunca, çok daha fazla Türk askeriyle vuruşmak zorundaydı.

Bununla beraber Haçlıların çatışma hattındaki kuvvetleri Türklerinkine oranla en az üç kat üstündü ve arazi yapısı da Rainald'dan yanaydı. Broyes Baronu,

bir saniyelik şaşkınlığı hemen atlatıp yağız aygırının sırtına bindi, enli ve uzun kılıcını çekti ve haykırdı:

— «DİEU LO VULT! HÜCUUUM! DİEU LO VUUULT!»

Sekiz yüz Haçlı, yerden kaynar gibi ayağa fırladılar ve savaş naraları atarak yokuş aşağı, yaklaşan Türk atlılarına saldırdılar. Rainald bu durumda Brüno'nun bir an önce pusu alanına yetişmesini yararlı bulmuştu. Yanındaki güvenilir adamlarından birine buyruk verdi:

— «Haberci, Brüno'ya koşsun. Yanına bir kaç kişi al, yola girinceye kadar haberciyi koru.»

Laçin, kendisine hiç bitmeyecekmiş gibi görünen bir iki saniye süreyle yerinden kımıldayamadı. İşte... Dereler gibi kanın akacağı, sayısız insanın hayata veda edeceği, sevdiklerinin yolunu gözleyen nice zavallının yüreklerini dağlayacak olan bir savaş gözlerinin önünde başlamıştı. İnsanlar; Adem'le Havva'nın torunları, birbirini yiyordu. Oysa Allah buyurmuştu: ÖLDÜRMEYECEKSİN!

Taraflardan her ikisi de Yaratıcı'nın kendi dillerindeki adını anıyor ve O'nun adına vuruştuklarını iddia ediyorlardı: ALLAH ALLAH ve DİEU LO VULT sesleri birbirine karışıyordu. Tıpkı insanoğlunun ilk kurban etlerini yakması sonunda göğe yükselen zifirli, siyah dumanlar gibi, çağın gereği olarak Tanrı yoluna kurban edilenlerin taze kanlarından tüten buharlar da göğe yükseliyordu.

Oysa ne kadar da daralmıştı gök burada... Dağ geçidinin sarp kayalarla sınırlı ufkunu, güneş tek başına doldurmuştu. Vuruşan insanların beynine, yüzüne ve sırtına inen o kızgın, o yakıcı ışınlar Allah'ın öfkesinden küçük bir parçayı temsil ediyordu. İnsanlar, kendi içlerindeki ateş yüzünden Tanrısal kızgınlığı hissetmiyorlardı.

Neden sonra genç hekim atını koşturdu ve kanın en bol döküldüğü noktalardan birine sokulmağa çalıştı. Bir Selçuklu eri, yaya Haçlının kargı ile yerden yaptığı dürtüşü at oynatmasıyla geçiştirmiş, elindeki zincire bağlı topuzu hasmının tolgasına indirmek üzereydi. Topuz, o gürültü ve şamata içinde ses çıkarmadan hedefi buldu. Çelik başlığın tepesi çöktü, ezildi ve kenarlarından Haçlı'nın boynuna koyu, yapışkan bir sıvı aktı sarı sarı... Düşman eri bir iki saniye ayakta durdu, usulca oturdu ve ayaklar altında ezildi, gerilerde kaldı.

Laçin'in gözleri önündeki sahneler her ân değişiyordu. Altındaki doru aygır huysuzlaşmış, yerinde duramaz olmuştu. Ard ayakları üstüne kalkıyor, kişniyor, çifte atıyor, ısırmağa çalışıyordu. Genç adam birden kendini yaralı bir yiğidin yanıbaşında buldu.

Bu gencecik, sarışın bir onbaşıydı. Külahı ve sarığı başında değildi. Sol memesinin altından başlayıp göbeğine kadar uzanan açık bir yarayı eliyle örtmeğe çalışıyordu. Sol dirseğini karnına dayamış ve atının üstüne eğilmişti.

— «Yaralanmışsın!» diye, sesini duyurmak için bağırdı Laçin. «Gel benimle...»

Onbaşı, kül rengi yüzünü çevirip anlamsız gözlerle Emîr'e baktı. Belki söyleneni hiç duymamıştı, belki de duyduğunu anlayacak halde değildi. Dudaklarını ısırarak duyduğu acıyı gizlemeğe çalıştı, sonra kendini bıraktı. Attan düşmek üzereyken, Laçin yetişip onu kolundan tuttu. Dizginleri kanlı parmaklarından söktü. Atını yedekte çekerek geriye, doğru uzaklaşmağa başladı. Kan durdurmayı ve yara sarmayı çok iyi bilen üç hekim ve öteki adamları dere kenarında bulunacaklardı.

Tekrar savaş alanına döndüğünde, pusu alanı içinde Haçlı savaşçısı görmekte güçlük çekti. Her taraf Türk

erleriyle dolmuştu. Uzaktan, Togurdak Beyin ünlü savaş nârası duyuluyordu. Demek Ayaz, kuşatma bölüklerini geçide tam zamanında getirmişti:

— «VURUN KARA DİNLİYE! BRE VURUN HAA!..»

Rainald, yüzde yüz kazanacağına inandığı bir zaferin utanç verici bir yenilgi hâline dönüşmesini tam izleyememişti. Yanındaki en güvendiği adamlarıyla birlikte, çalışmanın başlangıcından itibaren, Türk sancağının üzerine yürümek, sancak çevresinde bulunanları savaş dışı bırakmak istemişti. İlk dakika içinde bu dileğine kavuşma fırsatını neredeyse buluyordu. Türk komutanı, yanındaki ak sakallı ihtiyar ve birkaç atlı tarafından takip edilerek tam Rainald'ın üstüne gelmişti. Broyes Baronu bileğine ve kılıcına öyle güveniyordu ki, sevinçten uçacak gibi olmuştu. İki üç sert vuruş yapacak, yolu üstündeki bir kaç gövdeyi yere devirecek ve şu allı sarılı sancağa uzanan elleriyle zaferi yakalayacaktı. Nasıl olup da başaramadığını anlayamadı. Öldürücü kılıç darbeleri indirmek bir yana dursun, kendini savunma imkânı bile bulamadı. Gözlerinin önünde mavi, aşırı parlak bir iki şimşek çakmış ve hemen sırtını yerde bulmuştu. Arka üstü yatıyordu ve üzerinde dayanılmaz bir ağırlık vardı. Kendini toparlayıp beynindeki uğultuya hâkim oldu. Göğsündeki ağırlığı tanıdı: ak sakallı, kara-kuru surath, dissiz ağızlı, kirpiksiz gözlü adamdı bu. Sol dizini Rainald'ın göğsüne dayamış ve bütün ağırlığını hasmının üstüne vermişti. Sağ elindeki uzun ve eğri kılıcı başının üstüne kaldırmıştı.

Kılıç önce ha indi ha inecek gibi görünüyordu. Birden ihtiyarın ışıltılı kara gözleri kısıldı. Kılıç tutan el usulca yana düştü. Buruşuk dudaklar arasından Rainald'ın duyamadığı, duysa bile anlayamıyacağı sözler döküldü. Derin çizgilerle dolu o asırlık yüzün ifadesi değişmiş, anlaşılmaz olmuştu.

Ak sakallı Türk, dizini Haçlı başbuğunun göğsünden çekti ve belini tutta tuta ayağa kalktı. Yardıma koşan bir Türk erinin omuzuna yaslanarak alev rengi atına bindi ve sürüp oradan uzaklaştı.

Rainald, şaşırmasına yetecek kadar bile zamana sahip değildi. Çevresine bakındı. Türkler, Kutsal Savaş gönüllülerini sürmüş, pusu alanının giderek darlaştığı yokuşa doğru uzaklaştırmışlardı. Haçlı komutanı, savaş alanının gerisinde yapayalnız kalmıştı. Yanında bir tek adamı yoktu ya, bir tek düşman da görünmüyordu. Yoğun bir toz bulutu ile perdelenen vuruşmalar, otuz kırk adım öteden başlayan bir geri hatla sınırlanmıştı.

Ayağa kalkıp yerden kılıcını aldı. Yağız aygırı merak etti. Hayvanın beş adım uzakta, başını yere eğmiş, ayağına dolanan dizgin kayışlarından kurtulmağa çalıştığını gördü. Sevindi. Bir sıçrayışta eğere oturdu. Nasıl olup da yere düştüğünü, kemik torbasını andıran bir ihtiyarın tutsağı olduğunu sonra düşünecekti. Hele hele o ihtiyarın kendisini neden öldürmediğini sonra merak edecekti... Şimdi yapması gereken işler vardı. Brüno ve bin beş yüz atlısı neredeyse geçidin doğu yarısından çıkacak ve savaş alanına gireceklerdi. Onların başına geçip Türklere arkadan saldırabilirse, şu anda ters dönmüş gibi görünen zafer şansını yine kendi yönüne çevirebilirdi.

Yaya Haçlıları kısa bir süre için kendi yazgılarına terketmek zorundaydı. Ah, Brüno zamanında yetişebilseydi... Bunları düşünerek hayvanının başını geçide doğru çevirirken ağzı açık kaldı. İnanılmayacak şeyler oluyordu bir süredir ard arda ama... Bu kadarı fazlaydı artık. Gözlerini yumdu, açtı, kıpıştırdı ve pusu alanının tepe noktasındaki o Tanrının cezası kuru dere yatağına bir daha, bir daha baktı. Ya hayal görüyordu, ya da... Elinde olmaksızın, hayranlıkla ıslık çaldı.

Hangi yoldan, nasıl ve ne zaman gitmişlerse, Türklerden bir kısmı kayalık dağın üstünden geçip kuru dere yatağının yanında ortaya çıkmışlardı. Böylece gerçi Haçlı yayalarının gerisine düşmüş olurlardı ama, akıl ve mantığa bakılırsa yine de yararlı bir iş yapabilmeleri mümkün değildi. Ne var ki, akıl ve mantık sınırlarının ötesinde de gerçekler devam ediyordu. Kuru dere yatağına gelmek için kesik bir kayanın ardından çıkan dizi dizi Türk atlıları, gözlerini bile kırpmadan hayvanlarını otuz ayak yükseklikteki dik yamaçtan aşağıya sürüyor ve sağ salim iniyorlardı! Bu adamların hepsi eşine ender rastlanır at cambazları, atları da birer cambaz atı olsalar, yapılan iş yine de böylesine kusursuz başarılamazdı! Rainald, at ile insanın bu derece anlaşabileceğine ihtimal vermemişti. Yamaçtan aşağı inerken, Türkler hayvanlarının sol yanına atlıyor, ama elleriyle eğerden sıkı sıkıya tutuyorlardı. Atlar, hemen hemen dik sayılacak o yokuştan aşağı tepe üstü inerken, biniciler ayaklarını öne uzatıp fren yapıyor ve yuvarlanmayı önlüyorlardı. Aşağı inen her süvari hemen dolanıp eğere oturuyor ve savaşa katılıyordu. Hem de Haçlıların en can alıcı yerinden... Arkadan ve yandan...

Bu durumda geçen her saniye, Haçlı ordusunun başlangıçta elinde bulundurduğu avantajın bir kısmını silip süpürmekteydi. Rainald, daha fazla gecikmemek için geçidin doğuya uzanan ikinci yarısına dörtnala girdi. Türklerin bu bölgeyi şimdiye kadar tutmamış olmalarına ne kadar sevinse yeriydi. Ah, daha beş on dakika bu ihmallerinde ısrar etselerdi!

Kserigordon'a doğru, yağız aygıra acımadan doludizgin uzaklaşıyordu ki, karşıdan gelen nal seslerini duydu. Yüreği rahatladı. Geç kalmamıştı. Uzaktan Brüno'ya işaretler yaptı. Sesinin çıktığı kadar bağırdı:

— «HUCUUUM! HÜCUUM! BENİ TAKİP EDİN!»

Yol arızalı ve dardı. Geçit, kıvrıla kıvrıla kayalık uçurumlar arasından geçiyordu. Haçlı süvarileri ağır zırhlı olduklarından, yol dışına çıkıp da dereye girmekten çekiniyorlardı. Yine de Kutsal Savaş gönüllüleri hızlandılar. Hayvanlar mahmuzlandı. Kılıçlar çekilip başlar üzerine kalktı. Gırtlaklardan, kayalık boğaz duvarlarını çın çın çınlatan nâralar fırladı:

— «DİEU LO VUULT! DİEU LO VULT! DİEU LO VULT! TANRI BÖYLE İSTİYOR!...»

Rainald hayvanını ard ayaklarının üstüne kaldırdı. Mihveri etrafında döndürerek batıya yöneldi ve en ilerdeki Haçlı'dan en az yirmi adım daha önde, hücumu yönetti.

Emir Muhammed'in emir subayı, aldığı talimata uygun olarak dere kenarında kalmış, yürüyüş kolundan gelerek savaş alanına girecek olan bölüklere özel buyrukları ulaştırmakla görevlendirilmişti. Yaklaşan Haçlı süvarisini ilk gören o oldu. Heyecanlandı. Beylerbeyi kendisine bu ihtimali içine alan önemli bir talimat vermişti: «Düşmana yardım gelebilir. Yolun doğu uzantısını dikkatle gözle önemli bir tehlike işareti görürsen, bir bölükle girişi tıka ve bana haber sal!»

Aynı anda geçide giren Türk bölüğü emir subayı tarafından durduruldu ve yeni bir görev verildi. Bu arada bir emir eri de atını doludizgin Beylerbeyi sancağından yana sürüyordu.

Rainald'ın son umudu da boşa çıkmış oluyordu. Kendisi, yaya Haçlıların âkibetinden kurtulmuştu ama, getirdiği yardım bir işe yaramayacaktı. Kesikkaya geçidini batıdan doğuya doğru geçmek ne kadar zorsa, doğudan batıya geçmek de aynı derecede zordu. Bu kayalık boğaz içinde yapılacak savaşı, daima orta yerdeki pusu

yerini elde bulunduran taraf kazanacaktı. Rainald işin başında o hayati bölgeye egemen olmuş, ama bu fırsatı değerlendirememişti.

Şiddetli Haçlı hücumu, Türk süvarisinin yoğun ok yağmuruyla karşılandı. Rainald, altındaki yağız aygırın inleyerek yana yıkıldığını görünce kendini yere attı ve sağa sıçradı. Brüno'nun ve daha bir kaç zırhlı süvarinin de atları vurulmuştu. On beş adım genişliğindeki toprak yol bir anda tıkanmıştı. Geriden gelen bir kaç atlı hızlarını alamadıkları için hayvan cesetleri üzerinden aşarak ilerlediler, fakat bir dakika geçmeden yaya olarak arkadaşlarının yanına kaçmak zorunda kaldılar.

Altına çekilen bir sıçantüyü ata binmeden önce Broyes baronu sıkılı yumruklarını şakaklarına şiddetle vurdu, vurdu. Sert bakışlı mavi gözlerinden yaşlar akıyordu.

— «Yenildik!» diye hıçkırdı. «Mahvolduk... Tanrı bizi aldattı! Bizimle birlikte değildi o!»

Derenin sığ, çamurlu sularını köpürterek yaklaşan Türk atlılarını gördü... İçini çekti. Belki böyle bir düşmanı da yenmenin bir yolu vardı ama, Rainald elindeki ölçülü imkânlarla öyle bir şerefe hiç bir zaman erişemeyecekti.

Brüno ilk kez akla yakın bir şey söyledi:

— «Geriye çekilelim Rainald! Tek kurtuluş şansımız, bir ân önce kaleye sığınmakta...»

Broyes baronu, adamlarının kendisini gözleyen endişeli ve korku dolu bakışlarından kaçındı. Başını öne doğru salladı. Eliyle doğuyu, Kserigordon'u gösterdi.

Bin beş yüz Haçlı, Türk Ordusunun bu cephede savaşa soktuğu iki bölük süvari karşısında yüzgeri etmiş çekiliyor, bir yandan da devamlı zayiat veriyordu. Çok geçmeden geri çekilmenin düzeni iyice bozuldu. Kaçış

başladı. Türkler yalnız dar geçit yolundan değil, aynı zamanda dere içinden de geliyorlardı. Hatta dere içinden gelen bölük, yoldan ilerleyeni geçmiş, Haçlıların kol sonu atlılarına yaklaşmıştı. Bunların attığı oklar çapraz geldiğinden daha etkili oluyordu. Haçlılar için savaş cephesini dere genişliği kadar açmak söz konusu olamazdı, çünkü ağır zırh taşıyan savaşçılar o hantal atların üstünde bir de çamurlu sulara girerlerse hızları büsbütün azalacaktı. Kaçanlar için çare, kovalayanlardan kopup arayı açmak ve kaleye sığınmaktı.

Emîr Muhammed, yanında Sevündük Alp ve Beylerbeyi sancak kıtası bulunduğu halde takip birliklerinin ön saflarına yaklaşırken, Haçlı kolbaşının geçitten çıkmakta olduğunu gördü. Ama Rainald adamlarını durdurup da geçidin ağzını kapamayı akıl edememiş ya da başaramamıştı. Açık araziye çıkan her Kutsal Savaş gönüllüsü kendi başının çaresine bakıyor, altındaki hayvanın son gücünü harcayıp Kserigordon'a doğru yükselen yamaca vuruyordu. İlhan, sol gerisinde at koşturan emir subayına dönüp bağırdı:

— «Geçitten çıkan ilk bölükler sola kıvrılsın ve kalenin önündeki çınarlığı ele geçirsinler! Düşmanın önünü kesmeliyiz.»

Broyes baronu, Türk takip birliklerinin şu son andaki gücünün bile kaçan Haçlıların yarısından fazla olmadığını biliyordu. Buna rağmen, dağ geçidinin çıkış yerini düşmana kapamayı aklından geçirmedi. Kutsal Savaşın o yenilmez, kahraman gönüllüleri Dieu Lo Vult diye bağırmayı çoktan bırakmış, korku ve ıstırap feryatları atmaktaydılar. Kaleye kadar onları hiç bir kuvvet durduramazdı... Yeter ki kaleye varabilsinler.

Bozgunu uzaktan gören Max, aceleyle sur dışındaki bütün yoldaşlarını içeriye sokmuş ve kale kapılarını

kapatmıştı. Bavyeralı macera adamı, düşmanın soluğunu ensesinde duya duya kaçan silah arkadaşlarının topuna bir metelik paha biçmiyordu. Can korkusu bir anda yüreğini sarmış sarmalamıştı. Mazgalların gerisine alel acele toparlayabildiği iki yüz kadar okçuyu yığmış, iç avludan söktürdüğü ağır döşeme taşlarını surların üstüne taşıtmıştı. Üç bine yakın Haçlının hemen yarısı surların üstündeydi. Kserigordon can havliyle savunulacaktı. Kapılar, düşman önünden kaçan yoldaşlara açılmayacaktı. Çünkü onlarla birlikte Türklerin de içeri girmesi işten bile değildi.

Yapılacak işler konusunda çoğu birbirini tutmayan buyruklar vererek sağa sola koştururken, Max kolunun çekildiğini hissedip döndü. Rainald'ın esrarengiz dostu Adam'la yüz yüze geldi.

— «Arkadaşlarını, soydaşlarını, din kardeşlerini ölüme mi terk ediyorsun?»

Max, ilk gördüğü günden beri bu kara boncuk gözlerden ve kıllarla kaplı surattan ürkmüş, onun yumuşak ve sâkin duruşu gerisinde saklanan fırtınalı kişilikten çekinmişti. Ama şimdi kaynağı belirsiz hislerle uğraşacak vakti yoktu. Adam'a yüz vermedi. Omuzlarını silkti.

— «Elimden ne gelir? Durumu görüyorsun. Yapılacak hiç bir şey yok.»

— «Var! Açtır kapıları... Kurtulabilenler içeriye girsinler. Sonra yine kapatırsın.»

— «Delirdin mi sen! Kapıları açtırsam bir daha kapamaya fırsat bulamam. Başını çevirip de dışarıya bir baksana. İmansızlar yerden kaynar gibi çoğaldıkça çoğalıyorlar. İçeriye bizden bir kişi girene kadar onlardan yüz kişi dolar...»

Adam o mühiş, fısıltılı sesiyle alay etti:

— «Yani Rainald'ı ve ötekileri gözden çıkardın mı?

Bunu yapmağa yetkin var mı Max? Düşün... Dışarda kalanlar arasında sen de bulunabilirdin!»

Bavyeralı bir daha omuz silkti ve arkasını dönüp uzaklaşırken homurdandı:

— «Ben dışarıda değilim!»

İlhan'ın çınarlık yönüne sevkettiği iki Türk bölüğü, Rainald'ın adamlarıyla aynı hizada ve onlara paralel olarak hedefe erişmişti. Broyes baronu bunu görünce telaşlandı ve kendisinden daha ilerde at koşturan adamlarına haykırdı:

— «SOLUNUZA DİKKAT EDİN!»

Ama bu sözler ağızdan çıkar çıkmaz saçmaladığını farketti. Çünkü geriden gelen Türkler de kaçan Haçlıları en fazla otuz-kırk adımdan kovalıyorlardı. Yalnız sağda ve solda değil, tehlike çepeçevre her taraftaydı. Yalnız Türkler değil, her şey, herkes Haçlılara düşman kesilmişti. Gök, ok ve yakıcı ışınlar yağdırıyordu. Yer yokuş çıkarıyor, çukurlar açıyor, tümseklerle doluyordu.

Yüz adım kadar uzaktan kale kapılarının kapatılmış olduğunu görünce, Rainald anladı ki, bizzat Kutsal Savaş gönüllülerinin kendileri bile öz varlıklarına düşman olmuşlardı. Kurtuluş yoktu artık. Birden atı tökezledi. Kendini yerde buldu.

Kserigordon'un batıya bakan geniş cephesi bir kaç saniye içinde dalga dalga gelip ona çarpan insan seliyle sarsıldı. Haçlılar, kaçabilecekleri son yer olduğu için oraya kadar olanca güçlerini harcayıp gelmişlerdi. Türkler ise, çok daha üstün hızlarıyla yaklaşmış, duvar kenarlarına sığınan Haçlı sürüsüne karışmış ve kanlı bir girdap gibi o yorgun bitkin yığıntıyı döndürmeğe başlamışlardı.

Max, okçulara emir verdi. Türk atlıların yakın mesafeden oka tutulmasını istedi. Ama dost ve düşman bir-

birine öylesine girmiş ve karışmıştı ki, okçuların hedef ayırımı yapabilmeleri söz konusu değildi. Aşağıya atılan ağır döşeme taşları da bir yarar sağlamıyor, çoğu zaman Türklerin değil Haçlıların başına düşüyordu. Kale kapıları birden açılsa ve içerdeki Kutsal Savaş gönüllüleri sınırlı hedef gözeten bir çıkış yapsa, dışardakilerden bir kısmı belki kurtarılabilirdi ama... başarısızlık halinde bu, kalenin elden çıkmasına ve yalnız dışardakilerin değil, içerdekilerin de bütünüyle kılıçtan geçirilmesine yol açardı.

Rainald, kale kapısına en yakın olan kalabalığın içindeydi. Türkler, geriden ve yandan bastırıyor, önlerindeki şaşkın, korkudan çıldırmış insan sürüsünü doğraya doğraya yaklaşıyordu. Belki de en çok bir iki dakika sonra Rainald'ın, Brüno'nun ve ötekilerin sırası gelecekti. Birden hiç beklenmeyen bir şey oldu... Kale kapıları gıcırdayarak aralandı ve dışına birikenlerin önüne geçilmez itişleriyle ardına dayandı. Yüzlerce kişi deliler gibi bağrışarak canlarını kurtarmağa çalışıyor kendilerini surların arkasına atıyor ve yere seriliyorlardı. Rainald'ın ayakları yerden kesildi. Ağır gövdesi havalandı. Göz açıp kapayıncaya kadar, kendini Kserigordon'un avlusunda buldu. Kim açmıştı kapıları? Böyle bir maceraya nasıl cesaret edilmişti? Broyes baronunun bunu düşünecek zamanı yoktu. Brüno'yu yanı başında gördü. Hemen kılıcını kınından sıyırdı ve haykırdı:

— «BRUNO! BENİ TAKİP ET!»

Kan oturmuş gözlerini yanındaki ve arkasındaki Kutsal Savaş gönüllülerinin sararmış yüzlerinde şöyle bir gezdirip olanca sesiyle buyruk verdi:

— «İLERİ!.. ÇIKIŞ YAPACAĞIZ.. İMANSIZLARA ÖLÜM.. DİEU LO VULT!»

Ama olduğu yerden bir adım ileri gidemedi. Etrafındaki kalabalık öyle sıkışıktı ki, bir kez ayağı kayıp da

yere düşen doğrulamazdı. Çırpındı. Güçlü omuzlarıyla iki yanındakileri savurmağa, yol açmağa gayret etti. Öfkeden boğulur gibi bağırdı:

— «AÇILIN İLERLEYİN... ÇIKIŞ YAPACAĞIZ...»

Sesi, panik halindeki insanların korku çığlıkları, küfürler, feryatlar arasında kayboldu gitti. Bu arada kale kapıları uzul usul itiliyor, içeriye dolmak isteyenlerin yüzüne kapanıyordu. Max, yanındaki Bavyeralılarla birlikte kapıları tutmuş, kendi soydaşlarıyla vuruşuyor, onları tek kurtuluş yolundan uzaklaştırıyordu. Kılıçlar ve baltalar harıl harıl işliyor, kapı kapanıyor, kapanıyordu. Brüno dehşet dolu bir sesle haykırdı:

— «Rainald! Bir şey yap... Max'ı durdur! Onlar bizim adamlarımız Rainald!»

Morarmış suratı kan-ter içindeydi Rainald'ın. Yanan gözlerinden kaynar gözyaşları süzülüyor, süzülüyordu. Brüno'ya duyulmayan bir fısıltıyla karşılık verdi:

— «Max'ı değil, kaderi durdurmak gerek dostum. O da benim gücümün dışında.»

Bir topluluğa olan öfkeniz, sizi adaletsizliğe sürüklemesin.

KUR'ANI KERİM, Maide S. 16 ncı A.

Kurtardığı ilk yaralıdan sonra Laçin boş durmamış, ilk tecrübesi olması hesaba katılırsa oldukça yararlı bir çalışma yapmıştı. Önceleri, savaşanlar arasına yalnız başına girip çıkarken, daha sonra sağlık heyetinin iki hekimi de kendisine aynı yolla yardımcı olmuşlardı. Geçit içindeki vuruşma sona erdiğinde, Laçin ve arkadaşları elliyi aşkın Türk ve yirmi kadar da Haçlı yaralıyı tedavi etmişlerdi. Gerçi hiç bir yardımın erişemiyeceği durumda bulunan savaşçıların sayısına bakılınca bu rakamlar

gülünç kalıyordu ama ölüm yolundan çevirilen her can başlıbaşına bir değerdi ve Laçin başarısından dolayı Allaha şükrediyordu. Bu sadece bir başlangıç, bir denemeydi. Savaş alanından yaralı toplama ve açık arazide, vuruşanların yakınında tedavi etme işi, çığır açan bir buluş olacaktı.

Hekimlerden birini yaralıların başında bırakıp Kserigordon yolunu tutmadan önce gereken tedbirleri aldı ve emirleri verdi: Yaralılar, ilk gelen birkaç nakliye arabasının yüklerinin boşaltılması suretiyle sağlanacak olan imkânlarla en kısa zamanda İznik'e, Darüşşifa'ya yetiştirilecekti.

Geçit boyunca doğuya doğru hızla ilerlerken, gerek kendisi gerekse yardımcıları sık sık attan iniyor, henüz son nefesini vermemiş gibi görünen bir Haçlı'yı muayene ediyor sonra yeniden yola koyuluyorlardı. Yol, bazıları teker teker serpilmiş, bazıları ise yığınlar teşkil eder durumda düşman ve at ölüleriyle doluydu. Yere ilk düştükleri sırada belki de bu Haçlıların bir çoğu canlıydılar ama, üzerlerinden yüzlerce atlı geçtikten sonra aralarında yaralı bulmayı ummak boşunaydı. Genç hekim ve adamları, kaleye varıncaya kadar bir tek Türk erine rastladılar. O da, ayağı incinen atını yedekte çeken ve yaya yürümek zorunda kaldığı için canı burnunun ucuna gelmiş bulunan bir gençti.

Kserigordon batıdan, güneyden ve kuzeyden sıkı sıkı kuşatılmıştı. Doğuya bakan surların dibi uçurum olduğu ve bu yönden kaçılması imkânsız göründüğü halde, Emir Muhammed tedbirde kusur etmemişti. Uçurum kenarına gönderilen güçlü bir müfreze bölgeyi gece gündüz gözetliyecekti.

Kale kapısının önünde yüzlerce Haçlı ölüsü yatıyordu. Su kaynağının yakınına ise, Türklerden şehit olanların kanlı gövdeleri ve yaralılar taşınmıştı. Şehit sayı-

sı şaşılacak ve tesellî sebebi olacak kadar azdı. Hemen tedavi edilmesi gereken yaralı sayısı ise elliden ibaretti. Laçin gerekenin yapılması işini yardımcılarına bırakıp Emir Muhammed'in yanına gitti.

Beylerbeyi, yanında Sevündük Alp, sancaktarlar, Togurdak ve Ayaz beyler olduğu halde kale kapısının hemen karşısında ve yüz adım kadar açığındaydı.

— «Kuşatmanın uzun süreceğini sanmıyorum,» diye konuşuyordu. «Çünkü kalede bir damla su olmadığına eminim. Daha iki yıl önce gördüğümde, yağışlı bir mevsimde bile sarnıçlar boştu. Eğer bir iki gün yağmur yağmazsa, Haçlılar susuzluktan kuduracak ve çıkış yapmayı deneyeceklerdir. Bunun için hazırlıklı olmalıyız. Çıkış, günün herhangi bir saatinde yapılabilir. Gafil avlanırsak güç durumda kalırız. Unutmamak gerekir ki, duvarlar arkasına sinmiş bulunan düşmanımız sayıca bizden aşağı değildir. Tek noksanları, çoğunun bineklerini kaybetmiş olmasıdır.»

Tokurdak bey bu sözleri onayladı:

— «Beli. Kapıyı iyi gören yerlere, ok menzili içine bir iki sığınak yapmalı ve okçular yerleştirmeliyiz. Oyle ki, Haçlı burnunu kapıdan çıkarır çıkarmaz gözünün bebeğinden vurulsun.»

Ayaz bey, çenesini kaşıyarak fikrini söyledi:

— «Eğer en ilerdeki bölüklerin ayakları biraz daha çabuk olsaydı, kovalanan düşman sürüsü kale kapısından içeri girerken bastırılıp yakalanır ve birlikte——»

Beylerbeyi başını iki yana sallayıp söze girdi:

— «İş senin bildiğin gibi değildir Ayaz! Yiğitlerimizin hızı yerindeydi... Düşman kapıları araladığı anda istesek biz de içeri girer, kapıları tutar ,geriden gelenlerin de yardımıyla bastırıp kaleyi alırdık. Hatta en yakında bulunan iki bölüğün bu dediklerimi başlatmasını zorlukla önledim.»

Tokurdak bey de, Ayaz gibi kale önüne en son gelenlerdendi. Genç arkadaşının daha fazla konuşmağa niyetli olmadığını görünce kendini ileriye attı:

— «Bunu yaparken elbette bir bildiğin vardı beyim. Eğer teb demeden tebareke çıktım demezsen...»

— «Çıktın bile Togurdak,» diye Emîr Muhammed gülümsedi. «Çıktın bile... Neden kaleyi silah zoruyla almadığımı merak ediyorsun değil mi? Elimden geldiği kadar kan dökülmesini önlemek istedim. Askerimiz Haçlıyı insan dışı, yabani bir kişi saymakta, ona diş bilemektedir. Izin versem hiç kuşkusuz kaleyi ele geçirirlerdi ama... Bize, yâni Türk'e ve Müslümana yakışmayan şeyler de yaparlardı. O kızgınlıkla belki bütün düşman sürüsünün kökünü kazırlardı. Bu hak mıdır beyler? Bizler kasap mıyız, yoksa şanlı şerefli askerler mi? Kılıcımız adalet kılıcı olmasa, onu kuşanmaktan onur duyar mıydık?»

Togurdak ve Ayaz susmuş, başlarını yere eğmişlerdi. İlhan sakin öğretici bir tavırla devam etti:

— «Evet, Haçlıları kılıçtan geçirmedik. Çünkü nasıl olsa artık elimizden kurtulamayacaklar. Kale nasıl olsa bizim. İçindekiler, şu dar kapıdan ne zaman bir çıkış yapmak isteseler oklarımızla onları durdurabiliriz. Kalede su olmadığını da biliyoruz. Kapana kıstırdığımız düşman eninde sonunda teslim olacaktır. O zaman, içlerinden suçlu olanların cezasını verecek, kalanlara da yasalarımızın buyurduğu gibi muamele edeceğiz. Ama yine de unutmayacağız. Silahını elinden bırakıncaya kadar, şu serseri insanlar sürüsü düşmanlarımız olarak kalacaklardır. Bunun için hazırlıklı ve tedbirli olacağız.»

Laçin bu konuşmaların büyük kısmını duyduktan sonra yaklaştı, Beylerbeyini ve yanındakileri selamladı. Yaptığı çalışmalar konusunda özet bilgi verdi. Sevündük Alp genç hekimin Haçlı yaralılarını da tedavi etmeğe çalıştığını duyunca memnun oldu:

— «Allah senden razı olsun oğul,» dedi. «İyi etmişsin. Şu bizim kara hapları unutmadın değil mi?

Genç hekim güldü. Koynundan küçük bir çıkın çıkarıp Yiva'lı beyine teslim etti.

— «Bir defada iki taneden fazla alma beyim» dedi. «Günde dördü de geçme. İnşallah şifa verir.»

Emîr Muhammed, saygılı bir tavırla Sevündük Alp'e takılmaktan kendini alamadı.

— «Atından yıktıkdan sonra canını bağışladığın o Haçlı beyini bir daha gördün mü beyim? Acep öldü mü, yoksa kurtulup kaleye sığındı mı?»

— «Bilmiyorum,» dedi yaşlı göçebe. «İnşallah kaleye sığınmıştır. Bak, bu iş uzarsa ben sonuna kadar kalamam Muhammed. Göç katarımız yol üstünde bizi bekliyor. Ya bu gece, ya da yarın sabah Allah izin verirse yola çıkarım. O çakır gözlü, uzun, kıvırcık saçlı, iri yarı Haçlı kaleyle birlikte eline düşerse, kerem et, canını bana bağışla. Bir de beyaz giysili, saçı sakalına karışmış bir keşiş varmış Haçlılar arasında, ki dilimizi konuşurmuş. Onun da canının bağışlanmasını istiyorum. Göç yerine kötü haberi getiren yaralı uşak, kendini yitirmeden önce, burada olup bitenleri azbuçuk anlatmıştı. Çağalarım baskına uğrayıpta tutsak olduklarında bu iki kâfir erlik göstermiş, hepsinin canlarını bağışlamak istemiş ya öteki dinsiz-imansızlar kancıkça saldırmışlar.»

İlhan elini göğsüne bastırıp söz verdi. Sevündük Alp'in her isteği buyruk sayılacaktı. Yeterki, canları bağışlanacakiki Haçlı sağ olarak ele geçirilebilsinler.

Sevündük Alp asık suratla bir kaç söz daha söyledi:

— «Hakteâlâ Hazretlerine mâlûm olanı sizden ne gizleyeyim beyler, torunumun torununu yitirmek beni çok sarstı. Şu savaşta şehit olup kuzucuğuma kavuşmak dileğinde idim. Yücelerin yücesi kabul etmedi. Demek daha bir süre ağrılar ve sancılar çekmem, sürünmem varmış yazgımda. Siz siz olun, Allah'tan uzun ömür değil, hayırlı ve mutlu ömür dileyin.»

VI. YER DEMİR GÖK BAKIR

Gökten suyu ölçüyle indirdik
KUR'AN-I KERİM, Müminûn S. 18 nci A.

Adam düşünüyordu da, Haçlıların bu ölüm tuzağından kurtulmaları için hiç bir yol göremiyordu. İçinden «bunu hakettiler,» demek gelmiyordu. Oysa o serseri güruhunun başlarına gelenden daha küçük bir cezaya çarptırılmaları beklenmemeliydi. Bunu da kabul ediyordu. Ama biliyordu ki, facıaların öyküsünü dinlemek, onlara tanık olmaktan çok daha kolaydır.

Bulunduğu yerden hem Kserigordon'un içini ve çepeçevre savunma sistemini hem de surların batı bölümünde yerleşmiş bulunan Türk ordusunun tertip ve düzenini görebiliyordu. Kale kapısının elli adım uzağında, otuz Türk okçusu mevzilenmişti. Aynı mesafede, kuzeye ve güneye doğru surlar boyunca açılıp kapanan iki atlı okçu birliği daha vardı. Sadece bu okçular binlerce Haçlının Kserigordon duvarları gerisine sıkışıp kalmasına yetecekti. Ama Türk komutanı kararlı ve tedbirli bir adamdı anlaşılan... Su kaynağının altında, kale kapısına doğru inen düz yolun başında, sayıları beş yüze varan atlı bir hazır kuvvet bekliyordu.

Ayrıca, ordugâhta dinlenmeye geçen bütün Türk ordusu her an bir silah başı emri bekleyecekti ve böyle bir emir aldıktan bir kaç saniye sonra hepsi at sırtında ve görev yerinde bulunacaktı.

Türkler, kıl çadırlarını kurmuş, çamlık sırta ve çınarlığa yerleşmeğe başlamışlardı. Bu yerleşme faaliye-

tinde en küçük bir düzensizlik, bir acele veya bir karışıklık olmuyordu. Bir yandan mutfak yerleri hazırlanıyor, kocaman saçlar üzerinde bazlama ekmekler pişiriliyor ve etler kızartılıyor, öte yandan hayvanlar kaynak başında suvarılıp açık tavlalara çekiliyordu. Ordugâh yerinde aylak gezen tek kişi yoktu. Herkes kendi görevini biliyor ve başkasına engel olmadan yapıyordu. Kserigordon'un boğazı, aynı işi daha önce bir çok kez başarıyla yapmış bir kasabın sâkin ve usta elleriyle usul usul kesilmekteydi.

Oysa Kserigordon'da sınırsız bir kargaşa ve keşmekeş vardı.

Sadece bir kaç yüz kişiyi barındırmak amacıyla yapılmış bulunan küçük hisarın içine, dört bin Kutsal Savaş gönüllüsü ve yüzlerce de savaş atı doluşmuştu. Avluda et et üstüneydi. Nisbeten daha havadar olan bedenlere ve mazgalların gerisine çıkabilen savaşçılar kendilerini mutlu sayıyorlardı.

Evet, Rainald'ın ordusundan kalan dört bin kişilik kalabalık şimdiki halde o köhne hisara hâkim görünüyordu ama bu görünüş aldatıcıydı. Kesikkaya boğazındaki bozgun, Haçlı ordusunun sonu olmuştu. O saldırgan Bavyeralılar, cakalı İtalyanlar, yabani Lombardlar bir anda değişmiş, sinmiş, mücadele gücünü yitirmişlerdi.

Savaş gönüllülerinde ortak bir his vardı: Korku. Korku ve endişe. Gelecek endişesi, can korkusu... Onlar Kserigordon'un kendilerini kurtaran bir savunma tesisi olduğunu fark edecek halde değillerdi. Haçlıların gözünde bu köhne kale, içine kıstırılmış oldukları bir fare kapanından başka bir şey olamazdı. Kserigordon'a da, kendilerini oraya getirmiş olan kara yazgılarına da, başlarına gelenin tek sorumlusu saydıkları Rainald'a da lanet ediyorlardı.

Dört bin kişi içinde direnme gücünü yitirmemiş olan tek kişi Rainald'dı. Türk kılıcından bir mucize ile kurtulduğundan beri, Broyes baronu adam adam dolaşıp dert anlatmağa çalışıyor, ama bir sonuç alamıyordu:

— «Beni dinleyin... Kulak verin sözlerime... Henüz yenilmiş sayılmayız arkadaşlar! Bakın... Burada, sağlam duvarların gerisindeyiz. Türkler üzerimize saldıramıyorlar. Çünkü ellerinde kale duvarlarını yıkacak aletler yok. Olsaydı bile Kserigordon'u ele geçiremezlerdi. Düşünün dostlarım, sayımız onlarınkinden az değil... Silâhlarımız var. Gücümüz yerinde. Arkamdan gelirseniz eğer, şu kapıları açıp üstlerine atılır ve Türkleri İznik'e kadar kovalayabiliriz!»

Korkmuş ve sinmiş savaşçılar, gözlerini Rainald'ın gözlerinden kaçırıyor, başlarını yere eğiyorlardı. Başbuğ'un tekrar silaha el atma teklifine yanaşan yoktu. Herkes kendine bir duvar dibi, ayaklarını uzatacak bir genişlik, soluk alacak bir boşluk arıyordu. Konuşmaktan çekiniyorlardı, çünkü Rainald'la başlarını belaya sokmak istemiyorlardı. Ellerinden gelse, kendilerini buralara sürükleyen şu hırslı, kavgacı ve uğursuz soyluyu parça parça edeceklerdi. Teker teker her biri böyle düşünüyordu ya, aralarında konuşup da Rainald'a karşı cephe alacak cesaretle sahip değillerdi.

O yalnızlığında, Rainald, eski dostu Brüno'nun desteği sayesinde ayakta durabiliyordu. Şaşılacak bir şeydi bu, ama Brüno, Rainald'dan yanaydı. Bir önceki gece olup bitenlerin üzerinden bir sünger geçirmiş, hepsini unutmuştu. Şövalye, Türk'lere karşı bir çıkış hareketi yapmanın hiç bir yarar sağlayamayacağına inandığı halde Rainald'ı tutuyordu. Çünkü Kserigordon'un uzun süreli bir kuşatmaya dayanamayacağını iyi biliyordu. Rainald, kalede bulunan bütün erzak ve içeceğin korunması işini Brüno'ya vermişti. Küçük bir mahzende sak-

lanan bu erzak ve yiyecek, bal, badem ve turşudan başka elli çuval dolusu tahıl ve yirmi büyük fıçı şaraptan ibaretti!... Dört bin kişi elli çuval tahıl sayesinde belki bir kaç gün açlıktan kurtulabilirdi ama, yirmi fıçı şarap neye yeterdi? Kalede ilaç için olsun bir damla su yoktu... Yer ve gök, o mevsimsiz sıcak yüzünden kurumuş, kavrulmuştu. Dört bin boğaz nasıl ıslatılacaktı gündüzlerin bogucu ve bunaltıcı saatlerinde? Kuşatmayı kısa kesmenin tek yolu, bütün Haçlıların canlarını dişlerine takıp saldırmaları, Türkleri o su kaynağından uzaklaştırmaları idi. Böyle bir girişimden beklenen sonuç ölüm de olsa hiç kuşkusuz susuzluktan iyi olacaktı.

Adam, kenarına oturduğu yıkık burcun üzerinden aşağıya doğru biraz daha eğildi ve Rainald'ın bitip tükenmez konuşmasını dinledi:

— «Kendinize gelin Almanlar... Lombardlar... İtalyanlar... Kendinize gelin ve başlarınızı dik tutun! Uğradığımız yenilgiyi gerektiğinden fazla büyütmeyin gözlerinizde. Bu gibi bahtsızlıklar her yiğit topluluğun başına gelebilir. Zorluklara karşı durmak ve zafere dikenli yollardan varmak kazanılan başarının değerini arttırır. Beni iyi dinleyin. Fazla değil, aranızdan sadece iki—üç yüz gönüllü istiyorum. Onların başına geçip şu okçulara saldıracağım. Türkler daha yaylarını germeğe fırsat bulamadan, inanın ki tepelerine biner ve haklarından geliriz. Geri kalanlar, bizim başarıya eriştiğimizi görünce arkamızdan gelirler. Çıkış saatini öyle iyi seçeriz ki, düşmanı uykuda yakalarız. Kaçamayanlarını kılıçtan geçirir, ordugâhlarındaki zengin malları yağma ederiz. Kaçanların ardına düşer, belki de o hızla İznik'i bile bile zaptederiz. Büyük, eşine rastlanmamış bir zafer kazanırız. Hepimiz zengin oluruz dostlarım. Kimler benimle beraber gelecek?»

Bir kez daha, Brüno iki adım ileriye fırladı. Ağır kılıcını havaya kaldırıp haykırdı:

— «DİEU LO VULT! Tanrı böyle istiyor... Ben senin le beraberim Rainald! Şövalye Brüno hiç bir zaman savaştan kaçmaz.»

Kalabalık biraz dalgalandı. Bir kaç Haçlıda belli belirsiz kıpırdanma oldu. Ama başka bir tek kılıç havaya kalkmadı. Başka bir tek ses duyulmadı. Brüno'nun haykırışı duvarlarda yankılandı, yankılandı ve kayboldu.

Rainald Max'ın bir kaçamak bakışını yakalayıp hemen seslendi:

— «Ya sen Max? Bana bağlılık borçlu değil misin? Sen ve yiğit Bavyeralılar beni yalnız mı bırakıyorsunuz?»

Max'ın yüzünde tereddüt vardı. Yutkundu. Yanındakinin arkasına saklandı.

Duvarların üstünden gelen bir ses, bütün başları yukarıya çevirdi:

— «Üç kişi yaya olarak yaklaşıyor! Konuşmak için geliyorlar sanırım.»

Rainald ve Brüno çevrelerindeki kalabalığın açtığı yoldan basamaklara atıldılar ve bir ânda surların üstüne çıktılar.

Gelen üç kişiden biri, alaca karanlığa rağmen kolayca tanıdıkları bir kişiydi: Wolf'un Rum kılavuzu Petro.. Demek o da Wolf'la birlikte Türk'lerin eline düşmüştü. Petro, yalınkılıç bir Türk erinin önünde yürüyordu. Sağında ise, giyiminden ve duruşundan önemli bir kişi olduğu anlaşılan, uzunca boylu, yakışıklı, sarı sakallı, sivri bıyıklı bir başka Türk vardı. Temsilci olarak gönderilen bu genç, silahsızdı. Durdular.

Aldığı emre uyarak, Petro Almanca konuştu:

— «Barış anlaşması yapmak istiyoruz. Türk komutanı adına konuşma yetkimiz var. Kapıları açın.»

Rainald sert, öfkeli bir dille karşılık verdi:

— «Bu kalenin kapıları hiç bir zaman Türklere açılmayacaktır! Söyleyeceklerinizi olduğunuz yerden söyleyin.»

Aşağıdakiler oldukları yerde kalmışlardı. Yetkili Türk subayı, ki Laçin'den başkası değildi, Petro'nun ağzıyla isteklerini kısaca belirtti:

— «Gördüğünüz gibi çevreniz sıkı sıkı kuşatılmıştır. Bir çıkış yapmağa kalkışırsanız, sonuç sizin için felâket olur.. Okçularımız, bulundukları yerden sizi rahatça vurabilir. Kalede hiç su bulunmadığını biliyoruz. Direnmek, size pahalıya mal olacaktır. Teslim olun! Komutanımız ve Sultanımız âdil ve merhametli kişilerdir. Sizlere iyi davranılacaktır.»

Brüno ve Rainald bir süre sessiz sedasız bakıştılar. Öteki Haçlıların hepsi gibi onlar da, direnmenin veya çıkış yapmanın ne sonuç vereceğini tahmin edebiliyorlardı. Ama öteki Haçlıların hepsi gibi onlar da, teslim olan bir düşmana, karşı tarafın nasıl davranacağını tahmin ediyorlardı. Rainald, bu konuda hiç bir kuşku kalmaması bakımından Türk elçisini biraz daha konuşturmak ihtiyacındaydı. Alaylı bir sesle sordu:

— «Demek bize merhamet göstereceksiniz... Bunun derecesi hakkında bir fikir verebilir misiniz? Hiç birimizin kılına dokunmayacağına and içebilir misiniz?»

Laçin'in cevabı Petro'nun ağzından duyuldu:

— «Böyle bir şey demedim. Aranızda, bağışlanması güç suçlar işlemiş olanlar var. Aslında hepiniz, devletimizin sınırlarını geçmek, topraklarımız içinde yağma ve talan yapmak, yakmak, yıkmak ve adam öldürmekten suçlusunuz. Ama özellikle savunmasız halkımıza işkence eden, sebepsiz yere kan döken bir kaç kişi bağışlanması zor durumda bulunuyorlar. Yine de, yasalarımız si-

zı önemli bir fırsat tanımaktadır. Teslim olduktan sonra Müslümanlığı kabul edenleriniz, suçu ne olursa olsun ölümden kurtulacaklardır. Ayrıca, akıntıya kapılıp da ne yaptığını bilmeden topraklarımıza giren ve belirli bir büyük cürüm işlememiş olanlarınız...»

Rainald Türk subayından böyle uzun ve ayrıntılı bir açıklama beklemiyordu. Elçinin her sözü, Haçlılar arasında fikir ayrılığı yaratacak derecede etkiliydi. Aceleyle söze girip bağırdı:

«— Hepsi laf bunların... Boş vaadler! Bizi bölmek, aramızdan bir kısmını teslime razı etmek istiyorsunuz. Bakın... Kaleyi size bir tek şartla teslim edebilirim. Askerlerinizi bir kaç bin adım uzağa çekerseniz... Biz, silahlarımız ellerimizde olduğu halde çıkar, topraklarınız içinde hiç bir olaya meydan vermeden Kibotus'a çekiliriz. Kale sizin olur. Bunun dışında hiç bir teslim şartını konuşamayız.»

Petro bir süre konuşmadı. Sarı sakallı, sivri, sarı bıyıklı genç Türk subayı tercümana neler söyleyeceğini iyice anlatmağa çalışıyordu. Sonunda şunları aktardı:

— «İleri sürdüğünüz şart reddedilmiştir. Kale nasıl olsa bizimdir. Teslim olmazsanız, yanınızda bulunan kadın ve çocukların, yaralıların çekeceği susuzluk, açlık ve ıstıraptan kendiniz sorumlusunuz. İyi düşünün, karar verin. Bu teslim teklifi bizim tarafımızdan tekrarlanmayacaktır. Kserigordon'u silah zoruyla alacak olursak, savaşın şiddeti sırasında başınıza geleceklerden biz sorumlu değiliz.»

Mazgalların üstünden hafif, boğucu bir rüzgâr esti. Rainald, yüreğinin sıkıştığını, sırtından aşağıya ter tanelerinin teker teker yuvarlandığını hissediyordu. Türk elçisinin son sözlerine cevap vermeyi gereksiz buldu. Eliyle ters, olumsuz bir işaret yapıp döndü. Homurda-

nan, mırıldanan Haçlılar arasından geçip burç duvarına kadar yürüdü. Sırtını kocaman taşlara dayadı.

«Yaralılar, kadınlar ve çocuklar...» diye düşünüyordu. Savaşın bu zavallı kurbanlarını, Türk elçisi hâtırlatıncaya kadar hiç aklına getirmemiş olması şaşılacak şey değil miydi? Kadınların, çocukların ve yaralıların şu anda Kserigordon'da bulundukları bir gerçekti oysa...

Yakınlarında bir kaç Haçlı, homurtularını duyulur ve anlaşılır derecede yükseltmişlerdi. Rainald'ın kulağına hoşnutsuzluk belirten itirazlar, şikâyetler geldi:

— «Bu işi uzatmak hayrımıza değil...»

— «Teslim olmak zorundayız! Nasıl olsa sonumuz belli. Teslim olursak belki canımızı bağışlarlar.»

— «Açlık ve susuzluğa alışık değiliz biz. Teslim olmalıyız. Bizi buraya kimler sürüklediyse, Türklere onlar hesap versin.»

— «Sarhoş Bruno'nun ve gaddar Wolf'un cezalarını biz mi çekeceğiz yani? Biz yaşamak istiyoruz. Türkler uygun teslim şartları ileri sürdüler işte..»

Broyes baronu acı acı gülerek etrafını çevirenlerin yüzlerine baktı. O somurtuk, çekingen, endişeli suratlarda ise Rainald'ın gözlerine karşı duracak güç yoktu. Evet, Türklerden ölesiye korkuyorlardı ama, Rainald'ı küçümsemek gibi bir budalalık yapmağa da hiç niyetleri yoktu. Onlar, Rainald'a yalnız ve yalnız bir tek an'da karşı koyabilirlerdi: Türkler üstüne savaş buyruğu verdiği zaman!

Sesleri kesildi. Teker teker uzaklaştılar. Yığınlar halinde kocaman mazgal taşlarının gerisine biriktiler. Batıdan esen sıcak rüzgârın taşıdığı tuzlu kebap ve taze ekmek kokularını ciğerlerine sindirdiler. Gözleri yer yer yanan ateşlerin başına çevrildi. Aslında pek aç sayılmazlardı. Daha birkaç saat önce karınlarını doyurmuş

lardı. Ama kendilerini bekleyen açlık ve susuzluğu düşünmek, midelerinin kazınmasına yetiyordu. Nereden uymuşlardı başlarındaki büyüklerin sözlerine de buralara gelmişlerdi. Bu yabancı, bu düşman, bu garip ülkeye...

Gece ilerliyor, Rainald ve Brüno kendilerine taraftar bulamıyorlardı. Topu topu 20 gözü pek adam çıkmıştı dört bin kişiden. Onurunu ve haysiyetini canından aziz bilen yirmi serdengeçti... Yirmi kişiyle çıkış yapılabilir miydi? Yapılsa bile bir başarı umulabilir miydi?

Brüno fikrini şöyle açıkladı:

— «İzin ver, kale kapıları açılsın ve şu bir avuç gönüllüyle ben fırlayalım dışarıya. Tanrı yardım eder de bir başarı sağlarsak, ötekiler her halde senin ardından hücumu geliştirmeğe cesaret ederler. Aksi halde... Aksi halde kaybımız büyük olmaz.. Anladığım kadarıyla Türkler, eninde sonunda benden hesap soracaklar. O küçük köyde yaşlı papazı öldüren ben'im .Ayastefanos köyünden kaçanları çevirip öldüren, mallarını yağma eden, kadınlarının ırzına geçen ve esir eden de ben'im. Nasıl olsa kurtulamayacağıma göre...»

Rainald başını iki yana sallayıp konuştu:

— «Hayır... Bu kaleden yalnız bir defa çıkış yapılacak Brüno. Böyle önemli bir işe yetersiz, zayıf bir kuvvetle girişirsek, düşmanı uyarmaktan öte bir iş yapmamış oluruz. Bir defa çıkacak ve başaracağız. Bak ne yapacağım. Birkaç saatten beri herkesin boğazı kuru, değil mi? Kimse bir yudum şarap içmedi. Çünkü yirmi fıçı şarap elimiz altında. Çıkış için gönüllü yazılanlara verilmek üzere mahzenden dört fıçı şarap çıkaracağım. Öyle sanıyorum ki yeter sayıda kahraman ortaya atılacaktır.»

Bu fikrin parlaklığı, açıklanmasını izleyen bir kaç dakika içinde gördüğü rağbetten belliydi. Beş yüze ya-

kın Haçlı gönüllü yazılmak istiyordu. Rainald onların arasından iki yüz usta savaşçı seçebilmek için epey zorluk çekti. Sonunda şarap fıçıları açıldı, fedailere avuç dolusu badem içi, bol bol bal dağıtıldı. Seyredenlerin ağzı sulanır, gözleri gıpta ile parlarken, iki yüz seçme savaşçı yedi ve içti... Gözlerindeki korku ve endişe gölgeleri silindi. Kanları kızıştı. Artık çıkış hareketi başlayabilirdi. Mümkün olduğu kadar az gürültü yaparak, içerde bulunan atlar içinden en iyileri seçildi ve kapıya getirildi. Rainald tolgasını giydi. Brüno'ya son emirlerini verdi:

— «Biz kapının karşısındaki okçuların mevzilerine saldırınca, devriye geçen atlı okçular da o noktaya yaklaşacaktır... Dikkat et, hepsinin işini bitirmemize kadar bekleyeceksin. Ben hayvanımı Türk ordugâhına sürerken yüksek sesle senin adını çağıracağım. O zamana kadar kaleden çıkmayacaksın. Sonra ne yapacağını biliyorsun.»

Max'a dönüp kalede kalacak kuvvetler için gerekli talimatı tekrarladı:

— «Brüno bütün Kutsal Savaş gönüllülerini alıp dışarı çıkar çıkmaz, sen ve adamların kapıları sıkı sıkı kapayacak ve surların üstüne çıkacaksınız. Her ihtimale karşı kaleyi sonuna kadar elde tutacağız. Anlaşılmayan bir şey var mı?»

Düzen sâde ve uygulaması kolay bir düzendi. Anlaşılmayan bir şey yoktu. Kapılar usul usul açılmağa başlandı.

Sabaha iki saat kalmıştı. Gök yüzünde yıldızlar parlıyordu. Karanlığa alışık gözlerle bile, elli adımdan daha uzağını seçebilmek mümkün değildi. Türklerin okçu mevzileri ilerde koyu bir leke gibi görünüyordu. Daha geride, ordugâh yerinde yanmakta olan beş on büyük ateş, kaleden bakanların gözünü alıyordu.

Rainald kılıcını başının üstüne kaldırdı ve altındaki hayvanın dizginlerini iyice gevşetti. Birden, ciğerlerinin bütün gücüyle haykırdı:

— «İLERİ KUTSAL SAVAŞ GÖNÜLLÜLERİ.. HÜCUUUM! DİEU LO VULT!...»

Yıldırım gibi karanlığa daldı. Daha kale kapısından çıkmadan önce tolgasına sert bir şey çarpmış ve kulağına bir vınıltı sesi gelmişti. Saniyenin yarısı kadar bir zaman geçmeden, sağından solundan müthiş ıslık sesleriyle geçen okları duymağa başladı.

Sinirlendi. Hayvanını bir daha, bir daha mahmuzladı. At, binicisinin bu şiddetli işaretlerine ürkek bir kişnemeyle karşılık verdi ve adımlarını hızlandırdı. Rainald, arkadan hiç nal sesi gelmediğini daha bir süre fark edemeyecek kadar heyecanlıydı.

Karanlıkta, önünü ve yanlarını görmeden, hızla ilerliyordu. Türk ordugâhında yanan büyük ateşlere yaklaşmakta olduğunu anlayınca dizginleri sertçe çekti. Hayvanın başını geriye döndürdü. «Yoksa okçuların mevzilerini geçtim mi?» diye telaşlandı. Dörtnala sürdü. Kserigordon, karşıda kara bir hayal gibi dikiliyordu. Kale tarafından bağırma, inleme sesleri geliyordu. Yaklaştı, yaklaştı... Gerçi çok az şey görebiliyordu ama, gördükleri çileden çıkmasına yetmişti. Yerde, üst üste yığılı bir çok Haçlı gövdesi vardı. Kale kapısı kapalıydı. Peki iki yüz savaşçısı neredeydi? Çıkış hareketi neden yapılmamıştı? Kim durdurmuştu arkasından gelenleri?

Fazla düşünecek zaman bulamadı. Altındaki hayvan inleyerek yere yıkılıyordu. Ayaklarını üzengiden çekip yana sıçradı. Dengesi bozulmamıştı ama, kılıcı elinden fırlamış, bir yerlere düşmüştü. Kale kapılarının içinden adının çağrıldığını duydu:

— «Rainald!.. Rainald, bu tarafa...»

Sendeleyerek yürüdü. Bir kez daha, tolgasına çarpan bir okun vınıltısını duydu. Sersemledi. Kapı aralanmıştı. Kendini içeriye attı.

Brüno, kırık dökük cümlelerle olanı biteni izaha çalışıyordu:

— «İmansızlar kale kapısının iki yanına, burnu muzun dibine kadar sokulmuşlar meğer... Sen ve en öndeki adamlarımız hızla dışarıya fırlayınca müthiş bir ok yağmuruna tuttular sizi. Sen yara almadan gittin, uzaklaştın, ama arkandan gelenlerden sekiz kişi yere serildi. Bunu görünce ötekiler dışarı çıkmağa cesaret edemediler... Neyse... Senin kurtuluşun bile bizim için büyük bir kazanç. Tanrı korudu başbuğumuzu.»

Broyes baronu dişlerini sıktı. Hüngür hüngür ağlamamak için bunu yapmak zorundaydı. Max bu sırada söze karışıp:

— «Suç, kulede nöbet bekleyen sersemlerin,» dedi. «Türk okçularının sur dibine kadar yaklaştıklarını ve kale kapısının on beş-yirmi adım yakınında pusuya yattıklarını nasıl oldu da göremediler?»

Rainald birden köpürdü:

— «Kes sesini!» diye, Bavyerali'ya çıkıştı. «Hepimiz ciğeri beş para etmeyen serserileriz. Üç beş dinsizin kurduğu pusu yüzünden dört bin kişiyle yapacağımız bir savaşı durdurduk. Korktuk onlardan! Hepiniz korkuyorsunuz, korkak, sefil herifler! Sayınız kalabalık, silahlarınız var, burada, kale duvarlarının arkasında kalmakta ısrar ederseniz açlıktan gebereceğinizi, susuzluktan yanıp kavrulacağınızı çok iyi biliyor, ama yine de dışarı çıkıp erkek gibi vuruşmayı ve gerekirse savaş alanında ölmeyi göze alamıyorsunuz.. Düşman topraklarına girdiğimizden bu yana ilk kez, silahlı, kendini savunabilecek kişilerle karşılaşıyoruz. Daha önce sahipsiz

köyleri nasıl da kahramanca yağma ediyor, silahsız insanları zevkle öldürüyor, kadınların ırzına geçiyorduunuz... Ama vurmak istediğiniz kişilerin de vuran ve vurmayı bilenlerden olduğunu anlayınca ödleriniz patladı. Köhne, harap bir taş yığınından medet umuyorsunuz. Utanın... Yalnız üzerinize yüklendiğiniz kutsal görev'den ve buyruklarını hiçe saydığınız Tanrı'dan değil erkekliğinizden hatta insanlığınızdan utanın! Yüzünüzü şeytan görsün hepinizin! Son damla kanınıza kadar döğüşmeğe karar vermezseniz, bir daha hiç biriniz karşıma çıkıp benimle konuşmayın, Defolun etrafımdan... Defolun dedim!»

Mırıldanan, başlarını yere eğen, yol açan Haçlıların arasından geçip merdivenlere yürüdü. Adımları sarsak ve kararsızdı. Soluk almadan konuşmuş, içini dökmüş ve biraz ferahlamıştı ama, yine de başı ateşler içinde yanıyordu. Haksiz, umutsuzdu.

Sabah güneşi yakıcı ışınlarını Kserigordon duvarları üzerine gönderirken, Brüno ile Max aralarında şiddetle tartışıyorlardı:

— «Ne olursa olsun, topluluğa karşı öyle küçük düşürücü sözler söylememeliydi. Şimdiye kadar ne dediyse yaptık. Eğer Türklere karşı bir zafer kazanmış olsaydı, ele geçireceğimiz yağma mallarından en büyük hisseyi kendisi alacaktı. Benim sayemde kazandınız diyecekti. O halde yenilmemizden de kendisi sorumludur! İleriyi gören, kurnaz bir komutan olsaydı, zaten bizi bu susuz, yıkık kaleye getirmezdi. Ne işimiz var bizim Kserigordon'da? Kibotus'dan buraya gelmek için mi çıkmıştık yola? Sözde bir kaç Türk köyü basacak, Geoffrey'inkinden daha başarılı bir akın yapacak ve ellerimiz kol-

larımız dolu olarak dönecektik. Şimdi ise, canlarımıza bile haciz kondu. Hep Rainald'ın saçma sapan düşleri ve uygulanması imkânsız tasarıları yüzünden...»

Brüno, şartlar uygun olsa çoktan Max'ın boğazına sarılırdı. Kuşatılmış kale içindeki Haçlılar arasında bir de ikilik yaratmamak için elinden geldiği kadar alttan almağa çalıştı ama yine de sert konuştu:

— «Rainald'ın kusursuz bir önder olduğunu iddia edemem. Her insan kusurludur. Ama Rainald'ın en büyük suçu ve en büyük talihsizliği, senin gibi ve Wolf gibi serserilere fazla güvenmesidir! O sizlerin ne mal olduğunu biliyordu. Ama düşman karşısında olsun kendisine ihanet etmeyeceğinizi sanıyordu... Yaptığın o alçaklıklar yetmezmiş gibi bir de kalkıp düne kadar karşısında titrediğin adama saygısızlık göstermekten utanmalısın Max!»

Max öfkeyle bir adım ilerledi.

— «Ne ihaneti?» diye bağırdı. «Hangi ihanetten söz ediyorsun sen şövalye? Her hakle Wolf'un yağma mallarını alıp kaçmak niyetinden beni sorumlu tutmuyorsun.»

— «Hayır... O Wolf'un kişiliğini gösteren bir ayna... Ama seninki daha da parlak sayılmaz dostum. Dün Rainald'ı ve beni, yanımızdaki yüzlerce Kutsal Savaş gönüllüsü ile birlikte surların dışında bırakmak isteyen sen değil miydin? Korkudan gözlerin dönmüştü. Kapıları açarsan Türklerin de ileriye dalacağını sanıyordun. Bizi gözden çıkarmıştın. Eğer baron'un o yoksul, kendi halinde dostu Adam bıçağını gırtlağına dayayıp da tehdit etmeseydi...»

— «Yalan!» diye Max bağırdı. «O pis dilencinin mi sözüne inanırsın, yoksa benimkine mi? Kapıyı kendi ellerimle, ben açtım size...»

Brüno acı acı güldü.

— «Yalan söyleyen sensin Max,» dedi. «Olup bitenleri yakın adamlarımdan birkaçı görmüşler. Bana anlatanlar da onlar. Yoksa, Adam değil.»

Bu konuşulanları Rainald'ın dinlediğini ikisi de bilmiyorlardı. Broyes baronu, fiyasko ile sonuçlanan çıkış hareketinden sonra surların üstüne çıkmış, sırtını bir mazgal taşına dayamış ve sıkıntılı, kâbuslu bir uykuya dalmıştı. Güneş, doğrudan doğruya genç, Haçlı soylusunun yüzüne doğmuş, ama onu ilk anda uyandıramamıştı. Rainald bitkindi. Yerinden kıpırdanacak takâti yoktu. Hayır, bir önceki günün aşırı yorgunluğundan ve gecelerin uykusuzluğundan değil; gururuna indirilen darbelerden, yenilgiden ve inançlarını yitirmiş olmaktan mustaripti. Yarı baygın yattığı saatler boyunca bilinç altında canlanan ve kâbuslaşan olaylarda can korkusu yoktu, ama tutunmak istediği her dalın koptuğunu görmekten hasıl olan o müthiş eziklik ve boşluk vardı.

Bir kaç adım ötede tartışan Brüno ve Max'ı dinlerken güldü. İstemeden ne kadar gülünç olabiliyorlardı insanlar. İşte şurada, iki dostu kendisinden söz ediyorlardı. Evet, evet... Onları iki dostu sayabilirdi. Kendisini hiç, ama hiç tanıyamamış, anlayamamış iki arkadaş... Ya Rainald onları ne kadar tanıyordu? Yine hiç... Brüno, ayık veya sarhoş oluşuna göre iki değişik kişiliğe sahipti. Her halde şu anda konuşan, ayık Brüno olmalıydı. Eğer bir yolunu bulup da gizlice şarap mahzenine girmemiş, işkembesini o bulanık, kan rengi içkiyle doldurmamışsa... Max ise, nerdeyse esen yele, ya da havanın ısı derecesine göre renk ve fikir değiştiren bir adamdı. «Ne Brüno'nun, ne Max'ın, hattâ ne de benim, güvenilir, sağlam, değişmez kişiliklerimiz olabilir,» diye karara vardı. «Olmaz, çünkü bilgilerimiz ve inançlarımız yetersiz. İç yapımız o kadar çerden çöpden bir temele

cturuyor ki, maddî bünyemizi etkileyen her türlü dış tesir kişiliğimize kadar inebiliyor. Bizi bir gün bir türlü ertesi gün başka türlü davranmağa zorluyor.»

Ne Max'ın suçlamalarından kendine bir üzüntü payı çıkarmıştı, ne de Brüno'nun savunmasına sevinmişti. Umurunda bile değildi onların kendisi hakkında konuştukları... Duyduklarından yalnız bir küçük not kalmıştı aklında: «Adam bıçağını çekmiş, Max'ın gırtlağına dayamış ve Rainald'la yanındakilerin kurtulması için kapıları zorla açtırmıştı!» Bu küçük bilgide bile bir yanlışlık vardı: Adam bıçak taşımazdı. Eğer bir amaç uğruna silah kullandıysa, hiç kuşkusuz onu birisinden ödünç almıştı. Adam dosttu...

Gözlerini açmadan düşünmeğe devam etti. Peki... Bu Adam kimdi? Kendisinde, Brüno'da ve Max'da bulunmayan sağlam ve güvenilir kişilik nasıl olmuş da Adam'da gelişebilmişti? Gerçekten bilgili ve imanlı bir insan mıydı o?

Neden sonra Kserigordon kalesi içinde, varlığına önem verdiği bir kişinin daha yaşadığını hâtırladı: Hilda! Ya Hilda nerelerdeydi? Neden hiç sevgilisini arayıp sormuyordu?

İçin için gülüp geçti. «Herkesin canı cehenneme.» diye düşündü. «Ben de dahil olmak üzere herkesin canı cehenneme... Kaç saatlik ömrüm kaldı şurada? Şu güzel, ışıl ışıl güneşin altında yatıp bekleyeceğim. Türkler gelecek, şerefsiz, haysiyetsiz adamlarımı kılıçtan geçirecek. Her şeyi seyredeceğim. Bir satır kalkacak başımın üstünde, yukarılara doğru... İnince başım acısızca gövdemden ayrılacak. Uzun, altın renkli, kıvırcık saçlarımla kellem dikkati çekecek. Bir Türk mızrağının üstünde de olsa eninde sonunda İznik'e gireceğim. Herkesin, herşeyin canı cehenneme...»

Tekrar güldü. Gülerken vücudu hafifçe sarsılıyordu. Dışardan bakan bir kimse, onun tatlı bir düş gördüğünü sanabilirdi. Gerçekten de gözleri önünde canlanan hayal, güzel düşlere girmeye lâyık bir Türk beyinin haremine katılacaktı. Kserigordon'da bulunan kadınlar arasında Hilda'dan başka güzel yoktu. Ötekiler ya yıpranmış, yağ bağlamış sokak fahişeleri, ya da onlardan bile çirkin ve şirret soylu kadınlardı. Hilda başkaydı ve yerini bulacak, zengin, güçlü bir Türk beyine ait olacaktı, Hiç bir itirazı yoktu Rainald'ın. Ne kendi kesik başı için, ne de sevdiği kadın için yer beğenecek halde değildi. Gülmesi azaldı. Uyuya kalmıştı. Güneş yükseliyor, yükseldikçe yaydığı ışınlar daha da ısınıyordu. Broyes baronu Rainald, o yakıcı, kavurucu sıcaktan payını alıyor, terliyor, bunalıyor, uykusunda kendi kendine konuşuyordu. Uykudan çok daha derin, ölüme çok benzeyen bir dalgınlık içindeydi.

Sabahın ilk saatinden itibaren, Haçlılar küme küme erzak ve şarabın saklı bulunduğu mahzen kapısına toplanmağa başlamışlardı. Açlık neyse ama, susuzluk artık dayanılmaz olmuştu. Hele şuracıkta, iki adım ötedeki bir mahzende fıçılar dolusu şarap yatarken..

Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kulakları rahatsız eden bu düzensiz koro, belirli bir isteğin değişik yollarla ifadesinden ibaretti:

— «Fıçılarda duran şarabın bize ne yararı olur?»

— «Ağzımız kurudu! Susadık... Susuzluktan ölüyoruz!»

— «Şarabı bize verin artık... Herkese payı dağıtılsın...» Soylusu, sıradan Kutsal Savaş gönüllüsü ve serserisi hep aynı isteği dile getiriyordu. Haçlılar arasındaki

sınıf farkı ortadan kalkmış, herkes aslına dönmüştü. O korkunç; ilkel, ihtiyaçlarından başka bir şeyi düşünmeyen, yaşamak için her şeyi göze alabilen, iki ayaklı, güçlü canavar yaratığa...

Brüno, kalabalığın zaptedilmez bir hale gelmesinden çekindi. Şarap ya şimdi, herkese bir kaç damla düşecek şekilde, kardeş payı dağıtılırdı ya da bir kaç saat sonra kapışılır, yerlere dökülür ve uğruna kan akıtılırdı. Fıçıları teker teker mahzenden çıkarttırdı. Avuç içi kadar bir kaç ölçek bulup kendi gözetimi altında dağıtım işine girişti. Mahzende kalan torbalar dolusu badem içini, petek petek balı ve küplerle turşuyu da dışarı aldırmış, isteyenin bunlardan istediği kadar yemesini serbest bırakmıştı. Şarap hissesinden bir yudum içenler, avuç avuç tuzlu badem yemeğe, biber turşusundan ve mumlu baldan alıp midelerini doldurmağa başladılar. Öğleye doğru ne bir damla şarap kalmıştı mahzende ne de bir lokma yiyecek. Kutsal Savaş gönüllüleri o zaman sabahkinden biraz daha tok, ama aynı zamanda çok daha susuz olduklarını hissettiler. Tıkındıkları bal, badem ve turşu susuzluklarını iki katına çıkarmıştı. Dilleri damaklarına yapışmıştı. Boğazları kurumuştu. İçleri yanıyordu. Üstelik güneş de tam tepedeydi ve kalenin içinde gölgelik yer çok azdı.

O sıkıntılı ve sıcak saatlerde Haçlılar susuzluğa çare bulmak için birşeyler düşünmüyor değillerdi. Max, kendi aklınca, bir kuyu kazılarak su bulunabileceğine inanıyordu. Öyle ya... Biraz ötede, surların dışında, yerden güçlü bir soğuk su kaynağı fışkırmıyor muydu? Demek ki bu bölge susuz değildi. Kazılırsa kale avlusunda da sulu bir kuyu açılabilirdi. Ellerinde kazma kürek bulunmayan Haçlılar, kılıçları ve mızraklarıyla çalışmağa başladılar. Döşeme taşlarının altından iri iri kayaları

söküp çıkardılar. İlk toprak katlarında belli belirsiz bir nem bulunca umutları kuvvetlendi. Gittikçe yumuşayan toprağı hevesle kazdılar, kazdılar... Öğle üzeri iki adam boyundan daha derine inmişlerdi. Ama yeniden sertleşen toprakta artık en küçük bir rütubet bile kalmamıştı. Kimbilir... Belki biraz daha derine inebilseler suyu bulacaklardı ya, birden umutları kırılmış, hevesleri sönmüştü. İçlerinden biri «Eğer bu çevrede su bulunsaydı bizden önce Bizanslılar ve Türkler buraya kuyu kazmaz mıydı?» dedi ve elindeki kırık kılıcı bir kenara attı. Ötekiler de onun gibi yaptılar.

Avluda ve surların üstünde, ayak izi kadar gölgelik yer için bazan on-onbeş kişi birbirine giriyordu. Kendini açıkgöz sanan ve iki saat sonra güneşin nereye gideceğini hesaplayanlar, bir süre sonra gölgelenecek olan bazı yerleri kapışıyor, gölge inene kadar o cayır cayır yaran fırın ağzında bekliyorlardı. Geniş sundurmanın altında, parmaklarını bile oynatmadan durmak zorunda bulunan yüzlerce kişi, dizlerini karınlarına çekmiş oturuyorlardı. Bazıları, tabii ihtiyaçları için bile yerlerinden kıpırdanmıyorlardı. Bu yüzden oldukları yerde her türlü pisliklerini altlarına bırakıyor ve çevrelerini dayanılmaz kokulara boğuyorlardı. Kimsenin başkasından şikâyet edecek hali yoktu. Temizlik yönünde bir takım tedbirler almak icap ettiği akla gelmiyordu. Haçlılar zaten temizliğe alışık değillerdi. Yaşama şartları ağırlaşınca, tembellikleri ve akıllarınca rahatlarını sağlayan birtakım hoşgörülere olan eğilimleri daha da artmıştı. Artık hiç bir Kutsal Savaş gönüllüsü bitini bile ayıklamıyordu. O asalak hayvanlar bol gıda maddesi buldukları, kat kat kirlerle kaplı yağlı gövdeler üstünde semiz sürüler halinde rahat rahat dolaşıyor ve çoğalıyorlardı.

Kserigordon kalesi uzun zamandan beri bir savun-

ma üssü olarak kullanılmıyordu. Yıllardır orada yaşamakta olan Türkmen koyunlarının ağır kokusu taş duvarlara öylesine sinmişti ki, kaleyi iki gün önce gören birisi, asırlar geçse o kokunun dağılmayacağını sanırdı. Oysa Haçlılar, sadece iki gün içinde Kserigordon'un kokusunu bin kat beterleştirmeyi başarmışlardı.

Soylulara ayrılan bir kaç küçük odanın ve din adamlarının ikametine ve ibadete tahsis edilen büyükçe bir mahzenin de durumu kalenin başka yerlerinden farklı değildi. Buralarda da insanlar kaşık kalıbı yaşıyor, daha doğrusu yaşadıklarını sanıyorlardı. Pislik aynı derecede oralara da yayılmıştı. Susuzluktan ve sıcaktan bunalma, soylular ve din adamları içinde hemen hemen aynı şiddette hissediliyordu. Varlıklı kişilerin özel şarap ve yiyecek stokları tükenmişti.

Avlunun bir köşesine sıkışmış bulunan savaş atları huzursuzdu. Kızgın güneş altında, saatlerden beri tek damla su içmeden bekleşip duruyorlardı. Arada bir birbirlerine çifteler atıyor, acı acı kişniyor, dolaşacak, otlayacak yer arıyorlardı ama, dört bir yanları ya kalan duvarlarla ya da insan yığınlarıyla çevrili olduğundan ister istemez tekrar sakinleşiyorlardı. Hayvanlar, gün ışığından korunmak için başlarını birbirlerinin karınları altına sokmuşlardı. Kocaman karınları şişip şişip sönüyor, terli derileri sırtlarında dolaşan iğneli sinekleri kovalamak için seğiriyordu. Onlar, Kserigordon'un günahsız mahkûmları, hiç de hak etmedikleri bir cezayı çekiyorlardı.

Rainald'la birlikte bir baht eseri olarak Türk kılıcından kurtulup da hisara sığınabilen yaralılar, ayak altındaydı. Hiç kimsenin, yaralılarda uğraşacak vakti ya da sabrı yoktu. Karnında kırık bir okla bir kenara kıvrılmış yatan bir talihsiz, ya da kolundaki yaradan o-

luk oluk kan akan bir zavallı bütün eski arkadaşları tarafından unutuluyordu. Sağlam insanların bile bir soluk temiz hava için çırpındığı o cehennemde, ölmesi beklenenlere kim yardım düşünebilirdi ki? Öldükten sonra? Eh... O zaman çaresine bakılırdı. Ceset sürüklenerek surların üstüne çıkarılır, iki mazgal taşı arasından aşağıya sarkıtılır ve doğu duvarının altındaki derin uçuruma fırlatılırdı.

Kutsal Savaş gönüllüleri arasına katılmış bulunan fahişelerin de kârlarına kesat düşmüştü. O keşmekeşte erkek Haçlıların hiç biri kadın aramıyordu. Sosyal seviyeleri bakımından hepsi avlunun en sıkışık bölümüne atılmış bulunan sokak kadınları, serseri Haçlılarla kucak kucağa kalmışlardı. Bu durum, onları çok incitiyordu. Fahişeler ne de olsa bir meslek sahibi idiler. Etleri ile hizmet ediyor, vücutlarını zevk aleti olarak kiralıyorlardı. Ya serseri, ipten kazıktan kurtulma erkekler ne işe yarardı? Sokak kadınlığına bu denli hakaret edilir miydi? Elbet günü saati gelecek, fahişeler gördükleri bu aşağılayıcı muamelenin acısını çıkaracaklardı toplumdan!

İçlerinde ünlü bir piskopos da bulunduğu halde din adamları kalabalığın içine çıkmaktan çok çekiniyorlardı. Boğazı kurumuş, dilleri damaklarına yapışmış da olsa, yenik ve umutsuz Haçlılar, her gördükleri yerde papazlara elle, ya da hiç olmazsa dile saldırıyorlardı. DİEU LO VULT! diye bağırıyor, ıslık çalıyor, yuha çekiyorlardı. Tanrı böyle istiyor!...

— «Tanrı, Kutsal Savaş gönüllülerinin susuzluktan gebermesini istiyor!»

— «Bir avuç imansız Türk, Haçlı ordusunun en seçme askerlerini bir harabeye kıstırdı. Tanrı, kendi yoluna savaşanların ezilmesini, din düşmanlarına tutsak olmasını istiyor! Dieu Lo vult!... Dieu Lo vult!»

Papazların saklanmaktan başka bir yapacakları yoktu. Onlar değil miydi Tanrı adına konuşup dini bütün Hıristiyanlara söz veren, zafer ve bol yağma vaadeden? O halde yine onlar, Tanrı adına hesap vermeliydiler! Vuruşan, ölen, yaralanan, kılıçtan geçirilmeden önce bu susuz, yiyeceksiz, sağır duvarlar arkasına sıkıştırılan kimselerin ne kabahati vardı? Bizzat Tanrı'nın kendisiydi aslında yenilen! Şu zor ânında neden yetişmiyordu imdadına Haçlıların? Bu sorulara din adamlarının cevap vermesi gerekiyordu. Hem de bu cevap kuru olmamalıydı. İçinde iki damla olsun yağmur taşımalıydı...

Yağmur, bir mucize olarak bile beklenmiyordu. Gök yüzünde mendil büyüklüğünde bir tek bulut dahi yoktu. Güneş büyüdükçe büyümüş, uzayı kaplamıştı. Tanrı'nın olduğu yerden aşağılara, Türk oklarına rahmet okutacak kadar öldürücü, kızgın oklar yağıyordu. Oysa ne olurdu... Ne olurdu şöyle bir gök gürültüsü duyulsa, bulutlar semayı karartsa ve yağmur sadece bir kaç dakikalığına sicim gibi yağsa, yağsa...

En küçük gölgelikten medet uman, gökten yağmur bekleyen, yerin dibine kuyular açmağa çalışan Haçlılar, suya erişmenin bir başka yolu daha olduğunu hiç düşünmek istemiyorlardı. O başka yol, Rainald'ın gösterdiği çetin, korkulu yoldu: Savaşmak...

Haçlılar sadece bir kez, çok kısa bir süre için karşı karşıya gelmişlerdi Türklerle. Ama işte o kadarı yetmişti onlara. Susuzluk canlarına yetmişti. Değil iki adam boyu, bin adam boyu kuyu açabilirlerdi. Ölünceye kadar göklerde bir küme bulut belirmesini bekleyebilirlerdi. Cennetten bir melekler ordusunun imdada yetişip kendilerini o güçlükten kurtarmasını umabilirlerdi. Ama Türklere karşı bir kez daha silaha sarılmak? İşte bunu akıllarına bile getirmek istemeyeceklerdi.

Saatler ağır ağır geçti, akşam oldu. Güneş battı ve gök yüzünde tırnak kadar bir ay kaldı. Kısa bir süre sonra o da kaybolacak, Kserigordon zifiri karanlıklara bürünecekti. Adam, bulunduğu yerden gün boyunca ayrılmamıştı. Haçlılardan hiç biri o gölgesiz, o kuru noktayı beyaz harmaniyeli yabancının elinden almayı düşünmemişti. Yarısı yıkık kulenin tepesi Adam'a kalmıştı.

«Bundan sonra hiç bir şey beni şaşırtmayacak,» diye düşünüyordu. «Zaten insan oğlunun hiç bir haline, hiç bir tutumuna hayret etmemek gerektiğini bilmem gerekirdi.»

Türk kuşatması altında geçen ilk günün ardından, Adam kendini öncekinden daha bilge hissediyordu. Haçlıların susuzluğunu kendi kurumuş boğazında buluyor, onların çektiği acıyı onlar kadar duyabiliyordu. Yine de Haçlılara acıdığını söyleyemezdi. Bütün bu başlarına gelenler salt onların suçu olmasa bile, o yabani, acımasız insanlar merhameti hak etmemişlerdi. Haçlının sathi, ilkel, dengesiz yaratılışı belki de kendi günahı değildi ama; Haçlı zihniyetini belgeleyen zulüm, ölçüsüz canavarlık ve bencillik, kısacası bütünüyle Haçlı mezalimi, olaylara dışardan bakanların yüreklerinde nefret hislerinin doğmasına yetiyor ve artıyordu.

Adam, Tanrı'nın Hıristiyanlık âleminden böyle bir sapık fikir, bir inanış ve soy bozuluşunun çıkmasına neden izin verdiğini anlamakta güçlük çekiyor, ama bu sonucu kendi aklına göre bir dereceye kadar izah etmekten de geri kalmıyordu.

Görünürde kendilerini Yaratan'ın en sâdık hizmetkârları sayan, aslında ise, O'nun en azılı düşmanları olan Hıristiyan din adamları günahın büyük kısmını yüklenmekteydi. Onların hasta, eğri ve çıkarcı tutumları;

Batılı milletlerin benliklerindeki koyu cehalet, sınırsız açgözlülük ve ikbal hırsı zemininde; yaşamak, gelişmek ve yayılmak imkânı bulmuştu. Papa Urban Doğunun zengin ülkeleri ve uygar insanları üzerine Kutsal Savaş ilân edince, Avrupa'nın bütün birbirine düşman ulusları bir ânda bir bayrak altına toplanıvermişti. Türklerin Kserigordon'da önemsiz bir zafer kazanmaları ne ifade ederdi ki? Kibotus'daki bütün Haçlılar kılıçtan geçirilse bile iş işten geçmişti artık. Kötülük, zafer yolundaydı. Batı Hıristiyan dünyasının bütünü, kıpkızıl haçlarla donanıyordu. Nefret ve kin yarası bir kez deşilmiş, bağnazlığın ve mesnetsiz kan düşmanlığının girişiği hoşgörü katliamı başlamıştı. Bulaşıcı hastalıkların en korkuncu olan kin, belki insanlık tarihinin sonuna kadar yüreklerde yanacaktı. Adam, gözlerini yumup tasayla içini çekti. «Hıristiyanlık, özündeki aydınlık ve insanseverliği yitirdi artık,» diye kendi kendine konuştu. «Bu değişiklik, Haçlılık dinini ortaya çıkarıyor. Bu değişiklik, yalnız Hıristiyanlığı değil, insanlığı da yok etme amacını taşıyor. İnsanoğlu için bir utanç, bir yüz karası devri başlıyor. Korkarım Haçlıların ilkel zihniyeti gelecekte de sürüp gidecek, gerçek uygarlığın mahvına sebep olacak.»

Ondaki bozulmayı hazırlayan sebep ne olursa olsun, Adam, Batılıyı Haçlı oluvermek bakımından kesinlikle suçlu görüyordu. Ama şu kuşatılmış, çaresiz kalmış kale içinde iki Batılı vardı ki, hiç bir zaman Haçlı olmamış, insan kalmayı bilmişlerdi: Rainald ve Hilda... Onların kurtarılmaları, Öçalıcı Tanrı'nın Türkler eline vermiş olduğu adalet kılıcından zarar görmemeleri gerekti. Ama nasıl? Nasıl?...

Bulunduğu yerden iç avluya, Haçlılara ve batıya, Türk ordugâhına baktı, baktı. «Burada, ben Arafta-

yım,» dedi. «Bir yanımda Cennet, öteki yanımda Cehennem var. Bütün kusur ve meziyetleri ile ben'den olan İnsan'ın geleceğini seyrediyorum.»

And olsun ki, İnsanoğlunu Biz yarattık... Nefsinin kendisine neler fısıldadığını iyi biliriz. Biz, ona şah damarından daha yakınız!...
KUR'ANI KERİM, Kaf Suresi, 16 ncı Âyet.

Güneş bir kez daha devrini tamamlamış ve doğu ufkundan kızgın yüzünü göstermişti. Yakıcı ışınlar Kserigordon surlarını dövüyor, dövüyordu. Rainald, omuzunu çekiştiren, ağır gövdesini sallayan elin etkisiyle usul usul gözlerini açtı. Brüno'nun yanık, çilli yüzünü gördü ve suratını buruşturdu. Tekrar uykuya dalmak istedi. Şövalye acele acele konuştu:

— «Uyan Rainald... Kendi başıma karar veremeyeceğim bir durum var. Bana yol göstermelisin.»

Broyes baronu homurdandı:

— «Defol! Cehenneme kadar yolun var. Bırak beni, uyuyacağım.»

Sesi öyle boğuk çıkmıştı ki, sözleri güçlükle anlaşılıyordu. Dili büyümüş, büyümüş, ağzına sığmaz olmuştu. Brüno ısrar etti:

— «Önce yol göster bana, sonra istediğin kadar uyu. Türkler, konuşmak için bir adam gönderdiler az önce. Duyuyor musun beni? Yeni bir teklifleri var. Duyunca küçük dilini yutacaksın! Son derece şaşırtıcı...»

Rainald isteksizce doğruldu. Başını silkeleyerek alnındaki ve şakaklarındaki ter tanelerini etrafa saçtı.

— «Ne teklifiymiş o?» diye sordu. «Teslim şartlarını mı değiştiriyorlar?»

— «Bilemedin... Kaledeki kadın, çocuk ve yaralıların kendi konukları olarak kabul edileceğini söylüyorlar! Onlara savaş tutsağı gibi değil, gerçekten konuk gibi davranacaklarmış. Yaralıları savaş sonuna kadar besleyecek, sonra da Bizans'a göndereceklermiş.»

Uykusu kaçan Rainald alaylı alaylı güldü:

— «Sen de bu sözlere inandın ha?» diye sordu. «Çok budalasın Brüno! Kim bilir bu şartların yanı sıra bizden ne istiyorlar? Savaş suçlularının teslimi mi? Torbalar dolusu fidye mi? Haydi, hepsini anlat artık.»

— «Hiç biri değil,» dedi Brüno, «Türkler, kadın ve çocukların ve yaralıların kötü şartlar altında yaşamaktan kurtarılmasını kendilerine iyilik sayıyorlar. Öyle ki, eğer ilk tekliflerini kabul etmezsek bile, kadın, çocuk ve yaralıların günde bir kez kaleden çıkıp su kaynağına kadar gitmelerine, diledikleri kadar yiyip içmelerine izin veriyorlar. Ne dersin buna? Ötesinde bir kurnazlık olabilir mi?»

Broyes baronu, parmak uçlarıyla çenesini kaşıyarak dalgın dalgın mırıldandı:

— «Bilmem... Nasıl bir kurnazlık olabilir ki? Kadın ve çocuklara tuzak kurmaktan ne kazanırlar? Açlıktan yarı ölü de olsa, susuzluktan kurumuş hale de gelse, hepsi enninde sonunda onların eline düşmeyecek mi? Karşılığında hiç bir şartları olmadığına emin misin? Tercüman bir yanlışlık yapmış olamaz mı?»

Brüno güvenle başını iki yana salladı. Rainald'ın yanına gelmeden önce bu ince nokta üzerinde çok durmuş, tercümanları sıkıştırmıştı. Hatta başka araştırma ve soruşturmalar da yapmıştı.

— «Onları tekrar tekrar sorguya çektim,» dedi. Rumların hepsi, Türklerin daha önceki Türk — Bizans

savaşlarında da benzeri davranışlarda bulunmuş olduklarını ağız birliği ile ifade ettiler. Onlarda, kadınlara ve çocuklara düşman gibi davranılması çok ayıpmış. Yaralı düşman erlerine de kötülük yapmazlarmış.»

Rainald başı üzerinde beliren yeni gölgeye baktı. İçini birden bir huzur, bir rahatlık kapladı:

— «Nerelerdesin sen Adam?» dedi. «Gel şöyle... Yanıma otur dostum. Önemli bir konuda senden akıl danışmak istiyorum. Türkleri bizden daha iyi tanıyorsun değil mi?»

İki saat kadar sonra, öğle sıcağının bastırmasına doğru, Kserigordon'un kapıları açılmış ve dışarıya garip, yoksul kişilerden oluşan bir kervan çıkmağa başlamıştı. Kirli, tozlu giysileri içinde yüzlerce kadın, yaralı Haçlı erlerinin yürümesine yardım ederek, ağır ağır yaklaşıyor, su kaynağına doğru ilerliyorlardı. Kapının hemen karşısındaki Türk okçuları oradan uzaklaşmışlardı. Buna karşılık, kale duvarlarının iki yüz adım açığında yüzlerce yalın kılıç Türk atlısı her ihtimale karşı hazır bekliyordu.

Emir Muhammed bu perişan insan topluluğunu ibretle seyrediyordu. İki adım gerisinde Togurdak, Ayaz ve daha birkaç Emir duruyorlardı. Türk subayları için bu zavallı insanlar sürüsü düşmanca hislerin sınırı dışında kalıyordu. Onlar, savaşın bahtsız kurbanlarıydı. Ama kalede hâlâ eli silahlı binlerce Haçlı vardı ve Haçlılar bu fırsattan yararlanıp bir girişimde bulunabilirlerdi. Emir Muhammed'in asıl ilgisi ve dikkati, su içmek ve karın doyurmak üzere davet ettiği zararsız kişilere değil, içerden çıkmaları yasaklanmış bulunanlara dönüktü. Haçlılar herhangi bir kurnazlık düşünür, karışıklık-

tan yararlanıp da çıkış yapmağa kalkışırlarsa, Türkleri tedbirsiz yakalayamayacaklardı.

Laçin su başında bekliyordu. Hekimleri ve sağlık heyetinin öteki görevlileri hazırdı. Yaralılar için mümkün olan her şey en kısa zamanda yapılacaktı. Öte yandan, kadınlar, çocuklar ve yaralılar için sofralar da kurulmuştu. Hepsinin yedirilmesi ve içirilmesi, Laçin'in gözetiminde, sağlık şartlarına uygun bir biçimde yapılacaktı.

Hilda, ayaklarını sürüye sürüye su kaynağına yaklaşıyor, yaklaşıyordu. Bastığı yeri görecek halde değildi. Yer sallanıyor, gök bulanıyordu. Sağ kolunu, yaralı bir Haçlı savaşçısının koltuk altından geçirmiş, onun ağırlığını omuzunda taşıyordu. Tanrım... Ne berbat bir koku yayıyordu yaralı adam çevresine...

Genç kızın susuzluktan dili damağına yapışmıştı. Kollarında ve bacaklarında tek adım atacak güç kalmamıştı. Su kaynağı sadece on — onbeş adım ilerde duruyordu ya, oraya kadar gidebilecek miydi? Yaralı Haçlıyı kendisi ile birlikte taşıması gereken sokak kadını yardımcı olmuyordu. Ağırlığın bütünü Hilda'nın üstündeydi.

En öndeki sıra su kaynağına beş adım yaklaşınca, silahsız iri yarı erler kadınları durdurdular. Yaralılar teker teker alınıp geriye, çınar ağaçlarının koyu gölgesi altına götürülmeğe başlandı. Kadın ve çocuklara ise, atılıp su yalaklarına girmek ve kana kana su içmek izni verilmedi. Bunun yerine, sırayla herkese küçük bir bakır tastan su içiriliyor ve çimenler üzerine kurulmuş bulunan sofra gösteriliyordu. Bir damla daha su? Hayır... Cevap kesindi. Sadece verilen su içilecekti. Hiç kimse kaynağa sokulmayacaktı. Sofrada konukları ılık birer kâse et suyu ve küçük birer saç ekmeği bekliyordu.

Bunları yiyenler, çınar ağaçlarının gölgesi altında oturup bekleyeceklerdi.

Laçin yaralı sayısının beklediğinden az çıkmasına şaşmadı. Yanındaki tercüman kadınları konuşturup da bilgi almadan önce, genç hekim olanları tahmin etmişti. Bakımsızlık ve ilgisizlik yüzünden, yaralı Haçlıların çoğu ölmüş, kaledc kalıp da havayı bozmalarını önlemek için surlardan aşağıya, uçuruma atılmışlardı. Sağ kalanlar, hafif yaralı olanlardı ki, tedavi edilmezlerse onların da sonu aynı olacaktı.

Laçin bunları düşünürken, uzaktan Emir Togurdak'ın yel-yepelek, seğirterek geldiğini gördü. Yine aynı anda bakışları su sırasına girmek üzere bulunan Haçlı kadınlardan birine takıldı. Elinde olmaksızın, hayranlıkla mırıldandı:

— «Maaşallah... Süphanallah...»

Hilda, toz ve tere bulanmış elbisesinin içinde bile cennet kaçkını bir melek kadar güzeldi. Genç kız, omuzuna dayanan yaralı savaşçının ağırlığından kurtulduktan sonra biraz rahat soluk alabilir hale gelmişti ama, çevresini görecek kuvveti yoktu. Kalan bütün azmiyle adım adım su kaynağına yaklaşıyordu. Suyun tatlı şırıltısı kulaklarını dolduruyor, dudaklarında serinliğe duyduğu özlem alevleniyordu. Üzerine dikilen bakışların farkında değildi.

Togurdak, Laçin'in yanında durup soluk soluğa konuştu:

— «Eyy ulu Mevlâm! Bre Laçin, şu kınalı kaşığı gördün değil mi? İn midir bu, yoksa cin midir?»

Laçin irkildi. İri iri açılmış gözlerle kart bekâra baktı.

— «Buyur Togurdak ağam? Anlayamadım...»

Togurdak gevrek gevrek güldü.

— «Haklısın yiğidim. Kimde kuru söz anlayacak hal kaldı ki? Dert etme kendine. Dört yanına baksana, Erinden Emîrine değin herkes apıştı.»

Gerçekten de, orada görevli bütün Türk askerlerinin dikkati aynı noktaya toplanmıştı. Işıl ışıl bir çift göz, gül goncalarını andıran bir çift dudak ve kuğu boynundan beyaz bir gerdandan başka herşey göze görünmez olmuştu. Yüzlerde saygılı, hayran ve tutkun takdir ifadeleri hâkimdi. Tek kişi bile güzel Haçlı kızını rahatsız edecek en küçük bir davranışta bulunmuyordu ama, herkesin gönlü alt-üst olmuştu.

Togurdak dirseğiyle Laçin'in böğrünü dürtüp mırıldandı:

— «Eğer Sultanımızı benden önce görecek olursan, ona muştuyu verebilirsin oğul: Togurdak sonunda dünya evine girmeğe karar verdi' diyebilirsin! Yeter ki şu melek yüzlü taze bir kez he desin...»

Hekimbaşı güldü. Güzel görüntünün etkisinden yavaş yavaş kurtulmakta olduğu anlaşılıyordu. Şakacı bir dille sordu:

— «Daha başka bazı şartlar da gerekmez mi dersin ağam?»

— «Daha ne şart olsun? Ben bu eksik eteği nikâhıma almağa razıyım!»

— «İyi söylersin ya... Ya kız evliyse? Ya nişanlıysa? Ya gönlünde başka biri varsa?»

Kocamış Selçuklu yiğidinin suratı asıldı. Ciğerlerini dolduran havayı usulca boşalttı. Heyecanı bayat süt gibi kesilmişti bir anda.

— «Etme bre Laçin...» diye homurdandı, «Birden ne de çok engel yığdın aramıza...»

Sonra derin bir soluk aldı. Güçlükle de olsa, sesli sesli gülmeyi başardı. Laçin'e göz kırptı.

— «İlle haksız da değilsin,» dedi. «Laf aramızda, doğmadık oğlana don biçmekle densizlik etmiş oldum. Zaten alıcı gözle bakıyorum da, fikrimi değiştiriyorum şimdi... Bu kâfir kızının gövdesi bana göre biraz fazlaca ince! Şuna bak... Et yok, but yok... Göğüs tahta gibi. Böyle hatunlar iyi döl vermez. Üstelik, korkarım bir ayağı da kısacana... Fukara seke seke yürüyor.»

Hilda, yaralı Haçlı'yı kaleden taşırken bir ayağını burkmuş olduğunun farkında bile değildi. Kendisine uzatılan su dolu bakır tası titrek parmaklarıyla tuttu, başına dikti. Ağzı tasın kenarına ve suyun o serin yüzeyine yapışmıştı. Sanki hepsi bir damlacıkmış gibi, tas dolusu berrak sıvı bir anda kaymış, boğazından inmişti. Boş tası almak için uzanan pos bıyıklı, mert yüzlü yaşlı erin gözlerine baktı. Er başını iki yana salladı, çimenler üzerinde hazır bekleyen sofrayı gösterdi. Emir Laçin kesin buyruk vermişti. Uzun süre susuz kalanların birden bire çok su içmesi zararlı sonuçlar doğurabilirdi. Konuklar önce bir kaç lokma yiyecek, biraz dinlenecek, sonra istedikleri kadar yiyip içmelerine izin verilecekti.

Laçin, yaralı Haçlıları bir kez kendi gözleriyle görmek ve gerekiyorsa tedavilerinde bizzat görev almak üzere sahra hastahanesinin çadırlarına doğru giderken, Togurdak beyin su başında kaldığını farketmiş ama aldırmamıştı. Yaşlı kurt, ilk görüşte ve bir candan bir cana aşka düşmüş olabilirdi. İnsan oğlunun neler yapacağına, hiç beklenmeyen zamanlarda neler hissedeceğine akıl ermiyordu. Ama Laçin kesinlikle güveniyordu ki, tutkusu ne kadar güçlü olursa olsun, Togurdak bey törelere yasalara ve geleneklere aykırı bir davranışta bulunmayacaktır.

Bir saat kadar sonra hasta çadırlarından döndüğünde, konukların doyumluk sofraya çağırıldıklarını gördü.

Bu kez ikram edilen bir tas et suyu ile bir küçük bazlamadan ibaret değildi. Tepsiler dolusu, mis kokulu bulgur pilavı, üstleri şişte çevrilmiş koyun etiyle kaplı olarak sofralara dizilmişti. Dış yüzleri boncuk boncuk terlemiş testilerle ayran ve su, isteyenin istediği kadar içmesi için bekliyordu. Ayrıca her konuğa birkaç tane düşecek kadar boł saç ekmeği, yağlı koyun peyniri ve soğan vardı.

Laçin ilk bakışta Togurdak beyi güzel Haçlı kızının yanında ve sofrada gördü. İhtiyar kurt dizlerinin üstüne çökmüş, Hilda'nın lokmalarını sayıyor, ona bir şeyler söylüyordu. Kızcağız bunalmış gibiydi. Bir yandan sofradaki ağız sulandırıcı yiyeceklere ve soğuk içeceklere eł sunmak istiyor, öte yandan önemli mevki sahibi olduğu ilk görüşte anlaşılan yaşlı Türk'ün o hem çekingen hem de mültefit ilgisine nasıl karşılık verebileceğini düşünüyordu. Hekimbaşı, gülmemek için dudaklarını dişleyerek oradan kaçtı. Kendi kendine mırıldanıyordu: «Et yok, but yok ha? Göğüs tahta gibi... Öylesi hatunlar iyi döl vermez değil mi? Üstelik de bir ayağı kısacana...»

Kaleye dönmeden önce, bir sonraki gün aynı saate kadar susuz kalacak olan çocukların yalaklara girip serinlemesine izin verilmişti. Kadınlar bu izinden yararlanarak, çocuklarla ilgilenmek ister görünüp yalaklara sokuldular. Laçin, çoğunluğu fahişelerden oluşan Haçlı kadınlarının soyunmalarını ve suya girmelerini yasaklamıştı. Ama kuşkusuz, çocukların yanına sokulmalarını hesaba katmamıştı. Yarım saat süreyle küçükler neşeli, tiz çığlıklarla suda oynaştılar. Dünya umurlarında değildi. Kserigordon cehennemini çoktan unutmuşlardı. Taş yalakların içine yatıyor, birbirlerine su serpiyor, boğuşuyor, cıvıldaşıyorlardı. Kadınlar, yalakların bir iki adım yakınına kadar sokulmuşlardı ama, soyunup se-

rinlemelerine izin verilmiyordu. Fahişelerden bir ikisi omuzlarını açmak, eteklerini bellerine dolamak isteyince, Laçin'in nöbetçileri bunlara engel oldu. Yine de, soyunmamak şartıyla başlarından aşağı tas tas su dökmelerine, çocuklar tarafından ıslatılmalarına kimse ses çıkarmadı.

Cennette bir iki saat geçiren Haçlı dişileri ile yavrularının Kserigordon'a dönmeleri yine karşılıklı emniyet tedbirleri altında oldu. Tepeden tırnağa ıslanmış soylu kadınlar ve orospularla küçükler surların içine girer girmez bir kıyamettir koptu. Suya erişmek için yerin dibine girmeğe hazır bulunan vahşi Haçlılar, ıslak saçları ve su damlayan giysileri görünce kudurmuşlardı. Neye uğradığını şaşıran kadın ve çocuklar müthiş bir saldırıya uğradılar. Saçlar yolunup koparılıyor, etekler parçalanıyordu. Kutsal Savaş gönüllülerinin kurumuş damakları ve çatlamış dudakları su arıyordu. Ve su, birikmiş kirleriyle birlikte sokak kadınlarının giysilerinde; saçlarında bol bol vardı...

Harap burcun üstündeki yerinden olanı biteni seyreden Rainald utancından kızarıyor, morarıyordu. İnsanoğlunun bu kerteye kadar alçalabileceğini düşünde görse hayra yoramazdı. Kadınların ve çocukların üstlerindeki rutubet uğruna birbirine giren, zıvanadan çıkmış Haçlıları hiç bir kuvvet durduramazdı. El kadar ıslak kumaş için birbirini öldürmeğe kalkışan bu yaratıklar gerçekten insan mıydı? Suyun kokusunu olsun alabilmek uğruna bir çocuğun yolunmuş saçlarını ağzında geveleyen şu yüksek rütbeli din adamı ne hakla Tanrı ile insan arasına girebilmişti bu güne kadar?

Bir-iki dakika içinde; düşmanların merhameti sayesinde susuzlukları giderilmiş ve karınları doyurulmuş bulunan bütün kadın ve çocuklar çırılçıplak soyulmuş,

nemli giysileri parçalanıp emilmiş ve yalanmıştı. O vahşi hücum sırasında ayaklar altında kalan iki küçük ve bir orospu, bir kenarda hareketsiz yatıyorlardı. Kimbilir? Belki de ölmüşlerdi. Kutsal Savaş gönüllülerinden en az bir düzinesi, hâlâ kanlı bir vuruşma içinde, birbirine kilitlenmiş haldeydiler. Bir iki parça ıslak kumaş uğruna döğüşüyorlardı. Su kapışma kavgasına katılmada geç kalmış yüzlerce Haçlı, dişlerini bileyerek, dudaklarını ıslatabilmiş olan yoldaşlarını seyrediyor, küfür ve beddualar savuruyorlardı. Mümkün olsa birbirlerinin kanındaki suyu kapışacaklardı.

Broyes baronu, sağına bakıp Adam'la göz göze geldi. Beyaz Harmaniyeli dostu sessiz sessiz ağlıyordu. Ötekilerin bir damlası için bin cana kıymağa hazır oldukları su, onun yanaklarından sakalına doğru dere gibi akıyordu.

Aşağıda, mazgalların yanında duran Brüno'ya seslenip buyruk verdi:

— «Bana en iyi atı eğerleyin Şövalye. Başıma bir tolga, elime bir kılıç bulun Çabuk olun...»

Brüno şaşırdı. Silah arkadaşının bitkin, fakat azimli yüzüne baktı.

— «Ne oluyor Rainald? Vuruşmaya mı gidiyorsun?» diye sordu. «Kiminle?»

— «Yaralılarımıza, kadın ve çocuklarımıza acıyan, kendilerine şükran borcumuz olan Türklerle! Onlara, aramızda hâlâ erkek gibi döğüşmesini bilenlerin de bulunduğunu göstermek istiyorum. Teke tek vuruşma isteyeceğim.»

Az sonra Kserigordon'un kapıları bir daha açılıyordu ve yanında dişsiz Rum kılavuzla iri yapılı bir savaşçı olduğu halde Rainald dışarıya çıkıyordu. Kılavuzun elinde küçük, beyaz bir bayrak vardı. Bu işaret, Baron'un

konuşmak isteğini anlatıyordu. Türk ordugâhından yalın kılıç dört atlı çıktı. Bunlar hızla yaklaşıp Rainald'ın ve adamlarının iki yanında yer aldılar. Haçlı Başbuğ ağır adımlarla Muhammed İlhan'ın çadırına doğru götürüldü.

Yüksek çam ağaçları altındaki serinliğe girince, Rainald uzun süreden beri ilk kez derisinde gölgenin temasını duydu ve ürperdi. Güzel şeydi yaşamak... Ama yaşamak için yaşamağa hak kazanmak gerekiyordu. Türkler o hakkı kazanmışlardı işte... Burada, sanki bir savaş alanında değil de, kendi evlerinin arka bahçesindeydiler. Türk komutanı, beyaz kıldan örülmüş geniş çadırının önünde, ipek kaplı minderlere kurulmuş, oturuyordu. Ayaklarındaki çizmelerde bir tek toz tanesi yoktu. Yanıbaşındaki bir sofra tahtası çeşit çeşit yiyecekler ve meyvelerle donatılmıştı. Beyaz örtünün üstünde, özellikle dış yüzü buğulanmış koca bir sürahi dolusu bal şerbeti dikkati çekiyordu. Sağındaki yaşlı Türk subayı ile arasında, üstü beyaz ve siyah karelerle kaplı bir levha, kareler üzerinde siyah ve beyaz heykelcikler vardı. Tanrı bilir ya, bu da yaşamayı bilen kişilerin insanca vakit geçirmesi için kullanılan o karmaşık araçlardan biriydi. Bir oyun, ya da bir eğlence aracı.

Kır sakallı, gök gözlü komutanın iki yanında bir kaç Emîr ve bir iki hizmetkâr vardı. Bunların hepsi de tertemiz giyinmiş kişilerdi ya, aralarında hangisinin söz sahibi olduğu besbelliydi.

— «İn atından, gel,» diye İlhan, gülümseyerek davet etti. «Buyur, bir tas bal şerbetimizi iç, ne dileğin varsa konuşalım.»

Yaşlı Rum kılavuz bu sözleri çevirirken köklü değişiklikler yaptı:

— «Emir hazretleri huzuruna yüz sürmene izin veriyor. Susuzluktan ölmek üzere olduğunu da biliyor. Gel, sana bal şerbeti vereyim diyor.»

Baron, başını gururla dikti.

— «Söyle ona,» dedi. «Bir şey içmeğe ihtiyacım yok. Buraya, teke tek vuruşmak amacıyla geldim. Bütün Türk Ordusu içinde kim en çok bileğine güveniyorsa çıksın karşıma, vuruşalım. Kazanırsam, bir kenara çekilsinler, biz kaleyi boşaltıp gidelim. Kaybedersem, daha önce istedikleri gibi kaleyi ve silahlarımı teslim edeceğim.»

Yaşlı Rum alaylı alaylı güldü. Yılışarak Muhammed İlhan'a döndü:

— «Soylu beyim... Bu kendini bilmez Haçlı serserisi buraya sizden er dilemek için gelmiş. Atarında olan varsa çıksın karşıma diyor! Bu saygısızın saçmalarını size aktarmak zorunda kaldığım için özür dilerim. Emir hazretleri! İnanın ki utançtayım. Sadık bir köleniz olarak, siz Türklere karşı...»

Beylerbeyi, öfkeli bir işaretle Rum'u susturdu. Başını omuzu üstünde döndürüp arkasına seslendi:

— «Laçin... Sor bakalım bizim yanımızdaki o Almanca bilen Rum kâfirine, Rainald'la konuşmamıza aracılık eden şu tilki suratlı herif güvenilir bir kişi midir?»

Bir dakika sonra, Wolf ile birlikte yakalanan ve Sevündük Alp tarafından Muhammed İlhan'a teslim edilen Petro isimli Rum kılavuz çevirmenlik işini üzerine almış, yaşlı kılavuz bir kenara itilmişti. İznik Emiri, Haçlı başbuğu ile konuşmada söz idaresini ele aldı ve sordu:

— «Adın Rainald değil mi?»

— «Evet.»

— «Sınırlarımızı zorla geçen, köylerimize saldıran,

yağma ve talan eden, beli bükülmüş bir din adamını döverek öldüren, günahsız ve silahsız tebaamızı bir kenara kıstırıp erkeklerini kılıçtan geçiren, kadınlarının ırzına geçen ve kaçıran, şu kalede yakalanan altı çobanımızı kalleşçe şehid eden serseri ve haydut sürüsünün reisi Rainald...»

Broyes baronu titredi. Sıcak altında ezilen vücudu sanki küçüldükçe küçülüyordu. Başını öne doğru sallayıp olumlu anlamda işaret etti. Yapılan kötülüklerin hemen hepsinin kendi isteğine rağmen gelişmiş olduğunu iddia etmenin ne yararı vardı?

— «Saçların sarı, uzun ve kıvırcık. Gözlerin mavi. Gövden iri yarı... Tarife tıpı tıpına uyuyorsun Rainald! Kserigordon'da eline düşen yedi Türk çocuğunun hayatını bağışlamak istediğin gerçek mi?»

Rainald başını yine olumlu anlamda salladı. İlhan devam etti:

— «Ne çare ki adamların seni dinlemediler ve... barış içinde kaleden ayrılmakta olan gençlerimize arkadan saldırıp altısını şehid ettiler. Sonuncuyu da öldürecekleri sırada yine sen yetiştin, itaatsiz savaşçılarından bir kaçını yaraladın ve cinayete engel oldun. Tamam mı? Eksiğim varsa tamamla.»

— «Olay böyle cereyan etti. Ekleyecek bir şey yok.»

— «O halde Rainald, bizden hiç kimse seninle vuruşamaz. Şerefli bir adam gibi davranmanın karşılığı olarak, hayatın Devletimizin himayesi altındadır. Canını, kendisine saygı duyduğumuz bir kişiye bağışladık.»

Rainald önce şaşkın şaşkın Beylerbeyini süzdü. Sonra öfkeyle bağırdı:

— «Neden? Ben hiç kimseden esirgenmek, korunmak dilemedim. Canım o kadar tatlı değildir!»

İlhan kaşlarını çattı.

— «Belki...» dedi. «Ama şu anda, bir kez bağışlanmış bir can taşıyorsun! Hafızan zayıf değilse eğer, boğaz içindeki savaşta attan nasıl yere vurulduğunu, keskin bir kılıcın nasıl başının üstünde parladığını ve... sonra nasıl bağışlanmış olduğunu hatırlarsın.»

Baron'un dizlerinin bağı çözüldü. Güç duyulan bir sesle kekeledi:

— «Kimdi... kimdi o ak sakallı ihtiyar? Kendisine... söz verdiğiniz kişi o mu?»

— «O ihtiyar, başbuğlarının onurunu iki parahk etme pahasına da olsa kan içme heveslerinden vaz geçmeyen haydutların şehid ettiği çocuklardan birinin büyük dedesidir. Ve sen, hayatını, onun seni bağışlamasına borçlusun.»

Rainald dayanma gücünü yitirmek üzereydi. «Hayatım boyunca bir çok defalar, başkaları tarafından takdir gören iyilikler yaptım sanıyordum,» diye düşündü. «Meğer ne önemsiz şeyleri hazineleştirmişim... O ak sakallı adam... Belki yüz yaşında vardı... Ben iki yüz yıl bile yaşasam, onun kadar cömert olamam Torunlarının kanına girenlere komuta eden birini bağışlayamam. Tanrım... Neden beni böyle eksik yarattın? Neden karşıma sık sık, noksanlığımı oranlayabileceğim kişiler çıkarıyorsun? Bu şartlar altında yaşamanın ne tadı var?»

Gözlerinde biriken iki parça nemi elinin tersiyle sertçe kuruladı. Boğuk, sert bir sesle isyan etti:

— «Hayatımı, onu yaratandan başka hiç kimseye borçlu olmak istemem! Ben, hiç kimseden aman dilemedim. Asla dilemeyeceğim de. Bağışlanmayı reddediyorum!»

İçinden, daha çok konuşmak, bir şeyler söylemek geliyordu ama, bir saat durup dinlenmeden dert anlatsa karşısındakileri şimdikinden daha fazla etkileyemezdi. Sustu ve bekledi.

İlhan usulca yerinden doğruldu. Rainald'a doğru iki adım attı. Tercümana emretti:

— «Peki ...Söyle ona, madem ki istemiyor, bundan böyle hayatı bizim himayemiz altında değildir. Şunu da ekle... Hepimiz beğendik bu davranışını. Yiğit kişiymiş Rainald. Eğer hâlâ istiyorsa, başta ben olmak üzere içimizden herhangi biriyle teke tek vuruşabilir. Yalnız, ileri sürdüğü şartları kabul edemeyiz. Kserigordon, devletimizin sınırları içindedir. Onun üzerinde pazarlığımız yoktur. Kale içindeki bütün Haçlılar, da tutsağımızdır, pazarlık onlar için de söz konusu olamaz. Teke tek vuruşma, Rainald ile, onun seçeceği hasım arasında bir şeref döğüşü olacaktır.»

Rainald başını dikleştirmeğe çalıştı. Ne kadar da yorgun ve bitkindi... Ama yer yüzüne başka dünyalardan inmiş bir devle bile vuruşmağa hazırdı. Bakışlarını, oturan veya ayakta duran Türk beylerinin, subaylarının üzerinde gezdirdi. İçlerinden birini seçmek ve teke tek vuruşmaya çağırmak kolay değildi. Hangisiyle göz göze gelse, bir sonrakine yönelmek zorunda kalıyordu. Çünkü derinine inmeğe çalıştığı çift çift, renk renk gözlerin hiçbirinde meydan okuma bulamıyordu. İncelemeğe çalıştığı o yüzlerde dostluk, kardeşlik, garip bir yakınlık ifadesi seziliyordu. «Onlardan birini er meydanına sürüklemek, yenmek ve sonra da bağışlamak isterdim,» diye düşündü. «Ama başarabileceğimden hiç kuşku duymadığım böyle bir işe nasıl girişebilirim ki, hepsi bana eski bir arkadaşı, can ciğer dostuymuşum gibi bakıyor! Hangisini ötekinden ayırd edebilirim?»

Gırtlağı acıya acıya Emir Muhammed'e sordu:

— «Seçimi siz yapsanız?»

Beylerbeyi başını salladı. Gülümsedi.

— «Olmaz. Sen zorlamadıktan sonra, içimizden hiç

kimse sana silah çekmeyecektir. Biz sebepsiz yere kan dökmekten nefret ederiz.»

Rainald'ın yeniden konuşmasını beklemeden eliyle bir işaret yaptı. Beylerden yaşlıca, yağız yüzlü biri kâse dolusu bal şerbetiyle yaklaştı. Emir Muhammed kâseyi alıp Haçlı beyine verdi.

— «Haydi iç,» dedi. «İç ve kaleye dön. Teslim olmağa karar verdiğin zaman, yenilgiyi kabul etmenin aslında senin sandığından da kötü bir şey olduğunu anlayacaksın Rainald. Ya Hak'tan yana olmayı öğrenmek, ya da sık sık yenilmeyi göze almak zorundasın. Ama er kişisin, dürüst ve vicdanlısın. Bu yüzden mağlup da olsan muzaffer de olsan her zaman yakınlarında birkaç dost bulabilirsin. Metin ol... Güvenilir bir tek dostun varsa, en azından yaşamağa devam edecek kadar güçlüsün demektir.»

Baron, pırıl pırıl yanan kâseye uzanan elinin hareketini son anda durdurdu. İçindeki maddî ihtiyaçların yarattığı o özlem fırtınası birden kaybolmuştu. Kaseye bakan gözleri, harap burcun tepesinde, güneşe en yakın yerde oturan beyaz harmaniyeli bir adamı görüyordu. «Çok doğru!» diye düşündü. «Güvenilir bir dostu olan kimse yaşamağa devam edecek kadar olsun güçlüdür. Öyle biri susamaz acıkmaz, yorulmaz ve umutsuz kalmaz.»

Yanaklarından sıcak, buharlı göz yaşlarının sızdığını farketmedi. Sesli sesli yutkundu:

— «İzin verirseniz kaleye döneceğim,» dedi. «Eğer o taş mezardan canlı çıkmam kısmet değilse, bilmenizi isterim ki..»

Sustu. Emir Muhammed, kendisine uzanan iri, güçlü eli tutup sıktı. Rainald'ın sözlerini tamamlaması gerekli değildi. Bu iki kişi, aralarında dostluk kuracak ka-

dar uzun zaman konuşamamışlardı belki, ama şu kısacık süre içinde düşmanlıklarını saygıdeğer kılmayı bilmişlerdi.

— «Emir hazretleri, kişizadem, merhametinize sığınıyorum!»

İhtiyar kılavuz kendini attan yere atmış, Beylerbeyinin ayaklarına kapanmıştı.

— «Kulunuz, köleniz olayım! Şu yaşlı halime bakıp insaf edin, acıyın... Beni bu vahşilerle birlikte kaleye dönmeye mecbur etmeyin. Zavallı vücudumu parça parça edecekler. İşkenceye——»

İlhan iğrenerek bir adım çekildi, ayaklarını adamın elinden kurtardı.

— «Kes bre mendebur muhanat!» diye gürledi. «Senin kim olduğunu, vahşi dediğin bu adamlara yol göstermek için nasıl can attığını bilmez miyiz sanırsın? Beyaz bayrak altında geldin, beyaz bayrak altında döneceksin! Hemen Allah senin ve milletinin başından beyaz bayrağı eksik etmesin!»

Rainald olup bitenleri anlamakta güçlük çekmemişti. Tek kelime Türkçe bilmediği halde, klavuzla Türk komutanı arasında konuşulanların ona tercüme edilmesi gerekmiyordu. Dizginleri toplayıp hayvanın başını çevirdi. Emir Muhammed'i ve öteki Türk subaylarını selâmladı, kalenin yolunu tuttu.

Kapılar açılır açılmaz, Hilda'nın şişmiş ve kızarmış gözleri, ağarmış yüzü ile karşılaştı. Genç kız, biraz ötede gölgeye uzatılmış babasını gösterip hıçkırdı:

— «Babam ölüyor Rainald... Zehirli bir böcek sokmuş olmalı. Az önce birden yere yuvarlandı. Soluk bile alamıyor. Kapıları kapattırma. Türklerin çok usta hekimleri var. Babamı onlara göstereyim, belki kurtulur.»

Baron, yaşlı soylunun morarmış yüzüne, köpüklü dudaklarına ve dışarı fırlamış diline şöyle bir baktı.

Ama dikkati Hilda'nın sözlerindeydi... Sevgilisi akıl danışmıyor, çare aramıyordu. Çarenin nerede olduğunu iyi biliyordu. Rainald'dan istenen şey, sadece izindi... Resmi bir şey...

İndiği atın sırtına yaşlı baronun hareketsiz gövdesini çaprazlama yatırdı. Dizginleri Hilda'nın eline verdi. Tek kelime söylemedi. Genç kızın atı yedekte çekerek hızla uzaklaşmasını dalgın dalgın seyretti.

Ne kadar da değişivermişti dünya iki gün içinde... Tanıdığını sandığı herkes ve her şey! Ya kendini bu değişikliğe uydurmak, ya da hayatı boyunca edindiği bütün yargı ve inançlarını yenilemek zorundaydı Rainald.

Kalabalığı yarıp merdivenlere doğru yürüdü. İki Haçlı, yapmakta oldukları alışılmamış iş bakımından bir süre dikkatini çekti; adamlardan biri dizlerinin üstüne çökmüş, avuçlarını açmış ve meydana getirdiği küçük havuza dolan renkli sıvıyı yalamaktaydı. O sıvı, öteki adamın sidiğiydi!...

Biraz ötede etrafı sarılmış bir savaş atı gördü. İki üç kişi hayvanın boynunda bir damarı açmış, akan kanı içiyorlardı. Siyah renkli, yapışkan ve sıcak sıvı, içenlerin ağzına, yanaklarına, boynuna bulaşmıştı. Hayvan, o sıcakta tiril tiril titriyor, inliyordu.

Serilmiş hareketsiz gövdeler üstünden atlayarak burca tırmandı. Adam, oradaydı. Yüzünde her zamanki serin, sakin ifadeyle güneşin altına oturmuş, gülümsüyordu. Alnında küçük bir ter damlası bile yoktu. Esrarengiz dostun sadece görünüşü bile Rainald'a engin bir rahatlık verdi. Oturuncaya kadar beklemeden heyecanla sordu:

— «Bana Türklerden söz eder misin Adam? Onlar hakkında bildiğin her şeyi anlatmanı istiyorum. Her şeyi...»

Adam, kılını bile kıpırdatmadı. Aynı sakin tavırla kısaca:

— «Kendi içine iyi bak,» dedi. «Bir iki eksiğinle beraber Türk'ü göreceksin.»

Rainald yüzünün kızardığını hissetti soluğu daralır gibi oldu. Birdenbire heyecanlanmıştı.. Kekeledi.

— «Bana hiç bu kadar iltifat etmemiştin adam. Senin onlara hayran olduğunu seziyorum. Beni — Türk'e benzetmekle—»

— «Hata ettiğimi sanmıyorum.»

— «Bana onların nasıl kişiler olduklarını, âdet ve geleneklerini, inançlarını anlat. Kutsal savaş gönüllerini harekete geçiren, Haçlı ordusunu toplayan ve bizi buralara kadar gönderenlerin anlattığı Türk'le gerçek Türk arasındaki farkı görmek istiyorum Adam... Sen onları tanıyorsun. Aralarında bulunmuşsun. Dillerini bile konuşuyorsun. Bildiklerini bana da öğret.»

Adam'ın suratı yavaş yavaş asılmağa başlamıştı. Başını yere eğip fısıldadı:

— «Fazla hayalci olmanı istemem dostum. Türklerin içinde de Türk olmayanlar, yani ortalama Türk kişiliğine uymayanlar vardır. Haydutlar, hırsızlar, kötü niyetliler... Onlar, müstesna ve bütünüyle seçkin insanlardan oluşmuş bir millet değildir. Tanrı öyle bir millet yaratmadı.»

— «Nasıl olur? Ya Türklere duyduğun hayranlık?»

— «Ben Türk gibi olanların hepsine, bu arada sana da hayranım Rainald. Dostlarım içinde her milletten, her dinden insanlar vardır. Adem ile Havva'nın iyi, merhametli ve bilge torunlarına saygım vardır. Ötekilere ise acır ve yol göstermeğe çalışırım. Türklerin siz Avrupa milletlerinden farkı bu. Onların arasında saygı duyulacak kişiler o kadar fazla ki —»

İçini çekmek için sustu. Tekrar gülümsemeğe başlamıştı. Özür diler gibi boynunu büktü.

— «Onlar hakkında konuşurken tarafsız olmam mümkün değil,» dedi. «Sanırım kendimi belli ölçüde Türk sayıyorum. Buna ne dereceye kadar hakkım var, bilmem. Bak, sözü uzatmamak için sana Türk geleneklerinden ve İslâm inancından söz edeyim ——»

Laçin, Rainald'la Beylerbeyi arasındaki konuşmalara tanık olmuş, sonra İznikten getirteceği ilaç listesini hazırlamak üzere çadırına çekilmişti. Daha mindere oturup da eline kalem almasına fırsat kalmadan Togurdak beyin nezle görmemiş sesini duydu.

— «Laçilin! Bre Laçilin! Tez yetiş!..»

Çizmelerini ayaklarına geçirip dışarı fırladı. Sesin geldiği yana iyi adım atınca Hilda'yı, Togurdak beyi ve at sırtında getirilen hastayı gördü. Bir dakika sonra baron Lehman serin bir hasta çadırında tertemiz bir yatakta sırt üstü yatıyordu. Laçin, yardımcı bir hekimle birlikte adamın sırtındaki giysileri çıkarıp atıyor, bir yandan da ağzına kaşık kaşık su veriyordu.

Hekimlerin hızlı ve etkili çalışmalarına büyülenmiş gibi bakıp duran Hilda, hıçkıra hıçkıra ağlamaktaydı. Togurdak bey, genç kızın iki adım yakınında duruyor, hastadan çok bu güzel yaratığın üzüntüsü sebebiyle derin bir endişe içinde olduğunu gizlemeden ellerini uğuşturuyor, sorular soruyordu:

— «N'olmuş adama? Laçin, dilini mi yuttun? Ölür mü yoksa kalır mı? Kızcağızın haline baksana bre oğul, korkarım babasından önce ——»

Laçin neden sonra onu hafif tertip paylamak gereğini duydu:

— «Başım ucunda konuşup duran biri olmazsa daha iyi çalışırım Togurdak Ağam. Hele şu kızı da alıp dışarı çık bakalım.»

Togurdak'ın dudakları dişlerinden uzaklaştı. «Yeni yetme değil mi?» diye kendi kendine homurdandı. «İle de hekim milleti... Eldeki yara, duvar deliği bunlara. En iyisi Laçin mi? O da yaralı parmağa işemez...»

İçeriye doğru ters ters bakıp Hildanın çıkması için çadır kapısını tuttu.

— «Gel hatun gel,» dedi. «Üstüne gök gürlememiş kişiler bunlar! Bizi buracıkta çok gördüler. Dışarda bekleyelim.»

— «Hiç kuşkum yok,» diye Laçin arkasında olup bitenlere aldırmadan yardımcısına fikrini açıkladı. «İnme inmiş. Zaten bünyesi sağlam değilmiş ihtiyarın. Kalede sıcak altında, susuz yaşamak ve devamlı korku duymak sonucu çabuklaştırmış.»

— «Yanımızda bir miktar yılan otu kökünden yapılma öz var beyim,» diye genç hekim hatırlattı. «Hemen verelim mi?»

— «Hayır... Şimdilik hiç bir ilaç fayda vermez. Önce biraz kan alacak ve hastayı serin tutmağa çalışacağız. Özellikle başı ve boynu serin tutulmalı. Bir hasta bakıcı görevlendir. İhtiyarın alnına, yüzüne, ensesine ve kulunçlarına soğuk suya batırılmış bez parçaları koyulacak. Su ılıklaştıkça bezler yeniden taze ve serin suya batırılacak. Arada bir ağzına kaşıkla su verilecek. Şimdi yardım et de biraz kan alalım. İlk iş damarların yükünü hafifletmek olmalı.»

Yarım saat sonra Togurdak bey ve Hilda çadıra alındılar. Çağırılan bir tercüman aracılığı ile durum

Hilda'ya anlatıldı. Laçin, inme hastalığının böcek ısırmalarından çok daha tehlikeli olduğunu, fakat baron Lehman'ın nisbeten hafif bir inme türünü atlatmakta bulunduğunu belirttikten sonra:

— «Bütün mesele bu geceyi geçirmesinde,» dedi. «Yeniden bir inme olursa, tekrar kan almak zorunda kalacağız, ama kurtuluş ihtimali çok zayıflayacak. O takdirde, kurtulsa bile hastanın bir veya birkaç duyusu körelecektir. Öte yandan, yarını sağ salim bulursa, vereceğim ilaca aralıksız devam etmek şartıyla bir daha inme gelmeyecektir.»

Emir Togurdak, biraz dargın ve gücenik bir tavırla söze karıştı:

— «Demek şimdi bu adamcağız geceyi bizde geçirecek. Ya kızı ne olacak? Fukaranın haline bakılırsa o da babası kadar hekim şefkatine muhtaç, insanlık icabı olarak ——»

Laçin bıyık altından güldü.

— «Ne demek istediğini anladım Togurdak ağam. Yazık ki yapabileceğimiz bir şey yok. Kızın kaleye dönmesi gerekiyor. Bununla beraber——. Bizim yetkilerimizi aşan bir müsaadeyi Beylerbeyinden alacak olursanız eğer——. Şöyle bir çare düşünülebilir. Kız babasının yanında geceler. Çadıra, güvenilir bir de nöbetçi konur. Hastabakıcı yerine hastanın kendi kızı başında beklemiş olur.»

Sözlerini tamamlarken yaşlı beye göz kırpmıştı. Togurdak, Laçin'in az öncekî çıkışmasını çoktan bağışlamıştı. Ciddiyetini bozmadan fikir yürüttü:

— «Desene iş başa düştü!... Gidip Emir Muhammed'le görüşeyim bari... Çadıra konacak nöbetçi konusunda sorumluluk yüklenmek güç ama, insanlık öldü mü? Bir yolunu buluruz elbet.»

Vakit gece yarısını çoktan geçmişti ve Togurdak bey hastahane çadırının önünde, çimenlerin üstüne oturmuş düşünüyordu. Hiç kuşkusuz, ertesi sabah bütün ordugâha rezil olacaktı. Emir Muhammed'e söz vermişti, eline, beline gözüne güvenilir bir nöbetçi bulmak için... Ve bulmuştu!

İçinde öyle bir od yanmaktaydı ki, yürek çarpıntısından başka bir dille anlatılamazdı. Durup durup çıkışıyordu kendi kendine: Bre hey kart öküz! Evladın yaştə kıza vuruldun gitti ha? Billr misin ne pâklar kırkından sonra azanı? Bakmaz mısın kırış kırış suratına aynalarda? Allah korkusu yok mu sende bre dinsiz imansız heyy?»

Eleştirmek çok daha kolaydı aklın dediği yöne gitmekten. Kendini suçlamakla Hilda'nın hayalini, gözü önünden silemiyordu .İçini çekti. Utanmasa ağlayacaktı ə yaştan sonra, başında kavak yelleri esen bir delikanlı gibi.

Çadırın içinde, Hilda'nın en küçük kıpırdanmasını duyuyordu. Kızcağız sık sık ıslak bezleri sıkıyor, yeniden ıslatıp babasının alnına, ensesine ve kulunçlarına koyuyordu. «Kimbilir ne kadar yorgun, ne kadar uykusuzdu ya, hiç şikâyet etmiyordu. Ne kadar da sevinmişti, geceleyin babasının yanında kalmasına izin verilince... Hele Togurdak'ın çadır kapısında bekleyeceğini öğrenince... Şüphesiz, o yaşlı başlı Türk subayının böyle bir fedakârlığı neden göze aldığından habersizdi! Öyle saf öyle masumdu ki... Aklına kıllıkışlı şeyler getirmesi söz konusu olamazdı!»

Göğsündeki sıcak, bunaltıcı havayı sesli sesli dışarıya verip kollarıyla dizlerine sarıldı. «Yook... Bu işin

yürümesi imkânsız. Elâlemin bana bakıp bakıp gülmesine dayanamam doğrusu,» diye kendi kendine konuştu. «Sabah ola hayrola. Şu kızcağızın babası bir iyileşsin, onunla ilgilendiğimi hiç belli etmeyeceğim artık. Millet yumurtaya kulp takar! Gördüğüne hayal ettiğini de ekler, yılların aklı başında Togurdağı kepaze olur.»

Gökyüzünde pırıl pırıl bir hilâl vardı. Gerçi yeteri kadar ışıtmıyordu dünyayı ama, Togurdak hilâl şeklindeki Ay'ı, dolunaydan daha etkili, daha güzel bulurdu. Hilâl, şair ruhlu askere coşku ve ilham verirdi her zaman. Oysa işte şimdi, ne çevresindeki sessiz güzelliğin farkındaydı, ne de gökteki Ay ve yıldızların. Miskin bir âşıktan başka bir şey değildi koca Togurdak...

Arkasında hışırtılı bir ses duyunca irkildi. Ayağa fırladı. Hilda çadırın kıl kapısını aralamış dışarıya bakıyordu. Telaşlandı. «Hak emri geldi de kızcağızı yetimmi bıraktı yoksa?» diye atıldı, çadıra girdi. Hasta rahat rahat uyuyordu. O renksiz gergin yüz pembeleşmiş, gevşemişti. Rahat rahat nefes alıyordu. Hilda'ya döndü. Genç kızın güzel gözleri dolu doluydu. Nemli dudakları aralanmıştı. Kendi dilinden bir şeyler söylüyor, hıçkırmamak için avuçlarını açıp açıp yumuyordu. Hayır üzgün değildi Hilda. Sevinçten öyle heyecanlanmıştı ki, ağlamak üzereydi.

Togurdak'ın endişesi kayboldu. İri, sağlam dişlerini göstererek güldü.

— «Birden korkuttun beni kız!» dedi. «Ne dediğini anlıyorsam Allah canımı alsın. Herhalde bana teşekkür etmek istiyorsun. Allah'a ve Laçin'e sakla o sözleri hatunum. Hak buyurdu, hekim aracı oldu.»

Hilda birden koştu, Togurdak'ın boynuna sarıldı ve yüzünü, gözünü, ağzını öpmeğe başladı. Bir yandan da mırıl mırıl konuşuyor, bir şeyler anlatmak istiyordu.

Kart bekâr, boynuna sarılan yumuşak kolların, göğsüne dokunan göğüslerin etkisiyle sarsıldı. Saçları diken diken oldu. Üstü başı pek de temiz sayılmazdı kâfir kızının ya, ağzından gül kokusunu aratmayacak bir koku yayılıyordu. Gözlerinden inciler yuvarlanıyordu o duru, düzgün ten üzerine.

Soluk alamaz oldu. Yüreği durmuş, kasları ve mafsalları katılaşmıştı sanki birdenbire. Ellerinin ağır ağır harekete geçtiğini, kızın beline dolanan güçlü kollarının kendisine ait olduğunu neden sonra farketti. Hilda'nın etli, gül yaprağı biçimindeki dudakları aralanmış, Togurdağın ağzına kapanmıştı. Genç kızın soluğu ısındıkça ısınıyor, yakıcı bir hâl alıyordu. Ya o ince, yumuşak kollar? Nasıl da birden kuvvetlenmişlerdi.

Son anda silkindi. Ellerini yumuşak, elastiki göğüslerine bastırarak kızı itti. Asık bir suratla, boğulur gibi bir sesle homurdandı:

— «Yanlış anladın beni... Dur hele! Dur dedim kız! Bırak... Otur oturduğun yerde...»

Şiddetli itmesiyle Hilda yere düşmüştü. Togurdak telaşla atıldı. İncitmekten, kırıp dökmekten korkar gibi, usulca kolunu yakaladı. Yardım edip ayağa kaldırdı. Az önceki âni sertlik ve heyecanından dolayı utanır gibiydi. Uzandı, eli yanacakmış gibi çekinerek saçlarını okşadı. Söylediklerinin anlaşılamayacağını bildiği halde, özür diledi:

— «Bakındı!.. Ne ettiğimi bilemedim güzel kızım. Hoşgör... Yanıldın ki, tarife sığmaz... Ben, ettiği bir iyilik karşılığında fırsattan yararlanacak kişi değilim hatunum. Togurdak'tır adım! Dimdik, çatalsız, budaksız Togurdak... Kaba-saba, sözünü bilmez kişiyimdir, gerçek, ille yüzümün karası yoktur.»

Kimi kime karşı savunduğunu bilmeden, göğsünü şişirdi, devam etti:

— «Daha çocukluğumda anlamıştı, rahmetli babam benim adam olmayacağımı. Gerçek, Tanrı'nın bir garip kuluyum. Uymaca akıllı olmamaklığım bir yana, üstüme gök gürlememiştir. İlle kaşıkla verip sapıyla göz çıkarmak huyumda yoktur. Bilirim, babanın ölümden kurtulmasında payım vardır diye beni ödüllendirmek geldi içinden. Elinde yok avucunda yok. Senden hoşlandığımı da sezdin... Olmaz olsun böyle ödül. Ud altında kalamam ben.»

Daha çok konuşur, içini dökerdi ya, Hilda'nın şaşkın bakışlarında şaşkınlığın dışında anlamlar da sezdiğinden birden ürktü. «Bu kız bana kırk yıllık dostuymuşum gibi bakıyor!» dedi içinden. «Dost da değil de kırk yıllık kaşık düşmanı gibi... Anlamadı ne kafada olduğumu... Az yüzüne gülsem gene sarılacak boynuma» Sözü kesip sert adımlarla dışarıya çıktı. Bu çıkış çalımlıydı çalımlı olmasına ama, aslında bal gibi bir bozgundu. Kaçıştı.

Çadır kapısı önündeki yerine oturdu. Bir ter boşanıyordu ki koca gövdesinden, yarım dakika içinde her yanı sırılsıklam oluvermişti. Yorgunluktan bitmiş, tükenmiş gibiydi. Kesikkaya dağının kuş uçmaz kervan geçmez uçurumlarını aştığında böyle takatsiz kalmamıştı. Elleri, dizleri titriyordu. Başını iki yana sallayıp homurdandı:

— «Beğendin mi başına geleni bakalım hey koca teke? Kişi, nefsine hâkim olmak gerek oğul! Bundan böyle ne kendini ne de Allah'ı kandırmaya kalkışmazsın elbet.»

İçerde ise, Hilda'nın şaşkınlığı hülyalı bir dalgınlık halini almıştı. Babasının ayak ucuna oturmuş, ellerini oğuşturarak düşünüyor, hafiften gülümsüyordu. Togurdak'ın sözlerini anlamamıştı ama, ne demek iste-

diğini iyice öğrenmişti. Togurdak beyi tanımış ve yürekten sevmişti. Sakal ve bıyıklarında gümüş teller pırıldayan bu yağız yüzlü Türk beyi hem derisini tatlı tatlı ürpertiyor, hem de yüreğini göğsüne sığmaz ediyordu.

— «Tanrım beni bağışlasın...» diye. mırıldandı. «İçimdeki duyguları günah saymıyorum. Rainald'da eksik olanı Adam tamamlayabilirdi, oysa bu kâfir şövalyesinde hiç bir noksan göremiyorum. O mert, yakışıklı, yüce gönüllü bir kişi. O'nda erkekten üstün erkeklik ve bilgeden üstün bilgelik var.»

Sevdiği erkeğin bir dinsiz olması üzerinde fazla düşünmek istemiyordu. Türkler hakkında Kutsal Savaş gönüllülerinin inandıkları hangi suçlama gerçeğe uyuyordu ki?

«Ya bey saraylarındaki güzel kadın dolu haremler?» diye biraz tasalandı. Sonra başını silkti. «Broyes Baronesi olmaktansa——» dedi...

Ey huzur içinde olan can! Hoşnud etmiş ve edilmiş olan Rabbine dön! Ey can! kullarımın arasına gir. Cennetime gir!
KUR'AN-I KERİM, Fecir S. 27, 28, 29 ve 30'uncu Ayetler.

Ertesi gün öğleden sonra, Rainald ve Adam arasındaki konuşma, daha doğrusu Adam'ın anlatması ve Rainald'ın sessiz sedasız dinlemesi devam ediyordu. Beyaz harmaniyeli esrarengiz kişi bir ara dirseği üzerine dayanıp gülümsedi.

— «İstersen bir iki saat uyu Rainald» dedi. «Çok bitkin görünüyorsun. Göz kapakların şişti. Uyanık durmakta güçlük çekiyorsun»

Broyes baronu şiddetle reddetti:

— «Hayatımda hiç bir zaman şimdiki kadar uyanık olmadım. Lütfen devam et Adam. Daha anlat... Bu yeni ülkelerin insanlarını daha iyi tanımak istiyorum.»

— «Ya Hilda ve Baron Lehman? Onları merak etmiyor musun dostum? Dünden beri hiç bir haber alamadık ——»

— «Hilda!.. Bir zamanlar bu isimde bir sözlüm vardı. Benim için hava kadar, su kadar önemliydi o. Oysa şimdi, itiraf ederim ki Hilda'yı sevmiyordum, Adam. Daha doğrusu, sevmenin anlamını bilmiyordum sanırım. Eşi bulunmaz bir güzeldi o... Her gören erkeğin yüreğini hoplatacak kadar güzel, iyi ve temizdi. Sayısız el Hilda'ya uzanmak istiyordu. Kendi elimi ötekilerin hepsin-

den üstün ve önde tuttum. Kızı kendime istedim, çünkü herkes onu kendine istiyordu. Hilda, ötekiler içinde benim kadar bile değerlisi olmadığından beni seçti. Hepsi bu kadar...»

— «Yanılmış olmayasın dostum? Birbirinizi seviyor gibi görünüyordunuz?»

— «Doğru, öyle görünüyorduk. Çünkü ilerde evlenmeleri düşünülen erkekle kadının birbirlerini sevmesi beklenir. Ama hem kendimizi hem de çevremizi kandırıyorduk. Hilda benim için bir ünvan, bir onur payesi gibi bir şeydi. Ben onun için bu kadar bile değer taşımıyordum.»

— «Ama Rainald——»

Broyes baronu gözlerini tepeden inen güneş ışınlarına karşı kapadı. Yalvarır gibi:

— «Lütfen...» dedi. «Lütfen bahsi değiştirelim Adam. Devam et... Bana Tanrı'nın insanlara indirdiği o son kitaptan, onun ortaya attığı yeni dinden bir şeyler anlat. Vaktimiz çok değerli. Boş sözlere ayıracak zamanımız yok. Bak, güneş altında kuruyor, eriyoruz»

Ve adam, yeniden söze başladı. Çok rahat, kendine güvenir bir dille konuşuyordu. Anlattıklarını iyi biliyordu. Konunun bir öğretmeni olabilirdi. Hafifçe aksanlı olduğu halde, dili zengin, güçlü ve akıcıydı. Büyük bir inandırma yeteneği vardı. Akşama doğru Rainald birden silkindi, ateş gibi yanan elini uzatıp Adam'ın bileğini yakaladı:

— «Dur bir dakika... Şu son âyeti bir daha tekrarlar mısın?»

Dizleri üzerinde sürünerek, dostuna biraz daha yaklaştı. Güneş öylesine kavurmuştu ki ince derisini, alnından çenesine kadar bütün yüzü pul pul soyulmuştu. Gözlerinin akları ince, kızıl damarcıklarla kaplıydı. Ayak-

ları dibinde can çekişen Kserigordon'u unutmuştu. Kendi iç dünyasında tek başınaydı. Adam'la konuşuyordu konuşmasına ya, onu fersahlarca uzakta sanıyordu. Düşünceleri genişlemiş, dal budak sarmıştı. Dikkati güçlenmiş, bakışlarının mihrak noktası aydınlanmıştı. Dünün kaba-saba Haçlı'sı, vahşi Broyes Baronu son derece incelmiş, duyarlaşmıştı.

Parmakları arasında tuttuğu kalın, kemikli bileği olanca gücüyle sıkarak:

— «Son âyeti,» dedi. «Papazlarla kilise hakkında olanı tekrarlar mısın?»

Rainald'ın sık sık, her söyleneni bir daha söyletmek istemesi Adam'ı bıktırmışa benzemiyordu. Aksine o, yaptığı işten zevk alır gibiydi. Yüreği yürek değil, sabır taşıydı.

— «Olur,» dedi. «Tanrı, son kitabında, insanları papazlar ve hahamlar konusunda uyarıyor ve şöyle buyuruyor: *Papazların ve hahamların çoğu, insanların mallarını haksız olarak yer ve onları Allah yolundan alıkoyarlar.*' Bu âyet, kitabın başka bir yerindeki şu âyetle birlikte okunmalıdır: *'üzerlerine bizim yazmadığımız, fakat kendilerinin - gûya - Allah rızası için ortaya attıkları rahbaniyete bile gereği gibi uymadılar.*»

— «Üzerlerine bizim yazmadığımız, fakat kendilerinin - gûya - Allah rızası için ortaya attıkları rahbaniyete bile gereği gibi uymadılar,» diye Rainald mırıldanarak tekrarladı. «Ne doğru... Ne kadar gerçekçi... Ulu Tanrı, insanları, kendi adına konuşanların baskısından korumak için buyurmuş bunu. Kutsal kitabın; din esaslarının, kötü niyetli kişiler elinde çıkar araçları gibi kullanılmasını önlemek için buyurmuş. Konuşsana Adam... Beni desteklesene...»

Adam ağzını açmadı. Huzurla gülümsedi.

— «Dünden beri her geçen ân biraz daha iyi göre-

biliyor, daha iyi anlayabiliyorum dünyayı,» diye Rainald sabırsızlıkla, dili dolanarak devam etti. «İki tür Hristiyan vardır. Biri, Hristiyanlığın esasını, özünü, bilmez ve anlamaz. Öğrenecek, kavrayacak kafası yoktur da ondan. Bilmediği, anlamadığı halde inanmış görünür. Çünkü inanmış görünmek zorundadır. Bu tür Hristiyanlara İncil'i papaz okur, İncil'den çıkan anlamı da papaz verir. Yani İncil, bu tür Hristiyanı sömürmek için papaz'ın, daha geniş anlamıyla kilisenin hizmetine girmiş olur! Cahil Hristiyana düşen, kilisenin isteklerini yerine getirmektir. Yüzyıllardan beri bu böyle yürüyüp gidiyor. Kilise, Hristiyan'la Tanrı arasında bir perdedir. Perdenin örttüğü esrarı, Hristiyan hiç bir zaman çözemeyecektir. O zavallı, kiliseye öylesine bağlı bulmuştur ki hayatını, bütün tanrısal yetki ve güçlerin din adamlarına devredilmiş olduğunu kabul etmekten dolayı, bir sorumluluktan kurtulmuş gibi rahatlık duyar. Zaten papazın istediği de budur... Papaz, din esaslarını öyle karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hale sokmuştur ki, halktan birinin Hristiyanlığı anlaması imkânsızdır. Yol gösterecek uzmanlara ihtiyaç sürüp gidecektir. Kilise, değişik durumlara göre Hristiyanlarca nasıl davranılması gerektiğini tesbit edecek tek yetkili makamdır. Bu yüzden, birinci türden olan Hristiyana sadece itaat etmek, boyun eğmek düşer.»

— «Ya ikinci tür?» diye Adam sordu.

— «İkinci türe giren Hristiyanlar için de cahil değildirler diyemem doğrusu,» dedi baron. «Ama onlar, biraz daha kuşkucu, biraz daha kurnaz kişilerdir. Hristiyanlığın esasları konusunda belli fikirleri yoksa da, kilise'nin günden güne güç kazanmasından sıkıntı duyarlar. Bunu farkedebilmelerinin sebebi, kendi çıkarlarının kilisenin çıkarlarına aykırı düşmesidir. İkinci tür

Hristiyanların büyük çoğunluğu, toprak ve güç sahibi olan soylulardır. İyi yaşamak ve rahatlarını bozmamak için kiliseyle çıkar dengesi kurmak zorundadırlar soylular. Çünkü herkesin gözü, cahil ve yoksul olan alt tabaka insanın; kişiliği olmayan birinci tür Hristiyanın ekmeğindedir. Akıllı geçinen soylular, bizim dünyamızda, diken üstünde yaşarlar. Onların Hristiyanlığa bağlılıkları, cahil halkınki kadar bile değildir. Din'i, atalarından kaldığı gibi kabul etmişlerdir. Kiliseye karşı hem korku hem de kin duyarlar. Papazlarla çatışmağa cesaret edemediklerinden, iki yüzlülük yaparlar, ama kendilerini yeteri kadar güçlü sandıkları ânda, korkularını zaman zaman unuturlar. En büyük Hristiyan senyörleri bile Papa'lar tarafından rezil edilmiş, dize getirilmişlerdir. Belki hiç bir zaman, prensler kiliseyle başa çıkamayacaklardır.»

Hafifçe içini çekti.

— «İşte, Hristiyan dünyasının bu günkü durumu bu,» dedi. «Gerçekten de papazlar, insanların mal ve paralarını haksız yere aşırıyor ve onları Allah yolundan alakoyuyorlar. Çıkarlarını korumak için gerekli kanunları ortaya atıp, onları Tanrı'nın buyruğu gibi yutturuyorlar. Bu arada dinin özünü berbat ettiklerini biliyorlarsa bile aldırmıyorlar.»

— «Sana gelelim,» dedi Adam. «Sen hangi türe giriyorsun?»

Rainald, gururla başını dikti. Şiş dilini ağzında güçlükle oynatabiliyordu ama, konuşurken sesi berrak ve gür çıktı:

— «Ben, Hristiyan değilim artık!... İçine doğmuş bulunduğum ve bugüne kadar pire yuvası bir kürk gibi, kaşına kaşına taşıdığım o temelsiz inançtan kurtuldum.»

— «Peki, soruyu değiştiriyorum. Eskiden hangi tür bir Hristiyandın?»

— «Sanırım benimki, yalnız kendine benzeyen, ayrıcalı bir inanıştı. Tanrı'yı ve özü bakımından İncil'i inkâr edemiyordum. Ruhumun derinliklerinde, açıkça erişemediğim bir yerlerde imana benzer bir şey vardı. Uygulanan Hristiyanlığa, kuşkuyla, hattâ biraz alayla baktığım halde bu böyleydi. Yürekten inanmağa can atıyordum. Kutsal Savaş'a bu yüzden katıldım. Kutsal topraklara kadar gidip, gerçeği aramak zorundaydım. Anlıyor musun beni?»

Adam gülerek dostunun sırtını okşadı:

— «Evet,» dedi. «Arama halindeydin. Aramağa devam et, Tanrı yardım ederse bulacaksın.»

Güneş batmıştı. Türk ordugâhından yükselen o dâvudi ses yine duyuluyordu. Rainald'ın bilmediği dilden, yerden göklere doğru dalga dalga dağılan o kutsal çağrı, her duyuşunda genç adamı büyülüyor, dikkatini çekiyor, düşüncelerine hâkim oluyordu.

Elini sert sert vuran kalbinin üstüne basıp dinledi, dinledi. Manasını anlamağa çalışmıyor, sadece dinliyordu. Ezan'da geçen sözleri Adam iki kez tercüme etmişti daha önce. Rainald, sesin ahengine kendini kaptırdı, sesle birlikte bulutsuz, ışıltılı göklere doğru yükseldi. Boşlukta uçuyordu. Günlerdir çektiği susuzluğu ve açlığı, yorgunluğu ve güneş altında kavrulmayı unutup gitmişti. Uçmadaki rahatlığı hissediyordu. Göklerin tavanına kadar uzandı. Yıldızlar teker teker ışıldamağa başlamışlardı.

Ne kadar da çabuk sona ermişti ezan...

Rainald, bütün tüyleri havaya kalkmış olduğu halde, huşu içinde, kelime-i şahadeti kendi dilinden mırıldandı.

Cezbe halindeydi. Üst üste sayısız defalar kelime-i

şehadet getirdikten sonra, Adam'dan öğrendiklerinin hepsini kendi diliyle tekrar tekrar söyledi. Başı, tozlu ve kızgın taşlara dayanmıştı. Gözleri sımsıkı kapalıydı. Neden sonra sesi kesildi. Derin, huzur dolu bir uykuya dalmıştı. Adam onun kıvırcık, uzun saçlarını sevgiyle, şefkatle okşadı. Burnunu çekti. Gözleri dolu doluydu.

★

Biz ona eğri ve doğru iki yolu da göstermedik mi?
KUR'AN-I KERİM, Beled S. 10'uncu A.

Sabaha karşı birden bire çıkan sert bir rüzgâr havayı bir anda serinletmiş, gök yüzünü koyu, yoğun yağmur bulutlarıyla kaplamıştı. Emir Muhammed ezan sesiyle uyanıp da abdest almağa başlamadan önce Togurdak beyi çağırtmış ve buyruk vermişti:

— «Sonunda yağmur geldi... En çok yarım saat içinde rahmet iner. Bu ne demektir bilir misin?»

— «Bilirim bey. Kâfirin su sıkıntısı sona erecek. Hisarın içinde yüzlerce at var. Yiyecek sıkıntısı olmayacak. Eh, sürüsüne bereket asker de bol...»

— «Uzun sözün kısası», diye Emir Muhammed kestirip attı, «Kserigordon'u açlık ve susuzlukla dize getirme hayalimiz suya düşüyor. Emirlere ve yiğitlere duyur. Sabah çorbasından sonra ağaçlar kesilsin, merdivenler yapılsın. Öğleden sonra surlara hücum edeceğiz.»

— «Baş üstüne. Koça boynuz yük olmaz. Zaten şimdiye kadar beklediğimiz kabahat»

Türk ordugâhı canlanmıştı. Kserigordon kapıları önündeki okçuların sayısı iki katına çıkarılmış, surların iki yüz adım uzağında bölük bölük suvari birikmişti. Çam ormanından balta sesleri geliyordu. Bıçkı, keser ve çekiçler harıl harıl işliyor, boy boy merdivenler yapılıyor ve ilerlye doğru taşınıyordu.

Yağmur önce şiddetli bir sağanak halinde inmiş, sonra kısa bir süre için kesilmişti. Şimdi gökyüzü ka-

ranlıktı. Uzaklarda, arada bir şimşekler çakıyordu. Fırtınanın eli kulağındaydı. Rüzgâr biraz diner gibi oluyor, sonra birden tekrar esiyor ve kuvvetlendikçe kuvvetleniyordu.

Dokudizgin gelen bir atlı, Emir Muhammed'in canını sıkan bir haber getirdi:

«Doğuda, uçurum üzerine bakan surlardan gece karanlığında elli-altmış kadar silahlı Haçlı iplerle inmiş, o bölüklerden birine baskın vermişti. Dört yiğit şehit olmuştu. Haçlıların hepsinin kılıçtan geçirildiği sanılıyordu ama, içlerinden bir ikisinin karanlıktan yararlanıp kaçmış olmaları mümkündü. Arkalarından bir arama birliği gönderilmeli miydi?»

İlhan gereken buyruğu verdi ve dikkatini tekrar kale burçlarına çevirdi. Orada hiçbir kaynaşma yoktu. Kapı gerisinde bir şeyler mi hazırlıyordu yoksa Haçlılar?

Yaya olarak, yanında Laçin ve Togurdak beyler bulunduğu halde okçuların mevzilerine yürüdü. Tam kale kapısının karşısına geldikleri anda, okçular hep birden ayağa kalktılar, yaylarını gerdiler. Kapı kanatları usul usul açılıyordu.

— «Durun!» diye İlhan bağırdı. «Bekleyin. En öndekinin elinde beyaz bayrak var.»

Beyaz bayrağı Rainald taşıyordu.

Sırtından haç işaretli tüniğini ve zırh gömleğini çıkarmıştı. Kakçasından biraz aşağıya kadar inen beyaz bir gömlek dışında çıplak gibiydi. Uzun saçları sırılsıklamdı ve yanaklarına, boynuna yapışmıştı. Sağında, beyaz harmaniyeli, garip görünüşlü bir kişi, solunda uzun boylu, iri yarı bir başkası yürüyordu. Arkasından, tıpkı kendisi gibi, yarı çıplak yüzlerce kişi geliyordu. Kaleden çıkanların hepsi silahsızdı. Rainald ve iki yanındaki adamlar, ötekilerden on adım kadar öndeydiler.

— «Teslim oluyorlar,» diye Beylerbeyi mırıldandı. «Şaşılacak şey bu... Bunca gün susuzluğa dayandılar da, tam Allah gökten rahmet indirince ——»

Togurdak homurdanarak söze karıştı:

— «Başka bahaneleri kalmamıştı... Oyun bilmeyene oyna dersin, yerim dar der, yer açsan, yenim dar der. Bolca gömlek verirsen neyim dar diyebilir?»

Rainald üç adım yakına kadar sokuldu. İlhan'ı saygı ile selâmladı. Kendi diliyle bir şeyler söyledi. Sağındaki harmaniyeli, esrarengiz görünüşlü kişi bu sözleri derhal Türkçeye çevirdi:

— «Kale zaten benim değildi. Kendimi teslim ediyorum.»

Üç Türk Emir, hemen hemen kusursuz bir dille konuşan yabancıya hayretle baktılar. Emir Muhammed, beyaz harmaniyeli tercümanın kimliği konusundaki merakını daha sonra gidermeğe karar verdi. Rainald'a hitap etti:

— «Ya ötekiler? Onların durumu ne?»

— «Hemen arkamdan gelenler, yani benim gibi Haç işaretli tüniklerini, zırhlarını ve silahlarını çıkarmış olanlar, Türk toprakları üzerinde yağmadan başka hiç bir suç işlememiş bulunanlardır. İçlerinden biri hariç... Şu, solumda duran iri yarı adam Şövalye Brüno'dur. Yaşlı bir papazı döverek öldürmüş, bir çok Rum'un kanına girmiş, kadınların ırzına geçmiş veya geçilmesine sebep olmuştur. Şimdi Müslüman olmak istiyor. Törelerinize göre canının bağışlanmasını bekliyor. Daha geriden, üzerlerinde haç işaretli tünikleriyle, ötekiler de gelecek. Onların hepsi, Şövalye Brüno'nun yanında ya da daha önce tutsak edilen Wolf'un emriyle kötülük yapmış olanlardır. Pişman değiller ve dinlerini değiştirmek de istemiyorlar.»

— «Nasıl cezalandırılacaklarını biliyorlar mı?»

— «Biliyorlar»

Bir süre sessizlik oldu. Beylerbeyi dilinin ucuna gelen, söylemekten kaçındığı şeyi sonunda seslendirdi:

— «Sanırım sen de din değiştirmek istiyorsun»

Rainald başını iki yana salladı. Gururla, yüksek sesle karşılık verdi:

— «Benim için böyle bir törene gerek yok. Dün geceden beri Müslümanım. Allah'ın yüce birliğine ve Muhammed'in onun gerçek elçisi olduğuna yürekten inanıyorum. Bu inancı, varlığımın en değerli hazinesi sayıyorum.»

İznik Emiri, beklenmedik durumlarla karşılaşınca bocalayan kişilerden değildi. Olayların ve onları yaratanların yüzeylerine değil, derinlerine ve özelliklerine kısa zamanda inebilme yeteneğine sahipti. Yanındaki Emirlerin ve arkasındaki erlerin hayret ifade eden sesler çıkarmalarına aldırmadı. Sevinerek elini uzattı ve bir kaç gün önce anasından emdiği sütü burnundan geçirmeğe ahdetmiş bulunduğu düşmanına öptürdü.

Kuşkusuzca, Rainald'ın can korkusuyla din değiştirecek bir yaratılışta olmadığına inanıyordu. Dikkatini Adam'a çevirdi. Zihnini kurcalayan soru, cevabını bu gösterişsiz; yırtık, beyaz harmaniyeli, çirkin suratlı adamın ağzından alacaktı.

— «Ya sen kimsin?» diye ona sordu. «Dilimizi hemen hemen kusursuz konuşursun. Nereden gelir, nereye gidersin? Rainald'ın yanında ne işin vardı?»

Adam her zamanki o sakin, fısıltılı sesiyle karşılık verdi:

— «Ben de senin gibi, Ademoğlunun biriyim bey. Yalnız Türkçeyi değil, başka dilleri de konuşabilirim. Bütün insanların geldiği yerden geliyor ve hepsinin gidece-

ği yere gidiyorum. Rainald'ın yanında değildim, belki o benim yanımdaydı.»

İlhan, görünüşündeki yorgunluğa ve derbederliğe rağmen bu adamda saygı aşılayan bir şeyler olduğunu hükmetti.

— «Demek adını bağışlamak istemiyorsun?» dedi.

— «Avrupa'da bana Adam derler. Sizin aranızda Âdem olabilirim.»

Emir Muhammed gülümsedi.

— «Belli ki ermişlik, kusurlardan arınmışlık yolundasın. Rainald'a doğru yolu sen mi gösterdin?»

— «Allah kısmet etmemiş olsaydı, ben hiç bir şey yapamazdım. Rainald Hak'ka yönelirken ben yanındaydım. Sorduklarına dilimin döndüğünce cevap yetiştirdim.»

Beylerbeyi Togurdak'a döndü:

— «Konuklarımızın rahatları sağlansın» diye buyruk verdi. «Tutsaklardan hak edenlere su ve aş verilsin. Suçlularla ben ilgileneceğim.»

Adam, geniş adımlarla kuzeye doğru yürümeğe başlamıştı. İlhan arkasından seslendi:

— «Nereye gidersin Âdem? Konuğumuz olmanı, yiyip içmeni, dinlenmeni isteriz. Bize onur ver»

O duymamış gibi yoluna devam etti. Rainald hariç, herkes sessizce arkasından bakıyordu. Rainald'ın da bütün yaptığı, elini ileriye doğru uzatmak ve esrarengiz dostunun ardından iki üç adım yürümek oldu.

Adam uzaklaştı, bayır aşağıya doğru inmeğe başladı. Sanki o bir hayaldi ve fırtınalı, bulanık havanın içinde usul usul eriyip gidiyordu. Önce ayakları, sonra beli ve göğsü nihayet başı... Ama arkasında, elle tutulur, gözle görülür bir gerçek bırakmıştı.

Güneye çevrilmiş bulunan gözler, Adam'ın bayır

aşağı inip uzaklaşarak gözden kaybolduğu noktaya takılı kalmıştı.

Togurdak bey, birden çok üşümüş gibi ürperdi. Kısık bir sesle mırıldandı:

— «Âdem! En büyük dedemiz dirilmiş, torunlarının acınacak halini görmek için aramıza gelmiş...»

Laçin omuzlarını silkti:

— «Sanmam» dedi. «Sadece bir ermiş. Ruhen incelmiş, arınmış bir kişi.»

Emir Muhammed ötekileri uyardı:

— «Herkes görevi başına beyler...»

VII. BAŞLANGICIN SONU

Ey kitap ehli; Dininizde taşkınlık etmeyin..
KU'RÂN-I KERİM; Nisâ Sûresi; 171. Âyet.

Yediği ekmek gibi biliyordu Aleko... İznik'te bir şeyler oluyordu. Bir şeyler oluyordu ya, gizli tutuluyordu. Marko, günlerdir boşu boşuna gidip geliyordu sınıra kadar. Çam ve Çınar'la buluşuyordu gerçi orada, ama ikiz kardeşler dut yemiş bülbüle dönmüşlerdi. Ağızlarından A sesi bile çıkmıyordu bu esrarlı sessizlik konusunda. Bütün bildikleri, aldıkları buyruğun tekrarıydı:

— «Yeni bir şey yok. Her zamanki gibi, derlediğiniz önemli haberleri güvercinle İznik'e gönderecek, aynı zamanda ayrıntılarını Marko ile sınıra ulaştıracaksınız. Ama şimdilik Marko'nun başkente kadar yorulması gereksiz. Ondan alacağımız haberleri biz taşıyacağız. Hayır, yeni bir gelişme yok. Hayır, Emir Laçin değişik bir talimat vermedi. Evet kulağımıza böyle bir haber çalındı. Rainald'ın Kserigordon kalesini ele geçirdiğini biz de duyduk. Ama Laçin bey bu konuda bir açıklama yapmadı.»

Dışarda yağmur, sel ve fırtına vardı. İki gün önce birdenbire bastıran sağanak, Aleko ile Marko'yu Kibotus surları dibindeki sergilerini boşaltmak zorunda bırakmıştı. İki ahbap çavuş, şimdi biraz daha yüksekçe bir yere taşınmışlardı. Ama şimdiki yerleri de pek rahat değildi. Gürül gürül akan sel derecikleri çadırın iki yanından geçiyor ve içeriye sızıyordu. Satılık mallar bir yana dursun yatakları ve bütün özel eşyaları bile sırılsıklam olmuştu. Her şey yapışkan çamurla kirlenmişti.

Aleko sırt üstü yattığı yerde düşündü: «Yoksa Emir Muhahammed çaresiz kalınca elindeki kuvvetin bir kısmını alıp da Kserigordon üzerine mi yürüdü? İlhan öfkeye kapılıp tedbiri unutacak kişi değildir ama, belli olmaz ki... Bir de talihsizliğe uğrar, Rainald'a yenilirse... O zaman efendimiz İsa göklerden inip de yardıma koşsa bile İznik'i Haçlıların ellerinden kurtaramayız.»

Üşüyordu. Sönmek üzere bulunan ateşe iki üç parça kuru dal daha attı. Alevlerin çıkardığı ısı, çadırı dolduran dumana oranla önemsizdi. Öksürerek küfretti.

— «Nerde kaldı bu şişko? Bu saate kadar dönmeliydi. Yağ küpü... Budala... Sarsak herif. Bir de Haçlı devriyelerinin eline düşmüş olmasın?»

Oysa Haçlıların, yağmurlar başladı başlayalı devriye hizmetini aksattıklarını biliyordu. Canı tatlıydı vahşi haydutların! «Böyle kötü bir havada kurtlar kuşlar bile inlerinden çıkmaz, devriye dolaşıp da neyi gözetleyeceğiz? Türkler balık değil ki yağmur altında sınırı geçsinler,» diyorlardı.

Yağmurlar başlamadan bir gün önce Geoffrey Aleko'yu gizlice yanına çağırmış ve şöyle demişti:

— «Değerli arkadaşım, senden bir dileğim var. Dikkat ettiysen Rainald'ın Türk sınırları içinde bir kale zaptettiğini öğrendiğimizden bu yana güneyden hiç bir haber alamadık. Oysa o domuz suratlı Töton her gün bir iki adam gönderip gelişen durumları bildireceğine söz vermişti. Biliyorsun, Kserigordon'a kadar uzanmak suretiyle Rainald yalnız beni değil bütün Haçlı kişizadelerini kandırmış oldu. Sözde Türk topraklarında bir kaç köy basacak ve sınırlı amaçla keşifler yapıp dönecekti. Oysa ne etti? Kendine bir prenslik kurma yolunda en önemli adımı attı ve savunulabilir bir yere çöreklenip kaldı. Kserigordon'u aldıktan sonra buraya başka hiç

bir haber yollamamış olması da son derece kuşku verici. Belki şu anda İznik'e inmenin bir yolunu araştırmaktadır! O koca kenti, içi hazinelerle dolu sarayları, zengin pazarları tek başına yağmalamak ve hatta gücü yetirse elinde tutmak niyetinde!... Senden bir dileğim var. Orada olup bitenleri görmeni ve bana bilgi getirmeni istiyorum. Kabul, Türklere sattığın gizli haber bir dereceye kadar yanlış çıktı. Sen üç bin dedin, Rainald altı bin kişilik bir orduyla sınırı geçti. İmansızlar bu yüzden sana öfkeli olabilirler. Ama kendini göstermeden gidip gelemez misin? Ha? Benim için, Kutsal Savaşın başarısı amacı için ve efendimiz İsa için bunu yapamaz mısın?»

Geoffrey'in maksadı belliydi. Eğer Türk başkentindeki küçük ordu Kserigordon'u Rainald'dan almak düşüncesiyle İznik savunmasını zayıf bırakmak pahasına uzaklaşırsa, Frank başbuğu hızla inecek, Rainald'dan önce İznik'e saldıracaktı. Hatta Türklerin İznik surları içinde kalmakta inat etmeleri halinde bile, eğer durumu uygun görürse, aynı girişimde bulunacaktı.

Aleko başka türlü bir cevap vermesi mümkün olmadığından bu isteği kabul etmişti. Daha doğrusu «peki» demişti ama aslında, ne yapması gerektiğini bir kez Laçin'den sormak zorundaydı. Bereket versin ertesi günü sabahın erken saatlerinde patlayıveren fırtına, meseleyi halletmişti. Bir rüzgâr esiyordu ki, çadırları çardakları söküyor, uçuruyordu. Bir yağmur yağıyordu ki bir saat içinde dört bir yanı sel suları kaplamıştı. Dünya, sanki yeni bir Tufan geçiriyordu. İster istemez, Geoffrey Aleko'nun güneye gidişini ertelemek zorunda kalmıştı havalar düzelene kadar...

Bu konudaki haberi de gönderdiği halde, Aleko İznik'ten özel bir görev almamıştı! Nasıl oluyordu da La-

çin böylesi bir durumda vurdumduymazlık yapabiliyordu? Üstelik, Haçlıların gözüne çarpmayan bir başka değişiklik de Aleko'yu tedirgin ediyor, düşündürüyordu. Beş-on Rum tüccar, gün aşırı gidip mal getirmek üzere İznik'e uzanmış, fakat aradan dört gün geçtiği halde dönmemişlerdi. Sınırın güneyi, gidenin dönmediği bir yer oluvermişti birden... Sanki Türkiye ile Bizans arasına sağır bir duvar çekilmişti...

Şiddetle esen yel, çadırın orta direğini sarstı. Aleko, kumaş kaplı keçe yorganına sarındı. Böyle bir gecede yalnız yatmak eşeklikti. Eğer şu anda Marko'nun sınırdan dönmesini beklemiyor olsa, soluğu hemen Elvira'nın yanında alırdı. Bir kupa dolusu ılık ve içine şeker karıştırılmış şarap içer, sonra da sıcak ve yumuşacık bir vücuda sarılıp uyumağa çalışırdı. Elvira uyumağa bırakırsa eğer... Tatlı tatlı gerindi... Gebermemişti ya... Elbet dönecekti Marko.

Elini yeniden şarap testisine uzatırken durakladı. Bozuk, çirkin bir anırma sesi gelmişti kulağına. Marko'nun ihtiyar, inatçı katırının sesiydi bu. İçi rahatladı, ama kendini kapıp koyvermedi. Her ihtimale karşı, uzun, sivri kamasını eline aldı, doğruldu, çadırın en kuytu köşesine çekildi. Belli olmazdı... Dışardan tanıdık bir katır sesi duyulurdu da içeriye tanımadık biri dalıverirdi.

Çadır kapakları usulca aralandı. Şişman, eni boyuna eşit bir gölge içeriye süzüldü. Tombul, ıslak eller şarap testisini kavradı ve Marko'nun alaylı sesi fıkırdadı.

— «Saklandığın yerden çıkabilirsin... Vergi tahsildarı değilim.»

Aleko, sessizce soluğunu koyverdi:

— «Nerelerde kaldın gene koca hödük? Salyangoz olsan bundan çabuk dönerdin.»

Marko, testiyi ağzından biraz çekip homurdandı:

— «Ne sanırsın sen? Haberin var mı dışarda havanın nasıl olduğundan? Çökmüşsün ateş başına, yaymışsın kaba kıçını kuru, yumuşak minderlere, keyif çatıyorsun... Yağmur yağsa, yoluk sakalına yaş değmez, döğüş olsa, kel başına taş değmez! Ooohh... İyi be... Bir de kalkmış, benden yol hesabı sorarsın. Dışarda, yazı-bayır diz boyu çamur içinde babalık...»

— «İyi, iyi... Kısa kes yakınmayı. Anlat bakalım, yeni bir haber var mı?»

— «Yeni bir haber var mı?» diye, Marko, soruyu öfkeyle tekrarladı. Boğazına kaçan bir damla şarabı çıkarmak için öksürdü, bağırdı. «Yeni bir şey var mı? Babamın derdi var! Bıktım usandım bu sorudan kaç gündür. Yeni hiç bir haber yok... Ortalık dün gecekinden biraz daha ıslak. Eğer bunu yenilik sayarsan...»

Aleko, Marko'nun kebap sahanına uzanan elini sertçe itti.

— «Bekle biraz!» dedi. «Bir dakika sonra zıkkımlansan olmaz mı? Önce anlat bakalım, ne dediler Çam ve Çınar? Hallerinde, ip ucu olacak herhangi bir değişiklik yok muydu hiç? Bir şeyler sezinleyemedin mi? Yine mi bakıp durdun yüzlerine bön bön, görmeden?»

— «Bre, sen ne avanak kişisin Aleko! Baksan ne görürsün zifiri karanlıkta? Sel ve çamur deryası içinde oturup yarenlik mi ettik sanırsın?»

— «Sanmam. Ama sen yine de anlat. Aranızda geçen konuşmaları, kelimesi kelimesine naklet.»

Marko, umursamadan sahandaki en iri et parçasına bir pençe attı ama, elinin üstüne inen şiddetli şaplakla geriye fırladı. Ateş gibi yanan derisini yaladı. Öfkenin bir yarar sağlayamayacağını bildiğinden sızlandı:

— «Aziz Markos'un başı üstüne and içerim ki, acı-

masız bir herifsin sen! Açlıktan ölüyorum da, umursamıyorsun. Sırtım karnıma yapıştı. Bırak önce——»

Baktı ki ne söylese yararı yok, teslim bayrağını çekti.

— «Peki peki... Anlatıyorum. Onlarla buluşur buluşmaz, Çam, enseme bir boğa-çökerten şaplağı vurdu. Yüzüm üstüne düşüp çamuru kucakladım. Ayağına yapışıp başımı yukarı kaldırdım ve diz kapağının üstünden can havliyle ısırdım. Çınar, kardaşını kurtarmak için burnumu sıktı. Dişlerimi daha iyi kenetledim. Beynime inen bir yumrukla kendimi kısa bir süre için kaybettim. Gözlerimi açar açmaz, avucumda sakladığım yumruk iriliğindeki bir taşı Çam'ın iman tahtasına yapıştırdım. Efendimiz İsa bilir ya, bana mısın demedi öküz oğlu öküz. İkinci vuruşumdan sakınmak isteyerek geri çekilince, bilmezlikle katırın sağrısına dokundu. Katır bunun kabalarına bir çift aşınmamış nal aşketti ki, görme...»

Çopur çerçi, konuşmayı kesip çıngıraklı bir kahkaha attı. Öyle candan ve yürekten gülüyordu ki, çirkin, yaramaz bir çocuktan farksızdı. Ne bir tasası ardı, ne bir gelecek kaygusu. Aleko, ister istemez gülümsedi. Marko, birden somurtup öyküsünün sonunu nakle girişti.

— «Ama biz, bir katır bir adamdık. Onlarsa iki fil... Çınar sarıldı boynuma, bir elense çekip altına aldı, zavallı gövdemi önce ikiye sonra dörde katladı ve üstüme oturdu. Ne yaparsın bu durumda? Çaresiz kalınca ben de——»

Aleko, bir yandan bu olup bitenleri görmemenin ne büyük bir kayıp olduğuna hayıflanırken, ciddileşmek gereğini duydu.

— «Kes bu saçmalıkları!» diye çıkıştı. «Anlaşılan, her zamanki gibi birbirinize eşek şakası yapıp durdunuz.

Haydi sen neyse... Yaptıkların meşrebine uygun düşüyor. Ama Çam ve Çınar gibi ciddî, ağırbaşlı çocukları nasıl kendine uydurabiliyorsun şaşıyorum.»

Çadır bezinden yapılmış yağmurluğunu omuzlarına çekip ateşe sokuldu.

— «Ben birazdan küçük bir gezintiye gideceğim,» dedi. «Her halde sabah ışımadan dönerim. Sen otur, patlayası işkembeni doldur, uğursuz oğlu uğursuz.»

— «Gezinmeğe gidiyorsun ha?» diye Marko sırıttı. «Tam da gezilecek hava... Git, git... Durma... Cehennem beri, sen kırk konak öte! Günün birinde soğumuş leşin çıkacak o pis Haçlı avradının koynundan.»

Tam çadır kapaklarını açıp dışarı uğrayacağı sırada, Aleko durakladı. Fırtınalı, karanlık geceden uzanan bir el, iki karış uzunlukta bir kamayı koca casusun göbeğine dayayıvermişti. Titreyerek, usulca geriye çekildi. Bıçak, el, elin ucundaki kol ve kolun bağlı bulunduğu omuz çadıra giriyordu.

— «Laçin beyim!» diye, Aleko, sevinci şaşkınlığa karışmış bir sesle fısıldadı.

Toparlak gövdesinden umulmaz bir çeviklikle ayaklanmış ve koynundan kocaman bir hançer çekmiş bulunan Marko, Haç çıkardı. Ağarmış benzine daha bir süre kan gelmeyecekti.

Laçin, usulca içeriye kaydı. Omuzlarını ve boynunu tekrar dışarı uzatıp yağmurlu havayı koklar gibi durdu. Çevreyi dinledi.

— «Sesinizi çıkarmayın,» dedi. «Ateşi söndürün. Korkulacak bir şey yok. Sekiz yiğit, bir kaç adım ötede güvenlik düzeni almış durumda çevreyi gözetliyor. Marko'nun ardından geldik buralara kadar.»

Ateş bir çırpıda söndürüldü. Marko, dişleri dişlerine vurarak mırıldandı:

— «Ne? Beni mi takip ettiniz? Nasıl olur beyim?

Arkamdan hiç kimse gelmiyordu.»

Zifiri karanlıkta şakırtılı bir sille sesi duyuldu. Aleko homurdandı:

— «Kapa çeneni kaz kafalı... Casus olacak adamın ensesinde de bir çift göz olmalı. Senin kaşlarının altında bile yok»

Laçin kıs kıs gülerek fısıldadı:

— «Beni dinle Aleko. Sana önemli bir görev vereceğim. Yarın sabah Geoffreyi görmeye gideceksin ve—»

Beş-on dakika süreyle Laçin anlattı anlattı. Aleko'nun sorularına karşılıklar verdi. Açıklamalar yaptı. Sonunda yaşlı casus görevini anlamıştı. Anlamıştı ya, görevin gerekçesini kavramaktan uzaktı.

— «Buyruk başımın üstüne...» dedi. «Soru sormağa hakkım yok. Ben, ne denirse onu yapmaktan sorumluyum. İlle çok merak ettim bey, neden böyle tehlikeli bir yalan söylüyoruz? Haçlıların hepsi birden İznik'e yürürse ne yaparız?»

Laçin cevap vermedi. Ayağa kalktı. Çadır kapısına doğru yürüdü. Aleko uzanıp onun kolunu tuttu:

— «Söyle,» diye ısrar etti. «Yoksa Sultan döndü mü? Elbet dönmüştür... Benden gizlemenin ne yararı var? Sultan orduyla birlikte dönmemiş olsa——»

Laçin kesin bir dille kestirip attı:

— «Kuşkularını, korkularını unut Aleko. Bir casusun başına, bilmediği şeylerden dolayı dert açılmaz. Haydi hoşça kalın. Allah yardımcınız olsun. Unutma, haberini yarın öğleden sonra sınırda bekleyeceğim. Senin buralardan ayrılman kuşku uyandırır. Yine Marko'yu yollarsın»

Son anda Marko konuştu:

— «Bey, bir dileğim var... O Çam ve Çınar denen kavatlara söyle, dün gece bana ettiklerinin acısını el-

bet bir gün çıkaracağım. Etimi ezdiler, derimi yüzdüler, kemiklerimi kırdılar, şakaya aldım ille, sen bir kenarda gizlenirken beni uyuttuklarını bağışlamayacağım»

Laçin ciddiyetle ikizleri savundu:

— «Onlar da senin gibi görevlerini yaptılar. Yanında yürüyüp de bizi Aleko'ya götürmeni isteyemezdim. Karşımıza birileri çıkabilirdi. O zaman hepimizin başı derde girerdi. Özellikle senin Marko. Türklerle işbirliği yapan biri olurdun»

★

Geoffrey, çadırını dolduran soylulara baktı, saydı. dirseklerini önündeki masaya dayayıp boynunu dikti. Öksürdü. Önemli bir konuda konuşacağı belliydi.

— «Kutsal savaşın yorulmak ve yılmaz bilmez fedaileri...» diye söze başladı. «Temiz yürekli, saf soylular... Aldatılmış, hakları çalınmış dostlarım, beni dinleyin.»

Yeteri kadar dikkat çekmiş, ilgi uyandırmıştı. Acı acı gülerek devam etti:

— «Sizi buraya, Rainald'ın son oyunundan haberdar etmek için çağırdım. Bu sabah, en güvendiğim casusum bana geldi ve... Ve İznik'in iki gün önce Rainald tarafından ele geçirildiğini duyurdu.»

Gautier Sans-Avoir, Conrad Zimmern, Fulk, Breteuil Beyi Gautier ve Poissy şövalyesi Guillom yerlerinden fırladılar. Tübingen kontu Hugh sapsarı bir yüzle önündeki masayı yumrukladı ve bağırdı:

— «Nee? Bizden habersiz? Tek başına?»

Birden ortalık karışmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kimse yerinde oturmuyor, herkes ayağa kalkmış tepiniyor, bağırıp çağırıyordu. Geoffrey, şarap tası ile masaya sertçe vurdu, vurdu.

— «Sâkin olun..» diye bağırdı. «Sâkin olun dost-

larım. Henüz iş işten geçmiş değil! Beni dinleyin... Daha anlatacaklarım var.»

Soylular sinirli sinirli fısıldaşarak küfürler ve beddualar savurarak tekrar yerlerini aldılar. Bakalım Geoffrey daha neler anlatacaktı. İçlerinde bu konuyu bilen tek kişi o olduğuna göre, belki bir yolda gösterebilirdi. Ama hepsinin yürekleri birden bire kararmıştı. Daha önce Rainald'dan kuşkulanmamış oldukları için hem kendi kendilerine, hem de birbirlerine kızıyorlardı.

Geoffrey acı gülümsemesini devam ettirerek Alman, Lombard ve İtalyan soylularından yana bakıp sordu:

— «Kısa zaman önce, Broyes baronu'nun Türk toprakları içinde bir kale zaptettiğini duyulca hepiniz çok sevinmiştiniz değil mi? Çünkü böylece, yalnız dinsiz ve imansızlara karşı değil, aynı zamanda üvey kardeşleriniz Frank'lara karşı da bir zafer kazanmıştınız. Rainald'ın her kazandığını sizlerle paylaşacağını İznik üzerine bir yürüyüşe geçmeden sizi yanına çağıracağını zannediyordunuz. O zaman ne demiştim size? Aldatmayı, kandırmayı âdet edinen bir kişi öz anasını bile faka bastırır demiş miydim? İşte dediklerim çıktı... Şu sıralarda, biz burada oturmuş karşılıklı dertleşirken o domuz suratlı ne yapıyor? Taşıyamayacağı kadar çok yağma ve talan mallarını istifliyor. Hiç birimize ihtiyacı yok! Ne kendi soyundan gelenlere, ne bir hafta önce müttefiki olanlara ne de bize, biz Franklara... Çünkü İznik'e hâkim olmuştur. Belki kenti ve kaleyi Türklere geri verir.. Belki de Bizanslılara teslim eder. Her iki halde de, hem topladığı hazineler yanına kalacaktır, hem de o çevrede Türklere veya Bizanslılara bağlı bir devletçik kurma izni koparacaktır. İyi mi? Kazançlı bir iş değil mi bu? Sorarım sizlere... Rainald bu başarısından sonra hangimize yüz verir?»

Bütün kişizadeler bu soruya da korkunç beddualar yakası açılmamış küfürler, tehditler ve yeminlerle dolu, karmaşık bir cevap verdiler. Geoffrey onları bir kez daha susturdu.

— «Son bir ümit var!» diye yüksek sesle konuştu. «Dinleyin dostlarım... Son bir ümit var dedim. Öğrendiğime göre Rainald gerçi İznik surlarını aşmış ama iç kalede direnen Türkleri henüz tepeleyememiş. Türk Sultanı Kılıç Aslan'ın bütün altın ve mücevherleri, gümüşleri ve ipekli kumaşları iç kaledeymiş. Eğer zamanında yetişirsek——»

Haçlı soyluları daha fazla duramadılar. Hepsi birden, koşarak Geoffrey'in çevresini aldılar. Bağırıp çağırıyor, birbirlerini iterek Frank başbuğuna söz anlatmağa çalışıyorlardı. Geoffrey ellerini yukarıya kaldırıp konuştu:

— «Tamam... Anlıyorum... Ben de aynı şeyi istiyorum. Bırakın da bu işi düzenli bir biçimde yapalım. Madem ki hep aynı fikirdeyiz, hiç zaman kaybetmeden derhal İznik'e yürüyelim. İç kale düşmeden önce Rainald'ı yakalayalım. Hakkımız olanı vermek istemezse, onu parça parça edelim. Verirse, onunla birlikte olalım. Ama daha önce sizden bir isteğim var. Aramızdan, hepimizin kayıtsız şartsız itaat edeceği bir önder seçelim. Bu büyük sorumluluğu üzerime almağa hazırım. İtirazı olan var mı?»

Gautier Sans-Avoir hariç, öteki soylular hep bir ağızdan bağırdılar:

— «KABUL!»

— KABUL EDİYORUZ!»

— «BAŞBUGUMUZ GEOFFREY'DİR»

— HAKKIMIZI ARAYALIM! TÜRKLERE ÖLÜM... RAİNALD HESAP VERSİN»

Geoffrey yine ellerini kaldırdı. Yüzünü Gautier Sans Avoir'a dönmüştü. Seslerin biraz dinmesini bekledi. Sonra alaylı alaylı sordu:

— «Senin sesin çıkmıyor Gautier... Yoksa beni başbuğluğa lâyık görmüyor musun? Belki Rainald'ı tercih ederdin...»

Meteliksiz şövalye, çadırda kendisine gösterilmiş bulunan yerde oturuyordu. Ötekilerle birlikte Geoffrey'in yanına koşmamıştı. Kararlı, sâkin bir dille konuştu. Yerinden kalkmağa lüzum görmemişti.

— «Hiç bir şey söylemediğime göre düşündüklerim her türlü tahmine açıktır. Ama ileri süreceğim fikre önem vereceğini sanmadığım için seni o tahminlerde serbest bırakıyorum.»

— «Bilmece gibi konuştun» diye Geoffrey güldü. «Eğer herhangi bir konuda işe yarar bir fikir sahibi olmadığım halde benden oyumu sorarlarsa ben de senin gibi yapacağım ilerde. Esrarlı ve etkileyici oluyor..»

Gautier bu sözlere karşılık vermedi. Fulk atılıp arkadaşını savundu:

— «Ne kanaatta olursa olsun o çoğunluğun yanında hareket edecektir. Öyle değil mi Gautier?»

Geoffrey topluluğa döndü. Suratı ciddileşmiş, sarı ışıklı gözleri alevlenmişti. Azarlar gibi bütün yüzleri sert sert inceledi.

— «Hepinizi az çok tanıdım» dedi. «cesur, gözüpek, dinî bütün, cömert kişilersiniz. Zaten öyle olmasanız Tanrı yoluna baş koyup da Kutsal Savaşa gönüllü yazılmazdınız. Göğüslerinizdeki omuz başlarınızdaki ve tolgalarınızın alın kısmındaki Haç işaretleri sizlerin yiğitlik ve ermişlik belgenizdir. Yalnız——»

Usta bir konuşmacıydı Geoffrey. Başını iki yana sallayıp üzüntüsünü belirtti, dinleyenler onun bu övgülerden sonra ne diyeceğini dört gözle bekliyorlardı.

— «Yalnız... Hepinizin ortak bir kusurunuz var. Küçük, önemsiz bir kusur. Ama o kusur yüzünden çok zarar ettiniz dostlarım. Çabuk kanıyor, çabuk inanıyorsunuz. Kısacası, aşırı derecede iyi kalplisiniz! Bu gün Rainald tarafından atlatıldınız. Yarın bir başkası tarafından dolandırılabilirsiniz. Kurnaz birisi çıkıp, gönül alıcı bir iki sözle sizi kendine kolayca bağlayabilir ve haklarınızı yiyebilir»

Soyluların bazılarında gördüğü itiraz belirtilerine karşı suratını buruşturdu. Daha sert daha otoriter bir tavırla sözlerini sürdürdü:

— «Bu sözlerim hoşunuza gitmeyebilir, ama gerçektir. Bu yüzden, beni lâyık gördüğünüz başbuğluk konusunda sizden kesin bir garanti istiyorum. Bana kayıtsız şartsız itaat edeceğinize, beni senyörünüz sayacağınıza and içmelisiniz. Aksi halde bu işte——»

Gautier Sans-Avoir ayağa fırladı. Dikkatler birden ona çevrildi. Bütün sesler kesildi. Meteliksiz şövalye kavgaya hazır bir sesle bağırdı:

— «Bunun adı bağlılık andıdır!»

Geoffrey'la Gautier karşı karşıya kalmışlardı. Öteki soylular çekimser görünüyorlardı. Az önce heyecana gelmiş, Geoffrey'i alkışlamış, desteklemişlerdi. Ama şimdi... Gautier sanki iki eliyle hepsinin yakalarından tutup sarsmış, akıllarını başlarına getirmeğe çalışmıştı. Öyle ya... Bağlılık andı mı içeceklerdi. Geoffrey'e? Onun gibi soyu sopu belirsiz, geçmişi şüpheli bir adamın senyörlüğünü kabul edecek ve tebaası haline mi geleceklerdi? Tartışmanın sonunu beklemeyi yeğ tuttular.

Frank başbuğu kin dolu bakışlarını Meleliksiz'e dikti. Eğer son anda Gautier işe karışmamış olsa, bağlılık andı gürültüye gelecek ve öteki kişizadeler tarafından kabul edilecekti. Ama artık o sihirli saniyeler geçmiş,

gerçeğin ışığı belirmişti. Israr etmek bir yarar sağlamazdı.

Yumuşak bir dönüş yaptı. Zorla gülümsedi.

— «Benim mevki ve servet hırsım yoktur» dedi. «Bütün amacım, Kutsal Savaş gönüllülerini Türkler karşısında zafere ulaştırmaktır. Gautier'ye bu uyarısından dolayı teşekkür ederim. Sizden bir itaat andı istiyorum. İznik surları üzerinde Haç işaretli bayraklarımız dalgalanıncaya kadar beni komutanınız olarak kabul etmenizi rica ediyorum. Hepsi bu kadar»

Sonra birden öfkelendi. Yumrukları sıkıldı. Yüzü morardı. Ağzından köpükler saçarak bağırdı:

— «Cehenneme kadar yolunuz var hepinizin! Sizden komutanlık mı istedim? Hayır... Vazgeçiyorum. Aranızdan birini, meselâ Metelliksiz Gautier'i seçin! Yahut da daha budala birini bulun. Ne halliniz varsa görün. Ben, kendi adamlarımla yürüyüşe geçiyorum. Şimdi gidin artık...»

Tübingen kontu Hugh gülümseyerek Geoffrey'e yaklaştı. Omuzunu okşadı. Daha çok konuşmasına meydan vermeden, yatıştırmağa çalıştı:

— «Sinirlenme Geoffrey ağzımızdan tek kelime çıkmadan——»

— «İşte o sessizliğinize kızıyorum ben!» diye Frank başbuğu parladı. «Bir kaç adım ötede, İznik'te çıkarlarınız çiğneniyor. Haklarınız yağma ediliyor. Ensenize vurup ekmeğinizi ağzınızdan alıyorlar, siz burada gelenek formüllerinin anlamı üzerinde tereddütler geçiriyorsunuz. Kutsal görevimiz Kibotus'a gelip de beklemek midir? Aylardır burada ekmek elden su gölden yiyip içiyor, semirdikçe semiriyor uyuyorsunuz, kıpırdanmanızı, canlanmanızı ve savaşmanızı teklif eden, size doğru yolu gösteren biri çıkarsa, ona kuşkuyla bakıyorsunuz. Ca-

nınız cehenneme... Artık bıktım hepinizden. Kendi başıma hareket edeceğim.»

Bütün Frank soyluları, Gautier Sans-Avoir hariç, heyecana gelmişlerdi. Poisy baronu Geoffrey'in sırtını okşayıp bağırdı:

— «Size güvenebilirsin Geoffrey! Düş önümüze. Bize yol göster. Ölüme kadar seninleyiz.»

Ötekiler bir ağızdan bağırdılar:

— «ÖLÜME KADAR! ÖLÜME KADAR BERABERİZ!»

— «YAŞASIN BAŞBUĞUMUZ GEOFFREY!»

— «GEOFFREY İLERİ... BİZİ İZNİK'E GÖTÜR...»

Herkes cahil, herkes görgüsüz, herkes kararsızdı. Esen yele uyarak yön değiştirmeğe alışmışlardı. Hırs, açgözlülük, temelsiz bağnazlık, kanlı ve acımasız gelenekler ve gününü gün etme alışkanlığı bu ilkel insanların kişiliklerini oluşturan ana maddelerdi. Zevkleri son derece ilkel, görüşleri zayıf, yargı yetenekleri yoktu. Çabuk sevinir, çabuk öfkelenir, çabuk korkarlardı. Din anlayışları, dünya görüşlerine paralel bir düzeyde kalmıştı, yani cılızdı. Var sayılırsa eğer; imanları sadece akıl sır ermeyen, kendi görüşlerine göre insanüstü sayılacak olaylara ya da büyük yalanlarla hurafelere dayanıyordu. İnsanî gelişmenin en alt seviyesinde bulunuyorlardı.

Bu kıratta insanlar olduklarından, bir kez daha yön değiştirdiler. Alman, Lombard ve İtalyan soyluları; sanki herkesin yemesi için orta yere konan bir lokmaya el sunmakta gecikmiş gibi heyecanlandılar. Zimmern kontunun geri zekalı oğlu Conrad başı çekti:

— «Ben de... Ben de seninleyim Geoffrey.»

Ötekiler ona katılmakta gecikmediler. Bir kez daha Geoffrey'in sırtı sıvazlandı, elleri sıkıldı, omuzlarına dostça yumruklar vuruldu. Hay — huy arasında bağlılık

andının artık sözü edilmiyordu ama, karar oy birliğiyle verilmişti. Geoffrey Burel, bütün Kutsal Savaş gönüllülerine komuta edecek, orduyu İznik'e ve zafere götürecek, gerekirse Rainald'la, Türklerle, Bizanslılarla yapılacak olan savaşları kesin yetkili komutan olarak yönetecekti. Bütün Haçlı kişizadeleri, Geoffrey'e itaat edeceklerine and içiyorlardı.

Gautier Sans - Avoir, bir kenardan olup bitenleri kaygıyla seyrediyor, üzülüyordu. O, Geoffrey'i en iyi tanıyan kişiydi. Geoffrey'in kendi çıkarından başka hiç bir şey düşünmediğini biliyordu. Peki kendisi ne istiyordu? Meteliksiz şövalye, Münzevi keşiş Pierre'e bağlıydı. Keşiş'in ne istediğini pek anlamış değildi ya, onu sonuna kadar izliyecekti.

— «DİEU LO VULT... DİEU LO VULT!» sesleri çevreyi sarsarken Geoffrey ilk buyruğunu verdi:

— «Bütün hazırlıklarınızı yapmanız için size yarın sabaha kadar vakit veriyorum. İster yağmur yağsın, ister kar... İster gök gürlesin, ister yer yerinden oynasın... Yarın sabah erkenden, güneşle birlikte İznik'e yürüyoruz.»

Aleko'nun keyfine diyecek yoktu. Verilen görevi gerektiği gibi başarmış, Geoffrey'e uydurma haberi ulaştırmış ve onu haberin gerçekliğine inandırmıştı. Marko'ya az önce şunları söylemişti:

— «Pahada ağır yükte hafif neyimiz varsa topla. Haçlı sürüsü konak yerinden ayrılır ayrılmaz biz de kenar yollarından İznik'i tutacağız. Artık burada işimiz bitti. Elini biraz çabuk tut, işini bitirir bitirmez sınıra gidip Laçin'e her şeyin yolunda olduğu haberini vereceksin»

Sergideki eşyaların hemen hepsi geride bırakılacağı için, Marko'nun işi ağır olmayacaktı. Aleko, Haçlı çadırları arasında şöyle bir dolaşıp konuşulanları dinlemek ve hazırlıklara göz atmak istiyordu.

Yağmur biraz yavaşlamıştı ve kuzey ufkunda yer yer mavi gök yüzü görünüyordu. Konak yeri bir karış çamurla kaplıydı. Hiç kimse çadırları ve çardakları, ya da derme çatma barınakları sökmeğe girişmiyordu. Sanki ertesi sabah önemli bir sefere çıkılmayacakmış gibi, herkes bir önceki günün devamını yaşıyordu. Yalnız... Haçlı kampında ilk bakışta görülmeyen önemli bir değişiklik vardı: Daha çok şarap içiliyor ve engin, bulutsuz hayaller kuruluyordu. İznik yolculuğu kesinleşmişti ya.. Türklerin başkenti gözler önünde canlandırılıyor, içindeki paha biçilmez servetler hesaplanıyordu.

O paha biçilmez servetler ki, bütün Kutsal Savaş gönüllüleri arasında pay edilecekti.

Aleko, bir çadırın yanında durdu. İçerden gelen seslere kulak verdi:

— «Benim parada pulda gözüm yok İznik'te öyle bir şarap mahzeni bulacağım ki kendime, içinde on kere yüz fıçı iyi cins şarap saklanmış olsun... Kapısına uzanacağım mahzenin. Fıçıları teker teker başımın hizasına getirmekle görevli güzel bir Türk kızını tutsak edeceğim. Ve sabahtan akşama, akşamdan sabaha kadar içeceğim. Hayat budur işte.

— «Güzel Türk kızına başka bir şey yaptırmayacak mısın?»

— «Hayır. Boşalan fıçıları dışarıya yuvarlayacak ve yerine dolusunu getirecek. Musluğunu ağzımın üstüne dayayıp açacak, sonra dinlenecek»

— «Eşeğin birisin sen öyleyse. Ya ben ne yapacağım biliyor musun? Elli Türk kızı yakalayıp hepsini çırılçıplak soyacağım. İpek minderlerle kaplı bir geniş

odaya dolduracağım. Sırayla birincisinden başlayacağım ve ——»

— «Diyelim ki ellinciye kadar hayatta kaldın. Sonra?»

— «Sonra senden, şarap fıçısı taşıyan kızı ödünç isteyeceğim!»

Bu ince nükteye kaba sesler kahkahayla güldü. Üçüncü bir Haçlı söze karıştı:

— «Bu düşündükleriniz İznik'in bizim olmasından sonra yapılacak işler. Savaşta ne yapacaksınız bakalım? Kendi hesabıma ben, en çok savaşı düşünüyorum. Papazların dediğine bakılırsa, bir Türk öldüren kişi cennette bin yıl kalmayı hak edermiş. Eğer öldüreceğim imansızı zorla, işkenceyle dininden döndürebilirsen sevap daha da artarmış. Kılıcımı ve kamamı taşlara vurup testere gibi körleştirdim. İkisi de işkence âleti haline geldiler. Öyle sanıyorum ki, cennette yüz kere bin yıl kalmanın çaresine bakacağım.»

Aleko yürüyüşüne devam etti. Bir kaç adım ötede, başka bir çadırın içinde iki Frank zar atıyorlardı. Ortada para veya mal yoktu. Kumar, İznik'ten ele geçecek olan ganimet payı üzerindeydi ve atılan her zarın kavı bir esir Türk'tü! Aralarındaki konuşmalar, Haçlı ruhunun rengi ve seviyesi konusunda yeter bilgi veriyordu:

— «Tamam, anlaşıldı» diyordu kaybeden Frank. «Benden üç tutsak alacağın var. Ama bak, peşin konuşalım. Vereceğim esirler kadınsa, en az bir hafta kullanmadan ödeme işinde kullanmam. Erkekse, bir hafta işkenceden sonra teslim ederim.»

Evet, Haçlılar savaşa hazırlanıyorlardı. Şövalyeler, baronlar, kontlar ve sıradan savaşçılar hem silahlarını keskinleştiriyor hem de ruhlarını bileyip iştahlarını ka-

bartıyorlardı. İmansız Türk sürülüp çıkarılacaktı eski Hıristiyan topraklarından. İmansız Türk işkencelerle öldürülecek, karısı kızı tutsak edilecek, malı yağmalanacaktı. Birikmiş zenginlikler, Kutsal Savaş gönüllüleri arasında paylaşılacaktı.

Ama asıl ilginç olan, din adamlarının savaş hazırlıklarıydı. Öyle ya... Tek tek her savaşçının gönlünden geçenler ne olursa olsun, altmış bin Hristiyanı belirli bir amaç uğruna bir araya getiren asıl güç iman kuvveti değil miydi? Atılımın başlatıcısı olan kilise, Kibotus'daki karışık Haçlı ordusunun içinde bir yığın piskopos, papaz ve rahiple temsil ediliyordu. Sürü üzerinde büyük bir nüfuz sahibi bulunan bu «muhterem pederler» takımının da diyecekleri vardı.

Kamp yerinin en geniş çadırlarından birinde toplanmış bulunan elek üstü papazların toplantısını, Aleko bir kenardan dikkatle dinledi.

— «Onların din kardeşlerimize yaptıklarını, biz de bir kaç katıyla Türklere yapmalıyız,» diyordu öksürüklü bir ses. «Yalnız cami ve mescidlere değil, havra ve sinagoglara da atlarımızla girmeli, şeytana tapınmak için yapılmış olan o binaları din düşmanlarının kirli kanlarıyla yıkamalıyız. Türk ayağı ile kirlenmiş sokaklardan kan dereleri akmadıkça Rabbimiz İsa'nın öcü alınamaz. İmansızın dişisi — erkeği, yaşlısı — çocuğu ayırdedilmez. Hepsini yok etmeli, günahkâr ruhlarını cehenneme yollamalıyız. İlâhi adalet acımasızdır. Teslim olmak, pişmanlık getirmek af sebebi olamaz»

— «Ya rafızi Hıristiyanlar? Onlar az mı günahkâr? Din ve imanda bölünmeyi önlemenin tek yolu, yarı yalan yarı doğru inanışların kökünü kazımaktır. Ortodoksluk, Nesturi'lik, Yakubi'lik, Süryani'lik ve Kıpti'lik gibi mezhepler var oldukça yer yüzünde din birliği sağ-

lanamaz. Yolunu şaşırmış olanlar arasında kendini Hristiyan sanan gafiller, Şeytan'a tapanlardan daha az tehlikeli değildir. Onları da cezasız bırakamayız»

— «Bunlar daha ileride konuşulacak konular,» diye, çik kalın bir ses araya girdi. «Tuzsuz bir aşı yenebilir hale getirmek hiç de güç değildir.' İlk ağızda üzerinde durulacak konu, zehire çare bulmaktır. Zehir Türk'tür, Yahudi'dir. Yer yüzünde sünnetli ırklar yaşadığı müddetçe biz Hristiyanlara rahat yoktur. Kâfirlerin kadın ve kızları ile sünnet edilmemiş çocuklarına gelince... Bence onları öldürmektense ——»

— «Evet evet...» diye bir başka ses bu sözleri destekledi. «Türklerin kadın ve kızlarından genç, güzel olanları ve küçük yaştaki çocukları işimize yarayabilir»

Öksürüklü ses hırçın bir öfkeyle patladı:

— «Muhterem kardeşlerim... Muhterem kardeşlerim... Vaktiyle Firavun'un düştüğü hataya düşüyorsunuz. Yangın tehlikesini önlemek istiyorsak, yalnız alevli dalları söndürmekle kalmamalı, ilerde tutuşması mümkün olan bütün çalı çırpıyı temizlemeliyiz. Türkler Hristiyan kardeşlerimizin kadın ve çocuklarına acıdılar mı? Silah zoruyla girdikleri her yerde nasıl kan döktüklerini, nasıl topyekûn katliam yaptıklarını Kutsal Pederimiz Papa Urban'ın kutsal ağzından dinlemedik mi? Hayır... Acımayı defterlerimizden sileceğiz kardeşlerim. Türk'ün yer yüzüne saçtığı ve yaydığı din düşmanlığı lekesini ancak kendi kanı temizleyebilir»

Konuşmalar sürüp gidiyordu. Haçlı din adamları, sanki İznik'i çoktan almış gibi yeniklere ne ceza vereceklerini hesaplıyorlardı. Her birinin değişik fikirleri vardı ya, bağışlamanın ve acımanın tükendiği noktalarda kafalar denkleşiyordu. Aleko, konuşulanları bir süre, sabırla, ibretle dinledi, sonra oradan uzaklaştı. Çadırına doğru giderken kendi kendine söyleniyordu.

— «Ulusun, Yücesin, iyisin koca Tanrı... Nasıl da bilirsin işini!... Dünya'nın düzenini şu sakalı bitli kara cübbelilere bırakmadığın için sana şükürler olsun. Avrupa'nın yabani adamları ile aramıza sıra sıra dağlar, deryalar koyduğun için de sana şükürler olsun. Boşuna dememiş Türkmenoğlu (Allah deveye kanat vermiye) diye...»

Başını iki yana sallayıp suratını buruşturdu, yere tükürdü.

— «Hele şu Urban olacak kavat oğlu kavata ne demeli?» diye homurdandı. «Dünya'nın öte yüzündeki papa dümbüğünün ne alıp veremediği var ola Türk Miletiyle? Nerden uydurdu bu herif Selçuklu'nun Hristiyan'a zulmettiğini? Bir eli kan, öteki eli katran alçağın... Yok Türkler atlarla kiliselere girip Tanrı evlerini ahıra çevirmişler... Yok Rum'un karısını, kızanını saçından sürüyüp haremlere atmışlar... Yok papazları sünnet edip oğul uşağı kılıçtan geçirip yurt yuva bırakmamış yakıp yıkmışlar! Bre bunlar ne yalın yalanlardır?»

Adımlarını sıklaştırdı. Daha bir yığın işi vardı yapacak. Yağış dinmek üzereydi. Çok geçmeden müşteriler sergi yerlerine hücuma başlardı. Gerçi yarın sabah erkenden ayrılacaktı Kibotus'dan ama, bunu son dakikaya kadar gizli tutmak zorundaydı.

Koşar gibi yürürken, papazların neler konuştuğunu, Papa Urban'ın Türk Milletine çaldığı karaları kafasından atamıyordu. «Tanrı bilir, Aleksis akçağının parmağı vardır bunda,» diye karar verdi. «Er meydanında başa çıkamadığı bir düşmana karşı yabanın omuzu kılıçlarından yardım dileniyor ya... Güçsüzlüğünü örtecek bir bahane gerekmez mi anlı şanlı imparatora? Ne demeli? Uydurabildiği kadar uydurmalı ki duyanlar beşine inanmazsa birine kansın. İt kısmı kapmaz olur

mu yağlı kemiği? Urban'ın canına minnet... Bizans'tan gelen her haberi allayıp pullamaz mı Papa rezili kendi milletine aktarırken?»

Yahuda! Öperek mi ele veriyorsun beni?
Hz. İsa

Öğle üzeri yağmur büsbütün kesilmiş, gökyüzü bulutlardan arınmıştı. Güneş, güçlü ışınlarını Kibotus ve çevresindeki çamur deryaları ve su birikintileri üzerine salmağa başlamıştı. Çadırın yakınında yere kazıklar çakmış olan Aleko, sergi mallarından ıslanan kumaşları kurutma çabasındaydı. Nemli şallar üzerinde Haçlı müşterilerin en fazla aradığı bir kaç parça maldan başka bir şey görünmüyordu. Yine de müşteri yok değildi.

Hiç beklemediği bir ânda Elvira'nın kara — kuru hizmetçisi Rose'u karşısında görünce sırıttı. Soylu Haçlı orospusuna bir açıklama borçluydu. «Dün gece nereler-deydi?»

— «Hoş geldin» dedi. «Yaklaşsana... Hanımının bir emri mi var? Yoksa kendin için mi alış veriş yapacaksın? Bak, şu kemik taraklardan çok az kaldı. Ötedeki kemer tokalarına da bir göz at... Nasıl parlıyorlar gümüş gibi değilmi? Al bunlardan bir tane, kırk yıl kullan tepe tepe. İran malı bunlar. Paslanma, küflenme bilmez. Acem gümüşünden yapılmış toka satıyorum. İstersen şuradaki ——»

— «Kısa kes» diye Rose fısıldadı. «Kulağını bana ver. Konuşmayı durdurma ama beni iyi dinle Aleko. Belki gözetleyenler, dinleyenler vardır. Gizli bir haber getirdim hanımımdan.»

Bir ön sezi Aleko'nun yüreğini hoplattı. Kuşkusunu belli etmeden Rose'un tabaklanmış köseleyi andıran yüzünü inceledi. Kadın serinkanlı görünmeğe çalışıyordu ama çok heyecanlıydı. Sergİnin üstüne eğilmiş, kimi ıs-

lak kimi kuru olan malları eline alıp çeviriyor, dudaklarını oynatmadan konuşuyordu:

— «Barones güvenilir bir yerden duymuş, Geoffrey senin casusluk yaptığına inanıyormuş. Lemont'u arkana takmış hemen. Şu anda bile gözetleniyor olabilirmişsin. Yardımcın Marko da takip edilmekteymiş.»

Çadırla sergi arasından, görünüşte körkütük sarhoş bir Frank geçiyordu. Rose, ibrişim işlemeli bir çift terliği işaret etti:

— «Şunları versene» diye yüksek sesle konuştu. «Fena halde ıslanmışlar, ama, fiyatında uyuşursak belki——»

Sarhoş şarkı söyleyerek uzaklaşıyordu. Aleko, terliklere fiyat biçiyormuş gibi yaparak öfkeyle homurdandı:

— «Ulu efendimiz İsa hakkı için bundan büyük iftira olamaz. Ben Geoffrey'e hizmet amacıyla——»

— «Şşşşttt..» dedi kadın. «Ne söylesen faydasız. Harımım bilmiyor mu senin kim olduğunu? Ama Geoffrey bir kez karar verdiyse çaresi yoktur. Vakit geçirmeden kaçmalısın. Barones bile korktu da kendisi gelemedi seni uyarmaya. Sana selâm etti. Üç gün ortalarda görünmemeni, sonra gece yarısı çadırına gelmeni istiyor.»

Aleko'nun karşılık vermesine fırsat bırakmadı. Fistanını kaldırdı. İç eteğine dikili cepten bir kaç metelik çıkarıp Alekonun avucuna sıkıştırdı. Terlikleri alıp uzaklaştı.

Aleko gibi kellesi koltuk altında yaşamağa alışık bir kişi için bu habersiz durum değişikliği bir can korkusu sebebi olamazdı. Ama kurt casus hayatı ya da Marko için değil, üzerine yüklenmiş olduğu görevin başarıya erişmesi için endişeliydi. Marko... Şişko çerçi farkına varmadıysa eğer gözetlendiğini, Lemont'u ya da adamlarını Türk — Bizans sınırına kadar ardında sürüklemiş

olabilirdi! Hele bir de yakalanır ve sorguya çekilirse... Canını dişine takıp dilini ısırıp ölümü göze alabilir miydi acaba? Yoksa bütün bildiklerini bülbül gibi öterek anlatır mıydı Haçlılara? Marko'ya kesin güveni vardı Aleko'nun. Ama.. onu daha önce denemiş değildi böylesi ağır şartlar altında...

Önce ıslık çalmağa sonra da şarkı söylemeğe başladı, Islak kumaşların asılı bulunduğu çamaşır iplerine kadar gidip kuruyup kurumadıklarına bakar gibi yaptı. Aslında, yakın ağaçların altını ve üstünü çadırların gerisini ve yanlarını araştırıyor, Geoffrey'in saklı adamlarını görmeğe çalışıyordu. Ya ortada hiç bir gizli gözetleyici yoktu, ya da gözetleyiciler yeterince iyi gizlenmişti.

«İstedikleri kadar iyi gizlenmiş olsunlar» diye düşündü. «Aleko'yu kuşku uyandıracak bir işle uğraşırken yakalayamıyacaklar. Geoffrey namussuzuna fırsat verdik mi, ha demeden göbeğimizi havaya kaldırır.»

Durumun karışık ve korkulu olduğunu kabul ediyordu. Eğer sınır boyuna Laçin'e her şeyin yolunda olduğu haberini götürmüş bulunan Marko, bitli yakasını kaptırırsa Lemont'a, hiç kuşkusuz, oralarda ne aradığı yolunda sorguya çekilecekti. Eh... Haçlıların işkenceli sorgu yöntemleri bilinmeyen bir şey değildi. Aleko'nun kaçıp canını kurtarmak için çok az zamanı vardı. Marko, Haçlıların işkencelerine ne kadar dayanabilirse, o kadarcık zaman...

Ama Aleko canını kurtarmayı aklına bile getirmiyordu şimdilik. Düşünmeliydi... Düşünmeden, ihtimaller üzerinde tahminler yürütmeden kılını bile kıpırdatmaya caktı.

«Sakın... Elvira kancığı yanılmış ya da yanıltılmış olmaya?» diye bir ara biraz umutlanacak oldu. Sonra

«hiç olmazı» dedi kendi kendine. «Hiç olamaz... Elvira şeytana külahını ters giydirir. Geoffrey avanağını sulu derelere götürür de susuz getirir. Kurnazlığını kocasına çatal çatal boynuzlar taktırarak bir bilemiştir ki, kılı kırk yarmadan yargıya varmaz o... Ne Geoffrey ne de Lemont sidik yarıştırabilir benim baronesimle. Üstelik, Geoffrey, Elvira'yı araya koyup beni kuşkulandırmak ve kaçmak istediğim sırada yakalamak tedbirini akıl edemez kil. Çünkü karıyla aramızdaki ilişkiden haberi bile yok akılsızın...»

Ergeç Geoffrey'in kendisini öldürtmek istemesini bekliyordu zaten... Casuslukla suçlanmaya hiç mi hiç şaşmamıştı. «Çok şey biliyorum,» diyordu. «Frank başbuğunun, din kardeşleri aleyhinde Türklere haber saldığının yaşayan delilliyim. İlk fırsatta beni ortadan kaldırmak istemesi doğal...» İşi bu derece basit sanıyordu. Durumda, Geoffrey'in kendisinden kuşkulanmasını gerektiren yeni bir gelişme olduğundan haberi yoktu. Bu değişiklik bir iki saat önce, Kserigordon kalesinden kaçıp kurtulan ve Kibotus'a dönen Max'ın anlattıklarıyla kaydedilmişti. Yalnız Geoffrey'in değil, bütün Haçlı soylularının ağzını bıçak açmıyordu. Şimdi herkes, Geoffrey'in anlattıklarına değil Max'ın yaşadıklarına inanıyordu. Rainald, İznik'i ele geçirmiş olmak bir yana, Kserikordon'u bile yitirmek üzereydi. Max'ın kaleden kaçtığı gece durum son derece umutsuzdu. Kimbilir o günden bu güne neler neler olmuştu...

Casus Aleko, hayatının tehlikede olmasına da kolay kolay omuz silkemezdi. Ama görevin başarısızlığa uğramasından daha çok korkuyordu. Görev...

Şarabı ve kadınları severdi Aleko. Tehlike içinde yaşamaktan zevk alırdı. Kısacası, yaşamaktan memnundu. Daha yıllarca testi testi şarap içmek, çeşit çeşit ka-

dınlarla sarmaş dolaş olmak niyetindeydi. Ama bunların hepsinden çok, kendisine önem verilmesinden hoşlanırdı. Daha bile fazla, yaptığı işe değer verirdi. Paha biçilmez hizmetler sunarak doğudan gelen kardeşleri yanında kendi adına ve soyunun adına onur kazandırmak isterdi. Bu, Aleko'nun tutkusu, kara sevdasıydı.

Kurt casus, yirmi beş yaşına kadar bir Bizanslı gibi yaşamıştı. Buna mecburdu. Dünyaya gelmiş ve çevresindeki şartları böyle bulmuştu. Babası, aylıkla İmparatora bağlanmış bir Kuman eri idi. Anası ise, iki nesil öncedenberi Hristiyanlaşmış bir Kuman kadını...

Daha çocukluğunda, kendini öteki Bizanslı çocuklardan farklı hissetmişti. Hiç biriyle anlaşamıyor, gönlünün istediği gibi arkadaşlık kuramıyordu. Öteki çocukların hepsi kaypak, hileci ve kalleşti Aleko'ya sorulursa... Sanki aralarında küçük Kuman'ı yalnız bırakmak için anlaşmış gibiydiler. Üçü beşi bir araya geldiler mi onu alaya alıyor, dövüyor, hırpalıyorlardı. Aleko da tek tek yakalayınca öcünü alıyordu onlardan.

Şöyle candan yürekten bir dostu olmayacak mıydı hiç?

Hayır, olamayacaktı...

Babası, bir gün bunun sebebini şöyle açıklamıştı:

— «Biz, kökten sürme değil, daldan eğme Bizanslılarız oğul... Aslımız kuzeyden, gözünü sevdiğim o uçsuz bucaksız bozkırlardan gelmedir. Türk derler soyumuza. Dikkat etmedin mi? Dışarda, çevremizdeki insanların dilini kullanıyoruz ama, evimizde Türkçe konuşuyoruz. Efendimiz İsa'ya şükürler olsun, kanımız bu kahpe Bizans kanından çok daha onurludur, yücedir. Yazgımıza boyun eğip de gurbette sürünmemize bakma. Er ya da geç dedelerimizin torunları gelecekler buralara. Aslımıza kavuşacağız.»

Çocukluğunda, bu garip ayrı gayrılığın gerçek anlamını kavramakta çok güçlük çekmişti Aleko. Bizans gibi bir ülkede kim kökten sürme sayılabilirdi ki? Halk arasında Makedonyalılar da vardı, Trakyalılar da. Epirli'ler de vardı, Giritliler de... Moralılar da vardı, Tesalyalılarda... Zencilerde yaşıyordu burada, tüyü bozuk abraşlar da. Her milletten adamlar birbirine kaynaşmıştı ya, bir kendi soyu erimek bilmemişti o potanın içinde.

Yıllar geçti, geçti... Aleko, ister istemez babasının izinden gitmiş, paralı asker olarak orduya yazılmıştı. Zeki ve ustaydı. At terbiyeciliğinde, nalbantlıkta, silah bakım ve onarımından üstüne yoktu. Ün ve rütbe sahibi olmuştu. İyi para kazanıyordu. Ama bir eksiklik vardı içinde. Dünyayı dar ve karanlık buluyordu. Ne zaman gerçekleşecekti babasının kehâneti? Dedelerinin torunları ne zaman gelecekti buralara? Aleko ne zaman kavuşacaktı aslına?

Gözleri hep kuzeyde, uçsuz bucaksız bozkırlardaydı. Bekledikleri, bozkırlardan değil, doğudan geldi sonunda.

İmparatorluğun uzak sınırlarından deprem haberleri duyulmağa başladı. Selçuklu Türklerinin akıncıları Ani, Kars, Artvin, Van dolaylarında at koştururken Bukoleon sarayının mermer duvarları sarsılıyordu. Kulak verdi Aleko... Kiliselerin telaşla çırpınan çanlarında Türk sesi vardı. Korkudan ağarmış Rum yüzlerinde Türk yazılıydı. Ufukları titreye titreye gözetleyenlerin gözlerinde Türk okunuyordu. Ve Anadolu toprağı, yüzyıllardır birikmiş bir özlemle Türk'ü kucaklıyor, bağrına basıyordu.

Zifiri karanlık bir gece yarısı, Aleko kendini, kıl bir çadırın altında, yağız yüzlü, mert bakışlı bir yiğidin karşısında buldu. İçtenlikle, gururla öz dilini kullandı:

— «Ben———ben, öz-be-öz Türk'üm, sizdenim beyim... Tanrı, oğul ve Kutsal Ruh üzerine and içerim ki, yalanım yoktur! Buyruğuna girmeğe geldim. İzin ver, tuğunun ardından at sürüp akın edeyim, dostuna dost, düşmanına düşman olayım. İzin ver——»

Heyecandan sesi ve dizleri titriyordu. Geri çevrilirim, kabul edilmem korkusu değildi bu. İçinde yaşadığı anın önemiydi yüreğini çarptıran. Olup bitenlere ayık kafayla bakamıyordu. Sarhoş gibiydi. Türk ordugahına girerken nöbetçiler bir candan karşılamışlardı ki, kaçak soydaşlarını. Daha sonra bey çadırının önünde neden biraz fazlaca bekletildiğinin üzerinde durmamıştı hiç.

Akıncı komutanı, Aleko'nun sözlerini cevaplamamıştı. Sığınan adamı dikkatle süzüyor, süzüyordu. Yüzündeki ifade, soluk kandil ışığında pek belli olmuyordu. Sevinmiş miydi düşman saflarından bir Türk daha eksildi diye? Yoksa bilinmeyen bir sebepten öfkeli miydi?

Afşın bey, Selçuklunun bu efsaneleşmiş Emiri her halde kırk yaşlarında olmalıydı. Usturayla kazınmış kafası ayna gibi parlıyordu. Sakalları da kökünden tıraş edilmişti. Gür kızıl bıyıkları, ince ve yağız yüzünün yarısını gölgeliyordu. Aleko'yu imbikten geçiren çakır gözleri alev alevdi.

Neden sonra konuştuğu zaman, sesinden hoşnutsuzluğu belli oluyordu.

— «Öyle çok şey istedin ki birden bire... Keşke olduğun yerde kalaydın! Keşke hiç kaçmamış olaydın Bizans ordusundan...

Aleko kulaklarına inanamadı. İçi allak bullak oldu.

Şaşkın şaşkın yüzüne baktı. Afşın beyin. Bu ters sözlerin bir açıklaması olmayacak mıydı? «Neden?» di-

ye, hummayla çalışan beyni tek kelimelik bir soruyu dallandırıp budaklandırdı. «Neden? NEDEN? İki yıla yakın bir zamandır, en az yüz Kuman ya da Peçenek benim yardımımla kaçtı Bizans ordusundan ve hiç birinin sığınma isteğini geri çevirmedi Selçuklu!.. Benim ne noksanım var ki—»

Sabırsızdı... Sorup soruşturacak, arayıp araştıracak halde değildi. Öfkeleniverdi birden. Göğsünü şişirdi, omuzlarını dikti. Terli avuçlarını sıkı sıkı yumruklaştırdı. İsyan etti:

— «Kişinin aslına kavuşmak istemesi mi çok şeydir bey? Beni neden beğenmedin? Tanrıya şükür, elim silah tutar, hayvan bakımından ve nalbantlıktan iyi anlarım. Silâh onarımı yaparım. Yediğim ekmeği hak ederim nerede olsa! Gerçi——gerçi Müslüman değilim ama, kanım katıksızdır, arıdır! Bana neden güvenmezsin.

Afşın beyin bıyık uçlarında bir kaç tel kıpırdandı. Gölgeli ağzı aralandı ve beyaz dişleri ışıdı. Gülerek bağırdı:

— «Dur hele... Güvensizlikten kim söz etti ki? Sana da güvenmezsek kime güveniriz bre koca yiğit? Ya biz seni bilmez tanımaz mıyız sanırsın?»

Ağzı açık kalmıştı Aleko'nun! Az önceki sözleri neydi Emir'in şimdikiler neyin nesiydi? Eğleniyor muydu yoksa bu adam karşısındakiyle?

— «Sultanımız bile bilir senin adını» diye Afşın bey konuşmasını sürdürüyordu «Kaçmasına yardım ettiğin soydaşlarımızla gönderdiğin haberlerin her biri paha biçilmez hazineler değerinde. İki yılı aşkın bir süreden beri, düşmanın içinde gözümüz kulağımız oldun. Akıncı birliklerimizi pusulardan, baskınlardan koruyan haber-

ler gönderdin. Devletimize böyle yararlıkların dokunduğu halde yüzünü yeni görüyoruz. Ama adını, öteden beri hepimiz saygıyla anarız.

Aleko bunalmıştı. «Tanrı bilir, başka birinden söz ediyor bu...» diye düşünüyordu. «Az sonra benim o kişi olmadığımı anlayınca bir çuval incir berbat olacak!» Öte yandan, Afşın beyin işi alaya vurduğundan da korkmuyor değildi. Gerçekten de işgüzarlık yapmış, Bizans ordusundan kaçıp Selçukluya sığınan her Kuman'la Türklere yararlı olacağını sandığı bazı haberler göndermişti. Ama hiç bir zaman, haberi gönderen kişinin kendisi olduğu noktasını belirtmeğe çabalamış değildi.

Daha fazla övgüye fırsat vermemek amacıyla atıldı:

— «Dur hele beyim» dedi. «Dur hele... Adı neydi size cevahir değerinde gizli bilgiler ulaştıran o kişinin? Sakın—bir yanlışlık olmasın?»—

Afşın bey, duraklamasız cevap verdi:

— «Adı Aleko işte... Bizanslılar ona Frank Aleko. Frank asıllı paralı askerler ise Aleko Usta, dermiş. Neden sordun? O sen değilmisin?»

— «O benim» derken, Aleko'nun sesi güçlükle duyulmaktaydı.

«Vay canına!» diye için için söyleniyordu. «Ben neymişim de bilmezmişim yahu!... Bizans ordusunda hem usta hem de Frank lakablarıyla tanınan benden başka bir Aleko daha var mı? Yok!.. İyi ama, nasıl olurda benim gibi bir sümsük, bir mıymıntı, bunca koca Türk Emirleri yanında ün kazanabilir?»

Birden kaşlarını çattı, sert bir çıkış yaptı:

— «Benimle eğlenmeğe hakkın yok beyim!» diye bağırdı «Sana saygım vardır. Öl dediğin yerde ölmezsem eğer Yüce Tanrı cezamı versin. Ama beni alaya almana izin veremem! Çam sakızı çoban armağanı, aklımın yettiğince bir şeyler yapmağa uğraştım. Kumanlar arasından size kaçmak isteyenlere yardım ettim ve her biriyle bazı, önemli sandığım haberleri gönderdim. Belki gülünç duruma düştüm, ama bu gibi hallerde niyet önemlidir. Çalıştığım yerde kulağıma değen konuşmalar işinize yarayabilir zannettimse, bundan saflığımla alay etme fırsatı çıkarmak———»

Afşın bey, hayretle konuğunun gergin yüzüne bakıyordu. Birden ayağa fırladı, Aleko'ya iyice sokuldu. Kandil ışığında bile rahatça seçilebilen bir içtenlikle onun omuzuna vurdu, güldü:

— «Allah layığını versin senin» dedi. «Alçak gönüllülüğünde bu kadarı olur muymuş? Seninki saflığın ötesinde bre yiğidim, seninki bönlük... Neler başardığının, ne hizmetler ettiğinin farkında bile değilsin. Bana bak hele... Suratıma bak dedim! Bir konuğu ile eğlenecek kişiye benziyor muyum hiç?»

Aleko tir tir titriyordu. «Aklım sana emanet, ey ulu efendimiz İsa» demiş, kendisini bırakmıştı. Düş mü görüyordu yoksa gerçek miydi bütün bunlar?

— «Nöbetçilerden, kendini Aleko Usta diye tanıtan bir Kuman'ın sığınmak amacıyla geldiğini duyunca» diye Afşın bey sözlerini sürdürdü. «İnanamadım. Kendi kendime Bizans'ın bir oyunudur bu dedim. Allah esirgesin, senin yakalanmış olmandan korktum. Sana benzer birinin, senmişsin gibi aramıza sokulmak istenmesinden kuşkulandım. Başka türlü Aleko Usta ayarında birinin sessiz sedasız sığınma istiyeceğine ihtimal veremiyor-

dum. Araştırmak amacıyla, bıkdır kaçmasına yardım et tiğin bir Kuman gencini saldım. Sen çadır önünde,gerek siz yere bekletilirken, o yanında-yörende dolaştı, önün den-arkandan bakıp seni tanıdı. Gerçektir Aleko Usta cır, diye tanıklık etti. Şaşıp kaldım. Hele içeri girip de Tuğumun ardından at sürmek, akın etmek dileğinde bulunduğunda nutkum tutuldu. Bre oğul bize gönderdiğin haberlerin değeri konusunda hiç mi bir fikrin yoktu senin? O haberleri, bostandan ürün devşirir gibi mi toplamıştın sanki?»

İki kez sesli sesli yutkundu Aleko, kızaran yüzünü yere eğdi.

— «Hemen hemen öyle» dedi «Haberlerin çoğunu bostandan ürün devşirir gibi topladım. Hiç kimse, yanımda konuşmaktan çekinmiyordu. Arada bir, şarap zoruyla adam söylettiğim de olmadı değil. Genellikle kolay olurdu kişi ağzından laf almak. Hele Franklar... Onlar yabani, yarı vahşi yaratıklardır. Çoğunu konuşturmak için çaba harcamağa bile gerek yoktur»

Afşın bey güldü:

— «Eğer aralarında bir yerin olmasa zor konuştururdun en avanak Frank'ı bile» dedi. «Düşman içinden gizli bilgi çıkarmak aslında hiç de kolay değildir yiğidim. Sana kolay gelmesine bakıp da aldanma. Ne önemli bir hizmet yaptığını bilmemen. hizmetin gerçek önemini azaltamaz.»

Afşın beyle Aleko arasındaki dostluk işte böyle başlamıştı. O gece gün ağarıncaya kadar karşılıklı oturmuş, yarenlik etmiş, dertleşmişlerdi. Emir, Sultan'a haber vermeksizin Aleko'yu akıncılar arasına katmanın imkânsız olduğunu anlatmağa çalışmıştı:

— «Hatırım çok sayılır, sözüm dinlenir aslında» demişti. «Ama yine de yetkilerimin belli bir sınırı vardır. Senin kadar alçak gönüllü olmadan, hiç yalansız diyebilirim ki, senin gibi önemli bir kişiyi buyruğumdaki birliğe katmam, yetkimi aşmam demektir. Neden dersen, akıncı kıtlığına kıran girmedi Allaha şükür! Akıncılık, yüreğinde atarı olan her kişinin başarabileceği bir görevdir. Nal eritmek asker yürütmek kolaydır demiyorum, yanlış anlama. Ama sıradan bir iştir. Kâfir arasında dil oturmak, her gün ve günün her saatinde diken üstünde durmak öyle midir? Hiç değildir... Neden devletimizin sayısı belirsiz akıncısı vardır da düşman ülkesinden sağlıklı haber salacak adamı yetersizdir sanırsın? Çünkü casusluk her kişinin değil, er kişinin kârıdır! Bütün casuslar arasında da Aleko'muz bir tanedir. Gözümüzün bebeğidir o... İmdi ben, o Aleko'yu çekip de akıncı edersem ne derler bana?»

Sözün kısası, sığınma isteği — gönülsüz de olsa — kabul ediliyordu Aleko'nun, ama akıncı olma dileğini karşılamak, yetki dışı bulnuyordu. Ne demişti Afşın bey bu konuda, ilk ağzını açtığında: «Öyle çok şey istedin ki, birden bire,» dememiş miydi.

— «Kabul» diye Afşın bey çaresizliğini açıklıyordu. «Kabul, çetin iş olmalı casusluk! Hem çetin, hem yorucu ve yıpratıcı bir iş... Elbette haklısın bıkmakta.. Yıllardır, kanı kanına, görüşü görüşüne uymayan insanlar arasında yaşamışsın. Üstelik son iki yıl boyunca, kelle koltukta, her an başına neler gelebileceğini düşünmüşsün. Artık yeter diyorsun.. Kabul... Aramıza hoş geldin... Ama seni burada tutamam! Biz akıncıların ne yapacağı ne edeceği hiç belli olmaz. Bir de bakarsın kışı düşman toprağı içinde veya sınırında geçiririz. Oysa

sen, en kısa zamanda İsfahan'a gitmeli, Sultanın huzuruna çıkmalısın. Yarın sabah erkenden, yanına birkaç yiğit katıp seni yola çıkarırım. Göreceksin bak, İsfahan'ı çok beğeneceksin. Sultan, gerçi elindeki en güvenilir haber kaynağını yitirmekten üzüntü duyacaktır ama, bunu sana belli etmez. Hiç kuşkum yok, emrine bir konak, azablar, uşaklar halayıklar verecek, rütbe ve makam ihsan edecektir. Rahat eder, gönlünce yaşar, belki çoluk çocuğa karışırsın.»

Bu sözler biter bitmez, Aleko silkinip ayağa kalktı.

— «İzin ver, geri döneyim beyim,» dedi. «Sabahın erken saatlerinde görev başında bulunursam, Bizans ordugâhında hiç kimse geceleyin neler yaptığımdan şüphelenmez.»

Ne kadar güçtü bunları söyleyebilmek.. Sanki yüreğine yakın bir damarı eliyle çekip çatır çatır koparmış, acıyla kanatmıştı.

Çocukluğundan beri tek bir hayalle yaşamış, tek bir hayalle avunmuştu. «Soydaşlarım gelecek, günün birinde buralara... MİLLETİM diye, övünerek, kıvanarak, arasına katılabileceğim bir toplumum olacak benim de... Göğsüm kabaracak, başım dikilecek, çevremdeki herkese sevgi ve saygı duyarak yaşayabileceğim. Dostlarım olacak. Sözünün eri, kafa dengi, mert arkadaşlarım olacak. Yüreğimde huzur ve güven duyacağım...»

Bir önceki gece Bizans ordugâhından ayrılırken, eski hayatını hâtırlatacak tek şey almamıştı yanına. «Aslına dönmekte olduğunu» ve «yarımına kavuşup bütünleneceğini» umuyordu. Geçmiş, geçmişte kalacaktı.

Ve şimdi, geriye dönmesi gerekmişti işte... Bütün

cesaretini toplaması, o bunalımın, o eksikliğin ve kasvetin içine tekrar atılması boynuna borç olmuştu.

Afşın bey, kendisini her an hayretten hayrete düşüren genci omuzlarından tutup şiddetle sarsmıştı:

— «Neler saçmalıyorsun sen? Bizans ordugâhında ne işin var bundan böyle?» Karşılık veren, o utangaç, alçak gönüllü Aleko değildi bu kez. Kendinden emin, mağrur bir kahramandı o şimdi:

— «İlk konuştuğunda doğru söyledin beyim.. Keşke olduğum yerde kalaydım!... Keşke hiç ayrılmamış olsaydım Bizans ordusundan!»

— «Bre dur... Kulak ver! Sözlerimi yanlış anladın.. Demek istiyordum ki...»

— «Üzme tatlı canını beyim. Yanlış anlamadım. Seninle konuşurken gözüm açıldı. İnan ki bu güne değin, yabancılar arasında yaşarken çektiğim işkencenin soydaşlarıma ne denli yarar sağladığını bilmiyordum. Önemsiz sandığım hizmetlerimin değerini öğrendim artık. Bundan böyle Bizans'ta yaşamanın bana pek zor geleceğini sanmıyorum. Orada çektiğim her sıkıntıdan, her eziyetten kendime bir onur ve zevk payı çıkaracağım.»

Sözlerini tamamlarken içini çekmişti. Sonra, huyuna uymayan bir ağırbaşlılık ve duyarlılık göstermiş olmaktan çekinir gibi güldü. Neşeyle, aceleyle, yanlış izlenimi düzeltme çabasına girişti:

— «Aslında, ilk bakışta sanıldığı gibi berbat bir iş değildir Bizans'ta paralı asker olmak haa... Ekmek elden, su gölden, yaşar gidersin... Kendi hesabıma ben, kadının ve şarabın çeşidini severim. Onlarsız olamam .Eh... Azizlere çok şükür, paralı askerin günlük yaşamı da zaten

şarap ve kadınla doludur. Barışta, istediğimiz kadar yer, içer sevişiriz. Günümüzü gün ederiz.. Savaşta ise önceliklerimiz ve ayrıcalıklarımız vardır. Bizans'ın öz askerinden çok bize güvenilir. Başımıza buyruk vuruşuruz genellikle. Ortada kolay kazanılacak bir zafer kokusu varsa, çapulun çoğuna sahip çıkabilmek için işin sonuna kadar gideriz. Ama zora geldik mi, tehlikeli bölgeden en önce biz savuşuruz.»

Gülmesi kahkahaya dönüştü. Sinirli, sathi bir kahkaha...

— «İnanmayacaksın beyim, Bizanslıları ve Varengleri babamın derdi kadar bile sevmediğim halde, İmparatorluğun batı sınırlarında döğüşürken, kazanmamız için elimden geleni yaparım ben. Niye diyeceksin... Normanlar ve Sırplar ötekilerden daha mı kötü kişiler? Değil.. Hepsi aynı.. Sayki, öküz yol üstüne mayıs bırakmış arkadan gelen tekerlekler pisliği ikiye, üçe dörde bölecek gibi çiğnemiş. Tezeğin her parçası bunlardan biri... Aynı dışkının sağda, solda, önde ve geride kalmış parçaları. Yook, Sırplar ve Normanlar belki daha da mert insanlar Bizanslılardan. Ama yine de... Yine de onlara karşı vuruşurken kendimin bir dereceye kadar Bizanslı olduğumu hissediyorum. Kolay değil.. Ne de olsa aralarında doğup büyüdük. Öte yandan, bu taraflarda, bizim akıncılarla savaş söz konusu oldu mu..»

Elinde olmadan suratı buruşuvermişti. Boğuk, kalın bir sesle devam etti:

— «Düşman içinde oturmanın sınav çağı, işkencesi budur işte. Böyle günlerde gerilere saklanabilirsin, hatta yolunu bulup savaş alanından sıvışabilirsin ya, içinden korkuyu kolay kolay atamazsın. Bir düşünür 'korkacak

bir şey yok... Bizim aslanlarımız böylesi it eniklerine mi yenilecek? Elbet defterlerini dürerler şimdi' dersin. Sonra aklına kuşkular dolar. 'Ya bir terslik olursa? Ya yanlışlıkla düşman karşısında bozguna uğrarlarsa?' dersin, için içini yer, bitirir.»

Sözü uzattıkça içindeki zaafı daha çok açığa vurmakta olduğunun farkına varmıştı. Sağlık ve esenlik dileyip dışarı çıktı. Afşın bey de onunla birlikte çadır kapısına gelmişti. Akıncı komutanı, en az Aleko kadar heyecanlıydı. Ne yapsa, ne etse değerli casusu tekrar görev başına dönmekten vaz geçiremiyeceğini biliyordu. Yine de dilinin döndüğünce ısrar etti.

— «Belki de bütün gece çadırında olmadığını fark etmişlerdir. Başına bir dert açılmasından korkarım. Gel, bir süre aramızda kal, sonra tutsak olmuş da kaçmış gibi yaparsın, böyle daha inandırıcı olursun» dedi.

Aleko, kendi milletinden insanlar arasında bir kaç gün yaşadıktan sonra ayrılmanın ne kadar güç olacağını hesapladığından, bu öğüdü dinlemedi. Yeni, yepyeni bir görev tutkusu vardı yüreğinde. Bilinmeyen, önemsiz bir adam olmaktan çıkmış, güvenilir, başarılı bir görevli oluvermişti bir kaç saat içinde.

O kadar önemli bir değişiklikti ki bu... Aleko'nun umurunda bile değildi uzun, çok uzun bir süre daha Bizans'ta yaşamak zorunda kalışı. «Sultan bile biliyor, tanıyor beni!» diye düşünüyordu. «Her yıl, İmparatorluk topraklarını en az iki kez, bir baştan bir başa çiğneyen, karşısına çıkan en güçlü orduları dağıtıp unufak eden yiğitler yiğidi koca Emir Afşın bana akranı gibi davrandı! Soydaşlarımın özlemini çekiyorum ama onlar için yararlıkta bulunuyorum. Benden başka hiç kimsenin yapamayacağı hizmetler görüyorum...»

Yirmi otuz adım yürüdükten sonra durup geriye baktı. Afşın bey, burma kırmızı bıyıkları, ince yüzü ve sırım gibi vücuduyla çadır kapısında dikilmiş, bekliyordu. En akıl almaz girişimlerin, en tehlikeli baskınların, tarihe geçecek olayların kahramanı koca bahadır o anda Aleko'nun bütün milletini temsil eder gibiydi. Evet Aleko çetin, sıkıntılı, eziyetli bir işe baş koymuştu ya, yeryüzünün en büyük en soylu milleti arkasındaydı işte. Böylesi bir destekle neler yapılmazdı ki?

Hemen hemen bütün hayatı birkaç saniye içinde ha yalından gelip geçmişti. Sergi yerinin bir başından öteki başına doğru usul adımlarla yürümeğe başladı. Malların düzenli durup durmadığını inceler gibi görünüyordu.

Afşın beyden ayrıldığı o seher vaktinden sonra yıllar geçmişti. O günden bu yana nice nice zorlu vartalar atlatmış, sayısız kez ölümden kıl payı kurtulmuştu. Tehlikeyi artık kanıksamıştı. Ölüm, işkence, eziyet vız gelirdi Aleko'ya.. Uzun hizmet yılları boyunca üzerine aldığı hiç bir görevi aksatmamıştı. Korktuğu tek şey, kendisine güvenenleri yarı yolda bırakmaktı.

«Yook» diye kıs kıs gülerek mırıldandı. «Doğrusu ölmeğe de niyetli değilim şimdilik. Bırakılır da gidilir mi bu güzel dünya kolay kolay? Elinin altında o nefis şaraplar, o emsalsiz güzellikteki kadınlar varken kim ister kara toprağın atına girmeyi? Cennet için bu dünyadan daha iyiymiş diyorlar ama, bakalım Tanrı bizi oraya kabul edecek mi? Kabul edildik diyelim, bakalım İsa efendimizin kadın ve şarap konusundaki zevkleri bizimkine uyacak mı?»

Zevk ve eğlence düşünerek yitirdiği zaman için pişmanlık duydu. Usulca haç çıkarıp Tanrı'nın oğlundan özür diledi. Ciddileşti. Başarıyla bitirmek zorunda olduğu görev için tasalandı. Hemen aklına Marko geldi. Marko, ne kadar sevimli olursa olsun Haçlı kampındaki Türk casus düzeninin tek zayıf ve çürük noktasıydı.

«İş işkenceye kalınca,» diye geçirdi içinden, «korkarım ki ben bile ancak belirli bir dereceye kadar dişimi sıkabilirim. Marko'nun canı benimkinden çok daha tatlı olduğuna göre..»

Haçlıların işkence yapmaktaki ustalığını bir çok örneklerde görmüştü. İnsan, insanlıktan çıkıyordu o müthiş acılar yüzünden. İnsan, başka insanlardan hattâ kendi yapısından nefret ediyordu.

İşkenceleri düşünmek, geçici bir süre için kanını buz gibi dondurmuştu. İnsanın kendi cinsinden birine bile bile acı çektirmesi -ne amaçla yapılırsa yapılsın- bağışlanmaz bir canavarlıktı. Kaldı ki insanoğlu, işkence çeşitleri bulmak için kafa yormuş, şeytana parmak ısırtacak gelişmeler kaydetmişti. Şunca yıldır casusluk yapıyordu ya, tek korkusu, yakalanıp işkence edilmekti. Hazımsızlık çektiği gecelerde gördüğü kara kara düşler, o korkunun bilinç altında biriktirmiş olduğu hayallerle doluydu.

Silkinip toparlanmağa çalıştı. Serinkanlı olmalı, düşünmeli, düşünmeliydi.

Aslında orta yerde, Elvira'nın el altından gönderdiği haber dışında hiç bir tehlike işareti yok sayılırdı. Ne var ki o haberle birlikte, Aleko kendini daralan bir ölüm çemberinin içinde hissetmeğe başlamıştı. «Sezgilerimde hiç yanılmadım» dedi kendi kendine. «Şu ağaçların ve çadırların gerisinde beni gözetleyenler var!»

Neden doğrudan doğruya atılmıyorlardı yakalamak istedikleri adamın üstüne de uzaktan gözetlemekle yetiniyorlardı? «Belki Lemont, Marko'dan başka bir suç ortağım daha varsa onu da yakalamak, hepimizi birden susturmak istiyor», diye, bu soruya oldukça akla yakın bir karşılık buldu.

Ama, ortada kesin belirti olmayınca tehlikeye karşı kesin tedbir alınamazdı ki!

Kararsızlıkla, ama canının sıkkın olduğunu belli etmemek için dans eder gibi, neşeli adımlarla, serginin batı ucundaki çardak direğine kadar gidip çömeldi. Bir kenarda duran boş şarap testisini, sanki ağır bir şey kaldırıyormuş gibi alıp ağzına götürdü. Lıkır lıkır içme numarası yaptı. Bir ara, soluksuz kalmışcasına testiyi ağzından çekti, sonra içmeğe devam etti. Gözetleyenler varsa, bir dikişte yarım testi şarap içtiğini sanıntar is tiyordu. Islanmamış olduğu halde, ağzını kolunun yenine sildi. Yalpalıyarak doğruldu. Denge sağlamak amacıyla bacaklarını açtı. Kısık gözlerini otuz adım kadar sağ ilerdeki bir ağacın kalın gövdesine dikti. Birden keyfi yerine gelmişti. «Tamam,» diye mırıldandı. «Varan bir! Vaktim olsa daha biraz oyalanır, bu sinsi gözcülerin hepsini ürkütüp ürkütüp sayardım.»

Aradığı kesin delili bulmuştu. Ağaç gövdesinin gerisinden bir başın çıktığını, sonra telaşla çekildiğini kendi gözleriyle görmüştü. Eğlenceli bir oyuna başlamanın sevincini duymasına tek düşünce engel oluyordu: «İşkence altında konuşursak ne olur? Geoffrey budalanın tekidir ama, akla karayı seçemeyecek kadar da değil, Ağzımızdan aldığı bilgiler sayesinde, Haçlı ordusuna kurulan tuzağı anlar ki domuzuna anlar. Kuşkusuz, gerek Marko gerekse ben, Emir Laçin'in bize açıkça söylemek-

ten çekindiği fakat yeterince gizleyemediği şeyleri can acısıyla bir bir kaçırırız ağzımızdan. Yani, Sultanımızın seferden döndüğü, Rainald'ın hesabının görülmüş olduğu, İznik yolu üzerinde Haçlıya pusu kurulduğu ortaya çıkar.»

Tekrar testinin yanına döndü, çömeldi, içer gibi yaptı. Lemont ve adamlarının kendisini körkütük sarhoş sanmasında yarar görüyordu. Testiyi yavaş yavaş başına iyice dikti. Öyle ki, dipte kalmış olan bir kaç yudum şarap sızdı, çenesini ve göğsünü ıslattı.

«Ya sonra ne olur?» diyerekten içten hesaplarını sürdürdü. «Daha ne olsun bre kart kavat? Ölünün körü olur! Bir kez öğrendi mi Haçlı ordusunu bekleyen felâketi, Geoffrey tedbir alır hemen.. Av olmaktan kurtulmakla kalmaz, avcı kesilir başımıza. Bize güvenip de pusu yerinde bekleyen ordumuzu,—»

Telaşlandı. Boğuk bir sesle inledi.

— «Aman, hey tanrım! Aman, ey Uluların Ulusu... Ey, Rabbimiz İsa'nın Kutsal, Bakire anası, aman! Yardım gerek..»

Yüreği küt-küt atıyor, elleri ve dizleri titriyordu. Boş şarap testisi parmaklarının arasından kayıp yere düştü. Beş on yürek atışı boyunca soluksuz kaldı. Neden sonra, güç durumlarda imdadına yetişen o eşi az bulunur sağduyusunun sesini işitti: «Toparlan, kendine gel, yüreksiz! Unutma ki gözetleniyorsun. Sen işleri tıkırında giden ve az önce iki dikişte bir testi şarabı yuvarlamış olan çakır keyif bir tüccarsın. Derinin altında yatan şu, tebdili şaşmış, beceriksiz casus gizli kalmalı. Şeytan bile denese, görememeli onu.»

Ayağa kalktı. İki yanına yıkıla yıkıla, sergi boyunca yürümeğe ve bir yandan da çirkin ayıp sözlerle dolu bir Rum şarkısını avazı çıktığı kadar bağırarak söyleme-

ğe koyuldu. Herkesin görmesini istediği Aleko buydu. Gözlerden saklamağa çalıştığı gerçek Aleko ise her zamankinden daha yalnızdı. Onun içinde kara kara fırtınalar esiyor, şimşekler çakıyordu.

Marko'ya katmerli, sunturlu küfürler savuruyordu, duyulmayan... «Seni yanıma alıp da buralara getirdiğim gün ne kötü günmüş de bilemedim hey tombul kösnü» diyordu. «Yalnız olaydım şimdi ne iyiydi... Baktım durum sıkışık, usulca sıvışırdım. Kaçamasam bile çok çok kovalayanlarla vuruşup öldürtürdüm kendimi. Ölüm Tanrı buyruğu, sağ geçmezdim ellerine. Ne işkence, ne sorgu... Beni yok etmek değil mi Geoffrey'in amacı, çeker giderdim öteki dünyaya, yüzüm ak, alnım açık. Ama düşman da yarın pusumuza düşerdi. Oysa şimdi? Şimdiki durum, bir rezillik senin sayende! Haçlının eline ahmak bir tavşan gibi canlı canlı düşeceğini ve can korkusuyla bütün bildiklerini anlatacağını hesaba katmasam olmaz. Çaresiz, seninle birlikte işkence edilmeyi ve ağzından kaçanlara yanlış anlamlar verdirecek biçimde konuşmayı deneyeceğim. Tek umut bu.»

Çopur suratlı, obur ve içkici hısımına, her ustanın çırağına karşı gösterdiği güvensizlikle bakıyordu. Marko, meslekte yeteri kadar denenmiş değildi. Marko'nun canı tatlıydı. Marko zaman zaman öfkesini frenleyemezdi. Marko zaman zaman, görev, millî onur ve gurur gibi dokunulmaz konuları hafife alır, şakaya bulaştırırdı. Bu sebeplerden Aleko, kendi kaderini ve sorumlusu bulunduğu görevin başarı ihtimalini Marko'nun tutumuna bağlıyan bahtsızlığına isyan ediyordu. Ama bunun yanında, sırf Marko'nun yüzyüze geldiği kişisel bahtsızlığa da üzülmüyor değildi. Çünkü onu, öz oğlu gibi severdi.

Sendeleyerek, sergin'in orta yerindeki kocaman, ka-

laysız kazana yaklaştı. Kazanın kapağı ters çevrilmiş, üstüne tavalar, sahanlar ve kepçeler yığılmıştı. Bu düzensizliği yeni farketmiş gibi başını iki yana salladı. Dizleri üstüne çöküp çalışmağa girişti. Kepçeleri, sahanları ve tavaları bir bir kaldırıp başka yerlere özenle yerleştirdi. Kazanın üstü boşalınca, elini kapağın altına daldırdı ve içerden avuç içi genişliğinde, pembemsi renkte, yarı saydam bir kâğıt parçası çıkardı. Kâğıdı kapağın üzerine özenle yaydı. Uç kısmı özel amaçla sivriltilmiş bir kömür kullanarak Kibotus'dan göndereceği son haberi yazmağa girişti.

«Buyruğu yerine getirdim. İnandılar. Yarın sabah İznik'e yürüyeceklerdi. Ama şimdi durum değişebilir. Geoffrey beni zararsız hale getirmek istiyor. Yakalanmak üzereyim. Marko belki de çoktan yakalanmıştır. İşkence ile sorguya çekilirsek, bütün sırrı açığa vururuz diye korkuyorum. Tanrı devletimizi ve Sultanımızı korusun.»

Gerçi ordunun büyük kısmı şu sırada Sultan'ın komutasında, sınıra yakın bir yerde, savaş düzeninde bulunuyor olmalıydı ama, başkentte elbette yarar kişiler bırakılmıştı. Güvercin haberini alır almaz, o yarar kişiler harekete geçecek Sultan'a hızlı bir ulak göndereceklerdi. Kuş en geç bir iki saat içinde İznik'i tutacağına göre, Kılıç Aslan haberi gece olmadan alacaktı.

Aleko yazdıklarını bir kez gözden geçirdi. Kâğıdı önce dörde sonra uzunlamasına sekize katladı. Avucunun içine gizleyerek ayağa kalktı. Kazanın içinde daha bir kaç parça kâğıt vardı ama, bunların düşman eline geçmesinden çekinmiyordu. Haçlıların «kâğıt» denen nesneyi daha önce görmemiş olduklarını biliyordu. Hele güvercin yardımıyla haberleşme, yabani Avrupalıların akıllarının kenarından bile geçmezdi.

Bir sağa bir sola yalpalayarak, serginin batı ucundaki çardak direğine yönelidi. Daha da öteye, kapı kanatları güneye açılan çadıra gidecek gibi görünüyordu ama, birden durakladı. Sanki hiç aklında yokken, çardak direğinin çatal dalına asılı bulunan kafese gözü ilişmiş, kafesteki tombul beyaz güvercinle ilgili bir karara varmıştı. Kuşa, ağzından salyalar akarak, yutkunarak bakıyordu. Dışardan gözetleyen birisi, sarhoş tüccarın hayalinde nar gibi kızarmış güvercin kebabının canlandığına and içebilirdi.

Uzanıp güvercini kafesten çıkardı. Sol eliyle hayvanın başının arkasından ve kanatlarının üzerinden tutmuştu. Kuşun kırmızı, pullu ayakları ileriye uzanmıştı. Bu ayaklardan birinde, ince bir bilezik biçiminde sarı renkli kamış parçası dikkati çekiyordu. Haçlılar o bileziğin ne işe yaradığını bilmez, görmüş bile olsalar merak edemezlerdi. Oysa Aleko, bütün dikkatini sustalı haber taşıyıcısı olan küçük kamış parçasına vermişti. Sağ elinin baş ve işaret parmakları arasına alıp kuru, yaylı kamışı biraz sıktı. Aralanan yarıktan içeriye, avucunda gizlediği kâğıt parçasını yerleştirdi. Parmaklarının baskısını kaldırınca, yay sıkışmış, kâğıdı kamışla kuşun ayağı arasında tutmuştu.

Haçlıların kâğıdı tanımadıklarından ve güvercin yardımıyla haberleşmeyi duymadıklarından emin olduğu halde kurt casus, yaptığı, işin kuşku uyandırmaması için çaba harcıyordu. Kâğıdı yerine yerleştirince biraz içi rahatladı. «Artık ortaya çıkabilirsin akılsız Lemonti» diye için için güldü. «Sana teşekkür borçluyum, çünkü sabır gösterdin, son görevimi tamamlamama fırsat verdin.»

Koynundan sivri, keskin bıçağını çıkardı. Güvercini kesecekmiş gibi yere çöktü. Aynı anda, otuz adım kadar

ilerden, yanında iki Frank savaşçısı olduğu halde Lemont'un çıktığını gördü. «İti an deyneğe davran!» diye homurdandı. «Sakın son hareketlerimden kuşkulanmış olmasın hödük? Belki de farkında olmadan sarhoş numarasının ölçüsünü biraz fazla kaçırdım. Elimi çabuk tutmalıyım şimdi...»

Göz ucuyla sağını - solunu araştırdı. Uzun süre değişik yönlerdeki çadırların ve ağaçların ardında saklanmış oldukları anlaşılan yedi—sekiz Frank savaşçısı daha kendilerini göstermeğe başlamışlardı. Lemont işi şansa bırakmamıştı.

Güvercinin boynunu gövdesinden ayıracak olan son hareketi yapmak üzereyken başını kaldırdı ve Lemont'u yeni görüyormuş gibi durakayıp ayağa fırladı.

— «Vay! Soylu Lemont, hoş geldin» diye neşeyle seslendi. «Nereden duydun güvercin kebabının kokusunu yahu?»

Konuk karşılama hevesiyle, sendeleyerek ileriye doğru iki üç adım attı. Dördüncü adımı çok hesaplıydı. Ayağını, bilerek küçük bir taşa çarptı, tökezledi. Aynı anda avucunu gevşetmiş, kuşu serbest bırakmıştı. Güvercin, kanatlarını biraz açıp usulca yere kondu. Hayvancık insanlara alışkın olduğundan hiç ürkmemişti. Küçük adımlarla, başını gururla yukarı kaldırarak biraz yürüyecek oldu. Ama Aleko, onun hemen havalanmasını ve gökyüzünde kaybolmasını istiyordu. Etinden et koparılmış gibi haykırarak, avuçlarını açıp kuşun üstüne atıldı:

— «EYVAAH!... TUTUN ŞU HINZIRI, TUTUUUN... KAÇIYOR...»

Güvercin. can korkusuyla kanat çırpıp uçmağa başladı. Aleko, onun arkasından beş - altı adım koştu. Gökyüzüne yumruk salladı. Elindeki bıçağı, sanki hayvanı

havada vurup düşürmek istermiş gibi olanca gücüyle savurdu. Sonra da, hırsla tepindi, saçını başını yoldu, Rumca küfürler ve beddualar etti.

— «Bakıyorum, burnuna kadar şarapla dolusun Aleko... Hayrola, bir olayı mı kutluyorsun? Sen böyle fazla içmezdin...»

Lemont'un sesinde gizlenmeyen bir alay edası vardı. Aleko, onun sözlerini hiç duymamış gibi, soluyarak, kendi kendine konuştu:

— «Namussuz hayvan... Kuş değil de sanki balıkmış gibi nasıl da kaydı gitti avucumdan!»

Hâtırlı konuğu karşısında öfkesini güçlükle yenip gülümsedi.

— «Sergime onur ve uğur getirdin Soylu Lemont... Buyur, otur... Sana en iyi cinsten şarap ikram edeyim. Soframda—»—

— «Yoo... Bu kez sen benim, daha doğrusu Geoffrey'in konuğu olacaksın. Soframızda sana layık şeyler bulunacak... Nar gibi kızarmış demir şişler, ıslak nar çubukları, bol biberli ve uçları kurşunlu kırbaçlar, katı, kütür kütür yumruk ve tekmeler seni bekliyor. Beğen beğen ye...»

Aleko, bu sözlerin ciddiliğine hiç ihtimal vermiyormuş gibi sırıttı.

— «Çok şakacısın dostum,» dedi. «Doğrusu ben, Frank usulü, kanlı bir domuz pirzolasını yeğ tutarım. Haydi, otur hele... Gidip şarap getireyim.»

Son derece soğukkanlı görünmeyi başarabiliyordu. Dilindeki sarhoş peltekliği ve davranışlarındaki budalaca samimiyet de gerçeğe çok benziyordu.

— «Bırak artık şu günahsızlık ve dostluk gösterilerini!» diye, Lemont çeneleri gıcırdayarak, yüzü mora-

rarak tısladı. «İpliğin pazara çıktı pis casus! Anlıyor musun, ipliğin pazara çıktı...»

Sözün en sonunda bu noktaya gelip dayanacağını bildiği halde, Aleko için için titredi, sarsıldı. Çeyrek yüzyıllı aşkın bir zamandan beri, hep foyasının ortaya çıkacağı günün korkusuyla yaşamıştı.

Yine de yılgınlık göstermedi. Geoffrey'in celladına önce şaşkın sonra öfkeli gözlerle baktı, baktı. Bir adım sokuldu ve çıkışır gibi fısıldadı:

— Şşşşt! Sözlerine dikkat et Lemont. Yerin kulağı olduğunu duymadın mı? O casusluk işi Geoffrey'le ikimiz arasında bir sırdır. Senin bu konuda benimle tartışmağa yetkin olduğunu sanmıyorum. Şövalyeye şikâyet edeceğim. Görürsün bak———»

Şakağına inen sert yumruğun etkisiyle yan üstü devrilirken kaderine küskündü. «Lemont yalnız olsa ve ben kendimi savunmak istesem durum değişik olurdu» diye içini çekti. «Şu kendini beğenmiş ite, yumruğun nasıl atılacağını gösterirdim. Ne yazık ki durum elverişli değil.»

İlk yumruğun arkasından, Lemont yumruk ve tekme savurmağa devam ediyordu. Yaşlı adamı ayaklarının altına almış, acımadan vuruyordu. Aleko böğrüne, sırtına, kalçalarına, göğsüne inen darbelerin acısına aldırmıyordu. Yediği ve yiyeceği dayak neydi ki? Asıl işkence daha sonra Geoffrey'in huzurunda başlayacaktı ve casus o dehşete katlanmayı bile göze almıştı baştan... Tek korkusu, duyduğu acı yüzünden bilincini yitirmek ti. Aklı başında kaldığı sürece kafasında taşıdığı sırrı koruyabilecekti ama, ne söylediğini bilmez hale gelirse bunu garanti edemezdi. O zaman kendi varlığı, canından çok önem verdiği inancının ve kutsal amacının aleyhine çalışan korkunç bir silah olacaktı.

O güne değin hiç önem vermemiş olduğu Lemont'a kin duyuyordu. Gerçi Lemont kaba ve ilkel bir araçtan başka bir şey değildi ve elinden geleni, bildiği tek şeyi yapıyordu ya, yine de suçluydu. Çünkü o, acınacak haliyle bile Aleko'nun yoluna dikilmiş bir engel haline gelmişti şimdi.

Ense köküne inen ve ötekilerden daha fazla acıya sebep olan bir tekmeden sonra bayılmış gibi yaptı. Soluk almakta güçlük çektiği zannını uyandırmak için ağzını iyice açıp hırıltılı sesler çıkardı. Yüz üstü kapanıp kaldı.

Tekme yağmuru hemen kesilmişti.

— «Öldü mü ne?» diyen, alaycı, insafsız bir ses duyuldu.

Lemont, telaşla çekingen bir dille homurdandı:

— «Yok canım... Hiç sanmam. Dokuz canlıdır bu casus milleti. Bir kova su getirin çabuk.!»

Aleko, suyun tepesinden aşağıya inerken yapacağı ürpertici etkiye kendini hazırlamıştı. Direndi ve tepki göstermedi. Lemont bu kez daha heyecanla buyurdu:

— «Kollarına girip ayağa kaldırın şunu! Geoffrey onun ölüsünü değil, dirisini bekliyor. Bir kaç adım yürütün, suratına yeniden su serpin, ne yapıp yapın canlandırın herifi. Yoksa başımız bir derde girer ki, bildiğiniz gibi değil»

Aleko, koltuklarının altından tutan iki kişi tarafından yürütüldü. Yüzüne bir kez daha su serpildi. Yediği dayaktan ağzı kurumuş, dili damağına yapışmıştı. Islak yüzünden ağzına sızan su damlalarını belli etmeden emdi ve yuttu. Midesi bulanıyordu.

«Tilki öldü» aldatmacasına daha fazla devam etmenin bir yararı kalmamıştı. Nasıl olsa Lemont, tutsağına bir daha el sürmeyecek kadar korkmuştu.. «Sonuna kadar inkâr etmeliyim. Casuslukla ilgimin sadece ve sadece Geoffrey'e yaptığım hizmetten ibaret olduğu-

nu savunmalıyım» diye karar verdi ve gözlerini yavaş yavaş araladı. Karşısında Lemont'un endişeli suratını görünce kaşlarını çattı ve küfürü bastı:

— «Lemont... Anan seni bir sokak köpeğinden kazanmıştır! Piç! Piçsin sen hiç kuşkusuz. Geoffrey bu yaptıklarının hepsini duyacak. Alacağın olsun namussuz!»

Lemont, rahatlamış bir yüzle pis pis güldü. Casusun ağır sözlerine hiç aldırmamıştı.

— «Yapma yahu» diye yalancıktan yalvardı. «Ne olursun burada olanları Geoffrey'e anlatma Aleko.. Bak, bir anlaşmaya varalım seninle. Sen çeneni tut, bende Elvira kancığı ile aranızdaki gizli ilişkiyi unuturum. Rose denen kart karının az önce sana gizlice bir haber getirdiğini bile görmemiş olurum. Ha? Ne dersin?»

Aleko sarsıldığını belli etmemek için elinden geleni yaptı. Ama yine de Lemont'u kandırabildiğinden emin değildi. Şaşırmış gibi sordu:

— «Sanırım Barones Elvira'dan söz ediyorsun. Nasıl bir gizli ilişki varmış onunla aramızda? Azizler aşkına Lemont, nasıl uyduruyorsun bunları? Rose'un bana gizli bir haber getirdiğini de nereden çıkardın? Barones, saygıdeğer bir müşterimdir ve—»

Geoffrey'in celladı keyifle gülüyordu. Aleko'nun sözlerini bitirmesini beklemedi bile. Arkasını ona döndü ve adamlarından beşini ayırıp görevlendirdi:

— «Siz burada kalacaksınız. Sergideki mallar, Kutsal Savaş Gönüllüleri adına Şövalye Geoffrey Burel'e aittir. Bir tekine el sürenin boynunu koparırım!.. Gözlerinizi dört açın. Kuşkulu birileri yanınıza sokulur da Aleko hakkında sorular sorarsa hemen yakalayıp bize getirin.»

Aleko'nun kollarına girmiş bulunan iki savaşçıya işaret etti. Başta kendisi olmak üzere, baskıncılar ve tutsak, olayı yakından izlemek için toplanmış olan kalabalığın arasından geçip yürüdüler.

Günün en sıcak saatiydi. Güneş, bir kaç gün önceki yağmurla sona eren sıcak dalgası sırasında olduğu kadar değilse bile yine yakıcıydı. Aleko çok susamıştı ama, bunu belli etmemeğe çalışıyordu. «Delinin aklına taş düşürmenin gereği yok» diye düşünüyordu. «Susuzluktan şikayet etsem, hiç belli olmaz, belki de boğazımdan aşağı tuzlu su akıtır bu canavarlar.»

Yumruk ve tekmelerin vücudunda bıraktığı bütün izler sızlıyordu. Özellikle kuyruk sokumundaki incinmeyi ve sol köprücük kemiğindeki acıyı hissediyordu. Mümkün olsa yaşlı kemiklerini dinlendirmek için en azından bir hafta sırt üstü yatmak isterdi. Oysa, dinlenmek bir yana dursun, en korkunç işkencelere katlanmak üzere kendi isteğiyle düşmana yakalanmıştı işte...

«Acaba dayanma gücümü sınamakla yetkimi aşmış olmuyor muyum bu yaşta?» diye korkuya düştü. «Çünkü başarısızlık halinde kendimi bağışlamamı sağlayacak derecede güvenilir bir geri çekilme yolum yok. İşkenceye dayanabilirsem, ne iyi. O takdirde belki Marko'nun ağzından kaçacak sırların anlamını bulandırmayı umabilirim. Ama ya işkence yüzünden akıl dengemi yitirirsem ne olacak?»

Yalnız Marko'ya değil, kendine de pek fazla güvenmediği meydandaydı. Zayıf yaratıktı insan... Derisi acı duyduğu için ve derisi zevk duyduğu için zayıftı. Hayali geniş olduğundan, ya da yeterince geniş olmadığından zayıftı... Rahatı, tokluğu, yumuşaklığı, ılıklığı sevdiği için zayıftı.

Söz gelimi, susuzluk hissetmenin sırası mıydı şimdi? Lemont gibi bir akılsızın, ancak tekmeler ve yumruklar şeklinde belirebilen yıldırıcı baskısından etkilenmenin sırası mıydı? Yoo... Lemont'un Elvira ile olan ilişkisi konusunda söylediklerine pek önem vermemişti. «Boş

atıp dolu tutmak istiyor budala» diye düşünmüştü. Kaldı ki, gerçekte de Elvira ile arasında, Elvira'nın başka erkeklerle geliştirmiş olduğu kadın-erkek yakınlığının ötesinde bir sır zaten mevcut değildi. Bununla beraber kabul etmek gerekirdi ki, Haçlı soyluları, alelade bir Rum satıcısının soylu bir Haçlı kadını ile aşk hayatı yaşadığını öğrenirlerse, böyle bir rezalet o Rum satıcının sağlığına pek de yararlı olmazdı.

Her şeye rağmen en azından ölümü göze alacak kadar cesaret sahibiydi. Yalnız göze almak değil, ölümü alaya da alabiliyordu. Bütün ağırlığını iki yanındaki iri yarı adamların kollarına vermiş kendini onlara taşıtıyordu. Bu küçük hilesinden yararlanıp, dayanma gücünü arttıracak şakalar da uydurabiliyordu. «Bu yabanilerin elinde öleceğim ölmesine ya,» diye düşünüp için için gülüyordu. «Hiç değilse, son nefesimi vereceğim yere yorgun tabanlarıma basa basa gitmeyeceğim»

Geoffrey'in çadırı, elli adım uzaktan mızraklı ve zırhlı Frank savaşçıları ile sarılmıştı. Tutsağı getirenler kordonu geçip de çadırın bulunduğu alana gireceği sırada tiz bir kadın çığlığı duyuldu. Elvira, kendisine engel olmağa çalışan Lemont'u bir kenara itip atıldı, kollarını Aleko'nun boynuna doladı ve hıçkırdı:

— «Aleko! sevgilim, neden kaçmadın? Ah, biliyordum başına gelecekleri. Sana haber göndermiştim Rose'la... Neden yakalattın kendini bu hayvan heriflere?»

Güzel kadının gözyaşlarıyla ıslanan kalın etli dudakları, yaşlı casusun kuru dudaklarına sürünüyordu. Lemont sevincin bile çirkinleşmekten koruyamadığı bir gülüşle Aleko'nun gözlerine baktı. Homurdanarak sordu:

— «Bu soruya ne cevap vereceksin Aleko?»

———oOOoo———

İnsanoğlunu, zorluklara dayanacak güçte yarattık.

KUR'AN-I KERİM, Beled S. 4'üncü A.

Ne kadar zamandan beri devam ediyordu işkence?

Aleko'nun kesin bir fikri yoktu. Belki sadece bir saat olmuştu başlayalı, belki de üzerinden bir kaç gün geçmişti. Artık bütün vücudu saçından tırnağına kadar tek bir yara halindeydi. Kızılcık şurubu renginde kızgın demirlerle derisi yer yer dağlanmıştı. Sırtı, omuzları, kolları ve karnı, kırbaç izleriyle kaplıydı. Gözlerine iki parmak yaklaştırılan kızgın korlar yüzünden görüşü bulanmıştı. El ve ayaklarından dört parmağın tırnakları kerpetenle sökülmüştü. Göğsünün kıllı derisinden bir kısmı yüzülüp çıkarılmış, yaraya tuz ekilmişti.

Yaralarının her birinin zonklayışı ile birlikte kulaklarında sayısız kez tekrarlanmış soruların yankıları uğuldu yordu:

— «Kime hizmet ediyordun? Bizans'a mı yoksa, Türklere mi?»

— «Anlat... Gerçekte Rainald'ın sonu ne oldu? Neden bize, onun İznik'i aldığını söyledin?»

— «Kimden emir alıyordun? Sen ve yamağın Marko'dan başka casus çetesinde daha kaç kişi var?»

— «Elvira da sizden miydi? Barones'ten bilgi alıp karşılığında para veriyor muydun?»

— «Bizans'la ya da İznik'le nasıl haberleşiyordun?»

Bütün bu soruları şimdiye kadar şaşkın, inanmaz bakışlarla karşılamış, tam anlamıyla günahsız bir kişi gibi görünmeğe çalışmıştı. İşkence başlamadan önce Geoffrey'e söylemiş olduklarından bir kelime fazlası çıkmamıştı ağzından. Geoffrey'e de Frank başbuğunun önceden bilmediği şeyler anlatmamıştı. Günahını alıyorlardı Aleko'nun! O kendi halinde namusu ile çalışıp didinen,

geçimini güçlükle kazanan bir satıcıydı. Sırf Kutsal Savaş davasına hizmet olsun diye, şövalyenin isteği üzerine, bütün hayatı boyunca sadece bir kez casusluk yapmıştı... O da casusluk bile sayılmazdı, çünkü karşılığında verilen parayı kendine ayırmamıştı.

Evet şimdiye kadar çenesini tutmayı becerebilmişti. Ama gerekirse bülbül kesilmeye hazırdı. Marko'nun yakalanıp yakalanmadığını, yakalandıysa konuşup konuşmadığını bilmesi gerekiyordu. İyi ama, neden ortada görünmüyordu Marko? Yoksa kaçıp kurtulmayı başarmış mıydı? Ya da... Sakın düşman eline geçmemek için direnmiş ve öldürülmüş olmasındı?

Derisi yüzülmüş göğsüne yaklaştırılan kızgın çengeli kısık gözleriyle izledi. Lemont, dişlerini gıcırdatarak, sorulardan birini tekrarladı:

— «Konuş Aleko... Emirleri kimden alıyordun? Rainald'ın İznik'e girdiği yolundaki haberin kaynağı kim? Bizi kandırmaktan amacınız neydi? Konuş diyorum sana... Yoksa———»

Tehditler, tehditler, tehditler... Lemont'un eylemleri ne de olsa etkili oluyordu, çünkü herif o işin ustasıydı. Aleko, derisinin ve sinirlerinin devamlı sızlanmalarından nefret ediyordu. Giderek yılgınlık doğurabilir miydi bu? Belki... Ama Lemont'un tehditleri boşunaydı. «Konuşmazsan şöyle yaparım, böyle yaparım» demesi bir bakıma gülünçtü. Celâlat, zaten kıt zekâsıyla bulabildiği bütün işkence yeniliklerini uygulamaktaydı. Sonuç alacak başka bir buluşu olsa tehdide kalkışmadan önce kurbanının canını yakmaya girişeceği belliydi.

Göğsünden yayılan yanık et kokusuna ve kulaklarına gelen cızırtılara aldırış etmedi. Olduğundan daha zayıf görünmesini sağlayan, halsiz bir sesle küfretti:

— «Baban bellisizdi değil mi Lemont? Piçsin değil mi?»

Boğazı kibrit gibi kurumadan önce, bir kaç kez ağzında toplayabildiği kanlı salyaların hepsini celladın suratına tükürmüştü. Lemont, öfkeden çıkdırmak üzere olduğunu artık saklayamıyordu. Kendi başarısızlığını kabule yanaşmadığından, neredeyse Aleko'nun suçsuzluğunu kabul edecek, «bu adamla boşuna uğraşıyoruz. Bir bildiği olsa şimdiye kadar on kez söyletirdim ona,» diyecekti.

Geoffrey'in çadır kapısı bu sırada aralandı ve şövalye, yanında barones Elvira olduğu halde dışarı çıktı. Ne kadar da sararmış, solmuştu genç dul... İşkencenin başlarında, bir süre işkence direğinin yanında durup seyre zorlanmış, sonra baygınlık geçirince çadıra alınmıştı.

— «Bir kenara çekil Lemont,» diye Geoffrey emretti. «Daha, daha uzağa git. Yamağını da al yanına.»

Cellat, yamağı Rum asıllı çolak Niko'yu da çekerek beş-altı adım uzaklaştı. Elvira, ayaklarını sürüyerek Aleko'ya yaklaştı. Casus, sırtını bağlı olduğu direğe dayayıp kaslarını gevşetti, rahatlamağa çalıştı. İşkencenin bir süre için durduğunu anlamış ve sevinmişti. En kötü şartlar altında bile sevinmenin mümkün olması ne kadar şaşırtıcıydı...

— «Unutma Elvira,» diye Geoffrey ekledi. «zamanım çok dar, Birazdan bütün Kutsal Savaş soyluları çadırımda toplanacak. Seni fazla bekleyemem.»

Kadın iyice sokulup yanağını Alekonun kanlı yüzüne dayadı. Hıçkırıklarla fısıldadı:

— «Seni öldürecek bunlar Aleko... Ne olursun bütün bildiklerini anlat da kurtul ellerinden. Beni birazcık seviyorsan... Geoffrey söz verdi bana. Konuşursan canını bağışlayacak.»

Aleko, gözlerinin derinliklerinde çakan kuşku şimşeklerini gizlemek için yere baktı. Tereddütsüz karşılık verdi:

— «Ağzımla kuş tutsam, yine de öldürecekler. Geoffrey'e inanma güzelim.»

Elvira telaşla üsteledi:

— «İnkâr etmen boşuna Aleko. Rainald'ın İznik'i aldığını haber vermişsin onlara. Oysa...»

Sesini zor duyulur derecede alçalttı.

— «Oysa,» diye tekrar etti. «Birkaç saat önce Rainald'ın baskın birliğinden bir kişi döndü Kibotus'a. Max adındaki bu Bavyeralı soylunun anlattığına bakılırsa Alman, Lombard ve İtalyanların işi bitikmiş! Türkler, Kserigordon denen küçük kalede sıkıştırmışlar bizimkileri. Kurtuluş umudu kalmayınca Max bir yolunu bulup kaçmış. Dağ - bayır dolaşarak ve gündüzleri saklanıp geceleri yürüyerek zar - zor gelebilmiş buraya. Kaçtığı günden bugüne kadar geçen dört gün zarfında Broyes Baronu ile birlikte bütün ordusunun kılıçtan geçirilmiş olması gerektiğini iddia ediyormuş.»

Rainald'ın adamlarından birinin kaçıp kurtulmuş olduğunu duymak, Aleko için korkunç bir darbeydi. O kadar ki, Lemont'un kızgın demir çengeli karşısında sarsılmayan azmi, bir iki saniye süreyle çökecek gibi olmuştu. Ama kendini çabuk toparladı. Nereden belliydi bu haberin gerçek olduğu? Hattâ Elvira'nın Geoffrey hesabına çalışmadığını kim garanti edebilirdi?

Genç kadın, kollarını âşığının boynuna daha sıkı doladı ve devam etti:

— «Max'ın dönüşü çok gizli tutuluyor. Yalnız en önemli Kutsal Savaş önderlerinden birkaçına duyuruldu. Geoffrey benim bu konuda el altından haber aldığımı bilmiyor, yoksa seninle yalnız görüşmeme asla izin ver-

mezdi. Ne olursun sevgilim, inadı bırak. Konuş... Bildiklerini anlat. Kabul ediyorum, Geoffrey namussuzun tekidir, ama kurtuluşun için onun verdiği namus sözüne güvenmekten başka hiç bir umudumuz yok.»

Aleko, isteği dışında gülümsedi.

— «Desene kurtuluş umudum yok!» dedi. «Korkarım günahsız olduğuma sen bile inanmıyorsun Elvira... Gizlediğim bir şey yok benim. İznik'ten dün gece yarısı gelen bir tüccar arkadaşımın anlattıklarını —belki yararlı olur diye— Geoffrey'e naklettim. Sözünü ettiğim tüccarın adı Leonidis'dir. Çevrede herkes tanır onu. Kirli bir işe bulaşmış olduğunu sanmıyorum ama, her anlattığına hemen inanmak da gerekmez. Geoffrey'e bu ince noktayı açıkladım. 'İznik, kolay zaptedilir bir kale değildir' dedim. 'Belki de Leonidis yalan attı,' diye onu uyardım. Ama şövalye nedense çok heyecanlandı. Sanırım, aldığı habere inanmak için kendini zorladı. Ya da —günahı boynuna— inanmış görünmek işine geldi. Benim talihsizliğim o ki, Leonidis denen serseri sabah erkenden, sözde hayırlı haberi Bizans İmparatoruna ulaştırıp da ondan muştuluk koparmak için ilk gemiyle başkente gitti.»

Elvira, üzgün bir yüzle başını iki yana salladı.

— «Senin talihsizliğin bu kadarla da kalmıyor,» dedi. «Leonidis adındaki tüccarın gerçekten de bir hafta önce İznik'e gittiğini Geoffrey araştırıp öğrenmiş. Ama geri buraya döndüğünü, ya da bu sabah erkenden Bizans'a gittiğini senden başka ne gören var, ne de duyan...»

— «Bunda şaşılacak bir şey yok ki!» diye Aleko atıldı. «Leonidis İmparatordan alacağı muştuluğa ortak çıkmasın diye kimseye görünmemeğe çalışacaktı. Sırrı bana açıklamasının sebebi de basit. Ben saraydan kovulmuş,

orada kötü tanınan damgalı biriyim. Leonidis'den önce davranıp imparatora koşsam, müjdeyi versem, bana inanması bir yana dursun, hemen tutup zindana attırırdı. Kendi milletimin gözünde böyle alçalmama sırf Frank'lara gösterdiğim yakınlığın sebep olduğunu düşünmek, çektiğim acıları kat kat arttırıyor.»

Geoffrey, uzun süren bu fısıldaşmadan sabırsızlanmıştı.

— «Eee... Ne oluyor Elvira?» diye bağırdı. «Sana zamanımın dar olduğunu söyledim değil mi? Bir sonuç alacak gibiysen, neyse.. Yoksa çekil bir kenara Casusu biz kendi yöntemlerimizle konuşturmasını biliriz.»

Elvira, Geoffrey'e döndü. Güzel yüzünde bir damla kan kalmamıştı. Öfkeyle karşılık verdi:

— «Kendi yöntemleriniz ha? Şövalye Geoffrey! İnsanın derisini yüzmeyi, dağlamayı, tırnaklarını sökmeyi ve sırtını kırbaçlamayı nasıl oluyor da Hristiyanlığa yakışır bir yöntem sayıyorsun? Saatlerden beri bir din kardeşine işkence ediyorsun. Zavallının çektiği acının onda birini çeksen, soyunu, dinini ve imanını çoktan inkâr etmiş olurdun. Hiç düşünemiyor musun ki.....»

Geoffrey, gözlerinden sarı ışıklar saçarak ileri fırladı, kolundan tuttuğu Elvira'yı üç adım öteye itti.

— «Senin gibi bir fahişeden ahlak dersi alacak değilim» diye köpürdü. «Hristiyanlık sözünü ağzına almadan önce kırk yıl bir manastırda çile doldurmalısın sen! Rezil kadın... Kırdığın ceviz bini aştı. Defol, git çadırına kapan. Bu günden sonra ne mal olduğunu herkes duyacak. Önüne gelen herkesi şehvet döşeğine çekmen yetmezmiş gibi yarım dinli bir Bizanslıyı oynaş tutmanı bakalım Kutsal Savaş gönüllülerinin yıldanı nasıl kaldıracak...»

Barones süklüm püklüm uzaklaşırken, Lemont da

Geoffrey'den aldığı işarete uyarak işkence direğine sokuluyordu. Şövalye celladına emir verdi:

— «Devam edeceksiniz. Ama burada değil. Çok geçmeden öteki soylular çadırıma gelecekler Görenlerin gereksiz sorular sormasını istemiyorum. Alın götürün bunu ötekinin yanına. Daha sert, daha kesin sonuçlu şeyler deneyin. Ölmelerinden korkmayın.»

Koltukları altından tutan ve hareketsiz gövdesini taşıyan iki Frank savaşçısı, yol boyunca Aleko ile alay etmiş, canını yakmaya çalışmışlardı. Sürükleyerek iki üç adım ilerletiyor, sonra birden kenara çekilip yaralı gövdesinin çuval gibi yere serilmesine gülüyorlardı. Sırtındaki kırbaç yaralarını kirli, uzun tırnaklarıyla açıyor, kanatıyor, bundan zevk alıyorlardı. Böğrüne, derisi yüzülmüş göğsüne, ensesine ağzına yumrukla vuruyor, ağza alınmaz küfürler ediyorlardı.

Uzun yıllar önce terkedilmiş Ortodoks mezarlığına girdiklerinde güneş batıyordu. Sağda kalan deniz, açıklardan beri dalga dalga gelen ince bir sisle kaplıydı. Kıyıdan sola doğru en fazla yüzelli adım genişlikte görünen düzlük, bakımsız mezarlarla doluydu. Haç biçimindeki mezar taşlarının çoğu devrilmiş, tümseklerin ve çukurların içini, üstünü ve çevresini yaban otları sarmıştı.

Tutsak, iki adımda bir yolu tıkayan kırık taşlar üzerinden atlatıldı, boş çukurlara düşürüldü, tümsekler üzerine devrildi ve kafile mezarlığın batı sınırına kadar yoluna devam etti. Lemont, kendi çalışma alanına tecavüz sayılan bu davranışlara aldırmıyor, hattâ Aleko'yu taşıyan savaşçıları ona işkence etmeleri için kışkırttığı bile oluyordu.

Yıkık bir taş kulübenin ayakta kalan tek duvarı dibinde Marko ve muhafızları göründü. Çopur çerçi, ellerinden ve ayaklarından, kalın bir direğe sıkı sıkıya bağlıydı. Ayakta durabilmesini, ipler ve direk sağlıyordu. Vücudu yarı-çıplaktı. Alnından topuğuna kadar bütün derisi al kızıl yaralarla kaplıydı. Yine de baygın değildi. Tam tersine, gözlerinde delice bir ışık yanıyordu ve her zamankinden çok daha ayıktı, çünkü saatlerden beri boğazından bir damla şarap geçmemişti.

Yamağını görünce, Aleko'nun yüreğinde önce dayanılmaz bir yangı oldu, sonra duyduğu acıma hissi kayboldu ve yerine övünç geldi. Göz yaşartan, koltuk kabartan, güç ve kuvvet veren bir övünç...

Marko konuşmamıştı! İşkencelerin hepsine dayanmış, ama çenesini tutmayı bilmişti. Damak ve deri zevklerine çok düşkündü Marko... Canı çok tatlıydı. Şartların izni derecesinde, yaşamın tadını çıkarmak için hiç bir fırsatı kaçırmazdı. Ama kanı bozulmamış kirlenmemişti işte... Zulmün en katısına, acımasızlığın en yabanisine karşı direnebilmişti. Aleko, sesli sesli yuttu boğazına düğümlenen hıçkırığı. Bütün damarlarına birdenbire bir ılıklık, taze bir güç yayılmıştı. İnsanın, insan olmaktan, onurlu bir soya bağlı olmaktan gelen övünme eğilimi tecrübeli casusu hayatı boyunca hiç bu derecede etkilememişti.

Ah... Serbest olsaydı şimdi de, koşup gözlerinden, kanlı yanaklarından öpebilseydi yardımcısını...

Lemont, Marko'nun yanındaki direğe Aleko'nun bağlanması ve iki meşale yakılması için emir verdikten sonra, yamağı çolak Niko ile birlikte işkence hazırlıklarına girişti. Hava neredeyse büsbütün kararacağından, meşaleler, yapılacak olan ince işin yürütülmesi bakımından gerekliydi.

Dört muhafız ve cellatla yamağı direklerden en çok beş altı adım uzakta duruyorlardı. Buna rağmen, Marko'nun ustasına fısıltıyla söylediklerini duyamadılar:

— «Sayende bu da geldi başımıza!... Açlıktan, susuzluktan öldürecek bu namuzsuzlar beni. Sen ne havadasın?»

Aleko, yan gözle Lemont'a baktıktan sonra fısıldadı:

— «Sağlığım yerinde. Bundan önceki direğim daha iyiydi. Bunu iyice yontmamışlar. Kollarıma ağaç kabukları batıyor.»

— «Belli... Her zamanki gibisin. Cehenneme atsalar, odun yaş diye şikâyet edersin.»

Bir süre konuşmadılar. Kuşkusuz, aslında ikisinin de birbirine sormak ve birbirine söylemek istedikleri şeyler başkaydı. Ama ikisi de içlerinden geçeni açığa vurmaktan utanıyorlardı. «Konuşmadın değil mi? Aman, çeneni tut... Ne yapsak ne etsek sonunda ölüm var bu pis işin. Bari öteki dünyaya başımız dik gidelim,» demek geçebilirdi içlerinden ama şimdi herbiri, ötekine bu yolda öğütler vermenin saygısızlık olacağını anlamıştı. Herbiri, hem kendine hem de kader arkadaşına tam ve kesin güven duymayı öğrenmişti. Özyapılarındaki cevherin gizli bir bölümünü daha keşfetmenin gururu içindeydiler.

Büyük bir mutluluktu bu... Hangi şartlar içinde yaşanırsa yaşansın, sınırsız bir mutluluktu. Çetin bir yol üzerindeydiler ya, iç huzuruna, doymuşluğa ve kıvanca doğru yürüdüklerini biliyorlardı. Ölümün önemi azalmış, azalmıştı.

⁂

Fakat eğer beni dinlemez «BUYRUKLARIMI» yerine getirmezsen—ektiğin tohumun ürününü düşmanların yiyecek.

AHD-İ ATİK, Levililer 26, 14-15-16

Geoffrey isterdi ki bu toplantıda sadece, sabahki kararın ayrıntıları konuşulsun. Ama artık bu mümkün değildi. Max dönmüştü ve Max, İznik'in Rainald tarafından alındığı haberini yalanlamıştı.

Max'ın söyledikleri gerçeğe daha yakın görünüyordu. Bavyeralı serseri kişizadenin yalan söylemesi için bir sebep düşünülemezdi. Toplantıya katılanlar, Rainald'ın yaşadığına artık inanmazlardı. Geoffrey bunu bildiği için, amacına varma çabasında Max'ı yalanlamayı göze alamayacaktı.

Rainald ha ölmüş, ha İznik'i ele geçirmiş Geoffrey için bu iki zıd ihtimalin hiç bir önemi yoktu. Frank başbuğunun amacı altmış bin kişilik Kutsal Savaş sürüsüne komuta etmekti. Sabahleyin Aleko'nun getirdiği haberi, bir yönüyle bu sonuca yararlı bulmuştu. Şimdi de Max'ın getirdiği haber vardı elinde... Onu da başka bir yönüyle amacı için kullanacaktı.. Gerekli düzeni kurmuş, zaman ayarlaması yapmıştı. İşlerin kendi isteğine uygun bir biçimde çözümleneceğinden hiç kuşkusu yoktu. Bu yüzden de çadırı dolduran soyluların bağırıp çağırarak tartışmalarını sabırla izleyip duruyordu. Kendisi söze karışmayacaktı... Ta ki ötekilerin hepsi bütün söyleyeceklerini söylesinler, yorulsunlar, aralarında kutuplaşmalar olsun, çaresiz kalsınlar.

Altmış bin silâhlı adamın başbuğu olmak... İşini bilen kurnaz ve gözüpek bir komutan için hele dünyanın bu köşesinde bulunmaz bir fırsattı bu... Kumara bayılır dı Geoffrey. Bu kez oynadığı kumarın kavı öyle büyüktü ki, heyecandan iliklerine kadar titriyordu. Türklerin Küçük Asyadan kovulması, tasarılarının sadece birinci safhasında yer alıyordu. Asıl emeli Doğu Roma İmparatorluğunun tacına erişmekti. İhya edilmiş, cihana hakim kılınmış bir Doğu Roma İmparatorluğunun...

Evet herşeyi hazırlamıştı. Adım adım sonuca varacaktı. yimdilik yapması gereken tek şey, heyecanlı kalabalığın ileri geri konuşmalarını dinlemekti.

Gautier Sans-Avoir da konuşurken kendinden emin görünüyordu:

— «Özellikle şu noktaya dikkatinizi çekmek isterim, değerli senyörler. Bir haftayı aşkın bir süreden beri kuşkusuz dikkatinizi çekmiştir sınırın güneyinden hiç bir haber alamıyoruz. Bunun sebebi ne olabilir dersiniz? Sakın Türklerin Sultanı kalabalık ordusu ile birlikte seferden dönmüş olmasın? Belki de düşman gizli bir savaş hazırlığı içindedir ve sınırları boydan boya kapatarak bize bilgi sızmasını önlemek çabasındadır.»

Poissy Baronu Guillaume, alaycı bir sesle soydaşını susturdu.

— «Tanrı aşkına kes şu sızlanmaları Gautier! Bizim ordumuz Türklerinkinden daha mı güçsüz sanki? Uzak ülkelerimizden buraya gelirken, bire karşı beş imansızla vuruşmayı göze almıştık hepimiz»

Almanların hemen hepsi gibi Tübingen Kontu Hugh da temkinli davranmak taraftarıydı. Bu sebeple Gautier'den yana çıktı:

— «Türklerden korktuğumuz yok! Ama savaşta, düşmanın gücü hakkında bilgi almak temel ilkedir. Kiminle vuruşacağız? Nerede ve ne miktar düşmanla karşılaşacağız? Bunları bilmemiz gerek»

Teck Baronu Walter, Almanlar arasında en atılganıydı. Onun fikri bilę Geoffrey'inkine çok aykırıydı:

— «Evet... Düşmanın gücü ve savaş düzeni konusunda bilgi edinmemiz en önde gelen ihtiyaçlardandır. Bunun için de ilk yapılacak iş Türk toprakları içine güçlü bir keşif birliği göndermektir. Elimizdeki Rum klavuzlar...»

Poissy Baronu saldırgan bir tavırla söze girdi:

— «Elimizdeki Rum klavuzlar dünyanın en alçak, en iki yüzlü adamlarıdır. Bir keşif hareketinde eğer Rum kılavuzlarına güvenirsek Rainald'ın başına gelen bir kez daha tekrarlanır.»

Schwarzenberg Kontu Henry, kendisine çok yakıştığını sandığı ağırbaşlı bir görünüşle fikir beyan etti:

— «Hayır, hayır değerli senyörler... Kuvvetlerimizi bir kez daha bölmeyelim. Sınır boyuna birkaç devriye birliği gönderelim ve oturup Muhterem Pederin dönmesini bekleyelim.»

Walter, Muhterem Peder'in Kutsal Savaş Gönüllüleri arasında artık sözü geçmemesi gerektiğine inanmıştı.

— «Neden bekleyecekmişiz onu?» diye öfkeyle sordu. «Oturup dua etmek için mi? Başka ne işe yarar o bunak?»

Guillaume bir kahkaha attı.

— «Bravo... Çok yerinde bir soru»

Tübingen kontu, münzevi keşiş konusundaki endişelerini açıkladı:

— «Bir hafta önce dönmüş olacaktı. Sözde İmparatordan bol para ve yardımcı birlikler sağlayacaktı. Gelmesi bir yana, bir haberini bile alamadık.»

Gautier Sans-Avoir, her zamanki gibi Muhterem Peder'in savunmasına koştu:

— «Sırası gelince dönecektir ve o zaman neden gecikmiş olduğunu da öğreneceğiz. Ben akla yakın bir takım sebepler göstereceğine inanıyorum. Kimbilir ne zorlu engellerle karşılaşmıştır?..»

Orlean Baronu Fulk, Meteliksiz Şövalyeyi destekledi:

— «Ne de olsa Bizans, yabancı bir ülke. Muhterem

Peder, her ne kadar İmparatorun saygı ve sevgisini kazanmışa da, sarayda düşmanlarımızın da bulunduğunu unutmamalıyız. Sanırım Gauter'nin sözleri çok yerinde».

Tübingen Kontu, başını olumlu anlamda sallayarak bu sözleri onayladı. Breteuil senyörü Gautier de, sırf Fulk'a olan ağır kumar borcunun baskısı yüzünden onun tarafını tuttu.

— «Evet... Muhterem Peder'in gecikmesinde hiç kuşkusuz akla yakın sebepler vardır. Bizans'ın yabancı bir ülke olduğunu ve orada dostlarımız kadar düşmanlarımızın da bulunduğunu unutmayalım».

Poissy Baronu Guillaume yüksek sesle burnunu çekti. «Böylesi avanaklara lâf anlatmak, deveye hendek atlatmaktan daha güçtür.» anlamına gelecek biçimde başını iki yana sallayıp ellerini yukarıya kaldırdı. Homurdandı.

— «Ne haliniz varsa görün miskinler.. Sakallarınız göbeğinize inene kadar bekleyin Muhterem Pederinizi...»

Geoffrey konuşulanları zevkle dinliyordu. Şimdiye kadar fikrini açıklayanlardan hiç biri, sürüyü arkasına takacak bir şey söylememişti. Ağzını açan, şaşkın ördek gibi dipten dalmağa başlıyor, bocalıyor, bocalıyor, sonra susuyordu. Tartışmaların böyle devam edip gideceğini baştan tahmin etmişti. Duruma hakim olabilecek tek kişi kendisiydi, çünkü iki önemli hasmı, Rainald ve Piyer toplantıda mevcut değillerdi.

Çadırın mutfağa bakan kanadı içerdeki havanın boğucu bir hale geldiği bahanesiyle açılmıştı. Mutfakta kızartılan etlerin, kaynayan çorbanın kokusu iştah açıcıydı. Toplantıda bulunanların hiçbiri yemeğe çağırılmış değildi. Dağılınca herkes kendi çadırına gidecek ve

karnını doyuracaktı. Akşam yemeği saati gelmiş ve geçiyordu ama, toplantının daha dağılacağı yoktu, çünkü herhangi bir sonuca varılmamıştı. Mis gibi yemek kokuları mide salgılarını çalıştırıyor, konuşmacıları huysuzlaştırıyordu. Sabırsızlık, Geoffrey'in kendi hesabına kullanmak istediği silahlardan biriydi.

Sinirlerin yeteri kadar gerildiğini, açlığın bastırdığını, seslerin çatallaştığını ve ileri sürülen fikirlerin büsbütün abuk sabuklaştığını farkedince, tartırmalara karışmağa karar verdi.

— «Ben de konuşabilir miyim arkadaşlar?» diye bağırarak dikkatleri üzerine çekti. Yüzü son derece ciddiydi. İçinden gelen gülmeyi saklamakta başarılı oluyordu. En yakınında bulunan bir kaç kişinin sustuğunu ve dinlemeğe hazırlandığını gördü. Sesini biraz daha yükseltip uzaktakilere; anlamsız ve amaçsız tartışmayı sürdürüp gidenlere hitap etti:

— «Senyörler... Aziz Kontlar, Baronlar, şövalyeler... Lütfen beni de dinler misiniz?»

Uğultu ve şamata yavaş yavaş dindi. Yüzler Geoffrey'e çevrildi.

— «Saatlerden beri hepiniz ileri - geri konuşup duruyorsunuz» diye, Şövalye azarlar gibi konuştu. «Öyle sanıyorum ki sabaha kadar tartışsanız bir sonuca varamayacaksınız».

Tübingen Kontu Hugh'un, Gautier Sans - Avoir'in, Schwarzenberg Kontu Henry'nin ve başka bir çoklarının suratları asıldı. Ötekilerden bir kısmı ses çıkarmadan başlarını yere eğdiler. Orlean Baronu Fulk, itiraz edecekmiş gibi ağzını açacak oldu, ama Geoffrey'in sert bakışlı, sarı gözleriyle karşılaşınca sustu.

— «Çeneleriniz iyi işliyor. Konuşmayı bildiğinizi sanıyorsunuz. Ne çare ki bir şey anlatmıyorsunuz» di-

ye Frank başbuğu daha da incitici bir tavırla sözlerini sürdürdü. «Aklınızdan geçeni, diliniz ifade edemiyor... Kaldı ki, aklınızdan geçirdikleriniz yararsız amaçtan uzak, sağdan soldan kopma şeyler...»

Yaranın acıyan yerini kör bıçakla deşmeğe devam etmek isterdi ama, zamanı iyi kullanması gerekiyordu. Yüzündaki o katı uzlaşmasız çizgileri silip yerine yumuşak, dost bir gülümseme getirinceye kadar bekledi.

— «Oysa aslında hepiniz iyi niyetli, mert, yiğit, temiz kalpli Hristiyanlarsınız» diye devam etti. «Herbiriniz birer büyük kahraman, geçmişte benzeri yaşamamış birer feragat örneğisiniz! Gününüzü doldurup da öbür dünyaya göç ettiğiniz zaman, torunlarınız sizlerle övünecek... İsimleriniz tarih kitaplarının baş sayfalarına, altın harflerle yazılacak».

Bir kahkaha patlatmamak için avurtlarını ısırıyordu. Asık suratlar gevşemiş, eğik başlar dikilmişti. Kutsal Savaşın soylu gönüllüleri dikkat kesilmişlerdi.

Birden çok heyecanlanmış gibi sesini üç perde yükseltti:

— «Tanrı size, konuşma yeteneğinden başka herşeyi vermiş... Yürek gücü, iman, bilek gücü... Herşeyi... Ben, Geoffrey Burel, sizlere hayranım!.. Din inançlarımın sizlerinki kadar sağlam olduğunu iddia edemem, ama sizleri takdir edebilecek kadar görüş sahibi olduğumu sanıyorum. Size hizmet etmek, başımı yolunuza koymak istiyorum! Kutsal amacınıza erişme uğruna size yardımcı olmak için can atıyorum...»

Sustu ve derin derin soludu. Rolünü çok iyi oynuyordu. Gösterdiği şu yapmacık duyarlıkla yalnız seyircilerini ve dinleyicilerini değil, kendi özünü bile etkilemişti. Boğuk, içten bir sesle:

— «Şu anda aramızda bulunmayan Rainald da sizlerden biriydi...» dedi. «O Rainald ki, benim hasmımdı. Hepiniz biliyorsunuz birbirimize silah çekecektik neredeyse!.. Rainald artık yok. Broyes Baronu ile şimdiden sonra tartışamayacağım. Çünkü dinimizin düşmanları, iyiliğin, Hristiyan hayırseverliliğinin amansız ve acımasız yok edicileri, Rainald'ı öldürdüler... Ben, Geoffrey Burel, hepinizin önünde kendimi suçluyor ve o soylu, yürekli kardeşimizin ölümünden sorumlu olduğumu kabul ediyorum. Rainald'ın düşman içine tek başına gitmesine göz yumduğum için vicdan azabı duyuyorum.»

Çadırın içinde sadece soluk sesleri işitiliyordu. Haçlı önderleri çıt çıkarmadan Geoffrey'i dinliyorlardı. Ama dışardan, uzaklardan bir uğultu duyulmaktaydı. Gittikçe yaklaşan, gittikçe daha iyi seçilen bu uğultu, yürüyen bir kalabalığın bağırıp çağırmalarından doğuyordu. Geoffrey o topluluğun kimler olduğunu, neden bir araya geldiklerini, bir ağızdan neden uluduklarını ve ne amaca hizmet edeceklerini çok iyi biliyordu. Ama yarım dakika daha konuşmalı, Haçlı soylularına söyleyeceği şeyi tamamlamalıydı. Ancak ondan sonra dışarıya kulak verecekti.

Yumruğuyla göğsüne vurdu, boynunu büktü ve inledi:

— «Bunun içindir ki ben, ne pahasına olursa olsun, kardeşim Rainald'ın öcünü almağa and içtim... Tanrı huzurunda hepiniz tanığım olun! Kserigordon'da dökülen temiz Hristiyan kanını toprakta bırakmayacağım! Türklere, yaptıklarını kat kat ödetmeden kılıcımı kınına sokmayacağım..»

Yorgun ve utanmış gibiydi. Sesi zor duyuluyordu.

— «Aranızdan hiç kimseyi benimle birlikte gelmeğe zorlamıyorum. Rainald, benim Karasu'ya yaptığım

baskını gölge de bırakma hevesi ile atılmadı mı o kötü sonuçlu maceraya? O halde, onun öcünü almak da bana düşer. Yarın sabah erkenden yola çıkacak, İznik'e gidecek ve imansızların başkentini başlarına yıkacağımı! Cehennemin bütün zebanileri karşıma çıksalar bile bu dediğimi yapacağıma söz veriyorum».

Soylular, yavaş yavaş geçen beş on saniye boyunca sessiz kaldılar. Aralarında Geoffrey'in asıl amacının ne olduğunu anlayan, ya da ondan kuşkulananların sayısı az değildi. Ama yine de heyecanlanmış, coşmuşlardı. Poissy Baronu Guillaume boru gibi çınlayarak sesizliği bozdu.

— «Beni de yanına al Geoffrey! Ölüme kadar yanında olacağım.

Conrad, Zimmern Kontunun delişmen oğlu, iki adım ileri çıkıp bağırdı:

— «Beni de!

Almanlardan ve Lombardlardan bir kaç soylu ellerini kılıçlarının kabzalarına atıp bir ağızdan haykırdılar:

— «HEP BİRLİKTE OLACAĞIZ! TANRI VE BİZ... DİEU LO VULT! DİEU LO VULT! DİEU LO VULT...

Gautier Sans Avoir ve Tübingen Kontu Henry gözgöze geldiler. Ortada dönen dolabın farkındaydılar ama, Geoffrey'i nasıl durduracaklarını bilmiyorlardı. Acz içinde, sapsarı kesilmiş yüzlerle olaya seyirci kalacaklardı.

Dışardan gelen uğultulu sesler de tam bu sırada anlaşılır olmuştu. Frank başbuğunun çadırı önünde yüzerce Haçlı vardı. Bir ağızdan haykırıyorlardı:

— «TÜRKLERE ÖLÜM! TÜRKLERE ÖLÜM...»
— «RAİNALD'IN KANINA KAN İSTİYORUZ..»
— «KSERİGORDON'UN İNTİKAMINI ALACAĞIZ! DÜŞÜN ÖNÜMÜZE...»

Sesler o kadar güçlüydü ki, çadır içindeki soylular, kendi aralarında konuştuklarını anlayamıyorlardı. Poissy Baronu, kılıcını sıyırıp havaya kaldırdı ve bağırdı:

— «Hep aynı fikirdeyiz. Hemen yürüyüşe geçelim...»

Ama hazırlanan düzenin bu safhasında, Geoffrey'in son derece ağırbaşlı ve temkinli görünmesi gerekiyordu.

— «Dur, Guillaume!» diye emretti. «Hangi durumda olursa olsun, çadırımın kapısında aşağı tabakadan insanların toplanmasına ve bağırıp çağırmasına izin veremem. Ama bir şey dikatimi çekti. Xerigordon'da olup bitenleri nereden duydu bunlar? Rainald'ın başına gelenler konusunda Max'ın getirdiği haberi gizli tutuyorduk değil mi?»

Poissy Baronu şaşırdı.

— «Vay canına!» dedi. «Sahi... Nereden sızdı bu haber?»

Gautier Sans-Avoir homurdandı:

— «Aramızdan biri, bilinçsiz kalabalığı harekete geçirmek için sırrı açığa vurmuş olmasın sakın?»

Geoffrey'in gözlerinin içine baktı. Dolambaçsız bir soru sordu:

— «Dışarda toplanan şu insanların isteği ile seninki birbirine uyuyor değil mi Şövalye?»

Frank başbuğu gözünü bile kırpmadan karşılık verdi:

— «Evet Şövalye, öyle görünüyor. Kutsal Savaş Gönüllülerinin çoğunluğu, benim fikrimde sanırım.»

Sonra öteki soylulara dönerek konuştu:

— «Gautier Sans-Avoir yerinde bir tesbitte bulundu. Biraz önce ben, soylu topluluğunuza kararımı bildirmiştim. Şimdi de dışarda toplanan yoldaşlarımız kendi isteklerini haykırıyorlar.»

Hızlı adımlarla yürüyüp çadırın deri kapısını ardına kadar açtı. Dışarda, gözün alabildiği her yer, elleri meşaleli, silahlı adamlarla dolmuştu. Kalabalık, Geoffreyi görünce daha da yüksek sesle haykırmağa başlamıştı.

— «RAİNALD'I TÜRKLER ÖLDÜRMÜŞ DOĞRU MU BU?»

— «NE ZAMAN YÜRÜYÜŞE GEÇECEĞİZ? SAVAŞMAYACAK MIYIZ GEOFFREY?»

— «DİŞE DİŞ, KANA KAN İSTİYORUZ!»

— «BİZİ BURALARA NİÇİN GETİRDİNİZ GEOFFREY? SAVAŞMAYACAK MIYIZ? DÜŞMANDAN SAKLANACAK MIYIZ HEP?»

— «RAİNALD'IN ÖCÜ ALINMAYACAK MI? TÜRKLERE ÖLÜM... TÜRKLERE ÖLÜM...»

Frank başbuğu ellerini yukarıya kaldırıp sürüyü sessizliğe davet etti.

Sonra Gautier Sans-Avoir'a döndü:

— «Benim kararımla şu kardeşlerimizin belki saygısızca belirtmekte oldukları istekleri arasındaki uyuşma seni neden kuşkulandırıyor Şövalye? Konuş... Az önceki imalı sözlerini açıkla!»

Gautier, irileşen gözlerle kalabalığı süzüyordu. Çadırın çevresinde en azından bin kişi vardı. Çeşitli yönlerden, ellerinde meşaleler, koşarak gelmekte olanlar bu sayıyı bir kaç dakika sonra iki-üç katına çıkacaktı. Bü-

tün kamp canlanmış hareketlenmişti. Coşku, özellikle cahil ve bilinçsiz yığınlar arasında çabuk yayılan, bulaşıcı bir hastalıktı. Geoffrey, sonunda yapmıştı bir hastalıktı. Geoffrey, sonunda yapmıştı yapacağını ve Kutsal Savaş'ın çobanlığına erişmişti... Şimdiden sonra onu hiç kimse durduramazdı. Ölü bilinen Rainald bile, eski hasmının hizmetindeydi.

Geoffrey, meteliksiz şövalyenin cevabını uzun süre beklemedi. Kalabalığa döndü ve en arka sıralarda duranların bile işitebileceği bir sesle haykırdı:

— «Yarın sabah... Yarın sabah İznik'e yürüyeceğiz! Dağılın şimdi... Bu haberi herkese duyurun ve hazırlanın. Tanrı böyle istiyor!»

Gökler gürledi ve sürü kaçınılmaz başbuğa teminat verdi:

— «DİEU LO VULT... DİEU LO VULT DİEU LO VULT...»

★

Tübingen Kontu Hugh, Meteliksiz Şovalye, Schwarzenberg Kontu Henry, Teck Baronu Walter, Orlean Baronu Fulk, Poisy Baronu Guillaume ve Zimmern kardeşler gibi en kudretli soylular, akşam yemeğinde Geoffrey'in sofrasında ağırlandılar. Bir yandan yenir-içilirken, bir yandan da ertesi sabahki seferin yürüyüş sırası ve düzeni konusunda anlaşmaya varıldı. Alman, İtalyan, Lombard ve Frank kişizadelerinden o güne değin Geoffrey'e karşı olanların hemen hepsi, kendiliğinden atanmış başbuğlarının bitmez tükenmez iltifatlarıyla bunaldılar. Altmış bin kişilik sürü içinde muhalefet kalmamıştı. Senyörler, bağımsız olduklarını zannettirecek kadar geniş yetki sahibi oluyorlardı. Geoffrey onları idare edeceğe hiç benzemiyordu. Sadece onlara hizmette bulunacaktı! Soylular, kendilerine böylesine ge-

niş hareket serbestliği veren bir hizmetkârdan nasıl vaz geçebilirlerdi ki?

Gece yarısına doğru sıcak el sıkmaları, kucaklaşmalar ve iyi dileklerle, ertesi sabah yol üzerinde buluşmak üzere, savaş toplantısı dağıldı. Geoffrey yakın adamlarıyla başbaşa kalır kalmaz sordu:

— «Lemont nerde kaldı yahu? Neden bu saate kadar bildirmedi akıbeti sonucu?»

O kargaşa ve hay-huy arasında hiç kimse Lemont'un ortalarda gözükmediğini fark etmemişti. Terk edilmiş mezarlıktan bir haber gelmiş miydi? Bilen yoktu. Peki neredeydi cellat, akşamın ilk saatlerinden bu yana?

Geoffrey hemen atına atladı, yanına meşale tutan üç atlı daha alıp yola çıktı. Deniz kıyısını izleyerek batıya, gözlerden uzak işkence yerine vardıklarında apışıp kaldılar. Yıkık kulübe duvarının dibinde, on-onbeş adımlık aralıklarla altı cansız gövde yatıyordu. Geoffrey hemen yere atayıp cesetleri inceledi.. Bunlardan beşini iyi tanıyordu. Lemont'un dört muhafızı ve yamağı çolak Niko.. Altıncı ölü, yakından tanımadığı bir Frank savaşçısıydı. Peki ama, iki casus ve Lemont neredeydiler? Kimliği bilinmeyen bu Frank savaşçısı kim oluyordu?

Çevreyi araştırınca, kıyıya çok yakın bir yerde Lemont'u ve Elvira'yı buldular, Elvira. karnına saplanan bir kılıçla öldürülmüştü. Lemont ise, son dakikalarını yaşıyordu. Zorla, kan kusa kusa anlatmağa çalıştı:

— «Barones Elvira——. Karanlıktan yararlanıp—— baskın verdi, kahpe. Dört silahlı adamı vardı yanında. Onların... haklarından gelirdik ama,—— dilenci kılıklı herif—— Tanrının cezası—— Karşı konmaz bir gücü vardı—— namussuzun. Üstüme atılıp—— silahımı aldı—— elimden.»

Geoffrey, Lemont'un başını dik tutuyor, konuşmasını kolaylaştırmak istiyordu. Merakla sordu:

— «Dilenci kılıkeı herif de kim? Kimden söz ediyorsun?»

Celladın ağzından kanlı köpükler çıkıyordu. Sesi zor duyuluyor, sözleri sık sık kesiliyordu.

— Şu—— Rainald'ın yanındaki gezginci——.» dedi. «Hani, bizim Ciğer Sökeni—— öldürdüğü söylenen. Sanırım—— bir tümseğin gerisine—— saklanmış, her şeyi—— her şeyi seyretmişti. Barones'in yenileceğini—— anlayınca—— işe karıştı Ahh——. Soluk—— alamıyorum Geoffrey. Ölecek miyim?»

Frank başbuğu içinden nefretle «geber beceriksiz köpek!» diye geçirdi. Ama Lemont'a daha ihtiyacı vardı. Gülümsemeğe çalıştı.

— «Yok canım... Daha neler!.. Ebette yaşayacaksın dostum. Devam et. Sözünü ettiğin şu dilenci kılıklıyı anlat biraz. Yanılmış olsan gerek. Rainald'ın sığıntısı, efendisiyle birlikte Kserigordon'a gitmişti.»

Lemont başını iki yana salladı. İnledi. Gözlerini kapadı. Mırıldandı.

— «Gitmemiş. Ya da—— Türklerin elinden kurtulup geri dönmüş. Elimden silahımı alan o idi. Hiç kuşkum yok. Canavar gibi—— saldırdı.»

— «Peki, sonra ne oldu? Casus Aleko ile yardımcısı nereye kaçtılar? Elvirayı kim öldürdü? Bu konularda bir bildiğin var mı?»

— «Kancığın cezasını—— ben verdim. Sırtıma dayalı duran kılıcı—— kapıp—— kabzasına kadar——»

Birden öksürmeğe başladı. Boğazından kan geliyordu. Soluksuz kalmıştı. Geoffrey, onun artık konuşmayacağını sanıp başını yere bıraktı. Doğrulacağı sırada, sağ kolunun sıkı sıkı kavranmış olduğunu farketti. Le-

mont, gözlerini sonuna kadar açmış, şövalyesinin yüzüne bakıyordu.

— «Baştan beri——» diye hırladı. «Baştan beri Aleko'nun suçsuz olduğundan kuşkulanmıştım. Gerçekten de—— öyleymiş Geoffrey. Elvira'nın adamları—— hanımlarının öcünü almak için bana saldırınca—— Aleko kurtarmağa çalıştı. O olmasa—— çoktan ölmüştüm.»

Son nefesini harcayarak, inatla konuşmağa gayret ediyordu.

— «Gitmeden önce benimle konuştu. Kendisine—— haksızlık yaptığımızı iddia etti. Sen—— belki yine de inanmayacaksın ama—— ben ona inanıyorum Geoffrey».

Soluk almağa çalıştı. Suratı karardı, karardı... Kaskatı kesilip yere serildi. Geoffrey kendine yeni bir cellat bulmak zorundaydı..

Geride kalan cesetlere bir kez daha dönüp bakmağa gerek bile duymadan çadırına doğru at sürerken, kafası türlü düşüncelerle doluydu. Ama fazla tasalı sayılmazdı. Yüreğini sevinç ve coşku ile doldurmuş bulunan başarının üzerinden daha saat bile geçmemişti.

Aleko'ya işkence edilirken Elvira'nın seyirci kalacağını beklemekle hatalı davranmış olduğunu kabul ediyordu. Ne var ki, bu gibi ayrıntılarla uğraşmak, Lemont'a düşerdi. Budala cellat, yanına yeteri kadar muhafız almış olsa, şimdi hayatta olacaktı. İşte... Orospu boş durmamış, canı pahasına da olsa oynaşını kurtarmıştı. Kadınlara hiç saygısı yoktu Geoffrey'in. Onları, güvenilmez, zayıf uğursuz yaratıklar sayardı. Hepsi az veya çok fahişe sayılırdı. İster soylu olsunlar, isterse toplumun en alt tabakasından gelsinler...

Ya... Doğrusu, Aleko'nun bir Bizans veya Türk casusu olduğuna kendisi de pek inanmamıştı. Ortada, adamı akla yakın bir biçimde suçlayacak hiç bir delil mevcut değildi. Ama Max'ın getirdiği haber üzerine biraz kuşkulanmıştı. Şeytan suratlı Rum satıcısının, anlattıklarından çok şey bildiğini sanmıştı. Yine de öyle düşünmekteydi... Yeterince sıkıştırılabilseydi eğer, usulünce canı biraz daha yakılabilseydi belki de dili çözülür, yararlı bir takım sırlar açığa vururdu.

Ya şu dilenci kılıklı adama ne demeliydi? Kimin dostuydu acaba, Rainald'ın beyaz harmaniyeli sığıntısı? Elvira için mi, yoksa Aleko için mi karışmıştı bu işe? Kibotus'a nasıl gelebilmişti? Sakın Kserigordon'dan daha başka da kurtulanlar olmasındı?

Bu sıkıntılı sorular üzerinde fazla düşünmek istemedi. Aleko'nun da ötekilerin de canları cehennemeydi... Artık hiç kimse, hattâ bizzat Rainald'ın hortlağı bile engel olamazdı Haçlı ordusunun tartışmasız başbuğu Geoffrey Burel'e...

Gelecek Geoffrey'indi... Yarın, çok şeyler vaadediyordu ona.

★

Halk hizmetinde bir görevin sorumluluğunu yüklenmek, Süreyya yıldızından düşmekten daha çetindir.
Hz. MUHAMMED

Geoffrey'in çadırında, Haçlı ileri gelenleri incir çekirdeğini doldurmaz şeyler üzerinde tartışa dururken, Aleko ile Marko sınıra hayli yaklaşmışlardı. İkisi de yorgundu, bitkindi, susuz ve açtı. Ama ikisi de mutluydu. Canlarının kurtulmuş olmasına da seviniyorlardı kuşkusuz... Bunu inkâr edemezlerdi ya, asıl sevinçleri, görevlerini yüz akıyla tamamlamış olmalarındandı. Her

türlü zorluğa, işkenceye, acıya rağmen yenilmemişlerdi. Öz yapılarında var olduğunu kendilerinin bile bilmedikleri bir direnç göstermişlerdi. Gururluydular.

Hantal, uyuşuk, topuğu kıllı bir Haçlı atının sırtında, zifiri karanlıkta, hep güneye doğru yol alıyorlardı. Aleko, eğersiz hayvanın tam beline, Marko ise sağrısına oturmuşlardı. Yarım saatten beri tek kelime konuşmamışlardı.

Aleko durgundu. Kurtulmanın ve görevi başarıyla tamamlamanın sevinci o kadar büyük olduğu halde yüzü gülmüyordu. Elvira'nın ölümüne mi üzülüyordu, yoksa hayatını Elvira'ya borçlu olduğuna mı? Bilmiyordu...

«Ne verdim ona, bu yaptığına karşılık?» diye araştırıyordu. «Bedelini ödemediği hiç bir şey... Halkı arasında ahlâksız, çeşni meraklısı bir şilik olarak tanınıyordu. Oysa Elvira, soyundan gelen öteki kadınların pek çoğunda olmayan bir meziyetin sahibi bulunduğunu gösterdi: S a d a k a t ! Evet, katıksız sadakattir bu.»

Şu, elli yılı aşkın ömrü boyunca çok az kimseye borçlanmıştı Aleko, ve her seferinde borcunu geciktirmeden fazlasıyla ödemişti. Ama yaşadığı müddetçe Elvira'ya borçlu kalacaktı.

Kederini gizlemeğe çalışarak ,yapmacık bir neşeyle başını arkaya döndürdü, sordu:

— «Nasıl? Biraz daha iyi misin şimdi?»

Marko irkilip gözlerini açtı. Ustasının içinde bulunduğu ruh halini anlayışla karşıladığından şimdiye kadar susmayı yeğ tutmuş, ağır Haçlı atının geniş sağrısı üstünde uyuklamağa çalışıyordu.

— «Anlamadım,» dedi. «Bir daha söylesene.»

— «Biraz daha iyi misin?»

— «No iyisi bel Ölüyorum... Her yanım yara bere içinde. Damarlarımda tek damla kan kalmadı.»

— «Yine de çenen iyi çalışıyor. Rahat konuşabiliyorsun. Anlaşılan, o değerli uzvun arızasız kurtulmuş bu maceradan.»

— «Saçmalama,» diye Marko homurdandı. «Çenemden çok daha değerli başka uzuvlarım onarılmaz durumda.»

— «Anlatsana... Nasıl yakalandın?»

— «Haberi sınıra götürmüş, dönüyordum. Tam kamp alanına girmek üzereyken yolumu kastiler.»

— «Kim işkence etti?»

Marko böbürlendi:

— «Bu işin en ünlü ustası... Geoffrey Burel hazretlerinin ta kendisi.»

— «Direnmek zor oldu değil mi?»

Marko halsiz güldü.

— «Soruya bak...»

Aleko, ark altından bostan bağışlar gibi buyurdu:

— «İlerde, fazla işim olmadığı bir gün, elini ve yüzünü iyice yıka, alnından öpüp seni kutlamak isterim.»

— «Fazla ilerisi için bana iş ısmarlama arkadaş,» dedi Marko. «Ayaklarımın üstünde durabilecek kadar iyileşir iyileşmez senden kırk konak öteye kaçacağım. Casusluk zenaatından boyumun ölçüsünü aldım, yeter... Senden de bıktım, usandım ki, ancak bu kadar olur. Ne demişler, miskciyle dolaş miskine bulaş, lağımcıyla dolaş pisine bulaş.»

Aleko bu ağır sözlere cevap verecek fırsatı bulamadı. Karanlıkların en koyu olduğu yönden nezle görmemiş bir ses yükseldi ve hantal Haçlı beygirini, sanki birdenbire dizginleri çekilmiş gibi durdurdu:

— «DUUURI KİMDİR O?»

İki casusun yürekleri hop-hop hopladı ve deli deli çarpmağa başladı. Yıllar kadar uzun süren dakikalar boyunca hep bu mertçe meydan okumayı beklemişlerdi. Evet... Türk Ordusunun sınır boyuna yakın olduğunu biliyorlardı bilmesine ya, bilmek başka, işitip görmek, dokunup kavuşmak daha başkaydı. Kurtulduklarına ve kavuştuklarına ancak şimdi inanabilirlerdi.

Duygulandığını belli etmekten oldum olasıya nefret eden Marko, bir kez daha sevincini saklama yolunu tuttu.

— «Bre, ne biçim bağırmadır bu!..» diye, sesin geldiği yöne çıkıştı. «Az kaldı altımızı ıslatacaktık korkudan. Kırk güne kadar ölürsek...»

Aleko'nun sivri dirseği yaralı göğsüne şiddetle vurunca, inleyerek sustu. Usta casus, sınır bölgesindeki nöbetçilerin savaşta hiç şakaya gelmeyeceklerini tahmin edebiliyordu. Konuşmacılığı kendi üzerine aldı:

— «Yabancı değiliz yiğidim, gönlünü rahat tut. Bana Aleko derler. Terkimdeki kendini bilmezin adı da Marko'dur. Densizliğini hoş gör, yaralıdır... Hemen Tuğra Emiri Laçin beyimizi görmek dileriz. Düşman içinden geliyoruz. Çok önemli haberlerimiz var.»

Hastahane çadırı, bu amaçla kurulan çadırların en ileri hatta bulunanıydı ve Togurdak Beyin uç alayı bölgesi içindeydi. Aleko ile Marko'nun yaraları temizlenmiş, karınları doyurulmuştu. Laçin, tedavi işini kendi üzerine almıştı. Şimdi, casusların dönüşünden haberdar edilen Sultan, Aleko'nun anlattıklarını dinlerken, hekimbaşı yaralara em sürüyor, sarıp sarmalıyordu.

Aleko duyduğu acıyı gizlemekte yeterince başarılı olamıyordu ama, Sultan karşısında dimdik durabiliyor, hatta arada bir gülümsüyordu. Ayrıntılara fazla girmeden, başından geçenleri nakletmeğe devam etti:

— «Mezarlıktaki işkence faslı beni fazla etkilemedi. Lemont, öfkesi yüzünden daha da beceriksiz bir cellat olmuştu. Görevini unutmuş, bana ve Marko'ya acı çektirme fırsatını sanki aramızda kişisel bir düşmanlık varmış da öç almağa çalışıyormuş gibi harcıyordu. Çok zaman bizi yumrukluyor, tekmeliyordu. İşte tam o sırada, Elvira ve adamları Lemont'un muhafızlarına saldırdılar.»

Sultan bıyık altından gülerek sordu:

— «Elvira dediğin, aranızda ilişki bulunan şu...»

— «Beli Sultanım,» diye, Aleko aceleyle sözü kaptı. Damarlarında kalan kanın hepsi bir ânda yüzüne hücum etmişti. «Ne çare ki, kadıncağızın yanındaki herifler tabansız çıktı. Lemont, baskının ilk şaşkınlığını hemen atlattı ve duruma hakim oldu. Elvira'nın savaşçılarından birini öldürdü, bir ikincisini köşeye sıkıştırdı. Haklayacağı sırada...»

Marko aceleyle haç çıkardı ve heyecandan boğularak:

— «Mucize!» diye seslendi. «Bir mucizeye tanık olduk orada...»

Aleko ağzının kenarıyla gülümsedi, devam etti:

— «Doğru... Çağımızda artık mucizeler olmuyor diye üzülüp duruyoruz ya... Marko ile beni bir mucize kurtardı denebilir sultanım. Nereden geldiğini anlayamadığım beyaz harmaniyeli, saçı sakalına karışmış birisi yıldırım gibi atıldı, Lemont'un bileğini dal gibi büküp kılıcını aldı! Cellat çırpınıyor, debeleniyor ama bileğini kurtaramıyordu.»

— «Bir Azizdi o!» diye Marko vecd içinde mırıldandı. «Gerçek bir azizdi. Tanrısal güce sahipti... Tanrısal gücü kim yenebilir? Lemont çarpılmıştı aslında.»

İznik Emiri Muhammed bey ve Emir Dolat Böke de Sultanla birlikte Saltanat karargâhından ,Aleko ile Marko'nun anlatacaklarını dinlemek için gelmişlerdi. Çadırda, bulunulan bölgenin komutanı sıfatıyla Togurdak bey de vardı. Herkes, heyecanla Aleko'nun ağzına bakıyor, öykünün sonunu duymak için sabırsızlanıyorlardı.

Emir Togurdak, dayanamadı, sordu:

— «Yani, size yardım eden bir hayalet miydi? Bir melek miydi?»

Marko tekrar haç çıkardı, sustu. Aleko, bilmiş bilmiş gülerek:

— «Etli canlı bir insandı» dedi. «Başlangıçta ben de Marko gibi düşünmekten kendimi alamamıştım ama, sonradan hatırladım. O beyaz harmaniyeli adamı daha önce Broyes Baronu Rainald'ın yanında görüştüm. Yoksul bir gezgin olduğunu, Almanların başbuğuna sığınmış bulunduğunu duymuştum. Hatta, doğruluk derecesini araştırmadım ama, söylentilere bakılırsa, Geoffrey'in cellatlarından Hügo'nun öldürülmesinden de o beyaz harmaniyeli adam sorumluymuş.»

İlhan, hayret ve heyecan içindeydi. Bu kez söze karışan o oldu:

— «Rainald'ın yanında görmüştün onu değil mi? Beyaz harmaniye giyiyordu ve saçı sakalına karışmıştı!.. Sakın adı da Adam veya Adem olmasın?»

Aleko omuzlarını silkti.

— «Doğrusu adını bilmiyorum beyim» dedi.

Kılıç Aslan da eni konu meraklanmıştı. İlhan'a sordu:

— «Aleko ile Marko'yu kurtaran kimsenin, Kserigordon'da gördüğün derviş olduğunu mu sanıyorsun?»

— «Evet Sultanım. Sana daha önce de anlattığım gibi, bu Adem bir ermişti. Çok iyi Türkçe konuşuyordu. Rainald'ın teslim olmasından sonra bizden izin bile almağa gerek duymadan uzaklaşıp gittiydi Kserigordon'dan. Onu durdurmak, sorguya çekmek istemediydim.»

Çadırda, bir süre hiç kimse konuşmadı. Sonra Sultan, Aleko'ya hitap etti:

— «Yoruldun Aleko. Hele biraz soluklan. Otur, dinlen... Sargı işi bittikten sonra anlatmağa devam edersin.»

Aleko saygıyla eğildi.

— «Hiç yorgun değilim Sultanım» dedi. «Zaten sonuna geldik. Lemont tutsak edilince muhafızlar ve cellat yamağı öldürüldü. Bizim iplerimiz kesildi. Barones, deniz kıyısında bir yerde kaçışımızı kolaylaştıracak bir at bulunduruyormuş. O tarafa yürürken, Lemont bir kılıç kapıp saldırdı ve kadıncağızı öldürdü. Elvira'nın adamları da önlerine geçmeme fırsat bırakmadan celladı birkaç yerinden yaraladılar.»

Marko, başını yana çevirip hayıflanarak söylendi:

— «Yüz kere öldürülecek kadar günahkârdı kahpenin dölü. Neden engelledin itin parça parça edilmesini sanki?»

Aleko, özür dileyen bir yüzle Sultan'a baktı. Başıyla Marko'yu işaret etti:

— «Bunun kusuruna bakmayın Sultanım. Devlet ululârının karşısında nasıl konuşulacağını pek bilmez. Ne de olsa çerçilikten yetişmedir.»

Emir Togurdak araya girdi. Sanki Kılıç Aslan'a en yakın olanlar arasında bile konuşma adabını pek umursamayan kimseler olduğunu göstermek ister ve böylece Marko'yu bağışlatmayı umar gibi, Aleko'yo sordu:

— «Eee... Neden canını kurtardın Lemont'un?»

Sultan bıyık altından güldü anlaşılan soruya müdahale etmeyecekti.

— «Lemont'un mutlaka yaşaması gerekiyordu» diye, casus açıklamak zorunda kaldı. «Biz kurtulacaktık ama, Geoffrey hakkımızda ne düşünecekti? Casusmuyduk yoksa değil miydik? Ortada, suçlu olduğumuzu kanıtlayan hiç bir delil yoktu ya, suçsuz olma ihtimalimizi destekleyecek bir tanığımız da mevcut değildi. Kaçabileceğimizi anlar anlamaz, Lemont'u amacımıza hizmet edecek kişi olarak seçmiştim. Çünkü arkada kalacak tek tanık o olacaktı. Cellada, işkence altında söylemediğim öyle bir takım şeyler söyleyecektim ki, bize boş yere acı çektirdiğine inanacaktı. Amacımız, bir pusudan kuşkulanmaksızın, Haçlıların İznik üzerine yürümelerini sağlamaktı. Bunun için, Marko ile benim temize çıkmamız şarttı. Daha doğrusu bana öyle geliyordu. Belki de Geoffrey, sakladığımız bütün sırları bize söyletse bile, Haçlı sürüsünü güneye yürütecekti. Çünkü o, gözünü hırs bürümüş, macera delisi bir avanaktır. Ama ben, üzerime aldığım görevin başarıya ulaşmasında bir çılgının önceden kestirilmesi güç kararına güvenemezdim. Lemont'un yaralanmasına engel olamadım. Fakat onu suçsuzluğuma inandırdım sanırım. Eğer efendisi ile konuşacak kadar yaşarsa, bizim için tanıklık edecektir.»

Kılıç Aslan, dalgın dalgın, Aleko'nun sargılarla kaplı yüzüne bakıyordu. Gözlerinde, saygı ve takdir ifadesi belirgindi.

— «Aşk olsun.» diye mırıldandı. «Göreve bağlılık, işte bu örnekle gösterildiği gibi olmalıdır. Devlet hizmetinde olanların şahsi hevesleri, kinleri ve tutkuları, onlara mes'uliyetlerini asla unutturmamalıdır. Millet için

çalışmak kişiye kâr ve çıkar sağlayan bir geçim yolu değildir. Hizmette bulunanların bütün dikkatleri, kamunun yararı uğruna hesaplanmış ve işaretlenmiş olan amaç noktalarına çevrili kalmalıdır. Böyle bir görevin kabulü şart değildir. Ama görevi yüklenen kimse, kendi hava ve hevesi yüzünden başarıyı aksatma yetkisine sahip olamaz. Seni gönülden kutlarım Aleko! Önemli bir hizmette bulunmanın da ötesinde hizmet anlayışın için kutlarım.»

Marko hafifçe kızararak başını önüne eğdi. Yoo... Hiç de utanmış değildi. Ustasına inancı sonsuzdu aslında. Sultan'ın ağzından, Aleko'nun —ilk bakışta kusurlu olduğu sanılanlar da dahil olmak üzere— bütün davranışlarına yönetilen övgüler, anlamlı ve yücelticiydi. Marko, Aleko'nun başarısından kendine bir övünç payı çıkarıyordu.

Öte yandan Togurdak bey, kimseye göstermeden gözlerini silebilmek için çadırın en loş köşesine çekildi. O da gururlanmıştı. Bugün koca bir devletin başında bulunan şu genci, Sultan Kılıç Aslanı kendisi yetiştirmiş sayılırdı. Kılıç Aslan, takdire ve saygıya layık bir hükümdardı. Çünkü takdir edebilme yeteneği, takdire en fazla layık olan yeteneklerin başında gelirdi.

Emir Muhammed, Sultan'dan izin alıp emektar casusa sordu:

— «Peki, ya Adem ne oldu? Kurtuluşunuza yardım eden o saçı sakalına karışık yoksul derviş ne oldu?»

Aleko'nun gözleri ışıldadı.

— «Anlatacaklarımın en ilginç kısmı onunla ilgilidir beyim,» dedi. «Adem dediğiniz o derviş, önceleri şaşkının teki gibi görünüyordu. Kurtulmamıza yardım için Lemont'un üstüne atılıp kılıcını elinden almıştı

ya... Celladın muhafızları Elvira'nın adamları tarafından öldürülünce, yaptığına pişman oldu! Bizi işkence direklerine bağlayan ipler kesilir kesilmez, Adem ortalıktan kayboldu. Biraz sonra, yani Elvira'nın öldürülmesinden ve Lemont'un yaralanmasından sonra, Marko ile ben mezarlıkta yalnız kalmıştık. Zor durumdaydık. Yürüyerek sınıra varamayacak kadar bitkindik. Kaçmamız için deniz kıyısında bir at bulunduğunu biliyorduk ama, oraya gidip aramamız imkânsızdı. Görülmekten ve tekrar yakalanmaktan korkuyorduk. Çaresiz, ağır ağır yürüyecek, gerekirse sürünecektik. İşte o sırada, beyaz harmaniyeli dostumuz yine imdadımıza yetişti beyim... Yedeğinde bir at çekerek geldi, binmemize yardım etti. Teşekkür için söylediklerimizi anlamıyor veya duymuyor sanıyorduk. Oysa, bizi uğurlamadan önce elini koynuna sokup şunu çıkardı.»

Aleko, dizlerini güçlükle bükerek eğildi. Biraz ötede duran yırtık ve kan lekeli giysilerini karıştırdı. Elinde beyaz bir tüy yumağı olduğu halde doğruldu. Bu, ölü bir güvercindi.

— «Az önce anlattığım gibi,» diye devam etti. «Size ulaşacağını umarak İznik'e bir haber uçurmuştum. Bakın, güvercinim üstüne düşeni yapamadan ölmüş..»

Kuşun kar beyazı, yumuşak tüylerini okşadı.

— «Ölü kuşu bana verirken, dilsiz sandığımız garip kişi ilk kez konuştu. Hem de Türkçe konuştu... Şivesi biraz yabancı çalıyordu ama, hiç de bozuk değildi. «Bu senin değil mi?» dedi. «Gökte, yırtıcı bir kuşun saldırısına uğradı. Kurtaramadım onu. Al...» Ömrümde bu kadar şaşırmamıştım. Ölü kuşu elime alır almaz ayaklarını yokladım. Haber taşıyıcı kamış yerli yerinde duruyordu. Sekize katlayıp yayın altına sıkıştırdığım haber kâğıdı da kaybolmamıştı. Yalnız, kâğı-

dın çıkarılıp açıldığı, sonra tekrar yerine takıldığı, değişik katlanma şeklinden anlaşılıyordu. Gerçi ortalık zifiri karanlıktı ama, el yordamıyla bu sonucu çıkarabilmiştim. Adem, endişemi fark etti ve hemen bana teminat verdi: 'Yalnız ben okudum o kâğıdı. Okumak zorundaydım. Yoksa, size yardım edemezdim!' Nedense, onun bu sözlerine kesinlikle inandım. Tekrar teşekkür ettim. Umursamadı. Söyleyecekleri bitmemişti. 'Hemen kaçın' dedi. 'Geoffrey, kurnazca bir düzen hazırladı. Başarırsa, ki başaracağından hiç kuşkum yok, bütün Haçlıların başbuğu olacak ve yarın sabah erkenden İznik'e yürüyecek. Hemen kaçın.' Sözleri biter bitmez tekrar karanlıklara karıştı.»

Aleko'nun ağzı kurumuştu. Sultan'ın buyruğu üzerine bir tas dolusu bal şerbeti içti. Öykünün sonunu merak ve sabırsızlıkla bekleyenlere bakıp başını iki yana salladı.:

— «Buraya gelinceye kadar bir daha göremedik onu. Ama bana öyle geldi ki, beş on adım gerimizden, adım adım izliyordu bizi. Eğer yol üzerinde başka bir tehlikeyle karşılaşmış olsaydık, hiç kuşkum yok, yine yardımımıza koşacaktı.»

Casusun anlatacakları bitmişti. Belki bir, iki dakika süreyle kimse konuşmadı. Başta Kılıç Aslan olmak üzere, hazır bulunanlardan hiçbiri beyaz harmaniyelinin kimliği üzerinde tahmin yürütmek istemiyordu. Yalnız Marko, bir kez daha haç çıkarıp mırıldandı:

—— «Kuşkum yok.. Ulu bir azizdi o..»

Bu inanışla ne alay edildi ne de kimse Marko'ya katıldığını belli edecek bir şey söyledi. Adem'in etrafındaki esrar perdesi daha bir süre kapalı kalacaktı.

Sultan, Emir Muhammed, Emir Laçin'le konuşarak Aleko'dan alınan taze bilgiler ışığında, önceden ta-

sarlanmış bulunan savaş düzenini kısaca ve yeniden gözden geçirdi. Herhangi bir değişiklik yapmamağa karar verdi.

Düşman, sınırın hemen güneyinde, güneye doğru inildikçe sıklaşan ormanlık arazi kesimi içinde imha edilecekti. Şayet Haçlılardan bir bölümü Geoffrey'in buyruğuna girmevi reddeder ve geride kalırsa, bunları yok etmek amacıyla Kibotus'a da hücum edilecekti. Gündoğumu saatinden önce, birlikler pusu mevzilerindeki yerlerini alacaklardı.

Kılıç Aslan yanında Emir Muhammed ve Dolat Böke olduğu halde sağlık ve esenlik dileyerek ayrıldığında, Aleko ile Marko'nun tedavileri tamamlanmış, ikisi de keçeden yataklara yatırılmış ve üstleri örtülmüştü. Laçin hastalarının ağrılarını dindirmek ve uyumalarına yardımcı olmak için ilaçlar hazırlamıştı.

— «Şimdi bunları içip rahat uyuyacaksınız» dedi. «Hem de öyle uyuyacaksınız ki yarın öğleye kadar başınız ucunda kös çalınsa gözlerinizi açmayacaksınız.»

Vakit gece yarısını bulduğu halde hâlâ kendi çadırına çekilmemiş olan Togurdak bey, Aleko'ya göz kırpıp gerindi, esnedi.

— «İlaca - eczaya ne gerek var ki?» diye söze karıştı. «Övendireyle dürtsen, sabaha kadar yerlerinden oynatamazsın bu fukaraları.»

Laçin, kesin bir dille açıkladı:

— «İlaçları alacaklar... Değil yarın sabah, daha en az on gün yataklarından çıkmaları yasak. Yemeklerini yatakta yiyecekler. Hizmetlerine özel hastabakıcı ayıracağım.»

Togurdak alay etti:

— — «On gün ha? Savaş bittikten sonra da bu dağ başında kalıp sürenin dolmasını mı bekleyecekler?

Çişleri gelince ne olacak?»

Laçin, serin kanlılığını hiç bozmadı:

— «Çişlerini oturaklara yapacaklar. Savaş sona erince, hasta arabası ile İznik'e. Darüşşifa'ya taşınacaklar.»

Togurdak, biraz sinirlenmiş gibiydi. Yine de güldü, alayı sürdürdü:

— «Hasta arabası mı? Yapma be Laçin.. Acı zavallılara. Senin hasta arabaların sağlam adamı bile illetli eder Bari tahtırevan ayarlasan...»

Hekimbaşı, içliğinin kollarını indirdi ve câmedanını sırtına geçirdi.

— «Beni iyi dinle Togurdak ağam,» dedi. «Bir saatten beri Aleko ve Marko'nun yanlarına sokulup fısıl fısıl birşeyler konuştuğunun farkına varmadım sanma.. Ne çevirdiğini bilmiyorum ama, sana açıkça söyleyeyim, benim adamlarımı aklından geçen işe karıştıramayacaksın! Bunların ikisi de ağır yaralı. İyileşmeden savaşa katılamazlar. Bu kararımı değiştirmeyeceğim.»

Yaşlı Emir morardı, kızardı, öfkeyle homurdandı:

— «Yanılmışsın sen oğul... Yanılmışsın ki, başından büyük... Buyruğum altında üç bin kılıç var benim! Senin eğri dinli, yamuk yumuk casuslarına mı kaldım? Aleko içini döktü, yalvardı yakardı, ille yarın sabah pusu yerinde olayım da şu Geoffrey'i sana göstereyim, Haçlılardan canını kurtaran olursa o olmasın dedi, ben de razı geldim. Hepsi bu...»

Laçin, kendini hoşgörüye zorluyormuş gibi dudak büktü.

— «Onlar yalvarmış olabilir,» dedi. «Senin gibi görmüş geçirmiş bir bey, bu yamuk yumuk casusların yerine koyacak adamımız olmadığını hesaba katmaz mı? Yaraları bir azarsa, ne ilaç kâr eder ne dua... Aldığı gibi götürür.»

Togurdak, sağ yumruğunu sol avucuna şiddetle vurdu, bağırdı:

— «Yahu, Allah rızası için aklını başına devşir Laçin! Suratlarına bak şunların hele... Turp gibi ikisi de! İşaret parmaklarını oynatmakla ölecek halleri var mı?»

Öteden, Marko, hırçın, isyankâr bir sesle Togurdak beyi destekledi:

— «Ben sapasağlamım! Demir gibiyim... Bir kaç saat uyursam, eskisinden daha güçlü olacağım. Yarın sabahki savaşa katılmak istiyorum!.»

Tuğra Emiri, hayretle dönüp sahte çerçinin yüzüne baktı. O çopur surattan görülecek fazla bir şey bulamadı. Marko'nun kafasında, molla sarığından büyük bir yığın sargı vardı ki, burnunun ucuyla, gözleri dışında her yerini kapamaktaydı.

— «Sen haltetmişsin!» diye tersledi. «Şu halinle oltaya balık yemi olarak takılmaktan başka hiç bir işe yaramazsın. Yat yattığın yerde... Bir daha sesini duymayayım.»

Aleko çırağının bu derece sertçe azarlamasından ders almışa benzemiyordu. Hemen ona arka çıktı:

— «Ne kızıyorsun Laçin beyim? Marko yalan söylemedi ki... Gerçekten, ikimiz de iyiyiz. Efendimiz İsa'nın izniyle. taşı sıksak suyunu çıkarırız.»

Laçin bu kez yeni sesin kaynağına döndü. Görünürde, Aleko'nun hâli de Marko'nunkinden daha iyi değildi. Kat kat sargılar, ezik ve çürükler, emlenmiş yaralar...

Neden bu kadar ısrar ediyorlardı acaba?

Sesini yumuşatmağa çalışarak sordu:

— «Aleko, ne oldu size? Yüzüme bak... Gözlerimin içine bak! Şimdi cevap ver. Neden birden değiştiniz

böyle? Savaş adamı değilsiniz ki siz... Hizmet alanınız değişik. Buyruğuma karşı geldiğinizin farkında değil misiniz?»

Yağ kandilinin soluk ışığı, Aleko'nun göz pınarlarında birikken nemi parlattı. Koca casus başını iki yana salladı. yutkundu, sustu.

Marko konuşmacılık görevini üstlenmişti ama, onun da sesi ağlamaklıydı:

— «Buyruğuna karşı gelmemizi istemiyorsan, bizi serbest bırak beyim. Ya da zor kullan. Çadırımızın kapısına nöbetçi dik.»

Laçin daha da derin bir şakınlıkla ve sabırsızlıkla sordu:

— «Peki ama neden? Neden?»

Aleko, üstündeki örtüleri elinin bir hareketiyle açıp dirseği üzerine doğruldu. Gözleri iki kor gibi parlayarak, dik dik konuştu:

— «Sen hiç, elin kolun bağlı, kırbaçlandın mı beyim? Anana, avradına söverek derini kör bıçakla yüzdüler mi senin? Tırnaklarını çekip çıkardılar mı diri etinden? Gövdeni kızgın demirlerle dağladılar mı? Edep yerlerinle alay ettiler mi? Kısacası... seni çökertmeğe, insanlığından uzaklaştırmağa, özsaygını yok etmeğe çalıştılar mı ellerin ayakların bağlı iken?»

Aleko'nun susmasıyla hasıl olan derin sessizlikte, Togurdak beyin burnunu çekmesi korkunç bir gürültü gibi duyuldu. Marko, başını öte yana çevirmiş, gözlerini yummuştu. Laçin, sırtından aşağıya ılık birkaç damla terin aktığını hissetti. Ne kadar çabalasa iki değerli casusunun düşman ellerde neler çekmiş olduklarını yeteri kadar anlayamayacağını öğrenmişti.

Aleko'nun sözlerini, öç alma isteğinin ölçüsüz aşırılığına bir işaret saydı. Böyle bir eğilimi onaylayamaz-

dı. Ama emektar casusu kırmak, incitmek de istemiyordu. Oldukça yumuşak, gönül alıcı bir tavırla:

— «Sanırım gösterdiğin şu heyecan, vücudunda meydana gelmiş olan hasarın bir başka belirtisi,» dedi. «Sağlıklı olsaydın, hiç kuşkum yok, sana işkence eden *kişiye* karşı bile düşmanlığı bu derece ileri götürmezdin... Düşün biraz... Geoffrey'in de, arkasından gelecek olanların da, savaşta cezalarını çekeceklerini biliyorsun değil mi? Daha ne istiyorsun? Sana eziyet eden insanı ille de kendi ellerinle öldürmen, hele hele, böyle bir amaç uğruna hayatını tehlikeye atman şart mı?»

Bu sorunun cevabı, çabuk davranan Marko'dan geldi:

— «Geoffrey'i öldürmek isteyen kim? Bizim bütün dileğimiz, onun da korktuğunu görmek...»

— «Korktuğunu ve eğer mümkünse utandığın görmek,» diye Aleko tamamladı. «Az önce söylediğin doğru Laçin beyim. Biz savaşçı değiliz. Hizmet alanımız değişik. Belki de o yüzden, işkence direğine bağlanınca ödlerimiz koptu. Acı duymaktan ve acıyla bilincimizi yitirmekten korktuk. Korkudan altımızı ıslatmaktan korktuk. Canımızın bağışlanması için o aşağılık yaratığa yalvarmaktan bile korktuk. Kısacası, kendi çevremizde saygıdeğer, oldukça önemli kişiler olduğumuzu unuttuk gitti. Söylemesi ne kadar zor ve ayıp da olsa, gerçek bu. İkimiz de korktuk ve korktuğumuz için ölesiye utandık. Başından geçmeyenler çektiğimizi bilemez. Ne demiştir atalarımız? Tokmağın acısını kazığın tepesinden sormalıdır. Utancımız öyle büyük ki, Sultanımızın o güzel övgüleri bile yüzümüzün karasını silemez. Yine atalarımız demiştir ki, gün karası geçer, gön karsı geçmez beyim.»

Marko, ustasının soluklanmasından yararlanıp sözü kaptı:

— «İşkenceyi bağışlayabilirdik... Ama o yüzden duyduğumuz korku olmayaydı... Kana kan, dişe diş istiyoruz biz. Geoffrey'in de korktuğunu ve yerin dibine geçecek gibi utandığını görmezsek eğer, gözlerimiz açık gider.»

Laçin, casusların başından geçenlerin öyküsünde bazı ayrıntı atlamaları olduğunu farketmişti ya, ayrıntılar arasında özsaygının yediği öldürücü darbeler bulunduğunu düşünememişti. Aleko'ya hak verdi: tokmağın acısı, kazığın tepesinden sorulurdu ve gün karası geçer, gön karası geçmezdi. Şimdi nasıl önleyecekti iki ağır yaralı adamını tehlikeli bir maceraya atılmaktan?

Togurdak beyin sözleri tam zamanında imdada yetişti:

— «Bakın hele... Bakın şunların yedikleri herzelere... Korkuyu duymayan adam mı vardır şu dünyada bre avanaklar? Yok savaşçı değillermiş de. o yüzden korkmuşlarmış! Bu lafınıza, kargalar kuyruk taraflarıyla güler. Ben savaşçıyım işte! Sakalımın teli sayısınca vuruşmaya girdim çıktım. Korkmadan atlattığım bir tek çatışma olmamıştır belki de... Korkudan utanılır mı bre? Korkaklıktan utanılır... Korkunun esiri olmaktan utanılır.»

Tuğra Emiri, minnetle yaşlı Emirin yüzüne baktı. Casuslar da şaşkınlık ve heyecanla aynı şeyi yaptılar. Aleko yutkundu, bocaladı, çekine çekine:

— «Ağzımıza birer parmak bal çalıp bizi omuzdan silkelemek istemiyorsun değil mi bey?» diye sordu. «Salt işkenceye dayanabilmek cesaret sayılır mı hiç?»

Togurdak bey suratını ekşitti.

— «Beri bak Aleko» diye homurdandı. «Sizin sırtınızı okşayarak tükürdüğümü yalamak bana yakışmaz.

İster doyasıya vuruşmak için ister dümbüğün birini korkutmak için olsun, yarın sabah erkenden yanıma gelirseniz size gidin demeyeceğim. Cesaret konusundaki tartışmayı da fazla uzatma. Benim aklım ermez, belki casuslukta gerekli olan cesaret, savaşçılıkta gerekli olandan daha artıktır. O zaman seni haklı bulurum. Yani ikinizin de ödlek herifler olduğunuzu kabul ederim. Haydi iyi geceler... Sıkıldım ben. Yatmaya gidiyorum.»

Marko yattığı yerden yalvardı.

— «Tanrı aşkına bey... Yapma—»

Yaşlı Emir, dışarı çıkmadan önce omuzlarını silkti:

— «Tanrıya canım kurban! Yolunuzu engelleyen ben değilim ağa...»

Hekimbaşı, bu sahneden etkilenmişe benzemiyordu. Çadırda yalnız kaldıklarında, hazırlanmış olan ilaçları sessizce iki yatağın arasındaki tepsiye bıraktı casusların yüzüne bakmadan konuştu:

— «Bu şurupları içerseniz, derin ve rahat bir uykuya dalacaksınız. Uyandığınızda, savaş çoktan bitmiş olacak. Sağlığınız yönünden en tehlikeli olan gece bu gecedir.»

İlaçlarını, alet ve edevatını doldurduğu torbayı eline aldı. Çadır kapısına doğruldu. Çıkmak üzereyken durdu, yüzünü Aleko'ya döndü:

— «Tuğra Emaretindeki görevden bıktığını ve yıldığını bana açık açık söyleyebilirdin» diye sitem etti. «Devlet sana çok şey borçlu. Daha rahat, daha emniyetli bir göreve alınırdın hemen.»

İki ahbap çavuşlar, yılan sokmuş gibi irkildiler, göz göze geldiler. Telaşlanan Aleko aceleyle itiraz etti:

— «Biz görevden yılmadık!»

Marko ekledi:

— «Bunu nerden çıkardın Laçin beyim? Ölünceye kadar hizmete devam etmek isteriz.»

Laçin bu sözler durulsun, yerlerine iyice otursun ve anlamları keskinleşsin diye, bir süre bekledi. Sonra kaşlarını hafif çatıp:

— «Çok sevindim buna...» dedi. «Çünkü her ikinize de ihtiyacım var. Devlete çok yararlı oldunuz, ama şimdiye kadar yaptıklarınız, şimdi ve gelecekte sizden beklenenlerin yanında hiç kalır.»

Burnuyla tepsideki ilâçları işaret etti:

— «İçimi kolay, tadı hoştur bunların. Ama size, onları içmenizi emretmiyorum. Şu anda aramızdaki ilişki, hekim-hasta ilişkisidir. Emir veremem. Yalnız şunu hatırlatmak isterim: Devlet hizmetinde bulunan kişiler, kendi sağlıklarını tehlikeye düşürecek davranışlardan özenle kaçınmak zorundadırlar!.. Ölüm bir yana dursun, görevli, verimli çalışmayı zorlaştıracak hastalıklardan bile; aslında kendine ait olmayan vücudunu korumakla yükümlüdür. Böylesine çetindir, kamu hizmetinde olmak... Umarım ki, Tuğra Emaretindeki görevden yılmadığınızı davranışlarınızla ispat edersiniz. Allah rahatlık versin.»

Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir.
KUR'AN-I KERİM, Saffat S. 173'üncü A.

Kılıç Aslan'ın ince, yağız yüzünde bu gün bir başka aydınlık vardı. Kutsal bir görevin yerine getirilmesi işini yönetecekti. Bir tek işaretiyle, saf saf koçyiğitleri ölümlü sonlara gönderecekti. Devleti ve milleti tehdit etmekte olan bir belayı kökünden kazıma günüydü bu...

Bakla kırı, ince bacaklı, çeklik karınlı, yüksek boylu bir aygıra binmişti. Başında altın yaldızlı, iki sorguçlu tolgası, sırtında gümüş rengi, ince örme zırhı var

dı. Kılıcını, topuzunu ve baltasını kuşanmıştı. Sağında ve solunda Molla Duran, Tolun Hoca, Emir Muhammed ve Emir Laçin yer almışlardı. Saltanat otağının otuz adım ilerisinde duruyorlardı.

Arz-ül ceyş Emiri Dolat Böke yaklaştı, saygıyla selâmladı ve tekmil verdi:

— «Ordu savaşa hazır Sultanım!»

— «Allah muvaffak etsin!» diye, Kılıç Aslan karşılık verdi.

Molla Duran ellerini gökyüzüne açıp kısa bir dua okudu. Hazır bulunanlar içlerinden aynı duayı tekrarladılar ve yüksek sesle:

— «Amin!» dediler.

Sultan, Dolat Böke'ye buyurdu:

— «Varalım alaylarımızı görelim yerli yerinde.»

Genç Emir hayvanının karnını topukladı, öne düştü.

Bu kısa, sâde ve bir bakışa göre heyecansız sahne, Selçuklu törelerine göre olağan değildi. Savaşlarda ordu, çoğu zaman bütünüyle açık arazide tertiplenmiş olur, tekmil verilirken Nevbethane köğ-köğ çalar, sonra toplu halde dua edilirdi. Bu kez tekmil töreninin kısa ve sade geçilmesinin sebebi, yapılacak olan savaşın özelliğindeydi.

Kılıç Aslan'ın devlet adamlığı yönü, hiç kuşkusuz başbuğluk yönünden çok daha ilerdeydi. O, savaşın amaç değil araç olduğunu iyi biliyordu. Asker yetiştirmek ve el altında kalabalık ordular bulundurmak, çağın ve ortamın kaçınılmaz ihtiyacıydı. Bu ihtiyaç, devleti karargâh, milleti ise ordu haline sokmuştu. Ordu büyük masraflara mal oluyordu ve esirgenmek gözetilmek istiyordu.

Kılıç Aslan, Bizans'ın Kibotus'a kalabalık bir Haçlı sürüsü yerleştirmek suretiyle yaptığı kaypaklığı ister

istemez sabırla karşılamıştı. Türkiye'nin çıkarları bakımından Avrupalı yabanileri sınır boylarından uzaklaştırmak elbette şarttı. Ancak bunu yaparken dikkatli davranmak gerekiyordu. Türk ordusu hızla Kibotus'a sarkabilir ve çıbanı yerinde deşip kurutabilirdi ama böylesi bir girişim iki açıdan sakıncalıydı: Bir kere Kibotus'a saldırmak Bizans'la Türkiye arasında hiç olmazsa sözde yürürlükte bulunan barışı sona erdirirdi. Kılıç Aslan bu safhada böyle bir davranışa zorlanmak niyetinde değildi. Sonra... Kibotus'taki Haçlı kampına hücum edilirse, Haçlılar hemen köhne kaleye sığınabilirdi. Ne kadar bakımsız olursa olsun Kibotus kalesi uzunca bir süre direnebilir, hatta belki de zayiata sebep olacak bir kuşatma savaşı başlayabilirdi. Türklerin kuşatma savaşlarından hoşlanmamaları bir yana, Bizans İmparatoru Aleksis'in bütün istediği işin bu yola dökülmesiydi. Aleksis isterdi ki, Türkler ve Haçlılar uzun süreli bir ölüm - kalım savaşına tutuşsunlar, iki taraftan biri iyice ezilsin. öteki de mümkün olduğu kadar hırpalansın... Ki meydan, savaşa katılmamış bulunan Bizans ordusuna kalsın.

Bizans'ın oyununa gelmemenin tek çaresi, Haçlıları Kibotus'dan uzakta ve cezayı haketmiş oldukları bir yerde-yani Türk toprakları içinde yakalamaktı. Kalabalık sürüyü yok ederken Selçuklu ordusunun kayıplarını en alt düzeyde tutmanın tek yolu ise, düşmanı alışık olmadığı bir savaş ortamında yani sık ormanlar içinde ve pusuya düşürerek yenmekti.

İşte, Selçukluların hemen sınır güneyinde beklemelerinin ve Haçlıları İznik üzerine kışkırtmalarının sebepleri bunlardı. Tasarlanan biçimiyle pusu savaşı kesin sonuçlu olacaktı. Düşmanın sık ormanlara iyice saplanmasına izin verilecek bu sırada kuzeydeki geri

çekilme yolları tıkanacak, torba içinde kalanlar savaşa zorlanacak ve kılıçtan geçirilecekti. Haçlıların yaklaşık mevcudu biliniyordu. Muhtemel yürüyüş derinlikleri hesaplanmış ve pusu bölgesindeki mesafelere uygulanmıştı. Düşman, kol başı ile belli bir noktadaki bir Türk Birliğinin hizasına gelinceye kadar yolu açık bulacaktı. İlerlediği bölgede Türk birliklerinin gizlenmiş bulunduğunu fark edemeyecekti. İş işten geçtikten sonra, sık ağaçlar arasından asker kaynayacaktı.

Böyle bir savaş düzeninde başarı, pusu kuran birliğin kusursuz eğitilmiş olması ve sağlam bir disipline sahip bulunması ile sağlanabilirdi. Bu özelliklerin ikisi de Türk askerinde vardı.

Sultan'ın savaş için görevlendirdiği kuvet, mevcutları değişik on dört alaydan ibaretti. Bu alayların toplam muharip sayısı otuz bini aşkındı ve hepsi de atlıydı. Şehzade Kulan Aslan, ordunun geri kalanına komuta ediyor ve başkent'de bulunuyordu. Kılıç Aslan, askerin bir kısmını kesin sonuç alınacak yere getirmemişti. Bunun iki sebebi vardı: Önce Haçlıların sınırı aşmamaları ihtimalinde Türk ordusu Kibotus'a inmek zorunda kalacak ve belki de kaleyi kuşatacaktı. Savaş uzarsa İmparator Aleksis Marmara kıyılarına asker çıkarıp İznik'e yürüyebilirdi. Sonra... Haçlı sürüsü ile başa çıkmak için otuz bin civarında bir kuvvet yeterdi. Sık ormanlar içindeki savaşlarda asker sayısından çok askerin ustalığı ve manevra yeteneği geçerliydi.

Kılıç Aslan, önce Hassa Alayını denetledi. Sultanın kendisi de savaşa bu alay bölgesinde katılacaktı. Alay komutanı, değerli subaylardan Aslantaş'dı.

İznik yolunun iki yanındaki sık çam ağaçları arasında gizlenmek ve savaşı başlatmakla görevli bulunan Hassa Alayı, hükümdarın görüşü için geçici olarak yol kenarına çıkarılmıştı. Atlılar, sıkışık iki sıralı saf halinde dizilmişlerdi. Yol çok kıvrımlı olduğundan, alayın bir başından bakılınca öteki ucu görülemiyordu. Hassa Alayının bünyesinden, başka görevler için erler seçilmiş, buna karşılık alay, İznik'te bırakılan Gulaman'ı Saray Alayından takviye almıştı.

Safın sağ başında Emir'i Alem ve bayrak muhafızlarının arasında Devleti ve Sultanı temsil eden bayrak yer almıştı. Bayrak, dört buçuk arşın boyunda altın yaldızlı bir gönderin ucunda dalgalanıyordu ve siyah atlastan yapılmıştı. Kumaşın göndere bağlı bulunmayan üç kenarı altın saçaklarla süslenmişti. Bayrağın üst yarısında iri harflerle ve altın iplikle yazılı bir âyet-i kerime okunuyordu. Bunun altında, altın ve gümüş iplikleriyle ustaca örülmüş, pırıl pırıl bir çift başlı kartal şekli vardı. Bayrak Emiri ve muhafızlar al giymiş, giysilerinin üstüne gümüş parıltılı örme zırhlar geçirmiş, altınlı ve gümüşlü silahlar kuşanmışlardı.

Alayın bütün erleri, otuz derece öne doğru eğilmiş, uçlarında küçük al bayraklar dalgalanan demir mızraklar taşıyorlardı. Mızrakların öne hafif eğimli duruşu son derece muhteşem bir manzara yaratıyordu. Alayın bütün erleri al giysiler ve gümüş yaldızlı örme zırhlar içindeydi. Bütün atlar al donluydu. Şekil ve renk birliği göz alıcıydı. Atların ve askerlerin kesin bir sessizlik içinde, içten bir saygı ve bağlılıkla duruşları göğüs kabartıcıydı.

Kılıç Aslan, kısa - kararlı dörtnalla birliğin sağ başından sol başına kadar geçerken erlerin gözlerinin içine bakıyor, onlara gülümsüyor, onların saygılı gü-

lümsemelerini topluyor, bu arada her yiğidin silah ve gereçlerini hızla gözden geçiriyordu. Sol başa vardıktan sonra hayvanını döndürdü, alayın ortası ilerisine geldi, tok bir sesle kükredi:

— «MERHABA ASKER!»

Alay, tek bir ağızdan, candan karşılık verdi:

— «SAĞOL SULTANIM!»

Sultan tekrar seslendi:

— ALLAH MUVAFFAK ETSİN!»

Alay karşıladı:

— «ALLAH KERİM!»

Gök sanki dört kez gürlemiş, sonra susmuştu. Kılıç Aslan, yanındakilerle birlikte kuzeye doğru uzaklaştı. Öteki alayların çoğu, ağaçlar arasında, şafak aydınlığının henüz derinlerine inmemiş olduğu kuytu ormanlar içinde denetlendi. Kuzeye doğru gidildikçe sınıra yaklaşılıyordu ve birliklerin geçici olarak bile yol üstüne çıkarılmaları sakıncalı görülmüştü. En kuzeydeki alayların denetlenmesi biraz daha güç oldu. Ağaçların bu bölgede nisbeten daha seyrek olması yüzünden, buralarda yol kenarları değil, ormanın içlerine doğru genişleyen bir arazi şeridi tutulmuştu. Her bölüğün teker teker, bulundukları yerlerde görülmesi gerekiyordu.

En güneydeki Hassa Alayının başına dönmeden önce Kılıç Aslan, Togurdak beyin alayını denetleyecekti. Yaşlı Emîr, her savaşta olduğu gibi yine kilit mevkiindeydi. Komuta ettiği alay, savaşın en çetin görevini omuzlamıştı. Mevzi bölgesi tam sınır çizgisi üzerindeydi. Çevrede ormanın seyrek olması Haçlıların işine yarayacaktı, çünkü ağır Haçlı süvarisi aralıklı ağaçlar arasında daha serbest hareket edebilecekti. Burda savaşacak olan Türk birliğinden, düşmanın geri çekilme yolunu kesmesi bekleniyordu.

Tecrübeli komutan, bölüklerini yoldan en az yüzeli, en çok dörtyüz adım uzakta bulabildiği örtüler gerisine saklamıştı. Yalnız karargâhı için yola yakın bir gizlenme yeri bulabilmişti. Bu yer, genişçe bir çalı yığınından ibaretti.

Togurdak bey alayı, bütün subay ve erleri ile seçmeydi. Üç bini bulan mevcudunun hemen hemen üçte biri. Hassa ve Gulaman-ı Saray Alaylarının Emir ve erlerinden ayrılmıştı. Gözcülükle vazifelendirilen bir takım, sınırın kuzeyine, düşman arazisine geçirilmiş, kıvrılarak uzanan yolun iki yanına dağıtılmıştı. Gözcülerin görevi, düşmanın yaklaşmasını adım adım geriye bildirmekti. Bu konudaki haberler, değişik renk telekli oklarla gözcü zincirinden Alay Karargâhına ulaştırılacaktı. İki gözcü arasındaki mesafe, etkili ok menzilinden kısa tutulmuştu. İşaret oklarının vuracağı ağaçlar teker teker seçilmiş ve belirlenmişti.

Kılıç Aslan, Molla Duran, Tolun Hoca, Emir Muhammed, Emir Laçin ve Emir Dolat Böke alay karargâhı olarak kullanılan çalıyı bir süre araştırdıktan sonra buldular. Emir Togurdak, yanında üç genç emir, bir kaç haberci ve garip kılıklı iki adamla birlikte sultanı saygı ile selamladı, tekmil verdi. Kılıç Aslan, elinde yetişmiş olduğu baba dostunun halini hatırını sorduktan sonra hemen ona takıldı:

— «Bre Togurdak emmi, bunca önemli görevleri üstlenen bir alaya haşer eri alınır mı? Şu fukaralar ne arıyor burada?»

Güneş henüz doğmaktaydı ve yüksek çam ağaçlarının sık yaprakları arasından inen altın renkli parlak ışıklar, alay karargâhı görevlilerinin gerisinden Sultanın gözüne geliyordu. Bu yüzden, Kılıç Aslan Marko ile Aleko'yu tanıyamamıştı. Oysa Laçin, iki değerli adamı-

nı Togurdak beyin yanında bulacağından kuşkulandığı için böyle bir yanılgıya düşmemişti.

Casuslar. kılık değiştirmiş, er giysileri giymişlerdi. Alel acele bulunan giysiler sırtlarına ve bacaklarına uymadığından gülünç olmuşlardı. Aleko'nun cepkeni dizine kadar iniyor, dizliği ise kalçalarına kadar uzanıyordu. Başına geçirdiği beyaz keçe külah, kat kat sargılar yüzünden çok küçük kalıyordu. Beline astığı kılıç ters duruyordu. Marko'nun da ustasından kalır yeri yoktu. Sırım gibi ince ve fidan gibi uzun gövdelere göre biçilmiş olan giysilere yarı vücuduyla bile sığmamıştı. Göbeği, kuşağının üstünden sarkıyor, çakşırı butlarına yapışıyordu.

Togurdak bey, hükümdarın sorusunu bozuntuya vermeden cevapladı:

— «Haşer eri değildir onlar Sultanım. En yahşi, en yiğit erlerimdir.»

Kılıç Aslan, işin içinde bir iş olduğunu anlamıştı. Atından atlayıp sokuldu. Sonra hayretle konuşmağa başladı:

— «Vay! Ocağınız yana... Aleko.. Marko... siz ne ararsınız buralarda heyy? O yaralarla...»

Dönüp Laçin'in yüzüne baktı. Hekimbaşı kaşlarını çatmış, suratını asmıştı. Sultan'la gözgöze gelmekten kaçındı.

Aleko, hemen yere diz vurup selamladı:

— «Sultanım, izin verirsen konuşayım. Bir dileğim var.»

— «İzin verdim. Konuş.»

Aleko ellerini oğuşturdu, tereddüt eti, sonra gözünü karartıp söze girişti:

— Sultanım... Bunca yıldır devlete karınca kararınca hizmet ettim. Yararlı olmağa çalıştım.»

Susup Kılıç Aslan'ın gözlerine baktı. Sanki son sözleri bir soruydu. Doğrulanmasını bekliyordu.

— «Gerçektir,» dedi Sultan. «Çalıştın, ve çok da yararlı oldun.»

Yaşlı casus, göz ucuyla Emir Laçin'e bakıyordu. Başını öne eğdi. Mırıldandı:

— «Sağol Sultanım. Marko da elinden geleni yaptı. Üstün başarı iddiasında değiliz ama... Elimizden geleni yaptık.»

— «Beli,» dedi Sultan. «Elhâk, ikiniz de iddia sahibi değilsiniz, ama biz ikinizin de değerinizi bilirlz.»

— «Sağol Sultanım» diye Aleko tekrarladı. Ayaklarının ucuna bakarak, zor duyulur br sesle devam etti: «Saygısızlık demezsen Sultanım, şimdi de hizmetimizin karşılığını dileyeceğiz.»

Kılıç Aslan güldü.

— «Aman,» diye şaka etti. «Etmeyin, tutmayın ağalar! Devleti iflas mı ettirmek istiyorsunuz? Yaptıklarınızın karşılığını paraya vuracak olursak hazinelerimiz tamtakır kuru bakır olur!»

— «Bizim dilediğimiz ücret o değil Sultanım. Tek izin ver, şu savaşın sonuna kadar orduda askerlik yapalım. Hakkımız varsa devlete helâl olsun.»

Genç hükümdar irkildi. Birdenbire gözleri yanmağa başlamış, burnunun direği sızlamıştı. Çenesini boynuna çekip usulca yutkundu. Başını Togurdak bey'den yana çevirdi. Yaşlı Emir dimdik duruyor, duygulandığını belli etmiyordu.

— «Kusura kalma Sultanım,» dedi. «İzin vereceğine güvendim, erler gibi giyinmelerine izin verdim.»

Kılıç Aslan kendini toparlamıştı. Tekrar gülmeyi başardı.

— «İyi etmişsin,» diye konuştu. «Bir canları kal-

mıştı millet ve devlet uğruna vermedikleri.. Ko onları de versinler de kurtulsunlar!»

Artık orada daha fazla kalamazdı. Hızla dönüp bakla kırı aygırın sırtına sıçradı. Gülerek konuşmağa çalışmıştı ya, gözleri hâlâ yanıyordu. Atının dizginlerinden tutarak Sultanı yol kenarına kadar uğurlamak için yanında yürüyen Togurdak beye doğru eğildi sertçe fısıldadı:

— «Büyük iş açtın başına Togurdak emmi... Göz kulak ol onlara! Kıllarına zarar gelirse elimden çekeceğin var.»

Sultan ve yanındakiler yol kıvrımında henüz kaybolmuşlardı ki, Togurdak beyin karargahından beş-altı adım uzaktaki bir çam ağacının gövdesine bir ok saplandı. Genç emirlerden biri koşup baktı, alay komutanına seslendi:

— «Beyaz, çift çentikli!.. Birinci gözcümüz düşmanın yaklaştığını haber veriyor beyim.»

Gerçekten onları bir çığlık yakaladı ve Biz, onları bir süprüntü yığını haline getirdik. KUR'AN-I KERİM. Müminûn Sûresi, 43. A.

Kulakları sağır eden o gürültü arasında, Togurdak bey, Aleko'nun fısıltısını güçlükle duydu:

— «Tübingen Kontu bu... Adı Hugh. Kendi memleketinde nâmı büyük, fakat parası az bir derebeyi imiş. Haçlı seferine sırf soygun, para vurgunu ve ikbal avcılığı için katılmış. Karısı ile baldızını birlikte idare eder derler bu serseri için. Alman asıllıdır.»

Çalılığın içinden, yoldan geçen sürü rahatça seyredilebiliyordu. Görüşe engel olan tek şey Haçlıların kaldırdığı yoğun tozdu.

«Ordu-mordu değil bu canım» diye, Togurdak bey çenesini kaşıyarak düşünüyordu. «Ürkütülmüş, ipleri ni kırmış yabani hayvanlar... En öndekinin ardından bir yerlere doğru yol alan bilinçsiz, mantıksız bir sürü.»

Daha kuşluk vaktine çok vardı. Ormanın içlerinde hava hâlâ serin sayılırdı. Togurdak bey ürperdi. Kserigordon'da ve daha önce Kesikkaya geçidinde gördüğü Haçlılarla bunlar arasında farklar seziyordu. Değişik görünüm, öncekilerin burnunun kırılmasından mı doğuyordu acaba? Kesikkaya'daki Haçlılar korku içindeydiler. Karşılarında silahlı, düzenli ve kararlı birlikler bulmuş, yenileceklerini hemen anlamışlardı. Kserigordon'dakiler ise daha da çaresiz durumdaydılar. Günlerce açlığa ve susuzluğa katlanmış, canlarını tehlikeye atıp savaşmağa yanaşamamışlardı. Oysa şu yoldan geçen şamatacı kalabalık? Bunlar, her biri dağlar devirmeğe hazır canavarlar gibiydiler. Garantili bir zafere doğru yürüyorlardı. Yol üzerinde sıçrayıp oynuyor, şarkılar çağırıyor, yiyip içiyor, aralarında şakalaşıyorlardı.

Aleko, Emir'in aklından geçenleri görüyormuş gibi:

— «Hallerine bakıp da adamdan saymayasın bunları ha, beyim» dedi «Efendimiz İsa ve bütün havariler üzerine and içerim ki, savaşta beş para etmezler. Kabadayılıkları, kursaklarındaki şaraptan ötürüdür. Bizim yiğitlerle bir karşılaşmaya görsünler uçkurları dokuz yerden kırılır ve sırtlarını dönüp kaçarlar bu itler. İt dedim değil mi, itin de iyi soylusu sözümden dışarıdır. Bunların önlerinden kaçsan, ardına düşer, topuğundan ısırırlar. Üstlerine varsan, kuyruklarını ard ayaklarının arasına kıstırıp ciyaklaya ciyaklaya bir kaçarlar ki, şarırırsın ve de onlar yaya sen atlı, yetişemezsin»

Yol üzerinde bir satten fazla zamandır devam eden şamata sona ereceğe benzemiyordu. Haçlı ordusunun

en başında, bin kadar süvari geçmişti. Onları izleyen Frank, Alman, Lombard ve İtalyanların büyük çoğunluğu yayaydı. Yalnız şövalyelerle baronların ve onlara bağlı muhafızların atları vardı. Papazlardan bazıları da katır sırtında yol alıyorlardı.

Yürüyüş kolunda hiç bir düzen görülmüyordu. Kalabalık; herkesin kolayına geldiği gibi yürümesi yüzünden, zaman zaman yerinde sayıyordu. İsteyen, şarap kırbasını başına dikip bir iki yudum alıyor, bir nara patlatıyor, veya torbasından çıkardığı etle ekmeği yiyordu. İsteyen, elini kulağına atıp şarkı çağırıyordu. İsteyen, yol kenarına yan gelip yatıyor, dinleniyordu.

Dönemeçte değişik bir Haçlı grubu görünce, Aleko, en baştaki şövalyeyi tanıttı:

— «Bunun adı Gautier. Gautier Sans Avoir... Yani meteliksiz Gautier. Kutsal savaş gönüllüleri arasındaki ölçülere vurulunca, oldukça namuslu bir Haçlı. Münzevi Keşiş Piyer'in en yakın adamı. Gautier, şimdiki halde pek de meteliksiz sayılmaz. Lakabı eskiden kalmadır. Din adamlarına saygısı vardır. Bağnaz, katı bir Hristiyandır. Franklar arasında, Geoffrey'den sonra en ileri gelen kişidir.»

Meteliksiz şövalyenin ardından giden Frankların hemen hepsi atlı ve tepeden tırnağa kadar silahlıydı. Kafileye dahil papazlar bile savaşçı gibi görünüyorlardı. Çoğunda, ya uzun kargılar ve kılıçlar, ya da keskin, ağır baltalar vardı. Şimdiye kadar geçenler arasında savaşa en hevesli görünenler bunlardı. Beş on adımda bir, papazlardan biri ön ayak olup:

— Dieu lo vult!» diye haykırıyordu. Askerler ve öteki papazlar, hep bir ağızdan buna karşılık veriyorlardı:

— «DIEU LO VULT, DİEU LO VULT!»

Arada bir daha başka sözler söyleniyor, bağıra çağıra tekrarlanıyor ve hemen Aleko tarafından bu söylenenler Türkçeye çevriliyordu.

— «İznik'e... Türklere ölüm! İleri, Kutsal Savaş gönüllüleri!»

İznik'e kadar, bu adamların daha fersahlarca yol yürümeleri gerekiyordu. Bu hızla yol alırlarsa, gitmek istedikleri yere iki günden önce varamazlardı. Gerçi Haçlıların yürüyüş hızı, pusu savaşı için yapılan hesaplamalar sırasında dikkate alınmıştı ama, bu derece yavaş olacakları belki de akla gelmemişti. Emir Togurdak kuşkulandı.

Düşman yürüyüş kolunun bu denli ayak sürüdüğünü Sultan bilmiyordu. Hiç bir komutan, askeri bir yürüyüş kolunun böyle, yerinde sayar gibi ilerleyeceğini aklına getiremezdi. Eğer savaş zamanından önce başlatılırsa, Haçlı sürüsünün yarısı Türk kılıcından kurtulup kendisini Kibotus kalesine atabilirdi. Çünkü bu görünüşe göre, düşman öncüleri Hassa Alayının hizasına vardığı sırada, kol nihayeti daha sınırı geçmemiş olacaktı. Oysa kolbaşının Hassa Alayı hizasına gelmesi, savaşın başlama işareti idi.

Ne çare ki, Togurdak bey Sultana haber veremeyecekti. Alınan buyruğa göre, Haçlıların sınırı geçtiği dakikadan itibaren, yol boyunca pusuda bulunan Türk alayları arasında her türlü haberleşme sona erdirilecekti. Bu durumda Togurdak bey, beklemekten başka bir şey yapamazdı.

Aleko, Frankların küfürlü, beddualı, iğrenç sözlerini teker teker Togurdak beye tercüme ediyordu. Neler söylemiyordu ki, savaşa giden Frank kahramanları.. Neler neler yapacaklardı İznik'i ele geçirince... Yaşlı

Türkler için ayrı, Türk çocukları için ve yetişkinler için ayrı işkenceler uygulayacaklardı. Türk kadınlarını nasıl sıraya dizeceklerini, genç kızlara nasıl sakıracaklarını, erkekleri nasıl kazıklara vuracaklarını bağıra bağıra ilan ediyorlardı. Hele yapacakları yağmaları, yangınları anlatırken ağızlarından salyalar akıyordu.

Yenilgi, asla akıllarına gelmiyordu. Tanrı'nın oğlu bir kez daha cisimlenmiş, Hristiyanların arasına katılmıştı. İsa, kendi adına vuruşanlara yardım ederken, hangi kuvet Kutsal Savaşın gönüllülerine karşı durabilirdi ki?

Çok savaş görmüş, vuruşa, kırışa çok katılmıştı emektar Togurdak. Ama hayatında böylesine kindar, böylesine acımasız, bu denli şartlanmış düşmanla karşı karşıya gelmemişti. Türk askeri ile Haçlı'yı kıyaslamak imkânsızdı onun görüşüne göre. Çünkü Türk askeri, en haklı, en kaçınılmaz savaşlarda bile insanlığını unutmazdı.

— «Bre... Bre... Bre,» diye homurdandı. «Ne ister bu hödükler bizden yahu? Ne ettik biz onlara? Analarına - avratlarına mı iliştik? İnlerini mağaralarını mı yaktık? Ne alıp veremedikleri var bizden ola?»

Biraz düşündükten sonra, başını iki yana sallayıp sözlerini sürdürdü:

— «Allah, o Bizans'ı elimden alsın, âmin... Bu yabanileri kışkırtan, ormanlarını kesip düze indiren Bizans'tır hep.»

Togurdak beyin hesabınca, şimdiye kadar önünden geçen Haçlıların sayısı otuz bini buluyordu. Ama yarar asker olarak bu sayının yarısını almak bile Türk ordusu hesabına karamsarlık olurdu. Tarihinde ilk kez Türk ordusu böylesine gözü dönmüş bir sürüyle vuruşacaktı ya, yaşlı Emîr zaferden emindi.

Öte yandan Aleko huzursuzdu. Yerinde duramaz olmuştu.

— «Geoffrey hâlâ ortalarda yok,» diye söylendi. «Domuzun oğlu, sanki pusudan haber almış gibi, sonlara kaldı.»

Oysa düşmanın, daha ancak yarısı sınırı geçmişti. Başbuğ durumunda bulunan Geoffrey'in ise ordunun neresinde yürüyeceği belli olmazdı.

— «Bakıyorum, elin pis gâvurunu yavuklu gözler gibi gözlüyorsun» dedi Emir Togurdak. «Tasalanma aslanım, eninde sonunda gelecektir.»

O anda sınırdan. Orlean Baronu Fulk giriyordu. Baron'un yanıbaşında, parlak ipekli giysilere bürünmüş bir din adamı ve dört genç şövalye vardı. Geriden, uzun mızraklar taşıyan beş yüz kişilik bir süvari birliği geliyor, onları da sekiz yüz kadar yaya asker izliyordu. Daha sonra, Fulk'a bağlı başıbozuklar sökün edecekti. Baron hazretlerinin sabahın o saatinde körkütük sarhoş olduğu, atının sırtında öne ve arkaya sallanmasından anlaşılıyordu. Adamları da az veya çok içmişlerdi. Mızraklarını kaldırmış, at oynatarak ilerliyor, bağırıp çağırıyorlardı. Arada bir sesleri birleşiyor, ve ormanda:

— «DİEU LO VULT... DİEU LO VULT...» haykırışı yankılanıyordu.

Tanrı böyle istiyor!

Kısa bir fasılayla, Zimmern kontluğunun Kutsal Savaş gönüllüleri göründü. Albert, Conrad ve Fredrik kardeşler yanyana at sürüyorlardı. Togurdak bey, genç soyluların askerlerini altı yüz civarında tahmin etti. Ama bunların hepsi atlıydı, ve hepsi tepeden tırnağa zırhlara bürünmüş, ağır silahlar kuşanmışlardı.

Yuvarlak renkli kalkanlar ve kısa kargılarla silahlanmış başka bir Alman birliğini, mevcudu iki bini bulan karışık bir Lombard—İtalyan güruhu izledi. Ve nihayet, sıcağın hisedilmeğe başladığı bir sırada ünlü Geoffrey Burel sınırı azametle geçti.

Haçlı ordusunun bu, eşkiyalıktan yetişme hırslı, aç gözlü ve iki yüzlü başbuğu en gösterişli giysilerini giymiş ve parlak zırhlarını kuşanmıştı. Başındaki çelik başlığın yüz siperi alnına kaldırılmıştı. Tepesinde, bol beyaz tüyler dalgalanıyordu. Uzun beyaz tüniğinin göğüs kısmında kocaman bir kırmızı haç şekli vardı. Işıl ışıl yanan zırh gömleğinin kolları bileğine kadar uzanıyordu. Ellerinde örme zırhtan eldivenler, ayaklarında ise dizlerine kadar uzanan demir tozluklar vardı. Gözleri kızıl bir ateşle yanan kapkara bir kadanaya binmişti. Elinde tuttuğu mızrak o kadar uzundu ki, ağaçların dallarına çarpıyor, yaprakları biçip yere düşüyordu. Eğerinin sol yanında altın yaldızlı kabzası haç biçiminde dövülmüş uzun bir kılıç, sağ yanında ise, beyaz boya üzerine kızıl haç resimli uzun üçgen şeklinde demir kalkan asılıydı. Son derece mağrur, küçük dağları ben yarattım diyen bir hali vardı.

İznik'e gidiyordu Geoffrey Burel... Emelleri, deryalara sığmayacak kadar engindi. Yepyeni bir Doğu Roma'nın kurucusu olmayı düşlüyordu.

Togurdak göz ucuyla baktı ve Aleko'nun terli parmaklarının gerildiğini sağ bileğine bağlı duran kara kıldan örme sapana ceviz kadar taşın yerleştiğini gördü. Ses çıkarmadı.

Casus, fısıltıyla yalvardı:

— «İzin ver beyim... Kulun kölen olayım, izin ver de şunun iki kaşı arasına bir tane yerleştireyim...»

Yaşlı Emîr omuz silkti.

— «Elini korkak alıştırma.» dedi. «İçinden nasıl

geliyorsa öyle davran. Bu yaşından sonra sana yol gösterecek akıl öğretecek değilim.»

Bunları söylerken çektiği sıkıntı yüzünden belli oluyordu ama, bereket versin yüzü Aleko'ya dönük değildi. Kendisi doğuştan askerdi ve yetkilerinin sınırını iyi bilirdi. Aleko için aynı şey söyleyebilir miydi?

Aleko'nun suratı balmumu gibi sarıydı. Dişleri gıcırdıyordu. Alnında küçük ter tanecikleri vardı. İşte... Geoffrey salına salına geçiyordu önünden. Pusu savaşı başlayınca kurtulma şansı ne olabilirdi acaba bu alçağın? Bu konuda bir tahmin yürütmek güçtü.

Sapana yerleştirmiş olduğu taşı söylene söylene çıkardı.

— «Bekleyeceğim. Geri dönecektir... Bana dönecektir...»

Aleko'nun bitişiğinde duran Marko içini çekti. Togurdak Bey ise daha birkaç saniye boyunca soluk alamayacaktı.

Geoffrey'i takip eden savaşçılar Haçlı ordusunun seçme adamlarıydı. Şövalyenin hemen arkasından üç bin kadar Frank atlısı geçti. Bunların hepsi düzgün giyimli, zırhlı ve ağır silahlıydı. Frankları, aynı sayıda Alman, onları da iki bin kadar Lombard ve İtalyan süvarisi izledi Kolbaşının ağır adımlarına ayak uydurma zorunda olmalarına rağmen, bu düzgün birliklerin geçişi fazla zaman almadı. Çünkü yolu iyice dolduracak gibi, çok sıkışık bir tertiple yürüyorlardı.

Tecrübeli Emir, bu sekiz bin kişilik kuvveti gördükten sonra Haçlıların savaş gücünün hiç küçümsenmeyecek kadar önemli olduğunu kabul etti. Eğer Haçlılar, göründüklerinin yarısı kadar cesaret ve ustalığa sahip iseler , Türk Ordusunun işi kolay olmayacaktı.

«Önümüzden geçenlerin sayısı elli bini aştı,» diye

hesap etti. «Bu miktarın içinde yaklaşık on iki — on üç bin atlı var. Yayalardan iyi silahlanmış ve eğitilmiş gibi görünenlerin tutarı da yirmi bini bulur. Buna göre...»

Aklından geçirdiklerini toparlama fırsatını bulamadı.

Güneyden, ikiyüz adım uzaktan, çığlığa benzer bir ses gelmişti. Kelimelerin anlamlarını çıkarmak bu mesafede mümkün olamazdı ama, Togurdak Bey cümlenin ahengini ve sesteki ilahî titreşimleri iyi tanıyordu:

— «La İlahe İllallaah...»

Yüreği büyüdü, büyüdü, göğüs kafesine sığmaz oldu. Vakit, saat gelmişti. Belki düşman yürüyüş kolu yeter doğrulukta tahmin edilememiş olduğundan savaş biraz erken başlıyordu ama, başlıyordu işte...

Daha ilk haykırışın yankıları kulağa gelmeden, birincisine verilen cevap duyuldu.

— «Allaahü Ekber... Allaahü Ekber... Allahü Ekber...»

Sonra yer gök Yaratan'ın adıyla sarsıldı.

— «ALLAH ALLAH.. ALLAAH ALLAAH...»

— «ALLAH ALLAH.. ALLAAH ALLAAH...»

Marko'nun sargılar içindeki kellesi ve yuvarlak gövdesi yukarıya doğru kalkınca Togurdak Bey uzandı ve ensesinden bastırarak fukara çerçiyi çalı örtünün arkasına itti:

— «Yassı bre...» diye alaylı alaylı takıldı. «Daha sırası değil.»

Güneyden gelen sesler hızla yaklaşıyor, yaklaştıkça da daha iyi seçiliyordu:

— «Laaa İlahe İllallaah.. Laa İlahe İllalaah...

— «Allahü Ekber... Allahü Ekber... Allahü Ekber...»

— «Allah Allah.. Allah Allaah... Allah Allaah...»

Yoldan o sırada geçmekte olan Haçlı kafilesi şaşkınlıkla bocalamış olduğu yerde durmuştu. İlerde birşeyler oluyordu. Haykırışlar tüylerini ürpertmiş, yüreklerini ağızlarına getirmişti. Ne yapacaklarını bilmiyorlardı.

Çok geçmeden, duyulan insan seslerine silah şakırtıları, feryatlar, at kişnemeleri ve imdat çağrıları da eklendi. Yol çok kıvrımlı olduğundan, güneye doğru olan görüş mesafesi hayli kısaydı. Bir şey görmek imkânsızdı.

Derken yakınlardan, hemen hemen altmış · yetmiş adım güneyden kalın, gür bir ses yükseldi:

— «Laa İlahe İllallah... Laa İlahe İllallaah...»

Bunu bir kaç haykırış karşıladı:

— «Allahü Ekber... Allahü Ekber... Allahü Ekber...»

Ve, gök gürültüsünü andıran uğultu kulakları çınlattı:

— «ALLAH ALLAH... ALLAH ALLAH... ALLAH ALLAAH...»

Çam gövdelerinin arasından şimşek gibi geçen atlılar görüldü. Çok yakınlardan silâh şakırtıları, feryatlar, at kişnemeleri duyuldu. Savaş yangını sınıra iyice yaklaşmıştı.

Emir Togurdak ayağa fırladı. Ellerini boru gibi ağzının iki yanına getirdi ve inancını seslendirdi:

— «LAA İLAHE İLLALLAH. LA İLAHE İLLALLAAH...»

Sağdan ve soldan, yolun iki yanındaki seyrek ormanın kuytuluklarından, bölük komutanı Emirler gür sesleriyle karşılık verdiler:

— «ALLAHÜ EKBER... ALLAHÜ EKBER... ALLAHÜ EKBER... ALLAHÜ EKBER...»

Gerideki ağaçlığın içinden fırlayan seyisler, hızla at koşturup geldiler. Togurdak Bey yedekte getirilen demir kırı aygırının sırtına, elini eğere dokundurmadan sıçradı. Alay Karargâhının genç subayları da aynı anda hayvanlarına binmişlerdi. Komutan candan ve yürekten gürledi:

— «ALLAH ALLAAH... ALLAH ALLAH...

Çeşitli yörelerdeki bölüklerden karşılık geldi:

— «ALLAH ALLAAH... ALLAH ALLAAH... ALLAH ALLAAH ALLAH ALLAH...»

Aleko ve Marko ağrıyan ve sızlayan derilerini kasıp büzen yaralarına ve kat kat sargı bezlerine meydan okuyarak atlarına bindiler. Bellerindeki iğreti gibi görünen kılıçları sıyırdılar ve canlı canlı kıpırdanan kabzaları avuçlarında sıktılar. Zaptedilmez bir istek içindeydiler. Heveslerini daha da mahmuzladılar. Togurdak bey ünlü savaş narasıyla kulakları çın çın çınlatınca, onlar bir ağızdan tekrarladılar:

— «VURUN KARA DİNLİYE!.. BRE VURUN HAA! BRE VURUN HAA!...»

Alay karargâhının bir avuç yiğidi rüzgârla yarışıp yol üstüne indiğinde, altı ayrı yönden çakan altı gözkamaştırıcı şimşek gibi, bölükleri savaşa katılırken gördüler. Kılıçlar, baltalar, topuzlar kalkıp kalkıp iniyor, mızrak ve kargıların kalkan ve tolgalarla çarpışmasından kıvılcımlar saçılıyordu. Düşman ürkmüş bir sığır sürüsünü andırıyordu. Savaşmaktan çok, bir gedik bulup sıvışmayı düşünüyordu Haçlılar.

Aleko ve Marko, tarifi imkânsız bir rahatlık ve huzur içindeydiler. Kanatlanmış, uçuyorlardı. Kuşlar ka-

dar hafiflemiş, devler kadar güçlenmişlerdi. Biliyorlardı, düşmanın tepesine ansızın inileceğini ama, her şeyin böyle, göz açıp kapamağa fırsat kalmadan gelişeceğini beklemiyorlarlı. Onlara öyle geliyordu ki, uzaklardan duyulan ilk Laa İlahe İllallah haykırışı ile kendi bağlı bulundukları alayın savaşa girmesi arasında en çok beş - on saniye zaman geçmişti. Aslında, böyle sanmakla büyük bir yanlışlık da yapmıyorlardı. Türk ordusu, bütünüyle hemen hemen aynı anda savaşa girmiş, yürüyüş kolundaki düşmanı yol boyunca uzanan ve efsanevi bir dev yılanı andıran gövdesinin her yanından birden vurmuştu.

Laçin, daha önce katılmış olduğu iki kanlı mücadelede olduğu gibi yine dalgınlaşmış düş görür gibi olmuştu. Hassa Alayı, yolun iki yanındaki pusu mevzilerinden çıkıp düşman üzerine öyle bir yüklenmişti ki, savaşın bu ilk çatışma safhası başlaması ile birlikte bitivermişti.

Dar araba yolunun üstünde, şimdi yüzlerce gövde yatıyordu. Hassa alayı, o noktadaki görevini tamamlar tamamlamaz kuzeye kaymıştı. Bir dakika önce çalımlı çalımlı at süren bin kadar ölü ve bir kez daha kavrayışı davranışının gerisinde kalmış bulunan genç Emir başbaşa kalmışlardı. Parçalanmış cesetlerle örtülmeyen her karış toprağın üstünde kan göllenmişti. Yol kenarında, binicisini yitirmiş ve her nasılsa iki çam gövdesinin arasına sıkışmış bir Haçlı atı sinirli sinirli kişniyor kurtulmağa çalışıyordu. Ötede cesetlerin seyrek olduğu bir kan gölünün orta yerinde, kaba sakallı, iri

gövdeli bir Haçlı, çocuk sesine benzeyen sesler çıkararak inliyordu. Bunların dışında, taze savaş alanında ses yoktu.

Ama kuzeyden, Hassa Alayının gittiği taraftan savaş gürültüleri rahatlıkla duyuluyordu.

«Neden buradayım?» diye kendi kendine soracak oldu. Gerçekten, ne duruyordu burada, düşman ölülerinin arasında? Sultan ve yanındakiler Hassa Alayının başında gitmişlerdi ya kuzeye...

Altındaki cins, doru aygır kan kokusu yüzünden huysuzlanıyor, başını iki yana ve aşağıya - yukarıya sallıyor, ağzındaki kantarma demirini ısırıyordu. Eğilip hayvanın boynunu ve yelelerini okşadı. Yan yan sürerek, cesetleri çiğnemeden ormana girdi. Yola paralel bir iz boyunca kuzeye doğru ilerlemek istiyordu.

Biraz ilerde, düşman ölülerinin seyrekleştiği bir bölgede dizginleri çekti. Bulunduğu yerden, yola serilmiş olan gövdeleri görebiliyordu. Orada, ilk bakışta hiç bir yara almamış sanılan bir Haçlı dikkatini çekmişti. Adam sol yanının üzerine uzanmıştı. Yüzüne ölü renksizliği çökmemişti. Sağ elinde, yarısından budanmış bir mızrak parçası vardı.

«Soluk alıyor sanırım,» dedi. «Göğsü kabarıp alçaldı.. Belki de yarası önemli değil. Bakılsa, kurtarılabilir.»

Oysa savaşın devamını izlemesi gerekiyordu. Her türlü muharebe şartları altında etkili hizmet görebilecek ve ordunun özel bir sınıfı olarak kurulacak bir sağlık birliği yetiştirebilmesi için tecrübeler edinmeliydi. Burada beklememeliydi. Zaman kaybediyordu. Elini çabuk tutmazsa, savaş sona erecekti.

Usulca, aygırın sırtından yere kaydı. Gecikmeyi göze alacaktı. Neye dayanarak böyle bir karar verdiği-

ni bilemezdi. Kurtarılması ve hayata devam etme imkânına kavuşturulması mümkün bir insanı bırakıp gidemeyecekti.

Torbasını eğerden alıp yürüdü. Yaklaştıkça, yaralı Haçlı'nın soluk aldığını daha iyi görüyordu. Baş ucuna çömeldi, yarı aralık gözlerini açmak ve içlerine bakmak için elini uzattı. Birden yüreğine pişmanlık doldu.

Ölü numarası yapan Haçlı yay gibi kıvrıldı, sağ elindeki kırık mızrak parçasını olanca gücüyle Laçin'in alnına vurdu.

Genç Emir silahsızdı. Üzerinde «Öldürmeyeceksin» yazılı güzel, baba andacı kılıç gerçi atın eğerine bağlıydı ama, belinde veya elinde de olsa bir yarar sağlayamazdı. Sırt üstü devrildi. Kendini kaybetmemişti. Haçlının ayağa fırladığını ve kırık mızrağı başının üstüne kaldırdığını gördü. Korunmak için en küçük bir harekette bulunamadı. Başına inen darbe öldürücü değildi ama geçici olarak bütün sinirlerini felce uğratmıştı. İçinden «anlayamadı maksadımı,» diye geçirdi. «Kötülük yapacağımı, onu öldüreceğimi sandı. Sersem!»

Yarım saniye daha geçse, Haçlı ikinci vuruşunu tamamlayacak ve bu kez belki de Selçuklu Sultanlığının ünlü başhekimini öldürecekti. Bir vınıltı sesi duyuldu ve bir ok Haçlı'nın boynuna saplandı. Sonra yine bir vınıltı... İkinci ok, birincinin iki parmak yanına vurdu. Ve ardarda iki ok daha uçup geldi, hedefin değişik can alıcı noktalarına saplandı. Haçlı usul usul yere devrilirken çoktan ölmüştü. Başının sağ yarısına, çenesi ile omuzu arasına, kirpi dikenini andıran dört ok saplanmıştı.

Laçin başını çevirdi ve yolun uzantısından kendisine doğru telaşla at süren iki iri gölge gördü. Bunlar

Çam ve Çınar kardeşlerdi. Anlaşılan önce savaşın heyecanına kapılıp Hassa Alayı ile birlikte kuzeye doğru koşmuş, sonra Emirlerinin geride kaldığını anlayınca hemen geri dönmüşlerdi. Doğrusu tam da sırasında dönmüşlerdi!

Selçuklu Savaş divanında tasarlanan savaş düzeni, yalnız bir tek noktada uygulama zorluğuna rastlamıştı. Bu zorluk Togurdak bey alayının yükünü ağırlaştırıyordu. Yapılan hesaplara göre Haçlı sürüsü kol başı ile Hassa Alayı'nın hizasına vardığı sırada, kol sonu ile de sınırı geçmiş bulunacaktı. Oysa düşman öyle yavaş yürümüştü ki, öncüsü istenilen noktaya eriştiği halde artçısı daha sınıra varmamıştı.

Bu yüzden Togurdak bey, hem yol üzerinde bulunan düşman kafilesi ile vuruşmak, hem de kuzeyden gelmesi muhtemel artçının müdahalesine karşı tedbir almak mecburiyetinde kalıyordu. Oysa elinde, üç bin mevcutlu bir alay vardı ve yalnız yol üzerinde bocalayan Haçlıların sayısı hemen hemen bu kuvvete denkti. Üstelik daha şimdiden, güneyde bozulan düşmanlardan bölük-pörçük kılıç artıkları ürkütülmüş yabani hayvanlar gibi ormanın içinden çıkıyor Kibotus'a kaçmak üzere Togurdak bey alayının sorumlu bulunduğu bölgeye giriyordu.

Zor şartlara rağmen emektar komutanın keyfi yerindeydi. Vuruşmanın tadını çıkarıyordu. Kendi payına düşen düşmanın çevresini sıkıca sarmıştı. Haçlılar bir ara seyrek orman içine dağılmak ve savaş alanını genişletmek için gayret göstermiş, fakat bunda başarı

kazanamayınca topluca halde kaçmağa, çemberi yarıp oradan savuşmağa kalkmışlardı. Can havliyle giriştikleri bir iki karşı saldırıda çok kayıp veren Haçlılar için şimdi tek kurtuluş yolu kalmıştı; teslim olmak. O noktaya varmadan önce son güçlerini ortaya koymuş, direniyorlardı. Vuruşma başlayalı daha onbeş dakika olmamıştı ama sonuç yakındı.

Altındaki hayvan kan ter içinde kalmış bir genç Emir, Togurdak beyin yanına sokuldu ve beklediği haberi ulaştırdı:

— «Gördüm beyim. Kimisi kuzeye doğru hızla kaçıyor, kimisi küçük bir düzlüğe yayılmış bekliyor.»

Yaşlı Emir, dikkatini savaş alanından ayırmadan sordu:

— Sayıları ne kadar? Kaçanların ve bekleyenlerin teker teker sayıları?»

— «Kaçanlar iki bini aşkın sanırım. Yerlerini terketmeyenler biraz daha kalabalık.»

— «Alın silahlarını... Kenara ayırın onları...» diye Togurdak bey teslim olmak isteyen bir Haçlı gurubu hakkında yakınındaki bir subaya buyruk verdi, sonra haber getirene döndü:

— «Ayaz'a söyle, harekete geçerlerse uzaktan, oklarla durdurmağa çalışsın onları. Sakın ola, yakın vuruşmaya girmesin. Bana haber iletsin.»

Sözlerini bitirmeden hayvanını topukladı, Marko'nun yanından geçip önündeki iki yaya Haçlıya saldırdı Ağır kılıcının mavi ışıklı iki hızlı vuruşuyla şişko çerçiyi korudu ve öfkeyle homurdandı:

— «Yanını ardını kollasana! Babanın bostanında, turşu küpüne kelek devşirmiyorsun, savaştasın! Paldır küldür girilmez düşman içine...»

Yol üstünde yakalanan düşman, gittikçe daralan

bir çemberin içine hapsolunmuştu ve sırf kaçma imkânı olmadığından vuruşuyordu. Türk kılıçları, balta ve topuzları harıl harıl işliyor, göğüsleri ve omuzları kan rengi haç işaretiyle süslenmiş Haçlı gövdeleri toza toprağa devriliyordu. Togurdak bey, iki saniye önce göğüs göğüse vuruşma çizgisi üzerindeyken şimdi beş altı adım geride kalmıştı. Gerekmedikçe ön saflara girmezdi. Alayın bütünüyle ne durumda olduğunu görebilmesi için savaşı biraz uzaktan seyrederdi.

Solundaki alay karargâh subayına seslendi:

— «Üç beş yiğit alıp tez güneye git. Elinden geldiğince çatışmadan kaçınarak Sultanımızı bul. Sınırın güneyinde düşman artçı alayının geniş cepheyle savaşa hazır beklediğini, iki bin kadar Haçlının Kibotus'a doğru çekildiğini bildir. Emir Ayaz komutasında bir bölüğü artçıya karşı savunmada tuttuğumu da anlat Haydi, durma!»

Bu haberi göndermesi gerekliydi. Böylece savaşın Türk topraklarında değil, Bizans sınırı içinde, belki de Kibotus kalesinde sonuçlanacağını anlatmış oluyordu. Bu durumda alınacak tedbir konusunda kararı Sultan verecekti.

Atının üzengileri üzerinde doğruldu. Başını dikip çevresine, vuruşma çemberine dikkatle baktı. Gördüklerini beğenmişti. Ünlü savaş narasını bir kez daha patlattı:

— «DAVRANIN YİĞİTLER... VURUN KARA DİNLİYE! BRE VURUN HAA!»

Üç beş adım ötede bulunan Aleko, çarpışmanın başladığı andan beri ancak iki kez düşmanla yüz yüze gelebilmiş, bu fırsatlardan da yalnız birini değerlendirip bir Haçlı'yı yaralayabilmişti. Belli etmekten çok çekiniyordu ama, Togurdak beyin gizlice kendisinin ve Mar-

ko'nun iki yanına yerleştirdiği muhafızlara şükrediyordu. Bu yiğitler ustalıkla iki casusu himaye ediyor, zor durumlarda kalmalarını önlüyorlardı. Aleko'nun dün gece sıkı sıkı sarılan sargıları açılmış yaraları yer yer kanamağa başlamıştı. Özellikle göğsünde, derisi yüzülen yer çok acıyor, kollarını omuz hizasından yukarı kaldırmasını engelliyordu. Terli avucunda tuttuğu kılıç, ağırlaştıkça ağırlaşıyordu. Hani ya, eğer Geoffrey'le karşılaşma ve hesap sorma umudu beslemese, Togurdak beyden izin dileyip Laçin beyin hasta çadırına çekilmeyi isteyebilirdi.

Marko'nun da ustasından kalır yanı yoktu. Fukara çerçinin talihsizliği bu kez boyunu bile aşmıştı. Altındaki hayvanı iki bacağı arasında tutmak için akla karayı seçiyordu. Sözde alayın en yumuşak başlı bineği olcaktı bu, ufak tefek şaşı gözlü kısrak! Yere bataydı dünyanın bütün atları... Katır nesine yetmezdi iri göbekli, kabaları kat kat yağ bağlamış kişilerin? Marko aklını peynir ekmekle mi yemişti de, memelerine uzanan iki sivri kargının üstüne üstüne at sürecekti? Togurdak beyin haşlamasına karşı kendini savunmaktan utanmıştı ya, aslında bütün kabahat savaş başlar başlamaz burnundan ateş püskürten şu hayvan oğlu hayvanındı.

Üstelik Marko'nun en büyük derdi bineğinin oynaklığı da değildi. Durup durup «keşke burnum bu denli hasas olmayaydı.. keşke kebap ve helva kokuları dışında koku alamaz olaydım,» diye, kendi kendine beddua ediyordu. Oluk oluk akan kan, yarılan insan ve hayvan karınlarından dışarı fırlayan bağırsaklar ve bağırsaklardan sızan yapışkan, renk renk sıvılar öyle berbat kokuyordu ki; Markocuk kusmamak için kendi kendine işkence ediyordu. Dizginleri çekip de gerilere, ciğer-

lerine taze hava doldurabileceği kadar uzaklara kaçmamasının tek sebebi, kuzeydeki yol uzantısından beyaz tüylü bir tolganın görünmesini beklemesiydi.

Nerelerde kalmıştı şu namussuz Geoffrey? Karşısına çıkan ilk Türk erine kelleyi teslim edip layık olduğu cezadan kurtulmuş muydu yoksa, Tanrı esirgesin... Ya da bir yolunu bulup kirişi kırmış, mundar canını büsbütün kurtarmış mıydı?

Bütün Haçlı ordusu içinde pusuya düştükten sonra gösterdiği varlık yönünden en şanslı kafilenin kendi alayı ile vuruşan düşman birlikleri olduğunu Togurdak bey savaşın bu safhasında bilmiyordu.

Komutasındaki bölüklerin birer çelik mengene gibi saran kolları arasında sıkışan, büzülen, kemikleri çatırdayan Kutsal Savaş gönüllülerini ibretle, belki biraz da merhametle seyrediyordu.. Direnme gücünü yitiren Haçlılar silahlarını atıyor, diz çökerek veya ellerini havaya kaldırarak teslim oluyorlardı. Kişisel cesaretleri ile savaşa devam edenlerin sayısı çok azdı ve bunların cılız çabaları çoğunluğun yılgınlık ve ezikliğinden pek farklı değildi. «Aman dileyene kılıç kalkmaz» ilkesine bağlı bulunan Türk erleri, böylesi inatçı düşmanlara teslim olmak isteyenlerden çok daha fazla saygı duyuyor, mümkün oldukça onların sonuçsuz girişimlerini cezasız bırakıyor. ellerinden silahlarını alıp canlarını bağışlıyorlardı. Ne var ki, savaşın ilk beş-on dakikasından sonra ortada canı bağışlanacak çok az Haçlı kalmıştı. Yol boyu, ağaç, dipleri, küçük meydancıklar üst üste yığılmış ölülerle doluydu.

Tutsaklar elli altmış kişilik gruplar halinde, üçer beşer Türk yiğidinin gözetiminde ayrı ayrı yerlere çekiliyor, savaşın sonraki safhalarında ayak altında kalmaları önleniyordu. Silahını bırakmamış ve ağaçlar

arasından kendine bir yol bulup kaçmağa yeltenmiş olan Haçlıların ardına, bunları teker teker avlayacak müfrezeler takılmıştı.

Artık Togurdak beyin alayı, sık ormanlar içinde bozulup sınıra doğru kaçan düşmanların yolunu kesmeğe veya sınırın kuzeyindeki Haçlı artçısına haddini bildirmeğe hazır sayılırdı.

★

Geoffrey Burel, yolkesenlik ve haydutluk yaptığı günlerde kimbilir kaç kez kıl payıyla kurtulmuştu ölümden. Pusu savaşı başlayınca hemen umutsuzluğa kapılmadı. İlk saniyelerde baskının ne kuvvette bir Türk birliği tarafından yapıldığı belli değildi. İlerden, güneye doğru kıvrıla kıvrıla giden yolun görünmeyen yerlerinden ALLAH ALLAH sesleri, silah şakırtıları ve haykırışlar geliyordu ama, telaşa kapılmak gerekmezdi. Karasu'dan dönerken de Franklar Türk pususuna düşmüş, ufak tefek kayıplarla kuyruğu kurtarmışlardı.

Çatışma sesleri çayır yangını gibi hızla yaklaşmağa başlayınca, Geoffrey'in kaşları biraz çatıldı. Ordusunun ve kendisinin içinde bulunduğu durumun ne kadar çetin olduğunu hâlâ anlamış değildi. Ama, gece karanlığından daha beter olan şu sık ormandan çekiniyordu. Haçlı ordusunun başbuğu olarak kendisi, kolbaşı ve kol sonunda yürüyen birlikleriyle haberleşme imkânlarından yoksundu. Bu bir yana dursun. Haçlı yürüyüş kolu içinde birbirine komşu olan, yani biri ötekini izleyen iki birlik arasında bile bir irtibat düzeni düşünülmemişti. Hantal Haçlı ordusu tamamen o daracık araba yolu na bağlıydı ve yolu tıka basa doldurarak ilerlemekteydi. Oysa Türkler istedikleri her yerde at sürebiliyor, yol tıkalı olunca ağaçlar arasından geçebiliyorlardı. Geoffrey'in sürüsünde zaten doğru dürüst bir emir ve komuta zinciri mevcut değildi. Haberleşme imkânı ortadan

kalkınca, her Haçlı kafilesi kendi başına buyruk olmuştu. Bu durum endişe vericiydi. Ve böyle bir durumla karşılaşacağı, daha önceden Kutsal Savaş komutanının hiç aklına gelmemişti.

Daha tedbirli ve temkinli bir yürüyüş düzeni uygulamadığı için hayıflandı. Huzursuzluğu arttıkça artıyordu. ALLAHÜEKBER ve ALLAH ALLAH nidaları ilerden geriye doğru hizasını aşıp kuzeye sınır boyuna yayılmıştı. Birbirine yakın ağaç gövdeleri bu dehşet veren sesleri emip yumuşatacağı yerde güçlendirip yansıtıyordu. Görünmeyen Türk birlikleri her yanda at koşturuyordu. İşte.. Geoffrey'in en çok elli-altmış adım gerisinde de silah şakırtıları ve haykırışlar duyulmağa başlamıştı. Sıkışık Frank zırhlı süvarilerinden oluşan yürüyüş kolu öyle bir dalgalanmıştı ki, arkadan gelen itmeyle başbuğun ve komuta karargâhında bulunan öteki soyluların atları onbeş-yirmi adım ileriye fırlamışlardı.

Geoffrey alışkanlıkla elini kılıcının kabzasına attı. Arkasındaki arkadaşlarından Gautier de Breteuil'le Rudolf de Brandis'e seslendi:

— «Heyecana kapılmayan. Kuru gürültü bunlar! Ağaçların ötesinden bağırıp bizi korkutmak istiyorlar. Uzaktan ok atıyorlar.»

Bunlar inanılacak sözler değildi. Zaten Geoffrey'in yüzündeki renksizlik, sesindeki titreme ve gözlerindeki korku yalan söylediğinin en belirgin işaretleriydi. Gautier ve Rudolf, başbuğularının gözlerinde yansıyan dehşeti kendi çehrelerinde göstermekten çekinerek tolgalarının siperliklerini indirdiler.

Demir donları içinde tiril tiril titreyen şövalye, bütün hayallerinin bu yemyeşil ormanın kuytularında boğulacağını artık anlamıştı. Neler ummuştu neler... Ön-

ce küçük bir haçlı prensliği... Sonra Bizansla işbirliği halinde gelişme ve genişleme. Daha sonra, Bizans'ı da yutarak devleşme...

Birdenbire anlamıştı ki, bu seferki pusu birkaç tutsak çocuğu kurtarmak amacıyla girişilmiş gözüpek bir macera olayı değildir... Bu sefer Türkler, pembe hayalleriyle birlikte Geoffrey'in kellesini ve bütün Haçlı sürüsünün canlarını hedef almışlardır...

Bu kargaşadan ne kurtarabilirdi? Kutsal Savaş umurunda bile değildi nasıl olsa. Dost saydığı, birlikte yemek yediği ve içki içtiği serseri soyluların da cehenneme kadar yolları vardı. Ama kendi hayatından vaz geçemezdi.

Kulakları çınlatan haykırışlar ve çatışma gürültüleri arasında duyulmayacağına güvenerek iki kez üst üste öksürüp sesindeki titreklik ve boğukluğu onardı. Gücünün yettiği kadar bağırdı:

— «OLDUĞUNUZ YERDE KALIP DİRENİN. İLERDE YOLUN AÇIK OLUP OLMADIĞINA BAKACAĞIM. HEMEN DÖNERİM.»

Aslında kader arkadaşlarına veda ediyordu. Onları kandırırken kılı bile kıpırdamadı. Kendisinin onları sevmediği kadar, hiçbirisinin de kendisini sevmediğini iyi biliyordu.

Muhafız olarak kullandığı ve hiç bir yerde yanından ayırmadığı dört usta savaşçısına döndü. Bunlar, haydutluk günlerinden kalma, Geoffrey'i iyi tanıyan adamlardı. Başıyla işaret ederek onları peşine taktı ve dörtnala güneye, Türk askerinin daha yoğun olduğu sanılan yöne sürdü.

Bütün korkusuna rağmen, can kaygısıyla kafası iyi çalışıyordu. Kurtulmak için herşeyden önce o şaşkın ve ürkek kalabalıktan ayrılması gerektiğini hesap-

lamıştı. Şimdi ilk fırsatta atlardan inip ormana dalmaları icap edecekti. Yaya kaçaklar, iyi gizlenmek şartıyla, ağaçlar arasından dolana dolana Bizans toprağına erişebilirlerdi. Atlıların böyle bir şansı yoktu.

Yolun ilk dönemecini geçer geçmez dizginleri çekip durdu ve dönüp geriye baktı. Bulunduğu yerden, az önce ayrılmış olduğu arkadaşlarını göremiyordu. O halde onlar da kendisini göremiyeceklerdi. Bir kaç kelimeyle düşündüklerini muhafızlarına anlattı. Beşi birden yere atladılar. Hayvanlarının sağrılarına kılıçlarının tersiyle vurup onları kaçırdılar. Ağaçların koruyucu gölgeliğine daldılar.

Eğer hemen derinlere girerek gizlenmeğe çalışsalardı, belki de burunları kanamadan kaçacak kurtulacaklardı. Ama yazgıları biraz daha değişikti.

Henüz ağaçlar altında bir kaç adım atmışlardı ki, Geoffrey yol üzerinden gelen nal seslerini duydu. Meraklandı. Güneyden hızla gelen bu süvariler acaba Haçlılar mıydı, yoksa Türkler mi? Yanındaki haydut eskilerine yeni bir cesaret örneği vermiş olmak için, geri döndü. Yol kenarında, ileriyi rahatça görebilen bir gizlenme yeri buldu. Gözetledi.

Gelenler Türk atlılarıydı. Geoffrey yüreği ağzında, yüzlerce mızraklı süvarinin burnu dibinden geçişini seyretti. Türklerin üstleri başları kan içindeydi. Mızraklarının ucunda sallanan küçük al bayraklar bile belki renklerini düşman kanından almışlardı. Yolda yıldırım gibi, sıkı uçarak ilerliyorlardı. Her atlı atının bir parçası sanılabilirdi. Hayvanlarla biniciler arasında öylesine bir uyum vardı...

Ne Hristiyanlığa ne de başka bir dine inanmadığı halde, Geoffrey dehşetle haç çıkardı. Ölümden kıl payı kurtulmuştu! Hışımla ilerliyen bu düzenli, cesur ve us-

ta savaşçılar, bir dakika sonra yolu tıkayan kendi birlikleri üzerine atılacak ve... Hiç kuşkusuz yolu açacaklardı!

Türkler geçtikten sonra, bir süre daha gizlenme yerinde kaldı. Atlattığı tehlikenin yeli bile dizlerinin bağını çözmüştü. Sonra doğruldu. Ormanın bu yöreleri herhalde artık daha emniyetli olacaktı. Rahatlıkla kaçıp kurtulabilirdi.

Son saniyede bir kez daha durakladı. Yoldan, bu kez üç atlı geliyordu. Orta ileride yürüyen ve kılığından önemli bir kişi olduğu anlaşılan genç adamı bir yerden tanıyor gibiydi. Birden titredi... Evet... Karasu dönüşünde pusu kuran Türk subayı idi. Hiç kuşkusu yoktu bundan. Başka bir şeyinden tanımasa, altındaki şu görkemli, alnı akıtmalı doru aygırdan tanırdı onu...

Sevinçle sırıtıp dişlerini gösterdi. Türk subayı ve yanındaki iki genç er zırh taşımıyorlardı. Rahat, kısa kararlı bir süratiyle, gezinti yaparcasına yol alıyorlardı. Yolun bu kesimi ıssızdı. Üç yüz adım kadar güneyde, az önce geçişini izlemiş olduğu heybetli Türk birliği, komutasını şeytana terkettiği Kutsal Savaş gönüllülerinin üstüne atılmıştı. Frankların acı ve tiz feryatları, Türklerin yürek titreten savaş nâraları duyuluyordu. Yani o taraflardan buraya şimdilik hiç kimse gelemeyecekti. Bütün şartlar ne kadar da elverişliydi.

İçinden, «Şans diye buna derler işte!» diye geçirdi. Yoo... İyi bir gününde değildi ama, şu Türk subayı herhalde kendisinden de şanssızdı. Bu uğursuz yerden ayrılmadan önce Karasu dönüşünde başına gelenlerin olsun acısını çıkaracağı umudundaydı. Her şeyi yitirdiğini sandığı sırada cebinin astarında pırıl pırıl bir gümüş sikke bulan kumarbazın sevincine benziyordu

sevinci. Üstelik ,ele geçireceği üç Türk hayvanı, kaçışını kolaylaştıracaktı. Çünkü bu atların orman içinde binilmek üzere eğitildiğini biliyordu.

Adamlarına alışılmış bir el işareti yaptı ve ıslık gibi çıkan sesiyle bir şeyler fısıldadı. Tıpkı eski, yol kesme günlerinde olduğu gibi davranacaktı haydutlar.

Laçin, yaralı zannettiği Haçlı'nın kırık mızrağından yediği darbeyi henüz savuşturmuş değildi. Aradan on beş dakika kadar zaman geçtiği halde başı dönüyordu. Hassa Alayının ardından gidiyordu ama, alaya yetişmek için hızını arttırmağa cesaret edemiyordu. Daha bir süre beyni sarsılmamalıydı.

Yol boyunca küme küme Haçlı cesetlerini çiğnemek zorunda kalmıştı. Dalgın ve üzgündü. Pusu görevini bitiren Türk alayları orman içinden sınıra doğru ilerliyor, yolu Hassa Alayına bırakıyorlardı. Sultan ve yanındakiler, Hassa Alayının başında, alınmış olan bölgesel sonuçları da görme fırsatını bularak, kesin sonuç yerine gidiyorlardı.

«Savaş korkunç bir şey», diye düşünüyordu genç Emir. «Savaş hakkında savaştan önce ve savaştan sonra konuşulanlar savaşın fecaatini hiç bir zaman yeteri kadar anlatamaz.»

Sağ ve sol gerisinden gelen Çam ve Çınar, sessizce beylerini izliyorlardı. Konuşkan kişiler olmadıklarından, aralarında fısıltı bile geçmiyordu.

Laçin, cins doru aygırın birden kulaklarını diktiğini, sinirli sesler çıkardığını ve yavaşladığını farketti. Ne oluyor demeğe kalmadan, sol yandan, ağaçların altından bir adam fırladı.

Çınar'ın boru gibi sesi, Laçin'in kulaklarını çınlattı:

— «BRE AMMAN! BEYİM DİKKAT!»

Elinde yalın kılıçla saldıran gölge kendinden emin

dı. Acele etmedi. Öldürmeden önce, hasmı ile göz göze gelmek ister gibi davranmıştı.

Genç Emir'in sisli ve bulanık beyni ışıldadı. Tolgasından beyaz tüyler fışkıran bu iri yarı düşman yabancısı değildi Laçin'in. Ne var ki, Geoffrey'i daha önce bu kadar yakından görmemişti. Şövalye'nin suratındaki çirkinlik, ince dudaklarındaki acımasız, alaycı sırıtma ve hele sarı gözlerindeki hayınlık ifadesi, hakkında söylenenleri nasıl da doğruluyordu. Yırtıcı hayvan pençesini andıran kocaman sol elini doru aygırın dizginlerine doğru uzatmıştı. Sağ elinde tuttuğu uzun ve düz kılıcı tüy gibi havaya kaldırmıştı. Avının hiç bir yere kaçamayacağından emin, bir sırtlan gibi gülüyordu.

Hekimbaşı, ölümle burun burunaydı. Kısa bir süre önce başka bir ölüm tehlikesinden, toy çocuklar saydığı Çam ve Çınar sayesinde kurtulmuştu ya, hayatını bir kez daha onlara borçlu olmak niyetinde değildi. Utanırdı böyle bir sonuçtan. Kendi başının çaresine bakmalıydı. Ne yapacağını düşünmek için zamanı bile yoktu. Hemen harekete geçti.

Ayaklarını üzengilerinden çıkardı, hayvanın karnını hafifçe topukladı. Eliyle eğerin ön hanesine basıp gövdesini havaya kaldırdı ve aygır hızla ileri atılınca sağrısının üzerinden kayarak yere indi. Saniye kaybetmeden saldırdı.

Yıllardan beri güreş tutmamış, hatta güreş tutanları seyredecek vakit bulamamıştı. Yine de, çocukluğundan kalma alışkanlıkları, iyi bildiği ve uyguladığı güreş oyunları vardı. Aygırın hızla yanından geçmesi sırasında çok kısa da olsa bir şaşkınlık devresi geçiren Geoffrey birden Laçin'in güçlü kollarını belinde hissetti. Türk subayı, nefret edilecek bir haydut olmasına aldırmadan şövalyeyi hasretlisiymiş gibi kucaklamış, ellerini

belkemiği üzerinde kenetlemişti. Pazularının olanca kuvvetiyle o ağır, kalın gövdeyi sıktı, yukarıya doğru kaldırdı ve çocukluğunda «çangal» diye bildiği bir ayak oyununu uygulayarak yere fırlattı. Bu arada Geoffrey'in kılıç tutan kolu şiddetle inmiş, kabzasının kenarı Laçin'in yanağını sıyırtmış, sol omuzuna vurmuştu. Duyduğu acıya aldırmadı. Şövalye güreşmek değil öldürmek niyetindeydi. Yan üstü yere düşer düşmez yaylanıp doğrulmuş, sol elini yere dayamıştı. Dizleriyle topraktan kuvvet alarak hücum edecek ve bu kez kılıcını mutlaka kullanacaktı.

Hekimbaşı gerinerek hız aldı ve sağ ayağının bütün gücüyle, çizmesinin topuğunu Geoffrey'in suratına indirdi. Haçlı başbuğu inledi, hıçkırdı, ellerini yüzüne götürdü ve toprağa akan kanını görünce feryada başladı. Ağır, uzun kılıç bir kenara atılmıştı.

Aynı zaman süresi içinde Çam ve Çınar, Geoffrey'in dört adamına karşı başarılı bir döğüş çıkarmış, ikisini zararsız hale getirmiş öteki ikisini ormana kaçırmışlardı. Laçin Geoffrey'e yaklaştı, dizi üstüne çöküp eğildi, yarasını görmek istedi. Kim olursa olsun, bir hasta veya bir yaralı onun gözünde sadece hasta veya yaralı idi. Bir kaç saniye önce canına kastetmiş olan düşmanını iyileştirmek için elinden geleni yapmağa hazırdı. Ellerini kenara çekip şövalyenin başını yukarıya kaldırmak istedi. Geoffrey korku ve dehşet dolu bir çığlık kopardı. Hekimbaşının yaklaşmasını başka maksada yormuştu. Bütün dişleri ağzına döküldüğü için kızıl renkli bir oyuğu andıran ağzını sonuna kadar açmış, ağlıyor, kendi diliyle yalvarıp yakarıyordu.

Laçin, iğrenerek elini çekti. Hekimlik mesleği süresince, Geoffrey kadar yardıma muhtaç bir yaralı daha görmemişti. Şövalyenin bütün ön dişlerinden başka bur-

nu da kırılmış, yamyassı olup yüzüne yapışmıştı. Dudakları ve yanakları yırtılmış, ezilmiş, parçalanmıştı. Kopan ve içeri batan demir yüz siperliği sol gözünü patlatmıştı. Yine de bütün bu yaralar titiz bir bakım ve ihtimamla belki iyileşebilirdi. Ama Laçin, adamın o iğrenç ve aşağılık can korkusundan öylesine nefret etmişti ki, onu yaralı bir insan değil, ezik bir akrep gibi görüyordu. Hayır... Geoffrey'in ne yaşamasına ne de ölmesine tanık olacaktı...

Çam'ın çekip getirdiği doru aygıra isteksizce bindi. Kuzeye, Hassa Alayının savaşmakta olduğu yol kesimine doğru sürdü. Gözlerini sımsıkı yumsa da o müthiş yaralı suratı görmeğe devam edeceğini biliyordu. Az önceki baş dönmesi geçmişti. Şimdi midesi bulanıyordu. İlk kez bir yaralıyı tedavi etmekten kaçınıyordu. Aslında hiç kimse, Geoffrey'in kendiliğinden iyileşmesini bile ona acıma duymadan dileyemezdi. O hale gelen bir insanın ölmesi, herhalde yaşamasından çok daha iyiydi.

Yol boşaldıktan sonra da Şövalye toz toprak içinde çırpınmağa ve debelenmeğe devam etti. Arada bir başını yukarıya kaldırıyor, çenesinden şıpır şıpır kan damlayarak haykırıyor, ince, tüyler ürpertici bir sesle ağlıyordu.

Gölgeli ağaçların altından iki Haçlı çıktı. Bunlar, az önce Çam ve Çınar kardeşlerin önünden kaçıp canlarını kurtaran haydutlardı. Sağlarına-sollarına endişeyle baktılar, Kuzeyden gelen çatışma sesleri uzaklaşmış, zor duyulur olmuştu. Güneyden de gelen giden yoktu. Ayaklarının uçlarına basarak Geoffrey'in yanına sokuldular. İçlerinden biri, sırtını okşayarak başbuğu konuşturmak istedi. Büyük, ceviz kutudan söz ediyordu. İçi altın dolu bir kutu. Neredeydi o? Kibotus'dan ayrılmadan nereye saklanmıştı?

Şövalye, ya söylenenleri anlamıyordu ya da anlama-

mış görünüyordu. Muhafızları onun kollarına girip ayağa kaldırmak istediler. Bunca yıllık şeflerini oracıkta bırakıp kaçabilirlerdi ama, saklı altınlardan kolay kolay vazgeçemezlerdi. Geoffrey ağırdı. Ayağa kalkmak istemiyordu. Yine de zorladılar. Adım, adım, ormanın loşluğuna girip kayboldular.

★

Emir Ayaz'dan gelen bir haberci, düşman artçısının devamlı takviye aldığını ve savaşmak için tertiplenmekte olduğunu duyurunca, Emir Togurdak, Sultana gönderdiği karargâh subayının dönmesini bekleyemedi. Sıkışık durumlarda bir komutanın kendi başına karar vermesi gerekmez miydi? «Biz istesek de istemesek de Haçlı bizi sınırın kuzeyine çekecek» diye düşündü. «Savaşlar bellisiz çizgilerle sınırlandırılamaz. Zaman kaybedersek zayiatımız artar. Şu artçıyı önlemem gerek.»

Alay derhal harekete geçti ve bir kaç yüz adım kuzeyindeki bir düzlüğe gelip iki sıralı safa dizildi. Bulunulan yer, Bizans toprağıydı. Düşman, çevrenin bu en seyrek ağaçlı yerinde karşılanacak, dağıtılacaktı. Ama kaçan Haçlıların ardından daha kuzeye gidilmeyecekti. Pusu savaşı öyle zamansız başlatılmıştı ki, artık bir kısım Haçlıların Kibotus kalesine sığınmasına ve öylelikle kurtulmasına göz yumulacaktı. Belki de kale şimdiden kılıç artığı kaçaklarla dolmuştu.

Düşman karşıda, üç yüz adım uzaktaydı. Ön sırada, sayısı bini bulan zırhlı süvari görünüyordu. Süvarilerin arkasında iki veya üç sıra halinde yayalar tertiplenmişti. Bu yayaların bir kısmı, her halde yarım saattir sürüp giden savaşın kılıç artıkları olmalıydı. Haçlı artçısının bulunduğu yer ağır silahlı ve zırhlı Haçlıların savaşmasına elverişliydi. İki yanlarını sık ağaçlı ve taşlı iki tepeye dayamışlardı. Dracon vadisi denen düzlüğün en dar yerini tutuyorlardı. Arazi şartları ve derinlemesine aldık-

ları düzen hem hücum hem de savunma için Haçlıları avantajlı duruma getirmişti. Ama şimdilik hücumu düşünmedikleri belli oluyordu. Daha önce karşılarında yalnız Ayaz beyin bölüğü varken şimdi koca bir alayla yüzyüze gelmek heveslerini kırmıştı.

Öte yandan, Togurdak bey de ilk bakışta Haçlıların sağlam bir mevki seçmiş olduklarını anladı. Elindeki kuvvet ve zaman, düşmanı yanlarından, yani iki küçük tepe üzerinden kuşatmasına yetmeyecekti. Cepheden hücum ise, çok değer verdiği Türk askerine kayıplara mal olacaktı. Acaba Ayaz beyin bölüğünü ileri sürüp okla taciz etse Haçlıları öfkelendirebilir ve yerlerini terk edip ileri çıkmalarını sağlayabilir miydi? İleriye, yani vadinin daha geniş yerlerine...

Bunu düşündüğü sırada, Sultan'a gönderdiği haberli at çatlatarak yetişti ve Kılıç Aslan'ın kesin buyruğunu getirdi:

— «Sınır çizgisi yok! Artçıyı olduğu yerde ez ve ilerle. Önce Kibotus kalesine yetişmeye bak. Ardından geliyorum»

Sultan, Togurdak beyin bildiklerini bilse, belki de bu kadar kısa konuşmazdı. Ama Togurdak bey askerdi. Emir almıştı ve yerine getirecekti. Ne pahasına olursa olsun...

Üzengilere basıp eğerin üstünde doğruldu. Alayın tam ortası ilerisinde bulunuyordu. Bölüklerin komutanlarıyla göz irtibatı vardı. Pırıl pırıl yanan kılıcını yukarıya kaldırdı ve haykırdı:

— «HÜCUUUM, DÖRTNAAL!»

Hayvanını baldırladı ve hızla ileri atıldı. Arkasından değil, yanından sağından ve solundan yüzlerce adım çevresinden, binlerce ciğerin boşalttığı sesli soluklar göğe yükseldi:

— Laa İlahe İllallah... Laa İlahe İllallah...»

Sanki Tokurdak değildi buyruk veren. Tanrının ta kendisiydi!... Seçme erlerden oluşan alay, yıldırımları hasetten çatlatacak bir hızla toprağın ateşini göklere savurarak harekete geçmişti. Yürekler tutuşmuş, bilekler kılıçlaşmıştı. Ağızlarda gökler gürlüyor, gürlüyordu.

— «Laa İlahe İllallah... Laa İlahe İllallah...»

— «Allahü Ekber... Allahü Ekber...»

Marko ve Aleko, iki yanlarından hışımla geçen atlıların ortasında şaşkın, çaresiz kalmışlardı bir süre. Şimdi yüzlerce yiğit çehreyle bir aradaydılar ve şimdi yapayalnız kalmışlardı. Hedefe doğru canatan can yoldaşlarının en geride kalanları ile aralarında, ha demeden hatırı sayılır bir mesafe belirmişti. Ve o mesafe açıldıkça açılıyordu.

Aleko, çırağının yüzünde beliren değişikliğe önce bir anlam veremedi. Zaten görecek ve anlayacak durumda değildi. Bir hal olmuştu yaşlı gövdesine, katılaşmış kaslarına ve yorgun, bitik organlarına. Gözleri yanıyor heyecandan içi içine sığmıyordu.

Marko'nun börkü yere düşmüştü. Altındaki deligöz kısrağı zaptetmek için hiç bir çaba harcamıyordu. Suratında bir damla kan kalmamıştı. Gözleri yuvalarından fırlamış, sargılar altından çıkan bir tutam saçı dikenleşmişti. Ezik, yanık ve delik deşik vücudu sanki birden taşlaşmış, acı duymaz olmuştu. Löpür löpür etleri kasılmış, güçlenmişti. Yüreğine sıcak bir şeyler doluyor, benliği, üstün bir gücün egemenliğine giriyordu. Birden çenesini kaldırdı ve ciğerlerinin bütün gücüyle, inanç dolu bir sesle haykırdı:

— «Laa İlahe İllallaaah... Laa İlahe İllallaah...»

Söylediğine bir itirazı var mı diye, meydan okur gibi Aleko'nun ağarmış, rengini iyice yitirmiş yüzüne baktı.

Kendinde değil gibiydi. Ya da kendini bunca yıl sonra yeni bulmuş keşfetmişti. Yalın kılıcını başının üstüne kaldırdı. Topuklarını kısrağın karnına gömdü. Tekrar ünleyerek alayının arkasından koşturdu.

— «LAA İLAAHE İLLALLAH... LAA İLAHE İLLALLAAH...»

Aleko, ona sesini ancak hücum eden birliğin geri safına yetiştikleri zaman duyurabildi. Eğerin üzerinden eğilip alaylı alaylı bağırdı:

— «MARKO... BRE SERSEM MARKOO! SEN HRISTİYAN DEĞİL MİSİN?»

Şişman çerçi, vecd içindeki yüzünü ustasının gülen, ama yaşlarla dolu gözlerine çevirdi. Doludizgin at koşturuyorlardı. Toz toprak içindeydiler. Yüzleri, kat kat sargılardan görünmüyordu. Ama iki casus, o sırada birbirlerini melekler kadar güzelleşmiş buluyorlardı. Bir ağızdan, candan ve yürekten kükrediler:

— «Laa İlahe İllallaaah... Laa İlahe İllallaah...»

Düşman artçısı elinden gelen varlığı gösterdi. Üzerlerine çığ gibi yüklenen Togurdak bey alayına karşı ellerinden hemen hemen hiç bir şey gelemezdi. Türk süvarisinin şok etkisini azaltmak için elli adım mesafeden karşı hücuma geçmeyi denediler. Bu yüzden saflarını bozup gerideki yayalarla irtibatı kaybettiler. Haçlı atlılarının bu çatışmadaki en önemli rolü kaçmak için geri dönünce kendi yayalarını çiğnemesi oldu. İlk ândan itibaren, Dracon vadisinden Kibotus'a doğru bir kaçma kovalama başladı. Haçlılar, yayılıp dağılmış, her savaşçı kendi canını kurtarmağa çalışıyordu. Küçük müfrezeler halinde kovalayan Türkler, kaçakları her yerde tutup yok ediyor, sırasında denizin iki arşın derinliğine kadar gidiyor fakat peşlerini bırakmıyordu. Kumsal cesetlerle dolmuştu. Denizde, zırhlarının ağırlığı yüzünden yarı

batmış Haçlı ölüleri yüzüyordu. Haçlı kamp yeri boydan boya ayaklar altında kalmış, yerle bir olmuştu. Ve... Togurdak bey Kibotus kalesinin kapalı kapıları karşısında durmak zorunda kalmıştı.

Kalede, çoğu kadın, çocuk ve yaşlı erkek olmak üzere üç-beş bin Haçlı ve bunun en çok yarısı kadar da Rum vardı. Kale bedenleri üzerine taşlar yığılmış koca kazanlar içinde yağlar kızdırılmıştı. Bir Türk bölüğüne ok attırarak yapılan bir kaç hücum denemesi göstermişti ki, bu yıkıntı, ufak tefek de olsa, kayıplar vermeden ele geçirilemez.

Togurdak bey, kalenin tapusuyla birlikte içinde bulunanların topuna birden bir metelik değer vermiyordu. Köhne bir Bizans deniz üssü, uğruna kan dökmeğe değmezdi. Sultan Kılıç Aslan'a da bu fikrini söyleyecek ve onu inandıracaktı.

Laçin neşesizdi.

Savaşta yararlı bir hizmet yapmamış olduğuna inanıyordu. Bu sefere katılırken çok şey göreceğini ve çok şey öğreneceğini, sağlık eri sınıfını da edineceği bu tecrübelere dayanarak kuracağını sanmıştı. Oysa vuruşmaların ancak çok az bir bölümünü görebilmiş, gördüklerinden de pek bir şey anlayamamıştı. Bir çok savaşların bugün tanık olduğu gibi, tam bir kör döğüşü biçiminde cereyan ettiğinden habersizdi.

Bununla beraber seyyar sağlık müfrezelerinin çalışmalarından şikâyet edemezdi. İçinde bulunulan şartlar altında elden gelenin en iyisi yapılmış, yüzlerce hafif yaralının tedavi edilmesi yanında en az kırk ağır yaralı er

ölümden kurtarılmıştı. Bu önemli bir başarıydı. Çünkü zaten Türk ordusunun toplam zayiatı yok denecek kadar azdı.

Başını denizden yana çevirdi. Kibotusdan ayrılan küçük bir tekne daha, dolu yelkenle ve çala kürek Bizans'a doğru uzaklaşıyordu. «Bu gemiler, Aleksis'e kara haber taşıyor» diye düşündü. Haçı sürüsünün yok edilmiş, fakat buna karşılık Türklerin yıpranmamış olduğunu duymak Bizans İmparatorunun herhalde hiç hoşuna gitmeyecekti. «Belki bundan sonra böyle kahpece oyunlar düzenlemeğe kalkışmaz.»

Laçin'in bu umudu, çok yakın bir gelecekte boşa çıkacaktı. Aleksis'in asıl oyunu bir yıl kadar sonra tezgâhlanacaktı.

Bir ucundan öteki ucuna kadar cansız gövdelerle dolu kıyıyı ve eski Haçlı konak yerini hüzünlü gözlerle inceledi. Tutsak edilen sayılı bahtlılar dışında, Haçlıların hemen hepsi, sık ormanlıklardan buraya kadar uzanan arazide serilip kalmışlardı. Korkunç, tiksinti veren bir manzaraydı bu. Yine de kabul etmek gerekirdi ki, Kibotus ve çevresinin canlı Haçlılarla kaynaşıp durduğu zamana oranla, şu ceset sergisi daha katlanılabilir bir görüntüydü.

Ağır ağır yürüyerek bir küme ağaç altına açtırmış olduğu sahra hastanesine geldi. Aleko ile Marko oradaydılar. Togurdak bey de, kolundaki bir kılıç yarasını sardırmış, onlarla yarenlik ediyordu. Emektar asker, Laçin'i görünce gönülden bir kahkaha attı:

— «Gel hele hekimbaşı... Hemen halli gereken önemli bir meselemiz var.»

Öyle neşeli, öyle coşkulu bir hali vardı ki, Laçin yüreğindeki sıkıntının azaldığını hissetti. Gülümsedi:

— «Hayrola... Sevindirici bir haber verecek gibi konuştun beyim...»

— «Pek sevindirici sayılmaz,» diye, Togurdak göz kırptı. «Duymuşsundur, senin şu iki kart gâvur Hakdinine girmek istiyorlar. Hatta kendilerini girmiş sayıyorlar çünkü can ve yürekten selavat getirdiler.»

Laçin, gözleri gülen Marko ve Aleko'nun sırtlarını okşadı.

— «Duydum elbet,» dedi. «İkisini de daha önce kutladım. Mesele bunun neresinde?»

— «Neresinde olacak bre oğul... Bu heriflerin sünnet olmaları gerekmez mi şimdi?»

Marko'nun suratı beyazlaştı. Yalvarır gibi Laçin'e baktı. Kekeledi:

— «Ben... diyordum ki Togurdak beyime. Mademki... oramızdan... bir parça et koparılması şarttır... Yani...»

— «Uzun etme be!» diye Aleko söze karıştı. «Bak şimdi Laçin beyim. Müslümanlıkta sünnet çocuk yaşta yapılır değil mi?»

Marko atıldı:

— «Kime sordumsa, sünnet olduğunu hâtırlamıyor bile... Oysa biz... Hep hâtırlayacağız! Haydi ben neyse ama... Fukara Aleko...»

— «Lafı karıştırma,» diyerek Aleko çırağını susturdu. Laçin'e hitap etti. «Kısacası bu beyim. Bizi olur olmaz bir sünnetçi eline bırakmasan da, o usta ve becerikli ellerinle sen...»

Togurdak bir kahkaha daha attı:

— «Anladın mı şimdi meselenin ne olduğunu? Şu iki fukaraya sırmalı sünnet fistanları giydirecek, davul zurna eşliğinde sokak sokak gezdirecek, tepeden tırnağa armağanlara boğacak sonra da senin ellerine teslim edeceğiz. Canlarını acıtmadan, eksik artık kesmeden... hah, hah, haaa...»

Laçin güldü.

— «Ne var bunda canım,» dedi. «Elbette sevgili dostlarımın sünnetini ben yapacağım. Düğüne gelince...»

Manalı susuşu dikkat çekiciydi. Alaylı bakışlarla Marko ve Aleko'yu değil, fakat Togurdak beyi süzüyordu.

— «Eee?» diye, kuşkuyla sordu yaşlı Emir. «Devam etsene bre? Düğüne gelince deyip kestin.»

Hekimbaşı fazla uzatmadı.

— «Beni dinle beyim,» dedi. «Bu iki dönmenin sünnet düğününü gülünç buluyordun değil mi? Aslında bence hiç de gülünç değil. Sünnet, mutlu bir olaydır. Eğenceyle, türküyle, oyunla kutlanmalıdır. İstersen, seninkiyle birlikte iki kart düğünü aynı günde çıkarırız, olur biter.»

Togurdak bey bu sözlerden pek bir şey anlamamıştı. Sadece biraz öfkelendiği belli oluyordu.

— «Saçmaladın ki başından da büyük,» dedi. «Siz yeni yetmelerle iki laf edilmiyor. Hemen cıvıtıyorsunuz. Baban yerinde adamım ben... Sen doğmadan yirmi yıl önce sünnet olmuşum...»

Laçin ciddileşmek için çaba harcadı. Avurtlarını ısırdı.

— «Elbet sünnet olmuşsundur beyim,» dedi. «Bir daha sünnet olacaksın demedim ki... Ama evlenmek de mutlu bir olaydır değil mi ya? Davul zurnayla, oyun ve türkülerle kutlanmalıdır.»

Togurdak bey, gözlerini kıstı. Burnuna bir ihanet kokusu gelir gibiydi.

— «Kim demiş?» diye çıkıştı. «Benim evleneceğimi kim uydurmuş? Hangi kendini bilmez...»

— «Şşşşt,» diye genç Emir onu susturdu. «Aman yavaş konuş beyim. Sultan buyruğudur o... Az önce beni

yanına çağırıp konuştu. Söylediğine göre, İznik'te Ay'a sen doğma ben doğayım diyen bir güzel kızcağız varmış. Bu güzel kız, kocamış, kırlaşmış bir yiğide vurulmuş. Ya beni alır, ya da canıma kıyarım diyormuş. Sultan duygulanmış. Güvey adayı he de dese yok da dese bu kızı alacak diyor. Hiç itiraz dinlemeyecekmiş.»

Yaşlı Emir bir kaç saniye içinde bir kaç renk değiştirdi. Kızardı morardı ve sarardı. Sonra suratını asmağa çalıştı. Pek başaramadı.

— «Laçin,» diye mırıldandı. «Beni Sultan'a sen gammazladın değil mi,»

— «Beli beyim. Esasen ülkenin içinde ve dışında her türlü önemli haberi toplamak ve gerekenleri hükümdarımıza duyurmak görevimdir.»

Togurdak beyin dizleri çözülmüştü. Ayakları gövdesini taşıyamıyordu. Bir çadır denginin üstüne oturdu. Başını yere eğip konuştu:

— «Ya az önceki masal? O güzel kızın Sultana baş vurup da dilekte bulunması... Gerçek miydi o?»

— «Az buçuk katması, eklemesi varsa da gerçektir. And içerim...»

Koca Emir kaşlarını çattı. Sanki güzel, sevindirici bir haber almamıştı. Somurtup sustu.

Laçin dayanamadı:

— «Üzme tatlı canını beyim... Gerçi Hilda hatunun bir bacağı biraz kısadır, gövdesi fazlaca incedir, öylesi karılardan iyi döl alınmaz ama... Ne yaparsın ki Sultan böyle uygun görmüştür.»

Togurdak bey aksi aksi homurdandı:

— «Kızın sakatlığı sade gövdesinde olsa neyse... Benim gibi birine gönül verdiyse aklından da zoru var demektir. Zevk sahibi değildir. Asıl buna yanıyorum oğul.»

— BİTTİ —

Kemal Kutlu, 1926 da Gaziantep'te doğdu. 1947 de Topçu Subayı olarak Ordu saflarına katıldı. Çeşitli hizmetlerde bulunduktan sonra, 1967 de emekliye ayrıldı. Tercüme, redaksiyon ve senaryo dallarında çalışmaları vardır.

«Öldürmeyeceksin», dünya görüşü, insanlık anlayışı, inançları, menfaatleri zıt iki toplumun bin yıl süren kavgalarından bir kaç sayfa... Halen de devam etmekte olan bu kavganın, ilk yüz yılındaki çok önemli bir Yeşilin romanı.

Tarihi Romanın değil, kavram olarak romanın bile çözümlenemediği ülkemiz ortamında bu romanıyla Kemal Kutlu, edebiyat gündemimize yeni konular getirecektir umudundayız.

FIYATI: 75

OTAĞ YAYINLARI